

עֲזָרִי מֵעַם הַשָּׁמַיִם עוֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ

סֵפֶר

תּוֹרַת הַזְהָר

הַזְהָר הַמְתַּרְגֵּם לְלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

הַשָּׁלֵם וְהַמְּנַקֵּד

עַל חֲמִשָּׁה חֳמֵשֵׁי תּוֹרָה

מֵהַתַּנָּא הָאֱלֹקִי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי זִיע"א

תַּרְגוּמֵי קַל וְנִחְמָד לְמַעַן יְרוּיַח הַקּוֹרֵא בּוֹ

לְמוֹד הַזְהָר הַיּוֹמִי

סֵפֶר הַזְהָר הַמְּחַלֵּק ל־354 יְמוֹת הַשָּׁנָה

זְהָר הַיּוֹמִי לְחֹדֶשׁ תְּשׁוּרִי

יצא לאור חודש חשוון תשע"ד

על ידי "מפעל הזהר העולמי"

סניף בת ים רחוב בר יהודה 50 בת ים יצ"ו ארץ ישראל

טל: 052-7651911

רבי שלום יהודה גראס שליט"א
האדמו"ר מהאלמין
חיבר למעלה מאלף ספרים
על כל מקצועות התורה

**מפעל
הזוהר
העולמי**

סניף בת ים
רחוב בר יהודה 50
בת ים יצ"ו ארץ ישראל
טל: 0527651911

מפתחות לזוהר לשוה"ק בחלוקה יומית - חודש תשרי

קכב.....	[יום 17 בשנה]	סדר הלימוד ליום יז תשרי	ח.....	[יום 2 בשנה]	סדר הלימוד ליום ב תשרי
קכג.....	[יום 18 בשנה]	סדר הלימוד ליום יח תשרי	טו.....	[יום 3 בשנה]	סדר הלימוד ליום ג תשרי
קל.....	[יום 19 בשנה]	סדר הלימוד ליום יט תשרי	כג.....	[יום 4 בשנה]	סדר הלימוד ליום ד תשרי
קלח.....	[יום 20 בשנה]	סדר הלימוד ליום כ תשרי	לא.....	[יום 5 בשנה]	סדר הלימוד ליום ה תשרי
קמו.....	[יום 21 בשנה]	סדר הלימוד ליום כא תשרי	לח.....	[יום 6 בשנה]	סדר הלימוד ליום ו תשרי
קנג.....	[יום 22 בשנה]	סדר הלימוד ליום כב תשרי	מו.....	[יום 7 בשנה]	סדר הלימוד ליום ז תשרי
קסא.....	[יום 23 בשנה]	סדר הלימוד ליום כג תשרי	נד.....	[יום 8 בשנה]	סדר הלימוד ליום ח תשרי
קסט.....	[יום 24 בשנה]	סדר הלימוד ליום כד תשרי	סא.....	[יום 9 בשנה]	סדר הלימוד ליום ט תשרי
קעו.....	[יום 25 בשנה]	סדר הלימוד ליום כה תשרי	סט.....	[יום 10 בשנה]	סדר הלימוד ליום י תשרי
קפד.....	[יום 26 בשנה]	סדר הלימוד ליום כו תשרי	עז.....	[יום 11 בשנה]	סדר הלימוד ליום יא תשרי
קצב.....	[יום 27 בשנה]	סדר הלימוד ליום כז תשרי	פד.....	[יום 12 בשנה]	סדר הלימוד ליום יב תשרי
קצט.....	[יום 28 בשנה]	סדר הלימוד ליום כח תשרי	צב.....	[יום 13 בשנה]	סדר הלימוד ליום יג תשרי
רז.....	[יום 29 בשנה]	סדר הלימוד ליום כט תשרי	ק.....	[יום 14 בשנה]	סדר הלימוד ליום יד תשרי
רטו.....	[יום 30 בשנה]	סדר הלימוד ליום ל תשרי	קז.....	[יום 15 בשנה]	סדר הלימוד ליום טו תשרי
			קטו.....	[יום 16 בשנה]	סדר הלימוד ליום טז תשרי

יום א' וישב לסדר "ויאמר צדקה ממנה" תשע"א לפ"ק פה אלעד ת"ו

לכבוד כ"ק האדמו"ר שליט"א, מזכה הרבים חד בדרא מניצוץ נשמת התנא הקדוש בוצינא קדישא הרשב"י זיע"א, אשר בזכות הקונטרס "ערכה של שעה" ודאי יעזור להתקיים "בספרא דא יפקון מן גלותא".

הנה, הזדעזעתי לשמוע מה שכתבו בעתון הנקרא של חרדים, בשם **מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א** שכביכול אמר ח"ו שאין לבחורים ללמוד זזה"ק ח"ו, וקמתי ועליתי ונכנסתי בקודש פנימה אל מרן שליט"א ושאלתי לפיו בזה"ל: נחרדתי לשמוע שכך הרב פסק!! וא"ל בזה"ל: הרבה דברים אומרים בשמי מה לך להתרגש ח"ו שאומר כך, אלא אדרבה **מקובלני ממרן החזון איש זי"ע שאין ספר מוסר מעורר ומחזק כמו הזוה"ק, וחובה קדושה בפרט לבני תורה לעסוק בו, עכל"ק.** ואמרת לכתוב זאת למו"ר האדמו"ר כדי לחזק ידיו.

בברכת התורה אי"ש ב"ר ציון בוגנים מו"ץ פעה"ק אלעד ת"ו.

סדר הלימוד ליום א תשרי [יום 1 בשנה]

נ"א דְּבַר אַחַר] הַנְּצָנִים – אֵלֹוּ הֵם הָאֲבוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ
בַּמַּחְשֶׁבֶה וְנִכְנְסוּ לְעוֹלָם הַבָּא וְנִגְנְזוּ שָׁם,
וּמִשָּׁם יֵצְאוּ בַּגְּנִיזוֹת וְנִסְתָּרוּ בְּתוֹךְ נְבִיאֵי הָאֲמִת.
נוֹלַד יוֹסֵף וְנִטְמְנוּ בוֹ. נִכְנַס יוֹסֵף לְאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה
וְהֵצִיב אוֹתָם שָׁם, וְאָז נִרְאוּ בְּאָרֶץ וְנִגְלוּ שָׁם. וּמִתִּי
הֵם נִרְאוּ? בְּשַׁעַר שֶׁהִתְגַּלְתָּה הַקֶּשֶׁת בְּעוֹלָם. שְׁהִירִי
בְּשַׁעַר שְׁנֵרְאִית הַקֶּשֶׁת, אִזּוּ הֵם מִתְגַּלִּים, וּבְשַׁעַר
הַהֵיא עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ לְקֶצֶץ אֶת הַרְשָׁעִים מִן
הָעוֹלָם. לָמָּה נִצְלוּ? מִשּׁוֹם שֶׁהַנְּצָנִים נִרְאוּ בְּאָרֶץ,
וְאֵלְמָלָא שְׁנִרְאוּ, לֹא הָיוּ נִשְׁאָרִים בְּעוֹלָם, וְהָעוֹלָם
לֹא הָיָה מִתְקַיֵּם.

וּמִי מְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם וְגוֹרֵם לְאֲבוֹת לְהִתְגַּלוֹת? קוֹל
הַתִּינּוּקוֹת שְׁעוֹסְקִים בְּתוֹרָה. וּבְגִלְל אוֹתָם
הַתִּינּוּקוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, הָעוֹלָם נִצָּל. כְּנִגְדָם (שִׁיר א)
תוֹרֵי זֶהָב נֶעֱשֶׂה לָךְ, אֵלֹוּ הֵם תִּינּוּקוֹת יְלָדִים עֲלָמִים,
שְׁכָתוֹב (שְׁמוֹת כה) וְעִשִׂיתְּ שְׁנַיִם כְּרָבִים זֶהָב.

בְּרֵאשִׁית. רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח, (ישעיה מ) שָׂאוּ מְרוֹם
עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֱלֹהִים. שָׂאוּ מְרוֹם
עֵינֵיכֶם, לְאִיזָה מְקוֹם? לְמָקוֹם שֶׁכָּל הָעֵינַיִם תְּלוּיִים
בוֹ, וּמִי הוּא? פְּתַח עֵינַיִם, וְשָׁם תִּדְעוּ שֶׁהַסְּתוּם
הַעֲתִיק הַזֶּה שְׁעוֹמֵד לְשִׁאלָה בָרָא אֱלֹהִים. וּמִי הוּא?
"מִי", הַהוּא שֶׁנִּקְרָא מְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם לְמַעְלָה, שֶׁהַכֹּל
עוֹמֵד בְּרִשּׁוֹתָיו. וְעַל שֶׁהוּא עוֹמֵד לְשִׁאלָה וְהוּא
בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר וְלֹא גְלוּי נִקְרָא "מִי", שְׁהִירִי לְמַעְלָה אֵין
שָׁם שִׁאלָה. וּקְצֵה הַשָּׁמַיִם הַזֶּה נִקְרָא "מִי".

וַיֵּשׁ אַחַר לְמַטָּה שֶׁנִּקְרָא "מָה". מָה בֵּין זֶה לְזֶה?
אֵלָּא הִרְאִישׁוֹן הַנִּסְתָּר שֶׁנִּקְרָא "מִי" עוֹמֵד
לְשִׁאלָה. כִּינֵן שֶׁשׁוֹאֵל אָדָם וּמִפְּשָׁפֶשׂ לְהִסְתַּכֵּל
וְלִדְעַת מִדְרָגָה לְדְרָגָה עַד סוֹף כָּל הַדְרָגוֹת, כִּינֵן
שֶׁמִּגִּיעַ לְשָׁם – "מָה". מָה יִדְעַתְּ? מָה הִסְתַּכַּלְתָּ? מָה
פִּשְׁפֶּשְׁתָּ? הִרִי הַכֹּל נִסְתָּר כְּבְרֵאשׁוֹנָה.

וְעַל הַסוּד הַזֶּה כְּתוּב (איכה ב) מָה אֶעֱיִדְךָ מָה אֲדַמָּה
לָךְ. כְּשֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, יֵצֵא קוֹל וְאָמַר, מָה
אֶעֱיִדְךָ [נ"א (ויקה) מָה אֲדַמָּה לָךְ, בְּאוֹתוֹ מ"ה
אֶעֱיִדְךָ] בְּכָל יוֹם וְיוֹם, [וְהִרִי] הַעֲיִדְתִּי בְּךָ מִיָּמַיִם
רֵאשׁוֹנִים, שְׁכָתוֹב (דברים ל) הַעֲדִיתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת
הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וּמָה אֲדַמָּה לָךְ, בְּאוֹתוֹ גִּנּוּן מִמֶּשׁ
עֲטַרְתִּי אוֹתְךָ בְּעֲטָרוֹת קְדוּשׁוֹת, עֲשִׂיתִי לָךְ שְׁלִטוֹן

רַבִּי חֲזַקְיָה (נ"א רַבִּי אֶלְעָזָר) פְּתַח, כְּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ב)
כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים. מִי הַשׁוֹשְׁנָה? זֹו כְּנִסְת
יִשְׂרָאֵל [מִשּׁוֹם שֶׁיֵּשׁ שׁוֹשְׁנָה וַיֵּשׁ שׁוֹשְׁנָה]. מָה
הַשׁוֹשְׁנָה שֶׁהִיא בֵּין הַחוּחִים יֵשׁ בָּהּ אָדָם וְלִבָּן – אִף
כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בָּהּ דִּין וְרַחֲמִים. מָה שׁוֹשְׁנָה יֵשׁ בָּהּ
שְׁלֵשָׁה עָשָׂר עָלִים – אִף בְּכְנִסְת יִשְׂרָאֵל יֵשׁ שְׁלֵשׁ
עָשָׂר מְדוֹת רַחֲמִים שֶׁמְקִיפּוֹת אוֹתָהּ מְכַל צְדִדְיָהּ.
אִף אֱלֹהִים שֶׁל כָּאֵן, מִשְׁעָה שְׁנִזְכָּר, הוֹצִיא שְׁלֵשׁ
עָשָׂר תְּבוֹת לְהַקִּיף אֶת כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל וְלִשְׁמֹר אוֹתָהּ.

וְאַחַר כֶּךָ נִזְכָּר פַּעַם אַחֲרָת. לָמָּה נִזְכָּר בְּפַעַם
אַחֲרָת? כְּדִי לְהוֹצִיא חֲמִשָּׁה עָלִים חֲזָקִים
שְׁסוּבְבִים אֶת הַשׁוֹשְׁנָה. וְאוֹתָם הַחֲמִשָּׁה נִקְרָאִים
יְשׁוּעוֹת, וְהֵם [חֲמִשָּׁה] [חֲמִשִּׁים] שְׁעָרִים. וְעַל זֶה
הַסוּד כְּתוּב (תהלים קטז) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא, זֹו כּוֹס
שֶׁל בְּרָכָה. הַכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה צְרִיכָה לְהִיֹּת עַל חֲמֵשׁ
אֲצָבָעוֹת וְלֹא יוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁהַשׁוֹשְׁנָה שְׁיִושְׁבַת עַל
חֲמִשָּׁה עָלִים חֲזָקִים בְּדִגְמָא שֶׁל חֲמֵשׁ אֲצָבָעוֹת.
וְהַשׁוֹשְׁנָה הַזֹּו הִיא כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. מ"אֱלֹהִים" הַשְּׁנִי
עַד "אֱלֹהִים" הַשְּׁלִישִׁי – חֲמֵשׁ תְּבוֹת. מְכָאֵן וְהִלָּאָה
הָאוֹר שֶׁנִּבְרָא וְנִגְנְזוּ וְנִכְלָל בְּבְרִית הַהוּא שֶׁנִּכְנְסוּ
בְּשׁוֹשְׁנָה [ס"א זו] וְהוֹצִיא בָּהּ זֶרַע, וְזֶה נִקְרָא עֵץ
עֵשָׂה פְּרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ בוֹ. וְאוֹתוֹ הַזֶּרַע קִיָּם בְּאוֹת
הַבְּרִית מִמֶּשׁ. וּכְמוֹ שֶׁדְּמוֹת הַבְּרִית נִזְרַע בְּאֲרָבָעִים
וּשְׁנַיִם זְווגִים [שֶׁל אוֹתוֹ] הַזֶּרַע הַהוּא, כֶּךָ נִזְרַע
הַשָּׁם הַחֲקוּק מִפְּרֵשׁ בְּאֲרָבָעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיוֹת שֶׁל
מַעְשָׂה בְּרֵאשִׁית.

בְּרֵאשִׁית. רַבִּי שְׁמַעוֹן פְּתַח, (שִׁיר ב) הַנְּצָנִים נִרְאוּ
בְּאָרֶץ. הַנְּצָנִים – זֶה מַעְשָׂה בְּרֵאשִׁית.
מִתִּי נִרְאוּ בְּאָרֶץ? בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שְׁכָתוֹב וְתוֹצֵא
הָאָרֶץ, אִזּוּ נִרְאוּ בְּאָרֶץ. עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ – זֶה הַיּוֹם
הַרְבִּיעִי שֶׁהָיָה בוֹ זְמִיר עָרִיצִים, מְאֹרֶת חֶסֶד. וְקוֹל
הַתוֹר – זֶה הַיּוֹם הַחֲמִישִׁי, שְׁכָתוֹב יִשְׁרָצוּ הַמַּיִם
וְגוֹ', לְעֲשׂוֹת תּוֹלְדוֹת. נִשְׁמַע – זֶה הַיּוֹם הַשְּׁשִׁי,
שְׁכָתוֹב נֶעֱשֶׂה אָדָם, שֶׁהָיָה עֲתִיד לְהִקְדִּים עֲשִׂיָּה
לְשִׁמְיָעָה, שְׁכָתוֹב כָּאֵן נֶעֱשֶׂה אָדָם, וְכְתוּב שָׁם
נֶעֱשֶׂה וְנִשְׁמַע. בְּאֲרָצְנוּ – זֶה יוֹם הַשְּׁבִת, שֶׁהוּא
דְּגַמַת אָרֶץ הַחַיִּים (שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא, עוֹלָם הַנְּשָׁמוֹת, עוֹלָם
הַנְּחָמוֹת).

שִׁיָּצֵא מִתּוֹךְ הַמַּחֲשֶׁבֶה וְנִקְרָאת מ"י תְּחִלָּה [נ"א רֵאשִׁית] לְבַנְיָן. עוֹמֵד וְלֹא עוֹמֵד. עִמָּךְ וְנִסְתָּר בְּשֵׁם. לֹא נִקְרָא אֶלָּא מ"י. רִצָּה לְהַתְּגַלּוֹת וְלִהְיוֹת נִקְרָא בְּשֵׁם [הַזֶּה], וְהַתְּלַבֵּשׁ בְּלְבוּשׁ יִקְרָא שְׂמַיִר וְיִקְרָא אֵלָה, וְעֵלָה אֵלָה בְּשֵׁם. הַתְּחַבְּרוּ הָאוֹתִיּוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וְנִשְׁלְמוּ בְּשֵׁם אֱלֹהִים (מ"י אֵלָה). וְטָרַם שְׂבָרָא אֵלָה, לֹא עֵלָה בְּשֵׁם אֱלֹהִים, וְהֵם שְׂחָטָאוּ בְּעֵגֶל [נ"א בְּעוֹלָם], וְעַל סוּד זֶה אָמְרוּ (שְׁמוֹת לֵב) אֵלָה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל.

וּבְמִי שְׂמִשְׁתַּתֵּף מ"י בְּאֵלָה, כִּי הוּא הַשֵּׁם שְׂמִשְׁתַּתֵּף תָּמִיד, וּבִסּוּד הַזֶּה הַתְּקִים הָעוֹלָם. וּפְרַח אֲלֵיהוּ וְלֹא רֵאשִׁית אוֹתוֹ, וּמִמֶּנּוּ יִדְעָתִי הַדְּבָר [הַזֶּה] [שְׁהַעֲמַדְתִּי] עַל הַסּוּד וְהַסְתָּר שְׁלָה. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְכָל הַחֲבָרִים וְהַשְׁתַּטְּחוּ לְפָנָיו. בְּכוּ וְאָמְרוּ, אֲלֵמְלֵא לֹא בָּאנוּ לְעוֹלָם אֶלָּא לְשִׁמְעַתְּ אֵת זֶה - דִּי.

אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, עַל זֶה הַשֵּׁמִים וְצָבָאָם נִבְרָאוּ בְּמ"ה, שְׂכָתוֹב (תְּהִלִּים ח) כִּי אֲרָאָה שְׂמִיָּה מַעֲשֵׂה אֲצִבְעֵיךָ וְגו'. וְכָתוֹב (שֵׁם) מ"ה אֲדִיר שְׂמִיָּה בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּנְהַ" הוֹדֵךְ" עַל" הַשֵּׁמִים". עַל הַשֵּׁמִים הוּא לְעֵלוֹת בְּשֵׁם, מִשּׁוֹם שְׂבָרָא אוֹר לְאוֹרוֹ וְהַתְּלַבֵּשׁ זֶה בְּזֶה וְעֵלָה בְּשֵׁם עֲלִיּוֹן. וְעַל כֵּן בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים - זֶה אֱלֹהִים הָעֲלִיּוֹן, שְׁהַרִי מ"ה לֹא הָיָה כִּי וְלֹא נִבְנָה.

אֶלָּא, בְּשַׁעֲה שְׂנַמְשָׁכוּ הָאוֹתִיּוֹת הִלְלוּ [מֵאֲלוּ] אֶל"ה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה. וְהָאֵם הַלּוֹתָה לְבַת בְּגִדִיהָ וְקִשְׁטָהּ אוֹתָהּ בְּתַכְשִׁיטָיָהּ. וּמִתִּי קִשְׁטָהּ אוֹתָהּ בְּתַכְשִׁיטָיָהּ כְּרֵאוּיָהּ? בְּשַׁעֲה שְׂנַרְאוּ לְפָנֶיהָ כָּל זָכָר, שְׂכָתוֹב (שְׁמוֹת כג) אֶל פְּנֵי הָאֲדוֹן ה'. וְזֶה נִקְרָא אֲדוֹן, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (יְהוֹשֻׁעַ ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. וְאִזּוּ יִצְאָה ה' וְנִכְנְסָה י', וְהַתְּקַשְׁטָה בְּכָלִים שֶׁל זָכָר כְּנִגְדָם שֶׁל כָּל זָכָר בִּישְׂרָאֵל.

וְאוֹתִיּוֹת אַחֲרוֹת מוֹשְׁכִים אוֹתָם יִשְׂרָאֵל מִלְּמַעְלָה לְמָקוֹם הַזֶּה. (תְּהִלִּים מב) אֵלָה אֲזַכְרָהּ. אֲזַכִּיר בְּפִי וְאֲשַׁפֵּךְ דְּמַעוֹתַי [בְּרִצּוֹן נִפְשֵׁי כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹתִיּוֹת הִלְלוּ], וְאִזּוּ אֲדַדְּם מִלְּמַעְלָה עַד בֵּית אֱלֹהִים, שְׁיִהְיֶה אֱלֹהִים כְּמוֹ שֶׁהוּא. וּבְמָה? (שֵׁם) בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הַמּוֹן חוֹגֵג.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַשְּׁתִּיקָה שְׁלִי בְּנִתָּה מִקְדָּשׁ לְמַעְלָה וּבְנִתָּה מִקְדָּשׁ לְמַטָּה, וּבּוֹדָאֵי דְבוּר

עַל הָעוֹלָם, שְׂכָתוֹב (אִיכָה ב) הַזֹּאת" הָעִיר" שִׁיאֲמָרוּ" כְּלִילַת" יִפִּי" וְגו'. קְרָאתִי לָךְ (תְּהִלִּים קכב) יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שְׂחָבְרָה לָהּ.

מָה אֲשׁוּה לָךְ (אִיכָה ב) כְּמוֹ שְׂאֵת יוֹשֶׁבֶת כָּךְ, כָּךְ הוּא כְּבִיכּוֹל לְמַעְלָה. כְּמוֹ שְׂלֵא נִכְנְסִים כָּךְ עֲכָשׁוּ הָעַם הַקְּדוֹשׁ בְּסֻדְרִים קְדוּשִׁים, כָּךְ נִשְׁבַּעְתִּי לָךְ שְׂאִינִי נִכְנָס לְמַעְלָה עַד שְׁיִכְנְסוּ כָךְ אוּכְלוּסִיךְ לְמַטָּה. וְזוּהִי נִחְמַתְךָ, הוֹאִיל שֶׁהַדְּרָגָה הַזֹּאת אֲשׁוּה לָךְ כָּל. וְעֲכָשׁוּ שְׂאֵת כְּאֵן, גְּדוּל כִּיָּם שְׂבָרָךְ. וְאִם תֹּאמַר שְׂאִין לָךְ קִיּוֹם וְרַפּוּאָה - מ"י יִרְפָּא לָךְ. וְדָאֵי שְׂאוֹתָהּ הַדְּרָגָה הַנִּסְתָּרַת הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁהַכֹּל עוֹמֵד בָּהּ, תִּרְפָּא לָךְ וְתִקִּים אוֹתָךְ.

מ"י - קִצָּה הַשֵּׁמִים לְמַעְלָה, מ"ה - וְעַד קִצָּה הַשֵּׁמִים לְמַטָּה [קִצָּה הַשֵּׁמִים לְמַטָּה]. וְזֶה יִרְשׁ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא מְבָרִיחַ מִן הַקִּצָּה אֶל הַקִּצָּה. מִהַקִּצָּה הָרֵאשׁוֹן שֶׁהוּא מ"י, אֶל הַקִּצָּה הָאַחֲרוֹן שֶׁהוּא מ"ה, מִשּׁוֹם שְׂעוֹמֵד בְּאֲמֻצָּע. וְעַל זֶה מִי בְּרָא אֵלָה.

אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, אֶלְעָזָר [בְּנִי], פִּסְק דְּבַרְיָךְ וְיִתְגַּלֶּה הַסְתָּר שֶׁל הַסּוּד הָעֲלִיּוֹן שְׂאִין בְּנֵי אָדָם יוֹדְעִים. שְׂתַק רַבִּי אֶלְעָזָר. בְּכָה רַבִּי שְׂמַעוֹן וְעוֹמֵד רַגְע [נ"א שְׁעָה] אַחַד.

אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, אֶלְעָזָר, מָה זֶה "אֵלָה"? אִם תֹּאמַר כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת - הָרִי הֵם תָּמִיד נִרְאִים שֵׁם, וּבְמ"ה נִבְרָאוּ כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (תְּהִלִּים לג) בְּדַבַּר ה' שְׁמַיִם נִעֲשׂוּ. אִם עַל דְּבָרִים נִסְתָּרִים, שְׂלֵא יִכְתֹּב אֵלָה, שְׁהַרִי הוּא גְלוּי! אֶלָּא זֶה הַסּוּד לֹא הַתְּגַלָּה רַק יוֹם אַחַד שְׁהִיִּיתִי עַל חוֹף הַיָּם, וּבָא אֲלֵיהוּ וְאָמַר לִי, רַבִּי, יִדְעַתְּ מָה זֶה "מִי בְּרָא אֵלָה"? אֲמַרְתִּי לוֹ, אֵלּוּ הַשֵּׁמִים וְצָבָאוֹתָם, הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁישׁ לְאָדָם לְהַסְתַּכֵּל בָּהֶם וּלְבָרֵךְ אוֹתוֹ, שְׂכָתוֹב (שֵׁם ח) כִּי אֲרָאָה שְׂמִיָּה מַעֲשֵׂה אֲצִבְעֵיךָ וְגו', ה' אֲדַנְנוּ מָה אֲדִיר שְׂמִיָּה בְּכָל הָאָרֶץ.

אָמַר לִי, רַבִּי, דְּבָר נִסְתָּר הָיָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְגִלָּהּ בִּישִׁיבָה הָעֲלִיּוֹנָה, וְזֶה הוּא. בְּשַׁעֲה שְׂנִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים רִצָּה לְהַתְּגַלּוֹת, עֲשֵׂה בְּרֵאשׁ נִקְדָּה אַחַת, וְזוֹ עֲלָתָה לְהִיּוֹת מַחֲשָׁבָה. צִיר בָּהּ אֵת כָּל הַצִּיּוּרִים, חֲקַק בָּהּ כָּל הַחֲקוּקִים.

וְחֲקַק בְּתוֹךְ הַמָּאוֹר הַקְּדוֹשׁ הַנִּסְתָּר חֲקִיקָה שֶׁל צִיּוֹר אַחַד נִסְתָּר, קִדְשׁ קְדוּשִׁים, בְּנִיָּן עִמָּךְ

ואלפים שנה טרם שברא את העולם היה מסתכל הקדוש ברוך הוא ומשתעשע בהם.

בְּשִׁרְצָה לברא את העולם, באו לפניו כל האותיות מסופם לראשם. התחילה האות ת' להכניס בראש. אמרה: רבון העולמים, נוח לפניך לברא בי את העולם, שאני תשלום חותם שלך אמ"ת, ואתה נקראת אמ"ת, ראוי למלך [אמת] להתחיל באות אמ"ת ולברא בי את העולם. אמר לה הקדוש ברוך הוא: ראויה את וזכאית את, אלא שאינך כדאית לברא בך את העולם, הואיל ואת עתידה להיות רשומה על מצחי האנשים הנאמנים שקימו את התורה מאל"ף ועד תי"ו, וברשם שלך ימותו. ועוד, שאת חותם המות. והואיל ואת כך, אינך כדאית לברא בך את העולם. מיד יצאה.

נבנסה האות ש' לפניו. אמרה לפניו: רבון העולמים, נוח לפניך לברא בי את העולם, שבי נקראת שמך שדי, וראוי לברא את העולם בשם קדוש. אמר לה: ראויה את וטובה את ואמת את, אבל הואיל והאותיות של הזיוף נוטלים אותך להיות עמהם, איני רוצה לברא בך את העולם, שכדי שלא יתקים השקר אלא אם יטלו אותך ק ר.

מבאן, שמי שרוצה לומר שקר, יטל יסוד של אמת בהתחלה ואחר כך יקים את השקר. שהרי האות ש' היא אות אמת, אות האמת שהתיחדו בה האבות. ק' ר' האותיות שנראו על הצד הרע הם, וכדי להתקיים נטלו את האות ש' בתוכן ונהיה קשר. כיון שראתה כך, יצאה מלפניו.

נבנסה האות צ'. אמרה לפניו: רבון העולם, נוח לפניך לברא בי את העולם, שאני נ"א שבין חתומים הצדיקים, ואתה שנקראת צדיק רשום בי, שכתוב (תהלים יא) כי צדיק ה' צדקות אהב, ובי ראוי לברא את העולם. אמר לה: צדי, צדי את וצדיק את, אבל את צריכה להיות טמונה, אינך צריכה להתגלות כל כך כדי שלא לתת פתחון פה לעולם. מהו הטעם? נ' היא. באה ה' של השם של הברית הקדוש ורוכב עליה ונאחז עמה. וזה הסוד, כשברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, ברא אותו דו פרצופים, ומשום כך הפנים של יו"ד

בסלע ושתיקה בשמים. מלה בסלע - מה שאמרתי והתעוררתי בו, שתיקה בשמים - מה ששתקתי שנבראו ונבנו שני עולמות יחד.

אמר רבי שמעון, מכאן והלאה שלמות הכתוב, שכתוב (ישעיה מ) המוציא במספר צבאם. שתי דרגות הן שצריך להיות רשומה כל אחת מהן. אחת זה שנאמר מ"ה, ואחת מ"י. זו עליונה וזו תחתונה. זו העליונה רשומה, ואומר המוציא במספר צבאם. המוציא - אותו הנודע ואין כמותו. כמו זה המוציא לחם מן הארץ. המוציא - ההוא שנודע. זו הדרגה התחתונה, והכל אחד. במספר - ששים רבוא הם שעומדים יחד, והוציאו צבאות למיניהם שאין להם חשבון.

נ"א כמו זה]. לכלם - בין אותם הששים, בין כל צבאותם - בשם יקרא. מה זה בשם יקרא? אם תאמר שקרא להם בשמותיהם - זה אינו כך, שאם כך, היה צריך להיות בשמו. אלא בזמן שהדרגה הזו לא עולה בשם [למעלה] ונקראת מ"י, לא מולידה ולא מוציאה נסתרים למינה, אף על גב שכלם היו טמונים בה. כיון שברא אלה והתעלה בשמו ונקרא אלהים, אז בכח השם הזה הוציא אותם בשלמות. וזה הוא בשם יקרא, באותו השם שלו קרא והוציא כל מין ומין שיתקמו בשלמותו. כמו זה (שמות לא) ראה קראתי בשם. הזכרתי שמי שיתקיים בצלאל על קיום שלמותו.

מרב אונים (ישעיה מ). מה זה מרב אונים? זה ראש הדרגות, שעולים בו כל הרצונות ועליהם בו בדרך נסתר. ואמין כח - זה סוד העולם העליון שהתעלה בשם אלהים כמו שאמרנו. איש לא נעדר - מאותם ששים רבוא שהוציא בכח השם. ומשום שאיש לא נעדר, בכל מקום שמתו ישראל ונענשו בחדטאיהם, נמנו ולא נעדר מאותם ששים רבוא אפלו אחד כדי להיות הכל צורה אחת. כמו שאיש לא נעדר למעלה, אף כך לא נעדר למטה.

בראשית. רב המנונא הזקן אמר, מצאנו אותיות בהפוך. בי"ת בהתחלה ואחר כך. ב' בהתחלה - הינו בראשית. ברא לאחר מכן. אל"ף בהתחלה ואחר כך. אל"ף בהתחלה - הינו אלהים, את לאחר מכן. אלא כשירצה הקדוש ברוך הוא לעשות את העולם, כל האותיות היו נסתרות.

הוא: כ"ף כ"ף, מה את עושה כאן? שלא אברא בך את העולם. שובי למקומך, שהרי בך כליה, כלה ונחרצה (ישעיה י) נשמע. שובי לכסאך ותהיי שם. באותה שעה יצאה מלפניו ושבה למקומה.

נבנסה האות י'. אמרה לפניו: רבון העולם, נוח לפניך לברא בי את העולם, שאני ראשית השם הקדוש, וראוי לך לברא בי את העולם. אמר לה: די לך שאת חקוקה בי ואת רשומה בי, וכל רצוני עולה בך. אינך ראויה להעקר משמי.

נבנסה האות ט'. אמרה לפניו: רבון העולם, נוח לפניך לברא בי את העולם, שאתה נקראת בי טוב וישר. אמר לה: לא אברא בך את העולם, שהרי טובך נסתר בתוכך וצפון בתוכך, זהו שכתוב (תהלים לא) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. הואיל וגנוז בתוכך, אין בו חלק לעולם הזה שאני רוצה לברא, אלא בעולם הבא. ועוד, שעל שטובך גנוז בתוכך, יטבעו שערי ההיכל, זהו שכתוב (איכה ב) טבעו בארץ שעריה. ועוד, שח' פנגדך, וכשתתחברו יחד הנה ח"ט, ועל כן האותיות הללו לא רשומות בשבטים הקדושים. מיד יצאה מלפניו.

נבנסה האות ז'. אמרה לו: רבון העולם, נוח לפניך לברא בי את העולם, שבי שומרים בניה את השבת, שכתוב (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו. אמר לה: לא אברא בך את העולם, שבה יש קרב, וחרב שנונה, ורמח של קרב כמו שלנון. מיד יצאה מלפניו.

נבנסה האות ו'. אמרה לפניו: רבון העולם, נוח לפניך לברא בי את העולם, שאני אות משמך. אמר לה: וא"ו, את וה' די לכם שאתן אותיות של שמי, שאתן בסוד של שמי וחקוקות וגלופות בשמי, ולא אברא בכך את העולם.

נבנסה האות ד' והאות ג'. אמרו אף כף. אמר אף להן: די לכן להיות זו עם זו, שהרי העניינים לא יתבטלו מן העולם, וצריכים לגמל עמהם חסד. דל"ת הוא העני (דל), גימל גומלת לה חסד. אל תפרדו זו מזו, ודי לכן לזון זו את זו.

נבנסה האות ב'. אמרה לו: רבון העולם, נוח לפניך לברא בי את העולם, שבי מברכים אותך למעלה ולמטה. אמר לה הקדוש ברוך הוא:

חוזר לאחור כמו זה: (ציור למעלה) ולא חוזרים פנים בפנים כמו זה: מסתכל למעלה כמו זה: (ציור למעלה) מסתכל למטה כמו זה: (ציור למעלה) אמר לה הקדוש ברוך הוא עוד, שאני עתיד לנסר אותך ולעשות אותך פנים בפנים, אבל במקום אחר תתעלי. יצאה מלפניו והלכה.

נבנסה האות פ'. אמרה לפניו: רבון העולמים, נוח לפניך לברא בי את העולם, שהרי הפדות שאתה עתיד לעשות בעולם רשומה בי, וזו היא פדות, ובי ראוי לברא את העולם. אמר לה: ראויה את, אבל בך רשום פשע בסתר. כמו שהנחש שמכה ומכניס ראשו בין גופו, כך מי שחוטא, כופף ראשו ומוציא ידיו. וכן ע' עון, אף על גב שאמרה שיש בה ענוה, אמר לה הקדוש ברוך הוא: לא אברא בך את העולם. יצאה מלפניו.

נבנסה האות ס'. אמרה לפניו: רבון העולמים, נוח לך לברא בי את העולם, שיש בי סמיכה לנופלים, שכתוב (תהלים קמה) סומך ה' לכל הנופלים. אמר לה: על כן את צריכה את מקומך ואל תזוזי ממנו. אם את יוצאת ממקומך, מה יהיה על אותם הנופלים, הואיל והם סומכים עליך? מיד יצאה מלפניו.

נבנסה האות נ'. אמרה לפניו: רבון העולם, נוח לפניך לברא בי את העולם, שבי כתוב נורא תהלת ותהלה לצדיקים נאנה תהלה. אמר לה: נו"ן שובי למקומך, שהרי בשבילך שבה סמ"ך למקומה ותהיי סמוכה עליה. מיד שבה למקומה ויצאה מלפניו.

נבנסה האות מ'. אמרה לפניו: רבון העולם, נוח לפניך לברא בי את העולם, שבי נקראת מלך. אמר לה: כך הוא ודאי, אבל לא אברא בך את העולם, משום שהעולם צריך מלך. שובי למקומך את ול' וך', שהרי לא ראוי לעולם לעמד בלי מלך.

באותה שעה ירדה מלפניו האות כ' מעל כסא כבודו. הזדעזעה ואמרה לפניו: רבון העולם, נוח לפניך לברא בי את העולם, שאני כבודך. וכשירדה כ' מעל כסא כבודו, הזדעזעו מאתים אלף עולמות, והזדעזע הכסא, וכל העולמות הזדעזעו לפל. אמר לה הקדוש ברוך -

בְּאוֹתוֹ הֵיכַל יֵשׁ גְּנָזִים נִסְתָּרִים רַבִּים אֵלוֹ עַל אֵלוֹ. בְּאוֹתוֹ הֵיכַל יֵשׁ שְׁעָרִים מַעֲשֵׂה

סֵתֵר, וְהֵם חֲמִשִּׁים. נִחְקְקוּ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים וְהָיוּ לְאַרְבָּעִים [ס"א וְתִשְׁעָה]. לְשַׁעַר אֶחָד אֵין צַד, לֹא יָדוּעַ אִם הוּא לְמַעְלָה אִם הוּא לְמַטָּה [ס"י הוּא לְמַעְלָה הוּא לְמַטָּה]. וּמִשׁוּם כֵּן אוֹתוֹ הִשְׁעַר סֵתוּם.

בְּתוֹךְ אוֹתָם הִשְׁעָרִים יֵשׁ מְנוּעוּל אֶחָד, וּמְקוֹם אֶחָד קָטָן לְהַכְנִיס אוֹתוֹ הַמִּפְתָּח בּוֹ, וְאִינוֹ נִרְשָׁם אֶלָּא בְּרִשְׁם שֶׁל הַמִּפְתָּח. אֵין יוֹדְעִים בּוֹ אֶלָּא אוֹתוֹ הַמִּפְתָּח [ס"י שֶׁל הַפְתָּח] לְבַדּוֹ. וְעַל זֶה הַסּוּד בְּרִאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים.

בְּרִאשִׁית זֶה הַמִּפְתָּח שֶׁהַכֹּל נִסְתָּר בּוֹ, וְהוּא סוּגֵר וּפּוֹתַח, וְשִׁשָּׁה שְׁעָרִים כְּלוּלִים בּוֹ בְּאוֹתוֹ הַמִּפְתָּח שְׁסוּגֵר וּפּוֹתַח. כְּשִׁסּוּגֵר אֵת אוֹתָם הַשְׁעָרִים וְכוּלִיל אוֹתָם בְּתוֹכּוֹ (נ"א וְכוּלֵּא בְּתוֹכוֹ), אִזּוֹ וְדָאֵי כְּתוּב בְּרִאשִׁית, דְּבַר גְּלוֹי בְּכָלֵל דְּבַר נִסְתָּר. וּבְכָל מְקוֹם בְּר"א - זֶה דְּבַר נִסְתָּר. סוּגֵר וְלֹא פּוֹתַח.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְדָאֵי זֶה כֵּן, וְשָׁמַעְתִּי אֵת הַמָּאוּר הַקְּדוֹשׁ (רַשְׁב"י) שְׁאוּמֵר כֵּן, שְׁדַבֵּר נִסְתָּר הוּא בְּרָא, סוּגֵר וְלֹא פּוֹתַח. וּבְעוֹד שֶׁהָיָה סוּגֵר בְּמַלְת בְּרָא, לֹא הָיָה הָעוֹלָם וְלֹא הַתְּקִיָּם, וְהָיָה מְכֻסֶּה עַל הַכֹּל תַּה"ו. וְכִשְׁשׁוֹלֵט הַתַּה"ו הַזֶּה, אֵין עוֹלָם וְלֹא מַתְקִיָּם.

מָתִי אוֹתוֹ הַמִּפְתָּח פּוֹתַח שְׁעָרִים וּמְזַדְמָן לְשִׁמּוֹשׁ וְלַעֲשׂוֹת תּוֹלְדוֹת? כְּשִׁבָּא אַבְרָהָם, שְׁכַתּוּב אֱלֹה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְּרָאָה, וְשִׁנִּינוּ בְּאַבְרָהָם. וּמָה שֶׁהַכֹּל הָיָה סֵתוּם בְּמַלְת בְּרָא - חֲזוּרוּ הָאוֹתִיּוֹת לְשִׁמּוֹשׁ, וְיִצְאָ עֲמוּד שְׁעֵשֶׂה תּוֹלְדוֹת, אַבְרָהָם הַיְסוּד הַקְּדוֹשׁ שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו.

כְּשֶׁהֶאֱבַר הַזֶּה נִרְשָׁם בְּמַלְת בְּרָא, אִזּוֹ רִשְׁם הַנִּסְתָּר הָעֵלְיוֹן [נ"א הַקְּדוֹשׁ לְגַלּוֹת] רִשְׁם אַחֵר לְשִׁמּוֹ וְלִכְבוֹדּוֹ. וְזֶה הוּא מ"י. בְּרָא אֱלֹה, וְגַם בֵּין הַשָּׁם הַקְּדוֹשׁ שֶׁמִּתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מ"ה שֶׁנִּרְשָׁם. וְהוֹצִיא מִן בְּרָא אַבְרָהָם, וְהוּא רִשְׁמוֹ בְּאֵלֶּה מְצַד זֶה וְאַבְרָהָם מְצַד זֶה. הַנִּסְתָּר הַקְּדוֹשׁ. אֱלֹה עוֹמֵד. אַבְרָהָם עוֹמֵד. כְּשֶׁנִּשְׁלָם זֶה - נִשְׁלָם זֶה. חוֹקֵק לְאַבְרָהָם הַזֶּה ה', וְחוֹקֵק לְ"אֱלֹה" הַזֶּה י'.

מִתְעוֹרְרוֹת הָאוֹתִיּוֹת לְהַשְׁלִים אֵת הַצַּד הַזֶּה וְאֵת הַצַּד הַזֶּה, וְאִזּוֹ מוֹצִיא מ"ם. נוֹטֵל

הָרִי וְדָאֵי שְׁכָךְ אַבְרָא אֵת הָעוֹלָם, וְאֵת תַּהֲיִי הָרִאשִׁית לְבִרְאָה אֵת הָעוֹלָם.

עֲמָרָה הָאוֹת א' וְלֹא נִכְנָסָה. אָמַר לָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֶל"ף אֶל"ף, לְמָה אֵינְךָ נִכְנָסֵת לְפָנָי כְּשֶׁאֵר כָּל הָאוֹתִיּוֹת? אֲמָרָה לְפָנָי: רַבּוֹן הָעוֹלָם, מִשׁוּם שְׁרִאשִׁיתִי שְׁכָל הָאוֹתִיּוֹת יִצְאוּ מִלְּפָנֶיךָ בְּלִי תוֹעֵלָת, מָה אֲנִי אַעֲשֶׂה שָׁם? וְעוֹד, שֶׁהָרִי נִתְּתָ לְאוֹת ב' אוֹצֵר גְּדוֹל זֶה, וְלֹא רָאוּי לְמִלְךָ עֵלְיוֹן לְהַעֲבִיר אוֹצֵר שֶׁנִּתְּן לְעַבְדּוֹ וְלִתְּתָ לְאַחֵר. אָמַר לָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֶל"ף אֶל"ף, אֵף עַל גַּב שְׁאַבְרָא אֵת הָעוֹלָם בְּאוֹת בִּי"ת, אֵת תַּהֲיִי הָרִאשׁ לְכָל הָאוֹתִיּוֹת. אֵין בִּי יַחּוּד אֶלָּא בְּךָ. בְּךָ יִתְחַיְלוּ כָל הַחֲשֻׁבּוֹנוֹת וְכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, וְכָל יַחּוּד לֹא יִהְיֶה אֶלָּא בְּאוֹת אֶל"ף.

וְעֵשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתִיּוֹת עֵלְיוֹנוֹת גְּדוּלוֹת, וְאוֹתִיּוֹת תַּחְתּוֹנוֹת קִטְנוֹת. וּמִשׁוּם כֵּן בִּי"ת בִּי"ת - בְּרִאשִׁית בְּרָא. אֶל"ף אֶל"ף - אֱלֹהִים אֵת. אוֹתִיּוֹת מְלַמְעָלָה וְאוֹתִיּוֹת מְלַמְטָה, וְכֵלְךָ יַחַד הֵם מְהַעֲלִים הָעֵלְיוֹן וּמְהַעֲלִים הַתַּחְתּוֹן.

בְּרִאשִׁית. רַבִּי יוֹדָאֵי אָמַר, מָה זֶה בְּרִאשִׁית? בְּחֻכְמָה. זֶה הַחֻכְמָה שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיהָ, לְהַכְנִס לְתוֹךְ סוּדוֹת נִסְתָּרִים עֵלְיוֹנִים. וְכֵאֵן נִחְקְקוּ שִׁשָּׁה צְדָדִים גְּדוּלִים עֵלְיוֹנִים שֶׁמֵּהֶם הַכֹּל יוֹצֵא, שֶׁמֵּהֶם נַעֲשׂוּ שִׁשָּׁה מְקוֹרוֹת וּנְחָלִים לְהַכְנִס לְתוֹךְ הַיָּם הַגְּדוֹל. וְהֵינוּ בְּרָא שֵׁת מְכַאֵן נִבְרָאוּ. מִי בְּרָא אוֹתָם? הֵהוּא שְׁלֵא נִזְכָּר, הֵהוּא הַנִּסְתָּר שְׁאִינוֹ יָדוּעַ.

רַבִּי חֲיִיא וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְשָׂדֶה אֶחָד, אָמַר רַבִּי חֲיִיא לְרַבִּי יוֹסִי, זֶה שְׁאַמְרָתָם בְּרָא שֵׁת - וְדָאֵי זֶה כֵּן, מִשׁוּם שֶׁשִּׁשָּׁה יָמִים עֵלְיוֹנִים אֶצֶל הַתּוֹרָה וְלֹא יוֹתֵר. הָאֲחֵרִים הֵם נִסְתָּרִים.

אֲבָל רָאִינוּ בְּתוֹךְ צְדָדֵי בְּרִאשִׁית שְׁאַמֵּר כֵּן. חֲקִיקוֹת חֲקֵק אוֹתוֹ הַנִּסְתָּר הַקְּדוֹשׁ בְּתוֹךְ מַעֲיוֹ שֶׁל סֵתֵר אֶחָד שֶׁנִּקְוֵד בְּנִקְדָּה שְׁנַעֲץ. הֵהוּא חֲקֵק חֲקִיקִים וְנִסְתָּר בּוֹ, כְּמִי שֶׁגוֹנֵז הַכֹּל תַּחַת מִפְתָּח אֶחָד, וְאוֹתוֹ הַמִּפְתָּח גוֹנֵז הַכֹּל בְּהֵיכַל אֶחָד. וְאֵף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל גְּנוּז בְּהֵיכַל הֵהוּא - הָעֵקֶר שֶׁל הַכֹּל הוּא בְּאוֹתוֹ הַמִּפְתָּח. אוֹתוֹ הַמִּפְתָּח סוּגֵר וּפּוֹתַח.

אלו הפנפים היו מחכות להם. ראה שחוזרים ומתחדשים ומאירים יותר מהאור של זיו השמש.

פתח רבי שמעון ואמר, יכנס רבי חייא ויראה כמה שעתיד הקדוש ברוך הוא לחדש את פני הצדיקים לעתיד לבא. אשרי הוא מי שנכנס לכאן בלי בושה, ואשרי מי שעומד באותו העולם כעמוד חזק בכל. וראה שהיה נכנס ועומד רבי אלעזר, ושאר העמודים שיושבים שם. והוא היה מתביש, והשמיט את עצמו, ונכנס וישב לרגלי רבי שמעון.

יצא קול ואמר: הנמך עיניך ואל תרים ראשך ואל תסתכל. הנמך עיניו וראה אור שמאיר למרחוק. חזר הקול כמקדם ואמר: עליונים טמונים נסתרים, פקוחי העין, אותם שמשוטטים בכל העולם, הסתכלו וראו! תחתונים [נ"א תנאים] ישנים נסתרים בחוריקם התעוררו!

מי מכם שהופכים חשך לאור וטועמים מר למתוק טרם בואם לכאן? מי מכם שמחכים בכל יום לאור שמאיר בשעה שהמלך פוקד את האילה, ומתכבד ונקרא מלך מכל מלכי העולם? מי שלא מצפה לזה בכל יום באותו העולם – אין לו כאן חלק!

בינתים ראה כמה מן החברים סביבו, כל אותם העמודים שקימים, וראה שמעלים אותם לשיבת הרקיע. אלו עולים ואלו יורדים. ומעל כלם ראה בעל הפנפים שהיה בא, והוא נשבע שבועה ששמע מאחורי הפרגוד, שהמלך פוקד בכל יום וזוכר את האילה ששוכבת לעפר, ובוטט בעיטות באותה שעה בשלש מאות ותשעים רקיעים, וכלם מפחדים ורועדים לפניו. ומוריד על זה דמעות, ונופלות אותן הדמעות הרותחות כאש לתוך הים הגדול, ומאותן הדמעות עומד אותו הממנה של הים, ומתקים ומקדש את שמו של המלך הקדוש, ומקבל עליו לבלע את כל מימי בראשית וכונס אותם לתוכו בשעה שיתקבצו כל העמים על העם הקדוש, ויתיבשו המים, ויעברו בלבש.

בין כך שמע קול שאומר: פנו מקום, פנו מקום, שהנה המלך המשיח בא לשיבת רבי שמעון,

אחד לצד הזה ואחד לצד הזה. נשלם השם הקדוש ונעשה אלהים גם כן השם של אברהם. כשנשלם זה – נשלם זה.

ויש אומרים שנטל הקדוש ברוך הוא מ"י וזרק באלה ונעשה אלהים. ונטל הקדוש ברוך הוא מ"ה וזרק באבר ונעשה אברהם. (ומלת מ"י רומזת לחמשים שערי בינה, ויש בה יו"ד, האות הראשונה של השם הקדוש. ומלת מ"ה רומזת למנין השם הקדוש, ויש בה האות השנייה של השם הקדוש יהו"ה, כמו שנאמר (תהלים קמד) אשרי העם שפכה לו וגו', (איוב כו) תולה ארץ על בלי מ"ה. ואז התקיימו שני עולמות. ביו"ד העולם הבא, ובה"א העולם הזה. כלומר במ"י ברא את העולם הבא, ובמ"ה ברא את העולם הזה. וזהו רמז מעלה ומטה).

ואז עשה תולדות ויצא שם שלם מה שלא היה מקדם לכן. זהו שכתוב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. כלם היו תלויים עד שנברא שמו של אברהם. כיון שנשלם השם הזה של אברהם, נשלם השם הקדוש. זהו שכתוב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים.

השתטח רבי חייא בארץ ונשק את העפר, ובכה ואמר: עפר, עפר, כמה אתה קשה ערף, כמה אתה בחצפה, שכל מחמדי העין ירקבו בך, כל עמודי אורות העולם תאכל ותשחק. כמה אתה חצוף, המאור הקדוש (רשב"י) שהיה מאיר את העולם, השליט הגדול שממנה, שזכותו מעמידה את העולם, ירקב בך. רבי שמעון, אור המאור, אור העולמות, אתה נרקב בעפר ואתה מקים ומנהיג את העולם. השתומם רגע אחד, ואמר: עפר, עפר, אל תתנאה, שלא ימסרו בך עמודי העולם, שהרי רבי שמעון לא ירקב בך.

קם רבי חייא והיה בוכה. הלך ורבי יוסי עמו. מאותו היום התענה ארבעים ימים לראות את רבי שמעון. אמרו לו, אינך רשאי לראות אותו. בכה והתענה ארבעים ימים אחרים, הראו לו במחזה את רבי שמעון ורבי אלעזר בנו שהיו עוסקים בדבר הזה שאמר רבי יוסי, והיו כמה אלפים שומעים לדבורו. בינתים ראה כמה כנפים גדולות עליונות, ומעלים עליהם את רבי שמעון ואת רבי אלעזר בנו, ועולים לשיבת הרקיע, וכל

אותו הדבר [תורה] ומנשק אותו, ומעטר אותו בשבעים עטרות גלופות ומחקקות. ודבר חכמה שהתחדש, עולה ויושב על ראש הצדיק חי העולמים, וטס משם ומשוטט בשבעים אלף עולמות ועולה אל עתיק הימים. וכל הדברים של עתיק הימים, דברי חכמה הם בסודות נסתרים עליונים.

ואותו הדבר הנסתר של חכמה שהתחדש כאן, כשהוא עולה, מתחבר עם אותם הדברים של עתיק הימים, ועולה ויורד עמהם ונכנס בשמונה עשר עולמות גנוזים שעין לא ראתה אלהים זולתך (שם סד). יוצאים משם ומשוטטים והולכים מלאים ושלמים ומזדמנים לפני עתיק הימים.

באותה השעה מריח עתיק הימים את הדבר הזה, וזה נוח לפניו מן הכל. נוטל את אותו הדבר, ומעטר אותו בשלש מאות ושבעים אלף עטרות. אותו הדבר טס ועולה ויורד, ונעשה רקיע אחד. וכן כל דבר ודבר של חכמה (ס"א נעשים) (ס"א רקיעים) עומדים בקיום שלם לפני עתיק הימים. והוא קורא להם שמים חדשים, שמים מחדשים, נסתרים של סודות של חכמה עליונה. וכל אותם שאר דברי התורה שמתחדשים, עומדים לפני הקדוש ברוך הוא, ועולים ונעשים ארצות החיים, ויורדים ומתעטרים לארץ אחת, ומתחדש ונעשה הכל ארץ חדשה מאותו הדבר שהתחדש בתורה.

ועל זה כתוב (ישעיה סו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה עמדים לפני וגו'. עשיתי לא כתוב, אלא עושה. שעושה תמיד מאותם החדשים והסודות של התורה. ועל זה כתוב (שם נא) ואשם דברי בפיה ובצל ידי כפיתיה לנטע שמים וליסד ארץ. לא כתוב השמים, אלא שמים.

אמר רבי אלעזר, מה זה ובצל ידי כפיתיה? אמר לו, בשעה שנמסרה התורה למשה, באו כמה רבואות של מלאכים עליונים לשרף אותו בשלהבת פיהם, עד שכפה עליו הקדוש - ברוך - הוא. וכעת שהדבר הזה עולה ומתעטר ועומד לפני הקדוש - ברוך - הוא, הוא מכסה על אותו הדבר, ומכסה על אותו האדם שלא יכר אליהם אלא

היות שכל הצדיקים ששם וראשי הישיבה, ואותן ישיבות ששם הן רשומות, וכל אותם חברים שבכל ישיבה עולים מהישיבה של פאן לישיבת הרקיע, והמשיח בא בכל אותן הישיבות וחותם תורה מפי החכמים. ובאותה השעה בא המשיח מתעטר [נ"א מראש] מריחות הישיבות בעטרות עליונות.

באותה שעה קמו כל אותם החברים, וקם רבי שמעון, והיה עולה אורו עד רום [הרקיע]. אמר לו, רבי, אשריך שתורתך עולה בשלש מאות ושבעים אורות, וכל אור ואור נפרד לשש מאות ושלושה עשר טעמים שעולים ורוחצים בנהרות אפרסמון טהור. והקדוש ברוך הוא מאשר תורה משיבתך, ומישיבתו של חזקיהו מלך יהודה, ומתוך ישיבתו של אחיה השילני. ואני לא באתי לאשר משיבתך, אלא בעל הכנפים בא לכאן, שהרי ידעתי שלא יכנס לתוך הישיבות האחרות אלא לישיבתך.

באותה שעה ספר לו רבי שמעון אותה השבועה שנשבע בעל הכנפים. אז הזדעזע המשיח והרים קולו, והזדעזעו הרקיעים, והזדעזעו הים הגדול, והזדעזעו הלוייתן, וחשב העולם להתהפך. בין כך ראה את רבי חייא לרגלי רבי שמעון. אמר, מי נתן כאן אדם שלבוש מדי אותו העולם? אמר לו רבי שמעון, זה הוא רבי חייא, האור של מאור התורה. אמר לו, יתכנס הוא ובניו ויהיו מהישיבה שלך. אמר רבי שמעון, זמן ינתן לו. נתנו לו זמן, ויצא משם מזעזע ועיניו זולגות דמעות. הזדעזע רבי חייא ובכה, ואמר, אשרי חלקם של הצדיקים באותו העולם, ואשרי חלקו של בר יוחאי שזכה לכך. עליו כתוב (משלי ח) להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמלא.

בראשית. רבי שמעון פתח, (ישעיה נא) ואשם דברי בפיה. כמה יש לאדם להשתדל בתורה יומם ולילה, משום שהקדוש ברוך הוא מקשיב לקולות אותם שמתעסקים בתורה. ובכל דבר שמתחדש בתורה על ידי אותו שמתדל בתורה, עושה רקיע אחד.

שנינו, בשעה ההיא שדבר תורה מתחדש מפי אדם, הדבר ההוא עולה ומזדמן לפני הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא נוטל את

אותו איש תהפוכות ששת אלפים פרסאות בפעם אחת. וכיון שהרקיע הזה של שוא עומד, מיד יוצאת אשת זנונים ומתחזקת באותו הרקיע של שוא [נ"א היא] [נ"א ואיש תהפוכות] ומשתתפת עמו, ומשם יוצאת והורגת כמה אלפים ורכבות. משום שכאשר היא עומדת ברקיע ההוא, יש לה רשות ויכלת להיות טסה את כל העולם ברגע אחד.

ועל זה כתוב (ישעיה ה) הוי משכי העון בחבלי השוא. העון זה הזכר. וכעבות העגלה חטאה, מי החטאה? זו הנקבה שנקראת חטאה. הוא מושך את אותו שנקרא עון באותם חבלי השוא. ואחר כך כעבות העגלה חטאה, את אותה הנקבה שנקראת חטאה, ששם התגברה להיות טסה להרג בני אדם. ועל זה (משלי ז) כי רבים חללים הפילה. מי הפילה? זו אותה החטאה שהורגת בני אדם. מי גרם את זה? תלמיד החכם שלא הגיע להוראה ומורה. הרחמן יצילנו.

אמר רבי שמעון לחברים, בבקשה מכם שלא תוציאו מפיתכם דבר תורה שלא ידעתם ולא שמעתם מעץ גדול פראוי, כדי שלא תהיו גורמים לאותה החטאה להרג המוני בני אדם לחנם. פתחו כלם ואמרו, הרחמן יצילנו, הרחמן יצילנו.

❦ סדר הלימוד ליום ב תשרי [יום 2 בשנה] ❦

רבי אלעזר היה הולך לראות את רבי יוסי ברכי שמעון בן לקוניא חמיו, ורבי אבא עמו, והיה מחמר איש אחד אחריהם. אמר רבי אבא, נפתח פתחים של תורה, שהרי השעה והזמן הוא להתתקן (להסתדר) בדרךנו.

פתח רבי אלעזר ואמר, (ויקרא יט) את שבתתי תשמרו. בא ראה, בששה ימים ברא הקדוש ברוך הוא את העולם. וכל יום ויום גלה את מעשהו, ונתן כחו ביום ההוא. מתי גלה את מעשהו ונתן כחו? ביום הרביעי, משום שאותם שלשת הימים הראשונים, כלם היו נסתרים ולא התגלו. כיון שבא היום הרביעי, הוציא את המעשה והכח של כלם. שהרי אש ומים ורוח, אף על גב שהם שלשה יסודות עליונים, כלם תלויים, ולא התגלה

הקדוש ברוך הוא, ולא יקנאו לו, עד שנעשה מהדבר (תורה) שהוא שמים חדשים וארץ חדשה. זהו שכתוב ובצל ידי כפיתיה לנטע שמים וליסד ארץ. מכאן שכל דבר שנסתר מן העין, עולה לתועלת עליונה. זהו שכתוב ובצל ידי כפיתיה. ולמה נעלם ומתפסה מן העין? בשביל תועלת עליונה. זהו שכתוב לנטע שמים וליסד ארץ, כמו שאמרנו.

ולאמר לציון עמי אתה. ולאמר - לאותם השערים והדברים המצינים אלו על אלו - עמי אתה. אל תקרי עמי אלא עמי אתה, להיות שתרף עמי. מה אני בדבור שלי עשיתי שמים וארץ, כמו שנאמר (תהלים לג) בדבר ה' שמים נעשו - אף כך אתה. אשרי אותם שמשתדלים בתורה. ואם תאמר שדבור של כל אדם שלא יודע עושה כזה.

בא ראה, אותו שאין דרכו בסודות התורה ומחדש דברים שאינו יודע על ברים פראוי, אותו הדבר עולה ויוצא לאותו הדבר איש תהפוכות לשון שקר מתוך נקב התהום הגדול, ומדלג חמש מאות פרסאות לקבל את אותו הדבר. ונוטל אותו, והולך עם אותו הדבר לתוך הנקב שלו, ועושה בו רקיע של שוא שנקרא תהו. וטס באותו הרקיע

בא ראה, בתורה ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, והנה בארוה שכתוב (שם ח) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום. והוא הסתכל בה פעם ושתיים ושלש וארבע פעמים, ואחר כך אמר אותם, ואחר כך עשה בה מעשה, ללמד את בני אדם שלא יבאו לטעות בה, כמו שנאמר (איוב כח) אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה ויאמר לאדם. וכנגד ארבע פעמים ההם שכתוב, אז ראה, ויספרה, הכינה, וגם חקרה - ברא הקדוש ברוך הוא את מה שברא. וטרם שהוציא את המעשה שלו, הכניס בראשונה ארבע תבות, שכתוב ביראשית ברא אלהים א'ת. הנה ארבע. ואחר כך השמים - הם כנגד ארבע הפעמים שהסתכל הקדוש ברוך הוא בתורה טרם יוציא את מעשהו למלאכתו.

המעשה שלהם עד שהארץ גלתה אותם, ואז נודעה האמנות של כל אחד מהם.

ואם תאמר, הרי ביום השלישי זה היה, שכתוב תדשא הארץ דשא, וכתוב ותוצא הארץ! אלא זה, אף על גב שכתוב ביום השלישי, זה היה רביעי, ונכלל ביום השלישי שיהיו אחד בלי פרוד. ואחר כך היום הרביעי התגלה מעשהו להוציא אמן לאמנותו של כל אחד ואחד. משום שהיום הרביעי הוא הרגל הרביעית של הכסא העליון.

ובל מעשיהם של כלם, בין הימים הראשונים ובין הימים האחרונים, היו תלויים ביום השבת. זהו שכתוב (בראשית ב) ויכל אלהים ביום השביעי. זו השבת, וזו היא הרגל הרביעית של הכסא. ואם תאמר, אם כך, מה זה את שבתתי תשמרו, פעמים? אלא שבת של ערב שבת והשבת של היום ממש אין להם פרוד.

אמר [להם] אותו סוחר שהיה מחמר אחריהם, ומה זה ומקדשי תיראו? אמר לו, זה קדוש של שבת. אמר לו, ומה זה קדוש של שבת? אמר לו, זה הקדוש שנמשך מלמעלה. אמר לו, אם כך, עשית שהשבת אינה קדש, אלא קדוש ששורה עליו מלמעלה.

אמר רבי אבא, וכך זה, (ישעיה נח) וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד. הזכיר שבת לחוד וקדוש ה' לחוד. אמר לו, אם כך, מי זה קדוש ה'? אמר לו, הקדשה ששורדת מלמעלה ושורה עליו. אמר לו, אם הקדשה שנמשכת מלמעלה נקראת מכבד, נראה ששבת אינו מכבד, וכתוב וכבדתו.

אמר רבי אלעזר לרבי אבא, הנח לו לאיש הזה, שדבר של חכמה יש בו שאיננו יודעים בו. אמרו לו, אמר אתה. פתח ואמר, (ויקרא יט) את שבתתי, את – לרבות תחום שבת שהוא אלפים אמות לכל צד, ומשום כך רבה את. שבתתי – [נ"א זון] שבת העליונה ושבת התחתונה, שהן שתיים כלולות יחד ונסתרות יחד.

נשארה שבת אחרת שלא נזכרה והיתה בבושא. אמרה לפניו: רבון העולם, מיום שעשית אותי נקראתי שבת, והיום אינו בלי לילה. אמר לה, בתי, את שבת, ושבת קראתי לך, אבל הריני מעטר

אותך בעטרה יותר עליונה. העביר כרוז ואמר מקדשי תיראו.

וְזו שבת של ערב שבת שהיא יראה, ושורה בה יראה. ומי הוא שהקדוש ברוך הוא הכליל ואמר אני ה'? ואני שמעתי מאבא שאמר כך, ודיק את – לרבות תחום שבת. שבתתי – זה העגול והרבוע שבפנים, והם שנים. וכנגד אותם השנים יש שתי קדשות שיש לנו להזכיר, אחד ויכלו, ואחד קדוש.

ויכלו יש בו שלשים וחמש תבות, ובקדוש שאנו מקדשים יש שלשים וחמש תבות, והכל עולה לשבעים שמות שהקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל מתעטרים בהם. ומשום שהעגול והרבוע הזה הם שבתתי, שניהם כלולים בשמור, שכתוב תשמרו. שהרי השבת העליונה כאן לא נכללה בשמור, אלא בזכור, שהרי המלך העליון מסתים בזכור, ועל זה נקרא מלך שהשלוש שלו. והשלוש שלו הוא זכור, ועל כן אין מחלקת למעלה.

משנים ששני שלומות למטה – אחד יעק"ב, ואחד יוס"ף. ומשום כך כתוב פעמים (ישעיה נז) שלום שלום לרחוק ולקרוב. לרחוק – זה יעקב. ולקרוב – זה יוסף. לרחוק, כמו שנאמר (ירמיה לא) מרחוק ה' נראה לי, (שמות ב) ותתצב אחתו מרחוק. ולקרוב, כמו שנאמר (דברים לב) חדשים מקרוב באו. מרחוק – זו הנקדה העליונה שעומדת בהיכלו.

ועל זה כתוב תשמרו, נכלל בשמור. ומקדשי תיראו – זו הנקדה שעומדת באמצע שיש לירא ממנה יותר מן הכל שענשו מיתה. והינו מה שכתוב (שמות לא) מחלליה מות יומת. מי הם מחלליה? מי שנכנס לתוך החלל של העגול והרבוע למקום שאותה הנקדה שורה ופוגם בו – מות יומת. ועל זה כתוב תיראו. והנקדה היא נקראת אני, ועליה שורה אותו הנסתר העליון שלא התגלה. והינו ה', והכל אחד.

ירדו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו אותו. אמרו, ומה כל החכמה הזו יש תחת ידך ואתה מחמר אחרינו? אמרו לו, מי אתה? אמר להם, אל תשאלו מי אני, אלא אני ואתם גלד ונתעסק בתורה, וכל אחד יאמר דברי חכמה להאיר את הדרך. אמרו

הבחיין רבי אלעזר בדבריו. אמר לו, אתה הוא בנו של המאור הקדוש, אתה הוא בנו של רב המנונא הזקן, אתה הוא בנו של אור התורה, ואתה מחמר אחרינו? בכו יחד ונשקו לו והלכו. אמרו לו, האם נוח לפני מורנו להודיע לנו את שמו?

פתח ואמר, (שמואל-ב כג) ובניו בן יהודע. הפסוק הזה בארוהו, והוא יפה. אבל הפסוק הזה בא להראות סודות עליונים של התורה. ובניו בן יהודע - על סוד החכמה בא הדבר הנסתר ההוא, והשם גורם. בן איש חי - זה צדיק חי העולמים.

רב פעלים - רבון כל המעשים וכל הכחות העליונים, משום שכלם יוצאים ממנו, הוא ה' צבאות, אות הוא בכל צבאיו, רשום הוא וגדול מן הכל. רב פעלים - הוא מקבצאל, האילן הגדול והנכבד גדול מהכל. מאיזה מקום יצא? מאיזה דרגה בא? חזר הפתוב ואמר, מקבצאל. הדרגה העליונה הנסתרת שצין לא ראתה וגו'. הדרגה שהכל בה, וכונסת לתוכה מתוך האור העליון, וממנה יוצא הכל. והוא היכל קדוש נסתר שכל הדרגות מקבצות ונסתרות בתוכו. ובגוף ההיכל הזה קיימים כל העולמות, וכל הצבאות הקדושים ממנו נזונים ועומדים על קיומם.

הוא הפה את שני אראל מואב. שני מקדשים היו עומדים בגללו ונזונו ממנו, מקדש ראשון ומקדש שני. כיון שהוא הסתלק, נמנע השפע שהיה שופע מלמעלה. כפיכול הוא הפה אותם והחריב אותם והשמיד אותם, והפסא הגדול נפל. זהו שפתוב (יחזקאל א) ואני בתוך הגולה. הדרגה ההיא שנקראת אני, היא בתוך הגולה. למה? על נהר כבר. על נהר ששופע ויוצא שהפסיק מימיו ומענינותיו ולא משפיע כבראשונה.

זחור שפתוב (איוב יד) ונהר יחרב ויבש. יחרב - בבית ראשון, ויבש - בבית שני. ומשום כך הוא הפה את שני אראל מואב. [ס"א שהרי בראשונה] מואב, שהיו מאב שבשמים, ונחרבו והשמדו בגללו, וכל האורות שהיו מאירים לישראל, כלם נחשכו.

יעוד, הוא ירד והפה את הארי. בזמנים הראשונים כשהנהר הזה היה מושך את מימיו למטה,

לו, מי נתן לך ללכת כאן ולהיות מחמר בחמורים? אמר להם, יו"ד עשתה קרב עם שתי אותיות, עם כ"ף וסמ"ך, להקשר עמי [נ"א יחד]. כ"ף לא רצתה להסתלק ולהקשר מאחר [נ"א במקום] שלא יכלה להיות רגע אחד אלא עמו. סמ"ך לא רצתה להסתלק, כדי לעזור לאותם הנופלים, שהרי בלי סמ"ך לא יכולים להיות.

יו"ד באה אלי יחידה, נשקה לי וחיבקה אותי, בכתה עמי ואמרה לי: בני, מה אעשה לך? אבל הרי אני מסתלקת, ואני מתמלאת מכמה טובות ואותיות נסתרות עליונות ונכבדות. לאחר מכן אבא אליך ואסעד אותך, ואתן לך נחלה של שתי אותיות עליונות יותר מאלו שהסתלקו, שהם י"ש, יו"ד עליונה ושי"ן עליונה, שיהיו לך אוצרות מלאים מכל. ומשום כך, בני, לך ותהיה מחמר חמורים, ועל כן אני הולך בכך.

שמחו רבי אלעזר ורבי אבא, ובכו ואמרו, לך רכב, ואנו נחמר אחרך. אמר להם, ולא אמרתי לכם שמצות המלך היא עד שיבא אותו מחמר על החמורים? אמרו לו, הרי שמך לא אמרת לנו, מקום בית מושבך מה הוא? אמר להם, מקום בית מושבי הוא טוב ומעלה אצלי, והוא מגדל אחד שפורח באויר, גדול ונכבד. ואותם הדרים בו במגדל הזה - הקדוש ברוך הוא ועני אחד, וזה הוא מקום בית מושבי. וגליתי [נ"א ועליתי] משם, ואני מחמר על חמורים. הסתכלו בו רבי אבא ורבי אלעזר, והטעים להם את דבריו, שהיו מתוקים כמו מן ודבש. אמרו לו, שם אביך אם תאמר, ננשק את עפר וגליך. אמר להם, ולמה? אין דרכי בכך להתגאות בתורה.

אבל אבי היתה דירתו בים הגדול, והוא היה דג אחד שהיה סובב את הים הגדול מצד זה לצד זה, והיה גדול ונכבד ועתיק ימים, עד שהיה בולע את כל שאר הדגים של הים, ואחר כך מוציא אותם חיים וקיימים ומלאים מכל הטובות של העולם. ושט את הים ברגע אחד בכחו, והוציא אותי כחץ ביד איש גבור, והטמין אותי באותו מקום שאמרתי לכם, והוא שב למקומו ונגנז באותו הים.

נתתי לך את המטה שלי, חייף לא יהיה בידך מכאן והלאה.

מיד - וירד אליו בשבט (שמואל-ב כג), בדין הקשה, ויגזל את החנית מיד המצרי. שמהשעה ההיא נמנע ממנו ולא היה בידו לעולמים. ויהרגו בחניתו - על אותו החטא שהכה במטה ההוא מת ולא נכנס לארץ הקדושה, ונמנע האור הזה מישראל.

מן השלשים (ס) - הכי נכבד, אלו שלשים שנה עליונים שנטל מהם והשפיע למטה, ומהם הוא היה לוקח ומתקרב.

ואל השלשה לא בא - הם היו באים אליו ונותנים לו ברצון הלב, והוא לא היה בא אליהם. ואף על גב שלא נכנס במנין והחשבון שלהם, (ס) וישמהו דוד אל משמעתו. שלא נפרד מלוח לבו לעולמים. אין להם פרוד לעולמים. דוד שם לבו אליו, והוא לא לדוד, משום שהתשבחות והשירים והאהבים שהלכנה עושה לשמש, היא מושכת אותו אליה שיהיה דיורו עמה, וזהו וישמהו דוד אל משמעתו.

נפלו רבי אלעזר ורבי אבא לפניו. בין כף וכף לא ראו אותו. קמו והסתכלו לכל הצדדים ולא ראו אותו. ישבו ובכו ולא יכלו לדבר זה עם זה. אחר שעה אמר רבי אבא, ודאי זה ששנינו, שצדיקים הולכים ודברי תורה ביניהם, שאותם צדיקים של אותו העולם באים אליהם. ודאי זה הוא רב המנונא הזקן שבא אלינו מן העולם ההוא לגלות לנו את הדברים הללו, וטרם הכרנוהו, הלך לו והתכסה מעמנו. קמו, והיו רוצים לרכב על החמורים ולא הלכו. רצו לרכב ולא הלכו. פחדו והניחו את החמורים. ועד היום היו קוראים לאותו המקום מקום החמורים.

פתח רבי אלעזר ואמר, (תהלים לא) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. כמה הוא הטוב העליון והנכבד שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לבני אדם לאותם צדיקים עליונים יראי חטא שמשתדלים בתורה, כשנכנסים לאותו העולם. לא כתוב טובך, אלא רב טובך. ומי הוא? (שם קמה) זכר רב טובך יביעו. וזהו ענג החיים ששופעים מהעולם

היו ישראל עומדים בשלמות, שזוכים זכרים וקרפנות לכפר על נפשם, ואז היה יורד מלמעלה דמות של אריה אחד, והיו רואים אותו על גבי המזבח רובץ על טרפו, אוכל קרפנות כמו גבר חזק, וכל הכלבים היו מתחבאים מלפניו ולא יוצאים החוצה.

ביון שגרמו החטאים, הוא ירד לתוך הדרגות שלמטה, והרג את אותו האריה שלא רצה לתת לו את טרפו כבראשונה. כביכול הרג אותו. הוא הכה את הארי ודאי. לתוך הבור - לעיני הצד האחר הרע. ביון שראתה כף אותו הצד האחר, התגברה ושלחה כלב אחד לאכל את הקרפנות. ומה שמו של אותו הארי"ה? אוריאל, שפניו פני אריה. ומה שם אותו כלב? בלאדן שמו, שאינו בכלל של אדם, אלא כלב ופני כלב.

ביום השלג - ביום שגרמו החטאים והדין נדון למעלה מעם בית הדין העליון. ועל זה כתוב לא תירא לביתה משלג. זה הדין העליון. למה? משום שכל ביתה לבש שנים, ויכול לסבל אש חזקה. עד כאן סוד הכתוב.

מה כתוב אחריו? (שמואל-ב כג) והוא הכה את איש מצרי איש מראה. כאן סוד הכתוב בא להודיע, שבכל פעם שישראל חטאו, הוא הסתלק ומנע מהם כל הטובות וכל האורות שהיו מאירים להם. הוא הכה את איש מצרי - זה האור של האור ההוא שהיה מאיר לישראל. ומי הוא? משה, שכתוב (שמות ב) ותאמרנה איש מצרי הצילנו וגו'. ושם נולד, ושם התגדל, ושם התעלה לאור עליון.

איש מראה - כמו שנאמר (במדבר יב) ומראה ולא בחידות. איש - כמו שנאמר (דברים לג) איש האלהים. כביכול בעלה של אותו מראה כבוד ה', שזכה להנהיג את הדרגה הזו בכל רצונו בארץ מה שלא זכה איש אחר.

וביד המצרי חנית - זה מטה האלהים שנמסר בידו, כמו שנאמר (שמות יז) ומטה האלהים בידו. וזה המטה שנברא ערב שבת בין השמשות וחקוק בו השם הקדוש החקוק הקדוש, ובזה חטא בסלע, כמו שנאמר (במדבר כ) וידך את הסלע במטהו פעמים. אמר לו הקדוש ברוך הוא: משה, לא לזה

בְּשַׁעָה ההיא שָׁמְעוּ אֶת קוֹל עֲנָפֵי הָאֵילָנוֹת חֲזַק וְתַקִּיף, וְהָיוּ אוֹמְרִים, (תהלים קט) קוֹל ה' שׁוֹבֵר אֲרָזִים. נִפְלוּ עַל פְּנֵיהֶם רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וּפְחַד רַב נָפַל עֲלֵיהֶם. קָמוּ בַּחֲפוּזוֹן וְהִלְכוּ, וְלֹא שָׁמְעוּ דָבָר. יֵצְאוּ מִן הַהָר וְהִלְכוּ.

בְּשִׁהְגִיעוּ לְבֵית רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקוּנְיָא, רָאוּ שָׁם אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי. שָׁמְחוּ. שָׁמַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר לָהֶם, וְדַאי דִּרְךָ שֶׁל נְסִים וְאוֹתוֹת עֲלִינוּנִים עֲבַרְתָּם, שְׁאֲנִי יִשְׁנַתִּי כְּאֵן, וְרֵאִיתִי אֶתְכֶם וְאֵת בְּנֵיהֶוּ בֶּן יְהוֹיָדָע שְׁשׁוּלַח לְכֶם שְׁתֵּי עֲטָרוֹת עַל יְדֵי זָקֵן אַחַד לְעֲטָרְכֶם. וְדַאי שְׁבַדְרָךְ הַזֶּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיָּה. וְעוֹד, שְׁרֵאִיתִי אֶת פְּנֵיכֶם מִשְׁנֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, יָפָה אִמְרַתְּם, שְׁחַכְּם עֲדִיף מִנְּבִיא.

בְּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְשָׁם אֶת רֵאשׁוּ בֵּין בְּרַפִּי אָבִיו וְסַפֵּר [לו] הַמַּעֲשֶׂה. פְּחַד רַבִּי שְׁמַעוֹן וּבִכְהָ. אָמַר (חבוקק ג) ה' שְׁמַעְתִּי שְׁמַעְךָ יְרֵאתִי. אֶת הַפְּסוּק הַזֶּה אָמַר חֲבִיקוּק בְּשַׁעָה שְׁרָאָה מִיתַתוֹ וְהִתְקִים עַל יְדֵי אֱלִישֶׁע. לְמָה נִקְרָא חֲבִיקוּק? מִשׁוֹם שְׁכָתוֹב (מלכים ב-ד) לְמוֹעֵד הַזֶּה כַּעַת חִיָּה אֶת חֲבִיקַת בֶּן. וְזֶה הִיָּה בְּנֵה שֶׁל הַשְׁוֹנְמִית. וְשְׁנֵי חֲבִיקִים הָיוּ – אַחַד שֶׁל אִמּוֹ, וְאַחַד שֶׁל אֱלִישֶׁע, שְׁכָתוֹב (שם) וַיֵּשֶׁם פִּיּו עַל פִּיּו.

מִצְאָנּוּ בְּסַפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁם חֲקוּק שְׁשִׁבְעִים וְשָׁנִים שְׁמוֹת חֲקוּקִים עָלָיו בְּתַבּוֹת, מִשׁוֹם שְׁאוֹתִיּוֹת הָא"ב שְׁחַקַּק בּוֹ אָבִיו בְּרֵאשׁוֹנָה, כְּשִׁמַּת, פְּרָחוּ מִמֶּנּוּ. וְכַעַת כְּשֶׁאֱלִישֶׁע חִבַּק אוֹתוֹ, חִקַּק בּוֹ כָּל אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁבַעִים וְשָׁנִים הַשְׁמוֹת, וְהָאוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁבַעִים וְשָׁנִים הַשְׁמוֹת הִלְלוּ הַחֲקוּקִים הֵם מְאֹתִים וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת. וְאֵת כָּל הָאוֹתִיּוֹת חִקַּק בְּרוּחוֹ [ג"א בְּדַבְרוֹ] אֱלִישֶׁע, כְּדִי לְהַעֲמִידוֹ בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁבַעִים וְשָׁנִים שְׁמוֹת. וְקָרָא לוֹ חֲבִיקוּק, הַשֵּׁם שְׁמִשְׁלִים אֶת כָּל הַצְּדָדִים, מִשְׁלִים אֶת הַחֲבִיקִים, כְּמִבְּאֵר. וְהַשְׁלִים לְסוֹד שֶׁל מְאֹתִים וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ. בְּתַבּוֹת הַתְּקִים לְהַחֲזִיר אֶת רוּחוֹ, וּבְאוֹתִיּוֹת הַתְּקִים כָּל גּוֹפּוֹ עַל קִיּוּמוֹ, וְעַל כֵּן נִקְרָא חֲבִיקוּק.

וְהוּא אָמַר (חבוקק ג) ה' שְׁמַעְתִּי שְׁמַעְךָ יְרֵאתִי. שְׁמַעְתִּי מֵהַעוֹלָם הַהוּא וּפְחַדְתִּי. הַתְּחִיל לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל נַפְשׁוֹ וְאָמַר, ה', פְּעֵלְךָ שְׁעֵשִׂיתָ לִּי, בְּקָרֵב שָׁנִים יְהִיוּ

הַבָּא לְחֵי הָעוֹלָמִים, שֶׁהוּא זָכַר רַב טוֹבָךְ. וְדַאי הוּא (ישעיה סג) וְרַב טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְגו'.

עוֹד מָה רַב טוֹבָךְ, כְּאֵן נִחַקְק סוֹד הַחֲכָמָה, וְכָל הַסּוּדוֹת נִכְלְלוּ כְּאֵן. מ"ה – כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ. רַב – זֶה הָעֵץ גָּדוֹל וְחֲזָק, מִשׁוֹם שֵׁשׁ אֵילָן אַחַר קָטָן מִמֶּנּוּ, וְזֶה הוּא גָּדוֹל וּמְכַנְסוֹ לְרוֹם הָרְקִיעִים. טוֹבָךְ – זֶה הָאוֹר שֶׁנִּבְרָא בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן. אֲשֶׁר צְפַנְתָּ לִּירְאִיךָ – מִשׁוֹם שֶׁגָּנַז אוֹתוֹ לְצַדִּיקִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

פְּעֵלְתָּ – זֶה גֵּן הָעֵדֶן הָעֲלִיּוֹן, שְׁכָתוֹב (שמות טו) מְכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֵלְתָּ ה'. וְזֶהוּ פְּעֵלְתָּ לְחוֹסִים בְּךָ. נִגַּד בְּנֵי אָדָם – זֶה גֵּן הָעֵדֶן שְׁלֹמֶטָה שְׁכָל הַצְּדִיקִים עוֹמְדִים שָׁם בְּרוּחַ, שְׁנַתְּלִבְשָׁה בְּלָבוֹשׁ יָקָר כְּצוּרָה וְדִיוֹקָן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְזֶהוּ נִגַּד בְּנֵי אָדָם, בְּאוֹתָהּ צוּרָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם שְׁבַעֲוֹלָם הַזֶּה, וְנִמְצָאִים שָׁם וּפּוֹרְחִים בְּאֹוִיר וְעוֹלִים לְתוֹךְ יִשְׁיַבַת הָרְקִיעַ בְּאוֹתוֹ גֵּן הָעֵדֶן שְׁלֹמֶעֱלָה. וּפּוֹרְחִים וְרוֹחְצִים בְּטַלֵּי נִהְרוֹת אֶפְרָסְמוֹן טְהוֹר, וְיוֹרְדִים וְשׁוֹרִים לְמַטָּה. וְלִפְעָמִים נִרְאִים נִגַּד בְּנֵי אָדָם לַעֲשׂוֹת לָהֶם נְסִים כְּמוֹ מַלְאָכִים עֲלִינוּנִים, כְּמוֹ שְׁרֵאִינוּ עֲכָשׁוּ אֶת אוֹר הַמְּאוֹר הָעֲלִיּוֹן, וְלֹא זָכִינוּ לְהַסְתַּכֵּל וְלַדַּעַת בְּסוּדוֹת שֶׁל חֲכָמָה יוֹתֵר.

פְּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (שופטים יג) וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל אִשְׁתּוֹ מוֹת נְמוֹת כִּי אֱלֹהִים רְאִינוּ. אֵף עַל גֵּב שְׁמִנּוּחַ לֹא הִיָּה יוֹדֵעַ מֵהַמַּעֲשֶׂה – אָמַר, הוֹאִיל וְכָתוֹב (שמות לג) כִּי לֹא יְרֵאֲנִי הָאָדָם וְחִי, וְדַאי אֲנוּ רְאִינוּ, וּמִשׁוֹם כִּף מוֹת נְמוֹת. וְאֲנוּ רְאִינוּ וְזָכִינוּ לְאוֹר הַזֶּה שֶׁהִיָּה הוֹלֵךְ עִמָּנוּ וְנִתְקַים בְּעוֹלָם, שְׁהָרִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתוֹ אֵלֵינוּ לְהוֹדִיעֵנוּ סוּדוֹת שֶׁל הַחֲכָמָה שְׁגָלָה, אֲשֶׁרִי חִלְקָנוּ.

הִלְכוּ. הִגִּיעוּ לְהָר אַחַד וְהִיָּתָה הַשֶּׁמֶשׁ נוֹטָה. הַתְּחִילוּ עֲנָפֵי הָאֵילָן שֶׁל הָהָר לְהַקִּישׁ זֶה עִם זֶה וְאָמְרוּ שִׁירָה. בְּעוֹדֵם הוֹלְכִים, שְׁמַעוּ קוֹל אַחַד חֲזַק שֶׁהִיָּה אוֹמֵר: בְּנֵי אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים, אוֹתָם שֶׁהִתְפָּזְרוּ בֵּין הַחַיִּים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם מְאוֹרוֹת בְּנֵי הַיְּשִׁיבָה, הַתְּקַבְּצוּ לְמִקְוָם לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם רְבוּנְכֶם בְּתוֹרָה. פְּחַדוֹ אֵלּוֹ וְעַמְדוֹ בְּמִקְוָם וַיֵּשְׁבוּ. בֵּינֵתִים יֵצֵא קוֹל כְּמוֹ מִקְדָּם וְאָמַר: סְלָעִים חֲזָקִים פְּטִישִׁים רְמִים, הִנֵּה בַעַל הַגּוֹנִים מְרָקֵם בְּצִיּוּרִים עוֹמֵד עַל כֶּסֶף הַשְּׁלִטוֹן, הַכְּנָסוּ וְהִתְקַבְּצוּ.

הוא שכל טוב בלא רע. לכל עשייהם - אלו חסדי דוד הנאמנים, תומכי התורה. ואותם תומכי התורה כביכול הם עושים. כל אלו שעוסקים בתורה אין בהם עשייה בעוד שעוסקים בה. אותם שתומכים בהם יש בהם עשייה, ובכח זה כתוב תהלתו עמדת לעד, ועומד הפסא על עמדו פראוי.

רבי שמעון היה יושב ועוסק בתורה בלילה שהפלה מתחברת בבעלה. ששנינו, כל אותם החברים בני היכל הפלה, הצטרכו באותו לילה שהפלה עתידה להיות למחרת בתוך החפה עם בעלה להיות עמה כל אותו הלילה, ולשמח עמה בתקונייה שהיא מתתקנת לעסק בתורה, מתורה לנביאים, ומנביאים לכתובים, ובדרשות הפסוקים ובסודות החכמה, בגלל שאלו הם תקונייה ותכשיטיה, והיא ועלמותיה נכנסת ועומדת על ראשיהם ומתתקנת בהם, ושמחה בהם כל אותו הלילה, ולמחרת לא נכנסת לחפה אלא יחד אתם. ואלה נקראים בני החפה. וכיון שנכנסת לחפה, הקדוש ברוך הוא שואל עליהם ומברך אותם, ומעטר אותם בעטרת הפלה. אשרי חלקם.

והיה רבי שמעון וכל החברים מרננים ברנת התורה ומחדשים דברי תורה כל אחד ואחד מהם, והיה שמח רבי שמעון וכל שאר החברים. אמר להם רבי שמעון, בני, אשרי חלקכם, בגלל שמחר לא תכנס הפלה לחפה אלא יחד אתכם. בגלל שכלם שמתקנים תקונייה בלילה הזה ושמחים בה, כלם יהיו רשומים וכתובים בספר הזכרונות, והקדוש ברוך הוא מברכם בשבעים ברכות ועטרות של עולם העליון.

פתח רבי שמעון ואמר, (תהלים יט) השמים מספרים כבוד אל וכו'. פסוק זה הרי העמדנוהו. אבל בזמן זה שהפלה מתעוררת להכנס לחפה, למחרת מתתקנת ומאירה בקשוטיה יחד עם החברים ששמחו עמה כל אותו הלילה, והיא שמחה אתם. ולמחרת כמה אוכלוסים, צבאות ומרכבות חילות ומחנות אתה, והיא וכלם מחכים לכל אחד ואחד שתקנו אותה בלילה הזה. כיון שמתחברים כאחד והיא רואה את בעלה, מה כתוב? השמים מספרים כבוד אל. השמים - זה החתן שנכנס לחפה. מספרים - מאירים כזהר הספיר שמאיר וזוהר מסוף העולם ועד סוף העולם.

חייהו. כמו חייו. וכל מי שנקשר באותן השנים הקדמוניות, החיים נקשרים בו. בקרב שנים תודיע לאותה הדרגה שאין בה חיים כלל.

בכה רבי שמעון ואמר, אף אני ממה ששמעתי פחדתי מהקדוש ברוך הוא. הרים ידו על ראשו ואמר, ומה רב המנונא הזקן, אור התורה, אתם זכיתם לראות פנים בפנים, ולא זכיתי בו. נפל על פניו וראה אותו עוקר הרים מאיר נרות בהיכל מלך המשיח. אמר לו, רבי, באותו העולם תהיו שכנים בעלי הוראה לפני הקדוש ברוך הוא. מהיום ההוא היה קורא לרבי אלעזר בנו ולרבי אבא פניא"ל, כמו שנאמר (בראשית לב) כי ראיתי אלהים פנים אל פנים.

בראשית. רבי חייא פתח, (תהלים קיא) ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עשייהם תהלתו עמדת לעד. ראשית חכמה, פסוק זה כך צריך לכתב: סוף חכמה יראת ה', בגלל שיראת ה' היא סוף חכמה. [נ"א אלא היא ראשית] להכנס לתוך הדרגה של חכמה עליונה. זהו שכתוב (שם קיח) פתחו לי שערי צדק. זה השער לה', ודאי. שאם לא יכנס בשער זה, לא יכנס לעולמים. (משל) למלך עליון שהוא עליון נסתר וגנוז, ועשה לו שערים אלה על אלה, ובסוף כל השערים עשה שער אחד בכמה מנעולים, בכמה פתחים, בכמה היכלות אלה על אלה, ואמר: כל מי שרוצה להכנס אלי - שער זה יהיה ראשון לגבי. מי שיכנס בשער זה - יכנס. גם כך שער ראשון לחכמה עליונה, יראת ה' היא. וזוהי ראשית.

ב, שנים הם שמתחברים כאחד, ואלה שתי נקודות - אחד גנוז ונסתר, ואחד עומד בהתגלות. ובגלל שאין להם פרוד נקראים ראשית, אחד ולא שנים. מי שנוטל זה נוטל זה, והכל אחד. שהרי הוא וישמו אחד, שכתוב (שם פג) וידעו כי אתה ה' שמך לבדך. למה נקרא יראת ה'? בגלל שהוא עץ של טוב ורע. זכה בן האדם - הנה טוב. ואם לא זכה - הנה רע. ולכן שורה במקום זה יראה, וזה שער להכנס לכל טוב שבעולם. שכל טוב - אלה שני שערים שהם כאחד.

רבי יוסי אמר, שכל טוב - זה עץ החיים, שהוא שכל טוב בלי רע כלל. ועל שלא שורה בו רע

אמר לו: ודאי לא ידע, אבל חפה יותר משלשה חדשים, שהרי ארבעה חדשים היו, שפך למדנו, בעשרים וחמשה בניסן העביר דוד פרוז בכל ישראל, והיו עם יואב בשבעה ימים שבסיון, והלכו והשחיתו ארץ בני עמון. שהו שם סיון תמוז אב ואלול, ובעשרים וארבעה באלול היה מה שהיה עם בת שבע, וביום הכפורים מחל לו הקדוש ברוך הוא אותו חטא. ויש אומרים בשבעה באדר העבר פרוז, והתכנסו בחמשה עשר באיר, ובחמשה עשר באלול היה מה שהיה עם בת שבע, וביום הכפורים התבשר (שם יב) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. מה זה לא תמות? לא תמות ביד דומה.

אמר דומה: רבון העולם, הרי דבר אחד יש לי אליו, שהוא פתח פיו ואמר (שם) חי ה' כי בן מות האיש העשה זאת, והוא דן את נפשו. טרוניא יש לי עליו. אמר לו: אין לך רשות, שהרי הודה לפני ואמר חטאתי לה, אף על פי שלא חטא. אבל במה שחטא באורייה, ענש כתבתי עליו וקבל. מיד חזר דומה למקומו בפחי נפש. ועל זה אמר דוד, (תהלים צד) לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי. לולי ה' עזרתה לי שהיה אפוטרופוס שלי, כמעט שכנה וכו'. מה זה כמעט? כמו חוט דק כמו השעור שיש ביני ובין הצד האחר, פאותו שעור היה שלא שכנה דומה נפשי.

ולבן צריך בן אדם להשמר שלא יאמר דבר בדרך, בגלל שלא יוכל לומר לדומה (קהלת ה) פי שגגה היא, כמו שהיה לדרך ונצח אותו הקדוש ברוך הוא בדין. למה יקצף האלהים על קולך - על אותו קול שהוא אמר, וחבל את מעשה ידיך - זה בשר קדש ברית הקדוש שפגם ונמשך בגיהנם על ידי דומה. ובגלל זה (תהלים יט) ומעשה ידיו מגיד הרקיע. אלו אותם החברים שהתחברו עם הפלה הזו ובעלי בריתה, מגיד ורושם כל אחד ואחד. מי הרקיע? זהו הרקיע שבו חמה ולבנה וכוכבים ומזלות, וזהו ספר זכרון, הוא מגיד ורושם אותם וכותב אותם להיות בני ההיכל ולעשות רצונם תמיד.

יום ליום יביע אמר (שם) יום קדוש מאותם ימים עליונים של המלך, משבחים אותם החברים ואומרים אותו דבר שאמר כל אחד לחברו. יום

כבוד אל - זה כבוד פלה שנקרא אל, שכתוב (תהלים ז) ואל זועם בכל יום. בכל ימי השנה נקרא אל, וכעת כשהרי נכנסת לחפה, נקרא כבוד ונקרא אל. כבוד על כבוד. אור על אור. שלטון על שלטון. ואז באותה שעה שהשמים נכנס לחפה ובא ומאיר לה, כל אותם החברים שהתקינו אותה, כלם מתפרשים בשמותם שם, וזהו שכתוב ומעשה ידיו מגיד הרקיע. מעשה ידיו - אלה אותם בעלי קיום הברית יחד עם הפלה. ואותם בעלי קיום הברית נקראים מעשה ידיו, כמו שנאמר ומעשה ידיו כוננהו, זו ברית הקימת שחתומה בבשר בן האדם. **רב** המנונא הזקן אמר כך, (קהלת ה) אל תתן את פיה לחטיא את בשרך - שלא יתן בן אדם את פיו להביא להרהור רע ויגרם להחטיא אותו בשר קדש שחתום בו ברית הקדש, שאם עושה כך, מושכים אותו לגיהנם. ואותו ממנה על הגיהנם דומ"ה שמו, וכמה רבואות של מלאכי חבלה יחד אתו, ועומד על פתח הגיהנם, וכל אותם ששמרו ברית הקדש בעולם הזה אין לו רשות לקרב אליהם. **דרך** המלך, בשעה שקרה לו אותו מעשה, פחד. באותה שעה עלה דומ"ה לפני הקדוש ברוך הוא, ואמר לו: רבון העולם, כתוב בתורה (ויקרא כ) ואיש אשר ינאף את אשת איש, וכתוב (שם יח) ואל אשת עמיתך וכו'. דוד שקלקל ברית בערוה מהו (מה דינו)? אמר לו הקדוש ברוך הוא: דוד צדיק הוא, וברית הקדש על תקונו עומד, שהרי לפני גלוי שמזמנת לו בת שבע מיום שנברא העולם.

אמר לו: אם לפניך גלוי - לפניו לא גלוי! אמר לו: ועוד בהתר היה מה שהיה, שהרי כל אלו שעולים לקרב, לא עולה אחד מהם עד שפוטרו אשתו בגט. אמר לו: אם כך, היה לו לחכות שלשה חדשים, ולא חפה. אמר לו: במה עומד הדבר? במקום שחוששים שהיא מעברת, וגלוי לפני שאורייה לא קרב אליה מעולם, שהרי שמי חתום בתוכו לעדות. כתוב אורייה, וכתוב אורייה. שמי חתום עמו, שלא שמש בה לעולמים. אמר לו: רבון העולם, זה מה שאמרת - אם לפניך גלוי שאורייה לא שכב עמה, לפניו האם גלוי? היה לו לחכות לה שלשה חדשים. ועוד, אם ידע שמעולם לא שכב עמה, אז למה שלח לו דוד וצוה עליו לשמש עם אשתו, שכתוב (שמואל ב יא) רד לבידתך ורחץ רגליך?

בעודם יושבים, נכנסו רבי אלעזר בנו ורבי אבא. אמר להם, ודאי פני השכינה באו, ולכן קראנו לכם פניא"ל, שהרי ראיתם את השכינה פנים בפנים. ועכשו שידעתם וגלה לכם הכתוב של "ובניהו בן יהודע" - ודאי שדבר עתיק קדוש הוא והפסוק שלאחריו. ואותו הסתום מהכל אמרו.

ופסוק זה הוא במקום אחר כגון זה. פתח ואמר, (דברי הימים-א יא) והוא הכה את האיש המצרי איש מדה חמש באמה. והכל סוד אחד הוא. מי המצרי? אותו הידוע, (שמות יא) גדול מאד בארץ מצרים בעיני עבדי וגו', גדול ונכבד כמו שגלה אותו זקן (רב המנונא).

ופסוק זה מתבאר בישיבה העליונה. איש מדה הכל אחד. (שמואל-ב כג) איש מראה ואיש מדה הכל אחד. בגלל שהוא שבת ותחום, שכתוב (במדבר לה) ומדתם מחוץ לעיר, וכתוב (ויקרא יט) לא תעשו עול במשפט במדה. ועל זה איש מדה הוא, והוא ממש איש מדה הוא, ארכו מסוף העולם ועד סוף העולם. אדם הראשון כך היה. ואם תאמר, הרי כתוב חמש באמה? אותם חמש באמה היו מסוף העולם ועד סוף העולם.

וביר המצרי חנית (דברי הימים-א יא), כמו שנאמר כמנור ארגים - זה מטה האלהים שהיה בידו חקוק בשם גלוי מפרש באור של צרופי אותיות שהיה חוקק בצלאל וישיבתו, שנקרא אורג, שכתוב (שמות לה) מלא אתם וגו' חרש וחשב ורקם וגו'. ואותו מטה היה מאיר שם חקוק בכל הצדדים באור שהחכמים שהיו חוקקים שם המפרש בארבעים ושנים אפנים. והפסוק מכאן והלאה כמו שאמר. אשרי חלקו. שבו נכבדים, שבו ונחדש תקון הכלה בלילה הזה. שכל מי שמשתתף יחד אתה בלילה הזה, יהיה שמור למעלה ולמטה כל השנה ההיא ויוציא שנתו בשלום. עליהם כתוב (תהלים לד) חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם טעמו וראו כי טוב ה'.

ליום יביע אותו אמר ומשבחו, ולילה ללילה - כל דרגה שמשלמת [נ"א ששולטת] בלילה משבח זה לזה אותו דעת של כל אחד מחברו, ובשלמות [ס"א ובאהבה] רבה נעשים להם חברים ואוהבים.

אין אמר ואין דברים - בשאר דברי העולם, שלא נשמעים לפני המלך הקדוש ולא צריך לשמעם. אבל הדברים הללו, בכל הארץ יצא קנם. עושים מדידה, אותם דברים מדורים עליונים ומדורים תחתונים, מאלה נעשים רקיעים, ומאלה הארץ, מאותו השבח. ואם תאמר שאותם דברים במקום אחד משוטטים בעולם - בקצה תבל מליהם. וכיון שנעשים מהם רקיעים, מי שורה בהם? חזר ואמר, לשמש שם אהל בהם. אותו שמש, קדוש שם מדורו ומשכנו בהם ומתעטר בהם. **כיון** ששורה באותם רקיעים ומתעטר בהם, אזי - והוא פחתן יצא מחפתו. שמח ורץ באותם רקיעים. יוצא מהם ורץ לתוך מגדל אחד אחר במקום אחר. מקצה השמים מוצאו - ודאי מעולם עליון יוצא ובא, שהוא קצה השמים למעלה. ותקופתו - מי זה תקופתו? זה קצה השמים למטה, שהיא תקופת השנה שסוכבת את כל האיברים, ומתקשרת מן השמים עד רקיע זה. ואין נסתר מחמתו - שאותה תקופה זו ותקופת השמש שמוכב בכל צד.

ואין נסתר - אין מי שמתכסה ממנו מכל הדרגות העליונות שהיו כלם מקיפות ובאות אליו, וכל אחד ואחד אין מי שמתכסה ממנו. מחמתו - בשעה שמתחמם ושב (ומשתוקק) לגביהם בתשובה (בתשיבה) שלמה, כל השבח הזה וכל העלוי הזה בגלל התורה הוא, שכתוב תורת ה' תמימה. שש פעמים כתוב כאן ה', וששה פסוקים מן "השמים מספרים" עד "תורת ה' תמימה". ועל סוד זה כתוב בראשית - הרי שש אותיות. ברא אלהים את השמים ואת הארץ - הרי שש תבות. פסוקים אחרים כנגד שש פעמים ה'. ששה פסוקים בגלל שש אותיות של כאן. ששה שמות בגלל שש תבות של כאן.

אלוה אחר, משמד מהעולמות, כמו שנאמר (ירמיה י) כף תאמרו להם: אלהי השמים וארקא לא עשו,

פתח רבי שמעון ואמר, בראשית ברא אלהים. בפסוק זה יש להסתכל, שכל מי שאומר יש

וְשָׁנֵי מַמְנִים אֵלֶּה פּוֹרְחִים וּמְשׁוּטְטִים בְּכָל הָעוֹלָם וְחוֹזְרִים לְמִקּוֹמָם, וְהֵם מְעוֹרְרִים לְאוֹתָם בְּנֵי בְּנָיו שֶׁל קִיָּן בְּרוּחַ שֶׁל יִצְרָר רְעִים לְעִשׂוֹת תּוֹלְדוֹת. הַשָּׁמַיִם שָׁשׂוּ הֵם שׁוֹלְטִים אִינָם כְּאֵלֶּה, וְהָאָרֶץ לֹא מוֹלִידָה בְּכַחַם שְׁלֵהֶם זֶרַע וְקָצִיר כְּמוֹ אֵלֶּה, וְלֹא חוֹזְרִים אֶלֶּה בְּכַמָּה שָׁנִים וּזְמַנִּים. וְהֵם אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֶרְקָא לֹא עָשׂוּ. יֹאבְדוּ מְאָרְץ עֲלִיוֹנָה שֶׁל תְּבֵל, שְׁלֹא יִשְׁלְטוּ בָּהּ וְלֹא יִשׁוּטְטוּ בָּהּ, וְלֹא יִגְרְמוּ לְבְנֵי אָדָם לְהִטָּמֵא מִמְּקַרְהָ לִילָה. וְעַל זֶה יֹאבְדוּ מִהָאָרֶץ וּמִתַּחַת הַשָּׁמַיִם, שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּשֵׁם שֶׁל אֵלֶּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר. וְלִכֵּן פְּסוּקַת זֶה הוּא תְּרַגּוּם, שְׁלֹא יִחְשְׁבוּ מִלְּאֲכִים עֲלִיוֹנִים שֶׁעֲלִיָּהֶם אוֹמְרִים, וְלֹא יִקְטְרְגוּ לָנוּ. וְעַל זֶה הַסּוּד שֶׁל "אֵלֶּה" כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר, הוּא דָּבָר קְדוֹשׁ שְׁלֹא מִתְחַלֵּף בְּתְרַגּוּם.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, פְּסוּקַת זֶה שְׁכָתוּב (ירמיה י) מִי לֹא יִרְאֶה מִלֶּךְ הַגּוֹיִם כִּי לֶךְ יֵאָתֶה, אִיזָה שְׁבַח הוּא? אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר בְּנֵי, פְּסוּקַת זֶה נֶאֱמַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, אָבֵל וְדָאִי הוּא לֹא [כְּדָ], שְׁכָתוּב כִּי בְּכָל חֻכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם. שְׁהָרִי בָּא לְפִתְחָ פֶּה הַרְשָׁעִים שְׁחוּשְׁבִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא יוֹדֵעַ הַרְהוּרֵיהֶם וּמַחְשְׁבוֹתֵיהֶם, וְלִכֵּן יֵשׁ לְהוֹדִיעַ אֶת שְׁטוּתָם. שְׁפַעַם אַחַת בָּא אֵלַי פִּילוֹסוֹף אֶחָד מֵאֲמוֹת הָעוֹלָם, אָמַר לִי: אַתָּם אוֹמְרִים שְׁאֵלְהִיכֶם שׁוֹלֵט בְּכָל רוּמֵי הַשָּׁמַיִם? כָּל הַצְּבָאוֹת וְהַמְּרַכְבוֹת לֹא מְשִׁיגִים וְלֹא יוֹדְעִים אֶת מְקוֹמוֹ. פְּסוּקַת זֶה לֹא מְגַדִּיל אֶת כְּבוֹדוֹ כֹּל כֶּף, שְׁכָתוּב כִּי בְּכָל חֻכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךָ. מֵה שְׁקוּל זֶה לְבְנֵי אָדָם שְׁאִין לָהֶם קִיּוּם?

וְעוֹד, שְׁאַתָּם אוֹמְרִים (דברים לד) וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה, בְּיִשְׂרָאֵל לֹא קָם - אָבֵל בְּאֲמוֹת הָעוֹלָם קָם. גַּם כֶּף אֲנִי אוֹמֵר, בְּכָל חֻכְמֵי הַגּוֹיִם אֵין כְּמוֹהוֹ - אָבֵל בְּחֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ. אִם כֶּף, אֵלוֹהַ שֵׁישׁ בְּחֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל כְּמוֹהוֹ, אֵינוֹ הָאֵלוֹהַ הַשְּׁלִיט. עֵינן בְּפְסוּקַת וְתִמְצֵא שְׁדִיקָתִי כְּרָאוּנִי. אָמַרְתִּי לוֹ: וְדָאִי יִפֶּה אֲמַרְתָּ.

מִי מַחִיָּה מֵתִים? אֵלֶּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָדוּ. בָּא אֵלֵיהֶם וְאֵלֵישָׁע וְהַחִיּוֹ מֵתִים. מִי מוֹרִיד גְּשָׁמִים? אֵלֶּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָדוּ. בָּא אֵלֵיהֶם וּמְנַע אוֹתָם, וְהוֹרִידָם בְּתַפְלָתוֹ. מִי עָשָׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ? אֵלֶּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָדוּ. בָּא אֲבָרְהָם וְהַתְּקִימוֹ

יֹאבְדוּ מִהָאָרֶץ וּמִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֵלֶּה. בְּגִלְל שְׁאִין אֵלוֹהַ אַחַר חוּץ מִן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלְבָדוּ.

וּפְסוּקַת זֶה הוּא תְּרַגּוּם, חוּץ מִמִּלַּת סוּף הַפְּסוּקַת (אלה). אִם תֹּאמַר בְּגִלְל שְׁמִלְאָכִים קְדוֹשִׁים לֹא נִזְקָקִים לְתְּרַגּוּם וְלֹא מְכִירִים אוֹתוֹ, אִזּוֹ מִלָּה זֶה רְאוּיָה הִיא לְהֵאמַר בְּלִשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ כְּדֵי שִׁישְׁמְעוּ מִלְּאֲכִים קְדוֹשִׁים וְיִהְיוּ זְקוּקִים לְהוֹדוֹת עַל זֶה, אֵלֶּה וְדָאִי מְשׁוּם כֶּף כְּתוּב תְּרַגּוּם, שְׁלֹא נִזְקָקִים לוֹ הַמִּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים וְלֹא יִקְנָאוּ בְּבֶן אָדָם לְהִזִּיק לוֹ, בְּגִלְל שְׁבְּפְסוּקַת זֶה בְּכָלֵל הֵם מִלְּאֲכִים קְדוֹשִׁים, שְׁהָרִי הֵם נִקְרָאִים אֱלֹהִים, וְהֵם בְּכָלֵל שֶׁל אֱלֹהִים, וְהֵם לֹא עָשׂוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְאֶרְקָא, הִיא צְרִיף לְכֹתֵב וְאֶרְעָא (אַרץ)! אֵלֶּה בְּגִלְל שְׁאֶרְקָא הִיא אַחַת מֵאוֹתָן שְׁבַע אֲרָצוֹת שְׁלֵמְטָה, וּבְאוֹתוֹ מְקוֹם יִשְׁנֵם בְּנֵי בְּנָיו שֶׁל קִיָּן. לְאַחַר שֶׁגִּרְשׁ מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ, יֵרֵד שָׁם וְעָשָׂה תּוֹלְדוֹת, וְהִשְׁתַּבֵּשׁ שָׁם, שְׁלֹא יִדַּע כְּלוּם. וְהִיא אָרֶץ כְּפוּלָה שֶׁנִּכְפְּלָה מִחֻשָּׁף וְאוֹר.

וְשָׁם שְׁנֵי מַמְנִים שְׁלִיטִים שְׁשׁוֹלְטִים - זֶה בְּחֻשָּׁף וְזֶה בְּאוֹר. וְשָׁם קְטְרוּגַת זֶה בְּזָה. וּבְשַׁעָה שְׁיֵרֵד לְשָׁם קִיָּן, הִשְׁתַּתְּפוּ זֶה עִם זֶה וְהַשְּׁלִימוּ כְּאַחַד, וְהַכֹּל רוֹאִים שֶׁהֵם תּוֹלְדוֹת קִיָּן. וְעַל זֶה הֵם בְּשָׁנֵי רְאשִׁים כְּמוֹ שְׁתֵּי חַיּוֹת, פְּרִט שְׁכְּשְׁאוֹתוֹ אוֹר שׁוֹלֵט - מְנַצֵּחַ שְׁלוֹ וּמְנַצֵּחַ עַל הָאֲחֵר. וְעַל זֶה נִכְלְלוּ שְׁבַחֻשָּׁף בְּאוֹר וְנִהְיִים אֶחָד. הֵם שְׁנֵי מַמְנִים, עֲפִרְיָא וְקִסְטִימוֹן, וְדְמוּתָם כְּדְמוּת מִלְּאָכִים קְדוֹשִׁים בְּשֵׁשׁ כְּנָפִים, אֶחָד דְּמוּתוֹ כְּמוֹ שׁוֹר, וְאַחַד דְּמוּתוֹ כְּמוֹ נִשְׂר, וְכְּשִׁמְתַּחְבְּרִים נַעֲשִׂים דְּמוּת אָדָם.

כְּשֶׁהֵם בְּחֻשָּׁף, מִתְּהַפְּכִים לְדְמוּת שֶׁל נֶחֶשׁ בְּשָׁנֵי רְאשִׁים, וְהוֹלְכִים כְּנֶחֶשׁ, וְטָסִים לְתוֹף הַתְּהוּם וְרוּחְצִים בֵּינָם הַגְּדוּל. כְּשֶׁמְגִיעִים לְשִׁלְשֵׁלַת עֲזָא וְעֲזָא"ל, מְרַגִּיזִים אוֹתָם וּמְעוֹרְרִים אוֹתָם, וְהֵם מְדַלְגִים לְתוֹף הָרִי הַחֻשָּׁף, וְחוּשְׁבִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּצָה לְתַבַּע לָהֶם דִּין. וּשְׁנֵי מַמְנִים אֵלוֹ שְׁטִים בֵּינָם הַגְּדוּל, וּפּוֹרְחִים מִשָּׁם, וְהוֹלְכִים בְּלִילָה לְנַעֲמָה, אִם הַשְּׁדִים, שֶׁשָּׂעוּ אַחֲרֵיהֶם יִרְאִים רְאשׁוֹנִים וְחָשְׁבוּ לְהִתְקַרֵּב אֵלֵיהֶם. וְהִיא מְדַלְגַת שְׁשִׁים אֶלְף פְּרָסָאוֹת, וְנַעֲשִׂית בְּכַמָּה צִיּוּרִים לְגִבֵּי בְּנֵי אָדָם כְּדֵי שִׁישְׁמְעוּ אַחֲרֵיהֶם בְּנֵי אָדָם.

וזהו מאין כמוך ה'. מיהו נסתר קדוש שיעשה ויהיה כמוך למעלה ולמטה ויהיה דומה לך בכל? מעשה המלך הקדוש, שמים וארץ. אבל הם (ישעיה מד) תהו וחרמודיהם בל יועילו. בקדוש-ברוך-הוא כתוב בראשית ברא אלהים וכו', במלכותם כתוב והארץ היתה תהו ובהו.

אמר רבי שמעון לחברים, בני הלולא זו, כל אחד מכם יקשט קשוט אחד לכלה. אמר לרבי אלעזר בנו, אלעזר, תן מתנה אחת לכלה, שהרי מחר יסתכל [הקדוש ברוך הוא] [נ"א בה] כשיפנס לחפה באותם שירים ושבחים (אצטודות וצמידים) שנותנים לה בני ההיכל לעמד לפניו.

פתח רבי אלעזר ואמר, (שיר ג) מי זאת עלה מן המדבר וגו'. מי זאת - הפלל של שני קדושים של שני עולמות בחבור אחד וקשר אחד - עלה ממש להיות קדש קדשים. שהרי קדש קדשים מ"י, ומתחבר עם זא"ת כדי להיות עולה, שהיא קדש קדשים. מן המדבר - שהרי מן המדבר ירשה להיות כלה ולהפנס לחפה. ועוד, מן המדבר היא עולה, כמו שנאמר (שיר ד) ומדברך נאווה. באותו מדבר של לחש בשפתים היא עולה.

ושנינו, מהו שכתוב (שמואל א-ד) האלהים האלה אלה הם האלהים המכים את מצרים בכל מכה במדבר, וכי כל מה שעשה להם הקדוש ברוך הוא במדבר היה? והרי בישוב זה היה! אלא במדבר - בדבור, כמו שנאמר (שיר ד) ומדברך נאווה, וכתוב (תהלים עה) ממדבר הרים. גם כך עלה מן המדבר - מן המדבר ודאי. באותו דבר של הפה היא עולה ונכנסת בין כנפי האמא, ואחר כך בדבור יורדת ושורה על ראשי העם הקדוש.

איך עולה בדבור? שהרי בהתחלה, כשבן אדם קם בבקר, יש לו לברך לרבונו בשעה שפקח עיניו. איך מברך? כך היו עושים חסידים ראשונים: נטלה של מים היו נותנים לפניהם, ובזמן שמתעוררים בלילה, רוחצים ידיהם, ועומדים ועוסקים בתורה ומברכים על קריאתה. וכשהתנגול קורא, אז חצות הלילה ממש, ואז הקדוש ברוך הוא נמצא עם הצדיקים בגן עדן. ואסור לברך בידיים טמאות ומזהמות, [ומברכים], וכך כל שעה.

בעמדם בגללו. מי מנהיג את השמש? אלא הקדוש ברוך הוא. בא יהושע והשתיקו וצוהו שיעמד על עמדו וקטט, וכתוב (יהושע י) וידם השמש וירח עמד. הקדוש ברוך הוא גוזר גזר דין - גם כך משה גזר דין ונתקיים. ועוד, שהקדוש ברוך הוא גוזר גזרות - וצדיקי ישראל מבטלים אותם, שכתוב (שמואל ב-כג) צדיק מושל יראת אלהים. ועוד, שהוא מצוה אותם ללכת בדרכיו ממש להתדמות לו בכל. הלך אותו פילוסוף והתגיר בכפר שחלים, וקראו לו יוסי קטינאה, ולמד תורה הרבה, והוא בין חכמי וצדיקי אותו מקום.

בעת יש להסתכל בפסוק, והרי כתוב (ישעיה מ) כל הגוים כאין נגדו, מה הרבוי כאן? אלא, מי לא יראך מלך הגוים, וכי מלך הגוים הוא, ולא מלך ישראל? אלא בכל מקום הקדוש ברוך הוא רצה להשתבח בישראל, ולא נקרא - רק על ישראל לבדם, שכתוב (שמות ה) אלהי ישראל אלהי העברים. וכתוב בה אמר ה' מלך ישראל. מלך ישראל בודאי. אמרו אמות העולם: פטרון אחר לנו בשמים, שהרי מלככם לא שולט אלא עליכם לבדכם, ועלינו אינו שולט.

בא הפסוק ואמר, מי לא יראך מלך הגוים [נ"א המלך העליון לרדות בהם ולהלקותם ולעשות בהם רצונו. כי לך יאתה, לירא ממך למעלה ולמטה. כי בכל חכמי הגוים] - אלה שליטים גדולים הממנים עליהם. ובכל מלכותם - במלכות ההיא שלמעלה, שהרי ארבע מלכיות שולטות יש למעלה, ושולטות ברצונו על כל שאר העמים, ועם כל זה אין בהם שיעשה אפלו דבר קטן אלא כמו שצוה אותם, כמו שכתוב (דניאל ד) וכרצונו עושה בצבא השמים ובדירי הארץ. חכמי הגוים - אותם הממנים והגדולים שלמעלה שחכמתם היא מהם. ובכל מלכותם - המלכות השלטת, כמו שנאמר. וזה המקרא כפשוטו.

אבל בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם - את זה מצאנו בספרי הראשונים, שאותן מרכבות וצבאות, אף על גב שנתמנו על דברי העולם ומנה לכל אחד לעשות פעלתו, מיהו [נסתר קדוש ולא כרצונו] שיעשה שום אחד מהם כמוך? בגלל שאתה רשום בעלוי, ואתה רשום במעשך מכלם.

בגלל שבשעה שכן אדם ישן, רוחו פורחת ממנו. ובשעה שרוחו פורחת ממנו, רוח טמאה מזמנת ושורה על ידיו ומטמאת אותם, ואסור לברך בהם ללא נטילה. ואם תאמר, אם כן, הרי ביום כשאנינו ישן ורוחו לא פורחת ממנו ולא שורה עליו רוח טמאה, וכשנכנס לבית הפסא לא יברך ולא יקרא בתורה אפלו דבר אחד עד שירחץ ידיו! ואם תאמר בגלל שהם מלכלכים – לא כן הוא, במה התלכלכו? אלא אוי לבני העולם שלא משגיחים ולא יודעים על כבוד רבונם ולא יודעים על מה עומד העולם. יש רוח אחד בכל בית כסא שבעולם ששם שורה ונהנה מאותו לכלוף וטנפת, ומיד שורה על אותן אצבעות ידי הבן אדם.

ביון שהזמין אברהם את גדולי הדור, ירד המקטרג ועמד על הפתח כמו עני, ולא היה מי שישגיח בו. אברהם היה משמש את אותם המלכים והגדולים. שרה היניקה בנים לכלם, שלא היו מאמינים כשהולידה, אלא אמרו, אסופי הוא, והביאו אותו מן השוק. משום כן הביאו את בניהם עמם, ונטלה אותם שרה והיניקה אותם לפנייהם. זהו שכתוב (שם) מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה. בנים ודאי. והמקטרג ההוא על הפתח. אמרה שרה, צחק עשה לי אלהים.

מיד עלה המקטרג ההוא לפני הקדוש ברוך הוא, ואמר לו: רבון העולם, אתה אמרת אברהם אוהבי, עשה סעודה ולא נתן לה דבר ולא לעניים, ולא הקריב לפניך אפלו יונה אחת. ועוד, אמרה שרה שצחקת בה. אמר לו הקדוש ברוך הוא: מי בעולם כאברהם? ולא זז משם עד שבלבל כל אותה שמחה, וצוה הקדוש ברוך הוא להקריב את יצחק קרבן, ונגזר על שרה שתמות על צער בנה. כל אותו הצער גרם שלא נתן דבר לעניים.

פתח רבי שמעון ואמר, מהו שכתוב (ישעיה לח) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה' – בא תראה כמה הוא הכח החזק של התורה וכמה הוא עליון על הכל. שכל מי שמשתדל בתורה, לא פוחד מעליונים ותחתונים, ולא פוחד מחלאים רעים של העולם, משום שהוא אחוז בעץ החיים ולומד ממנו בכל יום.

שהרי התורה מלמדת אדם ללכת בדרך אמת, תלמד אותו עצה איך ישוב לפני רבונו לבטל את אותה הגזרה. שאפלו אם נגזר עליו שלא תבטל הגזרה הזו – מיד מתבטלת ומסתלקת ממנו ולא שורה על האדם בעולם הזה. ומשום כן צריך האדם להשתדל בתורה ימים ולילות ולא יסור ממנה. זהו שכתוב (יהושע א) והגית בו יומם ולילה. ואם סר מן התורה או נפרד ממנה, כאלו נפרד מעץ החיים.

בא ראה עצה לאדם – כשהוא עולה בלילה על מטתו, צריך לקבל עליו את המלכות

פתח רבי שמעון ואמר, כל מי ששמח באותם המועדים ולא נותן חלק לקדוש ברוך הוא, אותו רע עין, שטן שווא אותו ומקטרג עליו ומסלקו מהעולם, וכמה צרות על צרות מסוכב לו. חלק הקדוש ברוך הוא לשמח עניים כפי מה שיכול לעשות. בגלל שהקדוש ברוך הוא בימים אלו בא לראות אותם כלים שבורים שלו, ונכנס עליהם, ורואה שאין להם לשמח, ובוכה עליהם. עולה למעלה ורוצה להחריב את העולם.

באים בני הישיבה לפניו ואומרים: רבון העולם, רחום וחנון נקראת, יתגלגלו רחמיה על בניה! אמר להם: וכי העולם לא עשיתיהו אלא על חסד, שכתוב (תהלים פט) אמרתי עולם חסד יבנה, והעולם על זה קיים. אומרים לפניו המלאכים העליונים: רבון העולם, הרי פלוני שאכל ושתה ויכול לעשות חסד עם העניים ולא נתן להם דבר. בא אותו מקטרג ומבקש רשות, ורודף אחר אותו איש.

מי לנו בעולם גדול מאברהם שעשה חסד לכל הבריות. ביום שעשה משתה מה כתוב? (בראשית כא) ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק. עשה אברהם משתה וקרא לכל גדולי הדור לאותה סעודה. ולמדנו, בכל סעודת שמחה אותו מקטרג הולך ורואה. אם אותו אדם הקדים חסד לעניים והעניים בבית – אותו מקטרג נפרד מאותו בית ולא נכנס שם. ואם לא – נכנס לשם ורואה ערבוביה של שמחה בלי

שְׂרָאִית אוֹתִי בְּכָךְ. שְׂאֵלְמָלָא לֹא רְאִיתִי אוֹתִי בְּכָךְ,
לֹא הֵייתִי בְּכָךְ.

בא ראה, הָהָר הַזֶּה, לְשׁוֹן קָשָׁה הוּא. אוֹתָם הָרִים
לְמַעַלָּה, וְצַדִּיקִים הָאֵלוּ שְׂאֲחוּזִים בְּכַנְסֵת
יִשְׂרָאֵל, וְנִקְרְאִים הֵר צִיּוֹן אוֹתָם הָרִים שְׂסָבִיב
יְרוּשָׁלַיִם, בְּגִלְל שְׁהֵם מְצַיְנִים וְאוֹמְרִים זֶה לְזֶה בְּצַד
הַיַּחֲדוּד (עובדיה א) לְשֹׁפֵט אֵת הָהָר עָשׂוּ, שְׂקִטְרוּג
הַמְקַטְרֵג מְצַד הַשְּׂמָאל. בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְהֵיטָה לְהַ'
הַמְלוּכָה. בְּהִתְחַלָּה נִקְרְאת מַמְלָכָה, מְשׁוּם
שְׂמִינִיקָה לְשְׁנֵי צַדִּדִּים – לְיָמִין וְלְשְׂמָאל. וְעָכְשׁוּ
נִקְרְאת מְלוּכָה, בְּגִלְל שְׂמִינִיקָה לְיָמִין. זֶהוּ שְׂכַתוּב
(הושע ב) וְאַרְשִׁתֶּיךָ לִי לְעוֹלָם. וּבְגִלְל שְׂהַגְלוֹת לֹא
לְעוֹלָם הִיא, שְׂהָרִי יוֹשְׁבֵת בְּגָלוֹת.

בא ראה, שְׂסֻמוּךְ לוֹ (זכריה יד) וְהֵיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל
כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָה ה' אֶחָד וְשְׂמוֹ
אֶחָד. בְּגִלְל שְׂעַד עָכְשׁוּ, כְּשִׂישְׂרָאֵל בְּגָלוֹת – שְׂכִינָה
עִמָּהֶם, וּמֶלֶךְ בְּלִי גְבִירָה אִינוּ מֶלֶךְ, אָבֵל אוֹתוֹ זְמַן,
וְהֵיָה ה' מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָה ה'
אֶחָד וְשְׂמוֹ אֶחָד. כְּשִׁנְדַּבְקַת הַשְּׂכִינָה בְּצַדִּיק, אָז
הוּא הַיַּחֲדוּד.

שְׂכַךְ לְמַדְנּוּ בְּסוּד שֶׁל קְרִיאַת שְׂמַע, שְׂצַרִיךְ אָדָם
לִיַּחַד לְאֲדוּנּוֹ וּלְקַשֵּׁר קְשָׁרֵי הָאֲמוּנָה בְּרִצּוֹן
הַלֵּב. וּכְשִׁמְגִיעַ לְ"אֶחָד", צַרִיךְ לוֹ לְכוֹן בְּא' נִסְתָּרַת
עֲתִיקָה [עֲמָקָה] שֶׁל הַכֵּל, וְח' – שְׂמוּנָה דְרָגוֹת
עֲלִיוֹנוֹת מִחֲכָמָה עֲלִיוֹנָה עַד צַדִּיק. וְד' גְּדוּלָה –
הַתְּדַבְּקוֹת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שְׂהִיא חֲלָקוֹ שֶׁל דָּוִד
שְׂנִקְרָא (תהלים פו) עָנִי וְאֲבִיוֹן, כְּשִׁנְדַּבְּקַת לְאוֹתָן
דְּרָגוֹת שְׂלִמְעָלָה שְׂרְמוּזוֹת בְּא"ח. אָז הִיא גְּדוּלָה
וְכָל הָעוֹלָם יוֹנֵק מִמֶּנָּה, וְאוֹתָם שְׂדִים שְׂהֵם
כְּמַגְדָּלוֹת, (שיר ח) אָז הֵייתִי בְּעֵינָיו כְּמוֹצֵאת שְׂלוֹם.

בא ראה, פְּסוּק זֶה עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִתְבָּאָר.
כְּשִׂהִיא בְּגָלוֹת עִם בְּנֵיהָ בֵּין אַמּוֹת הָעוֹלָם
נִקְרְאת קְטָנָה, זֶהוּ שְׂכַתוּב (שם) אַחֲוֹת לָנוּ קְטָנָה.
וּכְשִׂישְׂרָאֵל נִדְבָקִים בְּתוֹרָה וְהוֹלְכִים בְּדַרְךְ אֱמֶת, אָז
מִתְמַלֵּאת, וְשְׂלוֹם מִתְחַבֵּר בָּהֶם. מְשִׁיבָה הִיא
וְאוֹמְרַת, אֲנִי חוֹמָה וְשְׂדֵי כְּמַגְדָּלוֹת.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׂהִתְחַבֵּר עָמִי, אָז וְשְׂלוֹם. א' סוּד
הַעֲתִיק הַקְּדוּשׁ שֶׁל הַכֵּל. ז' שְׂבַע דְּרָגוֹת,
וְשְׂלוֹם שְׂנִקְרָא צַדִּיק. כִּיּוֹן שְׂהַדְרָגוֹת הַלָּלוּ

שְׂלִמְעָלָה בְּלֵב שְׂלָם וּלְהַקְדִּים לְמָסַר לְפָנָיו אֵת
פְּקוּדוֹן נַפְשׁוֹ, וּמִיד נְצוּל מְכַל הַמַּחְלוֹת הַרְעוֹת וּמְכַל
הַרוּחוֹת הַרְעוֹת וְלֹא שׂוֹלְטִים עָלָיו. וּבְבַקְר, כְּשִׂקָם
מִמְטָתוֹ, צַרִיךְ לְכַרֵּךְ לְרַבּוֹנוֹ, וּלְהַכְנִס לְבֵיתוֹ,
וְלְהַשְׂתַּחֲוֹת לְפָנָיו הֵיכְלוֹ בִּירְאָה רַבָּה, וְאַחַר כֵּךְ
יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. וְיִקַּח עֲצָה מֵאוֹתָם הָאֲבוֹת
הַקְּדוּשִׁים, שְׂכַתוּב (תהלים ה) וְאֲנִי בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבוּא
בֵּיתְךָ אֲשִׁתַּחֲוֶה אֵל הֵיכַל קְדֻשְׁךָ בִּירְאָתְךָ.

כָּךְ פְּרִשׁוּהָ, שְׂלֹא צַרִיךְ לְאָדָם לְהַכְנִס לְבֵית הַכְּנֶסֶת
אֲלֵא אִם נִמְלֶךְ בְּרִאשׁוֹנָה בְּאַבְרָהָם יִצְחָק
וְיַעֲקֹב, מְשׁוּם שְׂהֵם תִּקְנּוּ הַתְּפִלָּה לְפָנָיו הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שְׂכַתוּב וְאֲנִי בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבוּא בֵּיתְךָ
– זֶה אַבְרָהָם. אֲשִׁתַּחֲוֶה אֵל הֵיכַל קְדֻשְׁךָ – זֶה
יִצְחָק. בִּירְאָתְךָ – זֶה יַעֲקֹב. וְצַרִיךְ לְהַכְלִילֵם בְּרִאשׁוֹ,
וְאַחַר כֵּךְ יַכְנִס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אָז
כְּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
כָּךְ אֶתְפָּאָר.

רְבִי פִּינְחָס הָיָה מְצוּי לְפָנָיו רְבִי רַחוּמָאֵי בְּחוּף יָם
כְּנַרְת, וְאָדָם גְּדוֹל וְקָשִׁישׁ יָמִים הָיָה, וְעֵינָיו
פְּסָקוּ מְלַרְאוֹת. אָמַר לְרְבִי פִּינְחָס, וְדַאי שְׂמַעְתִּי
שְׂלִיוּחָאֵי חֲבַרְנוֹ יֵשׁ מְרַגְלִית אֲבָן טוֹבָה, וְהִסְתַּכְּלַתִּי
בְּאוֹר הַמְּרַגְלִית הַהִיא שְׂיוּצָא כְּאוֹר הַשְּׂמֶשׁ
מִנְּרִתִיקָה וְהֵאִירָה אֵת כָּל הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ הָאוֹר עָמַד
מִן הַשָּׁמַיִם לְאָרֶץ וְהֵאִיר אֵת כָּל הָעוֹלָם עַד שְׂיֵשֵׁב
עֲתִיק הַיָּמִים וַיֵּשֶׁב עַל הַכְּסֵא כְּרִאוּי. וְהָאוֹר הַהוּא
כָּלֵל הַכֵּל בְּבֵיתְךָ, וּמֵהָאוֹר שְׂנִכְלָל בְּבֵיתְךָ יֵצֵא אוֹר
דִּק וְקָטָן, וַיֵּצֵא הַחוּצָה וְהֵאִיר אֵת כָּל הָעוֹלָם. אֲשֶׁרִי
חֲלַקְךָ. צֵא, בְּנִי, צֵא, וְלֶךְ אַחַר הַמְּרַגְלִית הַהִיא
שְׂמֵאִירָה אֵת כָּל הָעוֹלָם, שְׂהָרִי הַשְּׂעָה עוֹמְדַת לָךְ.

יֵצֵא מְלַפְנָיו וְעָמַד לְהַכְנִס לְאַנְיָה הַהִיא, וּשְׁנֵי
גְּבָרִים עָמוּ. רְאָה שְׂתֵי צַפְרִים שְׂהִיוּ בְּאוֹת
וְטָסוֹת עַל הַיָּם. הָרִים לְהֵם קוֹל וְאָמַר: צַפְרִים
צַפְרִים, שְׂאַתָּן טָסוֹת עַל הַיָּם, הִרְאִיתֶם אֵת הַמְּקוֹם
שְׂשֵׁם בְּר יוֹחָאֵי? הַשְּׂתֵהָה מְעַט, אָמַר: צַפְרִים
צַפְרִים, לָכוּ וְהִשִּׁיבּוּ אוֹתִי. פָּרְחוּ וְהָלְכוּ. נִכְנְסוּ לַיָּם
וְהָלְכוּ לְהָן. עַד שְׂיֵצֵא, הֵנָּה אוֹתָן צַפְרִים בְּאוֹת,
וּבְפִי אַחַת מֵהֶן פִּתְקָה אַחַת, וּכְתוּב בְּתוֹכָהּ שְׂהֵנָּה
בְּר יוֹחָאֵי יֵצֵא מִן הַמְּעַרָה וְרְבִי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. הֶלֶךְ
אֲלָיו, וּמְצָא אוֹתוֹ מְשֻׁנָּה, וְגוֹפּוֹ מְלֵא חֲלָדִים. כְּכָה
עָמוּ וְאָמַר: וַיִּשְׂרָאִיתֶיךָ בְּכָךְ. אָמַר: אֲשֶׁרִי חֲלָקִי

וּפְרָשְׁנוּ שְׁכַלְמֵ עֶשְׂרָה, וְכַלְמֵ כְּלוּלִים בַּפְּסוּק
הַרְאֵנוּ שֶׁל הַתּוֹרָה.

בְּרֵאשִׁית – סוד הַחֲכָמָה. בְּרֵא – הַעֲלִיּוֹן הַנִּסְתָּר
שֶׁלֹּא נֹדָע. אֱלֹהִים – בִּינָה. אֵת – כְּלָל
שֶׁל חֶסֶד וּגְבוּרָה. הַשָּׁמַיִם – תְּפָאֲרַת. וְאֵת – כְּלָלוֹת
שֶׁל נִצּוּחַ וְהוֹד. וְאִ"ו שֶׁל "וְאֵת" – לְהַכְלִיל הַצְּדִיק.
הָאָרֶץ – כְּלָלוֹת שֶׁל כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל, אָרֶץ הַחַיִּים,
וְאַחַר כֵּךְ פָּרַט שֶׁל תּוֹרָה בְּסוּד אוֹתָם יָמִים עֲלִיוֹנִים.
בְּרֵאשִׁית הוּא מְאָמֵר, כְּנִגְדַּת הַדְּרָגָה שֶׁל חֲכָמָה,
וְנִקְרָא רֵאשִׁית.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר – כְּנִגְדַּת הַדְּרָגָה שֶׁל חֶסֶד
שֶׁהִיא לְיָמִין, שֶׁהָרִי מִשָּׁם יוֹצֵא אוֹר לְכָל
הָעוֹלָמוֹת בְּסוּד שֶׁל יוֹם, זֶהוּ שְׁפָתוֹב (תְּהִלִּים נב) חֶסֶד
אֵל כָּל הַיּוֹם. וְכִנְגְדוֹ לְמִטָּה, אֲבָרָהֶם שְׁאוּחֵז בַּחֲלָק
הַזֶּה, וְלִכְּנֵן כְּתוֹב כָּאֵן יוֹם אֶחָד, וְכָאֵן – אֶחָד הָיָה
אֲבָרָהֶם, וְכוּ כְּתוֹב (ישעיה מא) מִי הָעִיר מִמְּזֻרַח, בְּסוּד
שֶׁל אוֹר שְׁיוֹצֵא מִמְּזֻרַח.

וְכֵן רָאָה, לֹא תִמְצָא בְּכָל שְׁבַעַת הַצְּדִיקִים
שְׁאֲחוּזִים לְמַעְלָה בְּסוּד שֶׁל שְׁמוֹתֵיהֶם
בְּתַחֲלָה אֶלְף, אֲלֵא אֲבָרָהֶם וְאֶהֱרֵן שְׁאֲחוּזִים בְּחֶסֶד
הַזֶּה, שֶׁהָרִי כְּהַנִּים מִצַּד הַחֶסֶד בָּאִים. אֶף עַל גֵּב
שְׁאֶהֱרֵן אֲחוּז בְּהוֹד, גַּם בְּחֶסֶד הוּא אֲחוּז. וּמִשָּׁה, אֶף
עַל גֵּב שְׁאֲחוּז בְּנִצּוּחַ, גַּם בְּתְפָאֲרַת אֲחוּז הוּא,
לְהַרְאוֹת שֶׁהַכָּל אֶחָד. וְאֲבָרָהֶם רֹאשׁ לְכָל הַצְּדִיקִים,
וּמִמֶּנּוּ נִפְרְדוּ לְמִטָּה, שֶׁהוּא לְיָמִין הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא, וְנִקְרָא כְּהֵן, זֶהוּ שְׁפָתוֹב (תְּהִלִּים קי) אֶתָּה כְּהֵן
לְעוֹלָם עַל דְּבַרְתִּי מִלְּפִי צֶדֶק. וְאֶהֱרֵן אֲחוּז בְּזֶה
בְּגִלְלָה שֶׁהוּא כְּהֵן, אֲבָל דְּרָגָתוֹ הוּא הוֹד.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיִהְיֶה מִבְּדִיל
וְכוּ' – כְּנִגְדַּת הַדְּרָגָה שֶׁל גְּבוּרָה שְׁשֵׁם אֲחוּז
יִצְחָק, וְכִנְגְדוֹ תְּפָאֲרַת. הַמַּיִם הוֹלִידוּ אֵשׁ, בְּגִלְלָה כֵּךְ
יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיִהְיֶה מִבְּדִיל, וְכִנְגְדוֹ כֵּךְ לְמִטָּה
(בראשית כה) אֲבָרָהֶם הוֹלִיד אֵת יִצְחָק, וּבְאוֹתוֹ יוֹם
נִבְרָא גִיהֵנִם, שְׁיִצָּא מֵאוֹתָהּ אֵשׁ חֲזָקָה בְּאוֹתָהּ
מִחֲלָקַת, וְלִכְּנֵן אוֹתוֹ יוֹם הוּא יוֹם הַדִּין.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְווּ הַמַּיִם – כְּנִגְדַּת דְּרָגַת תְּפָאֲרַת
שֶׁנִּקְרָא קוּ הָאֲמִצְעִי, וְכִנְגְדוֹ יַעֲקֹב שֶׁהוּא
שְׁלִישִׁי, וְנוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים בְּאוֹתוֹ שֶׁל אֵשׁ וּמַיִם [שֶׁל
אֵשׁ הַשָּׁמַיִם] מִשָּׁמַיִם, וְכִנְגְדוֹ יוֹם שְׁלִישִׁי, וְעַל זֶה

מִתְחַבְּרוֹת, אִז הָיִיתִי בְּעֵינָיו כְּמוֹצֵאת שְׁלוֹם. וְאִיזָה
עֵינִים? אוֹתָן שְׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת עֵינֵי ה', פְּנֵי ה',
וְאִז שְׁלוֹם לְעוֹלָם, וְשׁוֹרָה הַטּוֹב שֶׁל הָעֵתִיק בְּמִקּוֹם
שֶׁל זְכָר וְנִקְבָּה, וְלִכְּנֵן צִוָּה מִשָּׁה בְּתוֹרָה וְאָמֵר (דְּבָרִים
יד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. לְקִשֵּׁר אֵת כָּל
קִשְׁרֵי הָאֲמוּנָה.

בֵּא רָאָה, כָּל הַמְּאָרִיךְ בְּאֶחָד, מְאָרִיכִין לוֹ יָמָיו
וְשִׁנּוּתָיו. מָה הַטַּעַם? בְּגִלְלָה שֶׁהוּא מִקּוֹם שְׁכַל
יָמֵי וְשִׁנּוֹת הָעוֹלָם בּוֹ תְּלוּיִים בְּסוּד אוֹתָם הַדְּרָגוֹת
שֶׁרְמוּזוֹת בְּאֶחָד, וְהֵם עֶשְׂרָה, וְכַלְמֵ אֶחָד. וְהַתְּעוֹרְרוֹ
בּוֹ הַחֲבָרִים וְאָמְרוּ, בְּדַלְ"ת וַיִּפְּהָ, בְּגִלְלָה שְׁמִקּוֹם זֶה
שֶׁל דַּלְ"ת הוּא, וְאִין לָהּ אוֹר מִשְׁלָהּ, וְצָרִיךְ אָדָם
לְהֶאֱרִיךְ בָּהּ וְלִמְשָׁךְ לָהּ בְּרִכּוֹת מֵאוֹתָם שְׁשֵׁה
צְדָדִים, שְׁשֵׁה בָנִים עֲלִיוֹנִים עַל יְדֵי הַצְּדִיק, וְאוֹתָם
שְׁשֵׁה צְדָדִים רְמוּזִים בַּח', בְּסוּד שֶׁל שְׁמוּנָה.

וַיִּשְׁתַּאֲ אֱלֹהֵי, וְשָׁנִים לְמַעְלָה – חֲכָמָה וּבִינָה, אֲב
וְאֵם – לְהוֹסִיף וְלְהַכְלִיל לְמַעְלָה וְלַתַּת
לָהֶם בְּרִכּוֹת מְאֹב וְאֵם הַעֲלִיוֹנִים, שֶׁהָרִי אִין שׁוֹרָה
הַטּוֹב שֶׁל הָעֵתִיק אֲלֵא בְּמִקּוֹם שְׁלֹם, בְּמִקּוֹם
שְׁנִמְצָאִים זְכָר וְנִקְבָּה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (שִׁיר ג) צְאִינָה
וְרֹאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְךְ שְׁלָמָה וְגוֹמֵר. בְּיוֹם חֲתַנְתּוֹ
וְגוֹמֵר. בְּיוֹם חֲתַנְתּוֹ דּוֹקָא. וְעַל זֶה אָמְרוּ, וּבִלְבַד
שֶׁלֹּא יִחְטֹף בַּחֲי"ת, אֲלֵא צָרִיךְ לְמִשְׁךְ בְּרִכּוֹת
מִמִּקּוֹם עֲלִיּוֹן שֶׁל הַכָּל, וְלְהַרְיֵק בְּאוֹתָם שְׁשֵׁה בָנִים.
אֲחַר כֵּךְ לְבַת הַזֹּאת שְׁאִין לָהּ יִרְשָׁה בְּבֵית אֲבִיהָ
וְאִמָּה, אֲלֵא רַק הַבֵּן הַזֶּה. וּמִכָּאֵן לְמִדְּנוּ שְׁבֵן יוֹרֵשׁ
אֲבִים, וְכַת לֹא, אֲלֵא שְׁיֵשׁ לָהּ מְזוּנוֹת מִן הַבֵּן,
אֲלֵא צָרִיךְ לְהֶאֱרִיךְ בְּדַלְ"ת הַזֹּאת.

וַיִּשֵׁם אוֹמְרִים כְּמָה צָרִיךְ אָדָם לְהֶאֱרִיךְ בָּהּ, כְּשַׁעוֹר
שְׁיִמְלִיךְ אוֹתָהּ לְמַעְלָה וְלְמִטָּה וְלֹאֲרַבַּע זְוִיּוֹת
הָעוֹלָם, סוּד שֶׁל שְׁשֵׁה צְדָדִים עֲלִיוֹנִים שְׁכַלְמֵ
יִתְחַבְּרוּ עִמָּה וְלֹא יִפְרְדוּ לְעוֹלָמִים, וְכִשְׁאָדָם מְאָרִיךְ
בְּזֶה, כָּל אוֹתָם יָמִים וְשָׁנִים עֲלִיוֹנִים מוֹשְׁכִים בְּרִכָּה
עַל רֹאשׁוֹ, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קוֹרָא לוֹ (ישעיה מט)
וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אֶתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְּפָאֵר.

בֵּא רָאָה, כְּלָל הַתּוֹרָה בַּפְּסוּק הַזֶּה רְמוּזִים, וְכַלְל
שֶׁל כָּל אוֹתָן הָאֲמִירוֹת שְׁבֵהֵן נִבְרָא הָעוֹלָם
רְמוּזִים בְּאֶחָד. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (אִיּוֹב כג) וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי
יִשְׁכַּנּוּ וְנִפְשׁוּ אוֹתָהּ וַיַּעַשׂ. וּבָהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. וְעַל
זֶה שְׁנִינוּ, בְּעֶשְׂרָה מְאָמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם וְכוּ',

נוסף ה', מה שלא היה כן בשאר הימים? אבל בכל מקום ה' זו כנסת ישראל, שבאה להזדוג עם בעלה ביום שבת, כשיבא בעלה להקימה מן העפר. ובגלל כך כתוב (ישעיה כז) ובאו האבדים בארץ אשור, זה צדיק וכנסת ישראל.

דבר אחר, מה הטעם נכלל היום השלישי הסוד של צדיק? בגלל ששלוש דרגות מימין ושלש משמאל, והוא היה באמצע הגוף להשקות לכל כדי להשפיע השפעתו ליום רביעי שהוא כנסת ישראל, שאין לה אור מעצמה סמוך לצדיק הזה. ובא תראה, יום השבת הזה אסור לעשות בו מלאכה, משום כך נכללו בו שני ויאמר, כנגד שתי דרגות, והכפל בו כי טוב.

ויאמר אלהים יהי מארת - כנגד דרגה של צדק, מלכות שלמעלה שאין לה אור משלה אלא מה שנותן לה על ידי צדיק, ולכן דוד למטה עני ואביון אחוזי בה, והצטרף להוסיף לו ימים ושנים, והרי בארנו דוקא שבעים שנה, ונקרא יום רביעי.

ויאמר אלהים ישרצו המים - כנגד דרגה של נצח, שהוא עמוד ימין של התורה, וכנגדו משה למטה סומך לעולם בתורה. זהו שכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה וגומר.

ויאמר אלהים תוצא הארץ - כנגד דרגה של הוד שאוחז אהרן, ונקראת יום ששי. בא ראה, אהרן למטה אף על גב שבא מחסד, אחוז למטה ביום הששי שנקרא הוד, ועושה קרפנות באותם מיני בהמות טהורות שנבראו ביום שלו, לקרב את כנסת ישראל שנרמזה בצדיק, לקשר דרגות האמונה ולהוריד רחמים לעולם.

ויאמר אלהים נעשה אדם. האמירה הזו כנגד הדרגה העליונה של הכל נסתרת הנסתרים, רצה לעשות כבוד לדמותו בסוד של אדם, ובכל הדרגות למטה נתן כח להוציא, כל אחד כראוי לו, ועשה אדם ששולט בכל, בעליונים ותחתונים.

ובא ראה, עד שלא השתלמו אותן שבע דרגות של ימים עליונים, לא השתלם אדם למעלה. כיון שהשתלם למעלה אדם העליון, השתלם למטה

נקרא יעקב (שם) איש תם ישב אהלים. שלם בכל. שלם בחסד. שלם בדין. שלם במים. שלם באש. ישב אהלים - שנים, חסד וגבורה, ונוטל הכל, ונעשה בידי רחמים.

ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי וגומר. הדרגה של צדיק שנקרא עץ החיים, והוא עושה פרי, שהרי אין בכלם שיעשה פרי פרט לו. זרעו בו על הארץ, דוקא, וכנגדו למטה (שם מט) בן פרת יוסף בן פרת עלי עין, ונקרא ברית שלום. ולכן פעמים ביום הזה כי טוב, אחד כנגד דרגת תפארת, ואחד כנגד דרגת צדיק, שהוא יום השבת שלמעלה, ומעשה אחר אין בו אלא זוג להוציא פרי נשמות לעולם, פרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא. כך גם למטה, שזווג מתר בו משבת לשבת.

בא ראה סוד עליון של התורה, מה זה עץ פרי עשה פרי, הוא כנגד יום השבת, מה הטעם נכלל ביום שלישי? סוד עליון הוא, בגלל ששנינו, רבי שמעון בן יוחאי אומר, מה הטעם כתוב בתורה (דברים כד) כי יקח איש אשה, ולא כי תלקח אשה לאיש? בגלל שדרך האיש לחזר ולבקש אשה. משל לאדם שאבדה לו אבדה, בעל האבדה מחזר אחר אבדתו. וצדיק (יסוד) זה נקרא איש. זהו שכתוב (בראשית מג) והורידו לאיש מנחה, כפי שבארנו.

וכנסת ישראל שרמוזה ביום רביעי בסוד של מארת חסר, העמוד הרביעי מלכות של דוד, לכן אף על גב שמקומו של צדיק זה יום השבת, נכלל ונרמז ביום השלישי, להיות סמוך ליום רביעי, והיא אשתו, לכן בעל האבדה מחזר על אבדתו, ולכן כתוב למטה (שם מב) ויוסף הוא השליט על הארץ.

אבל לעתיד לבא, שהוא באחרית הימים, ביום הששי שהוא האלף הששי, כשיבא המשיח, שיזמו של הקדוש ברוך הוא אלף שנה, אף על גב שחלקה של כנסת ישראל הוא יום הרביעי, הלכה ונרמזה ביום הששי להיות סמוכה לבעלה שנקרא צדיק, יום השבת, לתקן לו שלחן. וזהו שכתוב (ירמיה לא) פי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר. זהו בזמן המשיח שהוא ביום הששי, ולכן כתוב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי. מה הטעם

הצדק הזו, ולכסות סכת שלום עליהם, ולשבת בצל האמונה. זהו שכתוב (ויקרא כג) בסכת תשבו שבעת ימים, להכליל את הדרגה הזו למעלה ולהוסיף בה ברכה ממדים העליונים, בגלל שיום זה הוא שביעי הוא כנסת ישראל. אנו מקיפים את המזבח הזה העליון באותם שני למודים שהם ערבי נחל, ועושים בה נסוף המים, ונותן צדיק באותם שתין שהם מששת ימי בראשית, הכל בסוד החכמה.

ולאחר מכן (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, תעשו כנוס לאותם שבעה ימים עליונים, ועשו יום טוב בגלל שנצלתם מדינו של אותו יום שביעי. בגלל כך כתוב בצלמנו כדמותנו, כנגד יום שני גבורה, חלקו של יצחק, ואז יש לאדם לשים את 'דמותנו' הזאת ולהדמות במעשיו לאותם העליונים. וכל זה למה? בגלל שהקדוש ברוך הוא נתן בידי האיש, אם רוצה האיש לדמות עצמו לאותם שלמעלה, משתלם בהם, ולא פוחד ממדת הדין העליונה.

ויירדו בדגת הים – כנגד הדרגה של נצח שאחוז בה משה, שדגת הים נבראו באותה דרגה (ספירה), ונתן להם נסתר הנסתרים כח לשלט עליהם אם דומה אדם לעליונים, ואם לא דומה לעליונים – ירדו, ודגי הים שולטים בהם בבני אדם, ולכן הזהירה אותם התורה שנתנה על ידי משה, (דברים ל) ובחרת בחיים.

בא ראה, משה, כשנזרק לים, לא שלטו עליו דגי הים ולא פחד מהם, בגלל שהוא היה עתיד להתקרב למעלה ולדבק בקדוש-ברוך-הוא, ולאחר שנדבק, שלט על דגי הים, ורמו לאהרן אחיו שיכה את הים וימותו הדגים, והוא לא עשה כך, בגלל שאותה דרגה שלו שולטת עליהם ובה נבראו, ולא רצה הקדוש ברוך הוא שיכה הוא בשביל להתהפך להם לאויב. וכשאדם הולך בדרכי הקדוש ברוך הוא, כתוב עליו (ישעיה מג) כי תעבור במים אתך אני וגומר. שזה וירדו בדגת הים ובעוף השמים. כנגד דרגה של שמים, שבאותה דרגה שולט עליהם, וזו תפארת.

ואף על גב שבדרגת הנצח נעשו כל דגי הים והעופות, לא כתוב שם אלא עוף כנף, אבל עכשו קרא להם עוף השמים, בגלל שבן אדם לא

אדם התחתון וכל העולמות בשלמות. לכן השליט את האדם התחתון על כל מה שנברא בעולם, בגלל שאדם העליון שולט על הכל. ולכן רמז בפסוק זה שבע דרגות, שיש בו שבע דרגות עליונות שנקרא בהם אדם שלמעלה והשתלם בהם. בגלל כך, נעשה אדם בצלמנו, לתת לו שפע מאותו מקום שנקרא חסד.

בא ראה, מי שצולם זה עליו, חסד אל לא זז ממנו ויושב על ראשו, ומתחברת בו שכינה בסוף ימיו, בגלל שחסד זה הוא יום ראשון, והוא ראש של כל הימים שלמעלה. וצולם זה שבא לו ממנו לא מסתלק, עד שנשלמים ימיו באותה הדרגה שנקראת אחרית הימים. והיא הדרגה של צד"ק, והיא שביעית, שנת השמטה. ובאותה דרגה נשלמים ימי האדם, כשנשלמו שבעים שנה כנגד שבע דרגות, עשר לכל דרגה. זהו שכתוב (תהלים ז) ימי שנותינו בהם שבעים שנה. מה זה בהם? באותם ימים ושנים שלמעלה, ואם בגבורת שמונים.

בא ראה, בנים חיים ומזונות לא בזכות תלויים הדברים, הסוד של אותן שבע דרגות שבהן זכות וחוכה בסוד חסד וגבורה, שאם כך לא היה לו לאדם להיות חי פרט לשבעים, אלא שבמזל העליון העתיק של הכל תלויים, בגלל כך הוא מוסיף על כל ימי האדם כרצונו.

ובא ראה, כך למדנו בספרו של שלמה המלך, שבלילה האחרון של חג, אם יסתכל אדם בצלמו ויראה אותו שלם, לא נגזרה עליו מיתה. ומה הטעם בלילה הזה? בגלל ששבעת ימי החג כנגד שבעה ימים עליונים הם, שכל הימים והשנים של העולם תלויים בהם, והם רמוזים בכתוב של (דברי הימים-א כט) לך ה' הגדלה וגומר. ראשיתם חסד וסיומם ממלכה. כנסת ישראל. אחרית הימים שנמצאת שביעית אחרית.

ובשבת ליל השביעי הזה, נראה אם השתלמו הימים באחרית הזאת. ואם הצלם העליון הזה נראה עליו, אז חסד אל כל היום יחזר עליו כבתחלה, ולא פוחד מהדין הזה של צדק, והיא עמו בשלמות בחדנה ומחזירה לו פנים. ולכן הזהיר הקדוש ברוך הוא את ישראל להנצל מדיני

שְׁנֵי יָרְאֵת רֵאשִׁית, שְׁכַתּוֹב (תהלים קיא) רֵאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת ה'. (משלי א) יִרְאֵת ה' רֵאשִׁית דַּעַת. מִשׁוֹם שְׁדָבָר זֶה נִקְרָא רֵאשִׁית, וְזֶה הַשַּׁעַר לְהַכְנִס לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה, וְעַל הַמְצוּהָ הַזֹּאת מִתְקַיֵּם כָּל הָעוֹלָם.

הִירָאָה נִפְרַדַת לְשִׁלְשָׁה צְדָדִים, שְׁנַיִם מֵהֶם אֵין בָּהֶם עֵקֶר כְּרֵאוֹי, וְאֶחָד עֵקֶר שֶׁל יִרְאָה. יֵשׁ אָדָם שִׁירָא מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּדִי שִׁיחִיו בְּנִיו וְלֹא יָמוּתוּ, אוֹ שִׁירָא מֵעֵנֶשׁ שֶׁל גּוֹפּוֹ אוֹ שֶׁל מְמוֹנּוֹ, וְעַל כֵּן יִרָא מִמֶּנּוּ תָמִיד. נִמְצְאָת הִירָאָה שֶׁהוּא יִרָא מִן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא שֵׁם אוֹתָהּ לְעֵקֶר. יֵשׁ אָדָם שְׁפוּחַד מִן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשׁוֹם שְׁפוּחַד מֵעֵנֶשׁ אוֹתוֹ הָעוֹלָם וּמֵעֵנֶשׁ הַגִּיהֵנָם. שְׁנֵי אֵלֶּה לֹא עֵקֶר שֶׁל יִרְאָה הֵם וְהַשְּׂרֵשׁ שֶׁלוֹ.

שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם אֵלֶּא מִצַּד שֶׁל שָׁמַיִם. וּבִבְהֻמָּה - שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם בְּסוּד שֶׁל הוֹד שְׁנוֹתָן לוֹ סִיוֵעַ, שְׁהָרִי בְּאוֹתוֹ יוֹם נִבְרָאוּ הַבְּהֻמוֹת. וּבְכָל הָאָרֶץ - שׁוֹלֵט בְּסוּד שֶׁל צְדִיק שְׁנִקְרָא כָּל, וְהוּא שׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ, אָרֶץ הָעֲלִיּוֹנָה. כִּף גַּם אָדָם לְמִטָּה שׁוֹלֵט עַל אָרֶץ הַתְּחִתּוֹנָה, מִשׁוֹם שֶׁהַכֹּל בּוֹ. וּבְכָל הָרִמָּשׁ הָרִמָּשׁ עַל הָאָרֶץ - שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם אָדָם מִסִּיוֵעַ שְׁנֹתָן לוֹ מֵאָרֶץ הַחַיִּים, הַמְּלָכוֹת הָעֲלִיּוֹנָה: (ע"כ מִהַשְּׂמִטּוֹת)

פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה וְאָמַר, מִצְוֹת הַתּוֹרָה שְׁנֹתָן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, כִּלְן כְּתוּבוֹת בַּתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ כָּלָל.

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים. זוֹהִי הַמְצוּהָ הַרֵאשׁוֹנָה שֶׁל הַכֹּל. וְנִקְרָאָת מְצוּהָ זוֹ יִרְאֵת ה',

❖ סדר הלימוד ליום ד תשרי [יום 4 בשנה] ❖

הִיְתָה תְהוֹוֹ וְכִהוֹ וְחֻשְׁךָ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים. הִנֵּה אֵלוֹ אַרְבָּעָה עֲנָשִׁים לְהַעֲנִישׁ בָּהֶם אֶת הַרְשָׁעִים. **תְהוֹוֹ** - זֶה חֲנֻק, שְׁכַתּוֹב (ישעיה לד) קוֹ תְהוֹוֹ, (זכריה ב) חֲבַל מִדָּה. בִּהוֹ - זוֹ סְקִילָה, אֲבָנִים הַמְשַׁקְעוֹת בְּתוֹךְ הַתְהוֹם הַגְּדוֹל לְעֵנֶשׁ אֶת הַרְשָׁעִים. וְחֻשְׁךָ - זוֹ שְׂרָפָה, שְׁכַתּוֹב (דברים ה) וַיְהִי כִשְׁמַעְכֶּם אֶת הַקּוֹל מִתּוֹךְ הַחֻשְׁךָ, (שם ד) וְהִזְקֵר בְּעַר בְּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם חֻשְׁךָ וְכוּ'. וְזוֹ הָאֵשׁ הַחֲזָקָה שֶׁעַל רֵאשִׁי הַרְשָׁעִים מִתְחִילָה לְשַׂרְף אוֹתָם. וְרוּחַ - זֶה הָרֵג בְּסִיף. רוּחַ סַעֲרָה, חֲרִב שְׁנוֹנָה מְלַהֲטֵת בּוֹ, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (בראשית ג) וְאֵת לֵהֵט הַחֲרִב הַמִּתְהַפְּכֵת, וְנִקְרָאָת רוּחַ. הָעֵנֶשׁ הַזֶּה לְמִי שִׁיעֵבֵר עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה. וְאַחַר כְּתוּב יִרְאָה רֵאשִׁית, שֶׁהִיא הַכָּלָל שֶׁל הַכֹּל. מִכָּאֵן וְהִלָּאָה שְׂאָר מִצְוֹת הַתּוֹרָה.

מְצוּהָ שְׁנִיָּה - זוֹהִי מְצוּהָ שְׁמִצְוָה שֶׁל יִרְאָה נֶאֱחָזָה בָּהּ וְלֹא יוֹצֵאָת מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים, וְהִיא אֶהְבִּי"ה. שְׂאָדָם יֵאָהֵב אֶת רְבוּנוֹ אֶהְבָּה שְׁלָמָה. וְמָה הִיא אֶהְבָּה שְׁלָמָה? זוֹ אֶהְבָּה רְבָה, שְׁכַתּוֹב (שם יז) הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי וְהָיָה תָמִים, שְׁלָם בְּאֶהְבָּה. וְזֶהוּ שְׁכַתּוֹב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. זוֹ אֶהְבָּה שְׁלָמָה שְׁנִקְרָאָת אֶהְבָּה רְבָה. וְכָאֵן הִיא הַמְצוּהָ שְׂאָדָם יֵאָהֵב אֶת רְבוּנוֹ כְּרֵאוֹי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֲבָא, אֶהְבָּה בְּשִׁלְמוֹת אָנִי שְׁמַעְתִּי בְּזֶה. אָמַר לוֹ, אָמַר, בְּנִי, לְפָנַי רַבִּי

הִירָאָה שֶׁהִיא עֵקֶר, שְׂאָדָם יִירָא מִרְבוּנוֹ מִשׁוֹם שֶׁהוּא גְדוֹל וְשְׁלִיט, עֵקֶר וְשֵׁרֵשׁ שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְהַכֹּל לְפָנָיו כְּלֹא חֲשׁוּבִים, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (דניאל ד) וְכָל דִּירֵי הָאָרֶץ כְּאִינָם חֲשׁוּבִים, וְלִשְׁמֵי אֶת רְצוֹנוֹ בְּאוֹתוֹ הַמְקוֹם שְׁנִקְרָא יִרְאָה.

בְּכָה רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, אוֹי אִם אִמַּר, וְאוֹי אִם לֹא אִמַּר. אִם אִמַּר - יִדְעוּ הַרְשָׁעִים אֵיךְ יַעֲבְדוּ אֶת רְבוּנָם. אִם לֹא אִמַּר - יֵאָבְדוּ הַחֲבָרִים אֶת הַדְּבָר הַזֶּה. בְּמִקוֹם שְׁשׁוּרָה יִרְאָה קְדוּשָׁה, מִלְּפָנֶיהָ יֵשׁ יִרְאָה רָעָה שְׁמִלְקָה וּמִכְּפָה וּמִקְטָרָגַת, וְהִיא הַרְצוּעָה לְהִלְקוֹת אֶת הַרְשָׁעִים, וּמִי שְׁפוּחַד בְּגִלְל עֵנֶשׁ הַמְּלָקוֹת וְהַקְטָרוּג כְּמוֹ שְׁנֵתְבָאָר, לֹא שׁוּרָה עֲלָיו אוֹתָהּ יִרְאֵת ה' שְׁנִקְרָאָת יִרְאֵת ה' לְחַיִּים. אֵלֶּא מִי שׁוּרָה עֲלָיו? הִירְאָה הַרְעָה הַהִיא. וְנִמְצָא שְׁשׁוּרָה עֲלָיו הַרְצוּעָה הַהִיא, יִרְאָה רָעָה וְלֹא יִרְאֵת ה'.

וּמִשׁוֹם כִּף הַמְקוֹם שְׁנִקְרָא יִרְאֵת ה' נִקְרָא רֵאשִׁית דַּעַת, וְעַל כֵּן נִכְלָלַת כָּאֵן הַמְצוּהָ הַזֹּאת, וְזֶה הָעֵקֶר וְהִיסוּד לְכָל שְׂאָר הַמִּצְוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. מִי שְׁשׁוּמֵר הִירְאָה הַזֹּאת - שׁוּמֵר הַכֹּל. לֹא שׁוּמֵר יִרְאָה - לֹא שׁוּמֵר אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, שְׁהָרִי זֶה הַשַּׁעַר שֶׁל הַכֹּל. וּמִשׁוֹם כִּף כְּתוּב בְּרֵאשִׁית, שֶׁהִיא יִרְאָה, בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. שְׁמִי שְׁעוֹבֵר עַל זֶה, עוֹבֵר עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה. וְעֵנֶשׁוֹ שֶׁל מִי שְׁעוֹבֵר עַל זֶה - הַרְצוּעָה הַרְעָה הַזֹּאת מְלָקָה אוֹתוֹ, וְהִינּוּ וְהָאָרֶץ

יחוד אחד בשש התבות של שמע ישראל ולכן רצון למעלה עמהם. ועל פן צריך "אחד" להאריך אותו [נ"א בשש] בשש תבות, וזהו שפכתוב יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד. יתפנסו הדרגות שתחת השמים שתאחז בהן יראה להיות בשלמות לששה צדדים פראוי. ועם כל זה, באותו היחוד צריך לקשר בו יראה, שצריך להאריך בדל"ת של אחד, שדל"ת של אחד גדולה. והינו שפכתוב ותראה היבשה, שתראה ותתקשר דל"ת, שהיא יבשה, באותו היחוד.

ואחר שנקשרה שם למעלה, צריך לקשר אותה למטה עם אוכלוסיה בששה צדדים האחרים שלמטה, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שיש בו שש תבות אחרות של היחוד. ואז, מה שהיתה יבשה, נעשתה ארץ לעשות פרות ואבים ולנטע אילנות. והינו מה שפכתוב ויקרא אלהים ליבשה ארץ, באותו היחוד שלמטה ארץ, רצון שלם פראוי. ועל פן כי טוב כי טוב פעמים. יחוד אחד עליון ויחוד אחד תחתון. כיון שנאחז בשני צדדים, מכאן והלאה תדשא הארץ דשא. התתקנה לעשות פרות ואבים פראוי.

מצוה רביעית - לדעת שה' הוא האלהים, כמו שנאמר (דברים ד) וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלהים. ושיכלל השם של אלהים בשם של יי', לדעת שהם אחד ואין בהם פרוה. והינו סוד הפכתוב יהי מארת ברקיע השמים להאיר על הארץ, שיהיו שני השמות אחד בלי פרוה כלל, שיכלל מארת חסר בשם של שמים [נ"א שרשום] שהם אחד ואין בהם פרוה. אור שחור באור לבן אין בהם פרוה, והכל [דבר] אחד. וזה הוא ענן הלבן של היום וענן של אש בלילה, מדת יום ומדת לילה, ויתתקנו זה עם זה להאיר, כמו שנאמר להאיר על הארץ.

וזהו החטא של הנחש הקדמוני ההוא - חבר למטה והפריד למעלה, ומשום כך גרם מה שגרם לעולם, משום שצריך להפריד למטה ולחבר למעלה. ואור שחור צריך להאחז למעלה בחבור אחד, ולהאחז אחר כך באוכלוסיה ביחודה ולהפריד אותה מן הצד הרע. ועם כל זה צריך לדעת שאלהים ה' הכל אחד בלי פרוה. ה' הוא

פינחס, שהרי הוא עומד בדרגה הזו. אמר רבי אלעזר, אהבה רבה הינו אהבה שלמה בשלמות של שני צדדים, ואם אין נכללת בשני צדדים - אינה אהבה פראוי בשלמות.

ועל פן שנינו, לשני צדדים נפרדת האהבה, אהבת הקדוש ברוך הוא. יש מי שאוהב אותו מתוך שיש לו עשר, אך ימים, בנים סביבו, שולט על שונאיו, דרכיו מתקנות לו, ומתוך כך אוהב אותו. ואם לזה יתהפך ויחזיר עליו הקדוש ברוך הוא גלגול של דין קשה - ישנא אותו ולא יאהב אותו כלל, ובגלל כך אהבה זו אינה אהבה שיש לה עקר.

אהבה שנקראת שלמה, ההוא שהיה בשני הצדדים - בין בדין בין בחסד. ותקון דרכו שאוהב את רבונו, כמו ששנינו, אפלו שנוטל את נשמתך ממך. זו היא אהבה שלמה בשני צדדים. ועל פן האור של מעשה בראשית יצא ואחר כך נגנז. כשנגנז, יצא דין קשה, ונכללו שני הצדדים יחד, שתהיה שלמות האהבה פראוי.

נטלו רבי שמעון ונשקו. בא רבי פינחס ונשקו וברכו, ואמר, בודאי הקדוש ברוך הוא שלחני לכאן. זה הוא אור קטן שאמרו לי שנכלל בביתי ואחר כך מאיר לכל העולם. אמר רבי אלעזר, בודאי לא צריך לשפח ירא"ה בכל המצוות, כל שפן במצוה הזו צריך יראה להתדבק בזה. איך מתדבק? האהבה היא בצד אחד טוב, כמו שנתבאר שנותן עשר וטוב, אך של חיים, בנים ומזונות, אז צריך לעורר יראה ולפחד שלא יגרם החטא. ועל זה פכתוב (משלי כח) אשרי אדם מפחד תמיד, משום שזה כולל ירא"ה באהב"ה.

וכך צריך בצד האחר של הדין הקשה לעורר בו יראה. כשרואה שהדין הקשה שורה עליו, אז יעורר יראה ויפחד מרבונו פראוי ולא יקשה לבו. ועל זה פכתוב (סם) ומקשה לבו יפול ברעה, באותו הצד האחר שנקרא רעה. נמצאת שיראה שנאחזה בשני צדדים ונכללת מהם, וזוהי אהבה שלמה פראוי.

מצוה שלישית - לדעת שיש אלוה גדול ושליט בעולם, וליחד אותו בכל יום יחוד פראוי באותם ששת הצדדים העליונים, ולעשות אותם

(נא) לב טהור ברא לי אלהים, לעסק בתורה, ואז -
רוח נכון חדש בקרבי.

מצוה ששית - להתעסק בפריה ורביה. שכל מי
שמתעסק בפריה ורביה, גורם לנהר ההוא
להיות נובע תמיד ולא יפסקו מימיו. והים מתמלא
בכל הצדדים. ונשמות חדשות מתחדשות ויוצאות
מאותו האילן, וצבאות רבים מתגדלים למעלה עם
אותם הנשמות. זהו שכתוב (בראשית א) ישרצו המים
שרץ נפש חיה. זו ברית הקדש, הנהר ששופע
ויוצא, והמים שלו מתרבים ושורצים שרץ
והתרבות של נשמתו לחיה היא.

ובאותן הנשמות שנכנסות לחיה היא, יוצאים
כמה עופות שפורחים וטסים בכל
העולם. וכאשר הנשמה יוצאת אל העולם הזה,
העוף ההוא שפורח ויוצא עם הנשמה הזו, מאותו
העץ יוצא עמו. כמה יוצאים עם כל נשמה ונשמה?
שנים, אחד מימין ואחד משמאל. אם הוא זוכה -
הם שומרים אותו, שכתוב (תהלים צא) כי מלאכיו
יצוה לך. ואם לא - הם מקטרגים עליו.

אמר רבי פינחס, שלשה הם שעומדים
אפטרופוסים על האדם כשהוא זוכה,
שכתוב (איוב לג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני
אלף להגיד לאדם ישרו. אם יש עליו מלאך הנה
אחד. מליץ - שנים. אחד מני אלף להגיד לאדם
ישרו - הנה שלשה. אמר רבי שמעון חמשה,
שכתוב יותר, ויחננו ויאמר. ויחננו - אחד. ויאמר
- שנים. אמר לו, לא ככה, אלא ויחננו זה הקדוש
ברוך הוא לבדו, שהרי אין רשות לאחר אלא לו.

אמר לו, יפה אמרת, ומי שנמנע מפריה ורביה,
ככיכול ממעיט את הדמות שכוללת את כל
הדמיות, וגורם לאותו הנהר שאין שופעים מימיו,
ופוגם את הברית הקדוש בכל הצדדים, ועליו כתוב
(ישעיה סו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בני.
בי ודאי זה לגוף, ואין נשמתו נכנסת לפרגוד כלל,
והוא נטרד מאותו העולם.

מצוה שביעית - למול לשמנה ימים ולהעביר את
זהמת הערלה, משום שהחיה היא היא היא
הדרגה השמינית לכל הדרגות, והנפש היא
שפורחת ממנה צריכה להראות לפנייה לשמנה ימים

האלהים. וכשידע אדם שהכל אחד ולא ישים
פרוד, אפלו אותו הצד האחר יסתלק מן העולם
ולא ימשך למטה.

והינו סוד הכתוב והיו למארות. שהנה הקלפה
עולה אחר המת. המת אור. הצד האחר
מות. אור בחבור של אותיות. מות בפרוד.
וכשהאור הזה מסתלק משם, מתחבר באותיות מות
של פרוד. מהאותיות הללו התחילה חנה וגרמה רע
על העולם, ככתוב (בראשית ג) ותרא האשה כי טוב.
החזירה האותיות למפרע ונשאר מ"ו, והם הלכו
ונטלו האות תי"ו עמם, וגרמה מות על העולם, כמו
שכתוב ותרא. אמר רבי אלעזר, אבא, הרי למדנו
מ"ם נשארה יחידה. וא"ו שהיא חיים, תמיד
מתהפכת והולכת ונוטלת תי"ו, שכתוב ותקח
ותתן. ונשלמה התכה הזו והתחברו האותיות. אמר
לו, ברוך אתה בני, והרי בארנו הדבר הזה.

מצוה חמישית - כתוב ישרצו המים שרץ נפש
חיה. בפסוק הזה יש שלש מצוות: אחת
לעסק בתורה, ואחת להתעסק בפריה ורביה, ואחת
למול לשמנה ימים ולהעביר משם הערלה. לעסק
בתורה ולהשתדל בה ולהגדילה בכל יום לתקן את
נפשו ורוחו.

שביין שאדם מתעסק בתורה, הוא נתקן בנשמה
אחרת קדושה, שכתוב שרץ נפש חיה.
הנפש של החיה הקדושה היא. שכאשר אין אדם
מתעסק בתורה, אין לו נפש קדושה, והקדושה
שלמעלה אינה שורה עליו. וכאשר משתדל בתורה,
באותו הדבור שהוא מברר בה, הוא זוכה לנפש
החיה היא ולהיות כמו מלאכים קדושים, שכתוב
(תהלים קג) ברכו ה' מלאכיו. אלו הם שמתעסקים
בתורה שנקראים מלאכיו בארץ.

וזהו שכתוב ועוף יעופף על הארץ. זה בעולם
הזה. ובאותו העולם שנינו, שעתיד הקדוש
ברוך הוא לעשות להם כנפים כנשרים ושישוטו
בכל העולם, שכתוב (ישעיה מ) וקוי ה' יחליפו כח
יעלו אבר כנשרים. והינו מה שכתוב ועוף יעופף
על הארץ - זו התורה שנקראת מים, ישרצו ויוציאו
שרץ של נפש חיה מהמקום של החיה היא ימשכו
אותה למטה, כמו שנתבאר. ועל כן אמר דוד (תהלים

יוצאות רוחות להפריד לכל אותם הגרים שמתגירים, ונקראים נפש חיה, אבל למינה. וכלם נכנסים תחת כנפי השכינה ולא יותר.

אבל נשמת ישראל יוצאת מתוך הגוף של האילן ההוא, ומשם פורחות הנשמות לתוך הארץ הזו לתוך מעיה לפני ולפנים, והסוד – (מלאכי ג) כי תהיו אתם ארץ חפץ. ועל זה ישראל בן יקיר שהמו מעיה עליו, ונקראים (ישעיהו מו) העמסים מני בטן, ולא מהכנפים החוצה. ועוד, לגרים אין חלק באילן העליון, וכל שכן בגוף שלו. אבל החלק שלהם הוא בכנפים ולא יותר, והגר תחת כנפי השכינה ולא יותר. גרי הצדק הם ששורים שם ונאחזים, ולא לפנים, כמו שנתבאר. ומשום כך תוצא הארץ נפש חיה למינה. ולמי? בהמה ורמש וחיתו ארץ למינה. כלם שואבים נפש מהחיה ההיא, אבל כל אחד למינה כראוי לה.

מצוה תשיעית – לחן את העניים ולתת להם טרף, שכתוב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. נעשה אדם – משתף, כלל של זכר ונקבה. בצלמנו – עשירים. כדמותנו – עניים. שהרי מצד הזכר עשירים, ומצד הנקבה עניים. כמו שהם בשתפות אחת וזה חס על זה, וזה נותן לזה וגומל לו חסד, כך צריך אדם למטה שיהיו עשיר ועני בחבור אחד, ולתת זה לזה ולגמל חסד זה לזה.

וירדו בדגת הים וגו' – הסוד שלנו ראינו בספרו של שלמה המלך, שכל מי שחס על העניים ברצון הלב, לא משתנה דמותו לעולם מדמותו של אדם הראשון. וכיון שדמותו של אדם נרשמה בו, הוא שולט על כל הבריות של העולם באותה הדמות. זהו שכתוב (בראשית ט) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ וגו'. כלם זעים ופוחדים מאותה הדמות שנרשמה בו, משום שזו היא מצוה מעלה שיתעלה בן אדם בדמותו של אדם על כל שאר המצוות.

מנין לנו? מנבוכדנצר [הרשע]. אף על גב שחלם את החלום ההוא – כל זמן שהיה מרחם על העניים, לא שרה עליו חלמו. כיון שהטיל עין רעה שלא לרחם על עניים, מה כתוב? (דניאל ד) עוד הדבר בפני המלך וגו'. מיד השתנה דמותו ונטרד מבני האדם. ומשום כך נעשה אדם. כתוב כאן

כמו שהיא דרגה שמינית, ואז ודאי נראה שהיא נפש חיה. הנפש של החיה היא הקדושה, ולא מן הצד האחר. וזהו ישרצו המים. בספרו של חנוך ירשמו המים של זרע קדש רשם של נפש חיה. וזה הרשם של האות יו"ד שנרשם בבשר הקדש מכל שאר הרשומים של העולם.

ועוף יעופף על הארץ – זה אליהו שטס את כל העולם בארבע טיסות להיות שם באותה המילה של ברית הקדש. וצריך לסדר לו כסא, ולהזכיר בפיו: זה הכסא של אליהו. ואם לא – אינו שורה שם. ויברא אלהים את התנינם הגדלים – שני אלה ערלה ופריעה. המילה של הערלה, ואחר כך הפריעה. והם זכר ונקבה. ואת כל נפש החיה הרמשת – זה הרשם של אות ברית הקדש, שהיא הנפש חיה הקדושה כפי שאמרנו. אשר שרצו המים – המים העליונים שנמשכו אליה של אות הרשם הזו.

ובגלל זה נרשמו ישראל ברשם קדוש וטהור למטה. כדגמת אותם רשומים קדושים, להפיר בין צד הקדשה לצד האחר של הטמאה, אף ישראל רשומים להפיר בין צד הקדשה לעמים עכו"ם, שבאים מצד האחר של טמאה, כמו שנתבאר. וכמו שרושם אותם, כך רושם הבהמות והעופות שלהם לבהמות ועופות של העמים עכו"ם. אשרי חלקם של ישראל.

מצוה שמינית – לאהב את הגר שנכנס למול את עצמו ולהכנס תחת כנפי השכינה. והיא מכניסה אותם תחת כנפיה לאותם שנפרדים מצד הטמאה האחר ומתקרבים אליה, שכתוב תוצא הארץ נפש חיה למינה. ואם תאמר שנפש החיה הזו שכלולה בישראל היא מזמנת לכל – חזר ואמר למינה. כמה אכסדראות וחדרים זה לפני מזה יש לארץ הזו שהיא חיה. תחת כנפיה.

בנת ימין, יש לה שתי אכסדראות. ומהכנה הזו נפרדים לשתי אמות אחרות שהן קרובות ביחוד לישראל להכניסם לתוך האכסדראות הללו. ותחת כנה שמאל יש שתי אכסדראות אחרות, ונפרדים לשתי אמות אחרות, שהם עמון ומואב. וכלם נקראים נפש חיה. וכמה חדרים סתומים אחרים והיכלות אחרים בכל כנה וכנה, ומהם

וּדְלַת רֵאשֵׁךְ - הַתְּפִלָּה הַהִיא שֶׁל יָד, שֶׁהִיא עֲנִיָּה כְּלָפִי מֵעֵלָה, אֲף כִּךְ שְׁלֵמוֹת יֵשׁ לָהּ כְּמוֹ שְׁלֵמֵעֵלָה.

מִצְוָה אָסוּר בְּרִהָטִים - הוּא קָשׁוּר וְאֶחָזוּ בְּאוֹתָם הַבָּתִּים לְהֶאֱחֹז בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַהוּא כְּרֵאוּי. וְעַל כֵּן מִי שֶׁמִּתְתַּקֵּן בָּהֶם הוּא בְּצִלְם אֱלֹהִים. מִהּ בְּאֵלֵהִים מִתְיַחַד בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, אֲף הוּא מִתְיַחַד בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּרֵאוּי. זָכַר וּנְקִבָה כְּרֵא אֹתָם. תְּפִלִּין שֶׁל רֵאשׁ וְתְּפִלָּה שֶׁל יָד, וְהֵכֵל אֶחָד.

מִצְוָה אַחַת עֲשֶׂרָה - לְעֵשֶׂר מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ. כָּאֵן יֵשׁ שְׁתֵּי מִצְוֹת - אַחַת לְעֵשֶׂר מַעֲשֵׂר שֶׁל הָאָרֶץ, וְאַחַת בְּכֹרִים שֶׁל פְּרוֹת הָאֵילָן, שֶׁכְּתוּב (בראשית א) הִנֵּה נִתְּתִי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ. כְּתוּב כָּאֵן הִנֵּה נִתְּתִי, וְכְתוּב שֵׁם (במדבר יח) וְלִבְנֵי לֹוִי הִנֵּה נִתְּתִי כָּל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל, וְכְתוּב (ויקרא כז) וְכָל מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ מִזֶּרַע הָאָרֶץ מִפְּרֵי הָעֵץ לֵה' הוּא.

מִצְוָה שְׁתֵּים עֲשֶׂרָה - לְהֵבִיא בְּכֹרֵי הָאֵילָן, שֶׁכְּתוּב (בראשית א) וְאֵת כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פְּרֵי עֵץ זֶרַע זֶרַע. כָּל מֵה שְׂרָאוּי לִי, לָכֶם אָסוּר לְמַאֲכֵל. הַתִּיר לָהֶם וּנְתַן לָהֶם כָּל הַמַּעֲשֵׂר שֶׁלּוֹ וּבְכֹרֵי הָאֵילָנוֹת. נִתְּתִי לָכֶם - לָכֶם וְלֹא לְדוֹרוֹת שְׂאֲחֵרֵיכֶם.

מִצְוָה שְׁלֹשׁ עֲשֶׂרָה - לְעֲשׂוֹת פְּדִיּוֹן לְבָנוֹ לְקֶשֶׁר אוֹתוֹ בְּחַיִּים. שְׁשָׁנֵי מְמַנִּים הֵם, אֶחָד שֶׁל חַיִּים וְאֶחָד שֶׁל מוֹת, וְעוֹמְדִים עַל הָאָדָם. וְכִשְׁפִּידָה הָאִישׁ אֶת בְּנוֹ, מִיַּד הַמוֹת הַהוּא הוּא פּוֹדֶה אוֹתוֹ, וְלֹא יִכּוֹל לְשַׁלֵּט עָלָיו. וְזֶה סוּד שֶׁל וִירָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, בְּכֻלּוֹ, וְהִנֵּה טוֹב - זֶה מְלֶאךְ חַיִּים, מְאֹד - זֶה מְלֶאךְ הַמוֹת. וְעַל כֵּן בְּפְדִיּוֹן הַהוּא מִתְקַיֵּם זֶה שֶׁל חַיִּים, וְנִחְלַשׁ אוֹתוֹ שֶׁל הַמוֹת. בְּפְדִיּוֹן הַזֶּה קוֹנֶה לוֹ חַיִּים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאָר. וְאוֹתוֹ הִצַּד הָרַע עוֹזֵב אוֹתוֹ וְלֹא אוֹחֵז בּוֹ.

מִצְוָה אַרְבַּע עֲשֶׂרָה - לְשִׁמֵּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא יוֹם הַמְּנוּחָה מְכָל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. כָּאֵן כְּלוּלוֹת שְׁתֵּי מִצְוֹת - אַחַת שְׁמִירַת יוֹם הַשַּׁבָּת, וְאַחַת לְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּקִדּוּשׁוֹ. לְשִׁמֵּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁהִזְכַּרְנוּ וְהִעָרְנוּ עָלָיו, שֶׁהוּא יוֹם שֶׁל מְנוּחָה לְעוֹלָמוֹת, וְכָל הַמַּעֲשִׂים נִשְׁתַּכְּלְלוּ בּוֹ וְנִעֲשׂוּ עַד שֶׁהִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם. כִּיּוֹן שֶׁהִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, נִשְׁאָרָה

עֲשִׂיָּה, וְכְתוּב שֵׁם (רות ב) שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בַּעַז.

מִצְוָה עֲשִׂירִית - לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין וְלְהַשְׁלִים אֶת עֲצֻמוֹ בְּדַמּוֹת הָעֲלִיּוֹנָה, שֶׁכְּתוּב (בראשית א) וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצִלְמוֹ. פִּתַּח וְאָמַר, (שיר ז) רֵאשֵׁךְ עָלֶיךָ כְּכַרְמֵל. הַפְּסוּק הַזֶּה הַעֲמַדְנוּהוּ וְנִתְבָּאָר. אָבֵל רֵאשֵׁךְ עָלֶיךָ כְּכַרְמֵל - זֶה הָרֵאשׁ הָעֲלִיּוֹן, תְּפִלִּין שֶׁל רֵאשׁ, שְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ יְהוָה בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְכָל אוֹת וְאוֹת פְּרָשָׁה אַחַת, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ חֲקוּק בְּסִדּוּר שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת כְּרֵאוּי. וְשְׁנֵינּוּ, (דברים כח) כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וִירָאוּ מִמֶּךָ - אֵלּוֹ תְּפִלִּין שֶׁל רֵאשׁ, שֶׁהֵם שֵׁם קָדוֹשׁ בְּסִדּוּר שֶׁל אוֹתִיּוֹתָיו.

פְּרָשָׁה רֵאשׁוֹנָה - (שמות יג) קָדַשׁ לִי כָּל בְּכוֹר, זוּ י' שֶׁהִיא קָדַשׁ, הַבְּכוֹר שֶׁל כָּל הַקָּדָשִׁים הָעֲלִיּוֹנִים. פְּטוּר כָּל רַחֵם - בְּשִׁבִיל הַדָּק הַהוּא שְׁיִוָּרַד מִיּוֹד, שֶׁהוּא פּוֹתַח אֶת רַחֲמָה לְעֲשׂוֹת פְּרוֹת וְאָבִים כְּרֵאוּי, וְהוּא קָדַשׁ עָלִיּוֹן.

הַפְּרָשָׁה הַשְּׁנִיָּה - (שם) וְהָיָה כִּי יִבְאֶךָ, זוּ ה' הַהִיכֵל שֶׁנִּפְתַּח רַחֲמָה מִתּוֹךְ יוֹד בְּחַמְשִׁים פְּתָחִים, אַכְסַדְרָאוֹת וְחִדְרִים הַנִּסְתָּרִים שָׁבוּ. שֶׁהַפְּטוּר הַהוּא שֶׁעָשָׂה יוֹד בְּהִיכֵל הַזֶּה לְשִׁמְעַ בָּהּ קוֹל שְׁיוּצָא מִתּוֹךְ הַשׁוֹפָר הַזֶּה, מִשׁוּם שֶׁהַשׁוֹפָר הַזֶּה הוּא נִסְתָּר בְּכָל הַצְּדָדִים, וּבָא יוֹד וּפְתַח אוֹתוֹ לְהוּצִיא מִמֶּנּוּ קוֹל. וְכִיּוֹן שֶׁפְּתַח אוֹתוֹ, תִּקַּע לוֹ וְהוּצִיא מִמֶּנּוּ קוֹל לְהוּצִיא עֲבָדִים לְחַרוֹת. וּבִתְקִיעַת הַשׁוֹפָר הַזֶּה יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְכִךְ עֲתִיד בְּפַעַם אַחֲרַת בְּסוּף הַיָּמִים. וְכָל גְּאֻלָּה בְּאֵה מִן הַשׁוֹפָר הַזֶּה, וּמִשׁוּם כִּךְ יֵשׁ יִצִּיאַת מִצְרַיִם בְּפְרָשָׁה הַזֶּה, שֶׁהָרִי מִהַשׁוֹפָר הַזֶּה בָּא בְּכַח שֶׁל יוֹד שֶׁפּוֹתַח רַחֲמָה וּמוּצִיא קוֹלוֹ לְגֻאֲלַת הָעֲבָדִים. וְזוּ ה', הָאוֹת הַשְּׁנִיָּה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

פְּרָשָׁה שְׁלִישִׁית - סוּד הַיַּחֲוּד שֶׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל (דברים ו). זוּ וְאִ"ו שְׁכּוּלְלַת הַכֹּל וּבָהּ הַיַּחֲוּד שֶׁל הַכֹּל, וּבּוֹ מִתְיַחַדִּים וְהוּא נוֹטֵל הַכֹּל. הַפְּרָשָׁה הַרְבִּיעִית - (שם ה) וְהָיָה אִם שְׁמוּעַ, כְּלָלוֹת שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים שֶׁנֶּאֱחָזַת בָּהֶם כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל, הַגְּבוּרָה שֶׁל מִטָּה. וְזוּ ה' הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁנוֹטְלַת אוֹתָם וְנִכְלְלַת מֵהֶם. וְהַתְּפִלִּין הֵם מִמַּשׁ אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְעַל כֵּן, רֵאשֵׁךְ עָלֶיךָ כְּכַרְמֵל - אֵלּוֹ תְּפִלִּין שֶׁל רֵאשׁ.

משם והולכים ומשוטטים ומגיעים לתוך המדבר.
הרחמן יצילנו מהם ומהצדדים הרעים.

אמרן רבותינו זכרונם לברכה, שלשה הם שגורמים רעה לעצמם: אחד - מי שמקלל את עצמו. השני - מי שזורק לחם או פורים שיש בהם כזית. השלישי - מי שמדליק נר במוצאי שבת בטורם שמגיעים ישראל לקדשה דסדרא, שגורם לאש הגיהנם להדלק באש הזו טרם שהגיע זמנם. שמקום אחד יש בגיהנם לאותם שמחללים שבתות, ואותם שענושים בגיהנם מקללים את אותו שהדליק נר טרם שהגיע זמנו, ואומרים לו: (ישעיה כב) הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר וגו', (שם) צנוף יצנפך צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים.

משום שאין ראוי הוא להדליק אש כשיוצאת שבת עד שישראל מבדילים בתפלה ומבדילים על הכוס, משום שעד אותו הזמן שבת היא, וקדשת השבת שולטת עלינו. ובשעה שמבדילים על הכוס, כל אותם החילות וכל אותם המחנות שהתמנו על ימות החל, כל אחד ואחד ישוב למקומו ולעבודתו שהתמנה עליה.

משום שכשנכנסה שבת והתקדש היום, הקדש מתעורר ושולט בעולם, והחל מתבטל שלטונו, עד השעה שיוצאת השבת לא שבים למקומם. ואף על גב שיוצאת שבת, לא שבים למקומם עד הזמן שישראל אומרים ברוך אתה יי' המבדיל בין קדש לחל. אז הקדש מסתלק, והמחנות שהתמנו על ימות החל מתעוררים ושבים למקומם, כל אחד ואחד על משמרתו שהפקד עליה. ועם כל זה לא שולטים עד שיהיו אורות מסוד הנר. וכלם נקראים מאורי האש, משום [שמאור האש ששופע] [נ"א שמסוד עמוד האש] ומיסוד האש באים כלם ושולטים על העולם התחתון. וכל זה כשאדם מדליק נר טרם השלימו ישראל את הקדשה דסדרא.

אבל אם הוא ממתין עד שישלימו קדשה דסדרא, אותם הרשעים שבגיהנם מצדיקים עליהם את דינו של הקדוש ברוך הוא, והם מקימים על אותו האיש כל הברכות שאומרים הצבור (בראשית כז) ויתן לך האלהים מטל השמים (דברים כח) ברוך

בריאה של רוחות שלא נבראו להם גופות. וכי לא ידע הקדוש ברוך הוא לעכב לקדש את היום עד שיבראו גופות לרוחות הללו? אלא עץ הדעת טוב ורע עורר את אותו הצד האחר של הרע ורצה להתחזק בעולם, ונפרדו כמה רוחות בכמה מינים להתחזק בעולם בגופות.

בין שראה הקדוש ברוך הוא כן, נתעורר מתוך עץ החיים נשיבת רוח והפה באילן אחר, והתעורר צד אחר של טוב והתקדש היום. שהרי בריאת גופות והתעוררות רוחות בצד הטוב היא בלילה הזו, ולא בצד האחר. ואלמלא הקדים הצד האחר בלילה הזו טרם שיקדים צד הטוב, לא יכול העולם לעמד לפנייהם אפלו רגע אחד. אבל הקדוש ברוך הוא הקדים רפואה - שדלג לפניו קדוש היום, והקדים לפני הצד האחר, והתקים העולם. ומה שחשב הצד האחר להבנות בעולם להתחזק, נבנה בלילה הזו צד הטוב והתחזק, ונבנו גופות ורוחות קדושות בלילה הזו מצד הטוב. ומשום כן עונתן של חכמים שיודעים את זה משבת לשבת.

שהרי אז רואה את זה הצד האחר, שכמו שהיא חשבה לעשות - עשתה צד של הקדשה. הולכת ומשוטטת בכמה צבאות והצדדים שלה, ורואה את כל אותם שמשמשים את מטתם בגלוי של גופם לאור הנר, וכל אותם הבנים שיוצאים משם הם נכפים, שהיו שרויים עליהם רוחות מהצד האחר ההוא. ואותם הרוחות הערטילאיות של הרשעים שנקראים מזיקים, ושורה בהם לילית והורגת אותם.

בין שהתקדש היום והקדשה שולטת על העולם, אותו הצד האחר מקטין עצמו ונטמן כל ליל שבת ויום השבת, פרט לאסימו", וכל הכת שלו שהולכים על הנרות בסתר לראות את הגלויים של התשמישים, ואחר כך נטמנים בתוך נקב התהום הגדול. בין שיצאה השבת, כמה צבאות ומחנות פורחים ומשוטטים בעולם, ועל כן תקן שיר של פגעים שלא ישלטו על העם הקדוש. לאיזה מקום משוטטים בלילה ההוא? כשיוצאים בחפזון וחושבים לשלט בעולם על העם הקדוש, ורואים אותם בתפלה ואומרים את השירה הזו, ובראשית מבדילים בתפלה ומבדילים על הכוס, פורחים

מצבתה. זהר שזרע זרע לכבודו, כמו זרע המשי הזה של ארגמן טוב שמתכסה לפנים ועושה לו היכל שהיא תשפחתו ותועלת לכל. בראשית הזו ברא אותו נסתר שלא נודע את ההיכל הזה. היכל זה נקרא אלהים, וסוד זה – בראשית ברא אלהים.

הזהר שממנו כל המאמרות נבראו בסוד התפשטות של הנקדה של הזהר הנסתר הזה. אם בזה כתוב ברא, אין תמיהה, שכתוב (בראשית א) ויברא אלהים את האדם בצלמו. זהר זה סוד בראשית, הראשון של הכל, שמו אהיה, שם קדוש חקוק בצדו [נ"א מאיר, בחקיקה מאיר] אלהים, חקוק בעטרה [נ"א בחקיקת העטרה] אש"ר היכל נסתר וגנוז, הראשית של סוד של ראשית אש"ר רא"ש שיוצא מראשית.

וכשהתתקן לאחר הנקדה וההיכל [כסדר] כאחד, אז בראשית כולל ראשית, ראשית עליונה בחכמה. אחר כך התחלף גון אותו ההיכל ונקרא בית. [נ"א וממנו התחדש ההיכל] נקדה עליונה נקראת רא"ש, כולל זה בזה בסוד בראשית, כשהכל הוא יחד, בכלל אחד, כשטרם היה ישוב בבית. כיון שזרע לתקון הישוב, אז נקרא אלהים טמיר נסתר.

זחר נסתר וגנוז כשבנים [ס"א עד שבנים] בתוכו להוליד, והבית קים בפשיטות של תקון של אותם זרע קדש, ועד שלא הוסרה ולא התפשטה התפשטות הישוב, לא נקרא אלהים, אלא הכל בכלל של בראשית. אחר שהתתקן בשם של אלהים, הוציא אותם תולדות מאותו זרע שזרע בו. מי הוא אותו זרע? אלו אותיות חקוקות סוד של התורה שיצאו מאותה נקדה.

אותה הנקדה זרעה בתוך אותו היכל סוד [זרע] של שלשה נקדות: חל"ם, שור"ק, חיר"ק. ונכללו זה בזה ונעשו סוד אחד. קו"ל שיוצא בחבור אחד, בשעה שיוצא, יוצאת עמו בת זוגו שכוללת כל האותיות, שכתוב א"ת השמי"ם, קול וכת זוגו. הקול הזה שהוא שמים (תפארת), הוא אהי"ה אחרון. הזהר שכולל כל האותיות והגוננים כמו [נ"א זרע] זה.

עד כאן, יהוה אלהינו יהוה, אלו שלש דרגות כנגד הסוד הזה העליון בראשית ברא אלהים.

אתה בעיר וברוך אתה בשדה וגו'. (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'. ביום רע היה צריך להיות, מה זה ביום רעה? היום ששולטת הרעה היא לקחת את נשמתו. אשרי משכיל אל דל – זהו שכיב מרע לרפאו מחטאו אצל הקדוש ברוך הוא. דבר אחר – זה היום שהדין שורה על העולם, נצול ממנו, כמו שנאמר ביום רעה ימלטהו ה'. היום שנמסר הדין לאותה רעה לשלט על העולם.

בראשית

בראש [נ"א בראשית בחכמת המלך חקק] רצון המלך חקק חקיקות באור עליון ניצוץ חזק, ויצא תוך נסתר הנסתרים מראש [נ"א מסוד] האי"ן סו"ף עשן בגלם נעוץ בטבעת, לא לכן ולא שחר ולא אדם ולא ירק ולא גון כלל. כשמדד מדידה, עשה צורות להאיר. לפנים בתוך המאור יצא מעין אחד שממנו נצבעו הצורות למטה. נסתר תוך הנסתרים של סוד האי"ן סו"ף בקע ולא בקע את האויר שלו לא נודע כלל, עד שמתוך החק הבקיעה שלו מאירה נקדה אחת נסתרת עליונה אחר אותה נקדה לא נודע כלל, ולכן נקראת ראשית, המאמר הראשון של הכל.

בראשית ברא אלהים "את השמים ואת הארץ, ראשי תבות אהו"ה, שבו נבראו שמים וארץ. א"ה – בו נבראו השמים. ו"ה – בו נבראה הארץ וכל מה שיש בה. והוא נתן תשוקה בכל האילנות והעשבים שבארץ, שהוא מה שאמרו, אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין ממנה עליו מלמעלה ושומר אותו, שמכה אותו ואומר לו גדל, שנאמר (איוב לח) הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ:

והמשכילים יזהרו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים כפוכבים לעולם ועד (דניאל יב). הזהר הנסתר של הנסתרים הכה באויר שלו [שהגיע ולא הגיע] [והאיר] בנקדה זו [אור], ואז התפשטה הראשית הזאת, ועשה לו היכל לכבודו ולתשפחתו, [כבוד להיכלו ולשפחתו] [נ"א ולכבודו ולהיכלו ולתשפחתו], שם זרע זרע קדש להוליד לתועלת העולם, וזה סוד (ישעיה ו) זרע קדש

בְּרֵאשִׁית, בְּרֵא שִׁית, מְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד קִצְהַ
הַשָּׁמַיִם, שְׁשֵׁה צְדָדִים שְׁמִתְפַּשְׁטִים
מִסוּד עֲלִיּוֹן בְּהִתְפַּשְׁטוֹת [נ"א מְשַׁלֵּשׁ נְקוּדוֹת]
שֶׁבְרֵא מִתּוֹךְ נְקֻדַּת רֵאשׁוֹנָה. בְּרֵא הִתְפַּשְׁטוֹת שֶׁל
נְקֻדַּת אַחַת שְׁלֹמְעֵלָה. וְכֵאן נִחְקַק סוּד הַשֵּׁם שֶׁל
אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

וְהַמְשַׁכְּלִים יְזַהְרוּ (דניאל יב), כְּדָגְמַת תְּנוּעוֹת [נ"א
טְעָמִים] שְׁמַנְגָנוֹת, וּבִנְגוֹן שְׁלֵהֶם
הוֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם אוֹתִיּוֹת וּנְקוּדוֹת וּמְתַנַּעְנְעִים
אַחֲרֵיהֶם, כְּמוֹ חִילִים אַחֲרֵי מִלְכָם. הַגּוֹף אוֹתִיּוֹת,
וְהַרוּחַ נְקוּדוֹת. כָּלֶם נוֹסְעִים בְּמַסְעוֹתֵיהֶם אַחַר
הַתְּנוּעוֹת וְעוֹמְדִים בְּמִקּוֹמָם. כְּשֶׁנִּגְוֹן הַטְעָמִים נוֹסֵעַ,
נוֹסְעוֹת הָאוֹתִיּוֹת וְהַנְקוּדוֹת אַחֲרֵיהֶם. כְּשֶׁהוּא פּוֹסֵק,
הֵם אֵינָם נוֹסְעִים וְעוֹמְדִים בְּמִקּוֹמָם.

וְהַמְשַׁכְּלִים יְזַהְרוּ - אוֹתִיּוֹת וּנְקוּדוֹת. כְּזֹהַר -
נִגּוֹן הַטְעָמִים. הַרְקִיעַ - הִתְפַּשְׁטוֹת
הַנִּגּוֹן כְּמוֹ אֵלֶּה שְׁמִתְפַּשְׁטִים בְּהִתְפַּשְׁטוֹת וְהוֹלְכִים
בְּנִגּוֹן. וּמְצַדִּיקֵי הַרְבִּיבִים - אוֹתָם פְּסוּקֵי הַטְעָמִים
שְׁפוֹסְקִים בְּמַסְעוֹתֵיהֶם, שְׁבִגְלָל כֶּף נִשְׁמַע הַדְּבָר.
יְזַהְרוּ אוֹתִיּוֹת וּנְקוּדוֹת, וּמְאִירִים כְּאַחַד בְּמַסְעוֹת
בְּסוּד שֶׁל סֵתֵר בְּמַסַּע כְּאוֹתָם שְׁבִילִים נִסְתָּרִים.
מִזֶּה מִתְפַּשֵּׁט הַכֹּל. וְהַמְשַׁכְּלִים יְזַהְרוּ כְּזֹהַר הַרְקִיעַ
- אוֹתָם עֲמוּדִים וְאֲדָנִים שֶׁל אוֹתוֹ אֶפְרַיִן.
הַמְשַׁכְּלִים - אוֹתָם עֲמוּדִים וְאֲדָנִים עֲלִיוֹנִים שֶׁהֵם
מְסַתְּכִלִים בְּהַשְׁכֵּל בְּכֹל מֵה שְׁצַרְיָה אוֹתוֹ אֶפְרַיִן
וְאֲדָנִים שְׁלוֹ. הַסֵּתֵר הַזֶּה כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (תהלים מא)
אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל. יְזַהְרוּ - שְׂאֵם לֹא יְזַהְרוּ וְלֹא
מְאִירִים, לֹא יִכּוֹלִים לַעֲיֵן וְלֹהֲסַתְּכֵל בְּאוֹתוֹ אֶפְרַיִן
בְּכֹל מֵה שְׁצַרְיָה.

כְּזֹהַר הַרְקִיעַ - אוֹתוֹ שְׁעוֹמֵד עַל גְּבִי אוֹתָם
הַמְשַׁכְּלִים, שְׁכַתּוֹב בּוֹ (יחזקאל א) וְדַמוֹת
עַל רֵאשִׁי הַחֲזִיהַ רְקִיעַ כְּעֵיִן הַקֶּרֶחַ הַנּוֹרָא. זֹהַר
שְׁמֵאִיר לַתּוֹרָה, זֹהַר שְׁמֵאִיר לְאוֹתָם רֵאשִׁים שֶׁל
אוֹתָהּ חֲזִיהַ, וְאוֹתָם רֵאשִׁים הֵם מְשַׁכְּלִים שְׁמֵאִירִים
תְּמִיד וּמְסַתְּכִלִים לְאוֹתוֹ רְקִיעַ לְאוֹתוֹ הָאוֹר שְׁיּוֹצֵא
מִשָּׁם, וְזֶהוּ אוֹר הַתּוֹרָה שְׁמֵאִיר תְּמִיד וְלֹא פּוֹסֵק.

סֵפֶר הַבְּחִיר הַשְּׁלֵמָה מֵהַשְּׁמִטוֹת (סימן ל)

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, מֵה זֶה שְׁכַתּוֹב וְהָאֶרֶץ הֵיטָהּ
תְּהוֹ? מֵה מְשַׁמֵּעַ הֵיטָהּ? שְׁכַבְרֵי הֵיטָהּ, וּמֵה

בְּרֵאשִׁית - סוּד רֵאשׁוֹן. בְּרֵא"א - סוּד נִסְתָּר לְהִתְפַּשֵּׁט
מִשָּׁם הַכֹּל. אֱלֹהִיִּים - סוּד לְקִיָּם הַכֹּל לְמִטָּה. אֵת
הַשָּׁמַיִם - שְׁלֹא לְהַפְרִידֵם זָכַר וּנְקִבָה כְּאַחַד.

א"ת - כְּשֶׁלּוֹקַח הָאוֹתִיּוֹת כָּלֶם, הַכֹּלֵל שֶׁל כָּל
הָאוֹתִיּוֹת הֵם רֵאשׁ וְסוּף. אַחַר כֶּף מִתּוֹסֵף
ה"א לְהִתְחַבֵּר כָּל הָאוֹתִיּוֹת עִם ה"א, וּנְקֵרָא אִתָּהּ,
וְעַל זֶה (נחמיה ט) וְאִתָּהּ מִחֲזִיהַ אֵת כָּלֶם. אֵת - סוּד
אֲדָנִי וְכֶף נְקֵרָא. הַשָּׁמַיִם - זֶה יְהו"ה סוּד עֲלִיּוֹן.

וּא"ת - תְּקוּן זָכַר וּנְקִבָה. וּא"ת - סוּד וִיהו"ה,
וְהַכֹּל אַחַד. הָאֶרֶץ - זֶה אֱלֹהִים כְּדָגְמַת
עֲלִיּוֹן, לְעִשׂוֹת פְּרוֹת וְאִבִּים. שֵׁם זֶה כָּלוּל בְּשִׁלְשָׁה
מְקוֹמוֹת, וּמִשָּׁם נִפְרָד שֵׁם זֶה לְכַמָּה צְדָדִים. עַד כְּאֵן
סוּד שֶׁל סֵתֵר הַסֵּתָרִים שְׁחַקֵּק וּבְנָה וְהַעֲמִיד בְּדֶרֶךְ
נִסְתָּר בְּסֵתֵר שֶׁל פְּסוּק אַחַד. מְכַאֵן וְהִלָּאָה:

מִשְׁנָה. קְשָׁרִים רְמִים, שָׁרִים מוֹשְׁלִים בְּמַמְשָׁלָה,
קָרְבוֹ וְשִׁמְעוֹ. מִי מְכַם שְׁעֵלָה וְיֵרֵד, מִי
כִּנְס רּוּחַ בִּידוֹ, יְקוּם וְיִדַע, בְּשַׁעַה שְׁעֵלָה בְּרִצּוֹן שֶׁל
הָרֵאשׁ הַלְבָן לְעִשׂוֹת כְּבוֹד לְכְבוֹדוֹ, עֵלָה אוֹר אַחַד
נִסְתָּר בְּרֵאשׁ שֶׁל הַכֹּל, נִשְׁב בָּהּ וְהוֹצִיא קְלִפּוֹת
מְאִירוֹת מִתְּחִבְרוֹת הַכֹּל כְּאַחַד, וְעָלוּ וְיֵרְדוּ וְנַעֲשֶׂה
הַכֹּל אַחַד, וְאוֹתוֹ אוֹר נִסְתָּר כְּשֶׁנִּשְׁב בָּהּ וְהֵאִיר נְקֵרָא
אֱהִי"ה. אוֹתוֹ אוֹר עֵלָה וְיֵרֵד וְזָרַק נִיּוֹצוֹת וְנִשְׁב
בָּהּ, וְהוֹצִיא כַח טְמִיר אַחַד, וּנְקֵרָא שְׁמוֹ אֲשֶׁר
אֱהִי"ה. בְּחֻקִּיקָה טְמִירָה וְנִסְתָּרָת, אוֹתָם קְלִפּוֹת
מְאִירוֹת שֶׁהִתְחַבְּרוּ מִתּוֹךְ סֵלַע אַחַד נִסְתָּר, יִצְאוּ
בְּחֻקִּיקָה בְּכַח שֶׁל אוֹתוֹ עֲלִיּוֹן, וּנְקֵרָא יְהו"ה.

עוֹד נִשְׁב בָּהּ וְהוֹצִיא זִיקִים נוֹצְצִים זוֹרְקִים לְכֹל
עֵבֶר, וְהוֹצִיא כַח אַחַד טְמִיר שְׁנוּצֵץ לְכֹל צַד
וּנְקֵרָא א"ל. עוֹד אוֹתוֹ אוֹר טְמִיר נִסְתָּר נִשְׁב בָּהּ,
וְעֵלָה וְיֵרֵד וְעֵלָה בְּאֶלְף וּמְאִתִּים קְשׁוּרִים שֶׁל אֵשׁ,
וְהוֹצִיא כַח אַחַד טְמִיר וּנְקֵרָא אֱלֹהִים, וְזוֹ הַגְּבוּרָה.
מִזֶּה מִתְפַּשְׁטִים כַּחוֹת טְמִירִים לוֹהֲטִים לְכֹל צַד,
מֵהֶם שְׁמִתְקַנְנִים בְּתַקּוּנִים יְפִים, וּמֵהֶם שְׁמִתְקַנְנִים
בְּתַקּוּנִים אַחֲרִים.

עוֹד נִשְׁב בָּהּ וְהוֹצִיא כַח טְמִיר אַחַד שְׁנִקְרָא יְהו"ה,
מִדַּת רַחֲמִים, וּנְקֵרָא שָׁמַיִם. וְעוֹמֵד בֵּין שְׁנֵי
חִילוֹת שְׁנִקְרָאִים צְבָאוֹת. מִזֶּה יִצְאוּ כָּל הַחִילוֹת וְכֹל
הַמְחַנּוֹת הָעֲלִיוֹנִים, כָּל אַחַד וְאַחַד לְמִינוֹ לְקִיָּם
וְלִהְנַהִיג אֵת הָעוֹלָמוֹת, עָלְיוֹ כְּתוּב (תהלים פד) ה'
צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בּוֹטַח בְּךָ:

שְׁמָאלוּ – אַשׁ. וְשֵׁם שְׁלוֹם בִּינְיָהִם מְכָרִיעַ, וְהִינוּ שְׁכָתוּב עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. וּמִנִּין לָנוּ שְׁבָהוּ שְׁלוֹם? שְׁכָתוּב (ישעיה מה) עֲשֵׂה שְׁלוֹם וּבֹרָא רַע, הֲאֵ כִיצַד? רַע מִתְהוּ, וְשְׁלוֹם מִבְּהוּ. בְּרָא תְהוּ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ בְּרַע, שְׁנֹאֲמַר עֲשֵׂה שְׁלוֹם וּבֹרָא רַע. בְּרָא בְהוּ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ בְּשְׁלוֹם, שְׁנֹאֲמַר עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו:

זֶה תְהוּ? דְבַר הַמִּתְהַה אֶת בְּנֵי אָדָם. וּמָה זֶה בְּהוּ? דְבַר שֵׁישׁ בּוֹ מִמֶּשׁ, שְׁכָתוּב בְּהוּ – בּוֹ הוּא, עַל שֵׁם מָה שְׁכָתוּב (קהלת ז) גַּם אֶת זֶה לַעֲמַת זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹהִים. בְּרָא בְהוּ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ בְּשְׁלוֹם. בְּרָא תְהוּ וְשֵׁם מְקוֹמוֹ בְּרַע. בְּהוּ בְשְׁלוֹם, שְׁכָתוּב (איוב כה) עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. מְלַמֵּד שְׁמִיכָאֵל שׁוֹר יְמִינוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא – מִים וּבָרַד, וּגְבֵרִיאֵל שׁוֹר

סדר הלימוד ליום ה תשרי [יום 5 בשנה]

תְלוּיִים בְּאוֹר. לַפְעָמִים תְלוּיִים בְּאוֹר שְׁעוּלִים מִשֵּׁם לְמַעְלָה, וְלַפְעָמִים הֵם מִתְחַבְּאִים בְּיוֹם הַמַּעֲנָן, וּמוֹצִיאִים מִים מִתּוֹךְ הַתְּהוּם לְהִזִּין אֶת הַתְּהוּ"ו מִשֵּׁם, שְׁהַרִי אֲזַ חֲדוּה וּשְׁטוּת [נ"א וְשַׁעַה] [שְׁאִינ] שְׁמִתְפַּשֵּׁט הַתְּהוּ בְּעוֹלָם.

חֲשֵׁךְ הוּא אֲשֶׁר שְׁחוּרָה חֲזָקָה בְּגוֹן. אֲשֶׁר אֲדָמָה חֲזָקָה בְּמִרְאָה. אֲשֶׁר יִרְקָה חֲזָקָה בְּצִיּוֹר. אֲשֶׁר לְבָנָה, הַגּוֹן שְׁכוּלָל הַכֹּל. חֲשֵׁךְ חֲזָק בְּכָל הָאֲשִׁימ, וְזֶה מִחֲזָק אֶת הַתְּהוּ"ו. חֲשֵׁךְ הוּא אֲשֶׁר, וְלֹא אֲשֶׁר חֲשׂוּכָה, פֶּרֶט לְמַתִּי שְׁמִחֲזָקָת אֶת הַתְּהוּ, וְזֶה סוּד (בראשית כז) וַתִּכְהַיְנָה עֵינָיו מִרְאוֹת וַיִּקְרָא אֶת עֵשׂוֹ וְגו'. חֲשֵׁךְ פְּנֵי רַע שְׁמִסְבִּיר פְּנִים לְרַע, וְאֲזַ נִקְרָא חֲשֵׁךְ שְׁשׂוּרָה עָלָיו לְחֲזָק אֹתוֹ, וְזֶהוּ סוּד וְחֲשֵׁךְ עַל פְּנֵי תְהוּם.

רו"ח הוּא קוֹל שְׁשׂוּרָה עַל בְּהוּ, וּמִחֲזָק אֹתוֹ וּמִנְהִיג אֹתוֹ בְּכָל מָה שְׁצָרִיךְ, וְזֶה סוּד (תהלים כט) קוֹל ה' עַל הַמַּיִם. וְכֵן רוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם. אֲבָנִים שְׁקוּעוֹת בְּתוֹךְ הַתְּהוּמוֹת שְׁמֵהֶם יוֹצֵאִים מִים, וְעַל זֶה נִקְרָאוּ פְּנֵי הַמַּיִם. רוּחַ מְנַהֵגָה וּמִחֲזָקָת לְאוֹתָם פְּנִים, פְּנֵי תְהוּם, זֶה כְּמוֹ שְׁצָרִיךְ לוֹ וְזֶה כְּמוֹ שְׁצָרִיךְ לוֹ. תְהוּ"ו, עָלָיו שׂוּרָה שֵׁם שְׁד"י. בְּהוּ"ו, עָלָיו שְׁרוּי שֵׁם צְבָאוֹ"ת. חֲשֵׁךְ, עָלָיו שְׁרוּי שֵׁם אֱלֹהִים. רוּחַ, עָלֶיהָ שְׁרוּי שֵׁם יְהוּ"ה.

רוּחַ חֲזָק מְפָרֵק הָרִים לֹא בְרוּחַ ה' וְגו', שֵׁם זֶה אֵינן בּוֹ, שְׁהַרִי שְׁד"י שׂוֹלֵט עָלָיו בְּסוּד [שֶׁל סִתְר] הַתְּהוּ.

וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בְרַעַשׁ ה', שְׁהַרִי שֵׁם צְבָאוֹת שׂוֹלֵט בּוֹ בְּסוּד הַבְּהוּ, וְעַל כֵּךְ נִקְרָא הַבְּהוּ רַעַשׁ, שְׁאִינוּ בְּלֹא רַעַשׁ. וְאַחַר הָרַעַשׁ אֲשֶׁר לֹא בְּאֲשׁ ה', שְׁהַרִי שֵׁם אֱלֹהִים שׂוֹלֵט בּוֹ מִצַּד הַחֲשֵׁךְ. וְאַחַר

וְהָאֲרִיז הִיְתָה תְהוּ וּבְהוּ וְגו', הִיְתָה דוֹקָא מְקַדָּם לְזֶה, שְׁלַג בְּתוֹךְ הַמַּיִם. יִצְאָה מִמֶּנָּה זֶה־מָה בְּאוֹתוֹ כַּח שֶׁל שְׁלַג בְּמִים, וְהִכָּה בָּה אֲשֶׁר חֲזָקָה וְהִיְתָה בָּה פְּסֻלָּת, וְהוֹסְרָה וְנַעֲשֵׂתָה תְהוּ"ו מִמְּקוֹם [מְדוּר] הַזֶּה־מָה, קֵץ הַפְּסֻלָּת. וְבִהוּ"ו – בְּרוּר שְׁהַתְּבַרַר מִתּוֹךְ פְּסֻלָּת וְהַתִּישַׁב בָּה הַחֲשֵׁךְ, הַסוּד שֶׁל אֲשֶׁר חֲזָקָה. וְאוֹתוֹ חֲשֵׁךְ כִּסָּה עַל אֹתוֹ תְהוּ"ו עַל גְּבֵי אוֹתָהּ פְּסֻלָּת וְהַתְּתַקְנָה מִמֶּנָּה.

וְרוּחַ אֱלֹהִים – רוּחַ הַקְדוּשׁ שִׁיִּצְאָה מֵאֱלֹהִים חַיִּים, וְזוֹ מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם. אַחַר שְׁרוּחַ זוֹ נִשְׁבָּה, נִבְרְרָה דְקִיקוֹת אַחַת מִתּוֹךְ אוֹתָהּ פְּסֻלָּת כְּמוֹ שְׁבִיב הַזֶּה־מָה. כְּשֶׁנִּבְרְרָה וְנִצְנַפָּה וְנִצְרָפָה פְּעַם וּפְעָמִים, עַד שֶׁנִּשְׁאָרָה אוֹתָהּ זֶה־מָה שְׁאִינן בָּה כְּלָל זֶה־מָה, כְּשֶׁהַתְּהוּ הַזֶּה נִבְרַר וְנִצְרַף, יִצְאָ מִמֶּנּוּ רוּחַ גְּדוּלָּה וְחֲזָק מְפָרֵק הָרִים וּמִשְׁבַּר סְלָעִים, אוֹתוֹ שְׁרָאָה אֵלָיו. נִבְרַר בָּהֶם וְנִצְרַף, וְיִצְאָ מִמֶּנּוּ רַעַשׁ, שְׁכָתוּב (שם) וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ. וְנִבְרַר הַחֲשֵׁךְ וְנִכְלָל בְּסוּד שְׁלוֹ אֲשֶׁר, שְׁכָתוּב וְאַחַר הָרַעַשׁ אֲשֶׁר. נִבְרַר הָרוּחַ וְנִכְלָל בְּסוּד שְׁלוֹ קוֹל דְּמָמָה דְקָה.

תְהוּ"ו – מְקוֹם שְׁאִינן בּוֹ גּוֹן וְלֹא דְמוּת וְלֹא נִכְלָל בְּסוּד הַדְּמוּת, עַכְשָׁו הוּא בְּדְמוּת, כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים בּוֹ אֵינן לוֹ דְמוּת כְּלָל. לְכָל יֵשׁ לְבוּשׁ לְהַתְּלַבֵּשׁ פֶּרֶט לְזֶה [שְׁנִרְאָה בּוֹ וְאִינְנוּ כְּלָל וְלֹא הִיְהָה].

בְּהוּ"ו – לְזֶה יֵשׁ צִיּוֹר וְדְמוּת אֲבָנִים שְׁקוּעוֹת בְּתוֹךְ הַחֲקִיקָה [נ"א קְלָפָה] שֶׁל תְהוּ יוֹצֵאִים מִתּוֹךְ חֲקִיקָה הַשְׁקוּעָה שֵׁם, וּמִשֵּׁם מוֹשְׁכִים תּוֹעֵלֶת לְעוֹלָם בְּצִיּוֹר שֶׁל לְבוּשׁ, מוֹשְׁכִים תּוֹעֵלֶת מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה, וְעוֹלָה מִמִּטָּה לְמַעְלָה, וְעַל זֶה הֵם נְקוּבִים וּמְפֻלְמִים, [חֲלוּנוֹת] אֵלָה

התפשטה, מה שנשאָר נמצא אור מאותו סוד של אותו אור נסתָר.

בְּשֵׁנִי מִצְאָה ממנו נקדה ראשונה, י' התגלתה אחר כך עליו, הגיע ולא הגיע. כיון שהתפשט, יצא, והוא הוא האור שנשאָר מאור, והינו אור שכבר היה, וזה עומד. יצא והסתלק ונגנז, ונשאָרה נקדה אחת ממנו שתהיה מגיעה תמיד בדרך גניזות באותה נקדה, מגיע ולא מגיע. מאיר בו בדרך נקדה ראשונה שיצאה ממנו, ולכן הכל אחוז זה בזה, מאיר בזה ובזה.

בְּשֵׁעוּלָה, הכל עולים ונאחזים בו, והוא מגיע ונגנז במקום אי"ן סו"ף, והכל נעשה אחד. אותה נקדת אור, היא אור. ומתפשט ומאירים בו שבע האותיות של א"ב ולא קרשו, ולחים היו. יצא חשף אחר כך, ויצאו בו שבע אותיות אחרות של הא"ב ולא נקרשו, ונאחזים לחים. יצא רקיע שהפריד מחלקת של שני צדדים, ויצאו בו שמונה אותיות אחרות. אז כ"ב. דלגו שבע אותיות של צד זה ושבע של צד זה, ונחלקו כלם באותו רקיע, והיו עומדים לחים. נקרש אותו רקיע, ונקרשו האותיות, והתגלמו והצטירו בצירייהם, ונחלקה שם התורה להאיר החוצה.

יהי אור - שהוא אל גדול סוד שיצא מאור ראשון. ויהי - סוד של חשף שנקרא אלהים, אור שנכלל שמאל בימין. ואז מסוד של אל יש אלהים, נכלל ימין בשמאל ושמאל בימין.

וירא אלהים את האור כי טוב - זה עמוד האמצעי. כי טוב - האיר מעלה ומטה ולכל שאר הצדדים בסוד יהו"ה, השם שאוחז את כל הצדדים. ויבדל אלהים וגו' - הפריד מחלקת להיות הכל שלם.

כתוב (בראשית א) ויקרא אלהים לאור יום, וכתוב וירא אלהים את האור כי טוב. בא ראה, אור זה שלמטה, כשמאיר מכח שנתן לו מהטוב שלמעלה, ולכן מנין ימות החמה שלש מאות וששים וחמשה, ארבעים ותשעה שבועות. מהם כנגד דרגה זו של צדיק שנקרא טוב, והוא שביעי, ויונק ממנו השמש הזה שלמטה. שבעה שבועות שבע פעמים, כנגד שבעה שבועות שבע פעמים,

האש קול דממה דקה. כאן נמצא שם יהו"ה. ארבעה פרקים כאן, שהם פרקי הגוף ואיברים ידועים של אותם ארבעה, והם שנים עשר, וכאן שם חקוק של שתיים עשרה אותיות שנמסר לאלהו במערה.

רבי בנימן לוי, מצאתי כתוב שם בן י"ב אותיות י' י' י' ו' ו' י' י' תה"ו במספר קטן עם ג' אותיות גימטריא ש' ש"ד שד"י. בהו במספר קטן גימטריא צבאות כזה ב' ב"ה בהו. חשף במספר קטן עם הכולל גימטריא אלהים. רוח במספר קטן עם הכולל בגימטריא יהו"ה במספר קטן. רעש במספר קטן עם הכולל גימטריא בהו. קול דממה דקה במספר קטן עם הכולל יהו"ה וי"ב יותר כנגד שם י"ב הנמסר לאלהו במערה. וכן דקה במספר קטן עם השלשה אותיות גימטריא יב"ק. נלעד"ן:

ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. מכאן היא הראשית למצא גנזים איך נברא העולם בפרט. שעד כאן היה בכלל, ואחר כך חזר להיות כלל, להיות כלל ופרט וכלל. עד כאן היה הכל תלוי באור מסוד אין סוף. כיון שהתפשט הכח בהיכל העליון הסוד של אלהים, כתוב בו אמירה, ויאמר אלהים. שהרי למעלה לא כתוב בו אמירה בפרט, ואף על גב שבראשית הוא מאמר, אבל לא כתוב בו ויאמר.

ויאמר הנה הוא עומד לשאל ולדעת. ויאמר, כח שהתרום והרמתו בחשאי מסוד אין סוף בסוד [נ"א בראש] המחשבה. ויאמר אלהים. עכשו הוליד אותו ההיכל ממה שהוסר מזרע של קדש והוליד בחשאי. והוא שמתילד, נשמע בחוץ מי שהוליד אותו. הוליד בחשאי שלא נשמע כלל. כיון שיצא ממנו מה שיצא, נעשה קול שנשמע בחוץ.

יהי אור - כל מה שיצא בסוד זה יצא. יהי - על סוד של אבא ואמא, שהוא י"ה. אחר כך חזר לנקדה הראשונה להיות ראשית להתפשט לדבר אחר אור. ויהי אור - אור שכבר היה. אור זה סוד נסתָר, התפשטות שהתפשטה ונבקעה מסוד של סתר האור העליון הנסתָר. בקע בתחלה והוציא נקדה נסתרת אחת מסוד שלו, שהרי אין סוף בקע מאור שלו וגלה נקדה זו י'. כיון שיי' זו

שְׁמַאֲרָה מֵהַצָּדִיק בְּתַשְׁעָה וְאַרְבָּעִים שָׁבוּעוֹת אורוֹת עֲלִיּוֹנִים. נִשְׁאָרוּ תְּרִיסָר יָמִים לְחֻשְׁבוֹן שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשָּׁה עֶשְׂרִים וְשָׁנִים כִּנְגַד שְׁנַיִם עֶשְׂרִים שְׁבָטִים שֶׁסָּבִיב הַיָּם הַזֶּה לְשִׁמּוֹר מִשְׁמֶרֶת הַמִּשְׁכָּן בְּתְּרִיסָר שָׁעֵרִים עֲלִיּוֹנִים שֵׁשׁ בִּירוּשָׁלַיִם הָעֲלִיּוֹנָה, (וּמְדַרְךָ) וְדָרְךָ אוֹתָם שָׁעֵרִים עֲלִיּוֹנִים יוֹנְקִים אוֹתָם שְׁבָטִים מֵאַמָּא תַּחְתּוֹנָה, כָּל אֶחָד לְצַדּוֹ כְּרֵאוּי לוֹ, זֶהוּ שְׁכָתוּב (יחזקאל מח) שְׁעַר יְהוּדָה אֶחָד, וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה מג) כָּל הַנִּקְרָא בְּשָׁמַיִ, זֶה דְרָגַת צְדִיק שְׁמַאֲרִיר בְּכַח שֶׁל שָׁמַיִ. וְלִכְבוֹדֵי בְּרֵאוּתוֹ – לְהַאֲרִיר לְאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא כְּבוֹדֵי בְּרֵאוּתוֹ, וְזֶהוּ יָם הַחֲכָמָה שֶׁנִּקְרָא כְּבוֹד ה' שֶׁנִּתְגַּלָּה בְּמִשְׁכָּן.

יִצְרָתָיו – זֶה סוּד הַיּוֹם שֶׁלֹּמֶטָה שֶׁהוּא כְּנֻגָד כָּל שְׁלֹמֶעֱלָה, וְעַל כֵּן כְּתוּב (שם מה) יוֹצֵר אֹר. וּבְצַדִּיק הַזֶּה שְׁלֹמֶעֱלָה לֹא כְּתוּב בּוֹ יִצְרָה, עַד שִׁתְּגַלְּגָה מִעֲשָׂהּוּ לְמִטָּה וּמַאֲרִיר לְעוֹלָם שְׁלֹמֶטָה מִמֶּנּוּ. אַף עֲשִׂיתִיו – זֶה הִלְבְּנָה לְמִטָּה, זֶהוּ שְׁכָתוּב וּבּוֹרָא חֲשֵׁךְ. כִּשְׁהַתְּחַבְּרוּ, אֲזַי עוֹשֶׂה שְׁלוֹם, שְׁלוֹם לְעוֹלָם, זֶהוּ שְׁכָתוּב (בראשית א) וַיְהִי עָרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד. וְאֲזַי יַחֲוֹד לְמַעְלָה יַחֲוֹד לְמִטָּה, שְׁלוֹם לְמַעְלָה שְׁלוֹם לְמִטָּה.

בְּמִוּוֹ זֶה יוֹסֵף לְמִטָּה, שֶׁהֵרִי אֶחָזוּ בְּצַדִּיק שְׁלֹמֶעֱלָה. כִּשְׁמִשְׁתַּלֵּם לְמִטָּה, מוֹסִיף שְׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וּבְכָל הַיָּמִים הָעֲלִיּוֹנִים. כְּתוּב כֵּאֵן (שם טל) וַיְהִי כְּדַבְּרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם, וְכְתוּב שָׁם (תהלים סח) בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם יוֹם יַעֲמֵס לָנוּ. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא שָׁמַע לְאַשְׁת פּוֹטִיפָר יוֹם יוֹם, אֲזַי יָמִים הָעֲלִיּוֹנִים בְּשְׁלוֹם וּבְכָרוֹת: בְּכָל הָעוֹלָמוֹת:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם (בראשית א), שָׁם שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַה זֶה שְׁכָתוּב (שיר ד) כָּלֶךְ יָפָה רַעֲיָתִי וּמוֹם אֵיךְ בָּךְ?

בֵּא רֵא, כִּשְׁבָרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, עֲשָׂאוֹ מֵאוֹתוֹ הָאוֹר הַנֶּאֱצָל מִלְּמַעְלָה, וּבְרֵא אֶת הַשָּׁמַיִם מֵאוֹתוֹ רְקִיעַ הָרֵאשׁוֹן שֶׁהִכִּינוּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּבְרֵאוֹ בְּתַחֲלָה, וְאוֹתוֹ הַרְקִיעַ הוֹלִיד כָּל שְׁאֵר הַרְקִיעִים שֶׁנִּתְהַווּ מִמֶּנּוּ.

וַאֲמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אוֹתוֹ הַרְקִיעַ הוֹלִיד כָּל הַמְּאֹרוֹת מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁמְקַבֵּל מִלְּמַעְלָה, וּכְשֶׁבָרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ רְקִיעַ, נִטַּל הַקָּדוֹשׁ

שֶׁהוּא יוֹנֵק מֵהָאֵם הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁנִּקְרָאת יוֹבֵל, וּכְנֻגָד שְׁנוֹת יוֹבֵל שְׁלֹמֶטָה. נִשְׁאָרוּ מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשָׁנִים וְחֲמִשָּׁה עֶשְׂרִים וְשָׁנִים יָמִים, כִּנְגַד עֶשְׂרִים וְשָׁנִים אוֹתִיוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

שְׁהָרִי צְדִיק שְׁלֹמֶעֱלָה נִקְרָא תּוֹרָה שְׁבָכְתָב, וּכְשֶׁהִשְׁתַּלְּמוּ אוֹתָם שֹׁלֵשׁ מֵאוֹת וְשָׁנִים וְחֲמִשָּׁה יָמִים, שָׁבִים שְׁנִית לְקַבֵּל מִדְּרָגָה זוֹ שֶׁל טוֹב, שֶׁדְּרָגָה זוֹ וְכָל אוֹתָן שְׁבַע דְּרָגוֹת עֲלִיּוֹנוֹת שְׁבוֹת שְׁנִית לְקַבֵּל מִן הָאֵם הָעֲלִיּוֹנָה, וְהַדְּרָגָה הַזֹּאת שֶׁהִלְבְּנָה שֶׁשׁוֹלֵטת בְּלִילָה יוֹנְקַת מִהַדְּרָגָה הַזֹּאת שֶׁנִּקְרָאת שְׁכִינָה תַּחְתּוֹנָה, שִׁיוֹנְקַת מֵאוֹתוֹ צְדִיק. וּבְגִלָּל שְׁאוֹתוֹ צְדִיק מִמְּלֵא אוֹתָהּ מֵאוֹתָם תַּפְּנוּקִים עֲלִיּוֹנִים יוֹנְקַת מִמֶּנּוּ, (נִקְרָאת) לְבָנָה.

שְׁכָמוֹ שֶׁהִלְבְּנָה הַתַּחְתּוֹנָה הַזֹּאת אֵינָן לָהּ אוֹר מִעֲצָמָה אֲלֵא רַק מֵהַ שֶׁנִּתְּנָן לָהּ מִהַשָּׁמַשׁ, כֵּן גַּם אוֹתָהּ דְּרָגָה שְׁלֹמֶעֱלָה, וְדְרָגָה זוֹ נִקְרָאת יָם הַחֲכָמָה לְמַעְלָה. וְעוֹמְדִים שְׁנַיִם עֶשְׂרִים שְׁבָטִים עֲלִיּוֹנִים קְדוּשִׁים, שֶׁלֹּשָׁה לְצַפּוֹן וּשְׁלֹשָׁה לְדָרוֹם, וּשְׁלֹשָׁה לְמַעְרָב וּשְׁלֹשָׁה לְמִזְרָח, וְיָם הַחֲכָמָה הַזֶּה עֲלֵיהֶם.

וּכְנֻגָדָם לְמִטָּה שְׁנַיִם עֶשְׂרִים שְׁבָטִים עוֹמְדִים סָבִיב הַמְּזַבַּח כְּדָגְמָה הַזֹּאת. וּכְנֻגָד הַדְּרָגָה הַזֹּאת עֲשָׂה שְׁלֵמָה הַיָּם שְׁלֹמֶטָה עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עֶשְׂרִים בָּקֶר, וְהַיָּם הַזֶּה לְמַעְלָה נִקְרָא יָם. מַה הַטַּעַם נִקְרָא יָם? אֲלֵא מִשּׁוּם אוֹתָהּ דְּרָגָה שֶׁל צְדִיק שְׁמַמְלֵאת הַיָּם הַזֶּה נִקְרָא יוֹם, שְׁכָתוּב (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם, וְכְתוּב (תהלים צז) אוֹר זָרַע לְצַדִּיק, וְזֶה מַאֲרִיר בְּסוּד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שְׁבוֹ מִמְּלֵא לַיָּם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא ה"א תַּחְתּוֹנָה (אֶחָרוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ). זֶהוּ שְׁכָתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶת הַיָּם, וְכָל זֶה דְּרָגַת הַצְּדִיק שֶׁנִּקְרָאת כָּל, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַתַּפְּנוּקִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ. הַנְּחָלִים אֵלּוּ חֲמֵשׁ הַדְּרָגוֹת שְׁעִמּוֹ, הוֹלְכִים אֶל הַיָּם לְמַלֵּא אוֹתָהּ, וְזוֹ הַדְּרָגָה נִקְרָאת בַּת שְׁבַע. וּכְשֶׁמַּאֲרִיר הַצְּדִיק הַזֶּה לְדְרָגָה הַזֹּאת בְּסוּד שֶׁל שְׁבַע שָׁבוּעוֹת שְׁבַע פְּעָמִים הַשָּׁמַשׁ הַתַּחְתּוֹנָה מַאֲרִיר בְּסוּד שֶׁל שְׁבַע שָׁבוּעוֹת, שְׁבַע פְּעָמִים לְלִבָּנָה.

מִשּׁוּם כֵּן שְׁנַת הִלְבְּנָה שֹׁלֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְחֲמִשָּׁה יָמִים, אַרְבָּעִים וְתַשְׁעָה שָׁבוּעוֹת, מֵהֶם כְּנֻגָד הַדְּרָגָה הַשְּׁבִיעִית הַזֹּאת הַיָּם הָעֲלִיּוֹן,

שְׂכַאֲשׁוּר בְּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַשָּׁמַשׁ וְאֶת הַלְּבָנָה, גָּזַר עַל הַשָּׁמַשׁ לְהִיּוֹת שְׁלֹטוֹן שֶׁל עֲשׂוֹ, וְעַל הַלְּבָנָה לְהִיּוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׁלֹטוֹן שֶׁל יַעֲקֹב, וּמָנָה עֲלֵיהֶם גְּדוּלִים וְתַקִּיפִים עַד שְׂיַבְאוּ שְׁתֵּי הָאָמוֹת הַלְלוּ, וְאוֹתוֹ גְּדוּל שֶׁהִתְמַנָּה עַל הַלְּבָנָה בְּשִׁבִיל הָאָמָה שֶׁל יַעֲקֹב, רָצָה מִן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂיִנְתֵן שְׁלֹטוֹן לְלְבָנָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּלוֹמַר לָאָמָה שֶׁל יַעֲקֹב. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכִי מָה אֲנִי צָרִיךְ אָמָה שֶׁל יַעֲקֹב (חסר כאן). אֲלָא בְּעוֹלָם הַבָּא, וְלִשְׁלֹט בָּהֶם עַל כָּל הָאָמוֹת, אֲבָל בְּעוֹלָם הַזֶּה לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עֲצַמְךָ וְהִשְׁתַּעֲבַדִּי בַגְּלוּת לְזֹכוֹת אוֹתָךְ לְעוֹלָם הַבָּא.

וּכְשִׂבְאוּ אָמָה שֶׁל יַעֲקֹב וְהִתְרַעְמוּ לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל שֶׁנִּטְלָה מֵהֶם הַשְּׁלֹטוֹן וְנִתְּנָה לְעֲשׂוֹ, אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: וְכִי מָה אַתֶּם רוֹצִים שְׁלֹטוֹן בְּעוֹלָם הַזֶּה? שֶׁהֲרִי אֲנִי עָרַב לְהַשְׁלִיט אֶתְכֶם לְעוֹלָם הַבָּא עַל כָּל הָאָמוֹת, וְלִכֵּן הֵבִיאוּ כַפָּרָה עָלַי. כְּלוֹמַר, עַל אוֹתָהּ הַבְּטָחָה שֶׁאֲנִי עָרַב. לָכוֹ וְהֵבִיאוּ כַפָּרָה וְהִתְעַסְקוּ בַתּוֹרָה, וְעָלִי לְתַת לָכֶם שְׂכָר טוֹב, וְעָלִי לְהַשְׁלִיט אֶתְכֶם עַל כָּל הָעַמִּים, שֶׁעַל מִנְתַּן כֶּן מַעֲטִי אֶת הִירָח בְּעוֹלָם. בָּא רַבִּי יוֹסִי וּנְשָׁקוּ בְּרֹאשׁוֹ, וְקָרָא לְבַתּוֹ וְאָמַר לָהּ, כְּלִי הַגְּדוֹל שֶׁל הָאוֹר וְהַמְּנוֹרָה שֶׁנְּחַלְקָה בְּטוֹבוֹת יֵשׁ לָךְ. אֲשֶׁרֶיךָ וְאֲשֶׁרֶי חֻלְקָךְ, וְאֲשֶׁרֶי חֻלְקֵי שְׂזוּכֵיכִי לְרֵאוֹת כָּךְ.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, זָכוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהָאִיר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאֵינָם צָרִיכִים לְמֵאוֹר אַחֵר, שֶׁכְּתוּב (ישעיה ס) וְהָיָה לָךְ ה' לְאוֹר עוֹלָם. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, כִּיּוֹן שֶׁנִּתְחַלְּף לָהֶם הַשְּׁלֹטוֹן, מוֹנִים חֲשׁבוֹן לְלְבָנָה שֶׁבָּה מְנַהֶגֶת נִהְגָה כְּצֵאֵן יוֹסֵף. וּמוֹם אֵין בָּךְ – שְׁלֹא נִמְצָא בָּהּ חֲסָרוֹן בְּשִׁבִיל מוֹעֲדִים וְזְמַנִּים:

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים וְגו'. מָהוּ וַיִּקְרָא? קָרָא וְהִזְמִין לְהוֹצִיא מֵהָאוֹר הַשָּׁלֵם הַזֶּה שְׁעוֹמֵד בְּאֲמֻצָּע אוֹר אֶחָד שֶׁהוּא יְסוּד הָעוֹלָם שֶׁעָלָיו עוֹמְדִים הָעוֹלָמוֹת. וּמֵאוֹתוֹ אוֹר שָׁלֵם, עֲמוּד הָאֲמֻצָּעִי, הַתְּפֹשֵׁט יְסוּד חַי הָעוֹלָמִים, שֶׁהוּא יוֹם מִצַּד הַיְמִינִי. וְלַחֲשׂוֹךְ קָרָא לַיְלָה – קָרָא וְהִזְמִין וְהוֹצִיא מִצַּד הַחֲשׂוֹךְ נִקְבָּה אַחַת, הַלְּבָנָה שֶׁשׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה וְנִקְרָאת לַיְלָה, הַסּוּד שֶׁל אֲדֹנָי, אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. נִכְנַס הַיְמִין בְּאוֹתוֹ הָעֲמוּד הַשָּׁלֵם שֶׁבְּאֲמֻצָּע

בְּרוּךְ הוּא אֶת הַמְּאוֹרוֹת וְהִנִּיחָם בְּאוֹתוֹ רְקִיעַ הַנִּקְרָא רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וְאוֹתוֹ רְקִיעַ נִתְּהוּהָ מִן הַשָּׁמַיִם. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַב, הַרְקִיעַ הָעָלְיוֹן הוֹלִיד אֶת הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר תַּחֲתָיו, וְהַשָּׁמַיִם הוֹלִידוּ אֶת הַרְקִיעַ הַזֶּה, וְנִקְרָאוּ רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וְנִטְלָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַמְּאוֹרוֹת הַלְלוּ וְנִתְּנָם בּוֹ. זֶהוּ שְׂכַתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם.

אָמַר רַבִּי יַצְחָק, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַמְּאוֹרוֹת הַלְלוּ וְהִנִּיחָם בְּזֶה הַרְקִיעַ לְהִיּוֹת מְמַשְׁלָה עַל הָאָרֶץ וְלְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם הַבְּרִיּוֹת, וּשְׂנִיָּהֶם נִתְּנוּ אוֹרָם בְּשׂוּהָ. אָמְרָה הַלְּבָנָה, אֵינִי נֹאָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ וְלְהִתְנַהֵּג בְּשְׁנֵי כְתָרִים בְּשׂוּהָ. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? הַמַּעֲיֵט אוֹתָהּ, וְהִינּוּ הַכַּפָּרָה שֶׁל שְׁעִיר רֹאשׁ חַדָּשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (במדבר כח) חֲטָאת לָהּ.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, בְּכַמְהָ מְקוֹמוֹת שְׁנִינּוּ אֶת זֶה, וְלֹא הִתְיַשְׁבַּ בְּלִבֵּי הָעֲנִיָּן. כְּשֶׁבָא רַב נַחֲמָן, בָּאוּ וְשָׁאלוּ אוֹתוֹ. אָמַר כְּמַשְׁמַעוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יַעֲקֹב, כְּלוֹם אַתָּה רוֹצֶה לְעֵבֵר עַל דְּבָרֵי חֲבֵרֶיךָ? שְׂתַק.

רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקוֹנִיָּא בָּא לְרֵאוֹת אֶת רַבִּי אֲלֵעָזָר חֲתָנּוֹ. יִצְאָה בַתּוֹ וְלִקְחָה יָדָיו לְנִשְׁקֹת אוֹתָם. אָמַר לָהּ, לְכִי וּמַעֲטִי עֲצַמְךָ מִלְּפָנָי בְּעֶלְךָ, שֶׁהוּא קָדוֹשׁ. שְׁמַע רַבִּי אֲלֵעָזָר וְאָמַר, עַכְשָׁיו יִדְעָתִי, אֲנִי נִזְכָּר בְּדָבָר אֶחָד, שֶׁהִיא מְרַגְלִית יְקָרָה שֶׁנֶּאֱמַר עַל הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינּוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לְלְבָנָה לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עֲצַמְךָ, שֶׁחֲשָׁבָה הַלְּבָנָה שְׁלֹא נִתְּנָה לָהּ שְׁלֹטוֹן. אָמַר לוֹ חֲמִיו, כָּךְ אֲנִי שְׁמַעְתִּי וְכָךְ הָיָה מְסֻדָּר בְּלִבִּי, וְכִדִּי שְׁלֹא לְעֵבֵר עַל דַּעַת חֲבֵרֵי שְׂתַקְתִּי.

פָּתַח רַבִּי אֲלֵעָזָר וְאָמַר, (דברים לג) אֲשֶׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ עִם נוֹשַׁע בְּה' מִגֵּן עֲזָרָךְ וְאֲשֶׁר חָרַב גְּאוֹתָךְ. אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר, וְכִי גְאוֹתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּחָרַב הוּא? לֹא כָךְ! שֶׁהֲרִי הַחָרַב נִתְּנָה לְעֲשׂוֹ, שְׂכַתוּב (בראשית כז) וְעַל חֲרָבְךָ תַּחֲיֶה. אֲלָא כָךְ שְׁמַעְתִּי מֵאֲבִי, שֶׁאֵלוֹ תְּלַמִּידֵי חַכְמִים, שֶׁכְּאֲשֶׁר שׁוֹמְעִים דָּבָר וְלֹא מִתְיַשְׁבֵּ בְּלִבָּם, וְהֵם עוֹרְכִים קָרַב זֶה עִם זֶה כְּאוֹתָם עוֹרְכֵי קִרְבוֹת בְּחָרַב, וְרוֹצִים לְהַרְגֵּן זֶה אֶת זֶה עָלֶיהָ, וְדָבָר זֶה שֶׁאָמְרוּ חֲבֵרֵינוּ כָּךְ הִיא, וְכָךְ גִּזְרָנוּ בְּסוּד מִשְׁנַתְּנוּ.

וכאן הוא סוד השמאל, ולכן הרבו מחלקת [בין] בגלל זה לימין. הימין הוא שלמות הכל, ולכן בימין כתוב הכל, שהרי בו תלויה כל השלמות. כשמתעורר שמאל, מתעוררת מחלקת, ובאותה מחלקת מתחזקת אש הרגז, ויוצא ממנה מאותה מחלקת גיהנם. וגיהנם מתעורר בשמאל ונדבק.

הכמתו של משה, בזה הסתכל ובמעשה בראשית השיגית התבונן. במעשה בראשית היתה מחלקת שמאל עם ימין, ובאותה מחלקת שהתעורר בו השמאל, יצא בו גיהנם ונדבק בו. העמוד האמצעי שהוא יום שלישי, נכנס ביניהם והפריד המחלקת והסכים לשני צדדים. וגיהנם ירד למטה. ושמאל נכלל בימין, והיה שלום בכל.

כמו זה מחלקת קרח באהרן, שמאל בימין. הסתכל משה במעשה בראשית. אמר לי, ראוי להפריד מחלקת בין ימין ושמאל. השתדל להסכים ביניהם. ולא רצה השמאל, והתחזק קרח בחזקו. אמר, ודאי גיהנם בפח של המחלקת שמאל צריך להתדבק [למעלה ולהפיל בימין] הוא לא רצה להתדבק למעלה ולהפיל בימין, ודאי ירד למטה בכח הרגז שלו.

ועל זה לא רצה קרח להסכים מחלקת זו ביד משה, בגלל שלא היה לשם שמים, ולא חשש לכבוד שלמעלה והכחיש מעשה בראשית. כיון שראה משה שהכחיש מעשה בראשית ונדחה הוא החוצה, אז ויחר למשה מאד.

ויחר למשה - על שהכחישו אותו שלא הסכים לאותה מחלקת. מאד - על שהכחישו מעשה בראשית. ובכל הכחיש קרח - במעלה ובמטה, שכתוב (במדבר כו) בהצותם על ה'. הרי למטה ולמעלה. ועל זה נדבק כמו [במה] שראוי לו.

מחלקת שהתקנה כמו שלמעלה, ועולה ולא יורדת, ומתקיימת בדרך ישר - זו מחלקת של שמאי והלל. והקדוש ברוך הוא הפריד ביניהם והסכים להם, וזו היתה מחלקת לשם שמים. ושמים הפרידו מחלקת, ועל זה התקיים. וזה היה כמו שמעשה בראשית. וקרח במעשה בראשית הכחיש את כל, ומחלקת של שמים היתה. ורצה

כלול בסוד השמאל, ועלה למעלה עד נקדה ראשונה, ולוקח ואוחז שם דבר [נ"א כח] של שלש נקדות: חול"ם שור"ק חיר"ק זרע קדש. שהרי אין זרע שנזרע מלבד בסוד הזה, והתחבר הכל בעמוד האמצעי והוציא יסוד העולם, ולכן נקרא כל, שאוחז את הכל באור ההשתוקקות.

השמאל לוחט בכח ומריח, בכל הדרגות מריח ריח. ומאותו להט של אש הוציאה אותה נקבה הסהר, ואותו הלהט היה חשך, בגלל שהיה מחשך. ושני הצדדים הללו הוציאו שתי הדרגות הללו, אחד זכר ואחד נקבה. היסוד אוחז בעמוד האמצעי מאותה תוספת אור שהיתה בו. שפיון שאותו עמוד האמצעי השתלם ועשה שלום לכל הצדדים, אז נוסף בו אור מלמעלה ומכל הצדדים בחדוה שהכל בו, ומאותה תוספת של חדוה יצא יסוד העולמים ונקרא מוסף. מכאן יצאו כל הצבאות למטה ורוחות ונשמות קדושות בסוד יהו"ה צבאו"ת, אל אלהי הרוחות.

לילה אדון כל הארץ מצד של השמאל מאותו חשך. ובגלל שתאות אותו החשך להתכלל בימין ונחלש כחו, התפשט ממנו הלילה הזה. כשמתחיל להתפשט הלילה הזה כשעדין לא הסתים, אותו חשך נכנס ונכלל בימין, והימין אוחז אותו ונשאר בחסרון הלילה הזה. וכמו שתאות החשך להכלל באור, כך הלילה תאותו להכלל ביום. החשך גורע אורו, ולכן הוציא דרגה בחסרון ולא באור. החשך לא מאיר, אלא כשנכלל באור. לילה שיוצא ממנו לא מאיר אלא כאשר נכלל ביום. חסרון הלילה לא משתלם אלא במוסף. מה שנוסף כאן - נגרע כאן.

במוסף היה בו סוד של הנקדה העליונה וסוד של עמוד האמצעי בכל הצדדים, ולכן נוספו בו שתי אותיות. בלילה נגרעים ממנו שני אלה, ואז קרא כתוב ויקרא, וגרע ממנו וי"ו, וכתוב קרא לילה. כאן סוד של שבעים ושתיים אותיות חקוקות של כתר עליון.

ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו'. כאן בפרט הסוד להפריד בין מים עליונים לתחתונים בסוד השמאל. [נ"א ונבראה] כאן מחלקת בסוד השמאל. שעד כאן סוד הימין הוא,

שִׁכְתוּב (במדבר יט) וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאוּלָה. וְהֵם לֹא יוֹרְדִים לְשֵׁם עַד שְׁעוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל הַבְּדֵלָה מֵהֶם, שִׁכְתוּב (שם) הַבְּדֵלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה וְגו'.

וּלְעוֹלָם הַבְּדֵלָה הִיא בְּשָׁנִי, שֶׁהוּא שְׂמָאֵל בְּרֵאשִׁית וְרָגַז שְׂמַעוֹרָר הַשְּׂמָאֵל בְּמַחְלָקָת, עֲדִין שְׂלֹא שׁוֹכֵךְ בְּמִנּוּחָה, וְנִבְרָא בּוֹ גִיְהֵנִם. אֲזַי נִבְרָאוּ כָּל אוֹתָם מְלֹאכִים שְׂמַקְטָרְגִים לְרִבּוֹנָם לְמַעְלָה, וְאֶכְלָה אוֹתָם הָאֵשׁ וְנִשְׂרָפוּ, וְכֵן כָּל שְׂאָר אֵלֶּה שְׂמַתְבְּטְלִים, וְאִין לָהֶם קִיּוּם וְנִאֲכְלוּ בְּאֵשׁ. כְּמוֹ זֶה קִרַח לְמִטָּה, וְהַכֵּל כְּמוֹ זֶה.

יְהִי רְקִיעַ – הַתְּפֹשֵׁטָה הַתְּפָרְדוֹת זֶה מִזֶּה. א"ל – כְּתָף שֶׁל יָמִין א"ל גְּדוֹל הַתְּפֹשֵׁט הַתְּפָרְדוֹת מִתּוֹךְ הַמַּיִם לְהַשְׁתַּלֵּם הַשֵּׁם הַזֶּה א"ל וְלִהְתַּכְּלֵל בְּאוֹתָהּ הַתְּפָרְדוֹת זֶה בְּזֶה, וְהַתְּפָרְד מֵאֵל אֱלֹהִים הַי"ם. אֵלֶּה הַתְּפָרְדוֹ וְהַתְּהַפְּכוֹ לְהִיּוֹת מֵיָם תַּחְתּוֹנִים ימ"ה, אוֹתָהּ הַתְּפָרְדוֹת שֶׁהַתְּפֹשֵׁט בְּשָׁנִי. מֵיָם עֲלִיוֹנִים הַי"ם, זֶה הַי"ם גְּדוֹל. הַי"ם מֵיָם עֲלִיוֹנִים. הַהַפְּךָ שֶׁל הָאוֹתִיוֹת הָאֵלֶּה ימ"ה, מֵיָם תַּחְתּוֹנִים. כִּיּוֹן שֶׁהַתְּתַקְּנוּ, נַעֲשׂוּ הַכֵּל כֵּלֵּל אַחַד וְהַתְּפָרְד שֵׁם זֶה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

מֵיָם עֲלִיוֹנִים זְכָרִים, וּמֵיָם תַּחְתּוֹנִים נְקִבּוֹת. בְּתַחֲלָה הָיוּ מֵיָם בְּמֵיָם, עַד שְׂנַפְרְדוּ, לְהַפְּיֵר מֵיָם עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, זֶה אֱלֹהִים [מֵיָם עֲלִיוֹנִים]. וְזֶה אֲדֻנִּי [מֵיָם תַּחְתּוֹנִים]. וְזוֹ ה' עֲלִיוֹנָה וְה' תַּחְתּוֹנָה. מֵה כְּתוּב? וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֵת הָרְקִיעַ. הַתְּפֹשֵׁטוֹת זֶה לְקַח שֵׁם זֶה אֱלֹהִים מֵיָם עֲלִיוֹנִים, וּמֵיָם תַּחְתּוֹנִים אֲדֻנִּי. וְעַם כָּל זֶה, כִּיּוֹן שֶׁהַשְׁתַּלְּמוֹ מֵיָם זְכָרִים בְּמֵיָם נּוֹקְבִים, שֵׁם אֱלֹהִים הַתְּפֹשֵׁט בְּכָל.

וְאֵף עַל גַּב שֶׁהַפְּרִיד בֵּין מֵיָם עֲלִיוֹנִים לְתַחְתּוֹנִים, מַחְלָקָת לֹא הַתְּבַטְּלָה עַד יוֹם שְׁלִישִׁי, וְהַסְּכָמָה הַמַּחְלָקָת, וְהַכֵּל הַתִּישָׁב בְּמְקוֹמוֹ כְּרָאוּי. וּבְגִלְל מַחְלָקָת זֶה, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא קִיּוּם הָעוֹלָם, לֹא כְּתוּב כִּי טוֹב בְּשָׁנִי, שְׂלֹא הַשְׁתַּלֵּם הַמַּעֲשֶׂה. מֵיָם עֲלִיוֹנִים וּמֵיָם תַּחְתּוֹנִים הָיוּ כְּאַחַד, וְלֹא הָיוּ תּוֹלְדוֹת בְּעוֹלָם עַד שְׂנַפְרְדוּ וְנוֹדְעוּ, וְלָכֵן עָשׂוּ תּוֹלְדוֹת.

וְעַם כָּל זֶה, אֵף עַל גַּב שֶׁהַבְּדֵלָה הִיְתָה בְּשָׁנִי וְהַמַּחְלָקָת בּוֹ הִיְתָה – יוֹם הַשְּׁלִישִׁי הַסְּפִים בְּכָל, שֶׁהוּא שֵׁם שְׂנַחְקֵק בְּחֻקִּיקָתוֹ [יְהו"ה] הו"ה לְהַסְּפִים בֵּין מֵיָם עֲלִיוֹנִים וּמֵיָם תַּחְתּוֹנִים. ה' עֲלִיוֹנָה

לְהַכְחִישׁ דְּבָרֵי תוֹרָה. וְדָאֵי הִיָּה בְּהַתְּדַבְּקוֹת הַגִּיְהֵנִם, וְעַל זֶה נִדְבַק בּוֹ.

וְסוֹד זֶה בְּסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם. כְּשִׁחֲשַׁךְ מִתְּעוֹרָר, מִתְּעוֹרָר בְּכַחוֹ וּבְרָא בּוֹ גִיְהֵנִם וְנִדְבַק אֵתוֹ בְּאוֹתָהּ מַחְלָקָת. כִּיּוֹן שְׂשׁוֹכֵךְ הָרָגַז וְהַכַּח, מִתְּעוֹרָרָת מַחְלָקָת בְּגוֹן אַחַר, מַחְלָקָת שֶׁל אֶהְבָּה. וְשִׁתִּי מַחְלּוֹקוֹת הָיוּ, אַחַת רֵאשִׁית וְאַחַת סִיּוּם. וְזוֹהִי דֶרֶךְ הַצַּדִּיקִים – רֵאשִׁית שְׁלֵהֶם בְּקָשִׁי, וְסוֹף שְׁלֵהֶם בְּמִנּוּחָה. קִרַח הִיָּה רֵאשִׁית הַמַּחְלָקָת כְּפִי רָגַז וְכַח וְנִדְבַק בְּגִיְהֵנִם. שְׂמָאֵי הַסּוֹף שֶׁל הַמַּחְלָקָת. כְּשִׁרְגַז שְׂכָךְ, צָרִיךְ לְעוֹרָר מַחְלָקָת שֶׁל אֶהְבָּה וְלִהְסַכְּמָה עַל יְדֵי הַשָּׁמַיִם.

וְזֶה סוֹד יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיִהִי מְבַדִּיל. זֶה מַחְלָקָת רֵאשׁוֹנָה, הַתְּעוֹרָרוֹת שֶׁל רָגַז וְכַח רָצָה לְהַפְּרִיד, וְהַתְּעוֹרָר גִּיְהֵנִם עַד שֶׁהָרָגַז וְהַכַּח הַצִּטְנָנוּ. וְאֲזַי וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֵת הָרְקִיעַ וְגו', הַתְּעוֹרָרָה מַחְלָקָת שֶׁל אֶהְבָּה וְחִבִּיבוֹת וְקִיּוּם הָעוֹלָם, וּבְסוֹד זֶה הַמַּחְלָקָת שֶׁל שְׂמָאֵי וְהַלֵּל, שֶׁתּוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה נִכְנָסָה בְּאֶהְבָּה לְתוֹרָה שְׂבַכְתָּב וְהָיוּ בְּקִיּוּם שְׁלָם.

הַבְּדֵלָה הִיא וְדָאֵי בְּשְׂמָאֵל. כְּתוּב כְּאֵן הַבְּדֵלָה – וְיִהִי מְבַדִּיל, וְכְּתוּב וּבְדֵל, וְכְּתוּב שֵׁם (שם טז) הַמַּעַט מִכֶּם כִּי הַבְּדֵל וְגו', וְכְּתוּב (דְּבָרִים ו) בְּעַת הַהִיא הַבְּדֵל ה' אֵת שְׂכָט הַלְוִי. שֶׁהָרִי וְדָאֵי אִין הַבְּדֵלָה אֵלֶּה בְּשָׁנִי בְּמְקוֹם שְׂמָאֵל. וְאֵם תֹּאמַר הַבְּדֵלָה הִיא בְּשָׁנִי וְדָאֵי, לְמָה הַבְּדֵלָה בְּלוּי שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי? הַבְּדֵלָה צָרִיךְ בְּשְׂמַעוֹן שֶׁהוּא שְׁנִי! אֵלֶּה, אֵף עַל גַּב שְׁלוּי הוּא שְׁלִישִׁי, לְדַעַת יַעֲקֹב הִיָּה שְׁנִי, וְלְעוֹלָם בְּשָׁנִי הִיָּה, וְהַכֵּל בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ שְׁלָם כְּרָאוּי.

הַבְּדֵלָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת בֵּין אוֹתָם שְׂשׁוֹלְטִים בִּימֵי הַחַל לְשַׁבַּת. וְכִשְׂיּוֹצָאֵת הַשַּׁבַּת, עוֹלָה מְגִיְהֵנִם צַד אַחַד מֵעֵין הָרָעָה [ס"א מְשַׁחִית מְמַנָּה רַע] שְׂרוּצָה לְשַׁלֵּט בְּשַׁעָה שְׂיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים (תְּהִלִּים ז) וּמַעֲשֶׂה יְדִינוּ כּוֹנְנָה עֲלֵינוּ, וְיוֹצָא מֵאוֹתָהּ דֶּרְגָה שְׂנִקְרָאת שְׂמָאֵל [שְׂאוּל], וְרוּצָה לְהַתְּעַרֵּב בְּזַרַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלְשַׁלֵּט עַל יִשְׂרָאֵל.

וְיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה בְּהַדָּס וַיִּזֵּן וְאוֹמְרִים הַבְּדֵלָה, וְנִפְרָד מֵהֶם, וּמִן אוֹתוֹ צַד וְנִכְנָס לְמְקוֹמוֹ בְּשְׂאוּל, בְּמְקוֹם שְׂקִרַח וְעַדְתּוֹ שֵׁם,

ה' תחתונה, ו' ביניהם להשלים בשני צדדים. וסימן זה מי הירדן, מים עליונים, קמו נד אחד. מים תחתונים ירדו לים, וישראל הלכו באמצע.

חמשה רקיעים כתוב כאן, וחי העולמים הולך בהם ומנהיג בהם, וכלם כלולים זה בזה. ואלמלא מחלקת זו שהסכמה על ידי האמצע, לא נכללו ולא השתירו [נ"א נתישרו] זה בזה. חמש מאות שנים הם שעץ החיים דבק בהם לעשות פרות ותולדות לעולם, וכל מימי בראשית ששופעים ונמשכים מבראשית נחלקו תחתיו על ידו, ודוד המלך לקח הכל, והוא חלק אחר כף, שכתוב (שמואל-ב ו) ויחלק לכל העם לכל המון וגו', וכתוב (תהלים קד) תתן להם ילקוטון, וכתוב (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף וגו'.

העולם הנגלה מתיחד גם כן למטה, ועולם הנגלה הוא עולם התחתון. (ישעיה ו) ואראה את ה', (שמות כד) ויראו את אלהי ישראל, (במדבר יד) וכבוד ה' נראה, (שם יז) וירא כבוד ה', (יחזקאל א) כמראה הקשת וגו', כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה'. וזהו סוד ותראה היבשה.

במראה הקשת (שם) זה חי העולמים. וזהו את קשתי נתתי בענן, זו מלכות, נתתי מיום שנברא העולם. ביום מענן כשנראית הקשת [כשמתעורר השמאל להתגבר], מראה דמות כבוד ה' מתעורר השמאל להתגבר. יוצאת רחל ותקש בלדתה. מיכאל בצד זה, רפאל בצד זה, גבריאל בצד זה, והם הגונים שנראים באותה דמות - לבן ואדם וירק.

בן מראה הנגה סביב, האור שהתפסה בגלגול מראה העין, הוא מראה דמות כבוד ה'. הגונים שהתיחדו היחוד התחתון הם לפי יחוד שהתיחד יחוד עליון. ה' אלהינו ה'. גונים נסתרים שלא נראים ומתקשרים אל מקום אחד יחוד אחד בעליון, הגונים בקשת למטה להתיחד בהם. לבן אדם וירק כמו גונים נסתרים. והם יחוד אחר, וישמו אחד. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד - היחוד שלמטה. יחוד עליון - (דברים ו) שמע ישראל יהוה יהוה אלהינו יהוה אחד. זה פנגד זה. יקוו - מדידות של קו ומדה. כאן שש תבות, וכאן שש תבות.

בשעה שמחלקת מתעוררת בחזק השמאל, מתרבה ומתחזקת שלהבת הדינים, ויצאו משם קלפות, ונקרשו מיד בלי לחות כלל, והיו זכר ונקבה. ומהם נפרדו מינים רעים למיניהם, וכאן התקיפות של רוח הטמאה בכל אותן קלפות חזקות, והם סוד הערלה. אלה התחזקו במינים חזקים, אחד אפעה ואחד נח"ש, ושניהם אחד. אפעה מוליד [לשבעים] לשבע שנים בחבור אחד. חוזר הכל לשבע שנים של נחש.

כאן הוא סוד הגיהנם שנקרא בשבעה שמות. יצר הרע נקרא בשבעה שמות. ובכמה דרגות התפשטה הטמאה מכאן לעולם, והכל מסוד השמאל טוב ורע, והוא ישוב העולם. כאן שם חקוק של שמונה עשרה אותיות ממנה על גשמי רצון נדבה וברכה ישוב של העולם.

ויאמר אלהים יקוו המים וגו'. בדרך קו להיות בדרך ישרה, שהרי מסוד של אותה נקדה ראשונה הכל יצא בנסתר, עד שהגיע והתכנס להיכל עליון, ומשם יצא בקו ישר לשאר הדרגות, עד שמגיע לאותו מקום אחד שכוונס הכל בכלל של זכר ונקבה. ומיהו? חי העולמים.

המים שיוצאים מלמעלה מה' העליונה. מתחת השמים ו' קטנה. ועל זה ו'ו, אחד שמים ואחד מתחת השמים. אז ותראה היבשה, זו ה' תחתונה. זה התגלה, וכל השאר התפסה. ומתוך

שְׁעֲבוּדְתֵם לְרִבּוֹנֵם לְסַפֵּק עַל יָדָם מְאוֹתָהּ אֶרֶץ טָרֶף
וּמְזוֹנוֹת לְעוֹלָם הַזֶּה וְלַהֲתַבְרַךְ בְּנֵי אָדָם מִבְּרָכוֹת
שֶׁל מַעֲלָה.

עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי – דְרָגָה עַל דְרָגָה, זָכַר וּנְקֵבָה.
כְּמוֹ שֶׁעֵץ פְּרִי מוֹצִיא כַח שֶׁל עֵץ עֵשָׂה פְּרִי, גַם
כָּאֵן הוּא מוֹצִיא, וּמִיָּהוּ? אֵלֶּה אוֹתָם פְּרוּבִים
וְתַמְרוֹת. מַה זֶה תַמְרוֹת? אֵלֶּה אוֹתָם שְׁעוֹלִים בְּעֵשֶׂן
הַקְּרָבָן וּמִתְתַקְנִים יַחַד עִמּוֹ וּמַעֲמִידִים [וּנְקָרָאִים]
תַמְרוֹת עֵשֶׂן, וְכֻלָּם קִימִים בְּתַקוּנֵיהֶם לְעֲבוּדַת
הָאָדָם, מַה שֶׁלֹּא קִיָּם כֵּן הַחֲצִיר, שֶׁהִרִי מוֹכֵן
לְמֵאֲכָל, שֶׁכְּתוּב (אִיּוֹב מ) הִנֵּה נָא בְּהִמּוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי
עִמָּךְ חֲצִיר כְּבָקָר יֵאָכֵל.

עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי – דְמוּת זָכַר וּנְקֵבָה. וְדְמוּת
פְּנִיָּהֶם פְּנֵי אָדָם, אֵלֶּה אֵינָם כְּאוֹתָם פְּרוּבִים.
אֵלֶּה פְּנִים גְּדוֹלוֹת בְּדְמוּת חֲתוּמָה. פְּרוּבִים, פְּנִים
קְטָנוֹת כְּמוֹ תִינוּקוֹת. פְּנֵי אָדָם, כָּל הַדְּמִיּוֹת כְּלוּלוֹת
בָּהֶם. בְּגִלְל שֶׁהֵם פְּנִים גְּדוֹלוֹת וּמַצְטַיְרִים בָּהֶם
צִיּוּרִים חֲקוּקִים כְּמוֹ חֲקִיקוֹת שֶׁם הַמְּפָרֵשׁ בְּאַרְבַּעַת
צַדֵּי הָעוֹלָם, מִזְרָח מְעַרָב צְפוּן וְדָרוֹם.

מִיכָאֵל רוּשֵׁם רִשׁוֹם לְצַד דְרוֹם, וְכֻל הַפְּנִים
מְסֻתְפָּלִים אֵלָיו. פְּנֵי אָדָם, פְּנֵי אַרְיֵיָהּ,
פְּנֵי שׁוֹר, פְּנֵי נֶשֶׁר. אָדָם הוּא זָכַר וּנְקֵבָה, וְלֹא
נִקְרָא אָדָם פְּרָט לְאֵלֶּה. מַצְטַיְרִים צִיּוּרִים שֶׁל רֶכֶב
אֱלֹהִים רְבוּתִים, שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים סח) רֶכֶב אֱלֹהִים
רְבוּתִים אֶלְפֵי שְׁנָאן.

שְׁנָאן כָּלֵל שֶׁל כָּל הַצִּיּוּרִים, שׁוֹר נֶשֶׁר אַרְיֵיָהּ.
ן' זֶהוּ אָדָם, הַתְּפִשְׁטוֹת שֶׁנִּכְלָלָה בְּאֶחָד
בְּסוּד זָכַר וּנְקֵבָה. וְכֻל הָאֲלֵפִים וּרְבּוּבוֹת, כָּלֵם
יוֹצֵאִים מֵהַסוּד הַזֶּה שְׁנָאן. וּמֵהַדְּמִיּוֹת הַלְלוּ
נִפְרָדִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּצַדֵּיהֶם כְּמוֹ שְׂרָאוּי לָהֶם.

מְדִידַת הַנִּיצוּץ הַחֲזֵק, שֶׁכְּתוּב (ישעיה מ) מִי מֵדַד
בְּשַׁעֲלוֹ מִים. וְזֶהוּ יְקוּוֹ הַמִּים. כָּאֵן שְׁעוֹר
שֶׁל יוֹצֵר הָעוֹלָמוֹת יוֹדֵד ה"א וְא"ו ה"א. קְדוּ"ש
קְדוּ"ש קְדוּ"ש – זֶהוּ יְקוּוֹ הַמִּים. ה' צְבָאוֹת – זֶהוּ
אֵל מְקוּם אֶחָד בְּסוּד שֶׁל שֵׁם זֶה. מְלֵא כָל הָאֶרֶץ
כְּבוֹדוֹ – זֶה וְתִרְאֵה הַיְבֻשָּׁה. סוּד חֲקִיקַת שֵׁם הַיַּחֲוּד
כּוּז"ו בְּמוֹכַס"ז כּוּז"ו.

תְּדִישָׁא הָאֶרֶץ דְשָׂא עֵשֶׁב וְגו', כָּאֵן הוֹצִיאָה כַח
בְּאוֹתָם מִים שֶׁהִתְכַנְּסוּ לְמְקוּם אֶחָד
וְשׁוֹפְעִים בְּתוֹכוֹ תוֹךְ טְמִירוֹת נִסְתָּרָת, וְיוֹצֵאִים
בְּתוֹכוֹ טְמִירִים עֲלִיוֹנִים וְצְבָאוֹת קְדוּשִׁים, שֶׁכָּל
אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה מִתְקַנְּנִים אוֹתָם בְּתַקוּן הָאֱמוּנָה
בְּאוֹתָהּ עֲבוּדַת רְבוּנָם.

וְזֶה סוּד (תְּהִלִּים קד) מְצַמִּיחַ חֲצִיר לְבִהְמָה וְגו'. זֶה
בְּהֵמָה שְׂרוּבְצַת עַל אֶלְף הָרִים, וּמְגַדְלִים לָהּ
בְּכָל יוֹם אוֹתוֹ חֲצִיר, וְחֲצִיר הַזֶּה, אוֹתָם מְלֵאכִים
שְׁלִיטִים לְפִי שְׁעָה שֶׁנִּבְרָאוּ בְּשָׁנֵי וְעוֹמְדִים לְמֵאֲכָל
שֶׁל הַבְּהֵמָה הַזֹּה. בְּגִלְל שֵׁשׁ אֵשׁ אוֹכֵלֵת אֵשׁ.

וְעֵשֶׁב לְעֲבוּדַת הָאָדָם – עֵשֶׁב זֶה הָאוֹפְנִים הָאֵלֶּה
וְחִיּוֹת וּכְרוּבִים, שֶׁכֻּלֵּם מִתְקַנְּנִים תוֹךְ
תַקוּנֵיהֶם וְעוֹמְדִים לְהִתְתַקֵּן בְּשְׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם
בְּאִים לְעֲבוּדַת רְבוּנָם בְּקְרִיבָנֵיהֶם וּבְתַפְלָה, שְׁזוּהִי
עֲבוּדַת הָאָדָם. וְעֵשֶׁב זֶה מְזַמֵּן וּמוֹכֵן לְעֲבוּדַת
הָאָדָם לְהִתְתַקֵּן בְּתַקוּנוֹ כְּרָאוּי. וּכְשֶׁהֵם מִתְתַקְנִים
בְּאוֹתָהּ עֲבוּדַת הָאָדָם, אַחַר כֵּךְ יוֹצֵאִים מֵהֶם
מְזוֹנוֹת וְטָרֶף לְעוֹלָם, שֶׁכְּתוּב (סו) לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן
הָאֶרֶץ. וְזֶהוּ עֵשֶׁב מְזַרֵּעַ זֶרַע, שֶׁהִרִי חֲצִיר לֹא
מְזַרֵּעַ זֶרַע, אֲלֹא מְזַדְמֵן לְמֵאֲכָל שֶׁל אֵשׁ קְדוּשָׁה,
וְעֵשֶׁב לְתַקוּן הָעוֹלָם.

וְכָל זֶה לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאֶרֶץ. כָּל הַתַּקוּנִים שֶׁל
בְּנֵי הָאָדָם שֶׁמִּתְקַנְּנִים אֶת עֵשֶׁב הָאֶרֶץ הַזֶּה,

סדר הלימוד ליום ו תשרי [יום 6 בשנה]

גְּוִנִים, וְהוּא א"ל. אִז חוֹזֵר לְאַחֹר, וְהַכֶּסֶף חוֹקֵק
וְגוֹלְף אוֹתוֹ, וְנִרְשָׁם לְהַתְנַהֵג בְּסוּד הַשֵּׁם הַזֶּה.

עוֹלָה לְהַתְנַהֵג וּלְהַסְתַּכֵּל נֶשֶׁר אֵל פְּנֵי הָאָדָם. עוֹלָה
שֵׁם אַחַר, מִתְעַטֵּר מְחַקֵּק בְּסוּד שֶׁל שְׁנֵי פְּנִים
גְּוִנִים לְהִיּוֹת מוֹאֵר וְלַעֲלוֹת בְּעֲלִיָּה בְּעֵטוֹר

וְאֵלֶּה הֵם שְׁמֵשְׁלָבִים אֶחָד בְּאֶחָד, וּכְלוּלִים אֶחָד
בְּאֶחָד, לְהִיּוֹת כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּלוּל בְּחִבְרוֹ.
שׁוֹר נֶשֶׁר אַרְיֵיָהּ אָדָם מִתְנַהֵגִים בְּסוּד שֶׁל
אַרְבַּעַת שְׁמוֹת חֲקוּקִים עוֹלִים לְהַתְנַהֵג וּלְהַסְתַּכֵּל.
עוֹלָה לְהַתְנַהֵג וּלְהַסְתַּכֵּל שׁוֹר אֵל פְּנֵי אָדָם. עוֹלָה
שֵׁם אֶחָד מִתְעַטֵּר מְחַקֵּק בְּסוּד שֶׁל שְׁנֵי

בן אדם למטה יש לו דמות וציור, ואינו בקיום כמו של אלה שלמעלה. ציור ודמות שלמעלה מצטיירים בציוריהם כמו שהיו בלי מלבוש אחר להצטייר, ולכן הם בקיום תמיד. הציור של אדם למטה, מצטיירים בציוריהם במלבוש ולא בגוף אחר. ולכן עומדים בקיום של זמן ועדן, ובכל לילה ולילה מתפשט רוח מהמלבוש הזה ועולה [למעלה]. ואותה אש אוכלת, אוכלת אותו. ואחר כך חוזרים כמו מקדם ומצטיירים בלבושיהם, ולכן אין להם עמידה כמו הדמיות הללו שלמעלה, ועל זה כתוב (איכה ג) חדשים לבקרים, בני אדם שהם חדשים בכל יום ויום. מה הטעם רבה אמונתך? רבה היא ולא קטנה.

רבה אמונתך, ודאי גדולה, שיוכלה לקחת כל בני העולם ולהכלילם בתוכה עליונה ותחתונה. מקום גדול ורב הוא שכולל הכל ולא מתמלא יותר, וסוד זה - (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וגו'. הולכים לים, והים לוקח אותם ואוכל אותם בתוכו, ולא מתמלא. אחר כך הוא מוציא אותם כמו מקדם והולכים, ובגלל זה רבה אמונתך.

ביום זה כתוב כי טוב כי טוב פעמים. בגלל שיום הזה אחוז לשני צדדים ומפריד מחלקת, אמר לצד זה כי טוב ולצד זה כי טוב, ומסכים ביניהם. ולכן יש בו פעמים ויאמר ויאמר. כאן הסוד של שם של ארבע אותיות חקיקה מחוקקת עולה לשתיים עשרה אותיות בארבע דמיות בארבעה צדדים רשום על הכפסא הקדוש.

ויאמר אלהים יהי מארת וכו'. מארת חסר, שנבראה אספרה לתינוקות. שאחר שנגנז אור של אור הראשון, נבראה קלפה למח, ואותה קלפה מתפשטת ומוציאה קלפה אחרת. בין שיוצאת, עולה ויורדת, מגיעה לגבי פנים קטנות, רוצה להתדבק בהם ולהצטייר בתוכם, ולא רוצה להפרד מהם, מפריד אותה הקדוש ברוך הוא משם ומוריד אותה למטה, כשברא אדם כדי לתקן זה בעולם הזה.

בין שראתה את חנה דבוקה בצדו של אדם של יפי של מעלה וראתה דמות שלמה, פרחת משם, ורצתה כמו מקדם להתדבק בפנים קטנות.

שלמעלה, והוא גדול. אז חוזר לאחור, והכפסא חוקק וגולף אותו, ונרשם להתנהג בסוד השם הזה. **עולה** להתנהג ולהסתכל אריה אל פני אדם. עולה שם אחר מתעטר מתחקק בסוד של שני פנים גונים להתחזק ולהתישר בתקף, והוא גבור. אז חוזר לאחור, והכפסא חוקק וגולף אותו, ונרשם להתנהג בסוד השם הזה.

אד"ם מסתכל בכלם, וככלם עולים ומסתכלים בו. אז כלם הצטיירו בחקיקתם בציור זה בסוד שם אחד שנקרא נורא. ואז כתוב עליהם (יחזקאל א) ודמות פניהם פני אדם. כלם כלולים בדמות הזו. והדמות הזו כוללת אותם.

ועל סוד זה נקרא הקדוש ברוך הוא (נחמיה ט) האל הגדול הגבור והנורא. שהרי השמות הללו חקוקים הם למעלה בסוד המרכבה העליונה, כלולה בארבע אותיות יהו"ה, שהוא השם שכולל הכל. דמיות האלה מחקקות וגלופות בכפסא, והכפסא חקוק מרקם בהם, אחד לימין ואחד לשמאל ואחד לפנים ואחד לאחור, רשום בארבעת צדדי העולם.

הכפסא, כשהוא עולה, רשום בארבע הדמיות הללו. ארבעה השמות העליונים הללו לוקחים את הכפסא הזה, והכפסא נכלל בהם, עד שלוקח ולוקט נפשות וענוגים של כסופים. בין שלוקח ולוקט אותם ענוגים וכסופים, יורד מלא כמו עץ שמלא ענפים לכל צד ומלא פרות. בין שהוא יורד, יוצאים ארבע הדמיות הללו מצטיירים בציוריהם חקוקים מאירים נוצצים מלהטים, והם זורעים זרע על העולם, ואז נקרא עשב מזריע זרע, העשב שהם זורעים זרע על העולם.

בין שיוצאת דמות אדם שכוללת כל הדמיות, אז כתוב עץ פרי עשה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ. לא מוציא זרע אלא לתועלת, דוקא על הארץ אשר זרעו בו. מכאן שאין רשות לבן אדם להוציא זרע ממנו לבטלה. החציר [סוד] של כאן אינו מזריע זרע, ולכן התבטל ולא עומד בקיומו כמו האחרים האלה, שאין לו דמות להצטייר ולהחקק בדמות וציור כלל. אלא נראים ולא נראים. כל אותם שלא הצטיירו בציור ודמות, אין להם קיום. עומדים לפי שעה ונאכלים באש אוכלת אש, וחוזרים כמו קדם וכן בכל יום.

עוֹד, תַּעֲנוּגֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁמִּתְעַנְּגִים בְּשֵׁנַת הַלֵּילָה יוֹצֵא מֵהֶם שְׂדָה וְשָׂדוֹת, וְהַכֹּל הַצֵּטְרָךְ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָרָא בְּעוֹלָם וּלְהַתְקִין בָּהֶם אֶת הָעוֹלָם, וְהַכֹּל מִחַ מִבְּפָנִים, וְכַמָּה קְלָפוֹת חוֹפוֹת עַל הַמַּח. וְכָל עוֹלָם כְּמוֹ זֶה, מַעֲלָה וּמַטָּה מֵרָאשׁ סוּד הַנִּקְדָּה הָעֲלִיוֹנָה עַד סוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת. כָּלֵם הֵם זֶה לְבוֹשׁ לְזֶה, וְזֶה לְזֶה. זֶה מִחַ לְתוֹךְ מִחַ וּקְלָפָה רוּחַ. זֶה לְפָנִים מְזָה, וְזֶה לְפָנִים מְזָה, עַד שֶׁנִּמְצָא שְׂדָה קְלָפָה לְזֶה וְזֶה לְזֶה.

נִקְדָּה ראשונה היתה אור פנימי שאין לו שעור לדעת הזדככות ודקיקות ונקיות שלו, עד שהתפשטה ממנו התפשטות, ואותה התפשטות של אותה נקדה נעשית היכל אחד להתלבש אותה נקדה, אור שלא ידוע לגדל הזכוף שלו.

ההיכל שהוא לבוש לאותה נקדה נסתרת היא אור שאין לו שעור, ועם כל זה לא דקיק ומזכך הוא כמו אותה נקדה ראשונה טמירה וגנוזה. אותו ההיכל התפשט התפשטות אור הראשון, ואותה התפשטות היא לבוש לאותו היכל דקיק ומזכך פנימי יותר.

מבאן והלאה התפשט זה בזה והתלבש זה בזה, עד שנמצא זה לבוש לזה, וזה לזה. זה מח וזו קלפה. ואף על גב שזה לבוש, נעשה הוא מח לדרגה אחרת. והכל כמו זה נעשה כך למטה, עד כי בצלם זה האדם הוא בעולם הזה, מח וקלפה, רוח וגוף, והכל הוא תקון של העולם.

בשהיתה הלכנה עם השמש בדבקות אחת, היתה הלכנה באור. כיון שנפרדה מהשמש והפקדה על כל חילותיה, הקטינה את עצמה, הקטינה את אורה, ונבראו קלפות על קלפות לגניזות המח. והכל תקון של המח. ועל זה יהי מארת חסר. וכל זה לתקון העולם, וזהו שכתוב להאיר על הארץ.

וייעש אלהים את שני המארת הגדלים. ויעש – רבוי ותקון של הכל כראוי. את שני המארת הגדלים – בהתחלה בחבור אחד. סוד זה השם השלם יחד הוי"ה אלהים, אף על גב שאינו בגלוי אלא בדרך נסתר. הגדלים – שנבראו [נ"א שנתגדלו] בשם זה כזה להקרא בהם השם של הכל.

אותם שומרי השערים שלמעלה לא נתנו לה. נזף בהם הקדוש ברוך הוא והטיל אותה בשפולי הים, וישבה שם עד שחטא אדם ואשתו. אז הוציא אותה הקדוש ברוך הוא משפולי הים, ושולטת על כל אותם תינוקות פנים קטנות של בני אדם שראויים להענש בחטאי אבותיהם, והיא הולכת ומשוטטת בעולם. מתקרבת לשערי גן עדן שבארץ ורואה כרובים, שומרי שערי גן העדן, ויושבת שם אצל אותו להט החרב, בגלל שהיא יצאה מצד אותו להט.

בשעה שמתהפך אותו להט, בורחת ומשוטטת בעולם, ומוצאת תינוקות שראויים להענש, וצוחקת בהם והורגת אותם. וזהו בפגימת הלכנה שהקטינה את אורה, וזה מארת. כשנולד קין לא יכלה להתדבק בו. אחר כך התקרבה אליו והולידה רוחות ושרים ומעופפים.

אדם שמש מאה ושלושים שנים עם רוחות נקבות, עד שבאה נעמה, ומתוך יפיה טעו אחריה בני האלהים עז"א ועז"ל, והולידה מהם. וממנה התפשטו רוחות רעות ושרים בעולם, שהיא הולכת ומשוטטת בלילה [נ"א עם לילית] והולכת בעולם וצוחקת [נ"א וצוחקות] בבני אדם ועושות להם שישפכו קרי. ובכל מקום שנמצאים בני אדם ישנים יחידים בבית, שורות עליהם, ואוחזות ונדבקות בהם, ולוקחות מהם תאנה ומולידות מהם, ועוד פוגעות בו במחלות, והוא לא יודע. וכל זה בפגימת הלכנה.

מארת, כשמתקנת הלכנה, מתהפכות האותיות (תהלים יח) אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בו. מגן הוא על כל אותם רוחות רעות ומזיקים שמשוטטים בעולם בפגימתה לכל אותם שאחוזים בו באמונת הקדוש ברוך הוא.

שלמה המלך, כשירד לעמק האגוז, שכתוב (שיר) אַל גַּנַּת אַגּוֹז יִרְדְּתִי, לָקַח קְלַפַּת אַגּוֹז וְהִסְתַּכַּל בְּכָל אוֹתָן קְלָפוֹת, וַיִּדַע [נ"א וְהִסְתַּכַּל שְׁכַל אוֹתָם לֹא נִבְרָאוּ אֲלָא מֵעֲנוּג] שְׁכַל אוֹתָם עֲנוּגִים שֶׁל אוֹתָם רוּחוֹת קְלָפוֹת הָאֲגוֹז אֵינּוּ אֲלָא רַק לְהַדְבִּיק בְּבְנֵי אָדָם [נ"א וְלְהִסִּיתָם] וּלְטַמֵּא אוֹתָם, שְׁכַתוֹב (קהלת ב) וְתַעֲנִיגוֹת בְּנֵי הָאָדָם שְׂדָה וְשָׂדוֹת.

וַיִּיָּחַד רביעי הוא יום מאוס מבונים, כמו שנגאמר (תהלים קיח) אֲבָן מְאֹסוּ הַבּוֹנִים. זהו שכתוב (שיר א) בְּנֵי אֲמִי נִחְרוּ בִּי. שְׁהָרִי אוֹרָה זֹה הַקְּטִינָה עֲצָמָה וְהָאוֹר שְׁלָה, וְהַקְּלָפוֹת נִתְקְנוּ עַל מְקוֹמָם. כָּל אוֹתָם הַמְּאוֹרוֹת שְׁמַאֲרִים, כָּלֵם תְּלוּיִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם הַזֶּה לְהַתְקִין בָּהֶם כֶּסֶף דָּוָד (מלכות).

הַמְּאוֹרוֹת הֵלְלוּ מְצִירִים צִיּוֹר שְׁלֵמָטָה לְהַתְקִין צִיּוֹר שֶׁל כָּלֵם שֶׁהֵם בְּכָלֵל שֶׁל אָדָם, צִיּוֹר פְּנִימִי. שְׁכָל צִיּוֹר פְּנִימִי נִקְרָא כָּף. וּמִכָּאן שְׁכָל צִיּוֹר שֶׁנִּכְלָל בְּהַתְפַּשְׁטוֹת זֹה נִקְרָא אָדָם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (יחזקאל לד) אָדָם אַתָּם, אַתָּם קְרוּיִים אָדָם וְלֹא שְׂאָר עַמִּים עֲכוּ"ם.

וְכָל רוח נקראת אדם. רוח של צד קדשה גופו הוא לבוש [של אדם], ועל זה כתוב (איוב י) עוֹר וּבָשָׂר תִּלְבִּישֵׁנִי וְגו'. בָּשָׂר שֶׁל אָדָם הוּא לְבוּשׁ. וְכָל מְקוֹם כְּתוּב בָּשָׂר אָדָם, אָדָם לְפָנִים. בָּשָׂר, לְבוּשׁ הָאָדָם גּוּפוֹ. רוּחוֹת שְׁלֵמָטָה שֶׁנִּתְּכִים בְּהַתּוֹף שֶׁל רוּחַ זֹה הַצְּטִירוֹ מִמֶּנּוּ צִיּוֹרִים שֶׁהַתְּלַבְּשׁוּ בְּלְבוּשׁ אַחֵר, כְּמוֹ צִיּוֹר שֶׁל בְּהֵמוֹת טְהוֹרוֹת, (דברים יד) שׁוֹר שֶׁהָיָה כְּבָשִׂים וְשֶׁהָיָה עֲזִים אֵיל וְצִבִּי וַיִּחְמוֹר וְגו'. אוֹתָם שְׁצָרִיכִים לְהַפְּלֵל בְּלְבוּשׁ שֶׁל אָדָם, אוֹתוֹ רוּחַ פְּנִימִי שֶׁל אוֹתָם צְדָדִים [ס"א צִיּוֹרִים] עוֹלָה בְּאוֹתוֹ שֵׁם שֶׁנִּקְרָא בּוֹ גּוּפוֹ לְבוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ שֵׁם בָּשָׂר שׁוֹר. שׁוֹר הוּא פְּנִימִי שֶׁל אוֹתוֹ גּוּף. הַבָּשָׂר שֶׁלוֹ לְבוּשׁ, וְכֵן כָּלֵם.

כְּמוֹ זֶה בְּצַד הָאֵחֵר הַטָּמֵא, רוּחַ שֶׁהַתְּפַשְׁטָה בְּשָׂר עַמִּים עוֹבְדֵי עֲכוּ"ם יוֹצֵאת מִצַּד טְמָאָה שְׂאִינוּ אָדָם. וּמִשׁוּם כֵּן לֹא עוֹלָה בְּשֵׁם זֶה. הַשֵּׁם שֶׁל אוֹתוֹ רוּחַ טָמֵא לֹא עוֹלָה בְּשֵׁם שֶׁל אָדָם וְאֵין בּוֹ חֵלֶק. הַגּוּף שֶׁלוֹ לְבוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ טָמֵא, בָּשָׂר טָמֵא יְטָמֵא לְתוֹךְ בָּשָׂר לְבוּשׁוֹ. מִשׁוּם כֵּן, בְּעוֹד שְׁשׁוּרָה אוֹתוֹ רוּחַ בְּאוֹתוֹ גּוּף נִקְרָא טָמֵא. יוֹצֵא רוּחַ מְאוֹתוֹ הַלְבוּשׁ - לֹא נִקְרָא טָמֵא וְלֹא עוֹלָה אוֹתוֹ לְבוּשׁ בְּשֵׁם.

הַרוּחוֹת לְמַטָּה שֶׁנִּתְּכִים בְּהַתּוֹף שֶׁל רוּחַ זֹה מְצִירִים מִמֶּנּוּ צִיּוֹרִים שֶׁמִּתְּלַבְּשִׁים בְּלְבוּשׁ אַחֵר כְּמוֹ צִיּוֹרֵי בְּהֵמוֹת טְמָאוֹת, וְהַתּוֹרָה פְּתַחָה בָּהֶם (ויקרא יא) וְזֶה לָכֵם הַטָּמֵא. כְּגוֹן הַחֲזִיר וְעוֹפוֹת וּבְהֵמוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד, רוּחַ עוֹלָה בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם הַגּוּף הַלְבוּשׁ שֶׁלוֹ. וְהַגּוּף נִקְרָא בָּשָׂר חֲזִיר,

מִצַּפֵּץ מִצַּפֵּץ אֵלּוּ שְׁמוֹת עֲלִיוֹנִים שֶׁל שְׁלֵשׁ עֲשָׂרֵה מִדּוֹת הַרְחֻמִּים. הַגְּדֻלִּים - אֵלּוּ הַתְּגַדְּלוּ וְעוֹלִים לְמַעְלָה, בְּגַלְלֵם שֶׁהֵם עֲלִיוֹנִים מְסוּד עֲלִיוֹן, וְעוֹלִים לְתוֹעֵלַת הָעוֹלָם שְׁמֵקִים בָּהֶם הָעוֹלָמוֹת. כְּמוֹ זֶה שְׁנֵי הַמְּאוֹרֹת, שְׁנֵיהֶם כְּאַחַד עוֹלִים בְּגְדֻלַּת אַחַת.

לֹא הַתִּישְׁבָה הַלְבָנָה אֲצֵל הַשֶּׁמֶשׁ. זֹה הַתְּבִישָׁה מִלְּפָנֵי זֶה. הַלְבָנָה אֲמָרָה (שיר א) אֵיכָה תִרְעָה. הַשֶּׁמֶשׁ אֲמָרָה (שם) אֵיכָה תִרְבִּיץ בְּצַהָרִים. נִרְקָטָן אֵיךְ מְאִיר בְּצַהָרִים? (שם) שְׁלֵמָה אֲהִיָּה כְּעֵטִיָּה, אֵיךְ אֲהִיָּה בְּבוֹשָׁה? אִזּוֹ הַקְּטִינָה עֲצָמָה לְהִיּוֹת רֹאשׁ לְתַחְתּוֹנִים, שְׁכָתוֹב צְאִי לָךְ בְּעַקְבֵי הַצֶּאֱן. אָמַר לָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לָכִי וְהַקְּטִינִי אֶת עֲצָמָךְ.

וּמִשָּׁם אֵין לָהּ אוֹר, רַק מִהַשֶּׁמֶשׁ. שֶׁבְּהַתְּחִלָּה הָיָה יוֹשְׁבִים כְּאַחַד שְׁקוּלִים, אַחֵר כֵּן הַקְּטִינָה אֶת עֲצָמָה בְּכָל אוֹתָם דְּרָגוֹת שְׁלָה, אֵף עַל גַּב שֶׁהָיָה רֹאשׁ עֲלֵיהֶם, שְׁהָרִי אֵין אֲשֶׁה בְּגְדֻלַּת רַק עִם בְּעֵלָה כְּאַחַד. אֶת הַמְּאוֹר הַגְּדֻל - יְהו"ה. וְאֶת הַמְּאוֹר הַקָּטָן - אֱלֹהִי"ם, סוּף כָּל הַדְּרָגוֹת, סוּף הַמִּחְשְׁבָה. בְּהַתְּחִלָּה נִרְשָׁם הוּא לְמַעְלָה בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ הָאוֹת הַרְבִּיעִית שֶׁלוֹ, וְאַחֵר כֵּן הַקְּטִינָה עֲצָמָה לְהַקְרָא בְּשֵׁם שֶׁל אֱלֹהִים.

וְעַם כָּל זֶה עוֹלָה לְכָל הַצְּדָדִים לְמַעְלָה בְּאוֹת ה' בְּחִבּוּר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ. אַחֵר כֵּן הַתְּפַשְׁטוֹ דְּרָגוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה. הַדְּרָגוֹת שֶׁהַתְּפַשְׁטוֹ מִצַּד שְׁלֵמָטָה נִקְרָאוּ מְמַשְׁלַת הַיּוֹם, וְדְרָגוֹת שֶׁהַתְּפַשְׁטוֹ מִצַּד שְׁלֵמָטָה נִקְרָאוּ מְמַשְׁלַת הַלַּיְלָה. וְאֶת הַכּוֹכָבִים - שְׂאָר הַצְּבָאוֹת וְהַמַּחְנוֹת שְׂאֵין לָהֶם חֲשִׁבוֹן, שְׁכָלֵם תְּלוּיִים בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם חֵי הָעוֹלָמִים, שְׁכָתוֹב וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם. לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ - זֹה אָרֶץ הָעֲלִיוֹנָה לְמַטָּה, כְּדָגְמָא זֹה חֵי הָעוֹלָמִים. וְזֶה לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, זֹה אָרֶץ הַתְּחַתּוֹנָה כְּדָגְמָא שְׁלֵמָטָה.

מְלָכוֹת דָּוָד הַתְּתַקְנָה בְּיוֹם זֶה [וְזֶה הוּא] רִגְלֵי וְתַמִּיכָה רְבִיעִית שֶׁל הַכֶּסֶף, הַתְּתַקְנּוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהַתִּישְׁרוּ עַל מְקוֹמָן. וְעַם כָּל זֶה, עַד הַיּוֹם הַשְּׁשִׁי שֶׁהַתְּתַקְנָה דְמוֹת הָאָדָם תְּקוּן כְּרָאוּי, לֹא הַתִּישַׁב בְּמְקוֹמוֹ, וְאִזּוֹ הַתְּתַקֵּן כֶּסֶף עֲלִיוֹן וְכֶסֶף תַּחְתּוֹן, וְהָעוֹלָמוֹת כָּלֵם הַתִּישְׁבוּ בְּמְקוֹמָם, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת הַתְּתַקְנּוּ עַל גְּלַגְלֵיהֶם בְּהַתְּפַשְׁטוֹת שֶׁל תְּפִיסַת הַקֶּשֶׁר.

רמז לצפּרני האצבעות. ולכן יש רשות להסתכל בצפּרנים במוצאי שבת, שהרי מאירים מאותו הגר ומאירים מאותה אש לשלט.

אלה נראים. אצבעות של בפנים אין רשות להראות באותו גר, שהרי מלמעלה מאירים ונקראים פנים פנימיות. וזה סוד וראית את אחורי ופני לא יראו. שלא יסתכל בן אדם במוצאי שבת באצבעות לפנים בשעה שאמר בורא מאורי האש. וראית את אחורי - אלו פנים של בחוץ שגרמוזו בצפּרנים. (שם) ופני לא יראו - אלו האצבעות לפנים. אלה שולטים בשבת, ואלה שולטים בחל.

וביום השבת הקדוש ברוך הוא שולט לבדו באותם פנים פנימיים על כסא כבודו, וכלם נכללים בו והשלטון הוא שלו. ולכן מוריש מנוחה לכל העולמות, ויורשים ירשה זו העם הקדוש הזה שנקראים עם אחד בארץ. מאורי אור מצד הימין שהוא אור ראשון שהיה ביום הראשון. שביום השבת מאירים אותם מאורי אור בלבדם ושולטים, ומהם מאירים כלם למטה.

ובשיוצאת שבת, נגנזים [אותם] מאורי אור שלא מתגלים, ומאורי האש שולטים כל אחד ואחד על מקומם. מתי שולטים במוצאי שבת? עד ערב יום השבת. ועל זה צריכים להיות מוארים מאותו הגר במוצאי שבת.

והחיות רצוא ושוב, שלא יכולה העין לשלט בהם בגלל שהם רצוא ושוב. חיות שמתגלות הם של אותו האופן נמצא בתוכם, ומיהו זה? מטטרו"ן, שהוא גדול ונכבד משאר אלה [נ"א הצבאות], ועליון חמש מאות פרסות. חיות שמספרות הן [רבוצות] תחת שתי אותיות עליונות שמתכסות. י"ה אותיות שולטות על ו"ה. אלה מרכבה לאלה. ואותו הטמיר של כל הטמירים שלא נודע כלל שולט על הכל ורוכב על הכל. החיות שמתגלות הם למטה תחת אלה העליונות שנספרות ומוארות מהן, ומתנהגים בגללם.

החיות העליונות כלן כלולות ברקיע השמים, ועליהם כתוב יהי מארת ברקיע השמים, והיו למארת ברקיע השמים. כלם תלויים באותו רקיע השמים. הרקיע שעל גבי החיות, זה אותו

חזיר לתוך בשר הלבוש שלו. ולכן שני הצדדים הללו נפרדים. אלה נכללו בסוד אדם, ואלה נכללו בסוד של טמא. כל מין הולך למינו וחוזר למינו.

המאורות העליונים שמאירים, מאירים באותו רקיע השמים וכו', לציר למטה ציורים כראוי, שכתוב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים וכו' ולמשל ביום ובלילה. שלטון של שני אורות אלו זהו שלטון כראוי.

המאור הגדול שלטונו ביום, מאור קטן שלטונו בלילה. וסוד זה, מכאן שלטון הזכר ביום לצוות [נ"א למלא] לביתו בכל מה שצריך ולהכניס בו טרף ומזון. כיון שנכנס הלילה והנקבה לוקחת הכל, אין שלטון הבית - רק בנקבה, שהרי אז השלטון שלה [ולא של הזכר], שכתוב (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה. היא ולא הוא. ממשלת היום של הזכר, וממשלת הלילה של הנקבה.

[מאור גדול זהו השמש, ויש בו שנים עשר פתחים, יש בו שנים עשרה שעות, ושמש שולט על היום. המאור הקטן יש בו שנים עשר פתחים, וזו הלבנה, ושולטת על הלילה, ובלילה יש שנים עשרה שעות, ועל זה ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. השמש ושנים עשר פתחים נעשים שלש עשרה מדות הרחמים. ליל הלבנה ושנים עשר פתחים ונעשו שלשה עשר. ונעשו השמש והלבנה אחד, ויום ולילה אחד. זהו שכתוב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, וסוד זה למעלה]. ואת הכוכבים - כיון שהנקבה פוקדת את הבית ומתכנסת לבעלה, אין שלטון לבית אלא רק לעלמות שנסארו בבית להתקין כל תקוני הבית, ואחר כך חוזר הבית לשלטון הזכר ביום, והכל כראוי.

ויעש אלהים את שני המארות. זה מאור וזה מאור. משום כך אותם מאורות שעולים למעלה נקראים מאורי אור, ואותם מאורות שירדו למטה נקראים מאורי אש, שהם דרגות למטה ושולטים כל ימי החל. ועל כן, כשהשבת יוצאת, מברכים על גר, שהרי נתנה להם רשות לשלט. האצבעות של בן אדם הם סתר של דרגות וסודות שלמעלה, ויש בהם פנימיים ואחוריים. אחוריים הם לחוץ, והם

שְׁלִישִׁי, אור שכולל שני אלו, אור שְׁמַאִיר ברפואה, סוד הכתוב ביעקב (בראשית לב) ויזרח לו השמש וגו'. ודאי כשנכלל באותו פנות ערב. מכאן והלאה והוא צלע על ירכו. זהו נצח ישראל.

על ירכו, ירכו כתוב ולא ירכיו, זו דרגה רביעית, שלא התנבא איש משם עד שבא שמואל, ועליו כתוב (שמואל-א טו) וגם נצח ישראל וגו'. אז נתקן שהיה חלש כשהסתכן יעקב אבינו עם הממנה של עשו.

ויגע בכף ירכו. כשבא אצל יעקב, לקח כח מאותו פנות ערב בדין הקשה. ויעקב היה נכלל בו ולא יכל לו. וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו. לקח תקף הדין משם, בגלל שירך הוא מחוץ לגוף. שיעקב היה גוף, וגופו היה כלול בסוד של שתי דרגות בסוד שנקרא אדם. כיון שלקח תקף מחוץ לגוף, מיד - ותקע כף ירך יעקב.

ולא התנבא איש משם עד שבא שמואל, ועל זה נצח ישראל כתוב בו, כי לא אדם הוא. יהושע נתנבא מהודו של משה, שכתוב (במדבר כז) ונתת מהודך עליו. הוד. וזו דרגה חמישית. נצח - ירך שמאל של יעקב. ולכן בא דוד וכלל אותו בימין, שכתוב (תהלים טז) נעמות בימינך נצח. ימינך לא כתוב אלא בימינך. מה הטעם נחלשה ירך יעקב? בגלל שהתקרב אליו צד הטמאה ולקח ממנו כח, והתעכב עד שמואל. ועל זה בא להזכיר שזהו ירך של ישראל, שכתוב וגם נצח ישראל. ועל זה כל דבריו היו בדין בראשית ולבסוף.

ועוד, שהקדוש ברוך הוא כלל אותו אחר כף בהוד, מתי? לאחר שמשח מלכים. ועל זה הוא שקול כמשה ואהרן. מה משה ואהרן בשני צדדים שלמעלה - גם הוא למטה כמו שאותם שני הצדדים, ומי הם? נצח והוד, כמו שמשה ואהרן שלמעלה. וכל הדרגות אחוזות זו בזו, שכתוב (שם טז) משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו. שהרי ששה צדדים נכללו ואחוזות זו בזו.

כמו שאלה אחוזים, משה ואהרן ושמואל - כף גם אחוזים יעקב משה ויוסף. יעקב בעל הבית. מת יעקב - נטל משה את הבית, וצוה אותה בחייו.

שכתוב (יחזקאל א) ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח. זה אותו קדמון [נ"א ה' הקדמון].

שהרי משם והלאה אין מי שיכול להסתפל ולדעת. מה הטעם? משום שהוא נסתר במחשבה, ומחשבת הקדוש ברוך הוא טמירה ונסתרת עליונה. מחשבת בן האדם בכל העולם [לא יכול] להתדבק ולדעת אותה. דברים התלויים במחשבה עליונה אין מי שיכול להשיג אותם. המחשבה [עליונה] ממש על אחת כמה וכמה. לפנים מהמחשבה מיהו שעושה רעיונות? שהרי אין השפלה לשאל, וכל שכן לדעת.

באי"ן סוף אין בו רשם כלל, ושאלה לא תלויה בו, ולא רעיון להסתכלות המחשבה כלל. מתוך נסתר הנסתר, מראש תחתית של האין סוף, מאיר אור דקיק ולא ידוע, נסתר בסתר [נ"א ברשם] כחד המחט. סוד נסתר של המחשבה לא ידוע, עד שמתפשט ממנו אור. במקום שיש בו רשומים של כל האותיות, משם יוצאים.

בראש הכל. א ראש וסוף של כל הדרגות. הרשם שנושמים בו כל הדרגות, ולא נקרא אלא אחד. להראות שאף על גב שיש בו דמיות רבות, אינו אלא אחד. ודאי היא האות שעליונים ותחתונים תלויים בה. ראשית של אל"ף, סתר של סוד המחשבה העליונה. ואותה התפשטות של אותו רקיע עליון, הכל נסתר באותו הראש. בגלל שכשיוצאת א' מרקיע הזו, בדמות של סוד ראש המחשבה יוצאת. באותו אמצע של אל"ף כלולים בו שש דרגות, סוד של כל החיות הנספרות העליונות [ס"א שעולות] [ס"א שתלויות] מתוך המחשבה.

אור אחד שמואיר ונגנז, זה אור של אות ט של בראשית. חם היום שהיה יושב אברהם פתח האהל, שהוא פתח מלמטה למעלה, וחם היום מאיר על אותו פתח ומאיר משם.

שני, אור שהולך להיות חשוף לעת פנות ערב. הסוד של תפלת יצחק להתקין דרגה זו, שכתוב (בראשית כד) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. הסתכלות של ערב, וחשוכים כלם אצלו. בפנות הערב הזה הסתפל יעקב באותו ממנה של עשו.

בעליה עליונה ברוח הקדש, וחזר ברוח ליובל העליון (בינה), ושם נדבק באותם ששים רבוא שהיו שלו. מה שלא היה כן ליעקב, שהוא חזר ברוח לתוך השמטה מה שלא היה כף בחייו, [היות] כיון שבית אחר היה לו.

וארץ הקדושה נתתקנה בתקון [העולם שלמטה] בכח שלמעלה. ועל זה לא ראוי להיות כלם כאחד. אלה של העולם העליון היו לבדם כלם ברוח, ואלה של העולם התחתון היו כלם לבדם בגוף, ולא ראויים להיות אלה ואלה בתוך הלבנה, אלא אלה תוך הלבנה ואלה בחוץ, להאיר אלה מתוך אלה. וכלם שנכנסו בארץ, דמות הראשונים היו, ולא היו בעליה עליונה כמותם, בגלל שלא יהיה דור ולא היה מקדם כמו אותם ראשונים שנראה להם זיו כבוד רבונם פנים בפנים.

יעקב שמש בנשותיו בגוף, אחר כך נדבק רוח ברוח. משה נפרד מאשתו ושמש כשהוא בגוף באותה רוח קדושה. אחר כך נדבק רוח ברוח עליונה טמירה של מעלה, וכל הדרגות היו נדבקים כלן כאחד. רוחו של משה היא מהיובל, גופו מהשמטה. רוחו של יעקב להתדבק בשמטה. גוף של נשותיו היה בעולם הזה. כל אותם מאורות עליונים בדמות שלהם למטה בארץ [נ"א בדמותם למטה מהם בדמותם למטה בארץ], וכלם תלויים ברקיע השמים. כאן סוד של שני שמות כלולים כאחד ותקונם שלשה, וחוזרים לאחד זה כנגד זה. והוא שם גלוי חקוק כלולים בסוד זה של האמונה. **ויאמר** אלהים נעשה אדם. סוד ה' ליראיו וגו' (תהלים כה). פתח אתו זקן הזקנים ואמר: שמעון שמעון, מי הוא שאמר ויאמר אלהים נעשה אדם? מיהו כאן אלהים זה? בין כך פרח אותו זקן הזקנים ולא ראה אותו. וכמו ששמע רבי שמעון, שהיה קורא לו שמעון ולא רבי שמעון, אמר לחבריו: ודאי זהו הקדוש ברוך הוא שנאמר בו (דניאל ז) ועתיק הימים יושב. הרי כעת זוהי שעה לפתח בסוד הזה, שנדאי יש כאן סוד שלא נתן רשות להתגלות, וכעת משמע שנתנה רשות להתגלות.

פתח ואמר, (משל) למלך שהיו לו כמה בנינים לבנות והיה לו אמן, ואותו אמן לא היה

יוסף על ידי יעקב ומשה היה צדיק. [ושניהם לא שמשו הבית אלא ביוסף, בגלל שהיה צדיק].

יעקב ביוסף לקח את הבית, שכתוב (בראשית לו) אלה תלדות יעקב יוסף. משה לא שמש בה עד שלקח אותו את יוסף. כשיצאה השכינה מהגלות, לא יכול להזדוג בה, רק ביוסף, שכתוב (שמות יג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו. למה כתוב עמו? אלא גוף לא מזדוג בנקבה עד שמזדוג עם הברית. ועל זה משה לקח לו את יוסף עמו. כיון שהיה עמו, שמש בנקבה כראוי. ולכן יעקב משה יוסף הולכים כאחד.

יעקב מת, וגופו הכניסו אותו לארץ הקדושה. יוסף מת, גופו לא נקבר בארץ הקדש, אלא עצמותיו. משה [מת] – לא זה ולא זה, למה? אלא יעקב בעלה הראשון של הגבירה היה. מת יעקב – הזדווגה במשה. ובעוד שמש היה בעולם הזה, צוה אותה כראוי, והוא היה בעלה השני. את יעקב הכניסו לארץ הקדושה כשגופו שלם, בגלל שהוא גוף. יוסף – עצמותיו ולא גופו, בגלל שעצמות הם צבאות ומחנות שלמעלה, וכלם יוצאים מאותו צדיק. והצדיק נקרא צבאות. מה הטעם? בגלל שכל צבאות ומחנות עליונים יוצאים ממנו, ועל זה עצמותיו, שהן צבאות, נכנסו לארץ.

משה היה בחוץ, ולא נכנס לשם לא גופו ולא עצמותיו. אלא נכנסה השכינה לארץ. אחר שמש מת וחזרה לבעלה הראשון, ודאי הוא יעקב. מכאן נקבה שנשאת לשנים באותו העולם, היא חוזרת לראשון. משה היה בחוץ, כיון שבעלה הראשון היה בארץ.

משה זכה בחייו מה שלא זכה בו יעקב. יעקב שמש בה באותו עולם, ומשה בעולם הזה. ואם תאמר שזה היה החסרון של משה – לא כך! אלא כשיצאו ישראל ממצרים, מצד היובל היה, וכל אותם ששים רבוא היו מעולם העליון. ובאותה הדמות הלכו במדבר, ואחד מהם לא נכנס לארץ, אלא בניהם תולדותיהם כראוי, שהם תקון הלבנה, וכל מעשי הארץ היו תקון הלבנה.

משה שמש בלבנה בעוד שהוא בגוף וצוה אותה לרצונו, וכשנפטר מהעולם הזה, עלה

אצילות [נ"א של בריאה] שהוא אור לבוש עליון [נ"א עליון].

זוהו האור שבברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון שגנו אותו לצדיקים. ואותו חשך שנברא ביום הראשון לרשעים, כמו שנאמר (שמואל-א ב) ורשעים בחשך ידמו, ובגלל אותו חשך שהיה עתיד לחטא לאותו אור, לא רצה אבא להשתתף בו. ובגלל זה אמר נעשה אדם בצלמנו - אותו האור. כדמותנו - אותו חשך, שהוא לבוש לאור, כמו שגוף הוא לבוש לנשמה. זהו שכתוב (איוב י) עור ובשר תלבישני. שמחו כלם ואמרו, אשרי חלקנו שזכינו לשמע דברים שלא נשמעו עד עתה.

פתח עוד רבי שמעון ואמר, (דברים לב) ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי וגו'. אמר, חברים שמעו דברים עתיקים שרציתי לגלות אחר שנתנה [לי] רשות עליונה לומר. מי זה שאמר ראו עתה כי אני אני הוא? אלא זהו עלת על כל העליונים, אותו שנקרא עלת העלות, עלת מהעלות האלה, שלא יעשה אחד מהעלות הללו שום מעשה עד שיקח רשות מאותו שעליו, כמו שבארנו למעלה בנעשה אדם.

נעשה ודאי. על שנים נאמר. שאמר זה לאותו שלמעלה ממנו נעשה. ולא עושה דבר אלא ברשות ואמירה מאותו שלמעלה ממנו. ואותו שלמעלה ממנו לא עושה דבר עד שלוקח עצה מחברו. אבל אותו שנקרא עלת על כל עלות, שאין למעלה ממנו ולא למטה שוה לו, כמו שנאמר (ישעיה מ) ואל מי תדמינוי ואשוה יאמר קדוש. אמר, ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי, שלוקח ממנו עצה, כמו שאותו שאמר ויאמר אלהים נעשה אדם.

קמו כל החברים ואמרו, רבי, תן לנו רשות לדבר במקום זה. אמרו, והרי לא בארת למעלה שעלת העלות אמר לכת"ר נעשה אדם? אמר להם, היו שומעים אזניכם מה שפיכם מדבר! והרי לא אמרתי לכם עכשו שיש מי שנקרא עלת העלות, וזה אינו אותו שנקרא עלת על כל עלות, שלעלת על כל עלות אין לו שני שלוקח ממנו עצה, שהוא יחיד לפני הכל, ואין לו שתף.

עושה דבר אלא מרשות המלך, כמו שאתה אומר (משלי ח) ואהיה אצלו אמן. המלך הוא ודאי חכמה עליונה למעלה, ועמוד האמצעי [הוא] מלך למטה. אלהים אמן למעלה, וזו אם העליונה. אלהים אמן למטה, וזו שכינה שלמטה.

ולאשה אין רשות לעשות דבר בלי רשות בעלה, וכל הבנינים שהיו בדרך אצילות, היה אומר אב"א באמירה לאמ"א, יהיה כזה וכזה, ומיד נהיה, כמו שנאמר ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. ויאמר, היה אומר לאלהים יהי אור. בעל הבנין הוא אומר, והאמן עושה מיד. וכך כל הבנינים בדרך אצילות היה אומר יהי רקיע, יהי מארת, והכל נעשה מיד. כשהגיע לעולם הפרוד, שהוא עולם הנבדלים, אמר האמן לבעל הבנין, נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. אמר בעל הבנין, ודאי טוב הוא לעשותו, אבל עתיד הוא לחטא לפניך בגלל שהוא כסיל. זהו שכתוב (שם י) בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו.

היא אמרה, אחר שחטאו תלוי באמ"א ולא באב"א, אני רוצה לברא אותו בדמות שלי. זהו שכתוב ויברא אלהים את האדם בצלמו, ולא רצה לשתף בו אב"א. בזמן שחטא מה כתוב? (ישעיה ג) ובפשעיהם שלחה אפכם. אמר המלך לאמ"א, ולא אמרתי לך שעתיד הוא לחטא?! באותו זמן גרש אותו וגרש את אמו עמו. ולכן כתוב (משלי י) בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו. בן חכם - זה אדם שהוא בדרך אצילות. ובן כסיל - זה אדם של בריאה.

קמו כל החברים ואמרו, רבי רבי, וכי יש פרוד בין אב"א ואמ"א, שמצד של אב"א הוא בדרך אצילות ומצד האמ"א בבריאה? אמר להם, חברים חברים, לא כך זה, שהרי אדם של אצילות זכר ונקבה היה מצד אב"א ואמ"א, וזהו ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. יהי אור מצד האב"א, ויהי אור מצד האמ"א. וזהו אדם דו פרצופים.

אבל לזה אין בו צלם ודמות, אלא אם העליונה היה לה כנוי אחד שעולה לחשבון אלהים, ואותו כנוי הוא אור וחשך. ובגלל אותו חשך שהיה באותו כנוי, אמר אבא שעתידי לחטא לאדם של

בתשובה, היד הזו מצילה אותו מהדין. אבל כשדין עלת על כל העלות, נאמר בו ואין מידי מציל.

ועוד, שלש פעמים נאמר בפסוק זה אני אני אני, שיש בהם א' א' א' י' י' י', שנרמזו ביו"ד ה"י וא"ו ה"י יו"ד ה"א וא"ו ה"א. ויש בהם שלש ווים, ו' ו' ו' - ואחיה ואני ואין - שנרמזו בשמות האלה. ועם כל זה שהרי בארו את הפסוק הזה החברים אצל אלהים אחרים, כמו שנאמר ראו עתה כי אני אני הוא - זה הקדוש ברוך הוא ושכינתו שנאמר בהם אני וה'. ואין אלהים עמדי - זה סמא"ל ונח"ש. אני אמית ואחיה - אני אמית בשכינתי למי שהוא רשע, ואני אחיה בה את מי שהוא צדיק. ואין מידי מציל - זה י"ד יהו"ה שהוא יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, והוא כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, והכל אמת. אבל מה שנתבאר למעלה עלת העליון שהוא עלת על כל העלות, והסוד הזה לא נמסר לכל חכם ונביא [נ"א אבל מה שנאמר למעלה על עליון שהוא על העלות, הסוד הזה לא נמסר אלא לכל חכם ונביא].

❦ סדר הלימוד ליום ז תשרי [יום 7 בשנה] ❦

שאמר אחר כך ויברא אלהים את האדם בצלמו? אמר לו, מה שבארו על כך בעלי המשנה, שמהם אמרו נברא, ומהם אמרו לא נברא, והקדוש ברוך הוא ברא אותו, שכתוב (שם) ויברא אלהים את האדם בצלמו.

אמר לו, אם כך הוא, לא יתן חלק ביד אחד מהם ולא נעשה בדמות שלהם, אלא באיקונין של המלך, בצלמו כדמותו, שהוא צלם ודמות תבניתו. אמר, כך נודע? אמר, חס ושלום, אלא אני אומר שנברא בכל והשליטו על הכל, שאם היה כל אחד נותן בו חלקו, בזמן שהיה כועס עליו כל אחד היה נוטל חלקו ממנו, כי במה נחשב הוא?

אלא הקדוש ברוך הוא ברא אותו כל אחד בדמותו, זוהי מלכות הקדושה שהיא תמונת כל, שבה הסתכל הקדוש ברוך הוא וברא את העולם וכל הבריות שברא בעולם, וכלל בה עליונים ותחתונים בלי פרוד כלל, וכלל בה עשר ספירות, וכל השמות והכנויים וההניות, ועלת על

ולכן אמר ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי, שלוקח ממנו עצה, שאין לו שני ולא שתף ולא חשבון. שיש אחד בשתוף כמו זכר ונקבה, ונאמר בהם (שם נא) כי אחד קראתיו, אבל הוא אחד בלי חשבון ולא שתוף, ולכן אמר ואין אלהים עמדי. כמו כלם והשתטחו לפניו ואמרו, אשרי האיש שרבונו מסכים עמו לגלות סודות טמירים שלא היו מתגלים למלאכים קדושים.

אמר להם, חברים, יש לנו להשלים הפסוק, שכמה סודות טמירים יש בפסוק הזה (דברים לב) אני אמית ואחיה וגו'. אני אמית ואחיה - בפסירות. אחיה - מצד של הימין חיים, ומצד השמאל מות. ואם לא מסכימים שניהם עם עמוד האמצעי, לא מתקים הדין, שהם במושב שלשה כאחד. ולפעמים מסכימים שלשה לעשות דין, ויבא י"ד [ימין] שהיא פשוטה לקבל שבים, שהוא יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א. וזו שכינה נקראת יד ימין מצד החס"ד. יד שמאל מצד הגבורה. יד יהו"ה מצד עמוד האמצעי. כשבן אדם שב

בא ראה כמה עלות הם נסתרים שהם מתלבשים והם מרפכים בפסירות, והפסירות מרכבה להם, שהם טמירים ממחשבת בני אדם, ועליהם נאמר (קהלת ה) כי גבה מעל גבה שמר וגו'. אורות מצחצחים אלה על אלה. ואלה שמקבלים הם חשוכים מאחרים שעליהם שמקבלים מהם. ולעלת [על כל] העלות אין אור עומד לפניו, שכל האורות חשוכים לפניו.

זי"ן, מה מעשהו? כמנין ימות השבוע, ללמדך שכל יום יש לו כח. ומה מעשהו כאן? ללמדך שכשם שיש חכמה גדולה באזן לאין תכלית, כך יש הכח שהוא בכל האברים. ואיזה אברים? שבע שיש באדם, שכתוב (בראשית ט) כי בצלם אלהים עשה את האדם:

רעיא מהימנא

אמר לו, מגורה הקדושה, אחר שאמר (בראשית א) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, מהו

האלהים את בנות האדם. את בת האדם לא נאמר, אלא את בנות האדם. ולא עוד, אלא אם אדם חוטא, הרי מקדים לו תשובה לחזור לרבנו לתקן במה שחטא.

אמרו לו החברים, [רבי רבי], אם כן, למה כל זה? אמר רבי שמעון לחברים, אם לא היה כן שברא הקדוש ברוך הוא יצר טוב ורע, שהם אור וחשך, לא הייתה זכות וחובה לאדם של בריאה, אלא [בגלל] שנברא משניהם, ולכן (דברים ל) ראה נתתי לפניך היום את החיים וגו'. אמרו לו, כל זה למה? ולא היה יפה שלא נברא ושלא לחטא ולגרם כל מה שגרם למעלה, ולא היה לו לא ענש ולא שכר?

אמר להם, מן הדין היה לו לבראו כן, בגלל שהתורה בגללו נבראה, שכתוב בה ענש לרשעים ושכר לצדיקים, ולא היה שכר לצדיקים וענש לרשעים אלא בגלל אדם של בריאה, (ישעיה מה) לא תהו בראה לשבת יצרה. אמרו, ודאי כעת שמענו מה שלא שמענו עד עכשו, שודאי לא ברא הקדוש ברוך הוא דבר שלא צריך, ולא עוד, אלא התורה של בריאה היא לבוש השכינה, ואם אדם לא היה עתיד להבראת [לחטא], הייתה השכינה בלי כסוי כמו עני. ולכן כל מי שחטא, כאלו הפשיט לשכינה את מלבושיה, וזהו ענש האדם.

ובל מי שמקים מצוות התורה, כאלו הלביש לשכינה את מלבושיה. ולכן פרשוה בכסוי הציצית [ותפלין] (שמות כב) כי היא כסותה לבדה הוא שמלתו לערו במה ישכב, בגלות? והרי פרשוה. בא ראה, חשך הוא שחר של התורה, אור הלכן של התורה.

השלמה מההשממות (סימן ה)

לבן של התורה, וכשאותו אור מתלבש בחשך, נאמר בתורה שחורה אני ונאווה. וכשמתעלה משם אור שהוא לבן, אומרת אל תראני שאני שחרחרת, והתורה כמו שבת עין, שהיא שחורה ויפה באור שמאיר בה, ולכן בת עין והאור שמאיר בה אמרה ה' אורי וישעי ממי אירא. אורי - אור י', שהיא בת עין, ושני גננים יש לה - אור מבפנים וחשך מבחוץ, להיות שולט בהם על כל

הכל שהוא אדון על הכל, ואין אלוה מבלעדיו, ולא נמצא בכל העליונים והתחתונים פחות ממנו.

בגלל שהוא קשר של כלם והשלמות של כלם, לקיים בו ומלכותו בכל משלה. ובגלל שלא נמצא עלת על הכל בעליונים ובתחתונים פחות ממנו אפלו באחד מהם, היא [נקראת] התקרה אמונת ישראל. ומצד של עלת על הכל נאמר בה (דברים ד) כי לא ראיתם כל תמונה. אבל מצד של שאר העמים נאמר בהם [בה] (במדבר יב) ותמונת ה' יביט.

בא המנורה הקדושה ושאר החברים והשתחויו לפניו ואמרו, כעת אין מי שיכול לטל ממנו את חלקו, שלא נתן לו אחד מהעולם, אלא בורא העולמות עלת על הכל, ובו תלוי ענשו או שכרו, ולא במלאך ושרף ולא בשום בריה מהעולם, ובגלל כן פרשוה חכמי המשנה, המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם: ע"כ.

דבר אחר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו - הרי פרשוה החברים על מלאכי השרת שהם אומרים את הפסוק הזה. אמר להם, אחר שהיו יודעים מה שהיה ומה שעתיד להיות והם היו יודעים שעתיד לחטא, למה רצו לעשות אותו? ולא עוד, אלא שעזא ועזאל היו מקטרגים עליו בזמן שאמרה שכינה לקדוש ברוך הוא נעשה אדם. אמרו, מה אדם ותדעהו? מה אתה רוצה לברא אדם, ותדעהו שעתיד לחטא לפניך באשתו שהיא חשך? שאור הוא זכר, וחשך נקבה, שמאל חשך של בריאה. באותו זמן אמרה להם השכינה: בזה שאתם מקטרגים, אתם עתידים לנפל, כמו שכתוב ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טבת הנה וגו'. [חשקו בהם] וטעו בהם, והפילה אותם השכינה מקדשתם.

אמרו החברים, רבי רבי, בין כן [נ"א אם כן], עזא ועזאל לא היו משקרים בדבריהם, שודאי בנקבה עתיד אדם לחטא. אמר להם, כן אמרה השכינה: אתם הזדמנתם לקטרג לפני יותר מצבא המרום. אם אתם הייתם יפים מאדם במעשיכם, נאה לכם לקטרג עליו, אבל הוא עתיד לחטא באשה אחת, ואתם בנשים רבות. החכה שלכם יותר מבני אדם, כמו שכתוב ויראו בני

עולה שלמה בעטוף של מצנה ותפלין על הראש והזרוע, נאמר בהם (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי שם יהוה נקרא עליך וראו ממך. שם ה' פרשה שהיא תפלין של ראש. ומי שרואה שם יהוה על הראש בתפלה שהיא אדני (יהוה), מיד פלם בורחים. זהו שכתוב (תהלים צא) יפול מצדך אלף וגו'.

בְּשֵׁהאֹר הוא, רננו צדיקים בה', וזו דרנה של צדיק חי העולמים, ומשם רנה ובו הגאולה. זהו שכתוב (ירמיה כג) צמח צדיק, ודאי שהוא עשירי, וצדיק נוסע משמאל, ועמוד האמצע מימין. זהו שכתוב מימינו אש דת למו.

בֵּא ראה, כל האותיות הן מצד אותיות התורה שכלולות בשכינה, וצדיק נוסע משמאל, קץ חי שהוא יצחק בהפוך. חי העולמים קשור בשמאל, ושכינה תחתונה מצד שמאל נאמר בה והארץ היתה. מצד הימין תהו ובהו, בו הוא מצד עמוד האמצעי. וחשך על פני תהום – זו שכינה התחתונה. ומי גרם לה את זה? אלא הקב"ה קדם שברא את העולם היה נסתר יהוה, אחר כך התפשטה ה' למטה, ונאמר בה והארץ היתה תהו ובהו, וסוד הדבר – אלה תולדות השמים והארץ בהברואם, בה' בראם. הרי לה שהיה לבושה תהו.

ובגלל זה כי לא המטיר ה' אלהים, עדין לא היה יורד השפע שלה בגלל שאדם אין, שהיה בעלה נסתר באין. עד שהתפשט ה' מן יהוה, שהוא בינה, שהוא מקור השפע, שהיא נקדה נסתרת, ומשם השקה את כל פני האדמה. וקדם שירדה היה הקדוש ברוך הוא בונה עולמות ומחריבן, בגלל זה היה השפע יורד באותו זמן היא ראשית מחסד, זהו שכתוב (תהלים פט) אמרתי עולם חסד יבנה. ובגלל זה לא תהו בראה לשבת יצרה, ונאמר בה לא טוב היות האדם לבדו, שלא תהו בראה.

ובזמן שהיה תהו, אמר אלהים לנח, קץ כל בשר בא לפני וגו', קץ של יצחק שנאמר בו כי אתה ראיתי צדיק לפני, שאם אתה היית מבקש רחמים עליהם, לא נחרבו. והוא היה אומר לו ברמז כדי שיבקש רחמים עליהם, ולא ימות משיח שהוא מצד השמאל.

אמר לו, והרי היה בונה עולמות ומחריבן קדם שנברא העולם? אלא מגיד מראשית

הקלוסיים [קלפות]. זהו שכתוב (תהלים קג) ומלכותו בכל משלה.

בלבוש של אור היא שולטת על כל אותם שנאמר בהם (שמות י) ולכל בני ישראל היה אור במושבתם, ובלבוש שחר שולטת על הרשעים שנאמר בהם (שמואל א ב) ורשעים בחשך ידמו.

ועוד, אור הוא מצד הימין (חסד), שהוא אור של יום ראשון שנאמר בו יהי אור, זה אברהם, ויקרא אלהים לאור יום. חשך מצד השמאל, שנאמר בו ביצחק (שם כז) ותכהין עיניו מראות, ולחשך קרא לילה. יעקב שהיה לבוש משניהם באור של ימין ובחשך של שמאל, ובשניהם עמוד האמצעי הוא עמוד.

עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם. הענן מצד שלו מים. החשך מצד שלו אש. עמוד הוא שלום ביניהם. זהו שכתוב (איוב כח) עושה שלום במרומו. וכשהוא באמצע – ולא קרב זה אל זה כל הלילה. לא קרב המים לאש, ולא אש למים, שהוא מפריד ביניהם. וזוהי מחלקת בית הלל ובית שמאי שהיא לשם שמים, וכנגדם שני אמוראים של הרקיע, מיכאל וגבריאל, ושר שלום מכריע ביניהם, שהוא נוריאל. אוריאל נקרא מצד הימין, נוריאל מצד השמאל, והוא אדם שלמטה, מטטרוין שמו, שולט על כל בעלי המשנה. זהו שכתוב (בראשית א) וירדו בדגת הים, אלו תלמידי חכמים שמתרבים במי התורה, שיורשים משם נפש חיה.

ובעוף השמים – אלו בעלי זכיות, שבזכותם פורחים למעלה, ויורשים משם רוח שהוא עוף יעופף בכנפים במצוות עשה. ובבהמה – אלו עמי הארץ שנאמר בהם (במדבר יד) אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם. ע"כ.

(ואם תפלה אינה שלמה, כמה מלאכי חבלה רודפים אחריה, כמו שנאמר (איכה א) כל רדפיה השיגוה בין המצרים, ולכן מתפללים (תהלים עח) והוא רחום יכפר עון – זה סמאל שהוא נחש. ולא ישחית – זה המשחית. והרבה להשיב אפו – זה אף. ולא יעיר כל חמתו – זו חמה, כדי שלא ירדפו אחר התפלה. וכמה מלאכי חבלה תלויים מהם. שבעה ממנים הם, ותלויים מהם שבעים, ובכל רקיע ורקיע הם מקטרגים, ותלויים מהם עשרת אלפים רבוא. ואם תפלה

על האחרונה, ובגלל זה אז ישיר משה. אז שר לא נאמר, אלא אז ישיר.

עשירי בתפלה, וזו שכינה, ועליה נאמר (תהלים יז) תפלה לדוד שמעה ה' צדק. ודוד ברוח הקדש אמר באחרית הימים של הגלות, אמר על ישראל (שם) בחנת לפי פקדת לילה, ואין לילה אלא גלות, ומה שאמר איוב הכל היה משל על ישראל שאמר כלה ענן וילך, והשטן רצה לקטרג לו, ואמר הקדוש ברוך הוא, איוב לא בדעת ידבר. אף ביעקב כף, בגלל שראה ברוח קדשו את דחק הגלות: ע"כ.

ייעקב, בגלל שראה ברוח הקדש דחק של הגלות האחרונה בסוף הימים, [אמר (בראשית כח) ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, ובא הלילה של הגלות, ואמר] (שם לב) ויירא יעקב מאד ויצר לו. וחלק את העם הקדוש בגלות לשלשה צדדים, כמו שנאמר (שם לג) וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשנה, בראש בגלות אדום. ואת לאה וילדיה אחרנים ואת רחל ואת יוסף אחרנים. ובגלל שראה אחר כף עניות וצער שלהם, אמר (שם כח) ושבתני בשלום אל בית אבי. ואמר, ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש.

ודוד, בגלל הגלות אמר (שמואל ב יז) רעב ועיף וצמא במדבר. בגלל שראה שכינה חרבה יבשה, היה נוטל צער בגללה. אחר שראה שישאל חוזרים [בתשובה] בחדוה, תקן עשרה מיני נגונים, ובסוף כלם אמר (תהלים קב) תפלה לעני כי יעטף [נ"א תקן עשרה מיני תלים, ובסוף כלם תפלה לדוד הטה ה' אזנך ענני. אחת שכל התפלות שבגללן מתעטפים לפני המלך, ולא היו נכנסות עד שתכנס תפלת העני, אמר תפלה לעני כי יעטף], והיא תפלה שעוטפת כל התפלות לפנייה עד שתכנס תפלתו, לכן הקדים עני לכלם.

מהי תפלת העני? זו תפלת ערבית שהיא רשות בפני עצמה בלי בעלה, ומשום שהיא בלי בעלה, היא עניה ויבשה, וצדיק עני יבש זה זרע יעקב, שהוא ברשות כל אמות העולם, ודומה לתפלת ערבית שהיא לילה של הגלות.

ותפלת שבת היא צדקה לעני, כמו שבארוה בעלי המשנה, שמש בשבת צדקה

אחרית, שהקדוש ברוך הוא היה במחשבתו כל הדורות שהיה בונה, ונחרבו קדם שנבראו. ראה שהיו עושים מעשים שיחרבו, וכיון שברא, חשב פאלו החריבם, וזה מדבר עד סוף הימים שאלה תולדות רעות, והיו גורמים דנהר יחרב ויבש. יחרב בבית ראשון, ויבש בבית שני. הנביעה שלו בשני עולמות, שכינה עליונה ושכינה תחתונה. ולנח התגלה מה שהיה ומה שעתיד להיות, ולא בקש עליהם רחמים, עד שבא משה ובקש רחמים, שעתידים היו ישראל שלא יצאו אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה, מצד הגבורה שהיו דנים, והחזר העולם לתהו.

ובגלל שמשנה בקש עליהם רחמים, השמאל דוחה ולא יצאו בה בני ישראל, וימין מקרבת שהיא ימין מטה כלפי חסד. ומשה, בגלל שנתן עצמו עליהם, נתן תקף לדרגתו, שהיא עמוד האמצעי, שהיא תורה שנתנה בימין. זהו שכתוב (דברים לג) מימינו אש דת למו, ובגלל זה הגאלה תלויה בו. זהו שכתוב (בראשית מט) לא יסור שבט מיהודה, עד כי יבא "שילה", שהוא משה בחשבון.

יסוד צדיק בו סו"ד תהא שמאל דוחה, אף על פי שפרשנו בו כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה ששים ושש, בגלל שנקשר בשמאל, וימין מקרבת כי תלוי ממנה עמוד האמצעי, שששים ושש הם ששים מסכתות, וששה סדרי משנה שנתנו מגבורה שהיא שמאל. ששים גבורים נקראו שנוסעים מגבורה, ששם תורה שבעל פה, שהיא שכינה תחתונה, כלל של ששים מסכתות וששה סדרי משנה. שתורה שבכתב, לפה לא התגלתה, בגלל שעתיד שמאל, שהיא פה, להדחות.

ולכן הוא מסתיר כף הגאלה בלב, והפה שהוא גלוי לא מתגלה הגאלה, ובגלל שהכל תלוי בימין, אמר הנביא (ישעיה נג) וזרוע ה' על מי נגלתה. על מי ודאי, שנאמר בה מי ירפא לך, זהו שכתוב (איכה ב) מ"ה אעידך מ"ה אדמה לך, ואמר לי מ"ה שמו, במ"ה יבא הזמן, ובמ"ה תבא רפואה. זהו שכתוב (שם) מה אשנה לך ואנחמך וגומר, מ"י ירפא לך, שמשנה הוא מ"ה שמו ובו תהא נחמתך. ובגלל כף כפל הקדוש ברוך הוא שמו משה משה, אחד על גאלה הראשונה, ואחד

בניהם הפסקה. וצריך להעלות תורה ומצוה באהבה ויראה.

שָׁכַל מצוות עשה ולא תעשה כלן תלויות משם יהו"ה. כמו שבארנו סוד זה שמי עם י"ה – שס"ה מצוות לא תעשה. וזה זכרי עם ו"ה – רמ"ח מצוות עשה. והרי כאן שס"ה ורמ"ח, והם רמ"ח תבות שבקריאת שמע, ונתנו מאהבה [של אות י'] ויראה של אות ה'. ולכן תקנו הבוחר בעמו ישראל באהבה, והם כלולים באברהם, שנאמר בו זרע אברהם אהבי.

השלמה מההשממות (סימן ו)

זרע אברהם אהבי. אין מי שעומד לפני שער התפלה, ועליו נאמר (שם קכז) לא יבשו פי ידברו את איבים בשער, שהוא שער המלך, בגלל שתפלה היא מצוה, וזו שכניה, ותורה זה הקדוש ברוך הוא, לא צריך בניהם הפסקה, וצריך להעלות תורה ומצוה ביראה ואהבה, שכל מצוות עשה ולא תעשה תלויות משם יהו"ה, כמו שבארנו סוד זה שמי עם י"ה – שס"ה מצוות לא תעשה, וזה זכרי עם ו"ה – רמ"ח מצוות עשה, והרי כאן מאתיים ושמונה וארבעים, ושלוש מאות וחמשה וששים, והן מאתיים ושמונה וארבעים תבות שבקריאת שמע, ונתנו מאהבה ויראה של אות ה', ומשום כך תקנו הבוחר בעמו ישראל באהבה, והם כלולים באברהם שנאמר בו (ישעיה מא) זרע אברהם אהבי.

תפלין הן עז שנתנו מיראה שהיא לשמאל, וזה פחד יצחק, ששם כל המקטרגים עולים לתבע כל הדינים, ולכן ובזרוע עזו – זה תפלין, י"ה ביראה, ו"ה באהבה. זהו שכתוב (תהלים לא) אהבו את ה' כל חסידיו. בא ראה, יהו"ה כולל הכל, ולכן נאמר ביעקב והנה יהו"ה נצב עליו, שהוא עמוד האמצעי לאחר שהוקם. [כתוב בדפוס, עד בדמות של רבנו ודאי] שכאשר תפלתו עולה למעלה, הפרוז יוצא מן הרקיעים ויאמר הבו כבוד לדיוקן המלך, ואין שער שעומד לפני התפלה הזו. אדני שפתי תפתח – להוציא מזון לבנים הקדושים, שבהיכל הזה שם המזון.

בנים חיים ומזונות מצד עמוד האמצעי, שהוא בני בכרי ישראל, והוא עץ החיים שיוצא

לעניים [שעניים מתנחמים בדרך של שמש של שבת]. ולכן צריך אדם להיות כמו עני לשער המלך בתפלת עמידה בכל ששת ימי החל בשביל השכינה, ומתעטף לה בעטוף של מצוה של ציצית כמו עני, ויהיה בתפלין כמו אביון אצל השער שהוא אדני. שפך עולה לחשבון היכ"ל. וזהו אדני שפתי תפתח.

ובשפותח פיו בתפלת ערבית, נוחת נשר בימי החל לקבל בכנפיו תפלת הלילה. וזה נוריא"ל נקרא אוריא"ל מצד של חס"ד, ונוריא"ל מצד של גבורה, שהוא נר דולק, שנאמר בו (דניאל ז) נהר דינור וגו'.

ובתפלת שחרית אריה נוחת לקבל תפלה בזרועותיו וכנפיו, שארבע כנפים [יש] לכל חיה, זה מיכאל. ובתפלת מנחה שור נוחת לקבל [נ"א תפלה] בקרניו וכנפיו, וזה גבריאל. ובשבת נוחת הקדוש ברוך הוא בשלשת האבות לקבל הבת יחידה שלו בהם, וזה סוד של שבת, ש' בת יחידה שלו. באותו זמן החיות העליונות שנקראו בשם של יי', פותחים ואומרים, (תהלים כד) שאו שערים ראשיכם והנשארו פתחי עולם.

באותו זמן נפתחים שבעה היכלות. היכל הראשון – היכל האהבה. שני – היכל היראה. שלישי – היכל הרחמים. רביעי – היכל הנבואה באספקלריה המאירה. חמישי – היכל הנבואה באספקלריה שאינה מאירה. ששי – היכל הצדק. שביעי – היכל הדין.

ועליהם נאמר בראשית – ברא שי"ת. אלהים היכל שביעי. וכך הם שבעה היכלות למטה, וכנגדם שבעה קולות של הבו לה', ושמונה עשרה אזכרות שבהן משוטט הקדוש ברוך הוא בשמונה עשר עולמות (תהלים סח) ברכב אלהים רבתיים אלפי שנאן, שהם שמונה עשר רבוא עולמות, וכמה שומרי שערים יש להיכלות שמקבלים תפלות, וכל תפלה לא תכנס אלא במדה במשקל, ואין מי שעומד לפני שער התפלה, ועליו נאמר (שם קכז) לא יבשו פי ידברו את אויבים בשער, שהיא שער המלך. בגלל שתפלה היא מצוה, וזו שכניה, והתורה זה הקדוש ברוך הוא – לא צריך

פְּתַח רבי שמעון ואמר, עליונים שמעו, תחתונים התכנסו, אלה מורי הישיבה שלמעלה ושלמטה. אליהו, בשבועה עליך, קח רשות ורד לכאן, שהרי קרב גדול הזדמן. חנוך הממנה, רד לכאן אתה וכל מורי הישיבה שתחת ידך, שלא לכבודי עשיתי, אלא לכבוד השכינה.

פְּתַח כמקדם ואמר, זרקא ודאי. בבואך להעלות תפלה לאותו מקום ידוע. כמו שאותה אבן הקלע שנזרקה למקום ידוע, כך צריך להעלות מחשבתו בתפלה באותו כתר אבן מכללת ומעטרת, שנאמר בה כל הזוקף זוקף בשם, שצריך להעלותה לשם.

ובאותו מקום שמעלה אותה לבעלה, אפלו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, אף על גב שנאמר בו ואתה תשופנו עקב. אותה האבן שהיא י" של יעקב, שנאמר בה (בראשית מט) משם רעה אבן ישראל, לא יפסיק. וצריך להעלותה [נ"א אותה] עד אין סוף. וכשמוריד אותה, נאמר בו כל הכורע כורע בכרוך, שצריך להורידה עד אין תכלית, ולא יפסיק [נ"א אותה] ממנו לא למעלה ולא למטה.

לפעמים בעלה הוא ו' בצדיק בששה פרקים שלי שתי שוקים יורד אליה בשתי שוקים. לפעמים בעלה הוא ו' בשתי [נ"א זרועות], ששה פרקים שעולה אליו בשתי זרועות. לפעמים הוא בן אבא ואמא, בן י"ה, צריך להעלות [לה למעלה וכאשר] למעלה לה'. וכשעולה שם, לפעמים היא בהפוך ו' ובין י' י' כמו זה א צריך להעלותה אליו, שנאמר בה (תהלים קיח) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.

ובשהיא עולה למעלה, בראש כל הראשים היא עולה, ובגללה המלאכים אומרים אי"ה מקום כבודו. וכשעולה לא' [למעלה] כמו זה א, היא כתר בראש של א' עטרה על ראשו כתר. וכשירדת נקדה למטה ומתעטרת, יורדת בה כמו זה [א קמץ]. וכשעולה נקראת כתר בסוד הטעמים, וכשירדת נקראת נקדה. וכשמתיחד עמה היא [נקראת אות] ז', היא כלולה ממנו אות ברי"ת, שהוא שביעי של הכל.

ובודאי שאבן זו היא בנין כל העולמות, ולכן (דברים כה) אבן שלמה וצדק יהיה לה. היא

מהחיים שלמעלה, והוא העץ שבו מזון לכלם. ובני השכינה הם ישראל למטה, החיים שלה תורה, המזון שלה תפלה, שחשובה כקרוב, ובגלות נאמר אצל ישראל הבה לי בנים, ושכינה היא קרבן לקדוש ברוך הוא שמקבל אותה בימין ושמאל וגוף, ויחודו עמה בצדיק, שהוא אות תפלין ושבת וימים טובים.

ויש לשאל, למה מתפללים אל הקדוש ברוך הוא בכמה דרגות? לפעמים מתפללים אליו בספירה ידועה ובמדה ידועה, לפעמים תפלה לימין - זהו שנאמר הרוצה להחכים ידרים, לפעמים לשמאל - זהו שנאמר הרוצה להעשיר יצפין, לפעמים של אב ואם הם לימין ולשמאל, ולפעמים לעמוד האמצעי, לפעמים לצדיק, כל תפלה עולה לדרגה ידועה. אלא ודאי יהי"ה הוא בכל ספירה וספירה, ותפלה היא שכינה.

בזמן שמבקש לרחם על העולם עולה בימין, ובזמן שמבקש לעשות דין בעולם עולה בשמאל, והכל אל יהי"ה שהוא בכל מקום, ולכן זאת תורת העלה, עולה לה', וזו תפלה שהיא שכינה קרבן לה', וזו תפלה שהיא קרבנו, וכשעולה אליו, צריך להכליל עמה את כל הספירות, שאין קדשה פחות מעשרה: ע"כ.

ישראל שעולה ביו"ד ה"א וא"ו ה"א, וסוד הדבר - ישראל עלה במחשבה להבראת. מחשבה - חש"ב מ"ה, ובו תמצא את השם הקדוש. ומשום שיעקב שהוא ישראל, נאמר ויברא אלהים את האדם בצלמו, בדמות רבונו.

בנים חיים ומזונות מצד עמוד האמצעי, שהוא בני בכורי ישראל. והוא עץ החיים, והוא עץ שמזוין בו לכל. ולכן ישראל הם המזון שלו תפלה שנחשבת לקרבן. ובגלות נאמר (בראשית ל) הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי. ושכינה היא קרבן של הקדוש ברוך הוא ממנו בימין ושמאל וגוף. וכשעולה אליו, צריך להכליל עמה כל עשר הספירות, שאין קדשה פחות מעשר, שהוא קדשתו. ולכן כשבן אדם רוצה להעלות תפלה בכל תנועתו, [אם] נחש רוצה לקטרג לתפלה, צריך לעשות לו מקלע, וסוד הדבר - זרקא מקף שופר הולך סגולתא.

חלם. אין נקדה שאין כמותה בטעמים. סגול אל סגולתא. שבא אל זקף גדול. כלם תמצא להם נקדות אצל הטעמים למי שיודע סודות טמירים. פתח ואמר, זרקא מקף שופר הולך סגולתא. [פתח נקדת ימין ה' מלך. נקדת סגול שמאל ה' מלך. באמצע ה' ימלוך למטה. רבי אחא אמר, ה' מלך זה עולם עליון, ה' מלך זה תפארת, ה' ימלוך זה ארון הכרית].

השלמה מההשמטות (סימן מא)

שנינו, עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו על שם הצדיקים, וכשישראל צדיקים – מתגבר, ואם לאו – מתחלש, והוא סובל כל העולם, שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם, ואם חלש, לא יוכל להתקיים העולם: ע"כ.

השלמה מההשמטות (סימן ז)

הצדיק אבד – כל זמן שלא יבא השפע אבד, ועליו נאמר (ישעיה יט) ונהר יחרב ויבש. ובעת הברכה – (תהלים ה) כי אתה תברך צדיק, ברכות לראש צדיק: ע"כ.

השלמה מההשמטות (סימן ח)

למדנו, עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו על שם הצדיקים, וכשיש צדיקים – מתגבר, ואם לאו – מתחלש, והוא סובל כל העולם, שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. ואם חלש, לא יוכל להתקיים העולם: ע"כ.

אלה תולדות השמים והארץ (ר"ת תה"ו), הרי פשוטה, כל מקום שכתוב אלה – פסל את הראשונים. ואלה תולדות של תהו שנרמזו בפסוק השני והארץ הייתה תהו, ואלה הם שנתבאר שהקדוש ברוך הוא בורא עולמות ומחריבן. ולכן הארץ הייתה תהוה ובוהה, איך בורא הקדוש ברוך הוא עולמות להחריבם? יפה היה שלא לברא אותם! אלא ודאי כאן יש סוד. מה זה ומחריבן? שהקדוש ברוך הוא לא ישמיד את מעשי ידיו, ולא עוד, אלא זה השמים שנאמר בהם (ישעיה נא) כי שמים כעשן נמלחו וגו'. אם כן, הקדוש ברוך הוא עושה ומכה!?

מדה בין כל ספירה, וספירה של כל ספירה, [נ"א וכל ספירה] בה עולה לעשר, השעור שלה. ובה נעשית אמה עשר אמות ארך בין כל ספירה וספירה. וסוד הדבר – עשר אמות ארך הקרש, ובין הכל מאה. י' היא בין פרק ופרק עשר פעמים עולה למדה [בעל] של מאה אמה.

כל מדה ומדה נקראת עולם, וי"ו הם שעור ומדה. ו' שקל, י' מדה שלה. ושעור המדה חמש אמות ארך וחמש אמות רחב. והם כנגד שעור של כל רקיע שמהלך חמש מאות ארכו וחמש מאות רחבו, והם ה"ה. הרי לה שעור קומה באותיות יהו"ה. שאות ו' הוא רקיע השמים. חמשה רקיעים שלו ה' אלה נקראו ה' שמים. ה' חמשה רקיעים שכלולים בשמים, חמשה עליונים שמי השמים. והם ה"ה חמש עם חמש. ו' רקיע ששי להם. י' שביעי להם. י' שבעה בשבעה ועולים י"ד. וכן הם הארצות שבעה על גבי שבעה כמו גלדי בצלים, וכלם רמוזים בשתי עינים.

י' נקרא עולם קטן, ו' עולם ארך. וכל מי שרוצה לשאל שאלות לעולם ארך, צריך להאריך בו. וכל מי ששואל בעולם קצר, צריך לקצר. ועל זה בארו, במקום שאמרו לקצר – אין אדם רשאי להאריך.

לקצר בתפלות – (במדבר יב) אל נא רפא נא לה. בנקדה של י' להאריך [מצד של אות ו']. ולהתנפל – (דברים ט) [באות פ']. והכל פ"ו] ואתנפל לפני ה' פראשנה ארבעים יום וארבעים לילה. הכל [אחד]. מ"ם, י' נקדה באמצע נעשית מ"ם מצד החס"ד צריך להאריך בתפלה ובשם הקדוש, ועולה יהו"ה ברביע [וצריך] להאריך בתנועה זו שהוא סוד התקיעה. לקצר מצד השברים. בינוני – לא בקצור ולא באריכות, בתנועה של העמוד האמצעי שהיא שלשלת, ששניהם שקל הקדש.

כנגד רביע שהוא עולה חלם. שברים כנגד שבא. זה צריך להעלות קול, וזה צריך להוריד אותו. ולכן אותם שברים בחשאי שכינה תחתונה, וקול לא ישמע, כמו שנאמר (שמואל א-א) וקולה לא ישמע. תנועה זו שלשלת אחוז בשניהם. ויש כמו הרקיע המאריך בו תבה, והיא נקודה חריק כמו

ואות ו' ירדה עמו כְּדִי שְׁלֹא יֵאָבֵד בֵּינֵיהֶם, שְׁעֵתִיד
הוא בסוד הגלגול להתערב ביניהם בגלות
בין ערב רב, שהם נשמותיהם מצד אלה שְׁנֵאָמַר בָּהֶם
(ישעיה נא) כִּי שָׁמַיִם כָּעֵשֶׂן נִמְלְחוּ וְגו'. וְאַלֶּה אוֹתָם
שְׁלֹא בִקֵּשׁ נַח רַחֲמִים עֲלֵיהֶם, וְנֵאָמַר בָּהֶם וַיִּמְחוּ מִן
הָאָרֶץ, בְּגִלְל שֶׁהָיוּ מֵאֵלֶּה שְׁנֵאָמַר בָּהֶם (דברים כה)
תִּמְחָה אֶת זֵכֶר עַמְלֶק. וּמִשֶּׁה לֹא נִשְׁמַר מֵהֶם, וְהַפִּיל
ה' בֵּינֵיהֶם, וְלָכֵן הוּא לֹא יִכְנַס לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד
שֶׁתִּשׁוּב ה' לְמִקְוָמָה. וְלָכֵן יֵרֵד הוּא מִדְּרָגָתוֹ, וַיֵּרֵד בּוֹ
ו'. וְלָכֵן ה' נִפְלָה, ו' יָקִים אוֹתָהּ, ו' שֶׁל מִשֶּׁה.

ומשום שה"א קטנה, ה' של אברהם, שהיא של
הבראם, נקטן הוא בגלגלה, ונאמר בו
(ישעיה סג) מוֹלִיךְ לַיָּמִין מִשֶּׁה וְגו'. וְהוֹצִיא אוֹתָהּ
מִשֶּׁם בְּכַח שֶׁל ו' וְהֵבִיא אוֹתָהּ עִמּוֹ. מִיַּד שָׁרְתָהּ
עָלָיו י"ה וְנִשְׁלַמָּה הַשְּׁבוּעָה, [שְׁנֵאָמַר] (שמות יז) כִּי
יָד עַל כַּס יְהִי מִלְחָמָה לְה' וְגו'. מַה זֶה מִדֵּר דֵּר?
זֶה מִשֶּׁה, שְׁנֵאָמַר בּוֹ (קהלת א) דוֹר הַלֵּךְ וְדוֹר בָּא.
וְהָרִי פִּרְשׁוּהָ שְׁאִין דוֹר פְּחוֹת מִשְּׁשִׁים רְבוּא, וְזֶה
מִשֶּׁה, שְׁנֵאָמַר בּוֹ שְׁאִשָּׁה אַחַת יִלְדָה שְׁשִׁים רְבוּא
בְּכָרֶס אַחַת.

וחמשה מינים הם בערב רב, והם: נִפְּלִים
גְּבוּרִים עֲנֻקִים רִפְּאִים עַמְלָקִים.
וּבְגִלְלִים נִפְּלָה ה' קִטְנָה מִמִּקְוָמָה. בְּלַעַם וּבְלָק
הָיוּ מִצַּד שֶׁל עַמְלֶק. תִּקַּח ע"ס מִן בְּלַעַם, ל"ק
מִן בְּלָק, יִשְׂאָר בְּבָל, (בראשית יא) כִּי שָׁם בָּלָל ה'
שִׁפְת כָּל הָאָרֶץ. וְאַלֶּה אוֹתָם שְׁנֵשְׂאָרוֹ מֵאוֹתָם
שְׁנֵאָמַר בָּהֶם (שם ז) וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם. וּמֵאֵלֶּה
שְׁנֵשְׂאָרוֹ מֵהֶם בְּגִלוֹת רְבִיעִית, הֵם רֵאשִׁים בְּקִיּוּם
רַב, וְהֵם מַעֲמִידִים עַל יִשְׂרָאֵל כְּלִי חָמֶס, וְעֲלִיהֶם
נֵאָמַר (שם ו) כִּי מִלֵּאָה הָאָרֶץ חָמֶס מִפְּנֵיהֶם. אֵלֶּה
אוֹתָם עַמְלָקִים.

הנפילים, עליהם נאמר (שם) וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים
אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טְבוֹת הֵנָּה. וְאַלֶּה
הֵם מִין שְׁנַי מֵהַנְּפִילִים הָאֵלֶּה מְלַמְעֵלָה. שְׁכַשְׁרָצָה
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת אָדָם, שְׁאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם
בְּצַלְמֵנוּ וְגו', רָצָה לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ רֵאשׁ לְכָל הָעֲלִיוֹנִים
לְהִיּוֹת מְמַנָּה עַל כָּלָם וְשִׁיְהִיוּ מִתְמַנִּים עַל יָדוֹ, כְּמוֹ
שִׁיּוֹסֵף שְׁנֵאָמַר בּוֹ (שם מא) וַיִּפְקֵד פְּקָדִים עַל הָאָרֶץ,
הֵם רָצוּ לְקַטְרְגוֹ וְאָמְרוּ (תהלים ה) מַה אָנוּשׁ כִּי
תִּזְכְּרֵנוּ וְגו', שְׁעֵתִיד לַחֲטָא לְפָנֶיךָ. אָמַר לְהֵם

אלא סוד הדבר, כך הוא שהקדוש ברוך הוא ברא
את העולם וברא אותו בתורה, כמו שבארוה
בראשית, שְׁנֵאָמַר בָּה (משלי ח) ה' קִנְנִי רֵאשִׁית דְּרָכּוֹ.
וּבְרֵאשִׁית הַזֶּה בָּרָא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְהוּא
סִמָּךְ אוֹתָם בָּה, בְּגִלְל שְׁבָרִית כְּתוּבָה בּוֹ
בְּבִר' אשִׁית', וְנֵאָמַר בָּה (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי
יוֹמָם וְלַיְלָה וְגו'. וְאַלּוֹ הֵם שְׁנֵאָמַר בָּהֶם (תהלים קטו)
הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לְה' וְגו'. וְאָרֶץ הַחַיִּים הִיא כְּלוּלָה
מִשְׁבַּע אַרְצוֹת, שְׁעֲלֵיהֶם אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (שם קיו)
אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.

וברא שמים וארץ אחר כך על תהו, ואין שם יסוד
שהוא ברי"ת שְׁסוּמָךְ אוֹתָם, לְכֵן רָצָה
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַת תּוֹרָה לְאֲמוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי
עֲבוֹרִים, שֶׁהוּא בְרִית מִלָּה מִמֶּשׁ, וְלֹא רָצוּ לְקַבְּלָהּ,
וְנִשְׂאָרָה הָאָרֶץ חֲרָבָה וַיִּבְשָׁה.

וזהו יְקוּוֹ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוּם אֶחָד
וְתֵרָאָה הַיִּבְשָׁה. יְקוּוֹ הַמַּיִם – זֶה הַתּוֹרָה. אֶל
מְקוּם אֶחָד – אֵלּוֹ יִשְׂרָאֵל, מִשׁוּם שְׁנִשְׁמוֹתֵיהֶם
תְּלוּיּוֹת מֵאוֹתוֹ מְקוּם שְׁנֵאָמַר בּוֹ בְרוּךְ כְּבוֹד ה'
מִמְּקוּמוֹ. כְּבוֹד ה' – שְׁכִינָה תַּחַתוֹנָה. מִמְּקוּמוֹ –
שְׁכִינָה עֲלִיוֹנָה. וְכִיּוֹן שְׁאוֹתָם נִשְׁמוֹתֵיהֶם מִשָּׁם,
שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם בְּוִדְאֵי יְהו"ה, וְנֵאָמַר בָּהֶם (דברים לב)
כִּי חָלַק ה' עִמּוֹ. וְזֶהוּ יְקוּוֹ הַמַּיִם אֶל מְקוּם אֶחָד.

והתורה היא ישוב העולם. ואמות העולם, שהם
עוֹבְדֵי עֲבוֹרִים, שְׁלֹא קִבְּלוּ אוֹתָהּ, נִשְׂאָרוֹ
חֲרָבִים וַיִּבְשִׁים, וְזֶהוּ שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹרָא
עוֹלָמוֹת וּמַחְרִיבֵן, אֵלֶּה שְׁלֹא שׁוֹמְרִים מִצְּוֹת
הַתּוֹרָה. לֹא שִׁשְׁמִיד הוּא מַעֲשִׂיו כְּמוֹ שְׁחוֹשְׁבִים
בְּנֵי אָדָם. וְלָמָּה יִשְׁמִיד אוֹתָם אֶת בְּנֵיו, שְׁנֵאָמַר בָּהֶם
בְּהַבְרָאָם, בָּה' בְּרָאָם? וְאַלֶּה אוֹתָם שְׁמַתְגִּירִים
מֵאֲמוֹת הָעוֹלָם, בְּגִלְלִים נִפְּלָה ה' קִטְנָה שֶׁל אַבְרָהָם
בְּאֶלֶף הַחֲמִישִׁי שֶׁהוּא ה', שֶׁהוּא חָרַב וַיִּבְשׁ. חָרַב
בְּבֵית רֵאשׁוֹן, וַיִּבְשׁ בְּבֵית שְׁנִי.

ומשה, מִשׁוּם שְׁרָצָה לְהַכְנִיס גֵּרִים תַּחַת כְּנָפֵי
הַשְּׁכִינָה, וְחָשַׁב שֶׁהָיוּ מֵאֵלֶּה שְׁנֵבְרָאוּ בָּה'
וְנָתַן בָּהֶם אוֹת ה' שֶׁל אַבְרָהָם, גִּרְמוּ לוֹ יְרִידָה, כְּמוֹ
שְׁנֵאָמַר (שמות לב) לָךְ יָרַד כִּי שַׁחַת עָמְךָ. מִשׁוּם שְׁלֹא
קִבְּלוּ אֶת הָאוֹת ה' בִּירְאָה שֶׁל יו"ד וּבְאֶהֱבָה שֶׁל ה',
הוּא יָרַד מִדְּרָגָתוֹ שֶׁהוּא ו'.

שֶׁהֵם הַנְּפִילִים, שֶׁהִפִּילוּ עֲצָמָם לְזִנּוּת אַחַר נָשִׁים שֶׁהֵן טוֹבוֹת, וְלִכֵּן הִפִּילָם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִהָעוֹלָם הַבֹּא שְׁלֹא יִהְיֶה לָהֶם חֵלֶק שָׁם, וְנִתֵּן לָהֶם שְׂכָרָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ז) וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאֵיו אֶל פְּנֵיו לְהֶאֱבִידוֹ וְגו'.

הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אִם אַתֶּם הֵייתֶם לְמִטָּה כְּמוֹתוֹ, הֵייתֶם חוֹטְאִים יוֹתֵר מִמֶּנּוּ. מִיָּד – וַיֵּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם וְגו', חִשְׁקוּ בָהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִפִּילָם לְמִטָּה בְּשִׁלְשָׁלוֹת. וְהֵם עַז"א וְעַז"ל, שֶׁמֶהֱם הִנְשָׁמוֹת שֶׁל הָעָרֶב רַב,

❖ סדר הלימוד ליום ח תשרי [יום 8 בשנה] ❖

הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם שְׂכִינָתוֹ וַיִּתְחַדֵּשׁ הָעוֹלָם, זֶהוּ שְׁכָתוֹב (ישעיה טו) כִּי כֹאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הִתְחַדְּשִׁים וְהָאָרֶץ הִתְחַדְּשָׁה וְגו'. זֶהוּ בְיוֹם עֲשׂוֹת.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, וַיִּצְמַח ה' אֱלֹהִים מִן הָאָדָמָה כָּל עֵץ נִחְמַד וְגו'. אֲבָל בְּהִתְחַלְּהָ, עַד שֶׁיִּמְחֹו אֱלֹהִים, לֹא יוֹרֵד גֶּשֶׁם שֶׁל הַתּוֹרָה, וַיִּשְׂרָאֵל שְׂדוּמִים לְעֵשְׂבִים וְלֹאֵילָנוֹת לֹא יִצְמָחוּ, וְסוּד הַדְּבָר – וְכָל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה טָרָם יִהְיֶה בְּאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשְּׂדֵה וְגו'. בְּגִלְל שְׂאֵדָם אֵין לְעַבֵּד אֶת הָאָדָמָה, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְעַבֵּד אֶת הָאָדָמָה בְּקָרְבָנוֹת.

דְּבָר אַחֵר, וְכָל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה – זֶה מְשִׁיחַ רֵאשׁוֹן – טָרָם יִהְיֶה בְּאָרֶץ. וְכָל עֵשֶׂב הַשְּׂדֵה טָרָם יִצְמַח – זֶה מְשִׁיחַ שְׁנִי. וְלָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁאֵין שָׁם מִשָּׁה לְעַבֵּד אֶת הַשְּׂכִינָה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וְאָדָם אֵין לְעַבֵּד אֶת הָאָדָמָה. וְסוּד הַדְּבָר – (בראשית מט) לֹא יִסוּר שְׁבֵט מִיְהוּדָה – זֶה מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד. וּמְחַקֵּק מִבֵּין רִגְלָיו, זֶה מְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף. עַד כִּי יָבֹא שִׁיל"ה – זֶה מִשָּׁה. חֲשַׁבּוֹן זֶה כְּזֶה. וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים – אוֹתִיּוֹת וְלוֹ"י קָה"ת.

דְּבָר אַחֵר, וְכָל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה – אֵלוֹ הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם מִצַּד שֶׁל צְדִיק ח"י הָעוֹלָמִים. שִׁיחַ – ש' ח"י. שֶׁשְׁלֹשֶׁת עֲנָפֵי הָאֵילָן, וְהֵם שְׁלֹשָׁה אָבוֹת וּמִן ח"י עוֹלָמִים. לְשׁוֹן אַחֵר וְכָל עֵשֶׂב הַשְּׂדֵה – ע"ב שִׁי"ן. שְׁלֹשָׁה עָלִים שֶׁהֵם שִׁי יֵאֱהוּדוּנָה"י, וְהֵם ע"ב עֲנָפִים שְׁתּוֹלֵוּיִים בָּהֶם בְּחֲשַׁבּוֹן ע"ב. כָּלָם לֹא נֶאֱחָזִים בְּמִקּוֹם שֶׁהִיא שְׂכִינָה עַד שֶׁיָּבֹא אוֹתוֹ שְׁנִקְרָא אֲדָם, שֶׁהוּא יו"ד ה"א וְא"ו ה"א. וְזֶהוּ וְאָדָם אֵין לְעַבֵּד אֶת הָאָדָמָה.

וְלִבָּן נֶאֱמַר בּוֹ וְכָל עֵשֶׂב הַשְּׂדֵה טָרָם יִצְמַח, עַד שֶׁיִּצְמַח צְדִיק"ק. וּמִמֶּנּוּ (תהלים פה) אָמַת מֵאָרֶץ

הַגְּבּוּרִים – מִיֵּן שְׁלִישִׁי, עֲלִיָּהֶם נֶאֱמַר (בראשית ז) הִמָּה הַגְּבּוּרִים וְגו' אֲנֹשִׁי הַשָּׁם, וְהֵם מִצַּד אֱלֹהִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם יא) הִבֵּה נִבְנָה לָנוּ עִיר וְגו' וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שָׁם. וּבּוֹנִים בְּתֵי כְּנָסִיּוֹת וּמְדַרְשׁוֹת, וְשָׁמַיִם בָּהֶם סֵפֶר תּוֹרָה וְעֵטְרָה עַל רֵאשׁוֹ, וְלֹא לְשָׁם ה', אֲלֹא לְעֲשׂוֹת לָהֶם שָׁם. זֶהוּ שְׁכָתוֹב וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שָׁם. וְצַד אַחֵר מִתְּגַבְּרִים עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם כְּעַפְרָה הָאָרֶץ, וְגּוֹזְלִים אוֹתָם וּמִתְבַּטְּלֵת הָעֵבֻדָּה, וְעֲלִיָּהֶם נֶאֱמַר (שם ז) וְהַמִּים גָּבְרוּ מֵאֵד מֵאֵד עַל הָאָרֶץ.

הַרְפָּאִים – מִיֵּן רְבִיעִי, אִם יֵרְאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּדַחֵק, מִתְרַפִּים מֵהֶם, וַיֵּשׁ לָהֶם רְשׁוֹת לְהַצִּילָם וְלֹא רוּצִים. וּמִתְרַפִּים מִהַתּוֹרָה וּמֵאֱלֹהִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בָּהֶם לְעֲשׂוֹת טוֹב עִם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת. עֲלִיָּהֶם נֶאֱמַר (ישעיה כו) רְפָאִים בַּל יִקְמוּ. בְּזִמְן שֶׁתָּבֹא פְקִידָה לְיִשְׂרָאֵל, נֶאֱמַר בָּהֶם (שם) וְתִאֲבֹד כָּל זִכָּר לָמוֹ.

הַעֲנֻקִים – מִיֵּן חֲמִישִׁי, שֶׁהֵם מְזֻלְזָלִים לְאוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (משלי א) וְעֲנֻקִים לְגִרְגָּתֶיךָ, וְעֲלִיָּהֶם נֶאֱמַר (דברים ב) רְפָאִים יִחְשְׁבוּ אֶף הֵם כְּעֲנֻקִים. שְׁקוּלִים זֶה לְזֶה. אֱלֹהִים אוֹתָם שֶׁמְחַזְרִים אֶת הָעוֹלָם לְתַהוֹ וְבַהוֹ. וְסוּד הַדְּבָר, [שְׁבַגְלָלָם] נִחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהָאָרֶץ הִיָּתָה תַהוֹ וְבַהוֹ, שֶׁהִיא עֶקֶר וַיִּשׁוּב הָעוֹלָם. מִיָּד כְּשִׁיבָא הָאוֹר, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, יִמְחֹו מִן הָעוֹלָם וַיִּאֲבָדוּ. אֲבָל הַגְּאֵלָה אֵינָה תְלוּיָה אֲלֹא בְּעֲמֻלָּק עַד שֶׁיִּמְחָה, שְׁבוּ הַשְּׁבוּעָה, וְהָרִי פָּרְשׁוּהָ.

דְּבָר אַחֵר אֱלֹהִים תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְגו', אֱלֹהִים אוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שמות לב) אֱלֹהִים אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל. בְּיוֹם שֶׁיִּמְחֹו אֱלֹהִים, כְּאֵלוֹ אוֹתוֹ יוֹם עֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁמַיִם וְאָרֶץ. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אָרֶץ וְשָׁמַיִם. בְּאוֹתוֹ זְמַן יִהְיֶה

מתפרנס הצדיק אלא ממנו ושכינה ממנו, ולא צריכים את התחתונים [שלהם], אלא כלם נזונים למטה על ידו. שבגלות לא היה לשכינה ולח"י העולמים מזון אלא בח"י ברכות של התפלה. אבל באותו זמן הוא יהיה מזון לכל.

ועין החיים, שהוא עץ החיים, יהיה נטוע בתוף הגן, שנאמר בו (בראשית ג) ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם. ועל השכינה לא שולט העץ של צד האחר, שהם ערב רב שהם עץ הדעת טוב ורע, ולא תקבל בה עוד טמא. זהו שכתוב (דברים לב) ה' בָּדַד יִנְחֵנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֹכַח. ולכן לא מקבלים גרים לימות המשיח, ותהיה השכינה כמו גפן שלא מקבלת נטע ממין אחר.

וישראל יהיו כל עץ נחמד למראה, ויחזר עליהם יפי, שנאמר בו (איכה ב) השליף משמים ארץ תפארת ישראל. ועץ הדעת טוב ורע נדחים מהם, ולא מתדבקים ולא מתערבים בהם, שהרי נאמר בישראל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, שהם ערב רב. וגלה להם הקדוש ברוך הוא, שביום אכלו ממנו, גרמו שאבדו שתי אבדות, שהם בית ראשון ובית שני. זהו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, פעמים. והם שגרמו שצדיק יחרב ויבש בבית ראשון, שהיא שכינה עליונה, ובבית שני, שהיא שכינה תחתונה. זהו (ישעיה יט) ונהר יחרב ויבש. ונהר זה יחרב בה' תחתונה, בגלל שתסתלק ממנו שפע הי' לאין סוף.

ומיד כשיצאו ישראל מהגלות, העם הקדוש לחוד, מיד נהר שהיה חרב ויבש נאמר בו ונהר יצא מעדן, זה ו', להשקות את הגן. ונהר - זה העמוד האמצעי. יצא מעדן - זו אמא העליונה. להשקות את הגן - זו שכינה תחתונה. שבאותו זמן נאמר במשה ובישראל (שם נח) אז תתענג על ה'. בענג, שהוא ע' עדן, נ' נהר, ג' גן. ויתקים הכתוב (שמות טו) אז ישיר משה וגו'. שר לא נאמר, אלא ישיר. ויתהפך לערב רב ענג"ג לנג"ע, ולאמות העולם עובדי עכו"ם, כמו שפרעה והמצרים שפרח בהם שחין אכעבועות, אבל לישראל יהיה ענג"ג.

וזהו ונהר יצא מעדן להשקות את הגן. ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, שהם חס"ד זרוע ימין. ובאותו זמן הרוצה להחכים ידרים, ומחנה מיכאל

תצמח, שנאמר בו (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה. ותלמידי חכמים, שהם דשאים, לא צומחים בגלות עד שאמת מארץ תצמח, וזה משה שנאמר בו (מלאכי ב) תורת אמת היתה בפינו, שלא יהיה מי שדורש את השכינה כמותו, ובגלל זה ואדם אין לעבד. ומיד שהוא יבא, מיד - וא"ד יעלה מן הארץ. א"ד מן אדני"י עולה לו ו' ונעשה בה ארון כל הארץ. מיד - והשקה את פני כל האדמה, ממנו משקים ישראל למטה בשבעים פנים של התורה. דבר אחר ואד יעלה מן הארץ, תרגומו ענן יעלה מן הארץ. אותה שנאמר בה (שמות מ) כי ענן ה' על המשכן וגו', ובו משקים תלמידי חכמים בארץ באותו זמן.

וייצר ה' אלהים את האדם - אלו ישראל. באותו זמן הקדוש ברוך הוא ציר אותם בציורים של העולם הזה והעולם הבא. וייצר, באותו זמן הקדוש ברוך הוא הכניסם בשמו בציור של שני יודי"ן י', ו' ביניהם, שהם עולים לחשבון יהו"ה. ויהיו מצירים בפניו בפנים שלהם בשני יודי"ן בחטם שלהם באות ו'. ולכן אמר הכתוב (במדבר כג) כי מראש צורים אראנו. אלה אותם ציורים של השם הקדוש, ויהיו מצירים בפניהם בשני לוחות נכפדים, שהם י' י', שו' הוא חרות עליהם. ועוד ציר אותם לכל דור בבת זוגו העליונה, זו י"ה, ו' הם היחוד של שניהם. וציר אותם באותם של ציור שלמעלה, שהוא ישראל עמוד האמצעי, כולל שכינה עליונה ותחתונה, שהם קריאת שמע ערבית וקריאת שמע שחרית, ועליהם נאמר עצם מעצמי ובשר מבשרי.

ומיד באותו זמן נטע את ישראל בגן העדן הקדוש. זהו שכתוב ויטע ה' אלהים, אב"א ואמ"א. ג"ן - זו השכינה התחתונה. עד"ן - זו האם העליונה. את האדם - זה העמוד האמצעי. היא תהיה נטע שלו בת זוגו, ולא תזוז ממנו לעולם, ותהיה העדון שלו. וישראל נטע אותם הקדוש ברוך הוא באותו זמן נטע קדוש בעולם, כמו שנאמר (ישעיה ס) נצר מטעי מעשה ידי להתפאר.

ויצמח יהו"ה אלהים - אבא ואמא. כל עץ נחמד - זה צדי"ק. וטוב למאכל - זה העמוד האמצעי, שבו הוא מזמין מזון לכל, שהכל בו. ולא

בסוף. תעלומות חכמה. ודאי הם תעלומות מחכמה עליונה שתחת כתר עליון].

[והם כנגד שתי עינים שבהם שתי דמעות יורדות לים הגדול. ולמה ירדו? בגלל שהתורה משני הלוחות הללו היה משה מוריד לישראל, ולא זכו בהם, ונשברו ונפלו, וזה גרם אבדן בית ראשון ושני. ולמה נפלו? בגלל שפרח ר' מהם, שהוא ר' של וייצר, ונתן להם אחרים מצד של עץ הדעת טוב ורע, שמשם נתנה תורה באסור והתר. מימין חיים, ומשמאל מות].

[ולכן] אמר רבי עקיבא לתלמידיו, כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים. לא תהיו שוקלים אבני שיש טהור [נ"א שהם שני יודיין של וייצר, חכמה עליונה וחכמה תחתונה] לאבנים אחרות שהן חיים ומות, שמשם (קהלת י) לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. ולא עוד, אלא אתם תסכנו עצמכם, בגלל שאלה של עץ הדעת טוב ורע הם בפרוד, ואבני שיש טהור הן ביחוד בלי פרוד כלל. ואם תאמרו שהרי הסתלק עץ החיים מהם ונפלו ויש ביניהם פרוד – דבר שקרים לא יכון לנגד עיני, שהרי אין שם פרוד למעלה. שאלה שנשברו היו מאלה. באו לנשק אותו, פרח והסתלק מהם].

[דבר] אחר ונהר יצא מעדן – בודאי למעלה בעץ החיים שם אין קלפות נכריות. זהו שכתוב (תהלים ה) לא יגורף רע. אבל בעץ שלמטה יש בודאי קלפות נכריות, והוא נטוע בגן עדן של זעיר אנפין, שהוא חנוף, מטטרו"ן, שגן העדן העליון של הקדוש ברוך הוא אין שם ערבוב של קלפות להיות שם נפתל ועקש. ובגלל זה ונהר יצא מעדן וגו', ויכלנו לומר במטטרו"ן יצא מעדן – מעדון שלו. להשקות את הגן – הגן שלו, הפרדס שלו שנכנסו לשם בן עזאי ובן זומא ואלישע. וקלפות שלו מצד זה טו"ב ומצד זה רע. וזה אסור והתר, כשר ופסול, טמאה וטהרה.

עמד זקן אחד ואמר, רבי רבי, כך זה ודאי! אבל עץ החיים הוא לא נקרא. אלא כך הוא סוד הדבר, וייצר – יצירה אחת לטוב ויצירה אחת לרע. זה עץ הדעת טוב ורע. עץ זה אדם קטן, מצד החיים ממנו ומצד המות ממנו. שם שתי יצירות

מקבל ממנו, ועמו מטה יהודה ושני שבטים. גבור"ה זרוע שמאל. ובאותו זמן הרוצה להעשיר יצפין, ומחנה גבריא"ל מקבל ממנו, ועמו מטה דן ושני שבטים. נצ"ח שוק ימין, וממנו מקבל מחנה של נוריא"ל, ועמו מטה ראובן ושני שבטים עמו. הו"ד שוק שמאל, שעליה נאמר ליעקב (בראשית לב) והוא צלע על ירכו, וממנו מקבל מחנה רפא"ל, שהוא ממנה על רפואת הגלות, ועמו מטה אפרים ושני שבטים.

דבר אחר ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים – אלה אותם ארבעה שנכנסו לפרדס. אחד נכנס בפישו"ן, שהוא פי שונה הלכות. השני נכנס בגיחו"ן, ושם הוא קבור, אותו שנאמר בו (ויקרא יא) כל הולך על גחון. גבריא"ל – גבר אל, עליו נאמר (איוב ג) לגבר אשר דרכו נסתרה ויסך אלוה בעדו. ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה שהתגלה שם, וזהו רמז, ודי לחכימא ברמיזא. שלישי נכנס בחדק"ל – חד קל, וזו לשון מחדדת קלה לדרשה. רביעי נכנס בפר"ת, שהוא המח, שבו פריה ורבייה. בן זומא ובן עזאי שנכנסו לקלפות של התורה, היו לוקים בהם. רבי עקיבא שנכנס במח, נאמר בו שנכנס בשלום ויצא בשלום.

[אמר] רבי אלעזר, אבא, יום אחד הייתי בבית המדרש, ושאלו החברים, מהו שאמר רבי עקיבא לתלמידיו, כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים שמא תסכנו בעצמכם, שכתוב (תהלים קא) דבר שקרים לא יכון לנגד עיני? בין כך הנה זקן הזקנים. ירד ואמר להם, רבנן, במה אתם משתדלים? אמרו לו, ודאי בזה שאמר רבי עקיבא לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש וכו'. אמר להם, ודאי סוד עליון יש כאן, והרי פרשוה בישיבה העליונה, וכדי שלא תטעו ירדתי לכם, וכדי לגלות סוד זה ביניכם, שהוא סוד עליון טמיר מבני הדור].

[בודאי] אבני שיש טהור הם שמהם יוצאים מים זכים, והם רמוזים באות א' בראש ובסוף. ר' שהוא נטוי ביניהם הוא עץ החיים. מי שאוכל ממנו – וחי לעולם. ושני היודי"ם האלה רמוזים בוייצר, והם שתי יצירות, יצירה של העליונים ויצירה של התחתונים. והם חכמה בראש וחכמה

והקדוש ברוך הוא מסרו ביד משה, והיא תורה שבעל פה, שבה אסור והתר. מיד שהפה בו בסלע, לקח אותו הקדוש ברוך הוא בידו, ונאמר בו (שמואל-ב כג) וירד אליו בשבט, להכות אותו בו. ושב"ט הוא יצר הרע נחש, והכל הוא בגלות מחמתו. ועוד, ומשם יפרד. אשרי האיש שישתדל בתורה, שבזמן שיקח אותו הקדוש ברוך הוא מהגוף הזה מארבעה יסודות, נפרד משם והולך להיות ראש בארבע חיות, ונאמר בהם על כפים ישאונך וגו'.

ויצו ה' אלהים וגו', הרי פרשוה אין צו אלא עבודה זרה, שמשם אלהים אחרים, והיא בכבוד, שממנה תכבד העבודה, שהיא עבודה זרה לו, והכבד כועס. והרי פרשוה, כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה. זהו ויצו. על האדם - זו שפיכות דמים, כמו שנאמר (בראשית ט) באדם דמו ישפך. וזו מרה, החרב של מלאך המות, כמו שנאמר (משלי ה) ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות. לאמר - זה גלוי עריות, וזה טחול, עליו נאמר (שם ל) אכלה ומחתה פיה וגו', שלטחול אין פה וערקים, ומשקה מעכירות הדם השחר של הכבד, ולא מצאנו לו פה. וזהו אכלה ומחתה פיה וגו'. כל שופכי דמים הם ממרה, שערכי הדם של הלב, מיד כשרואים מרה, כלם בורחים מלפניה.

ובל העריות מתכפסים בחשך בדם שחר של הטחול. מי שעובר על שפיכות דמים ועבודה זרה וגלוי עריות, גולה נשמתו בכבד מרה טחול, ודנים אותו בגיהנם. ושלשה ממנים עליהם - משחית אף וחמה. ט"ו עריות הם כחשבון י"ה, וששה אחרים כחשבון ו'. לפני שגלו ישראל בגלות ושכינה עמם, צוה הקדוש ברוך הוא את ישראל, (ויקרא יח) ערות אמה לא תגלה. והגלות הזו היא גלוי ערות השכינה. זהו שכתוב (ישעיה ג) ובפשעיהם שלחה אמהם. ועל גלוי עריות גלו ישראל ושכינה בגלות, וזוהי ערות השכינה. וערוה זו היא לילית, אדם של ערב רב. וערב רב הם עריות שלה ועריות של ישראל שלמעלה, שעליו נאמר (ויקרא יח) ערות אביך וגו' לא תגלה.

והם הפרידו בין ה' ה' שלא תתקרב ו' ביניהם. זהו שכתוב (שם) ערות אשה ובתה לא תגלה. והם

שלו שהם אסור והתר, ועליו נאמר וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה.

ויפח באפיו נשמת חיים - זו שכינה עליונה. ערן - תשובה. ועליה נאמר ועץ החיים בתוך הגן. זה העמוד האמצעי. הג"ן שכינה תחתונה. שלשה קשרים הם, נשמה רוח ונפש אצלו, ובהם יהי האדם לנפש חיה, שהוא ממש מפיו נקרא לשכינה שהיא נשמת חיים. מיד שאמר דברים אלו, עלה למעלה. אמר רבי שמעון, חברים, בודאי זה היה מלאך, ובודאי תומך יש לנו מכל מקום.

פתח הפסוק אחריו: ויקח ה' אלהים את האדם וינחחו בגן עדן וגו'. ויקח - מאין לקח אותו? אלא לקח אותו מארבעה יסודות שנאמר בהם ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. הפרידו מהם, ושם אותו בגן עדן.

במו זה יעשה הקדוש ברוך הוא לבן אדם שנברא מארבעה יסודות. בזמן ששב בתשובה ומתעסק בתורה, הקדוש ברוך הוא נוטלו משם, ועליהם נאמר ומשם יפרד. הפריד נפשו מתאותם, ושם אותו בגן שלו שהיא שכינה, לעבדה - במצוות עשה, ולשמרה - במצוות לא תעשה. אם זכה לשמר אותה, הוא יהיה ראש על ארבעה יסודות, ויעשה נהר שמשקים על ידו ולא על ידי אחר, ומפירים בו שהוא רבון ושולט עליהם.

ואם עבר על התורה, הם משקים ממרירות העץ של רע שהוא יצר הרע. וכל האיברים שהם מארבעה יסודות, נאמר בהם (שמות א) וימררו את חיהם וגו'. וימררו - במרירות של מרה. ולגבי איברים קדושים של הגוף שהם מצד הטוב, עליהם נאמר (שם טו) ויבאו מרתה ולא יכלו לשותת מים ממרה וגו'. כגון זה אמרו בעלי המשנה, וימררו את חיהם בעבדה קשה - בקשיא. בחמר - בקל וחמר. ובלבנים - בלבון הלכה. ובכל עבדה בשדה - זו בריתא. את כל עבדתם וגו' - זו משנה.

אם שבים בתשובה, נאמר בהם (שם) ויורוהו ה' עץ, וזה עץ החיים, ובו וימתקו המים. וזה משה משיח, שנאמר בו (שם יז) ומטה האלהים בידו. מט"ה זה מטטרו"ן, מצדו חיים ומצדו מיתה. כשמתהפך למטה הוא עזר מצד הטוב. כשמתהפך לנחש הוא כנגדו. מיד (שם יד) וינס משה מפניו.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, וַיִּצַר ה' אֱלֹהִים מִן הָאָדָמָה כָּל חַיֵּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם. אוֹי לְעוֹלָם שֶׁהֵם אֲטוּמֵי לֵב וְסִטוּמֵי עֵינַיִם שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא יוֹדְעִים. שְׂוֹדָאֵי חַיֵּת הַשָּׂדֶה וְעוֹף הַשָּׁמַיִם הֵם עִמֵּי הָאָרֶץ, וְאִפְלוּ בְּאֵלוּ, שֶׁהֵם נִפְשׁ חַיָּה, לֹא נִמְצָא בָּהֶם עֶזֶר [בְּגָלוֹת] לְשִׁכְיָהּ בְּגָלוֹת, וְלֹא לְמִשָּׁה שֶׁהוּא עִמָּה, שֶׁבְּכָל זְמַן שֶׁגָּלְתָה שִׁכְיָהּ לֹא זָז מִמֶּנָּה.

אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר, וְהָרִי מִי נִתֵּן מַעֲשֵׂה שֶׁל אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל וּבְמִשָּׁה? אָמַר לוֹ: בְּנִי, וְאַתָּה אָמַרְתָּ כֵּךְ? וְכִי לֹא לְמִדַּת (ישעיהו מו) מַגִּיד מִרְאשִׁית אַחֲרִית? אָמַר לוֹ, כֵּךְ הוּא וְדָאֵי. וְלִכְּן מִשָּׁה לֹא מֵת, וְהוּא נִקְרָא אָדָם, וּבְגָלוֹת נֶאֱמַר בְּגָלוֹת הָאֲחֵרוֹנָה וְלֹא אָדָם לֹא מִצָּא עֶזֶר, אֲלֵא כָּלִם כִּנְגְדוּ. וְכֵן נֶאֱמַר בְּעִמּוּד הָאֲמֻצְעֵי וְלֹא אָדָם לֹא מִצָּא עֶזֶר שְׂוִיּוּצֵיָא שִׁכְיָהּ מִהַגְּלוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ. וּמִשָּׁה הוּא בְּדַמּוֹתוֹ מִמֶּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לֹא מִצָּא עֶזֶר כִּנְגְדוּ.

בְּאִוְתוֹ זְמַן וַיִּפֹּל ה' אֱלֹהִים תְּרַדְמָה עַל הָאָדָם. ה' אֱלֹהִים - אָבָא וְאֵמָא. תְּרַדְמָה - זֶה הַגְּלוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בראשית טו) וְתִרְדְּמָה נִפְלָה עַל אַבְרָם. הִפִּילוּ עַל מִשָּׁה וַיִּישָׁן. אֵין שְׁנָה אֲלֵא גְלוֹת. וַיִּקַּח אַחַת מִצְלַעְתָּיו - מִצְלַעוֹתָיו שֶׁל מִי? אֲלֵא מֵאוֹתָם עֲלָמוֹת שֶׁל הַגְּבִירָה נִטְלוּ אָבָא וְאֵמָא אֶחָד מֵהֶם, וְהוּא צֵד לְבָן, יִפָּה כְּלָבְנָה. וַיִּסְגֹר בְּשָׂר תַּחְתָּנָה - זֶה בְּשָׂר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם ו) בְּשֵׁגֶם הוּא בְּשָׂר. בְּשָׂר שֶׁל מִשָּׁה אָדָם, וְעָלְיוֹ נֶאֱמַר פָּנֵי מִשָּׁה כְּפָנֵי חַמָּה, וְלִכְּן (שיר ו) יִפָּה כְּלָבְנָה בָּרָה כַּחַמָּה.

דְּבַר אַחַר וַיִּסְגֹר בְּשָׂר - רְצוֹ לְהִגָּן עָלָיו בָּהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּסְגֹר ה' בְּעֵדוֹ. דְּבַר אַחַר וַיִּסְגֹר - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כה) לְעַמַּת הַמְּסַגְּרֹת, מְסַגְּרֹת מִתְקַיֶּמֶת, שְׁבָה הַגְּבִירָה (יחזקאל מו) יִהְיֶה סָגוֹר שֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה.

וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֹּלַע. כָּאֵן נִרְמָז סוּד הַיְבוּס, שֶׁאֲמָרוּ בּוֹ, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא בָּנָה, שׁוּב לֹא יִבְנֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כה) אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו. אָבָל לְגַבֵּי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נֶאֱמַר בּוֹ וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים. אָבָא וְאֵמָא בּוֹנִים אוֹתָהּ אֲלִיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה'. ו' שֶׁהוּא בֶן י"ה, אָבָא וְאֵמָא, עָלֵיהֶם נֶאֱמַר וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֹּלַע. אֲשֶׁר לָקַח מִן

שִׁכְיָהּ עָלְיוֹנָה וְתַחְתּוֹנָה. שְׁבֻזְמָן שֶׁהָעֶרֶב רַב, שֶׁהֵם: נִפְלִים גְּבוּרִים עֲמֻלָּקִים רִפְאִים עֲנָקִים, בֵּין ה' לְה', אֵין רְשׁוּת לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִתְקַרֵּב בֵּינֵיהֶם, וְסוּד הַדְּבָר - (ישעיהו יט) וְנָהָר יִחַרֵּב וַיִּבֶשׁ. יִחַרֵּב בְּה' עָלְיוֹנָה, וַיִּבֶשׁ בְּה' תַּחְתּוֹנָה. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפָּרְסוּ עֶרֶב רַב מו' שֶׁהִיא עֵץ הַחַיִּים. וְלִכְּן אֵין הִתְקַרְבוֹת לוֹ בֵּין ה' ה' בְּזְמַן שֶׁעֶרֶב רַב בֵּינֵיהֶם.

וְאֵין רְשׁוּת לְאוֹת י' לְהִתְקַרֵּב לְה' הַשְּׁנִיָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֲרוֹת כְּלַתְךָ לֹא תִגְלֶה. וְהֵם הַפְּרִידוּ בֵּין ו' לְה' הַעָלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֲרוֹת אֲשֶׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה. שִׁי' הִיא אָב, ה' אִם, ו' בֶּן, ה' בַּת. וְלִכְּן צָוָה אֲלָיו ה' עָלְיוֹנָה. עֲרוֹת אֲשֶׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה. עֲרוֹת אַחֲוֹתֶךָ בַּת אָבִיךָ - זֶה ה' תַּחְתּוֹנָה. אֶת בַּת בְּנֵהּ וְאֶת בַּת בַּתָּהּ - הֵם ה"א ה"א, שֶׁהֵם תּוֹלְדוֹת שֶׁל ה'. עֲרוֹת אַחֵי אָבִיךָ - זֶה יו"ד, שֶׁהוּא תּוֹלְדָה שֶׁל אוֹת י', וְהוּא אַח לְאוֹ"ו.

סוּף סוּף בְּזְמַן שֶׁעֶרֶב רַב מְעַרְבִים בְּיִשְׂרָאֵל, אֵין קִרְבָּה וַיִּחַד בְּאוֹתֵיּוֹת שֵׁם יְהו"ה. וּמִיַּד שִׁימְחוּ מִהָעוֹלָם, נֶאֱמַר בְּאוֹתֵיּוֹת שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהו"ה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְלִכְּן אָדָם, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ לָהֶם יִחַד בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְהִיא הַגְּבִירָה מְלִכּוּ"ת, שֶׁמִּצְדָּה נִקְרָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים. וְלִכְּן אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא טוֹב הָיוֹת הָאָדָם לְבָדוֹ אֲעֲשֶׂה לוֹ עֶזֶר כִּנְגְדוּ. זֶה מִשְׁנָה, אֲשֶׁתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ נֶעַר, וְהוּא [וְהִיא] שֶׁפָּתַח הַשִּׁכְיָהּ. אִם זָכוּ יִשְׂרָאֵל - הִיא עוֹזֶרֶת לָהֶם בְּגָלוֹת מִצַּד שֶׁל הַתֵּר טְהוֹר כְּשֶׁר. וְאִם לֹא - הִיא כִּנְגְדוֹ מִצַּד שֶׁל טָמֵא פְּסוּל אֲסוּר. טְהוֹר הַתֵּר וְכָשֶׁר הוּא יֵצֵר הַטוֹב. פְּסוּל טָמֵא אֲסוּר הוּא יֵצֵר הָרָע.

וְאִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ דָם טְהוֹר וְדָם נִדָּה מִצַּד שֶׁל הַמִּשְׁנָה הִיא שָׁמָּה אוֹתוֹ וְאִינָה בַת זוּגוֹ, הַיִּחּוּד שֶׁלוֹ, שֶׁאֵין יִחּוּד עַד שֶׁעֶרֶב רַב יִמְחוּ מִהָעוֹלָם. וְלִכְּן נִקְבַר מִשָּׁה מִחוּץ לְאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, וְקְבוּרָתוֹ הִיא מִשְׁנָה, וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה. קְבוּרָתוֹ מִשְׁנָה שֶׁשׁוּלְטַת עַל הַגְּבִירָה, שֶׁהִיא קְבֻלָּה לְמִשָּׁה וּמִלָּךְ. וְהַגְּבִירָה מִתְפָּרֶדֶת מִבְּעָלָהּ. וְלִכְּן (משלי ל) תַּחַת שְׁלוֹשׁ רְגָזָה אָרֶץ וְכוּ' תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ - זֶהוּ עֶבֶד הַיְדוּעַ. וְשֶׁפָּתָה - זֶה מִשְׁנָה. וְנָבַל כִּי יִשְׁבַּע לָחֶם - זֶה עֶרֶב רַב. עֵם נָבַל וְלֹא חָכָם.

בשגם זה הבל. בשג"ם ודאי הוא משה. והרג אותו, והוא היה בן בכור של אדם.

ועם כל זה, משה, כדי לכסות על ערות אביו, לקח את בת יתרו שנאמר בה (שופטים א) ובני קיני חתן משה. והרי פרושה, למה נקרא קיני? שנפרד מקיני, כמו שנאמר (שם ד) וחבר הקיני נפרד מקיני. אחר כך רצה להחזיר ערב רב בתשובה לכסות את ערות אביו, שהקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה, ואמר לו הקדוש ברוך הוא: הם מגזע רע, תשמר מהם. אלה הם חטא של אדם שאמר לו ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו. אלה הם חטא של משה וישראל.

ובגלגלם גלו ישראל בגלות וגרשו משם. זהו שכתוב ויגרש את האדם. ואדם וישראל בודאי. ומשה בגלגלם גרש ממקומו ולא זכה להכנס לארץ ישראל, שבגלגלם עבר על מאמר הקדוש ברוך הוא וחתא בסלע שהכה בו, ולא אמר לו אלא רק (במדבר כ) ודברתם אל הסלע, והם גרמו. ועם כל זה, מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, שהוא לא קבל אותם, ונתן בהם אות ברית אלא לכסות ערות אביו. והקדוש ברוך הוא אמר לו (שם יד) ואעשה אתך לגוי גדול ועצום ממנו, ובגלגלם אמר (שמות לב) מי אשר חטא לי אמחננו מספרי, שהם מזרע עמלק שנאמר בו (דברים כה) תמחה את זכר עמלק, והם גרמו לשבר את שני הלוחות של התורה.

ומיד - ותפקחנה עיני שניהם וידעו ישראל כי עירמם הם. בשעבוד של מצרים שהיו בלי תורה, ונאמר בהם (יחזקאל טז) ואת ערום ועריתה. ואיוב בגלגל זה אמר פעמים (איוב א) ערם יצתי מבטן אמי וערם אשוב שמה. מה שהיה מש"ה, התהפך לערב רב לשמ"ה ולשנינה. אשוב שמה - כאן רמז שעתידי לחזור ביניהם בגלות האחרונה, והולך ביניהם לשמ"ה, והוא אמר (שם) ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מברך.

ובזמן שנשברו שני הלוחות התורה, ותורה שבעל פה, נאמר בהם ויתפרו עלה תאנה. התכסו בכמה קלפות מערב רב משום כי עירמם הם, שלא תתגלה ערותם. וכסוי שלהם כנפי ציצית ורצועות התפלין, עליהם נאמר ויעש ה' אלהים לאדם

האדם - זה העמוד האמצעי. ויבאה אל האדם - הביא אותו אל הצלע שלקח מה', העלמה שלה.

ועליה נאמר (זכריה ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב. ולכן בהר זה יבנה בית המקדש על ידי הקדוש ברוך הוא, יהיה קים לדורי דורות, ועליו נאמר (חגי ב) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון. שהראשון נבנה על ידי אדם - וזה על ידי הקדוש ברוך הוא. ולכן (תהלים קכו) אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו.

וכן נאמר במשה ויבן ה' אלהים את הצלע, כמו שנאמר (שמות כו) ולצלע המשכן השנית. צלע ודאי מצד של חסד לבן, משם נקראת לבנה. ויסגר בשר תחתנה - בשר שהוא אדם מצד הגבורה ונכלל בשניהם. באותו זמן (שיר ב) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני.

זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי - זו שכינה נערה המארסה לעמוד האמצעי, נאמר בה זאת הפעם וגו' אני ידעתי שהיא עצם מעצמי ובשר מבשרי. לזאת ודאי יקרא אשה - מצד עליון שהיא אמ"א (בינה). כי מאיש לקחה זאת - מצד של אב"א (חכמה) שהוא י'. וכן משה בדמותו למטה.

באותו זמן יזכו ישראל כל אחד ואחד לבת זוגו, וזהו שכתוב (יחזקאל לו) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם, וכתוב (יואל א) ונבאו בניכם ובנותיכם וגו', ואלו הם נשמות חדשות שעתידים להיות על ישראל, כמו שפרשה אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף, ואז התדשות יבואו.

באותו זמן יעברו ערב רב מהעולם, ונאמר בישראל ובמשה, כל אחד בבת זוגו, ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבששו. שתעבר ערוה מהעולם, שאלה הם שגרמו גלות, ערב רב ודאי.

ועליהם נאמר והנחש היה ערום מכל חית השדה וגו'. ערום לרע מכל החיות של אמות העולם עובדי עכו"ם, והם בני הנחש הקדמוני שפתה את חוה. וערב רב ודאי הם היו זקמא שהטיל נחש בתוה, ומאותה זקמא יצא קין והרג את הבל רועה צאן, שנאמר בו בשגם הוא בשר.

שְׁעָד שְׁלֹא בָרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִיָּה נִסְתָּר בּוֹ שְׁמוֹ, וְלֹא [הִיָּה] הוּא שְׁמוֹ נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ אֶחָד, וְלֹא עִמָּד דְּבַר, [וְהוּא הִיָּה בְּלִבָּדוֹ] עַד שְׁעֵלָה בְּרִצּוֹן [שֶׁל הַמַּחְשָׁבָה לְהַעֲמִיד הַכֹּל בְּשִׁבִיל סִמְמָנִים] לְבָרָא עוֹלָם, וְהִיָּה רְשׁוּם וּבְנוּי וְלֹא עוֹמֵד, עַד שֶׁהִתְעַטֵּף בְּעִטּוֹף אֶחָד שֶׁל זֶהר [עֲלִיּוֹן שֶׁל מַחְשָׁבָה] וּבָרָא עוֹלָם [נ"א יְמִין שֶׁל הָעוֹלָם הַקָּדְמוֹן], וְהוֹצִיא [אֵילָנוֹת] אֲרָזִים עֲלִיּוֹנִים גְּדוֹלִים מֵאוֹתוֹ הָאוֹר [וְזִיו גְּדוֹל] זֶהר עֲלִיּוֹן [נ"א אֶחָד שֶׁל זֶהר יְמִין הָעֲלִיּוֹן], וְשֵׁם מְרַכְּבָתוֹ עַל עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, שְׁנַחֲקוּ בְּעֶשֶׂר אֲמִירוֹת וְהִתְיַשְׁבוּ. זֶהוּ שְׁכָתוֹב מַעְצֵי הַלְּבָנוֹן, וְכָתוֹב (תְּהִלִּים קד) אֲרָזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטַע. [שְׁהָרֵי מֵאלוֹ עָשָׂה אֶת הָאֲפְרִיּוֹן הַהוּא].

עֲשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֵמָה. לוֹ - לְעֲצֻמוֹ, לוֹ - לְתַקּוּנוֹ, לוֹ - לְהִרְאוֹת כְּבוֹד עֲלִיּוֹן, לוֹ - לְהוֹדִיעַ שֶׁהוּא אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זְכוּרִיה יד) יְהִיָּה יְהוּ"ה אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד, וְכָתוֹב (תְּהִלִּים פג) וַיִּדְעוּ כִּי אֶתָּה שְׁמֶךָ ה' לְבָדָךְ.

בְּהִיָּע הַהֶכָּאָה, הַיְכָלוֹת יְדוּעִים, נוֹטָה לְצַד זֶה לְמַעְלָה. נוֹטָה לְיָמִין. סוֹטָה לְשִׂמְאל. יוֹרֵד לְמַטָּה. וְכֵן לְאַרְבָּעָה קְצוּוֹת. מְלָכוֹת נִפְרָדָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְלְאַרְבָּעָה קְצוּוֹת לְהִיּוֹת נִהָר עֲלִיּוֹן אֶחָד יוֹרֵד לְמַטָּה, וְעוֹשֶׂהוּ לַיִם הַגְּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קֵהֶלֶת א) כָּל הַנְּחָלִים הַלְּכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינָנוּ מְלֵא. שְׁהָרֵי הוּא כּוֹנֵס הַכֹּל וְשׁוֹאֵב אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר ב) אֲנִי חִבְּצַלַת הַשְּׂרוֹן שׁוֹשֶׁנֶת הָעֵמֶקִים. וְאֵין שְׂרוֹן אֵלָא מְקוֹם הַיָּם הַגְּדוֹל שְׁשׁוֹאֵב כָּל מִימֵי הָעוֹלָם, שְׁמוֹצִיא וְשׁוֹאֵב וּמְאִיר [וְנִכְנָסִים בּוֹ]. מִשׁוּם כֶּף זֶה מוֹצִיא וְזֶה שׁוֹאֵב, מְאִיר [זֶה בְּזֶה בְּדָרְכִים יְדוּעוֹת [נִחְלִים רָעַב עֲלִיּוֹן], וְאִז כָּתוֹב עֲלֵיהֶם (מִשְׁלֵי כד) בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת, וְעַל זֶה בַּיִת בְּרֵאשִׁית [נ"א וְעַל זֶה בַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם מֶלֶךְ סֵתֶם] [בַּיִת עֲלִיּוֹן נִבְנָה בְּחֻכְמָה, וְכֵן אֵף כֶּף הַתַּחְתּוֹן]. אֲבָל בַּיִת עֲלִיּוֹן הַגְּדוֹל - יֵשׁוּב הָעוֹלָם. מֶלֶךְ סֵתֶם - בַּיִת תַּחְתּוֹן.

וְהַמֶּלֶךְ יִשְׂמַח בְּאֱלֹהִים (תְּהִלִּים סג), [כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרַת גְּבוּרָה] עֲלִיּוֹנָה לְאַחֲזוֹ בּוֹ תַּחַת רֵאשׁוֹ וּלְקָרְבוֹ בְּחֻדוֹהָ לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד. וְהַמֶּלֶךְ יִשְׂמַח בְּאֱלֹהִים - שְׂמִחָה, אוֹר [בְּאוֹר] [שְׂמֵאִיר] שֶׁהוֹצִיא בְּשִׁבִיל אֶחָד טְמִיר וְגִנּוּז וְנִכְנָס בּוֹ בְּשָׁנִים שֶׁהֵם אֶחָד, וְעַל זֶה הָעוֹלָם נִתְקַן בְּקִיּוּם שְׁלָם.

וְלֹאֲשֶׁתוֹ כְּתָנוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֶׁם. אֲבָל לְגַבֵּי צִיצִית - וַיִּתְּפְרוּ עָלָה תְּאֵנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֵרֶת. זֶהוּ (תְּהִלִּים מה) חֲגוֹר חֲרָבָךְ עַל יָרֵךְ גְּבוּר, וְזוֹ קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שֵׁם קמט) רוּמְמוֹת אֶל בְּגָרוֹנִם. זֶהוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֵרֶת.

וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל ה' אֱלֹהִים וְגו', כְּשֶׁקָּרְבוּ לְהַר סִינַי. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (דְּבָרִים ד) הִשְׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ וְגו'. וְעַרְב רַב מִתּוֹ. וְהֵם הָיוּ שְׂאֲמָרוֹ לְמֹשֶׁה (שְׁמוֹת כ) וְאֵל יִדְבַר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן נִמּוֹת, וּמִצָּאוּ אֶת הַתּוֹרָה. וְאֵלָה הֵם עִמִּי הָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דְּבָרִים כז) אָרוּר שֶׁכַּב עִם כָּל בְּהֵמָה, בְּגִלְל שֶׁהֵם מִצַּד אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אָרוּר אֶתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה.

וְהָרֵי כְּמָה הֵם עָרַב רַב רְעִים בְּהֵמוֹת וְחִיּוֹת, אֲבָל יֵשׁ עָרַב רַב מִצַּד שֶׁל הַנְּחָשׁ, וְיֵשׁ עָרַב רַב מִצַּד שֶׁל אֲמוֹת עִפּוּ"ם שְׂדוּמִים לְחִיּוֹת וּבְהֵמוֹת הַשָּׂדֶה, וְיֵשׁ עָרַב רַב מִצַּד שֶׁל מְזִיקִים, שֶׁנִּשְׁמַתֶּם שֶׁל רְשָׁעִים הֵם מְזִיקִים שֶׁל הָעוֹלָם מִמֶּשׁ, וְיֵשׁ עָרַב רַב שֶׁל שְׂדִים וְרוּחוֹת וְלִילִין, וְהַכֹּל מְעַרְבָּבִים בְּיִשְׂרָאֵל, וְאֵין בְּכֻלָּם מְקַלָּל כְּעִמְלָק, שֶׁהוּא נָחַשׁ רַע אֶל אַחֵר. הוּא גְלוּי לְכָל הָעֲרִירוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, רוּצֵחַ הוּא, וּבֵת זוּגוֹ סֵם מוֹת עֲבוּדָה זָרָה, וְהַכֹּל סְמֵא"ל. וְיֵשׁ סְמֵא"ל וְיֵשׁ סְמֵא"ל, וְלֹא הַכֹּל שׁוּיִם. אֲבָל אוֹתוֹ צַד שֶׁל הַנְּחָשׁ הוּא מְקַלָּל עַל הַכֹּל.

וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אֵיכָּה. כָּאֵן רָמַז לוֹ שְׁעֵתִיד לְהַחְרִיב בַּיִת הַמְּקֻדָּשׁ וּלְכַפּוֹת בּוֹ אֵיכָּה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (אֵיּוֹב א) אֵיכָּה יִשְׁבָּה בְּדָד. א"י כ"ה. וְלַעֲתִיד לְבֹא עֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַעַר כָּל הַמִּינִים הָרָעִים מִהָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (יִשְׁעִיה כה) בְּלַע הַמּוֹת לְנִצָּח. וְאִז שָׁב הַכֹּל לְמִקּוּמוֹ, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (זְכוּרִיה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד.

שְׁנִינּוּ, כָּל שְׁלֵמָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, בְּמֶלֶךְ שֶׁהַשְּׁלוֹם שְׁלוֹ, בְּמֶלֶךְ [ס"א בְּנִקְבוֹת הַמֶּלֶךְ] סֵתֶם בְּנִקְבָה מְלָה [מֶלֶךְ] תַּחְתּוֹנָה בְּעֲלִיּוֹנָה. וְסוּד הַדְּבָר - דִּירָה תַּחְתּוֹנָה לְעֲלִיּוֹנָה שְׁתִּיהֵן כְּאַחַת. וְהִינּוּ בִּי"ת, שְׁכָתוֹב (מִשְׁלֵי כד) בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת. כְּתוֹב (שִׁיר ג) אֲפְרִיּוֹן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֵמָה מַעְצֵי הַלְּבָנוֹן. אֲפְרִיּוֹן זֶה תַּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן מִהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן.

נהר אחד [כתר טמיר], וכשמתקרבים זה בזה בשביל אחד שלא ידוע למעלה ולמטה, וכאן הוא ראשית הכל. וב' מלך סתם, מהראשית הזאת נתקן ודומה זה לזה.

[ובבחי זה] ברא אלהים את השמים [סתם נקדה נסתרת ששופעים מימיה ויוצאים החוצה] [נ"א אחר שיוצאים בזה] [ונ"א נהר שיוצא בה"א עליונה] [אור ששופע ויוצא בזה] ומוציא קול מתוכו, וזה נקרא קול השופר. והינו ברא אלהים את השמים [והוא] שהוא קול השופר [נ"א והוא השופר]. ושמים שולטים בחיי המלך העליון על הארץ. וסימן לדבר – בן ישי ח"י על האדמה. שהחיים תלויים בבן ישי [ובוא"ו משפיעים לו]. ובהם שולט בכל, והארץ נזונית ממנו. זהו שכתוב ואת הארץ. וא"ו התוספה לשלט במזונות על הארץ.

א"ת למעלה, והוא כח של כלל עשרים ושתיים אותיות שהוציא א"ת א' ת' אלהים זה, ונתן לשמים, כמו שנאמר (שיר א) בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו. והינו את השמים – להכליל זה בזה ולחבר אותם זה בזה להתקים כאחד באותם חיי המלך, מלך סתם, להזין ממנו שמים. ואת הארץ – חבור של זכר ונקבה שנחלקו באותיות רשומות, וחי המלך שנשפעו מהשמים, שהשמים משפיעים להם לקים את הארץ וכל אוכלוסייה.

והמלך ישמח באלהים – עולם [אור עליון] התחתון שמח בעולם העליון [נ"א נסתר אותו ששלח] עמק [שמחה ששופעת ויוצאת באיזה מקום שמח? באלהים. בו שמח, בו שולח] חיים לכל. נקראים חיי המלך. זה עקר הבית. בית זה בונה בית של העולם ובונה העולם. וזהו בראשית ברא אלהים, ב' ראשית. ראשית חכמה כשכונס הכל לתוכו ונעשה ים גדול לשאב הכל.

ים שקפאו מימיו שואב כל מימות העולם וכונס אותם לתוכו, והמים הולכים ושטים ונשאבים בו, וזה יוצא מתוך העליון. וסימן של הסוד הזה – (איוב לח) מבטן מי יצא הקרח, שמימיו גלודים (קפואים) בו לשאב אחרים.

הקרח הזה ים שקופא, לא שופעים מימיו אלא בשעה שחזק הדרום מגיע אליו ומקרב אותו אצלו, ואז המים שהיו גלודים בצד הצפון מפשירים ושופעים, שהרי מצד הצפון המים מגלדיים, ומצד הדרום הם מפשירים ושופעים להשקות כל אותן חיות השדה, כמו שנאמר (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי וגו', ואלו נקראים הרי בתר, הרי הפרוד. שכלם משקים כשצד דרום מתחיל לקרב אליו, ואז המים שופעים. ובכח עליון זה ששופע, הכל הם בגדלה ובשמחה.

כשמחשבה עולה ברצון [של חדוה] מטמיר של כל הטמירים, מגיע [ושופע] מתוכו

❦ סדר הלימוד ליום ט תשרי [יום 9 בשנה] ❦

וטמיר וגנוז למעלה, פרט לשביל אחד דקיק. ודרך אחת. אותו שלמטה דרך, כמו שנאמר (משלי ד) וארח צדיקים כאור נגה. ואותו שלמעלה שביל דקיק, כמו שכתוב (איוב כח) נתיב לא ידעו עיט. וסוד של הכל – (ישעיה מג) הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה. וכתוב (תהלים עז) בים דרפך ושבילך במים רבים. העולם העליון, כשמתמלא ומתעבר כמו נקבה שמתעברת מן הזכר, מוציאה שני בנים כאחד, זכר ונקבה, והם שמים וארץ כמו שלמעלה.

ממימי השמים נזונית הארץ ומימיו נשפכים לתוכה, אלא שעליונים זכר ותחתונים נקבה. והתחתונים נזונים מן הזכר. ומים תחתונים

וסוד של אלהים עליון עשה שמים וארץ לקיום. והוציא אותם כאחד בכח שלמעלה הראשית של הכל. כמו זה סוד עליון יורד למטה. והאחרון הזה עשה שמים וארץ למטה.

וסוד של הכל שני עולמות הם ובראו עולמות, זה העולם העליון וזה העולם התחתון. זה כמו זה. זה ברא שמים וארץ, וזה ברא שמים וארץ. ועל זה שני עולמות הם. זה הוציא שני עולמות, וזה הוציא שני עולמות, והכל בכח של הראשית העליונה.

יורד העליון בתחתון ומתמלא בדרך של דרגה אחת ששורה עליה. כמו שאותו שביל נסתר

מהכל שלמטה, וקוראים לו על פי שאלה מי. מי ברא אלה.

והינו סוד שאמרנו (איוב לח) מבטן מי יצא הקרח. מבטן מי ודאי [יצא הקרח], אותו שעומד לשאלה. ואין לשאל מה למעלה ומה למטה, אלא לשאל מקום שיוצאים לדעת, ולא לדעת אותו, שהרי לא יכולים. אלא עומד לשאלה ולא לדעת בו.

בראשית ב' ראשית, ראשית מאמר הוא. או נאמר שבראשית הוא מאמר. אלא עד שלא יצא והתפשט כחו והכל נסתר בו, בראשית הוא ומאמר הוא. כיון שיצא והתפשט ממנו צבאות, נקרא ראשית, והוא מאמר בלבדו. מ"י שאלה אותו שברא אלה. אחר כשהתפשט והשתכלל, נעשה י"ם וברא למטה. והכל עשה כמו אותו ממש שלמעלה. זה כנגד זה וזה כמו זה, ושניהם ב'.

בתוב (שיר א) עד שהמלך במסבו. במסבו - להתישב במלכות תחתונה. בסוד של אותה חברות ותפנוק של אותה חביבות שבעדן העליון באותו שביל שנסתר וגנוז ולא נודע, ומתמלא ממנו ויוצא בנחלים ידועים. נרדי נתן ריחו - זה מלך תחתון. שברא עולם שלמטה כמו שלמעלה, ומעלה ריח טוב עליון לשלט ולעשות, ויכול ושולט ומאיר באור עליון.

בשני גונים נברא העולם, בימין ובשמאל, בששה ימים עליונים. ששה ימים נעשו להאיר, כמו שנאמר (שמות לא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ. ואלה חפרו דרכים ועשו ששים נקבים לתהום רבה, ואותם ששים נקבים להעלות מי הנחלים לתוך התהום. ועל זה [הרי שנינו] השיתין מששת ימי בראשית נבראו, והם היו שלום העולם.

והארץ היתה תהו ובהו, הפסלת הטמונה בתוך קליטתו שהיתה בהתחלה ולא התקיימה. היתה כבר ואחר כך התקיימה. בארבעים ושנים אותיות נחקק העולם והתקיים, וככל עטור של השם הקדוש. כשמצטרפות, עולות באותיות אותיות למעלה ויורדות למטה, מתעטרות בעטרות בארבעת צדי העולם ויכול העולם להתקיים. ואלה מתקיימים במעשי העולם [נ"א המלך]. הדפוס של

קוראים לעליונים כנקבה שפתוחה לזכר ושופכת מים כנגד מים של הזכר לעשות זרע. והנקבה נזונית מן הזכר. זהו שכתוב ואת הארץ, בתוספת וי"ו, כמו שנאמר.

בתוב (ישעיה מ) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו'. האותיות נחקקו במעשה של הכל, במעשה של העליון ובמעשה של התחתון. אחר כך נרשמו האותיות ונחקקו בכתוב. ב' בראשית ברא. א' אלהים את. ב' ראשית ברא ודאי, כמו שנאמר ב"ת ברא, ודאי בכח עליון. ב' נקבה. א' זכר. כמו שב' ברא ודאי בכח שלמעלה, כך א' הוציא אותיות השמים כללות של עשרים ושנים אותיות. ה' הוציא שמים לתת להם חיים [ולהשקות] ולהשריש אותו.

ואת הארץ - ו' הוציאה הארץ לתת לה מזון ולהתקינה ולתת לה ספוק שראוי לה. ואת הארץ - שלקח וא"ו א"ת כללות של עשרים ושנים אותיות, והארץ נזונית. והארץ כוללת אותם לתוכה, כמו שנאמר (קהלת א) כל הנחלים הלכים את הים. והינו סוד ואת הארץ. שכוונסת הכל לתוכה ומקבלת אותם הארץ, לקחה הארץ. וא"ת - זה שמים וארץ כאחד. א"ת השמים - סוד של שמים וארץ כאחד.

ומקבלת אותם להזין. הגעת הדבר בהכאתו מצויים. היכל הקטרת מצוי בארץ. כשאיש לוקח, שופעת ומתעוררת משמאל שאוחז בה ועולה עשן, כמו שנאמר (שמות יט) והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה' באש. זו אש וזה עשן. וכתוב (סם) ואת החר עשן. מתוך שאש כשיורדת, אחוזים זה בזה עשן באש, ואז הכל עומד בצד השמאל, והינו סוד (ישעיה מח) אף ידי יסדה ארץ. וימיני טפחה שמים, בכח של הימין למעלה. כמו כן נעשו שמים שהם זכר. וזכר בא מצד הימין, ונקבה מצד השמאל.

שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה (ישעיה מ). עד כאן עלו הדברים שלא לשאל כשלמעלה. שחקמה נתקנה מאין ולא עומדת לשאלה שנסתרת ועמקה אין שיעמד בה. כיון שהתפשט אור עמק, אז אורו עומד לשאלה אף על גב שהוא נסתר

וְזָהוּ טו"ב. שלש האותיות הללו טו"ב נכללו אחר כף לצדיק העולם שכולל הכל למעלה ולמטה, כמו שנאמר (שם ג) אמרו צדיק כי טוב בגלל שאור עליון כלול בו, שכתוב (תהלים קמה) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. לכל כתוב, זה סתם של הדבר בשביל להאיר יום אחד שמאיר לכל, עליון על הכל. עד כאן סתם הדברים.

השלמה מההשמטות (סימן ז"ד)

לְמָה בי"ת דומה? לאדם שנוצר בחכמה, שסתום מכל צד ופתוח מלפניו, והאל"ף פתוחה מאחוריו. רוצה לומר, כי היא פתוחה לקבל מן הכתר, ויש לה פתח להשפיע לאחרים: ע"כ.

בְּרֵאשִׁית ברא אלהים - סוד של ראשית עריסתכם חלה תרימו תרומה. זו חכמה עליונה שהיא ראשית. ב' בית העולם להיות משקה מאותו נהר שנוכנס בו, סוד הכתוב ונהר יצא מעדן להשקות את הגן. ונהר - שפונס את הכל מהעמק העליון ולא פוסקים מימיו לעולמים להשקות את הגן.

וְאוֹתוֹ עמק עליון בית ראשון, בראשית, הסתימו בו האותיות בשביל דקיק אחד שגנוז בתוכו. ומתוך אותו העמק יצאו שני כחות, שכתוב את השמים. לא כתוב שמים אלא השמים, מתוך אותו עמק הנסתר מהכל. ואת הארץ - סתר זה הוציא את הארץ הזאת.

אֲבָל בכלל של השמים היתה. ויצאו כאחד דבוקה בצדו זה בזה. כשהאיר ראשית הכל, שמים לקחו אותה והושיבו אותה במקומה, שכתוב ואת הארץ. ואת - כלל האותיות שהם א"ת. כשחזרה הארץ לשבת במקומה ונפרדה מצד השמים, היתה תורה ובוהקה לדבק בשמים כאחד כמו [ככתחלה] בהתחלה, משום שראתה את השמים מאירים והיא חשוכה. עד שאור עליון יצא עליה והאיר לה, ושבה במקומה להסתכל בשמים פנים בפנים. ואז התתקנה הארץ והתבשמה.

יָצָא אור בצד ימין וחשך בצד שמאל, והפרידם אחר כף כדי להכליל זה בזה. זהו שכתוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך. ואם תאמר

הקליטה באלה מצויים כחותם החותמת. נכנסו ויצאו את ואת ונברא העולם. נכנסו לתוך החותם והצטרפו והתקיים העולם.

בַּמֶּקַל של הנחש הגדול הכו ונכנסו תחת נקבי העפר אלף וחמש מאות אמות. אחר כף תהום רבה היתה עולה בחשך, והחשך כסה הכל, עד שיצא אור ובקע בחשך ויצא והאיר, שכתוב (איוב יב) מגלה עמקות מני חשך ויצא לאור צלמות.

מִיָּם נשקלו במשקל אלף וחמש מאות באצבעות. שלש נטפו לתוך המשקל. חצי מהם לקיום, וחצי שנכנסו למטה. אלו עולים ואלו יורדים. פיון שעלו בעלית היר, עמד המשקל בדרך ישר ולא סטה לימין ולא לשמאל. זהו שכתוב (ישעיה מ) מי מדד בשעלו מים וגו'.

הַכֹּל היה בארץ נסתר ולא התגלה, וכח ותקף ומים קפואים בתוכה, ולא זרמו ולא התפשטו, עד שהאיר עליה האור שלמעלה, והאור הכה בקרישה והפשירו צבאותיה. זהו שכתוב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. זהו אור ראשון עליון שהיה מקדם לכן.

וּמִבְּאֵן יצאו כל הצבאות והכחות, והארץ התבשמה והוציאה צבאותיה אחר כף. פיון שהאיר [ויירד], היה עולה אורו מסוף העולם עד סוף העולם. כשהסתכל ברשעי העולם, נגנו ונטמן, ולא יצא אלא בשביליו הנסתרים שלא התגלו.

וַיֵּרָא אלהים את האור כי טוב. שנינו, כל חלום שעומד בקיום של פי טוב, שלום הוא למעלה ולמטה. ראה אותיות, כפי דרכו כל אחד ואחד. ראה ט' - טוב לו, טוב לחלומו, שהרי התורה פתחה בו כי טוב. מאיר מסוף העולם לסוף העולם. ט' טוב. טוב הוא טוב אור בשלמות.

מִן תשיעי של הכל. אות שמאיר מעליון ראשית ונכלל בו ונעשה בסתר של נקדה סוד של י' שהיא נקדה אחת. ו' מכחו יצא. בו נעשו שמים. כשהסתים בנקדה אחת ונגנו פנימה, האירה ב'. ממנה יצאו עליון ותחתון. עליון טמיר. התחתון גלוי בסוד של שנים, ועומד בכח שלמעלה.

וְכֻלָּם מִסְתַּכְּלִים לְאוֹתָהּ מִסְגֶּרֶת, שְׁבָה נֶאֱחָז לְאוֹתוֹ
אֹר עֲלִיּוֹן לְהַשְׁקוֹתָם וְנֶאֱחָזִים בּוֹ.

בְּתִים לְבָדִים - הַטְּבָעוֹת הִלְלוּ הֵם עֲלִיוֹנִים, בְּתִים
וּמְקוֹמוֹת לְבָדִים שֶׁהֵם מְרַכְּבוֹת שְׁלֹמֶטָה,
בְּגִלְל שְׂזָה בָּא מִצַּד הָאֵשׁ, וְזֶה מִצַּד הַמַּיִם, וְזֶה מִצַּד
הַרוּחַ, וְכֵן כָּלֵם, כְּדִי לְהִיּוֹת מְרַכְּבָה לְאֶרֶץ. וְעַל זֶה,
מִי שֶׁמִּתְקָרֵב, מִתְקָרֵב בְּבָדִים הִלְלוּ וְלֹא בְּמָה
שֶׁלְפָנִים. לֶךְ לֶךְ אֹמְרִים לְנֹזֵר סָבִיב סָבִיב, לְכָרֵם
אֶל תִּתְקָרֵב. פָּרַט לְאֵלוֹ הָרְאוּיִים לְשִׁמְשׁ בְּפָנִים,
לְהֵם נִתְּנָה רְשׁוֹת לְהַעֲלוֹת, לְשִׁמְשׁ וְלִקְרֵב, וְעַל זֶה
כְּתוּב (בַּמְדַּבֵּר א) וְהִזֵּר הַקְּרֵב יוֹמֵת.

ב' שֶׁל בְּרֵאשִׁית הִיא גְדוּלָּה. ר' יוֹסִי שָׁאֵל אוֹתוֹ
וְאָמַר, שֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית הִלְלוּ שֶׁשְׁנֵינּוּ מֵהֵם?
אָמַר לוֹ, הֵינּוּ מֵה שְׁכָתוּב (תְּהִלִּים קד) אֲרִזֵּי לְבָנוֹן אֲשֶׁר
נָטַע. כְּמוֹ שֶׁהָאֲרִזִּים הִלְלוּ יוֹצְאִים מִן לְבָנוֹן, כִּךָּ גַם
אוֹתָם שֶׁשָּׂה יָמִים יוֹצְאִים מִן בְּרֵאשִׁית.

וְיִשְׁשֵׁת הַיָּמִים הָעֲלִיוֹנִים הִלְלוּ, הַפְּסוּק פִּרַשׁ אוֹתָם,
שְׁכָתוּב (דְּבָרֵי הַיָּמִים-א כט) לֶךְ ה' הַגְּדֹלָה
וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְגו'. כִּי כָל - זֶה צְדִיק. בְּשָׁמַיִם
- זֶה תְּפָאֶרֶת. וּבָאָרֶץ - זֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ
תְּרַגּוּמוֹ: שְׁאוֹחֵז בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. כְּלוֹמַר, שִׁסּוּד
הָעוֹלָם שֶׁנִּקְרָא כ"ל, הוּא אוֹחֵז בְּתְּפָאֶרֶת שֶׁנִּקְרָא
שָׁמַיִם, וּבָאָרֶץ שֶׁנִּקְרָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

וְעַל זֶה בְּרֵאשִׁית. ב' רֵאשִׁית הִיא [חֲכָמָה, כְּמוֹ
שֶׁתְּרַגְּם יוֹנָתָן בְּרֵאשִׁית - בְּחֲכָמָה] בְּגִלְל
שֶׁהִיא שְׁנִיָּה לְחֶשְׁבוֹן, וְנִקְרָא רֵאשִׁית בְּגִלְל שֶׁכְּתוּר
עֲלִיּוֹן זֶה טְמִיר הוּא רֵאשׁוֹן. וְעַל שֶׁלֹּא נִכְנַס
בְּחֶשְׁבוֹן, הָרֵאשִׁית הוּא שְׁנִי. בְּגִלְל זֶה ב' רֵאשִׁית.
וְעוֹד, כְּמוֹ שֶׁחֲכָמָה עֲלִיוֹנָה הִיא רֵאשִׁית, גַּם כִּךָּ
חֲכָמָה תְּחִתּוֹנָה גַם הִיא רֵאשִׁית, וְלִכֵּן אֵין לְהַפְרִיד
ב' מִן רֵאשִׁית.

לְבְּרֵאשִׁית קוֹרְאִים לוֹ מֵאָמַר וְכִךָּ זֶה. וְשֵׁשֶׁה יָמִים
יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וְנִכְלָלִים בּוֹ, וְאֵלֶּה
נִקְרָאִים כְּמוֹ שֶׁאֵלֶּה הָאֲחֵרִים. בְּרֵא אֱלֹהִים - זֶהוּ
שְׁכָתוּב וְנִהַר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. מֵה זֶה
לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן? לְהַשְׁקוֹתוֹ וְלִקְיָם אוֹתוֹ וְלְהַסְתַּכְּל
בּוֹ בְּכָל מָה שֶׁצָּרִיךְ.

אֱלֹהִים - אֱלֹהִים חַיִּים, שֶׁשִּׁמְעַע בְּרֵאשִׁית בְּרֵא
אֱלֹהִים וְדָאֵי עַל יְדֵי אוֹתוֹ נִהַר כְּדִי

שֶׁהִיָּתָה מִמֶּשׁ הַבְּדֵלָה - לֹא! אֲלֹא הַיּוֹם בָּא מִצַּד
הָאוֹר שֶׁהוּא יָמִין, וְלִילָה מִצַּד הַחֹשֶׁךְ שֶׁהוּא שְׁמָאל,
וְכִשְׁיֵצְאוּ כְּאֶחָד, הַפְּרִיד אוֹתָם. וְהַבְּדֵלָה הִיָּתָה
מִצַּדוֹ לְהַסְתַּכְּל פָּנִים בְּפָנִים וְלְהַדְּבִק זֶה בְּזֶה לְהִיּוֹת
הַכֹּל אֶחָד.

וְהוּא נִקְרָא יוֹם וְקוֹרָא לוֹ יוֹם, וְהִיא נִקְרָא לִילָה,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וְגו'.
מֵה זֶה וְלִחֹשֶׁךְ? זֶהוּ הַחֹשֶׁךְ שְׁאוֹחֵז אֶת הַלִּילָה שֶׁאֵין
לָהּ אוֹר מֵעֲצָמָה [וְהִיא נִקְרָא לִילָה, שְׁכָתוּב
וְלִחֹשֶׁךְ קָרָא לִילָה, בְּגִלְל שְׁאוֹחֵז בָּהּ הַחֹשֶׁךְ וְאֵין לָהּ
אוֹר מֵעֲצָמָה]. וְאֵף עַל גַּב שְׁבָאָה מִצַּד שֶׁל הָאֵשׁ
שֶׁהִיא חֹשֶׁךְ. אֲכַל חֹשֶׁךְ, עַד שֶׁמוֹאֵר מִצַּד הַיּוֹם, יוֹם
מֵאִיר לְלִילָה, וְלִילָה לֹא מֵאִיר עַד זְמַן שְׁכָתוּב (תְּהִלִּים
קלט) וְלִילָה כִּיּוֹם יֵאִיר כַּחֲשֻׁכָה כְּאוֹרָה.

רְבִי אֶלְעָזָר קִפֵּץ בְּתַחֲלָה וְדָרַשׁ, (שֵׁם כט) קוֹל ה' עַל
הַמַּיִם אֶל הַכְּבוֹד הַרְעִים ה' עַל מַיִם רַבִּים. קוֹל
ה' - זֶה קוֹל עֲלִיּוֹן שֶׁמִּמֶּנָּה עַל הַמַּיִם שֶׁשׁוֹפְעִים
מִדְּרָגָה לְדְרָגָה עַד שֶׁמִּתְכַּנְּסִים לְמָקוֹם אֶחָד בְּכַוֻּנָם
אֶחָד. אוֹתוֹ קוֹל עֲלִיּוֹן שׁוֹלַח אֶת אוֹתָם הַמַּיִם
בְּדֶרֶכָם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי דְרָכּוֹ. כְּמוֹ בְּעַל הַגֶּן הַזֶּה
שֶׁמִּמֶּנָּה עַל מַיִם לְשַׁלַּחֵם לְכָל מְקוֹם וּמְקוֹם כְּרֵאוּי
לוֹ, כִּךָּ קוֹל ה' מִמֶּנָּה עַל הַמַּיִם.

אֶל הַכְּבוֹד הַרְעִים - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב כו) וְרַעַם
גְּבוּרָתוֹ מִי יִתְּבוּנֵן. זֶה צַד שְׁבָא מְגִבּוּרָה וְיוֹצֵא
מִמֶּנּוּ. דְּבָר אַחֵר אֶל הַכְּבוֹד הַרְעִים - זֶה הַיָּמִין
שִׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ שְׁמָאל. ה' עַל מַיִם רַבִּים - ה' זֶה
חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה שֶׁנִּקְרָא יו"ד. עַל מַיִם רַבִּים - עַל
אוֹתוֹ עֵמֶק נִסְתָּר שִׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים
עז) וּשְׁבִילֶךָ בְּמַיִם רַבִּים.

רְבִי שִׁמְעוֹן פִּרַשׁ אֶת הַמַּחֲלָקֶת וְאָמַר, פֶּתַח הַפְּסוּק
וְאָמַר כְּתוּב (שְׁמוֹת כה) לְעַמַּת הַמִּסְגֶּרֶת תְּהַיִּין
הַטְּבָעוֹת [ל] בְּתִים לְבָדִים. מִי אוֹתָהּ מִסְגֶּרֶת? זֶהוּ
מְקוֹם סְגוּר שֶׁלֹּא פֶתוּחַ חוּץ מֵאֲשֶׁר בְּשְׁבִיל דְּקִיק
אֶחָד שְׁנוּדָע בְּגִיּוֹזוֹת אֲצֵלוֹ, וּבְגִלְלוֹ הַתְּמָלֵא וְרַשֵּׁם
שְׁעָרִים לְהַדְּלִיק גְּרוֹת. וּבְגִלְל שֶׁהוּא מְקוֹם גְּנוּז
וְנִסְתָּר, נִקְרָא מִסְגֶּרֶת, וְזֶהוּ הָעוֹלָם הַבָּא. וְאוֹתוֹ
הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא מִסְגֶּרֶת.

תְּהַיִּין הַטְּבָעוֹת - אֵלוֹ טְבָעוֹת עֲלִיוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱחָזוּ זו
בְּזוֹ, מַיִם מְרוּחַ, וְרוּחַ מֵאֵשׁ, וְאֵשׁ מִמַּיִם.
כָּלֵם נֶאֱחָזוּ זו בְּזוֹ וְיוֹצְאִים זו מִזוֹ בְּטְבָעוֹת הִלְלוּ,

עולמות ומחריבן, והרי הקימו שאין השפעה בכל העולמות, ונהר שהוא צדיק יחרב ויבש בשני העולמות, בעולם הזה ובעולם הבא. ויש מי שאומר שעלה במחשבתו לבנות עולמות ולהחריבן, ואמר זה מועיל לי וזה לא מועיל לי. אלה שנאמר בהם את השמים ואת הארץ – מועילים לי, והאחרים שנאמר בהם והארץ היתה תהו ובהו, שמראה על עולמות שעלה ברצונו לבנותם ולא עשה אותם – עליהם נאמר תהו ובהו. ובזמן שהקדוש ברוך הוא בקלפות הללו, נאמר בו (איכה ב) סכת בענן לך מעבור תפלה.

תהו וחשך, עליהם נאמר (שמות יד) ויהי הענן והחשך, ואלו קלפות האגוז. המח מבפנים שתלוי [של שלש] לארבעה צדדים זה יהו"ה, שהוא לא מקבל טמאה, כמו שנאמר (ירמיה כג) הלוא כה דברי כאש נאם ה'. מה אש לא מקבלת טמאה, כך שמו לא מקבל טמאה. ובזמן שמתגברות הקלפות הללו ונשברות מהאגוז, התפלה, שהיא שכינה, אדנ"י, עולה לבעלה שהוא יהו"ה, ומעלה הכל. שבזמן שהוא מתכסה ממנה בקלפות הללו, היא נקראת עניה יבשה, ואין לה אלא מה שנותנים עבדים בחשאי.

ובאותו זמן שמתפשט הקדוש ברוך הוא מן הקלפות הללו, נאמר (ישעיה ל) ולא יכנף עור מוריה והיו עיניו ראות את מוריה. ומה שהיתה יבשה, נאמר בה (שם ו) מלא כל הארץ כבודו, ונקראת הברכה שלו, הקרבן שלו, עולה שלו ששורף כל הקלפות הללו. ועולה אל הקטרת הקשור שלו, העולה שלו, שכתוב (ויקרא ו) זאת תורת העלה. היא העלה – בתפלת שחרית, היא העלה – אליו בתפלת מנחה בכמה ריחות ובשמים של גן עדן, שהיא גן התורה. זהו שכתוב (שיר ד) גן נעול אחתי כלה. סתומה שלא נפתחת אלא רק לבעלה.

וכשיבא בעלה, (תהלים נא) אדני שפתי תפתח, שהוא דלת עליונה נפתחת אליו כתרים [בשני] עמודי אמת (נצח והוד) ומקבלת אותו בשתי זרועות. זהו שכתוב (שיר ב) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. יהו"ה יורד אליה, וזהו סוד אמ"ן גימטריא יאהדונה"י, שהוא חבור שני שמות

להוציא הכל ולהשקות הכל. את השמים – חבור זכר ונקבה כראוי. אחר כך בו נברא העולם למטה, בו נתן כח לכל.

השלמה מההשמטות (סימן כ"ח)

ומנין לנו ששמים הם הקדוש ברוך הוא? שכתוב (מלכים א-ח) ואתה תשמע השמים. האם שלמה מתפלל אל השמים שישמעו תפלתו? אלא שנקרא שמן על שמו. ולמה נקרא שמים? אלא שהוא עגל כמו ראש, ומלמד, המים מימינו ואש משמאלו והוא באמצע, שא מים, מאש וממים, ומכניס ביניהם שלום. בא האש ומצא מצדו מדת האש. בא מים ומצא מצדו מדת המים, והינו (איוב כה) עשה שלום במרומי. מהם השמים? מלמד שגבל הקדוש ברוך הוא אש ומים וטפחן זה בזה, ועשה מהן ראש לדבריו, שנאמר (תהלים קיט) ראש דברך אמת: ע"כ.

א"ת השמים, שמשמע שהשמים הוציאו את, בכח של סוד אלהים חיים אחר שראשית הוציאו אותו.

ביון שזה הוציא הכל, והכל התישב במקומו כאחד, טבעת זו האחרונה נעשתה ראשית, ובראשית הזו הוציאו אורות עליונים, והשרה אור והתחילו מים להשפיע כנגד למטה. ועל זה בראשית ודאי ברא אלהים. בו ברא עולם התחתון, בו הוציאו מאורות, בו נתן כח לכל.

רבי יהודה אמר, על זה כתוב (ישעיה י) היתפאר הגרזן על החצב בו. השבח של מי – לא של האמן הוא? כך בראשית הזאת ברא אלהים עליון את השמים – השבח של מי? של אלהים הוא! אמר רבי יוסי, זה שכתוב (דברים ד) אשר לו אלהים קרבים אליו. קרבים? קרוב צריך להיות! אלא אלהים עליון. אלהים של פחד יצחק. אלהים אחרון. ומשום כך כתוב קרבים, וגבורות רבות הם שיוצאים מאחד והכל אחד.

השלמה מההשמטות (סימן כ"ט)

והארץ היתה תהו (בראשית א). בזמן שהקדוש ברוך הוא היה בקלפות האלה, היה בונה

כחשבון משה. וישכן מקדם, שמקדים שילה לשניהם, כדי שתהיה מרחפת על פני התורה, והגאלה תלויה בו, והרי פרשוה.

ואת להט החרב המתהפכת, מיד יהיה בידו, ומהו? המטה. מטטרו"ן מתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה. ועוד, מטה זו שכינה תחתונה, ואם זכו ישראל - כלפי חסד, לימין, ויצאו ברחמים. ואם לאו - מטה כלפי חובה, לצד הגבורה, ששם הנחש אל אחר שמבקש לשפך דם, ונהרג משיח ורבים מישראל, ולכן נאמר (רות ג) שכבי עד הבקר, שהוא בקר של אברהם שיהיה מטה כלפי חסד.

ובגלל זה ואת להט החרב המתהפכת, והכל כדי לשמר את דרך עץ החיים, שהיא תורה שנאמר בה (משלי ג) עץ חיים היא, והיא תורה שבעל פה. אם זכה אדם - היא סם חיים שלו, ואם לאו - היא מתהפכת לו לסם המות. והרי פרשוה בעלי המשנה כך, כמו שהמטה שהתהפך לנחש ומנחש למטה. ובאותו זמן ימחו מן העולם כל אותם שנאמר בהם (שמות ז) ויעשו כן חרטמי מצרים בלטיהם:

תוספתא

בראשי"ת בר"א, רמז לכת"ר חכמ"ה. אלהים רומז לבינה. א"ת רומז לגדלה וגבורה. השמ"ם זהו תפאר"ת. וא"ת רומז לנצ"ח הו"ד יסו"ד. האר"ץ רומז למלכות: עד כאן התוספתא.

ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. [ויאמר אלהים, למי הוא אומר? אינו אומר אלא לאחרים. יהי אור - לעולם הזה. ויהי אור - לעולם הבא]. וזהו האור שברא הקדוש ברוך הוא בתחלה, והוא אור העין, והוא אור שהראה הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון והיה רואה בו מסוף העולם ועד סוף העולם, והוא אור שהראה הקדוש ברוך הוא לדוד, והיה משבח ואומר (תהלים לא) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. והוא האור שהראה הקדוש ברוך הוא למשה וראה בו מגלעד ועד דן.

ובשעה שראה הקדוש ברוך הוא שיעמדו שלשה דורות של רשעים, והם, דור אנוש, ודור

באותיות, ולכן גדול העונה אמן יותר מהמברך, בזמן שהם שנים בראש הצדיקים.

אבל כשהם בראש הרשעים, כנסת ישראל אומרת להם, (שם א) אל תראני שאני שחרחרת, מאלה ששורים לפתות לבני אדם, כמו שהיו מפתים את ישראל בעגל בשש השעות. זהו שכתוב (שמות לב) וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר, ובארוה, מה זה בשש? אלא בשש שעות עשו את העגל, כדי להפרידם משבע. זה שכתוב אך ביום הראשון תשביתו שאר. אך - חלק בין שש לשבע.

ולכן אמרה כנסת ישראל, ששזפתני השמש. גרמו שהסתלק ממני ו' (תפארת), שהוא השש, ואור השש שהיה מאיר בסתר של שש תבות, שהם שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, בני אמי נחרו בי, נחר גרונם שבטלו קריאת שמע, שנאמר בה (תהלים קמט) רוממות אל בגרונם, ולכן שמני נטרה את הכרמים, שהם שאר אמות ערב רב. ולכן כרמי שלי לא נטרתי, ולכן אותם ערב רב מצליחים בכל.

כתנות עור חשוכי העינים, שנאמר בהם (בראשית כז) ותכהין עיניו מראות, להסתכל על אותם שנאמר בהם (יחזקאל א) נפתחו השמים ואראה מראות אלהים, שהם חמש פעמים אור שבמעשה בראשית, כתנות אור הם. והארץ היתה תהו. והארץ - הרי אחד, תהו - שנים, בהו - שלשה. חשך - ארבעה. תהום - חמשה. וארבעה הם שכלולים בגוף, והם ארבעה יסודות שהם קלפות האגוז, ולכן והארץ היתה תהו. ובארוה היתה - מקדם לכן, שכן דרך הקלפות שקודמות למח.

ורוח אלהים - זו רוחו של משיח, מיד שתהא מרחפת על פני מי התורה, מיד תהיה גאלה. זהו שכתוב ויאמר אלהים יהי אור. וישלחהו ה' אלהים, מיד [ולמשיח] את המשיח שהיה בגן עדן, כמו שנאמר בו (בראשית ג) וישלחהו [וגו'] מגן עדן, מעדונו, ולמה? לעבד את האדמה, שהיא שכינה. בגלל זה וישלחהו, מיד שיצא משם.

וישבן מקדם - לגן - את הכרובים, משיח בן דוד ומשיח בן יוסף שמושך רוח המשיח, שנאמר בו ורוח אלהים, זה שילה, אותו שנאמר בו (במדבר יא) ואצלתי מן הרוח, שכן עולה שילה

רבי שמעון, כשהיה רואה את אמו שהיתה מדברת, היה אומר לה: אמא, שתקי. שבת היום ואסור. בגלל שדבור זה צריך לשלט ולא אחר. ודבור זה שהוא בא מצד החשך, מגלה עמקות מתוכו. ומשמע מני חשך, אותו שבא מצד החשך, שכתוב מני דוקא.

השלמה מההשמטות (סימן ל"א)

ישב רבי בון ודרש, מהו שכתוב (ישעיה מה) יוצר אור ובורא חשך? אלא אור שיש בו ממש כתוב בו יצירה, חשך שאין בו ממש כתוב בו בריאה, כמו שנאמר (עמוס ד) יוצר הרים וברא רוח. אם תרצה אמר, אור שיש בו ממש כתוב בו עשיה, שכתוב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, ואין הויה אלא עשיה, וקורא בו יצירה. חשך שלא היה בו עשיה אלא הבדלה והפרשה, קורא בו בריאה, כמו שאתה אומר הבריא פלוני וכו'. אמר רבי ברכיה, מהו שכתוב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, ולא אמר ויהיה? משל למלך שהיה לו חפץ נאה והקצהו, עד שזמן לו מקום ושמהו שם. זהו שכתוב יהי אור ויהי אור, שכבר היה:

אמר רבי יצחק, אם כך, מהו שכתוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך? אמר לו, אור הוציא יום וחשך הוציא לילה, אחר כך חבר אותם כאחד והיו אחד, שכתוב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. שלילה ויום נקראים אחד. וזה שכתוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך, [שהפריד מחלקת] זו בזמן של הגלות שנמצא פרוד.

אמר רבי יצחק, עד כאן זכר באור ונקבה בחשך. אחר כך מתחברים כאחד להיות אחד. במה נפרדים להפיר בין אור ובין חשך? מתפרדות הדרגות, ושניהם הם כאחד, שהרי אין אור אלא בחשך, ואין חשך אלא באור. ואף על גב שהם אחד, נפרדים בגונים, ועם כל זה הם אחד, שכתוב יום אחד.

רבי שמעון אמר, על הברית העולם נברא והתקיים, שכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. מי הברית? זה צדיק יסוד העולם, שהוא סוד של זכור. ועל זה העולם עומד בברית יומם ולילה כאחד,

המבול, ודור הפלגה - גנז אותו כדי שלא ישתמש בו, ונתן אותו הקדוש ברוך הוא למשה והשתמש בו שלשה חדשים שנשארו לו מיום עבורו, כמו שנאמר (שמות ב) ותצפנהו שלשה ירחים.

ואחר שלשה ירחים נכנס לפני פרעה, לקח אותו הקדוש ברוך הוא ממנו, עד שעמד על הר סיני לקבל את התורה, והחזיר לו אותו האור והשתמש בו כל ימיו. ולא יכלו בני ישראל לקרב אליו, עד שנתן מסוה על פניו, כמו שנאמר (שם לד) ויראו מגשת אליו. והתעטף בו כטלית. זהו שכתוב (תהלים קד) עטה אור כשלמה.

יהי אור ויהי אור. כל מה שנאמר בו ויהי - הוא בעולם הזה ובעולם הבא. אמר רבי יצחק, אור שברא הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, היה עולה אורו מסוף העולם ועד סוף העולם ונגנז.

מה הטעם שנגנז? כדי שלא יהנו ממנו רשעי העולם, והעולמות לא יהנו בגללם. והוא שמור לצדיקים, לצדיק דוקא, שכתוב (תהלים צו) אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה. ואז יתבשמו העולמות ויהיו כלם אחד. ועד היום שיהיה העולם הבא, הוא נסתר ונגנז.

אותו אור יצא מתוך החשך שנחלק במטה שנסתר מכל, עד שמאותו אור שנגנז, נחלק בשביל אחד טמיר לחשך שלמטה. והאור שרוי בו. מיהו החשך שלמטה? אותו שנקרא לילה, שכתוב בו ולחשך קרא לילה.

ועל זה שנינו, מה זה שכתוב (איוב יב) מגלה עמקות מני חשך? רבי יוסי אומר, אם תאמר מחשך נסתר התגלו, הרי ראינו שנסתרים הם כל אותם כתרים עליונים וקוראים עמקות. מהו מגלה? אלא כל אותם נסתרים עליונים לא התגלו אלא מתוך אותו חשך שהוא בסוד הלילה [והכל יהיה אחד בסוד של ויהי אור הלבנה כאור החמה בדרגה אחת, ועד היום שייבא הוא גנוז וטמון].

בא ראה, כל אותם עמקים נסתרים שיוצאים מתוך מחשבה וקול לוקח אותם, לא מתגלים עד שדבור מגלה אותם. מה הדבר? הינו דבור.

וזה הדבור נקרא שבת, ובגלל ששבת נקרא דבור, דבור של חל אסור בשבת. [וכך היה עושה

שְׁלֹשָׁה יוֹצְאִים מֵאֶחָד. אֶחָד בְּשִׁלְשָׁה עוֹמֵד נִכְנָס
בֵּין שְׁנַיִם. שְׁנַיִם מִיְּנִיקִים לְאֶחָד. אֶחָד
מִיְּנִיק לְכַמָּה צְדָדִים, וְאִזּוּ הַכֹּל אֶחָד. זֶהוּ שְׁכַתוֹב
וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בֶקֶר יוֹם אֶחָד. יוֹם שֶׁל עָרֵב וּבֶקֶר
כּוֹלֵל כְּאֶחָד, הֵינּוּ סוּד שֶׁל בְּרִית יוֹמָם וְלַיְלָה, וְבוֹ
הַכֹּל אֶחָד.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִבְּדִיל
בֵּין מַיִם לְמַיִם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שְׁבַעַה
רְקִיעִים הֵם לְמַעְלָה, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בְּקִדְשָׁה
עֲלִיּוֹנָה, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִתְקַן בָּהֶם. וְרְקִיעַ זֶה הוּא
בְּאֲמֻצַּע הַמַּיִם.

רְקִיעַ זֶה עוֹמֵד עַל גְּבֵי חַיּוֹת אַחֲרוֹת, וְהוּא מְפָרִיד
בֵּין מַיִם עֲלִיּוֹנִים לְמַיִם תַּחְתּוֹנִים. וּמַיִם
תַּחְתּוֹנִים קוֹרְאִים לְעֲלִיּוֹנִים. וּמִהֲרִיעַ הַזֶּה שׁוֹתִים
אוֹתָם. זֶהוּ שֶׁמְפָרִיד בֵּינֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַמַּיִם
כְּלוּלִים בּוֹ. וְאַחַר כֵּן מוֹרִיד אוֹתָם לַחַיּוֹת הַלְלוּ
וְשׁוֹאֲבִים מִשָּׁם.

כְּתוּב (שִׁיר ד) גֵּן נְעוּל אַחֲוֹתֵי כָלָה גֵּל נְעוּל מַעֲיָן
חֲתוּם. גֵּן נְעוּל – שֶׁהַכֹּל נִסְתָּר בּוֹ, שֶׁהַכֹּל
נִכְלָל בּוֹ. גֵּל נְעוּל – שְׁאוֹתוֹ נֶהָר שׁוֹפֵעַ וַיּוֹצֵא וְנִכְנָס
בּוֹ וְכוּלָל וְלֹא מוֹצֵיא, וְהַמַּיִם קוֹפְאִים בּוֹ וְעוֹמְדִים.
מָה הַטַּעַם? בְּגִלָּל שְׁרוּחַ צָפוֹן נוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתָם הַמַּיִם
וְקוֹפְאִים, וְלֹא יוֹצְאִים חֲחוּצָה עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה קֶרַח,
וְאֵלְמָלָא צַד הַדְּרוֹם שֶׁמְשַׁבֵּר כַּחוֹ שֶׁל הַקֶּרַח הַזֶּה,
לֹא יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם לְעוֹלָמִים.

וּמִרְאָה אוֹתוֹ רְקִיעַ עֲלִיּוֹן כְּמִרְאָה הַקֶּרַח הַזֶּה
שֶׁקוֹפֵא וּמְכַנֵּס בְּתוֹכּוֹ כָּל אוֹתָם הַמַּיִם,
כֵּן אוֹתוֹ עֲלִיּוֹן שֶׁעָלִיו כּוֹנֵס כָּל אוֹתָם מַיִם, וּמְפָרִיד
בֵּין מַיִם עֲלִיּוֹנִים לְמַיִם תַּחְתּוֹנִים. וְזֶה שֶׁאֲמַרְנוּ יְהִי
רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם. בְּאֲמֻצַּע. לֹא כֵּן, אֲלֵא כְּתוּב יְהִי
אוֹתוֹ שֶׁהִיא מִמֶּנּוּ, בְּאֲמֻצַּע הַמַּיִם הִיא, וְהוּא לְמַעְלָה
שֶׁעוֹמֵד עַל רֹאשׁ הַחַיּוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, יֵשׁ קְרוּם בְּאֲמֻצַּע מַעְיּוֹ שֶׁל בֶּן
אָדָם שֶׁמְפָסֵיק מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְשׁוֹאֵב
מִלְמַעְלָה וְנוֹתֵן לְמַטָּה. כֵּן כְּזֶה הַרְקִיעַ הוּא בְּאֲמֻצַּע,
וְעוֹמֵד עַל אוֹתָן הַחַיּוֹת שֶׁלְמַטָּה, וְהוּא מְפָרִיד בֵּין
מַיִם עֲלִיּוֹנִים לְתַחְתּוֹנִים. בֹּא רְאֵה, אוֹתָם מַיִם הָרוּ
וְהוֹלִידוּ חֶשֶׁךְ, וְעַל סוּד זֶה כְּתוּב (שְׁמוֹת כו) וַיְהִי
הַפְּרָכָה לָכֶם בֵּין הַקָּדָשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים.

שְׁכַתוֹב אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֲקוֹת שָׁמַיִם
וְאֶרֶץ לֹא שָׁמַתִּי. חֲקוֹת שָׁמַיִם וְאֶרֶץ הֵם שְׁשׁוֹפְעִים
וַיּוֹצְאִים מֵעֵדֶן הָעֲלִיּוֹן.

פָּתַח וְאָמַר, (שׁוֹפְטִים ה) מְקוּל מְחַצְצִים בֵּין
מְשֻׁאָבִים שֶׁם יִתְנוּ צְדָקוֹת ה' וְגו'. מְקוּל
מְחַצְצִים – זֶה קוּל יַעֲקֹב. מְחַצְצִים – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(שְׁמוֹת א-יז) אִישׁ הַבֵּינִים. בֵּין מְשֻׁאָבִים – שֶׁהוּא
יוֹשֵׁב בֵּין אוֹתָם שְׁשׁוֹאֲבִים מִיָּם מְלַמְעָלָה, וְהוּא
נוֹטֵל בְּשְׁנֵי צְדָדִים וְכוּלֵל אוֹתָם בְּתוֹכוֹ.

שָׁם יִתְנוּ צְדָקוֹת ה' – שָׁם הוּא מְקוּם הָאֲמוּנָה
לְהַתְדַבֵּק. שָׁם יִתְנוּ צְדָקוֹת ה' – שָׁם יוֹנְקִים
צְדָקוֹת ה' וְשׁוֹאֲבִים. צְדָקַת פְּרִזּוֹנוֹ בְּיִשְׂרָאֵל – זֶה
צְדִיק הָעוֹלָם שֶׁהוּא בְּרִית הַקָּדָשׁ, וְהוּא שׁוֹאֵב וְנוֹטֵל
הַכֹּל וּמְפָזֵר לַיָּם הַגְּדוֹל אוֹתָם מַיִם עֲלִיּוֹנִים.
בְּיִשְׂרָאֵל – שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִרְשׁוּ בְּרִית הַזֶּה, וְנִתֵּן לָהֶם
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִרְשֵׁת עוֹלָמִים.

בֵּיּוֹן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲזָבוּ אוֹתוֹ, שֶׁהָיוּ מְלִים וְלֹא
פּוֹרְעִים, מָה כְּתוּב? (שׁוֹפְטִים ה) אִזּוּ יִרְדּוּ
לְשַׁעְרִים עִם ה'. יִרְדּוּ לְשַׁעְרִים – אוֹתָם שֶׁעָרִי צְדִיק
הָיוּ יוֹשְׁבִים לְשַׁעְרִים וְלֹא נִכְנָסִים פְּנִימָה. וּבְאוֹתוֹ
זְמַן כְּתוּב (שׁוֹפְטִים ב) וַיַּעֲזְבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' וְגו'.
עַד שֶׁבָּאָה דְבוּרָה וְהַכְרִיחָה אוֹתָם בְּזֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(שִׁם ה) בְּפִרְעַ פְּרַעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.

וְעַל זֶה כְּתוּב חִדְלוּ פְּרִזּוֹן בְּיִשְׂרָאֵל. חִדְלוּ פְּרִזּוֹן –
זֶהוּ פְּרִזּוֹנוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ. חִדְלוּ פְּרִזּוֹן – בְּרִית
הַקָּדָשׁ שֶׁלֹּא פָּרַעוּ. (שִׁם) עַד שֶׁקָּמְתִי דְבוּרָה שֶׁקָּמְתִי
אִם בְּיִשְׂרָאֵל. מָה זֶה אִם? אֲלֵא אֲנִי הוֹרְדֵתִי מִיָּם
עֲלִיּוֹנִים מְלַמְעָלָה לְקִיָּם אֶת הָעוֹלָמוֹת. בְּיִשְׂרָאֵל –
סִתָּם לְמַעְלָה וְלִמְטָה. לְהִרְאוֹת שֶׁהָעוֹלָם לֹא מִתְקַיֵּם
אֲלֵא עַל בְּרִית זוֹ. וְסוּד הַכֹּל – (מְשִׁלִּי י) וְצְדִיק יִסוּד
עוֹלָם כְּתוּב.

תּוֹסֵפֶתָא

שְׁנַיִנוּ, מִל וְלֹא פָּרַע אֶת הַמִּילָה, כְּאֵלוֹ לֹא מִל.
בְּגִלָּל שֶׁשְׁתֵּי דְרָגוֹת הֵן: מִילָה וּפְרִיעָה.
זְכוּר וְשְׁמוֹר. צְדִיק וְצְדִיק. זָכָר וְנִקְבָּה. אוֹת בְּרִית זֶה
יוֹסֵף, וּבְרִית זוֹ רַחֵל, וְצָרִיף לְחַבְרָם. וּבְמָה מְחַבֵּר
אוֹתָם? כְּשֶׁהוּא גּוֹזֵר וּפּוֹרַע. וּמִי שֶׁגּוֹזֵר וְלֹא פּוֹרַע,
כְּאֵלוֹ עֲשׂוֹ בִּינֵיהֶם פְּרוּד. (עַד כֹּאן הַתּוֹסֵפֶתָא).

למקום הזה, מרחשות שפתי החכמים ולא אומרים דבר, כדי שלא יענשו.

רבי אלעזר אמר, אות ראשונה של האותיות היתה משוטטת על פני קשר זך, ומתעטרת מלמטה ומלמעלה, ועולה ויורדת, ומים נחלקים בחקיקתם ומתישבים במקומם, ונכללו אחד באחד. וכן כל האותיות כלן כלולות זו בזו ומתעטרות זו בזו, עד שנבנה עליהן בנין ויסוד.

וכשנבנו כלם והתעטרו, היו מים עליונים מתערבים במים תחתונים, והוציאו בית של העולם [ועל זה הוציאו שני אורות, אחד שנקרא ארץ, ומאור שנקרא שמים], ועל זה ב' נראית בראש, ומים עולים ויורדים עד שהיה הרקיע הזה שהפריד אותם. ומחלקת היתה בשני, שבו נברא גיהנם, שהוא אש שדולק, כמו שנקרא (דברים ד) אש אוכלה הוא, ועתיד לשרות על ראש הרשעים.

רבי אבא פתח, (תהלים קד) המקרה במים עליותיו וגו'. במים - אלו מים עליונים של הכל שבהם תקן בית, כמו שנקרא (משלי כד) בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן.

השם עבים רכובו - רבי ייסא הזקן חלק עבים ע"ב י"ם. עב שהוא חשך, שמאל שעומד על ים זה. המהלך על כנפי רוח - זו רוח של המקדש העליון, וזה סוד (שמות כה) שנים כרבים זהב. כתוב (תהלים יח) וירכב על כרוב ויעף וידא על כנפי רוח. וירכב על כרוב אחד, אחר כך נגלה על כנפי רוח. ועד שזה מתעורר, לא מתגלה בזה.

רבי יוסי אמר, כתוב (איוב כח) ומים תכן במדה. במדה ממש התקין אותם כשהגיעו לתוכה, והם תקון העולם כשהגיעו מצד הגבורה. אמר רבי אבא, כך היו הראשונים אומרים כשהיו מגיעים

סדר הלימוד ליום י תשרי [יום 10 בשנה]

כתוב. ובגלל שהוא לחם עני נקרא יבשה, ושואב בתוכה כל מימי העולם, והיא היתה יבשה, עד שמקום זה ממלא אותה, ואז שופעים מים דרך אותם המקורות.

ולמקוה המים קרא ימים - זהו בית כנוס המים שלמעלה, ששם כל המים מתכנסים ומשם שופעים ויוצאים.

השלמה מההשמטות (סימן ל"ב)

שביעי היה במזרחו של עולם, ומשם בא זרעם של ישראל, כי חוט השדרה משוף מן המח של אדם ובא לאמה, ומשם הוא הזרע, שכתוב (ישעיה מג) ממזרח אביא זרעך. כשישראל טובים - מזה המקום אביא זרעך, יתחדש לך זרע חדש. וכשישראל רעים - מן הזרע שכבר בא לעולם, שכתוב (קהלת א) דור הלה ודור בא. דור שכבר בא. ומהו ממערב אקבצך? מאותה מדה שנוטה תמיד למערב. ולמה נקרא מערב? מפני ששם מתערב כל הזרע. משל למה הדבר דומה? לכן מלך שהיתה לו פלה נאה וצנועה בחדרו, והיה לוקח מבית אביו עשר ומביא לה תמיד, ולוקחת

אמר רבי יהודה, מפאן כל מחלקת שהיא לשם שמים סופה להתקים. שהרי כאן מחלקת שהיא לשם שמים היתה, והשמים בזה התקיימו. לאחר זה שכתוב ויקרא אלהים לרקיע שמים וגו'. בהבדלות שבמעלות, במדתם מצויים והתקיימו, שהרי שנינו, כתוב (שמות כו) והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים דוקא, שהרי הוא רקיע שמפריד בתוך האמצע.

בא ראה, כתוב אחר כך יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד. מתחת השמים ממש. אל מקום אחד - למקום שנקרא אחד, והוא ים תחתון, שהרי הוא משלים לאחד, ובלעדיו לא נקרא אחד. ומשמע שכתוב יקוו, שבו כל המים מתכנסים, כמו שנקרא (קהלת א) כל הנחלים הלכים אל הים.

רבי ייסא אמר, אל מקום אחד - זהו מקום שכתוב בו (ישעיה נד) וברית שלומי לא תמוט. שהרי הוא נוטל הכל וזורק בים, ובו מתתקנת הארץ, שכתוב ותראה היבשה. זוהי ארץ, כמו שנקרא ויקרא אלהים ליבשה ארץ.

למה נקראת יבשה? אמר רבי יצחק, הינו מה שכתוב (דברים טז) לחם עני. לחם עני

על הארץ - כך הוא ודאי, שהרי אותו זרע זרק על הארץ. אשרי חלקם של ישראל שהם קדושים ודומים לקדושים, ועל זה ודאי כתוב (ישעיה סח) ועמך כלם צדיקים. כלם צדיקים ודאי, שהרי מאלה יצאו ולא לה דומים. אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.

אמר רבי חייא, כתוב (ירמיה י ונא) עשה ארץ בכחו. מה זה עשה ארץ? [בכחו? עשה ארץ צריך להיות! אלא עושה ודאי תמיד, ומתקן הקדוש ברוך הוא את הארץ הזו] זה הקדוש ברוך הוא למעלה. בכחו - זה צדיק. מכין תבל בחכמתו. תבל - זו ארץ שלמטה. בחכמתו - זה צדק, שכתוב (תהלים ט) והוא ישפט תבל בצדק. עשה ארץ - זה הקדוש ברוך הוא שמתקין ארץ ומתקין דרכיה, ובמה? בכח, כפי שאמרנו.

רבי יהודה אמר, באותיות חקוקות של רבי אלעזר יש קשרי האותיות עשרים ושתים קשורים כאחד. שתי אותיות, זו עולה וזו יורדת, ושעולה יורדת ושיורדת עולה. וסימן זה - (ישעיה מה) א"ך ב"ך א"ל.

רבי יוסי אמר, הלשון של משקל עומד באמצע, וסימן - (ויקרא יט) במדה במשקל וגו'. משקל - לשון שעומד באמצע. וזה סוד (שמות ל) שקל הקדש כתוב. ומאזנים עומדים בו ונשקלו. איזה מאזנים? כמו שנאמר (ויקרא יט) מאזני צדק, וכלם עומדים במשקל בשקל הקדש. רבי יהודה אמר, בשקל הקדש - זו רוח הקדש.

אמר רבי יצחק, כתוב (תהלים לג) בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. בדבר ה' שמים נעשו - אלו שמים שלמטה שנעשו בדבר שמים שלמעלה. ברוח - שהוציא קול עד שהגיע לאותו נהר ששופע ויוצא ולא פוסקים מימיו לעולמים. וברוח פיו כל צבאם - כל התחתונים עומדים ברוח שהוא זכר.

משקה הרים מעליותיו מפרי מעשיך תשבע הארץ (שם קד). משקה הרים מעליותיו, מה זה עליותיו? כמו שאמרנו, שכתוב (שם) המקרה במים עליותיו. מפרי מעשיך תשבע הארץ - סוד של אותו נהר ששופע ויוצא למטה. זהו שכתוב עשה פרי אשר זרעו בו וגו', והרי נתבאר.

הכל ומצנעת אותו תמיד ומערכת הכל. לסוף ימים בקש לראות מה אסף ומה קבץ. הינו שכתוב (ישעיה מג) וממערב אקבצך. ומה הוא בית אביו? שכתוב ממזרח אביא זרעך. מלמד שממזרח מביא, וזרע במערב, ואחר כך הוא מקבץ מה שזרע: ע"כ.

אמר רבי חייא, מקנה המים זה צדיק. שפשמגיע למקנה המים, כתוב וירא אלהים כי טוב, וכתוב (ישעיה ג) אמרו צדיק כי טוב. וכן אור ראשון נקרא טוב, וכן בכלם כתוב כי טוב, פרט ליום השני שלא כתוב בו כי טוב [רבי יוסי אמר, ישראל הוא מקנה, שכתוב (ירמיה יז) מקנה ישראל ה'.

רבי חייא אמר, זה צדיק, הינו מה שכתוב קרא ימים. משום שנחלים ומעינות ונהרות, את כלם הוא נוטל, והוא המקור של הכל והוא נוטל הכל. משום כך ימים. ועל זה וירא אלהים כי טוב, וכתוב (ישעיה יג) אמרו צדיק כי טוב.

ומשום שהוא נרשם, הפריד בין יום ראשון לשלישי ולא נאמר כי טוב ביניהם, שהרי ביום השלישי עשתה הארץ פרות מכח הצדיק הזה, שכתוב ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי. מה זה עץ פרי? זה עץ הדעת טוב ורע, שהוא עושה אבים ופרות. עשה פרי - זה צדיק יסוד עולם.

למינו - של כל בני אדם שיש להם רוח קדושה, שהוא פרי שאותו אילן רושם בהם רשום למינו. ומה הרשם? זהו ברית קדש ברית שלום. ובני האמונה למינו, למינו נכנסים ולא נפרדים ממנו, וצדיק עושה פרי הוא. ואותו אילן מתעבר ומוציא אותו פרי למינו, למינו של אותו עושה פרי שיהיה כמותו.

אשרי חלקו של מי שדומה לאמו ולאביו, ועל כן רשם הקדוש ביום השמיני כדי שידמה לאמו [בגלל שהיא דרגה שמינית, ואותה נפש שפרחה ממנה צריכה להראות לפניה לשמונה ימים]. וכשנפרע ומתגלה רשם הקדוש כדי שידמה לאביו. ועל זה עץ פרי - זו אם. עשה פרי - זו ברית קדש אביו. למינו - שידמה לו וירשם בו.

אשר זרעו בו על הארץ - זרעו בו? זרע בו צריך להיות! מה זה זרעו בו? אלא זרע וא"ו בו.

רבי ייסא הזקן היה אומר כך, יהי מארת שתלויים ברקיע השמים, וזו הלכנה שתלוייה בו. כיון שכתוב והיו למאורת - הרי השמש. ולמועדים - שהרי זמנים וחגים חדשים ושבתות תלויים בהם והוויים.

והכל במעשה ראשון עליון ששמו הקדוש נאחז בו, והוא הוא הכל. שבעה כוכבים הם כנגד

שבעה רקיעים, וכלם מנהיגי העולם, והעולם עליון עליהם. ושני עולמות הם - עולם עליון ועולם תחתון. תחתון כמו שלמעלה, שכתוב (דברי הימים-א טז) מן העולם ועד העולם. מלך עליון ומלך תחתון.

[שנינו] כתוב ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד. ה' מלך - למעלה. ה' מלך -

באמצע. ה' ימלוך - למטה. רבי אחא אמר, ה' נ"א זו החכמה העליונה מלך - זה עולם העליון שהוא העולם הבא. ה' מלך - זו תפארת ישראל. ה' ימלוך - זה ארון הברית נ"א ר' אחא אמר, ה' מלך - זו חכמה עליונה. ה' מלך - זה עולם העליון שהוא עולם הבא. ה' ימלוך - זו תפארת ישראל.]

בא זמן אחר דוד והחזיר אותם מלמטה למעלה, ואמר (תהלים י) ה' מלך עולם ועד. ה' מלך - למטה. עולם - באמצע. ועד - למעלה. ששם התועדות וקיום ושלמות הכל. מלך - למעלה. ימלוך - למטה.

רבי אבא אמר, כל המאורות הללו, כלם מתחברים ברקיע השמים. להאיר על הארץ - להאיר על הארץ. מיהו הרקיע שמאיר על הארץ? הוי אומר, זה נהר ששופע ויוצא מעדן, שכתוב ונהר יצא מעדן להשקות את הגן.

בא ראה, כיון שהלכנה שולטת ומוארת מאותו האור ששופע ויוצא, כל אותם השמים שלמטה וצבאותיהם, כלם נוספים באור. וכוכבים הממנים על הארץ, כלם שולטים ומגדלים צמחים ועצים, והעולם מתגדל בכלם, ואפלו מים ודגי הים כלם בגדלות יתרה. וכמה שלוחי הדין משוטטים בעולם, בגלל שכלם בחדוה ובגדלות יתרה. כשהחדוה היא בבית המלך, אפלו אותם ממני השערים, ואפלו אותם מבית ממני הנשים נ"א מזיקים], כלם שמחים ומשוטטים בעולם. ותינוקות העולם צריכים להשמר.

יהי מארת ברקיע השמים להאיר על הארץ. יהי מארת, חסר. רבי חזקיה אומר, מארת ששורים בו תקף הדין, קלוטת הדין. רבי יוסי אמר, יהי מארת - למטה. היא הלכנה שבה תלוייה אספרה לתינוקות העולם, ובה תלוי מארת, בגלל שהיא מאור קטן מכל המאורות, ולפעמים שנחשכת ולא מקבלת אור.

ברקיע השמים - זהו רקיע שהוא פללות של כלם, בגלל שנוטל כל המאורות, והוא מאיר למאור הזה שאינו מאיר והיא תלוייה בו בגלל שנדבקה בה אותה מארה, ובו תלויים למטה כל אותם מינים אחרים בגלל הקטנת האור.]

רבי יצחק אמר, והוציא [ואפלו] את הרקיע הזה שלא מאיר. וקוראים לו מלכות שמים וארץ ישראל וארץ החיים. השמים הוא [שמאיר] הרקיע הזה, משום כך יהי מארת חסר ו'. מה הטעם? שזה בלי וא"ו מות הוא בעולם.

יהי מארת - הכל תלוי בו להכליל לילית בעולם. כתוב (איוב ג) קטן וגדול שם הוא. וכתוב (ישעיה לג) כי אם שם אדיר ה' לנו. ועל זה כתוב (שם לד) אף שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח.

רבי אלעזר אמר, יהי מארת - אספקלריה שלא מאירה מעצמה, אלא על ידי אורות עליונים שמאירים לה כמו עששית שמקבלת אור שמאיר. כתוב (יהושע ג) הנה ארון הברית אדון כל הארץ. הנה ארון - זו אספקלריה שאינה מאירה. הברית - אספקלריה המאירה. הנה ארון - זוהי מארת. ארון - תבה להכניס בתוכה תורה שבכתב. הברית - זו השמש שמאירה לה, והיא ברית יחד עם ארון הברית דוקא. אדון כל הארץ - הברית שהוא אדון כל הארץ.

ומשום שהארון הזה הוא אדון, בגלל השמש שמאירה לה ומאירה לכל העולם כך נקראת, וממנו לקחה את השם. ונקרא הארון הזה אדון בסוד של אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. כמו שאמרנו צדיק וצדק, כך אדון"ן אדנ"י זה בזה תלויים.

בא ראה, כוכבים ומזלות עומדים בברית, שהוא [שמש שאמרנו וזה] רקיע השמים, שרשומים וחקוקים בו כוכבים ומזלות ובו תלויים להאיר.

וְאֵת כָּל עוֹף כַּנָּף לְמִינֵהוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת י) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כַּנְּפִים יִגִּיד דְּבַר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כָּלֶם מִשֵּׁשׁ כַּנְּפִים וְלֹא מִשְׁתַּנִּים לְעוֹלָמִים, וּמִשׁוּם כֶּךָ כָּתוּב לְמִינֵהוּ. מַה זֶה לְמִינֵהוּ? לְמִין שְׁלֹמֶעֱלָה, וְאַלֶּה טָסִים וּמִשׁוּטְטִים בְּעוֹלָם בְּשֵׁשׁ, וְרוֹאִים מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם וּמַעֲלִים אוֹתָם לְמַעְלָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (שם) גַּם בַּמַּדְעָף מֶלֶךְ אֵל תִּקְלַל וּגּוֹ'.

רַבִּי חֲזַקְיָה אָמַר, הֲרַמְשֶׁת? הַשּׁוֹרְצֵת צְרִיךְ לֵהִיּוֹת! אֵלֹא כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, רוֹמֵשׁ לִילָה. וְעַל זֶה (תהלים קד) בּוֹ תִרְמַשׁ כָּל חֵיתוֹ יָעַר. שְׁכַלְם שׁוֹלְטִים בְּשַׁעַה שֶׁהִיא שׁוֹלְטָת, וּפּוֹתְחִים שִׁירָה בְּשִׁלְשָׁה צְדָדִים שֶׁל חֲצוֹת הַלַּיְלָה, וּמְזַמְרִים שִׁירָה וְלֹא שׁוֹקְטִים. וְעַל אֵלּוֹ כָּתוּב הַמְזַכֵּרִים אֶת ה' אֵל דְּמִי לָכֶם.

עַמֵּד רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, מִסְתַּכֵּל הֵייתִי, שְׁכַשְׁרָצָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבְרָא אָדָם, הַזֹּדֵעֵזְעוּ כָּל הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וַיּוֹם הַשֵּׁשִׁי הָיָה עוֹלָה בְּדִרְגוֹתָיו, עַד שֶׁעָלָה רְצוֹן עֲלִיּוֹן וְהָאִיר תַּחֲלָה כָּל הָאוֹרוֹת. וּפְתַח שַׁעַר הַמְּזֻרָח, שֶׁהָרִי מִשָּׁם יוֹצֵא הָאוֹר. וְהַדְּרוֹם הָרָאָה חֲזַקֵּי הָאוֹר שִׁירָשׁ מֵרֹאשׁ וְהַתַּחְזֵק בַּמְּזֻרָח. מְזֻרָח חֲזַק אֶת הַצָּפוֹן, וְהַצָּפוֹן הַתְּעוֹרֵר וְהַתְּפַשֵּׁט, וְקָרָא בַחֲזֵל גְּדוֹל לְמַעְרָב לְהַתְּקַרֵּב וּלְהַשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ. אִזּוּ מַעְרָב עָלָה בַּצָּפוֹן וּנְקָשָׁר בּוֹ. אַחַר כֶּךָ בָּא הַדְּרוֹם וְאַחֲזוּ בַּמַּעְרָב, וְסוּכְבוּ אוֹתוֹ דְרוֹם וְצָפוֹן, שֶׁהֵם גְּדָרֵי הַגֶּן. אִזּוּ הַמְּזֻרָח קָרַב לְמַעְרָב, וּמַעְרָב שָׁרָה בְּחֲדוּהָ וּבְקֶשׁ מִכָּלֶם, וְאָמַר נַעֲשֵׂה אָדָם בְּצִלְמֵנוּ כְּדַמוֹתֵנוּ. שִׁיְהִיָּה כְּמוֹ זֶה בְּאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים וּמַעְלָה וּמַטָּה. וּמְזֻרָח נִדְבַק בַּמַּעְרָב וְהוֹצִיא אוֹתוֹ. וְעַל זֶה שְׁנִינוּ, שֶׁאָדָם יֵצֵא מִמָּקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

עוֹד נַעֲשֵׂה אָדָם, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לְתַחְתּוֹנִים הִלְלוּ שְׁבָאוֹ מִצַּד שְׁלֹמֶעֱלָה. סוּד הַשֵּׁם הַזֶּה שְׁעוֹלָה אָדָם. אָדָם מִסוּד נִסְתָּר עֲלִיּוֹן. אָדָם סוּד הָאוֹתִיּוֹת. שֶׁהָרִי הָאָדָם כְּלוּל לְמַעְלָה וְכְלוּל לְמַטָּה. אָדָם אֶחָד לְמַעְלָה לְמַעְלָה. ם נִסְתָּר שֶׁהִיא ם מִלְּסַרְבָּה הַמְּשֻׁרָה. ד' תַּחְתּוֹן שְׁנִסְתָּר בַּמַּעְרָב. וְזֶה כְּלָלוֹת שְׁלֹמֶעֱלָה וְשְׁלֹמֶטָה. נִתְקַן לְמַעְלָה וְנִתְקַן לְמַטָּה.

בְּשִׁירְדוֹ הָאוֹתִיּוֹת הִלְלוּ לְמַטָּה כְּלָם כְּאֶחָד בְּשִׁלְמוֹתוֹ, נִמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה, וּנְקֵבָה

רַבִּי אַחָא אָמַר, וַיִּתֵּן אֶתְּם אֱלֹהִים בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם. וּכְשֶׁכֶּלֶם עוֹמְדִים בּוֹ, אִזּוּ חֲדוּהָ זֶה עִם זֶה, וְאִזּוּ הַלְּבָנָה מְקַטֵּינָה אוֹרָה מִלְּפָנֵי הַשֶּׁמֶשׁ, וְכָל מַה שְׁנוּטֵל כְּדִי לְהָאִיר לָהּ. זֶהוּ שְׁכַתוּב לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּתוּב (ישעיה ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה שְׁבַעֲתִים כְּאוֹר שְׁבַעֲתַת הַיָּמִים. מַה זֶה שְׁבַעֲתַת הַיָּמִים? אֵלֶּה אוֹתָם שְׁבַעֲתַת יָמֵי בְרֵאשִׁית. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֵלֶּה אוֹתָם שְׁבַעֲתַת יָמֵי הַמְּלוּאִים. מְלוּאִים וְדָאִי. מִשׁוּם שֶׁאוֹתוֹ זְמַן הַתְּבַשֵּׁם הָעוֹלָם וְחוּזָר בְּשִׁלְמוֹתוֹ, וְלֹא נִפְגַּמְתַּת הַלְּבָנָה בְּגִלְלַת הַנְּחָשׁ הָרַע שְׁכַתוּב בּוֹ (משלי טו) וְנִרְגַּן מִפְּרִיד אֲלוּף. וּמַתִּי יְהִיָּה זֶה? בְּזְמַן שְׁכַתוּב (ישעיה כה) בַּלַּע הַמּוֹת לְנֶצַח. וְאִזּוּ כָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד.

יִשְׁרָצוּ הַמַּיִם שְׁרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלּוֹ מַיִם תַּחְתּוֹנִים שְׁרוּחֵשִׁים מִינִים כְּמוֹ שְׁלֹמֶעֱלָה. אוֹתָם עֲלִיּוֹנִים וְאוֹתָם תַּחְתּוֹנִים. רַבִּי חֵיִיא אָמַר, עֲלִיּוֹנִים הוֹצִיאוּ נֶפֶשׁ חַיָּה, וּמַה הוּא? זֶה הַנֶּפֶשׁ שֶׁל אָדָם הָרֹאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. וְעוֹף יַעֲוֹפֵף עַל הָאָרֶץ – אֵלּוֹ שְׁלִיחִים עֲלִיּוֹנִים שְׁנֹרְאִים לְבְנֵי אָדָם כְּמִרְאָה אָדָם. מִשְׁמַע שְׁכַתוּב יַעֲוֹפֵף עַל הָאָרֶץ, הֵיּוֹת שֵׁשׁ אַחֲרִים שְׁלֹא נִרְאִים אֵלֹא בְרוּחַ מִמֶּשׁ לְפִי שְׁכַל בְּנֵי הָאָדָם.

לְבָן לֹא כָּתוּב בְּאֵלּוֹ לְמִינֵהוּ כְּמוֹ אוֹתָם אַחֲרִים שְׁכַתוּב בְּהֵם וְאֵת כָּל עוֹף כַּנָּף לְמִינֵהוּ, הֵיּוֹת שְׁאֵלּוֹ לֹא מִשְׁנִים מִמִּינֵיהֶם לְעוֹלָמִים כְּאַחֲרִים הִלְלוּ שְׁלֹא כָּתוּב בְּהֵם לְמִינֵהוּ. וְאִם תֹּאמַר, יֵשׁ בְּהֵם שְׁמִשְׁנִים זֶה מִזֶּה – כֶּךָ זֶה בּוֹדָאִי! שֶׁהָרִי יֵשׁ בְּהֵם שְׁמִשְׁנִים אֵלֶּה מֵאֵלֶּה. מִשׁוּם כֶּךָ כָּתוּב וּמִשָּׁם יִפְרֹד.

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים – אֵלּוֹ לְוִיתָן וּבַת זֹוּגוֹ. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרַמְשֶׁת – זֶה נֶפֶשׁ אוֹתָהּ הַחַיָּה שֶׁהִיא רוֹמְשֶׁת לְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם. וּמִי הִיא הַחַיָּה שֶׁהִיא רוֹמְשֶׁת? הֵיּוֹי אוֹמַר זֶה לִילִית. אֲשֶׁר שְׁרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵיהֶם – שֶׁהַמַּיִם מְגִדְלִים אוֹתָם. שְׁכַשְׁבָּא צַד הַדְּרוֹם, מִפְּשִׁירִים הַמַּיִם וְשׁוֹפְעִים לְכָל הַצְּדָדִים, וְאַנִּיּוֹת הַיָּם הוֹלְכִים וְעוֹבְרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) שֵׁם אַנִּיּוֹת יִהְלַכּוּן לְוִיתָן זֶה יִצְרָתָ לְשַׁחַק בּוֹ.

בי לא המטיר ה' אלהים על הארץ, שהרי זה בזה סמוך. ועולם זה התחתון, כשנתקנו וחרו להיות פנים בפנים ונתקנו, נמצא סמך למעלה, שהרי מקדם לכן לא היה המעשה בתקון [נ"א עולם בתקונו], משום שלא המטיר ה' אלהים על הארץ, וזה בזה תלויים.

מה כתוב אחריו? ואד יעלה מן הארץ, זה תקון שלמטה. אחר כך, והשקה את כל פני האדמה. ואד יעלה מן הארץ - זו השתוקקות הנקבה לזכר. דבר אחר, מה הטעם לא המטיר? בגלל שלא נמצא תקון שיעלה מן הארץ. ועל זה מן הארץ התחתונה התעורר מעשה למעלה.

בא ראה, עשן עולה מן הארץ בהתחלה וענן מתעורר, והכל מתחבר אחר כך זה בזה. כמו זה עשן הקרבן מתעורר מלמטה ועושה שלמות למעלה, ומתחבר הכל זה בזה, ונשלמים כמו זה למעלה. התעוררות מתחילה מלמטה, ואחר כך הכל נשלם. ואלמלא שפנסת ישראל מתחילה בהתעוררות בהתחלה, לא יתעורר כנגדה אותו שלמעלה. ובהשתוקקות שלמטה נשלם למעלה.

רבי אבא אמר, למה כתוב ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע? עץ החיים הרי שנינו שמהלך חמש מאות שנים היה, וכל מימי בראשית נחלקים תחתיו. עץ החיים ממש באמצע הגן, והוא לוקח כל מימי בראשית ונחלקים תחתיו.

שהרי אותו נהר (בינה) ששופע ויוצא, הוא שורה על אותו הגן ונכנס בו, ומשם נחלקים המים לכמה צדדים. ואותו הגן לוקח הכל, ואחר כך יוצאים ממנה ונחלקים לכמה נחלים למטה, כמו שנאמר (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי. כמו שיוצאים מאותו עולם עליון ומשקה את אותם הרים עליונים של אפרסמון זה. אחר כך כשמגיעים לעץ החיים, נחלקים תחתיו בכל צד כפי דרכו.

ועץ הדעת טוב ורע - למה נקרא כך, שהרי עץ זה אינו באמצע? אבל עץ הדעת טוב ורע מהו? אלא בגלל שיונק משני צדדים ויודע אותם כמי שיונק מתוק ומר, ובגלל שיונק משני צדדים ויודע אותם ושורה בתוכם נקרא כך טוב ורע. וכל אותם נטיעות שורים עליהם.

נדבקה באחריו, עד שהפיל עליו תרדמה וישן, והיה מטל במקום בית המקדש למטה.

ונסר אותו הקדוש ברוך הוא ותקן אותה כמו שמתקנים את הכלה והכניסה אליו. זהו שכתוב ויקח אחת מצלעתי ויסגר בשר תחתנה. ויקח אחת דוקא. בספרי הראשונים מצאנו, זו לילית ראשונה שהיתה עמו והתעברה ממנו, ולא היה כנגדו עזר, כמו שכתוב ולאדם לא מצא עזר כנגדו. מה זה עזר? סמך. עד אותה שעה שכתוב לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. בא ראה, אדם אחרון הכל היה, שכן ראוי להביא שלום על העולם.

עוד אמר רבי שמעון, כתוב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ וגו'. וכל שיח השדה - אלו עצים גדולים שננטעו אחר כך והיו קטנים.

בא ראה, אדם וחוה זה בצד זה נבראו. מה הטעם לא נבראו פנים בפנים? בגלל שכתוב כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ, והזוג לא נמצא בתקונו כראוי. וכשנתקנה זו שלמטה וחרו להיות פנים בפנים, כן נמצא למעלה.

מנין לנו? מן המשכן, שכתוב (שמות מ) הוקם המשכן, היות שמשכן אחר הוקם עמו. ועד שלא הוקם למטה, לא הוקם למעלה. גם כאן כשהוקם למטה, הוקם למעלה. ומשום שעד עכשו לא התתקן למעלה, לא נבראו פנים בפנים, והפסוק מוכיח, שכתוב כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ. ומשום כך ואדם אין, שלא היה בתקונו.

וכשנשלמה חוה, נשלם אדם, וקדם לכן לא נשלם. וזה הסוד שעד עכשו אין אות סמך בפרשה, ואף על גב שהחברים אמרו, אבל סמך זה עזר, וזה עזר שלמעלה שחזר למעלה פנים בפנים זכר ונקבה, נסמך זה כנגד זה בודאי, (תהלים קיא) סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר. סמוכים - זה זכר ונקבה שהם סמוכים כאחד [נ"א שהם סמוכים עולם תחתון בעולם עליון, שעד שלא נתקן העולם שלמטה, לא נתקן אותו העולם שאמרנו] [העולם הזה שאמרנו תלוי בעולם שלמטה, וכשלא נתקן עולם שלמטה, לא נתקן אותו עולם שאמרנו].

- בגלל שפע המות היה, כמו שאמרנו שכתוב רגליה ירדות מות.

והנחש היה ערום מכל חית השדה] רבי יוסי אמר, האילן הזה שאמרנו היה משקה מלמעלה, והתגדל והיה שמח, כמו שנאמר ונהר יצא מעדן להשקות את הגן. הגן זו אשה. ונהר זה היה נכנס בה ומשקה אותה והיה הכל אחד [ואז ה' אחד ושמו אחד]. שהרי משם ולמטה הוא פרוד, שכתוב ומשם יפרד.

והנחש, רבי יצחק אמר זה יצר הרע. רבי יהודה אמר נחש ממש. באו לפני רבי שמעון. אמר להם, ודאי הכל אחד, וסמא"ל היה, ונראה על נחש וצלמו. שנחש זה הוא שטן, והכל אחד.

שנינו, באותה שעה ירד סמא"ל מהשמים רכוב על נחש זה, וצלמו היו רואים כל הבריות ובורחים ממנו. והגיעו לאשה בדברים וגרמו מות לעולם. ודאי בחכמה הביא סמא"ל קללות על העולם, וחבל את האילן הקדמון שברא הקדוש ברוך הוא בעולם, ודבר זה היה תלוי על סמא"ל, עד שבא אילן אחר קדוש, שהוא יעקב, ונטל ממנו ברכות שלא יתברך סמא"ל למעלה ועשו למטה. שהרי יעקב דגמת אדם הראשון היה [ויפיו], שיעקב יפיו של אדם הראשון היה. ועל זה, כמו שמנע סמא"ל ברכות מהאילן הראשון, כך גם מנע יעקב שהוא אילן, דגמת אדם מסמא"ל, ברכות מלמעלה ומלמטה. ויעקב לקח את שלו בכל, ועל זה (בראשית לב) ויאבק איש עמו.

כתוב והנחש היה ערום, זה יצר הרע, זה מלאך המות. ומשום שהנחש הוא מלאך המות, גרם מות לכל העולם. וזהו סוד שכתוב (שם ו) קץ כל בשר בא לפני. זהו קץ של כל בשר שנוטל הנשמה לכל בשר, ונקרא כך.

השלמה מההשמטות (סימן ל"ד) **ספר הבהיר** נשמט הזכר מן הזכר, ונשמט הנקבה מן הנקבה, והינו שהלך הנחש אחרי חוה. אמר: הואיל ונשמטה מן הצפון, אסיתנה מהרה. ומה ההסטה שהיתה? משום שבא עליה. שאלו תלמידיו: איך היה המעשה? אמר להם: סמא"ל

ובו אחוזים נטיעות אחרות עליונות, והם נקראים ארזי הלבנון. מי הם ארזי לבנון? אותם ששה ימים עליונים, ששת ימי בראשית שאמרנו. ארזי לבנון אשר נטע, נטיעות ודאי שהתקימו אחר כך. מכאן והלאה סמ"ך. מהי ויסגר בשר תחנה? בצדו היתה, והיה זה בצד זה. ודאי עקר אותם הקדוש ברוך הוא ושתל אותם במקום אחר, וחזרו להיות פנים בפנים לקיום. כמו זה סמוכים העולמות. עקר אותם הקדוש ברוך הוא ושתל אותם במקום אחר והתקימו בקיום שלם.

ואמר רבי אבא, מנין לנו שאדם וחוה היו נטועים? שכתוב (ישעיהו ס) נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. דוקא מעשה ידי, שלא השתדלו בהם בריות אחרות, וכתוב (שם יז) ביום נטעך תשגשגי. שבאותו יום שננטעו בעולם, סרחו. שנינו, הנטיעות היו כקני חגבים ואורם דקיק ולא היו מאירים. כיון שננטעו ונתקנו, התרבו באור ונקראו ארזי לבנון. ואדם וחוה עד שננטעו, לא התרבו באור ולא העלו ריח בודאי. נעקרו ונשתלו ונתקנו כראוי.

ויצו ה' אלהים. הרי שנינו, אין צו אלא עבודה זרה. ה' - זו ברפת השם. אלהים - אלו הדינים. על האדם - זו שפיכת דמים. לאמר - זו גלוי עריות. מכל עץ הגן - ולא גזל. אכל תאכל - ולא אבר מן החי, ויפה.

מבל עץ הגן אכל תאכל - שהתיר לו הכל לאכלם יחד. שהרי ראינו אברהם אכל, יצחק ויעקב וכל הנביאים אכלו וחייו. אבל עץ זה, עץ המות הוא [כמו שכתוב ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו]. מי שנוטלו לבדו - מת, שהרי סם המות נטל [בגלל שהוא מפרידו מהחיים]. ועל זה כי ביום אכלך ממנו מות תמות, בגלל שמפריד הנטיעות.

רבי יהודה שאל את רבי שמעון, זה ששנינו, אדם הראשון היה מושך בערלתו, מה זה? אמר לו, שהפריד ברית קדש ממקומו ומחלקו, ודאי שהיה מושך בערלה. ועזב ברית קדש ודבק בערלה והתפתה בדבר הנחש. ומפרי העץ - זו אשה. לא תאכל ממנו - בגלל שכתוב (משלי ה) רגליה ירדות מנת שאול צעדיה יתמכו. ובזה היה פרי, שהרי באחר לא היה פרי. כי ביום אכלך ממנו מות תמות

ומות, והפיל סמא"ל ואת הכת שלו ממקום קדשתם מן השמים, וקצץ רגליו של נחש, ואררו מכל חיה ומכל בהמה, ופקד עליו שיהיה מפשיט את עורו אחר שבע שנים: ע"כ.

ויאמר אל האשה אף. רבי יוסי אמר, באף פתח ואף הטיל בעולם. אמר לה לאשה, באילן זה ברא הקדוש ברוך הוא ודאי את העולם, אכלו ממנו והייתם כאלהים יודעי טוב ורע. שהרי הוא כף הוא אלהים שמו עץ הדעת טוב ורע, ועל זה והייתם כאלהים ידעי וגו'.

אמר רבי יהודה, לא אמר כף, שאלו אמר באילן זה ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, נאה היה, כי הוא כגרון ביד החוצב בו. אבל לא אמר אלא, מאילן זה אכל הקדוש ברוך הוא ואז ברא את העולם, וכל אמן שונא את חברו, אכלו ממנו ואתם תהיו בוראי עולמות. ועל זה כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו וגו', ומשום שהוא ידע את זה, צוה אתכם עליו שלא תאכלו ממנו.

אמר רבי יצחק, בכל דברו שקר. בתחלה שאמרו שקר היה - שכתוב אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן, ולא כף, שהרי כתוב מכל עץ הגן אכל תאכל, וכלם התירו לו.

אמר רבי יוסי, הרי שנינו שצנה אותו הקדוש ברוך הוא על עבודה זרה, שכתוב ויצו ה' - על ברכת השם. אלהים - על הדינים. על האדם - על שפיכות דמים. לאמר - על גלוי עריות. וכי כמה אנשים היו בעולם שהוא צריך זה? אלא ודאי הכל על האילן הזה היה.

משום שבו אחוזים כל המצוות הללו. שכל מי שנוטל אותו בלבדו, עושה פרוד. ונוטל אותו באוכלוסים שלמטה שאחוזים בו, ונוטל עבודה זרה ושפיכות דמים וגלוי עריות. עבודה זרה באותם גדולים ממנים. שפיכות דמים תלויים באילן הזה שהוא בצד גבורה. וסמא"ל ממנה על זה. גלוי עריות אשה היא, ואשה נקראת, ואסור לזמן את האשה בלבדה אלא עם בעלה שלא יהיה חשוד בגלוי עריות. ועל זה בכלם הצטוו באילן הזה. כיון שאכל ממנו, עבר בכלם, שהרי הכל אחוז בו.

הרשע קשר עם כל צבאות מעלה על רבו, משום שאמר הקדוש ברוך הוא ורדו בדגת הים ובעוף השמים. אמר, היאך אוכל להחטיאו ולגרשו מלפניו? ירד עם כל חילותיו ובקש לו בארץ חבר כמותו. ומי הוא? נחש, והיה לו דמות גמל. רכב עליו ובא לו אצל האשה. אמר לה: אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן. אמר, אבקש יותר ואוסיף, כדי שתגרע היא. אמרה: לא מנענו אלא - מעץ הדעת אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמתון. והוסיפה שני דברים. אמרה, מפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו, ולא נאמר לה אלא מעץ הדעת. ואמרה, לא תגעו בו פן תמתון.

מה עשה סמא"ל הרשע? הלך ונגע באילן, והיה האילן צווח ואומר: (תהלים לו) אל תבואני רגל גאונה ויד רשעים אל תנדני, אל תגע בי, שנאמר ויד רשעים אל תנדני. הלך ואמר לאשה: הרי נגעתי באילן ולא מתי, אף את תגעני באילן ולא תמותי. הלכה האשה ונגעה באילן, וראתה מלאך המות בא כנגדה. אמרה: אולי עכשו אני מתה, והקדוש ברוך הוא עושה לו אשה אחרת ונותנה לאדם, אלא הריני גורמת לו שיאכל עמי. אם נמות - נמות שנינו, ואם נחיה - נחיה שנינו. ולקחה מפריו ונתנה גם לבעלה. נתפקחו עיני שניהם וקהו שניו. אמר לה: מה שהאכלתני שקהו שני? כף קהו שני כל הבריות. ישב לו בדין אמת, שנאמר (שם ט) ישבת לכסא שופט צדק. קרא לאדם ואמר לו: למה ברכת מפני? אמר לו: את קלף שמעתי בגן, ורעדו עצמותי, ואירא כי עירם אנכי ואחבא. כי עירם אנכי - מפעלי. כי עירם אנכי - מצוויי, כי עירם אנכי - ממעשי, ואחבא.

מה היה לבושו של אדם? עור של צפרן, והפשיטו מעליו. ראה עצמו ערם, שנאמר מי הגיד לך כי עירם אתה. אמר אדם לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, כשהייתי לבדי שמא חטאתי לך, אלא האשה שהבאת לי היא הדיחה אותי מדברך, שנאמר האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ. אמר לה הקדוש ברוך הוא: לא דיך שחטאת, אלא שהחטאת לאדם? אמרה לפניו: רבוננו של עולם, הנחש השיאני לחטא לפניך. הביא שלשתם וגזר עליהם גזרות דין. תשעה ושלושים קללות

וְתַתְּקַח מִפְּרִיּוֹ, הָרִי שְׁנֵינּוּ שֶׁסִּחֲטָה עֲנָבִים וְנִתְּנָה לוֹ, וְגִרְמוֹ מוֹת לְכָל הָעוֹלָם. שֶׁהָרִי אֵילָן זֶה בּוֹ שׁוּרָה הַמּוֹת, וְהוּא אֵילָן שֶׁשׁוֹלֵט בְּלִילָה. וְכִשְׁהִיא שׁוֹלֵטת, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם טוֹעֲמִים טַעַם מוֹת. אֲלָא אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה מְקַדִּימִים וְנוֹתְנִים לָהּ נִפְשָׁם בְּפִקְדוֹן. וּבְגִלְלָה שֶׁהוּא בְּפִקְדוֹן, חוֹזְרוֹת הַנִּפְשׁוֹת לְמִקְוָם, וְעַל זֶה (תהלים צב) וְאֱמוּנָתְךָ בְּלִילוֹת כְּתוּב. וְתַפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם. רַבִּי חֵיָא אָמַר, שֶׁהָרִי נִפְקָחוּ לְדַעַת רְעוֹת הָעוֹלָם מִה שֶׁלֹּא יָדְעוּ עַד עַכְשָׁיו. כִּיּוֹן שִׁידְעוּ וְנִפְקָחוּ לְדַעַת רַע, אָז יָדְעוּ כִּי עִירְמָם הֵם, שֶׁאֲבָדוּ זֶהָר עֲלִיּוֹן שֶׁהִיָּה מְכֻסָּה עֲלֵיהֶם וְהִסְתַּלַּק מֵהֶם, וְנִשְׁאַרוּ עֲרָמִים מִמֶּנּוּ. וַיִּתְּפְרוּ עָלֶיהָ תֵּאֵנָה – נִדְּבָקוּ לְהִתְכַסּוֹת בְּאוֹתָם צְלָמִים שֶׁל אוֹתוֹ אֵילָן שֶׁאֲכָלוּ מִמֶּנּוּ שֶׁנִּקְרָאִים עֲלֵים שֶׁל הָאֵילָן. וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֵרֶת – רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כִּיּוֹן שִׁידְעוּ מִהָעוֹלָם הַזֶּה וְנִדְּבָקוּ בּוֹ, רָאוּ שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה מְנַהֵג עַל יְדֵי אוֹתָם עֲלֵים שֶׁל הָאֵילָן, וְעָשׂוּ לָהֶם חֲזֵק לְהִתְחַזֵּק בָּהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְאָז יָדְעוּ כָּל מִינֵי כְּשָׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְרָצוּ לְחַגֵּר כְּלֵי זִין בְּאוֹתָם עֲלֵים שֶׁל הָאֵילָן כְּדֵי לְהִגַּן עֲלֵיהֶם.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אָז נִכְנְסוּ שְׁלֹשָׁה בְּדִין וְנִדְוֹנוּ, וְהָעוֹלָם הִתְחַתְּוֹן הַתְּקַלְלָל וְלֹא עָמַד בְּקִיּוּמוֹ בְּגִלְלָה זֶה־מַת הַנְּחָשׁ, עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינִי. אַחֵר כָּךְ הִלְבִּישׁ אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלִבוּשִׁים שֶׁהָעוֹר נִהְיָה מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב כְּתוּב עוֹר. בְּתַחֲלָה הָיוּ כְּתוּבֵי אוֹר שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּמְשִׁים בָּהֶם בְּעֲלִיּוֹנִים שְׁלֹמֵעֵלָה, מִשׁוּם שֶׁמִּלְאָכִי הַשָּׂרֵת הָיוּ בְּאִים לְהַנּוֹת מֵאוֹתוֹ הָאוֹר. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (שם ח) וַתַּחֲסְרֵהוּ מְעַט מֵאֲלֵהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תַּעֲטְרֵהוּ. וְכַעַת שֶׁחֲטָאוּ – כְּתוּב עוֹר, שֶׁהָעוֹר נִהְיָה מֵהֶם וְלֹא הִנְפֵּשׁ.

אַחֵר כָּךְ הוֹלִידוּ בֵּן רֵאשׁוֹן. בֵּן שֶׁל הַזֶּה־מָה הִיָּה. שְׁנַיִם בָּאוּ עַל חוּנָה וְהִתְעַבְּרָה מֵהֶם וְהוֹלִידָה שְׁנַיִם, זֶה יֵצֵא לְמִינוֹ וְזֶה יֵצֵא לְמִינוֹ, וְרוּחַ שְׁלֵהֶם נִפְרְדוּ זֶה לְצַד זֶה וְזֶה לְצַד זֶה. זֶה דוּמָה לְצַד שְׁלוֹ, וְזֶה דוּמָה לְצַד שְׁלוֹ. מִצַּד שֶׁל קִיץ כָּל הַמְּדוּרִים שֶׁל צַד שֶׁל הַמִּינִים הָרְעִים וְרוּחוֹת וְשָׂדִים וְכִשְׁפִּים בְּאִים, וּמִצַּד שֶׁל הַבַּל שֶׁל רַחֲמִים יוֹתֵר וְלֹא בְּשִׁלְמוֹת. יֵיץ טוֹב בִּיּוֹן רַע. וְלֹא נִתְקַן עִמוֹ עַד שֶׁבָּא שֵׁת וְהִתְיַחֲסוּ מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתָם דוֹרוֹת שֶׁל צְדִיקֵי עוֹלָם, וְכוּ' נִשְׁתַּל הָעוֹלָם. וּמִקִּיץ בָּאוּ כָּל אוֹתָם חֲצוּפִים וְרָשָׁעִים וְרָשָׁעֵי הָעוֹלָם.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וְדַאי דְבָר זֶה כָּךְ הוּא, שֶׁאֲסוּר לְהִתְיַחֵד עִם אִשָּׁה בְּלִבְדָּה אֲלָא אִם כֵּן בְּעֵלָה עִמָּה. מַה עָשָׂה אוֹתוֹ רָשָׁע? אָמַר, הָרִי הִגַּעְתִּי לְאֵילָן הַזֶּה וְלֹא מִתְתִּי, גַּם אֶת קַרְבִּי וְגַעְתִּי בִּידֶךָ וְלֹא תִּמּוּתִי. וְדָבָר זֶה הוּא הוֹסִיף לָהּ מַעֲצָמוֹ.

מִיָּד וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב וְגוֹ'. בְּמָה רָאָתָה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אוֹתוֹ אֵילָן [שְׂדֵה] הָעֵלָה רִיחוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כז) כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה'. וּבְגִלְלָה אוֹתוֹ רִיחַ שֶׁהִיָּה עוֹלָה, חֲמֵדָה אוֹתוֹ לְאָכֵל מִמֶּנּוּ. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, רָאִיָּה הִיָּתָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, וְהָרִי כְּתוּב וְתַפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם? אָמַר לוֹ, רָאִיָּה זֶה בְּשַׁעוֹר שֶׁל הָאֵילָן לְקַחָה אוֹתוֹ וְנִ"א שַׁעוֹר הַלֵּב הִיָּתָה], שֶׁכְּתוּב וַתֵּרָא הָאִשָּׁה דוּקָא.

וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב – רָאָתָה וְלֹא רָאָתָה. כִּי טוֹב – רָאָתָה כִּי טוֹב וְלֹא הִתְיַשְׁבָּה בּוֹ. מַה כְּתוּב אַחֵר כָּךְ? וַתַּקַּח מִפְּרִיּוֹ, וְלֹא כְּתוּב וַתַּקַּח מִמֶּנּוּ. וְהִיא נִדְּבָקָה בְּמִקְוָם הַמּוֹת, וְגִרְמָה לְכָל הָעוֹלָם מוֹת. וְהִפְרִידָה חַיִּים מִמּוֹת, וּבְחֻטָּא זֶה גֵרַם פְּרוּד לְהַפְרִיד אִשָּׁה מִבְּעֵלָה, שֶׁהָרִי קוֹל מְדַבֵּר לֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. וּמִי שֶׁמִּפְרִיד קוֹל מְדַבֵּר, מִתְאַלֵּם וְלֹא יָכוֹל לְדַבֵּר. וְכִיּוֹן שֶׁנֶּשְׁטַל מִמֶּנּוּ דְבּוּר, נִתֵּן לְעַפָּר.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּתוּב (תהלים לט) נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הַחֲשִׁיתִי מִטוֹב וּכְאֲבִי נֶעֱכַר. נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה, פְּסוּק זֶה אָמְרָה אוֹתוֹ כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל בְּגִלְלוֹת. מַה הַטַּעַם? בְּגִלְלָה שֶׁקוֹל מְנַהֵג אֶת הַדְּבּוּר, כִּיּוֹן שֶׁהִיא בְּגִלְלוֹת. קוֹל נִפְרָד מִמֶּנָּה, וְדְבּוּר לֹא נִשְׁמַע, וְעַל זֶה נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה וְגוֹ'. מַה הַטַּעַם? בְּגִלְלָה שֶׁהַחֲשִׁיתִי מִטוֹב, שֶׁלֹּא הוֹלֵךְ קוֹל אֶתָּה. וַיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים (שם סה) לָךְ דוּמִיָּה תִּהְיֶה. מַה זֶה דוּמִיָּה? זֶה תִּהְיֶה לְדוּד, שֶׁהִיא דוּמִיָּה בְּגִלְלוֹת וְשׁוֹתֶקֶת בְּלִי קוֹל. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַה זֶה לָךְ? בְּגִלְלָה הִיא דוּמִיָּה וְשׁוֹתֶקֶת שֶׁהִסְתַּלַּק מִמֶּנָּה קוֹל.

הַשְּׁלֵמָה מִהַשְּׁמִטוֹת (סימן ל"ה)

וּבְלוֹא מַחִיר יֵיץ וְחָלָב (ישעיה נה). מַהוּ יֵיץ וְחָלָב? מַה עֲנִיָן זֶה אֲצֵל זֶה? אֲלָא מְלַמֵּד שֶׁהֵיָיץ הוּא פְּחַד, וְחָלָב הוּא חֶסֶד. וּמִפְּנֵי מַה הַזְּכִיר יֵיץ תַּחֲלָה? מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָרוֹב אֵלֵינוּ יוֹתֵר. יֵיץ וְחָלָב עוֹלָה עַל דַּעְתְּךָ? אֲלָא אָמַר, דְּמוּת יֵיץ וְחָלָב: ע"כ.

❦ סדר הלימוד ליום יא תשרי [יום 11 בשנה] ❦

חטאת רבץ - כְּדִי לְהַפְרֵעַ מִמֶּךָ. וְאַלֶּיךָ תִּשׁוּקְתוּ -
עד שתִּשְׁמַד.

וְאַתָּה תִּמְשַׁל בו - סוד הוא, שְׁכָתוּב (נחמיה ט)
וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת כָּלָם. מִכָּאן אָמְרוּ, לֹא
שׁוֹלֵט הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲלֵא בְּזִמְן שִׁישְׁמְדוּ רִשְׁעֵי
הָעוֹלָם. וְעַל זֶה, כִּינּוּן שְׁמֵלֶאֱךָ הַמּוֹת יִשְׁמִיד אוֹתָם,
אִז הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עָלָיו שְׁלֵא יֵצֵא לְהַרְע
לְעוֹלָם, שְׁכָתוּב וְאַתָּה תִּמְשַׁל בו (בְּתִשׁוּבָה). וְאַתָּה
דּוֹקָא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּקֶשֶׁר שֶׁל הַמַּחְלָקַת הַמוֹשֵׁל
מְצוּי. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וְאַתָּה תִּמְשַׁל בו - בְּתִשׁוּבָה.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כְּשֶׁהָיוּ אוֹתָם דּוֹרוֹת שֶׁל קִינ הוֹלְכִים
בְּעוֹלָם, הָיוּ מְחַלְקִים אֶת הָאָרֶץ, וְהָיוּ דוֹמִים
לְעֵלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עֲזוּ"א וְעֲזוּ"ל, כְּשֶׁנִּפְלוּ מִמְּקוֹם
קְדָשְׁתָּם מִלְּמַעְלָה, רָאוּ בְּנוֹת בְּנֵי אָדָם
וְחָטְאוּ וְהוֹלִידוּ בָּנִים. וְאַלֶּה הָיוּ נְפִילִים, שְׁכָתוּב
וְהַנְּפִילִים הָיוּ בְּאָרֶץ.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, בְּנֵי קִינ הָיוּ בְּנֵי אֱלֹהִים, שֶׁהָרִי
כְּשָׁבָא סַמְא"ל עַל חוּהָ, הִטִּיל בָּהּ זֶה־מָה
וְהַתְּעַבְרָה וְהוֹלִידָה אֶת קִינ, וְהַמְרָאָה שְׁלוֹ לֹא הָיָה
דוֹמָה לְשָׂאָר בְּנֵי אָדָם, וְכָל אוֹתָם שְׁבָאוּ מֵהַצַּד שְׁלוֹ,
לֹא הָיוּ נִקְרָאִים אֲלֵא בְּנֵי הָאֱלֹהִים.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וְאַפְלוּ אוֹתָם [בְּנֵי] נְפִילִים כֶּף
נִקְרָאִים, הֵמָּה הַגְּבֻרִים. שְׁשִׁים הָיוּ בְּאָרֶץ
כְּחֻשְׁבוֹן שְׁלֹמְעֵלָה. כְּתוּב כָּאן הֵמָּה הַגְּבֻרִים אֲשֶׁר
מְעוֹלָם, וְכְתוּב שָׁם (שִׁיר ג) שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ.
רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הֵמָּה הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר מְעוֹלָם מִמֶּשׁ.
מְעוֹלָם דּוֹקָא. אֲנָשֵׁי הַשֵּׁם, מֵהוּ שֵׁם זֶה? הוּא עוֹלָם
שְׁאֵמְרָנוּ. אֲנָשֵׁי הַשֵּׁם דּוֹקָא. כְּתוּב כָּאן אֲנָשֵׁי הַשֵּׁם,
וְכְתוּב שָׁם (ויקרא כד) בְּנִקְבוּ שֵׁם, וְכְתוּב (שם) וַיִּקַּב בֶּן
הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת הַשֵּׁם.

השלמה מההשמטות (סימן ל"ו)

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, מְעוֹלָם זֶה הָיוּ, וְגַבְרִים גְּבוּרִים שֶׁל
צַד הָרַע הָיוּ, שְׁכָתוּב (בראשית ו) אֲנָשֵׁי הַשֵּׁם.
אֲנָשֵׁי שֵׁם לֹא כְּתוּב, אֲלֵא אֲנָשֵׁי הַשֵּׁם. כְּמוֹ זֶה כְּתוּב
(תהלים כה) זָכַר רַחֲמֶיךָ ה' וְחִסְדֶיךָ כִּי מְעוֹלָם הֵמָּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּשַׁעָה שֶׁחָטָא קִינ, הָיָה פּוֹחַד,
בְּגִלְל שְׂרָאָה לְפָנָיו מִיְנֵי מַחְנוֹת מְזִינִים
וּבָאִים לְהַרְגֵּ אוֹתוֹ. וְכִשְׁחָזַר בְּתִשׁוּבָה, מָה אָמַר? הֵן
גְּרַשְׁתָּ אוֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתֵּר.
מָה זֶה וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתֵּר? אֲלֵא אֵהִיָּה נִסְתָּר מֵהַבְּנִין
שְׁלִי. רַבִּי אַבָּא אָמַר, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (תהלים כב) וְלֹא
הִסְתִּיר פְּנָיו מִמֶּנּוּ. (שמות ג) וַיִּסְתֵּר מִשֵּׁה פָּנָיו. וְעַל
זֶה וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתֵּר, מֵאוֹתָם הַפְּנִים שְׁלֶךְ אֵהִיָּה נִסְתָּר
שְׁלֵא יִשְׁגִּיחוּ בִּי. וְעַל זֶה וְהָיָה כָּל מִצְּאֵי יְהִרְגֵנִי.

וַיִּשָּׂם ה' לְקִינ אוֹת לְבַלְתִּי וְגו'. מָה זֶה אוֹת? אוֹת
אֶחָת מְעַשְׂרִים וּשְׁתֵּים אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה נִתְּן
עָלָיו לְהַגִּין עָלָיו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה זֶה שְׁכָתוּב
וַיְהִי בְּהִיּוֹתָם בְּשַׁעָה, מָה זֶה בְּשַׁעָה? זֶה הָאִשָּׁה. וְעַל
זֶה קָם וְהָרַג אוֹתוֹ. שֶׁהָרִי מְצַד זֶה יִרְשׁ לְהַרְגֵּ מְצַד
שֶׁל סַמְא"ל שְׁגָרָם מוֹת לְכָל הָעוֹלָם. וְקָנָא קִינ בְּהַבֵּל
עַל הַנְּקָבָה שְׁלוֹ. רַבִּי חִיָּיא אָמַר, הָרִי רָאִינוּ שְׁכָתוּב
וַיַּחַר לְקִינ מְאֹד וַיִּפְלוּ פָּנָיו, עַל שְׁלֵא הַתְּקַבֵּל קָרְבָּנוּ.
אָמַר לוֹ, כֶּף הוּא, וְהַכֵּל הָיָה לְנִגְדוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה זֶה שְׁכָתוּב הֲלֹא אִם תִּיטִיב
שָׂאת וְאִם לֹא תִיטִיב לְפִתַּח חֲטָאת רַבִּץ?
אֲלֵא כֶּף אָמַר, הֲלֹא אִם תִּיטִיב מְעַשֶׂיךָ, אִז שָׂאת.
מָה זֶה שָׂאת? כְּמוֹ שְׁכָתוּב (בראשית מט) יִתֵּר שָׂאת.
שֶׁהָרִי לְבַכּוֹר יֵשׁ שְׁבַח יִתֵּר בְּכָל תְּמִיד, וְתַלּוּי
בְּמַעֲשָׂיו. וְעַל זֶה אִם תִּיטִיב שָׂאת, וְאִם לֹא תִיטִיב
לְפִתַּח חֲטָאת רַבִּץ.

מָה זֶה לְפִתַּח? זֶהוּ פִתַּח שְׁלֹמְעֵלָה שְׁמִמְנוּ יוֹצְאִים
דִּינִים עַל מְעַשִׂים רְעִים שֶׁל הָעוֹלָם. פִּתַּח, כְּמוֹ
שְׁנֹאֲמַר (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צְדָקָה. וְלֹאוֹתוֹ
פִּתַּח - חֲטָאת רַבִּץ, זֶה מִלְּאָךְ הַמּוֹת, וְהוּא עֲתִיד
לְהַפְרֵעַ מִמֶּךָ.

בֵּא רָאָה, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נוֹלַד אָדָם. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
וְדָאִי סוּד לְמַעְלָה וְלִמְטָה. רֹאשׁ הַשָּׁנָה
לְמַעְלָה. רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַטָּה. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עֲקָרוֹת
נִפְקָדוֹת. מִנִּין לָנוּ שְׁבָרֹאשׁ הַשָּׁנָה זֶה הָיָה? שְׁכָתוּב
(בראשית כא) וְה' פָּקַד אֶת שָׂרָה. וְה' דּוֹקָא זֶה רֹאשׁ
הַשָּׁנָה. וּמִשׁוּם שְׁאָדָם יֵצֵא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה [וַיֵּצֵא]
בְּדִין, וְהָעוֹלָם עוֹמֵד בְּדִין, וּמִשׁוּם כֶּף לְפִתַּח וְדָאִי.

יוצאת כתיבה. ספר אמצעי כללות של מעלה ומטה [ספר שהוא כללות שלמעלה ולמטה ואוחז לכל הצדדים סוד וכו'] [ואוחז לכל הצדדים סוד של אדם הראשון, ספר שלישי שנקרא [נ"א ונקרא] תורה] שתורה שבכתב אדם הראשון. ספר שלישי שנקרא תולדת אדם, וזהו של צדיקים גמורים. זהו שכתוב זה ספר תולדת אדם, זה צדיק (יסוד), ודאי שעושה תולדות.

ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים, שהרי ודאי אז נתקן הכל למעלה ומטה, והתקינו בדגמה אחת. זכר ונקבה בראם, סתם אחד נכלל באחד.

משנה. כתוב (משלי יח) מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב. זהו ספר תולדות אדם שרץ באותו מגדל. המגדל הזה מה מעשהו? אלא זהו מגדל דוד, וזהו מגדל עז שם ה', והכל אחד. כאן ידוע לבני האמונה זהו ודאי ספר תולדות [יש שלא גורסים] אדם. לבני האמונה סודו מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב. יהו"ה צדיק אדם לבני האמונה. (ראה ציור למעלה).

ואמר רבי אבא, ספר ודאי ירד לו לאדם הראשון, ובו היה יודע חכמה עליונה. וספר זה הגיע לבני אלהים חכמי הדור, ומי שזכה להתבונן בו, ידע בו חכמה עליונה. ומתבוננים בו ויודעים בו. וספר זה הוריד אותו בעל הסודות ושלשה שליחים ממנים לפניו. ובשעה שיצא אדם מגן עדן, אחז באותו ספר. כשיצא [ממנו] טס ממנו [לשער], התפלל ובכה לפני רבונו, והשיבו לו אותו כמו מקדם, כדי שלא תשכח חכמה מבני אדם וישתדלו לדעת את רבונו.

וכן שנינו, ספר היה לו לחנוך, וזה ספר ממקום של ספר של תולדות אדם היה, וזהו סוד החכמה, שהרי מהארץ נטל. זהו שכתוב ואיננו כי לקח אתו אלהים. והוא הנער, שכתוב (משלי כב) חנוך לנער על פי דרכו.

וכל גנזים עליונים נמסרו בידו. וזה מסר ונתן ועשה שליחות, ואלף מפתחות נמסרו בידו. ומאז ברכות לוקח בכל יום וקושר קשרים לרבונו. הקדוש ברוך הוא לקח אותו מהעולם לשמש אותו. זהו שכתוב כי לקח אתו אלהים.

מעולם ודאי לקח אותם הקדוש ברוך הוא, והם האבות הראשונים להיות מרכבה קדושה למעלה. אמר רבי יצחק, מעולם - זוהי מטתו של שלמה, שכתוב וכו': ע"כ.

רבי חייא אמר, מעולם ממש היו, ומעולם שלמטה לקח אותם הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר [זה היו, וגברים גבורים של צד הרע היו, שכתוב אנשי שם, ולא כתוב אנשי השם, אלא אנשי שם. כמו זה כתוב] (תהלים כה) זכר רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה. מעולם ודאי. ומעולם שלמטה לקח אותם הקדוש ברוך הוא. והם אבות ראשונים להיות מרכבה קדושה למעלה. גם כאן המה הגברים אשר מעולם. מעולם ודאי לקח אותם הקדוש ברוך הוא. רבי יצחק אמר, מעולם [ומהו?] זו מטתו של שלמה, שכתוב (שיר ג) ששים גבורים סביב לה. רבי אחא אמר, כלם נקראו בני האלהים [שהרי עדין לא התבשמה].

תוספתא

אמרו רבותינו זכרונם לברכה, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את האדם, ברא אותו בגן עדן וצוה אותו על שבע מצוות. חטא וגרש מגן עדן, ושני מלאכי שמים, עז"א ועז"ל, אמרו לפני הקדוש ברוך הוא: אלו היינו אנו בארץ, היינו צדיקים. אמר להם הקדוש ברוך הוא: וכי אתם יכולים על יצר הרע? אמרו לפניו: יכולים. מיד הפיל אותם הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר הנפלים היו בארץ, וכתוב הגברים. ובשעה שירדו לארץ נכנס בהם יצר הרע, שנאמר ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו. חטאו ונעקרו מקדשתם. ע"כ התוספתא.

בא ראה, כל הנטיעות היו נסתרים רשומים דקיקים במקום אחד. אחר כך עקר אותם הקדוש ברוך הוא ושתל אותם במקום אחר והתקינו. רבי ייסא שאל, מה זה שכתוב זה ספר תולדת אדם ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אותו זכר ונקבה בראם ויברך אתם? אמר לו רבי אבא, זה סוד עליון. שנינו, שלשה ספרים נפתחים בראש השנה, אחד של צדיקים גמורים וכו'. ספר עליון שהרי ממנו יוצא הכל, ממנו

אחר כך הצטרפו את זה, שכתוב עוד כל ימי הארץ וגו'.

רבי אלעזר אמר, עתיד הקדוש ברוך הוא לתקן עולם ולהתקין רוח בבני אדם כדי שיאריכו ימים לעולמים. זהו שכתוב (ישעיה סה) כי כימי העץ ימי עמי וגו'. וכתוב (שם כה) בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר.

עד כאן נתקנו הדברים. מכאן והלאה תקון הפרשה.

בראשית

אמר רבי שמעון, הרי שנינו, שכשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, חקק בחקיקות של סוד האמונה תוך אורות בסודות עליונים וחקק למעלה וחקק למטה, והכל בסוד אחד. ועשה עולם תחתון כמו שעולם העליון. וזה עומד כנגד זה להיות הכל אחד ביחוד אחד. ולכן הקדוש ברוך הוא חקק חקיקות של אותיות למעלה ולמטה, ובהם ברא את העולמות.

ובא וראה, כמו שעשה הקדוש ברוך הוא את העולם, כך גם ברא את אדם הראשון. פתח ואמר, (הושע ו) והמה כאדם עברו ברית. שהרי הקדוש ברוך הוא עטר אותו בעטרות עליונות, וברא אותו בששה צדדים של העולם להיות שלם בכל, וכלם זעו ופחדו מלפניו. שהרי כשנברא אדם, נברא בדמות עליונה, והיו מסתכלים באותה דמות וזעים ופחדים מלפניו. ואחר כך הכניסו הקדוש ברוך הוא בגן עדן להתעדן שם בעדונים עליונים, והיו מלאכים עליונים משמשים לפניו וסובבים אותו, וסודות רבונם היו מודיעים לו.

בא ראה, בשעה שהכניס אותו הקדוש ברוך הוא לגן עדן, היה רואה ומסתכל משם כל הסודות העליונים וכל החכמה כדי לדעת ולהסתכל בכבודו רבנו.

שבועה היכלות מדורים הם למעלה, שהם סוד האמונה העליונה. ושבועה היכלות הם למטה [כמו שהם אחד כנגד אחד. שבועה מדורים של היכלות הם למטה] כמו שלמעלה. והם ששה כדגמא עליונה, ואחד טמיר וגנוז הוא למעלה. וכל

ומזה נמסר ספר שנקרא ספרו של חנוך. בשעה שאחז אותו הקדוש ברוך הוא, הראה לו כל גנוזים עליונים. הראה לו עץ החיים באמצע הגן והעלים שלו וענפיו, והכל ראינו בספרו. אשרי אותם חסידים עליונים שחכמה עליונה התגלתה להם ולא נשפחה מהם לעולמים, כמו שנאמר (תהלים כה) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם.

ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר וגו'. רבי אחא אמר, באותו זמן היה אותו נהר ששופע ויוצא, מוציא רוח עליונה מעץ החיים ומוריק באילן (ששורה בו המות) (מעץ המות), ונמשכות רוחות לתוך בני אדם ימים (זמנים) רבים, עד שעלו רעות והתייצבו לפתח. אז הסתלקה רוח עליונה מאותו אילן בשעה שפרחו נשמות בבני [מבני] אדם. זהו שכתוב לא ידון רוחי באדם לעלם. לתת לעולם בשעה שפרחו נשמות בבני אדם.

בשגם הוא בשר, רבי אלעזר אמר, (בישיבתו של רבי אלעזר אמרו) בשגם זה משה, שהוא מאיר ללבנה, ומכח זה עומדים בני אדם בעולם ימים (זמנים) רבים. והיו ימיו מאה ועשרים שנה – רמז למשה, שעל ידו נתנה תורה. ואז מוריק [זורק] חיים לבני אדם מאותו עץ החיים. וכך היה. אלמלא שחטאו ישראל. זהו שכתוב (שמות לב) חרות על הלחות. חרות ממלאך המות. שהרי עץ החיים היה מושך למטה.

ועל בשגם שהוא בשר עומד הדבר להריק (להרחיק) רוח של חיים. בשגם אחוז למטה, אחוז למעלה. ועל זה שנינו משה לא מת, אלא התכנס מן העולם והיה מאיר ללבנה, שהרי השמש, אף על גב שמתכנס מן העולם, לא מת, אלא נכנס ומאיר ללבנה, כך משה. דבר אחר בשגם הוא בשר – במשיכת הרוח בבני אדם זמן רב, חוזר להיות הבשר להמשך אחר הגוף ולהשתדל במעשי העולם הזה.

אמר רבי יצחק, כל (הדורות שנתקנו משת, כלם צדיקים וחסידים. אחר כך התפשטו והולידו, ולמדו אמנות וחקמה) העולם להרג ברמחים ובחרבות. עד שבא נח והתקין להם תקון העולם ולעבד ולתקן את הארץ. שהרי בהתחלה לא היו זורעים וקוצרים,

וישם הוא פתח אחד שיורד כנגד פתח הגיהנם. משם מסתכלים בכל אותם רשעים [של ישראל] [של עובדי עבודה זרה] שלא נכנסו בברית הקדושה וגרשו אותם מלאכי חבלה שטורדים אותם באש שדולקת. והם רואים ושמחים על שהתגירו.

וישליש פעמים ביום מוארים מתוך אור עליון ומשתעשעים שם. ומעליהם עובדיה ואונקלוס הגר ושאר הגרים שהתגירו. כמו זה למעלה כשזוכים להעלות נשמתם להתעטר שם.

היכל שני. היכל זה עומד לפני מההיכל הראשון הזה, וזה [הפתח הוא סמוך לתוך המערה] [נ"א היכל סמוך למערה] של האבות. וההיכל הזה מאיר יותר מהראשון. כאן יש כל אבנים יקרות שמצפות אותו.

בתוך ההיכל הזה יש אור אחד כלול מכל הגונים, והוא מאיר מלמעלה למטה. בהיכל הזה עומדים [כף] אלו שסבלו יסורים וחלאים בעולם הזה כדי להתתקן, והיו מודים ומשבחים לרבונם בכל יום, ולא היו מבטלים תפלותיהם לעולמים.

לפנים מההיכל הזה עומדים כל אלו שמקדשים [בכל יום] בכל הכח שם רבונם, ועונים אמן יהא שמיה רבא מברוך בכל הכח. ואלה הם עומדים לפני ולפנים בהיכל הזה. ואותו אור שכולל כל הגונים מאיר להם. מאותו האור עומדים ורואים מאורות אחרים שנאחזים ולא נאחזים בתוכם. ומעליהם משיח, שהוא נכנס ועומד ביניהם ומנחם אותם.

הוא נוסע מההיכל הזה ונכנס. בהיכל השלישי, ושם כל אותם בני חלאים וכאבים קשים, וכל אותם תינוקות של בית רבן שלא השלימו ימיהם, וכל אותם העצובים על חרבן בית המקדש [ושפכו] והיו שופכים דמעות. כלם עומדים באותו היכל, והוא מנחם אותם.

ונוסע מההיכל הזה ונכנס. בהיכל הרביעי, ושם כל אותם אבלי ציון וירושלים וכל אותם שנהרגו על ידי שאר העמים עובדי עכו"ם. והוא שוהה ובוכה. ואז כל אותם נשיאים של זרע דוד, כלם אוחזים בו ומנחמים אותו.

אלה הם בסוד עליון, משום שכל ההיכלות הללו יש בהם כמו שלמעלה, ויש בהם כמו שלמטה, להיות כולל בדמות של הסוד שלמעלה ובדמות של הסוד שלמטה, ובהם היה דיורו של אדם.

ולאחר שגרש מגן עדן, התקין אותם הקדוש ברוך הוא לנשמות הצדיקים להשתעשע בהם כראוי מזיו של הכבוד העליון, וכל אחד ואחד התתקן כמו שלמעלה וכמו שלמטה כמו שפרשנו. **היכל ראשון** - מקום שהוא נתקן למטה להיות כמו שלמעלה. והרי העירו החברים הנהגות גן עדן כמו שהוא בסוד עליון [שהוא נתקן לבפנים תוך סתר של הסוד שלמטה גנוז ונסתר מכל] [נ"א והוא נתקן לבפנים ונסתר מהכל] ולא שולטת בו העין, פרט לנשמות הצדיקים, להיות תקינים למעלה ולמטה ולהסתכל משם בסוד רבונם ובענוג שלמעלה.

ואלה אותם צדיקים שלא החליפו כבוד רבונם בשביל יראה אחרת. כתוב (משלי יב) אשת חיל עטרת בעלה, סוד האמונה להדבק בן אדם [ברבונן] ולפחד ממנו תמיד ולא יסטה לימין ולשמאל. והרי בארנו שלא ילך בן אדם אחר יראה אחרת שנקראת אש"ת זנוני"ם. ולכן כתוב (שם ז) לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה.

היכל זה עומד בדמות של סוד עליון, היות שפשנשמות הצדיקים יוצאות מן העולם הזה, נכנסים לתוך ההיכלות הללו שבגן עדן שלמעלה, ושם [נכנסים] יושבים כל אחד ואחד כל אותו זמן שצריכה הנשמה לשבת שם.

ובכל היכל והיכל יש דמיות כמו [עליון] שלמעלה ודמיות כמו [למטה] שלמעלה. ושם מתלבשת הנשמה בלבושים כמו של העולם הזה, ומתעדנת שם כל אותו זמן שצריכה, עד שמגיע הזמן לעלות למקום עליון כמו שצריך. ומתוך אותו בגד שהתלבשה בו, רואה דמיות עליונות להסתכל בכבוד רבונם.

בהיכל הזה יש מאורות עליונים להסתכל, ונשמות אותם הגרים שהתגירו עומדות שם ונכנסות שם להסתכל בכבוד העליון, ומתלבשות שם בלבוש אחד של אור שמאיר ולא מאיר. ואותו היכל מצפה מאבן טובה וזהב.

וזוהי דרגה עליונה על הכל (ב), פרט לדרגת החסידים שהיא דרגה עליונה על הכל.

היכל ששי. היכל זה הוא היכל החסידים. היכל זה הוא עליון על הכל. וזהו היכל שעומד על הכל. היכל הימין אין מי שיעמד בו, אלא אותם חסידים קדושים וכל אותם שאוהבים את רבונם באהבה רבה. ולפתח ההיכל הזה עומדים כל אלו שמיוחדים יחוד של רבונם בכל יום. ואלה נכנסים בהיכל הזה ועתידים לעלות בראשונה.

ומעל הפתח הזה אברהם, ימין הקדוש ברוך הוא. ולפתח אחר עומד יצחק שנעקד על גבי המזבח והיה קרוב שלם לפני הקדוש ברוך הוא. ולפתח אחר לבפנים עומד יעקב השלם, ושנים עשר שבטים סביבו, ושכינה על ראשיהם.

ובשישראל בצרה, מתעוררים שלשת האבות ומעוררים את השכינה להגן עליהם. ואז היא עולה ומתעטרת למעלה ומגנה על ישראל. וכמו שיש היכלות למטה בגן עדן, כך גם למעלה יש היכלות מתקנים שהם סוד האמונה. וכל [אותם] ההיכלות הללו מתקשרים ומתעטרים בהיכל אחד שהוא:

היכל השביעי. והיכל זה גנוז ונסתר מכל שאר ההיכלות. באמצע ההיכל הזה עומד עמוד אחד שהוא בגוונים רבים: ירק, לבן, אדם, שחר. וכשנשמות עולות, הן עולות לתוך ההיכל הזה. מי שראוי לגנון הזה עולה בו, כל אחד ואחד פראוי לו.

וששת ההיכלות הללו הם למדור כפי שאמרנו, והשביעי אינו למדור. ויש הכל בסוד של שש. ועל זה כתוב בראשית. שש דרגות למעלה ושש דרגות למטה, והכל סוד אחד

בא ראה, בראשית. רבי יהודה אמר, שני בתים היו, בית ראשון ובית שני. זה עליון וזה תחתון. שני ההי"ן הם. זה עליון וזה תחתון, וכלם אחד. ב' העליון פותח שערים לכל צד. שכן הוא – שכולל זה בזה. ראשית. אז הוא ראשית להכנס בחשבון הבנין.

רבי יצחק אמר רבי אלעזר, בראשית זה כללות הדמות (של הדמות) שכל הדמיות כלולות בו. זהו סוד הכתוב (יחזקאל א) הוא מראה דמות כבוד

מתחיל פעם שניה ובוכה, עד שיוצא קול, ונאחז באותו קול ועולה למעלה ושוהה שם עד ראש חדש. וכשיוֹרד, יורדים עמו כמה אורות וזוים מאירים לכל אותם היכלות ורפואה ואור לכל אותם ההרואים ובני חלאים ומכאובים שסבלו עם המשיח.

ואז לובש לבוש מלכות. ושם חקוקים ורשומים כל אותם הרואים של שאר העמים עובדי עכו"ם באותה פורפירה, ועולה אותה פורפירה למעלה, ונחנק שם תוך הפורפירה העליונה של המלך. והקדוש ברוך הוא עתיד ללבש אותה פורפירה ולדון עמים, שכתוב (תהלים קי) ידין בגוים מלא גויות. עד שבא ומנחם אותם, ויורדים עמו (כמה) מאורות ועדונים להתעדן, וכמה מלאכים ומרכבות עמו. כל אחד ואחד במלבוש נ"א וכיד כל אחד ואחד מלבוש] להתלבש בהם כל אותם נשמות ההרואים, ושם מתעדנים כל אותו זמן שהוא עולה ויורד.

לפנים מההיכל הזה עומדים תוך דרגה עליונה אותם עשרה גדולים ממנים (כמו) רבי עקיבא וחבריו. וכלם עולים בעליה תוך אספקלריה שלמעלה ומאירים בזיו כבוד עליון. עליהם כתוב (ישעיה סד) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחפה לו.

בהיכל החמישי קימים כל אותם בעלי התשובה השלמה ששבו מחטאייהם והתנחמו בהם ונשמתם יצאה בטהרה, (וכל אותם בעלי תשובה) וכל אלו שקדשו שם רבונם וקבלו עליהם מות. ובשער ההיכל הזה (פתח) עומד מנשה מלך יהודה שקבלו הקדוש ברוך הוא בתשובה שלמה וחתר לו חתירה לקבלו.

ולפנים מהיכל זה עומדים כל אותם בעלי תשובה שלמה, שנשמתם יצאה בשעה שהתמרמרו על מעשיהם. ואלו מתעדנים בעדון עליון בכל יום ויום. ושלש פעמים ביום אור נכנס באותו היכל שמתעדנים בו כל אחד ואחד פראוי לו, וכל אחד נכונה מאור של החפה של חברו, בין למטה בין למעלה. ההיכל הזה עומד על אותם היכלות תחתונים, ואפלו צדיקים גמורים לא יכולים להכנס לתוך (ההוא) ההיכל הזה ולעמד בו.

וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְהוּ וְבָהוּ, כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ. וְהָאָרֶץ – זוֹ אָרֶץ הָעֲלִיּוֹנָה שְׁאִין לָהּ אוֹר מִשָּׁל עֲצֻמָּה. הִיְתָה – בְּהִתְחַלָּה כְּבָר הִיְתָה כְּרָאוּי, וְעַכְשָׁו תְהוּ וְבָהוּ וְחִשְׁךְ. הִיְתָה דּוֹקָא. אַחַר כֶּף הַקְּטִינָה אֶת עֲצֻמָּה וְהַקְּטִינָה אֶת אוֹרָה. תְהוּ וְבָהוּ וְחִשְׁךְ וְרוּחַ – אַרְבַּעַת יְסוּדוֹת הָעוֹלָם שֶׁנִּתְקַנּוּ בָּהּ.

דְּבַר אַחַר וְאֵת הָאָרֶץ – כְּפִי שְׁאִמְרָנוּ, לְרַבּוֹת אָרֶץ שְׁלֹמֶטָה שֶׁהִיא נֶעֱשֶׂתָה בְּכֻמָּה מְדוּרִים [אוֹרוֹת] הַכֹּל כְּמוֹ שְׁלֹמֶעֱלָה. וְזֶהוּ וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְהוּ וְבָהוּ וְחִשְׁךְ וְרוּחַ. אֵלּוּ אוֹתָם מְדוּרֵי הָאָרֶץ: אָרֶץ, אֲדָמָה, גִּיא, נְשִׂיָה, צִיָּה, אַרְקָא, תַּבַּל. וְגִדּוּל שְׁבַכְלָם תַּבַּל, שְׁכָתוּב (תְּהִלִּים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תַּבַּל בְּצַדִּיק.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מֵהִי צִיָּה? אָמַר לוֹ, זֶהוּ מְקוֹם הַגִּיָּהֲנָם, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר צִיָּה וְצִלְמוֹת. וְסוּד זֶה כְּתוּב [שְׁכָתוּב] (בְּמִלַּת) וְחִשְׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם. זֶה סוּד מְקוֹם הַגִּיָּהֲנָם. זֶהוּ צִיָּה, הַמְּקוֹם שֶׁל מְלֶאֶךְ הַמּוֹת, כְּפִי שְׁאִמְרָנוּ, שֶׁהוּא מַחְשִׁיד אֶת פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת. וְזֶהוּ מְקוֹם שֶׁל חִשְׁךְ עֲלִיוֹן.

תְּהוּ זֶה נְשִׂיָּה שְׁלֹא נִרְאָה בָּהּ מִרְאָה כָּלֵל עַד שֶׁנִּשְׁכַּח מֵהַכֹּל, וְעַל זֶה נִקְרָאת נְשִׂיָּה. וְבָהוּ זוֹ אַרְקָא, מְקוֹם שְׁלֹא נִשְׁכַּח. רַבִּי חֲיִיאָ אָמַר, זֶה גִיא וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת – זֶה כְּנֶגֶד תַּבַּל שֶׁנִּזְוֶן מְרוּחַ אֱלֹהִים, וְהַכֹּל הוּא כְּאֶחָד.

כְּמוֹ זֶה יֵשׁ לְאָרֶץ הָעֲלִיּוֹנָה, שְׁבַעַת מְדוּרִים הֵם לְמַעְלָה דְרָגָה עַל דְרָגָה, וּבְכָל הַמְדוּרִים מְלֶאכִים עֲלִיּוֹנִים אֵלָה עַל אֵלָה. כֶּף גַּם לְמֶטָה. וְהַכֹּל אַחֲזוּ זֶה בְּזֶה לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד. שְׁבַעַת מְדוּרִים הֵם לְמַעְלָה, וְהֵרִי אָרֶץ הָעֲלִיּוֹנָה אוֹחֶזֶת אוֹתָם וְכֹלָם עוֹמְדִים בָּהּ, וּבְכֹלָם נִמְצְאָת תְּשַׁבַּחַת לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. דְרָגוֹת נִפְרָדוֹת זוֹ מִזוֹ, וּמְקוֹמוֹת נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה.

מְדוּרָה רֵאשׁוֹן לְמֶטָה הוּא מְקוֹם בֵּית חֲשׁוּךְ שְׁלֹא מֵאִיר, וְהוּא מִתְקַן לְמְדוּרֵי רוּחוֹת וְסִעְרוֹת חֲזִקוֹת שְׁלֹא נִרְאִים. וְאִין בּוֹ אוֹר וְלֹא חִשְׁךְ וְלֹא דְמוּת כָּלֵל. וְשֵׁם לֹא יוֹדְעִים בּוֹ יוֹדְעָה כָּלֵל, שְׁאִין בּוֹ צוּרָה תוֹךְ כָּלֵל הַכֹּסֵא [הַרְשָׁם].

וְעַל אוֹתוֹ מְקוֹם מְמַנָּה מְלֶאֶךְ אֶחָד וְשִׁמּוֹ טְהוּרִיא"ל. וְעַמּוֹ שְׁבַעִים מְמַנִּים מְעוֹפְפִים. וְנִמְחִים מְזִיקֵי הַשְּׁלֵהָבוֹת [שְׁעֲלִיָּהֶם] וְלֹא עוֹמְדִים

ה'. מִרְאָה שְׁנִרְאִים בּוֹ שְׁשֶׁה אַחֲרִים. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית בְּרֵאשִׁית.

בֵּא רֵאָה, כְּשׁוֹכְנִסִים בְּמִרְאָה הַזֶּה שְׁשֶׁה גְּוֹנִים, הִיא מִתְקִינָה עֲצֻמָּה לְגִלוֹתָם וְלִפְעַל בָּהֶם אֲמִנוֹת הָעוֹלָם. וְאֵם תֹּאמַר שֶׁהָאֲמִנוֹת הַזֹּאת שֶׁל הָעוֹלָם הִיא מְדֻרְגָה זוֹ – כְּתוּב בְּרֵאשִׁית. שְׁבַח שֶׁל הַשְּׁשֶׁה הוּא שְׁעוֹשִׂים אֲמִנוֹת בְּזֶה.

רַבִּי יוֹסִי פִתַּח, (שֵׁם ב) הַנְּצֻנִים נִרְאוּ בְּאָרֶץ עֵת הַזְמִיר הַגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ. הַנְּצֻנִים (נִרְאוּ בְּאָרֶץ) – זֶהוּ סוּד שֶׁל שֵׁשׁ דְרָגוֹת [עֲלִיָּה וְהִיא שְׁבִיעִית. וְאֵלּוּ הֵם שֵׁשׁ דְרָגוֹת: דְרָגַת אַבְרָהָם, דְרָגַת יִצְחָק וְדְרָגַת יַעֲקֹב, וְיִכִּי"ן וְעַ"ז וְיוֹסִי"ף. כָּלֵן נִרְאוֹת בְּאָרֶץ, שְׁכָתוּב נִרְאוּ בְּאָרֶץ. בְּאָרֶץ – זֶהוּ קְרִיָּה קְדוּשָׁה שֶׁל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל]. נִרְאוּ בְּאָרֶץ – מִשׁוּם שְׁאוֹתֵן דְמוּיוֹת לְהַגְלוֹת בְּדְרָגָה הַזֹּאת עֵת הַזְמִיר הַגִּיעַ – שְׁהֵרִי אֲזַ מִשְׁבַּח וְחִזּוֹר, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (תְּהִלִּים ל) לְמַעַן יִזְמְרֶךָ כְּבוֹד וְלֹא יִדָּם. וְלִכֵּן נִקְרָא מְזִמּוֹר, כְּמוֹ שְׁשִׁנִּינוּ שְׁכָתוּב מְזִמּוֹר לְדוֹד, שֶׁשְׁרַתָּה עֲלִיוֹ שְׁכִינָה בְּרֵאשִׁית. וְזֶהוּ עֵת הַזְמִיר הַגִּיעַ. רַבִּי חֲיִיאָ אָמַר, שְׁהֵרִי אֲזַ הַגִּיעַ זְמַן לְשַׁבַּח.

רַבִּי אַבְאָ אָמַר, עוֹלָם הָעֲלִיוֹן נִסְתָּר וְכָל דְבָרָיו נִסְתָּרִים, מִשׁוּם שְׁעוֹמֵד בְּסוּד עֲלִיוֹן יוֹם שֶׁל כָּל הַיָּמִים [הָרוּם שֶׁל כָּל הָרוּמִים]. וְכִשְׁבָּרָא וְהוֹצִיא, הוֹצִיא אֶת הַשְּׁשֶׁה הָאֵלּוּ. וּבְגִלְלָה שֶׁהוּא נִסְתָּר, שְׁכָל דְבָרָיו נִסְתָּרִים, אָמַר בְּרֵאשִׁית, בְּרֵאשִׁית שְׁשֶׁה יָמִים עֲלִיּוֹנִים. וְלֹא אָמַר מִי בְרֵאשִׁית אוֹתָם, מִשׁוּם שֶׁהוּא עוֹלָם עֲלִיוֹן נִסְתָּר.

וְאַחַר כֶּף גִּלְהָ וְאָמַר [לָהֶם] הַמַּעֲשֶׂה הַתַּחְתּוֹן, וְאָמַר מִי בְרֵאשִׁית אוֹתוֹ, מִשׁוּם שֶׁהוּא עוֹלָם שְׁעוֹמֵד בְּהַתְגַּלּוֹת. וְאָמַר, בְּרֵאשִׁית אֱלֹהִים אֶת הַשְּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, וְלֹא כְּתוּב בְּרֵאשִׁית נִסְתָּר [בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר] בְּרֵאשִׁית אֶת הַשְּׁמַיִם, מִשׁוּם שֶׁהוּא עוֹלָם בְּהַתְגַּלּוֹת. וְאָמַר בְּרֵאשִׁית אֱלֹהִים, אֱלֹהִים וְדָאִי שֵׁם בְּהַתְגַּלּוֹת. הַרְאִישׁוֹן בְּנִסְתָּר שֶׁהוּא עֲלִיוֹן. הַתַּחְתּוֹן בְּהַתְגַּלּוֹת. לְהִיּוֹת תְּמִיד מַעֲשֶׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִסְתָּר וְנִגְלָה. וְסוּד שֶׁל הַשֵּׁם הַקְדוּשׁ כֶּף הוּא נִסְתָּר וְנִגְלָה. אֶת הַשְּׁמַיִם – לְרַבּוֹת שְׁמַיִם תַּחְתּוֹנִים לְמֶטָה. וְאֵת הָאָרֶץ – לְהַכְלִיל אָרֶץ שְׁלֹמֶטָה וְלְרַבּוֹת כָּל מַעֲשִׂיָּה כְּמוֹ שְׁלֹמֶעֱלָה.

וְלֹא נִרְאִים לֹא נִמְצְאִים. וְכִשְׁבָּא הַבְּקָר, כָּלֵם מִתְחַדְּשִׁים וְלֹא עוֹמְדִים. כְּשִׁמְגִיעִים לְאוֹתוֹ מְקוֹם, אוֹבְדִים וְלֹא נִמְצְאִים, וְנִכְנָסִים בְּנֶקֶב אֶחָד שֶׁל הַתְּהוֹם וְלֹא נִרְאִים. כְּשִׁנְחַשְׁךְ הַלִּילָה, נִמְחִים מֵאוֹתָן שְׁלֵהָבוֹת עַד שִׁמְגִיעַ הַבְּקָר.

מְדוּרָה חֲמִישִׁי הוּא מְדוּרָה שְׁמֵאִיר בְּאוֹר יוֹתֵר מִכָּל הַקּוֹדְמִים, וַיֵּשׁ בּוֹ מְלֹאכִים, מֵהֶם אִשׁ וּמֵהֶם מַיִם. לְפַעְמִים הֵם נִמְצְאִים בְּרַחֲמִים, וּלְפַעְמִים נִמְצְאִים בְּדִין. אֵלֶּה בְּצַד זֶה וְאֵלֶּה בְּצַד זֶה. לְפַעְמִים אֵלֶּה מְאִירִים וְאֵלֶּה חֲשׂוּכִים, וְאֵלֶּה מְמַנִּים לְזִמְרָה לְרַבּוֹנָם. אֵלֶּה בְּחֻצוֹת הַלִּילָה, וְאֵלֶּה כְּשֶׁעוֹלֵה הָאוֹר. וּמִמְנָה אֶחָד עֲלֵיהֶם שְׁשֵׁמוֹ קְדֻשָׁא"ל.

בְּשִׁנְחַלְקָה הַלִּילָה בְּחֻצוֹת וּמִתְעוֹרֵר רוּחַ צְפוֹן וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצְּדִיקִים בְּגֵן עֵדֶן, אִזּוֹ רוּחַ צְפוֹן מְקִיֶּשֶׁה וּמְגִיעָה לְאוֹתָם הַמְּמַנִּים בְּחֻצוֹת הַלִּילָה לְזִמְרָה, וְכָלֵם מְזַמְרִים וּפּוֹתְחִים בְּשִׁירָה. וְכִשְׁמִיעַ הַבְּקָר וּמִתְחַבֶּרֶת קִדְרוֹת הַבְּקָר בְּאוֹר, אִזּוֹ כָּל הָאֲחֵרִים אוֹמְרִים שִׁירָה, וְכָל כּוֹכְבֵי הַרְקִיעַ וְכָל שְׂאֵר הַמְּלֹאכִים [שְׁלֵמֻטָּה] מְסִיעִים לָהֶם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (אִיּוֹב ל"ח) בְּרֵן יַחַד כְּכַבֵּי בָקָר וַיִּרְעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. עַד שִׁישְׁרָאֵל נוֹשְׂאִים שִׁירָה וְתִשְׁבַּחוּת אַחֲרֵיהֶם.

מְדוּרָה שְׁשִׁי הוּא מְדוּרָה עֲלִיוֹן קְרוֹב לְמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם, וּבֵינָן אֲנִיּוֹת וְנִהְרֹת וְנִחְלִים שְׁנַחֲלִיקִים מִן הַיָּם וְכִמְהָ דָגִים הֵם שְׁמֵרַחֲשִׁים לְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם. וּמֵעֲלֵיהֶם שָׂרִים מְמַנִּים, וּמִמְנָה אֶחָד עֲלֵיהֶם וְשֵׁמוֹ אוֹרִיא"ל, וְהוּא מְמַנֵּה עַל כָּל אֵלֶּה הַתְּחַתּוֹנִים.

וּבְכָלֵם נוֹסְעִים בְּשַׁעוֹת וּרְגָעִים כְּשֶׁנוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד זֶה וְלְצַד זֶה. כְּשֶׁנוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד [דְּרוֹם] מְזַרְחָה, הַמְּמַנָּה שְׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְאוֹתוֹ צַד הוּא מִיכָא"ל שְׁבָא מִיְמִין. וְכִשְׁנוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד צְפוֹן, הַמְּמַנָּה שְׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶן לְאוֹתוֹ צַד הוּשׁ גְּבִרְיָאֵל שְׁבָא מְצַד הַשְּׂמָאל. וְכִשְׁנוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד [מְזַרְחָה] דְּרוֹם, הַרִי שֵׁם הוּא הַמְּמַנָּה שְׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְאוֹתוֹ צַד רְפָא"ל [נ"א אוֹרִיא"ל] שְׁמוֹ, וְהוּא לִיְמִין. וְכִשְׁנוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד מְעָרְב, הַמְּמַנָּה שְׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְאוֹתוֹ הַצַּד הוּא אוֹרִיא"ל [נ"א רְפָא"ל] וְהוּא לְאַחֲרוֹנָה.

מְדוּרָה שְׁבִיעִי הוּא מְדוּרָה עֲלִיוֹן עַל הַכָּל, וְשֵׁם לֹא נִמְצְאִים, רַק נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים שְׁשֵׁם

וְלֹא נִרְאִים וְלֹא נִמְצְאִים. וְכִשְׁבָּא הַבְּקָר, כָּלֵם מִתְחַדְּשִׁים וְלֹא עוֹמְדִים. כְּשִׁמְגִיעִים לְאוֹתוֹ מְקוֹם, אוֹבְדִים וְלֹא נִמְצְאִים, וְנִכְנָסִים בְּנֶקֶב אֶחָד שֶׁל הַתְּהוֹם וְלֹא נִרְאִים. כְּשִׁנְחַשְׁךְ הַלִּילָה, נִמְחִים מֵאוֹתָן שְׁלֵהָבוֹת עַד שִׁמְגִיעַ הַבְּקָר.

מְדוּרָה הַשְּׁנַיִ הוּא מְקוֹם שְׁמֵאִיר יוֹתֵר וְהוּא חָשׂוּךְ, אֲבָל לֹא חָשׂוּךְ כְּמוֹ אוֹתוֹ רֵאשׁוֹן. וְהוּא מְתַקֵּן לְמְדוּרִים שֶׁל מְלֹאכִים עֲלִיוֹנִים שְׁמֵמַנִּים עַל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם וְלְהִסְטוּם [לְהִסְטוֹתָם] בְּאוֹתָהּ דְרָךְ רְעָה שֶׁהֵם הוֹלְכִים. וְאוֹתוֹ מְקוֹם נִרְאָה יוֹתֵר מִן הָרֵאשׁוֹן. וְלְמְלֹאכִים הִלְלוּ יֵשׁ קָרֵב [קְרִיבָה] עִם בְּנֵי אָדָם וְנִזְוֹנִים [וְנִהְנִים] מְרִיחַ וּבִשְׁם שְׁלֵמֻטָּה לְעֵלוֹת בְּתוֹעֵלָתוֹ וְלְהֵאִיר יוֹתֵר.

וְעֲלֵיהֶם מְמַנָּה אֶחָד שְׁשֵׁמוֹ קְדוּמִיא"ל. וְאֵלֶּה פּוֹתְחִים בְּשִׁירָה וְשׂוֹכְכִים וְהוֹלְכִים לָהֶם, וְלֹא נִרְאִים עַד שִׁישְׁרָאֵל לְמֻטָּה פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים שִׁירָה, וְאִזּוֹ עוֹמְדִים בְּמְקוֹמָם וְנִרְאִים מְאִירִים יוֹתֵר. שְׁלֵשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם מְקַדְּשִׁים קְדֻשָּׁה. וְכִשִּׁישְׁרָאֵל עוֹסְקִים בְּתוֹרָה, כָּלֵם טְסִים וּמְעִידִים [הֵם] עֵדוֹת לְמַעֲלָה, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עֲלֵיהֶם.

מְדוּרָה שְׁלִישִׁי הוּא מְקוֹם שֶׁל לְהָבוֹת וְתִמְרוֹת עֶשְׂרִים, וְשֵׁם הַשְּׁפָעָה שֶׁל נֶהַר דִּינּוּר שְׁשׂוּפָע וַיּוֹצֵא, שֶׁהוּא בֵּית הַמּוֹקֵד לְנַפְשׁוֹת הַרְשָׁעִים, שְׁמֵשׁ יוֹרְדֵת אִשׁ עַל רָאשֵׁי הַרְשָׁעִים, וְשֵׁם מְלֹאכֵי חִבְלָה שְׁטוֹרְדִים אוֹתָם.

וְשֵׁם נִמְצְאָה לְשׁוֹן הָרַע עַל יִשְׂרָאֵל לְפַעְמִים וְלְהִסְטוֹת אוֹתָם, פָּרֵט לְזִמְן שְׁלוֹקְחִים רְפוּאָה לְדַחוֹת אוֹתוֹ. וּמִמְנָה אֶחָד עֲלֵיהֶם מְצַד הַשְּׂמָאל, כָּלֵם מְצַד הַחֶשֶׁךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְחֶשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם. וְסָמְא"ל הַרְשָׁע נִמְצָא שָׁם.

מְדוּרָה רְבִיעִי הוּא מְקוֹם שְׁמֵאִיר, וְשֵׁם הוּא אוֹר לְמְלֹאכִים עֲלִיוֹנִים שְׁבָצַד יְמִין, וּפּוֹתְחִים בְּשִׁירָה וּמְסִימִים, וְלֹא הוֹלְכִים לְעֵבוֹר כְּאֵלוֹ רֵאשׁוֹנִים שְׁפּוֹתְחִים בְּשִׁירָה וְנִשְׂרָפִים וְעוֹבְרִים בְּאִשׁ דּוֹלְקָת, וְשׁוֹבִים וּמִתְחַדְּשִׁים כְּמִקְדָּם. וְאֵלֶּה עוֹמְדִים בְּמְקוֹמָם וְלֹא מִתְבַּטְּלִים. וְאֵלֶּה מְלֹאכֵי רַחֲמִים שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנִּים לְעוֹלָמִים.

וְעֲלֵיהֶם כְּתוּב (תְּהִלִּים קד) עֲשֵׂה מְלֹאכֵי רִחוֹת וְגו'. וְאֵלֶּה עוֹשִׂים שְׁלִיחוֹתָם בְּעוֹלָם וְלֹא

מעלים אותם לרוח הממנה הזה ונושא אותם. וחומדים להנות מזיו כבוד רבונם ולא נהנים. ואלה נקראים בני בשר, ועליהם כתוב (ישעיה סו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה'.

היכל רביעי, כאן עומד רוח אחד ושמו גדריהא"ל [נ"א גדהא"ל]. זה עומד על כל אותן נשמות של הרוגי שאר העמים [עובדי עכו"ם] להעלותם לתוף לבוש מלכות של המלך, ונרשמים שם עד היום שינקם אותם הקדוש ברוך הוא, שכתוב (תהלים קי) ידין בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה.

היכל חמישי, כאן עומד רוח אחד שנקרא אדיריא"ל, וזה עומד על כל הנשמות הללו.

[נ"א של חסידים שאחזו בתשובה] שעמדו באותו הצד, ואלה הם מעל כלם שבמדור הזה העליון על הכל, ומיכא"ל [שמו] ממנה גדול [עליהם] על כלם עומד [שעומדים] בו. וכמה אלפים ורכבות כלם עומדים תחתיו באותו הצד. ושם מתעדנות אותן נשמות החסידים באותו אור עליון ששופע מהעולם הבא.

בא ראה, אמר רבי שמעון, מיהו שיודע לסדר תפלת רבוננו כמו משה? בשעה שהצטרף לו לסדר תפלתו באריכות - סדר. ובשעה שהצטרף לו לקצר - גם כן.

אמר רבי שמעון, הרי מצאנו בספרי הקדמונים סדר של סודי הסודות בקשר אחד. לפעמים שצריך לסדר תפלתו כראוי ולקשר קשרים לבשם את רבוננו כראוי, ולדעת ליחד יחוד שלם לקרע רקיעים ולפתח שערים ופתחים שלא יהיה מי שימחה בידו.

מתעדנים באותו זהר עליון, ומתעדנים בעדונים ותפנוקים עליונים. ושם לא נמצאים, רק אותם זכאים, וגנזי שלום וברכה ונדכה. הכל הוא כגון עליון, והרי אמרו החברים.

אז הוא בארץ שלמטה בשבעה מדורים, וכלם כמו שלמעלה. ובכלם יש מינים כמראה בני אדם, וכלם מודים ומשבחים לקדוש ברוך הוא, ואין מי שיודע את כבודו כאותם שהם במדור העליון. ואלה רואים את כבודו כראוי לעבדו ולשבחו ולהכיר את כבודו.

ועולם העליון הזה, שהוא תבל, לא עומד בקיומו, אלא רק בשביל הצדיקים שהם גופים קדושים כמו שלמעלה לא עומד אותו מדור שביעי אלא לנשמות הצדיקים. כך גם המדור השביעי הזה למטה לא עומד אלא לגופיהם של הצדיקים, להיות הכל אחד זה כמו זה.

בא ראה, אמר רבי שמעון, שבעה מדורים הם שאמרנו, ובתוכם יש שבעה היכלות מאותם סודות האמונה כנגד שבעה רקיעים עליונים. ובכל היכל והיכל יש רוחות עליונות.

היכל ראשון, כאן יש רוח שהתמנה על נשמות הגרים שהתגירו ושמו רחמיא"ל, והוא נושא אותם ונהנים מזיו הכבוד שלמעלה.

היכל שני, יש רוח אחד ששמו אהינא"ל, וזה עומד על כל אותם נשמות התינוקות שלא זכו בעולם הזה לעסק בתורה, והוא עומד עליהם ומלמד אותם.

בהיכל השלישי יש רוח אחד בשם אדרהינא"ל, והוא עומד על נשמות אותם שחזרו בתשובה ולא חזרו. כגון שחשבו, ובטרם חזרו בהם מתו. אלה טורדים אותם בגיהנם, ואחר כך

סדר הלימוד ליום יב תשרי [יום 12 בשנה]

ימלל גבורות ה' וגו'. מי יגלה עפר מעיניך אברהם החסיד, ימין הקדוש ברוך הוא, שגלה לך סוד הסודות והתחלת תפלות בעולם, והתגלו לך היכלות המלך העליון.

אשריהם הצדיקים שיודעים לפתות את רבונם ולבטל גזרות ולהשרות שכניה בעולם ולהוריד ברכות, ולהסיר את בעלי הדין שלא ישלטו בעולם. קם רבי שמעון ואמר, (תהלים קו) מי

בְּשֵׁנִי לְרוּחַ בְּרוּחַ, יוֹצֵא מֵהֶם אוֹר שֶׁל חֵיהָ אַחַת רְמוּז [מְטָל] עַל אַרְבַּעַה אוֹפְנִים. וְהָרִי דְמוּתוֹ כְּאֲרִיָּה שׁוֹלֵט עַל אֶלְף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת רְבוּא שֶׁל אוֹפְנִים אַחֲרֵים. כִּנְפֵי הַנֶּשֶׁר הַזֶּה הִתְמַנֶּה עַל כָּל אוֹתָם אוֹפְנִים. בְּאַרְבַּעַה גִּלְגָּלִים נוֹסְעִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאוֹתָם אַרְבַּעַה. בְּכָל גִּלְגָּל וְגִלְגָּל שֶׁלֹּשָׁה עֲמוּדִים. וְהֵם שְׁנַיִם עֶשֶׂר עֲמוּדִים בְּאַרְבַּעַה גִּלְגָּלִים. רוּחַ זוֹ שׁוֹלֵט עַל הַכָּל. מִכָּאן יֵצֵאוּ. וְרוּחַ זוֹ עוֹמֶדֶת לְכֻלָּם, וְהָרִי מְמַנֶּה גְזוּזִים.

אַרְבַּעַה [הָאוֹפְנִים] הִלְלוּ, אַרְבַּע פְּנִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וְכָל אוֹתָם פְּנִים מְסֻתְּפִים לְאַרְבַּעַה צְדָדִים שֶׁל אוֹתָהּ הַחֵיהָ שְׁעוֹמֶדֶת עָלֶיהֶם. כְּשֶׁנוֹסְעִים הָאַרְבַּעַה הִלְלוּ תַּחַת אוֹתָהּ הַחֵיהָ, נִכְנָסִים זֶה בְּזֶה וּמְשַׁלְּבִים זֶה בְּזֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כו וְלֹא) מִקְבִּילַת הַלְּלֹאֵת אִשָּׁה אֶל אַחֲתָהּ, לְהִתְפַּלֵּל אַחַת בְּאַחַת וּלְהַפְּנֵס זוֹ בְּזוֹ. כְּשֶׁנוֹסְעִים אוֹתָם גִּלְגָּלִים, נִשְׁמָע קוֹל גְּעִימוֹת בְּכָל אוֹתָם צְבָאוֹת שֶׁלֹּמְטָה לְמִינֵיהֶם.

תַּחַת הֵיכַל זֶה נִפְרָדִים צְבָאוֹת הַחוּצָה לְכֻמָּה צְדָדִים שֶׁל רְקִיעִים שֶׁלֹּמְטָה, עַד שֶׁמְגִיעִים לְכוּכַב שֶׁל שְׁבֵתָאִי. כָּלֵם מְסֻתְּפִים לְהֵיכַל זֶה. מִשָּׁם גְּזוּזִים. כָּל אֵלֶּה שֶׁבְּהֵיכַל זֶה כָּלֵם מְסֻתְּפִים לְאוֹתָהּ רוּחַ, שֶׁכְּתוּב (יחזקאל א) אֶל אֲשֶׁר יְהִיָּה שְׁמָה הַרוּחַ לְלֶכֶת יִלְכוּ לֹא יִסְבוּ בְּלִכְתָּן. וְזֶהוּ הֵיכַל שֶׁנֶּקְרָא לְבַנְתֵּי הַסְּפִיר.

רוּחַ זוֹ הַכוֹלֵלֶת רוּחַ אַחֲרַת שְׁנֵיהָ עוֹלָה וְיורֶדֶת, אוֹרָה שֶׁלֹּא שׁוֹכֵף [עוֹזֵב] לְעוֹלָמִים כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ בְּתוֹךְ הַיָּם. אֵין מִי שְׁעוֹמֵד עָלֶיהָ, פֶּרֶט לְרִצּוֹן שֶׁל אִישׁ צְדִיק בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה שֶׁנִּכְנָסֶת בְּאוֹתוֹ הֵיכַל וְעוֹלָה לְקֶשֶׁר קֶשְׁרִים בְּשִׁלְמוֹת בְּתַחֲלָה שֶׁל הַרוּחַ [הָאוֹר] הַזֶּה כְּרִאוּי. אִזְ הָאוֹר מִתְעַטֵּף בָּהּ וְשִׁמַּח בָּהּ, וְעוֹלָה עִמָּה לְהִתְקַשֵּׁר בְּקֶשֶׁר שֶׁל הֵיכַל הַשְּׁנֵי, לְהִתְפַּלֵּל רוּחַ שֶׁכְּלוּל בְּרוּחַ אַחֲרַת עֲלִיּוֹנָה שְׁעָלִיו.

רוּחַ זוֹ שְׁכוֹלֵלֶת, כּוֹלֵלֶת בָּהּ אוֹתָהּ חֵיהָ וְכָל אוֹתָם אוֹפְנִים וְגִלְגָּלִים, וְנֶאֱחָזִים בּוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱחָזִים אִשׁ בְּמִים וּמִים בְּאִשׁ, דָּרוּם בְּצָפוֹן, צָפוֹן בְּדָרוּם, מְזָרְחַת בְּמַעְרָב, וּמַעְרָב בְּמְזָרְחַת. כֵּךְ נֶאֱחָזִים כָּלֵם זֶה בְּזֶה וְנִקְשָׁרִים זֶה בְּזֶה. אוֹתָהּ רוּחַ עוֹלָה לְהִתְקַשֵּׁר,

שְׁבָעָה הֵיכְלוֹת קְדוּשִׁים הֵם, וְהֵם עוֹמְדִים בְּשַׁעֲרֵים בְּקִיּוּם. וּבְכָל אֶחָד וְאֶחָד נִכְנָסֶת תְּפִלַּת הַיַּחֲוֵד [שֶׁל רְבוּנוֹ] שֶׁל מִי שִׁיּוֹדֵעַ לְבִשְׁם לְרְבוּנוֹ וְלִיַּחֲוֵד יַחֲוֵד בְּשִׁלְמוֹת, שִׁיּוֹדֵעַ לְהַכְנִס בְּכָל הַהֵיכְלוֹת וְלִקְשֹׁר קֶשְׁרִים אֵלָיו בְּאֵלוֹ, רוּחַ בְּרוּחַ, רוּחַ תַּחְתּוֹנָה בְּרוּחַ עֲלִיּוֹנָה. כְּתוּב (ישעיה כו) ה' בְּצַר פְּקֻדוֹךָ צָקוֹן לַחַשׁ מוֹסְרֶךָ לְמוֹ.

הֵיכַל הָרֵאשׁוֹן. כְּתוּב (שְׁמוֹת כד) וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבַנְתֵּי הַסְּפִיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטַהֵר. סוּד הַסּוּדוֹת רוּחַ שֶׁנֶּקְרָאֵת סְפִיר. כְּסְפִיר שֶׁל אֶבֶן טוֹבָה נוֹצֵצַת לְשְׁנֵי צְדָדִים. אוֹר אֶחָד עוֹלָה וְיורֵד. וְאוֹתוֹ אוֹר לְבָן נוֹצֵץ לְכָל צַד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְלְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם. אוֹרוֹ תְּלוּי נִסְתָּר וְגִלּוּי.

מִהָאוֹר הַזֶּה נִפְרָדִים אַרְבַּעַה אוֹרוֹת לְאַרְבַּעַה צְדָדִים, וְכָלֵם מְאִירִים אוֹר אֶחָד כְּמִנּוֹרַת הַנֵּר שְׁדוּלֵק וְנוֹצֵץ אוֹרוֹת לְמִרְאָה עֵינֵי בְּנֵי אָדָם. וְאוֹתָם אוֹרוֹת הַנֵּר עוֹלִים וְיורֶדִים, הוֹלְכִים וְשׁוֹבִים מִתּוֹךְ אוֹתָהּ אִשׁ שֶׁל אוֹר הַנֵּר שְׁדוּלֵק, וְכָלֵם אוֹר אֶחָד. כֵּךְ גַּם אֵלֶּה. וְכָל הַמְּאוֹרוֹת נוֹצֵצִים כְּמוֹ מִרְאָה שֶׁל נַחֲשֵׁת מְלֻטְשֶׁת בְּאָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל א) וְנוֹצֵצִים כְּעֵין נַחֲשֵׁת קָלֵל. זֶהוּ לְיָמִין.

וְלְשִׁמְאֵל יֵשׁ רוּחַ שֶׁנֶּקְרָא לְבָנָה, וְזֶה נִכְלָל בְּרוּחַ הָרֵאשׁוֹן וְנִכְנָס זֶה בְּזֶה. אוֹרוֹ אָדָם וְלְבָן כְּאֶחָד, מִשּׁוֹם שִׁיּוֹצֵא מֵאוֹתָם מְאוֹרוֹת רֵאשׁוֹנִים. כְּשֶׁבָאִים הַמְּאוֹרוֹת שֶׁל זֶה, מְגִיעִים בְּאוֹרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים וְנִכְלָלִים בּוֹ וְהֵם אֶחָד. וְנִרְאִים הַמְּאוֹרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים לְבָדָם, וְלֹא מִתְגַּלִּים הָאַחֲרִים הִלְלוּ וְלֹא נוֹדְעוּ שֶׁנִּכְנָסוּ לְתוֹכָם וְנִסְתַּתְּרוּ בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מא) וְלֹא נוֹדַע כִּי בָאוּ אֶל קַרְבְּנָה וְגו'. וְזֶהוּ רוּחַ בְּרוּחַ שֶׁהֵם אֶחָד. מְאוֹרוֹת בְּמְאוֹרוֹת שֶׁהֵם אֶחָד. וְכָאן הֵם שְׁנֵי שַׁעֲרִים [רְקִיעִים] תַּחְתּוֹנִים מֵאוֹתָם רְקִיעִים שֶׁנֶּקְרָאִים שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם [רְקִיעַ].

מִשְׁנֵי הַרוּחוֹת הַמְּנַצְנְצִים הִלְלוּ נִבְרָאוּ אוֹתָם הָאוֹפְנִים שֶׁהֵם קְדוּשִׁים, שְׁדִמוֹתָם כְּדִמוֹת הַחַיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יחזקאל א) מִרְאָה הָאוֹפְנִים וּמַעֲשֵׂיהֶם וְגו'. וְזֶהוּ שֶׁכְּתוּב וְדִמוֹת הַחַיּוֹת מִרְאִיָּהֶם כְּגַחְלֵי אִשׁ בְּעִירוֹת כְּמִרְאָה הַלְּפָדִים הִיא מִתְהַלְכֶת בֵּין הַחַיּוֹת. מִי הִיא? זוֹ רוּחַ קְדוּשָׁה, מְקוּם שִׁיּוֹצֵאוּ מִמֶּנּוּ וְהִיא מְאִירָה לָהֶם, שֶׁכְּתוּב וְנִגַּה לְאִשׁ וּמִן הָאִשׁ יוֹצֵא כְּרֶק.

יחוד של רבונו כראוי. אלה אותם שמקדשים השם הקדוש של רבונו בכל יום תמיד.

בשמתגלגלים האורות, יוצא מהם אור של חיה אחת, שהיא עומדת ומטלת על ארבע חיות השליטות על הראשונות שכוללות אותם בתוכם. ובאלה כשנוסעים, כופים השורפים תחתונים נחשים שיוצאים מתוך אותו נחש שרף שגורם מות לכל העולם.

אלה החיות פני נשר, מסתכלות אל אותה חיה הנשר עליון שעליהם, כמו שנאמר (משלי ל) דרך הנשר בשמים. רוח זו שולטת על הכל. אותו החיה שרומזת [נ"א שמטלת] על כלם, מסתכלת למעלה, וכלם אליה [נ"א אצלה].

בשבלם נוסעים, מזדעזעים כמה צבאות. מהם מאירים, מהם משתברים [נ"א מסתברים מלפניהם] מקיומם [מימיהם] ושורפים אותם באש, ובאים ומתחדשים כמקדם. כלם נכנסים תחת אותה חיה, ומסתתרים תחת כנפיה להכלילם למעלה.

אותן ארבע חיות עולות כשרוח זוהרת לתוך אותה החיה. ארבעה גלגלים לכל אחת ואחת. גלגל אחד מסתכל לצד מזרח, ושלישה עמודים נושאים אותו ומסתכלים לאמצע. וגלגל אחד מסתכל לצד מערב, ושלישה עמודים נושאים אותו ומסתכלים לאמצע. וגלגל אחד מסתכל לצד דרום, ושלישה עמודים נושאים אותו ומסתכלים לאמצע. וגלגל אחד מסתכל לצד צפון ושלישה עמודים נושאים אותו ומסתכלים לאמצע. וכל שנים עשר העמודים נושאים מתוך האמצע, ואותו האמצע סגור ופתוח. וכל גלגל וגלגל כשנוסע, קול נשמע בכל הרקיעים.

אלו הארבע חיות [שלמעלה] כלם מתלבשות [משתלבות] זו בזו, ונכנסים אותם אופנים שלמטה לתוך החיות הללו שלמעלה כלולים אלה באלה. רוח זו שנכללה באותן רוחות, לוחטת ועולה להאחז למעלה ועומדת להתאחד ולהתקשר ברצון האיש הצדיק באותה תפלה שמתפלה. שכשעולה ונכנסת באותו היכל, לוקח הכל, וכלם נוטלים יחד עמה ונכללו זה בזה עד שנכללים באותה רוח.

ואותה חיה מסתכלת למעלה אל ההיכל השני, ומסתכלים זה בזה.

באמצע ההיכל הזה נעוץ עמוד אחד שעולה עד אמצע ההיכל האחר, והוא נקוב ונעוץ [נ"א נתיב נעוץ] מלמטה למעלה להדבק רוח ברוח, וכן עד למעלה מכלם להיות כלם רוח אחת, שנאמר (קהלת ג) ורוח אחד לכל.

היכל שני. כתוב (שמות כד) וכעצם השמים לטהר. כאן הוא אותו רוח שנקרא זהר, ועומד בלבן תמיד שלא יתערבו גוניו באחר, והוא עצם שלא משתנה לעולמים. זה אינו בהתגלות כף להתנוצץ כמו האחר. זה קשה להתגלות. כמו סתר העין שכשמתגלגלת, זוהרת ונוצצת בגלגול. וגם זה כף. משום שכשאותו רוח ראשון עולה, מגלגל בגלגל ומגלה אותו, ונקשר יחד אתו בקשר של לבן העין תוך גון אחר שהוא דקיק ממנו ששורה עליו.

רוח זו מתגלגלת מתוך רוח שלמטה. האור שלמטה סובב לגלגל [וגלגל] האור הזה ומאיר. ולא יכול להאיר עד שאוחז בו התחתון ונקשר עמו ואז מאיר, ואוחז באור שלמטה [שהיה מאיר] שהוא כלול ולא משתנה בכלל, אלא מתגלה בגלגל בגלגול שלו. וכשאור זה מתגלגל, נוטל אור אחר לצד שמאל ומתגלגל עמו ומסתובב עמו. וזה סוד הכתוב (שיר ז) חמוגי רכיף כמו חלאים מעשה ידי אמן. אשרי מי שיודע לגלות [לגלגל] מאורות. רוח אחרת נכללת עמו ומסתובב [ומאיר] ומאיר סביבו בגון תכלת ולבן. אותו לבן נקשר בלבן הזה, ואותו תכלת נקשר באדם של האור התחתון שלצד שמאל, ונכללים זה בזה ונהיים אחד, ונקראים עצם השמים. וכל מה שלמטה ואותו היכל שלמטה, הכל נכלל כאן. והיות שהכל נכלל כאן, נקרא עצם השמים.

מבבל שאורות הללו נבראו אותם שרפים של שש כנפים, כמו שנאמר (ישעיהו) שרפים עמדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד. כלם בשש, משום שכלם מעצם השמים. אלה הם ששורפים את אלה שלא חוששים על כבוד רבונו. וסוד שהמשמש בכתר חולף. מי שקורא ושונה ששה סדרי משנה, זהו מי שיודע לסדר ולקשר קשור של

הרוח עומד בהיכל השלישי הזה, ולא עומד להתישב אלא בתוך ההיכל הרביעי שהשתוקקותו לעלות לתוכו.

המאורות הללו שיצאו מתוך אותה הרוח, כשנוצצים מתחברים כל המאורות הנוצצים. בשעה שיוצאים מתוך אותו אור אחד ודוחקים ודוחים להתנוצץ. יוצאת מהם חיה אחת קדושה גדולה, דמותה כמראה של כל אלו שאר החיות. דמות אריה ודמות נשר כלולים כאחד, ונעשו בה דמות אחת מהם.

תחת החיה הזאת יש ארבעה אופנים עליונים כמראה תרשיש מרקם בכלילות כל הגונים. ויש מאות אלף רבוא [גדולים] כלם בתוכם. וארבעה האופנים הללו כלם בשמונה כנפים, וכלם יוצאים מתוך אור אותה החיה ששולטת עליהם. בשעה שנוצץ אותו האור, מוציאה צבאות צבאות הללו.

וארבעה אלה שתחתיה עומדים בארבעת צדדי העולם בארבע פנים כל אחד ואחד. שתי פנים מסתכלות לאותה החיה, ושתי פנים מכסות בכנפיהם מאותם אורות שנוצצים שלא יכולים להסתכל.

בכל פעם שנוסעים אלה בארבעה גלגלים [ד"א ושנים עשר] [ושנים] עמודים כראשונים נעשה מאותה הזעה שלהם כמה צבאות ומחנות שכלם משבחים ומזמרים שלא שוקטים לעולמים. ולא אלה אין להם שעור.

ארבעה פתחים יש להיכל הזה לארבעת צדדי העולם. עשרה ממנים בכל פתח ופתח ובזמן שכלם שבתוך ההיכלות שלמטה, ואותם היכלות עולים ברצון של תפלה זכה, כלם פותחים פתחים עד שנכללים כלם אלה באלה, ומשלבבים אלה באלה, ונכנסים כל הממנים לתוך ממנים, מחנות בתוך מחנות, אופנים בחיות וחיות באופנים. באופנים הללו מאורות במאורות, רוח ברוח, עד שנכנסים ברוח זו.

בהיכל הזה יש מקום אחד כמראה זהב שנוצץ, ושם גנוזים כמה צבאות ומחנות שלא עולים ולא מתעטרים למעלה, אלא רק בשעה שכל

ואותה רוח נוטלת ברצון של קשר היחוד של התפלה שמיוחדת הכל, עד שכלם מגיעים להיכל השלישי כלולים זה בזה, כמו הראשונים אש במים, ומים באש, רוח בעפר, ועפר ברוח. מזרח במערב, מערב במזרח, צפון בדרום, ודרום בצפון. וכך כל הללו מתקשרים זה בזה, ונאחזים זה בזה ומשלבבים זה בזה. וכך כמה צבאות ומחנות שנאחזו [נ"א שירדו] למטה והתערכו באותם תחתונים עד שהגיעו לכוכב צדק, ושם כמה ממנים על העולם.

וכשרוח זה שנכלל מכלם וכלם כלולים בו, עולה ונאחזו ונכנס לתוך ההיכל השלישי עד שנאחזו ברוח של שם בתוך אותו העמוד שעומד באמצע, ואז הכל בשלמות עד כאן כראוי. וכלם רוח אחד כלול מהכל ושלם מהכל, כמו שנאמר ורוח אחד להנה (לכל). כאן הכריעה להדבק ברבנו.

היכל שלישי. היכל זה הוא היכל של אותו רוח שנקרא נגה. רוח זה הוא טהור, ברור מכלם. אין בו גון שנראה בו, לא לבן ולא ירק ולא שחר ולא אדם, ולכן נקרא טהר. טהרה ברורה מכל התחתונים הללו. ואף על גב שהוא טהור מהכל, לא נראה עד שהתחתונים הללו מתגלגלים ואוחזים [נ"א וכורים] בו ונכנסים בתוכו [בו]. כיון שנכנסים בתוכו, אז מראה את אורו, ולא גון אחד מכלם.

כשנשלם רוח זה מכל התחתונים, יוצא ממנו אור שכלול בשלשה מאורות. אותם שני מאורות עולים ויורדים ונוצצים. באותו נצנוץ נראים עשרים ושנים אורות משנים זה מזה, וכלם אור אחד. ונכנסים באותו האור האחד.

ואותו האור כולל אותם, ולא מאיר פרט לזמן שהאורות הללו שלמטה עולים. ואותו רצון של התפלה נושא את כלם. אז אותו אור יוצא מתוך אותה רוח. מאיר אותו האור ומוציא שני האורות הנוצצים הללו, ונראים כחשבון עשרים ושנים אותיות התורה. אחר כך חוזרים ונכללים באותו האור.

כל אותם האורות תחתונים [באותם אורות], כלם כלולים באורות הללו [תחתונים], וכלם באור הזה. האור הזה כלול בתוך אותו הרוח, ואותו

ובא ורָאָה, אֶלְמָלָא כָּל אוֹתָם גְּנוּנִים שֶׁל הָעֵינַן שְׁנֵרָאִים, כְּשֶׁנִּסְתַּמַּת הָעֵינַן וּמִתְגַּלְגַּלַּת בְּגִלְגָּל, לֹא נִרְאִים אוֹתָם הַגְּנוּנִים שְׁזוֹהָרִים, וְאֶלְמָלָא אוֹתָם גְּנוּנִים לֹא נִדְבַק אוֹתוֹ הַנִּסְתָּר שְׁשׁוּלֵט עֲלֵיהֶם. נִמְצָא שֶׁהַכֹּל תְּלוּי זֶה בְּזֶה וְנִקְשָׁר זֶה בְּזֶה כְּשֶׁנִּכְלָל הַכֹּל כְּאֶחָד בְּהֵיכַל הַשְּׁלִישִׁי. וּרְצוֹן הַתְּפִלָּה עוֹלָה לְהַתְעַטֵּר בְּהֵיכַל הַרְבִּיעִי. וְאִזּוּ הַכֹּל אֶחָד וּרְצוֹן אֶחָד וְקִשְׁר אֶחָד. כָּאֵן הַשְּׁתַּחֲוָאָה לְהַתְרַצוֹת לְרַבּוֹנוּ.

היכל הַרְבִּיעִי. הֵיכַל זֶה הוּא מְשַׁנָּה מִכֹּל. אֲרַבְעָה הֵיכָלוֹת לְזֶה, זֶה לְפָנִים מִזֶּה, וְכֹלָם הֵיכָל אֶחָד. כָּאֵן הוּא רוּחַ שְׁנִקְרָא זְכוּת. בְּמָקוֹם זֶה מִתְהַפֵּךְ הַזְכוּת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. רוּחַ זוֹ נוֹשֵׂאת הַכֹּל. מִמֶּנָּה יוֹצֵאִים שְׁבַעִים אִוֵּרוֹת כֹּלָם נוֹצְצִים. וְכֹלָם בְּעִגּוּל שֶׁלֹּא מִתְפַּשְׁטִים כְּמוֹ הָאֲחֵרִים הִלְלוּ. מִתְדַּבְּקִים זֶה בְּזֶה וּמְאִירִים זֶה בְּזֶה, אֲחוּזִים זֶה בְּזֶה. כָּל זְכוּת הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת לְפָנֵי הַמְּאֹרוֹת הִלְלוּ. מִכֹּלָם יוֹצֵאִים שְׁנֵי מְאֹרוֹת שְׁקוּלִים כְּאֶחָד שְׁעוֹמְדִים לְפָנֵיהֶם תָּמִיד.

בְּנִגְדָּא אֵלֶּה שְׁבַעִים מְמַנִּים גְּדוּלִים שְׁבַחוּן שְׁסוּבְבִים אֵת כָּל אֲרַבְעַת הַהֵיכָלוֹת הִלְלוּ. שְׁבַעִים אִוֵּרוֹת אֵלוֹ וּשְׁנֵי אִוֵּרוֹת שְׁעוֹמְדִים לְפָנֵיהֶם, כֹּלָם פְּנִימִיִּים לְפָנִים וְלְפָנִים, וְזֶה סוּד הַכְּתוּב (שִׁיר ז') בְּטַנְדָּא עֲרַמַת חֲטִים סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים.

לְפָנֵי הָאִוֵּרוֹת הִלְלוּ נִכְנְסִים כָּל הַזְכוּת וְעַל כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם לְהַדוּן. שְׁנֵי הָאִוֵּרוֹת הִלְלוּ מְעִידִים עֲדוֹת, מְשׁוּם [שְׁהֵם] שֵׁישׁ שְׁבַע עֵינֵי ה' שְׁמִשׁוּטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ, [כֵּן כָּל] וְכָל מֵה שְׁנַעֲשָׂה בְּעוֹלָם נִרְשָׁם בְּאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה מִמֶּשׁ וְאוֹתָהּ זְכוּת מִמֶּשׁ וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם. וּשְׁנֵי הָאִוֵּרוֹת הִלְלוּ רוֹאִים בָּהֶם וּמִסְתַּכְּלִים וּמְעִידִים לְפָנֵי שְׁבַעִים אִוֵּרוֹת הָאֵלֶּה. אֵלֶּה שְׁבַעִים גּוֹזְרֵי גְזֵרוֹת וְדִנִּים דִּינִים, הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע. וְכֵאֵן הוּא מָקוֹם הַזְכוּת.

רוּחַ זוֹ בְּהַ נִרְשָׁמוּ שְׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת שְׁהֵם יְהוּ. שְׁכַשְׁהָאוֹתִיּוֹת הִלְלוּ נִדְבָקוֹת בְּמָקוֹם הַזֶּה בְּהַדְבָּקוֹת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, אִזּוּ נִרְשָׁמִים בּוֹ וְלֹא מִסְתַּלְקִים מִשָּׁם. אַחַר כֵּן יוֹצֵא אוֹר אֶחָד שְׁמְאִיר לְאֲרַבְעָה צְדָדִים. הָאוֹר הַזֶּה מוֹצֵא שְׁלֹשָׁה אַחֵרִים שְׁהֵם שְׁלֹשָׁה בְּתֵי דִין שְׁדָנִים דִּינִים אַחֵרִים בְּדַבְּרֵי הָעוֹלָם – בְּעֵשֶׂר, בְּעֵנִי, בְּמַחְלוֹת, בְּשְׁלֵמוֹת בְּכָל אוֹתָם שְׁאָר דְּבָרִים שֶׁהָעוֹלָם נִדוּן בָּהֶם. הֵיכַל אֶחָד

אֵלֶּה קוֹשְׁרִים קְשָׁרִים, וְהֵהִיכַל נוֹסֵעַ לְהַתְעַטֵּר. כֹּלָם יוֹצֵאִים מְלֵאִים בְּדִין, וְנִקְרָא מְחֻזְקֵי מְגֻנִים. שְׁלוּחִים בְּעוֹלָם מִתּוֹךְ בְּעֵלֵי הַדִּין שְׁבִהֵיכַל הַרְבִּיעִי. בְּמָקוֹם זֶה תְּלוּיִים בְּאֲרַבְעָה צְדָדִים שֶׁשׁ מְאוֹת אֶלְף רַבּוּא מְגֻנִים שֶׁל זֶהב לְכָל צַד וְצַד. וְכֵן לְמִטָּה מֵהֶם חוֹמוֹת מְקִיפּוֹת, וְהֵם שְׁשִׁים.

וְכָל הַמְּגֻנִים הִלְלוּ נִלְחָמִים קְרֻבוֹת בְּחֻרְבוֹת וּרְמָחִים, פָּרַט לְכָל אוֹתָם שְׁלוּחֵי הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, עַד שְׁמַגִּיעִים דְּרָגוֹת בְּדְרָגוֹת לְכוּכַב מְאָדִים. וְאִזּוּ הֵהִיכַל עוֹלָה וּמִתְעַטֵּר בְּאוֹתָהּ רוּחַ בְּכָל אוֹתָם צְבָאוֹת, וְנִשְׁאָר אוֹתוֹ מָקוֹם בְּמָקוֹמוֹ. וְאוֹתוֹ מָקוֹם נִקְרָא תָּא הַרְצִים. אוֹתָם הַשְּׁלוּחִים רְצִים לְהַשְׁלִים דִּינִים וּפְרַעְנִיּוֹת בְּכָל צְדָדֵי הָעוֹלָם.

בְּשְׁעוֹלָה תְּפִלָּה, נוֹשֵׂאת כָּל הַמְּאֹרוֹת הִלְלוּ וְהַמְּחַנּוֹת, וְקוֹשְׁרַת קְשָׁרִים וְנִכְלָלִים כֹּלָם כְּאֶחָד, עַד שְׁנִקְשָׁר רוּחַ בְּרוּחַ וְהֵם אֶחָד. וְנִכְנְסִים לְתוֹךְ אוֹתוֹ עֲמוּד לְהַכְלִיל בְּרוּחַ שֶׁל הֵהִיכַל הַרְבִּיעִי. אֲשֶׁרִי חִלְקוּ שֶׁל מִי שִׁיּוּדַע סוּד רַבּוֹנוּ וּמְרִים דְּגָלוּ בְּמָקוֹם שְׁצָרִיךְ.

ובא ורָאָה, הַכֹּל צָרִיךְ זֶה לְזֶה וְזֶה לְזֶה לְהַשְׁלִים זֶה עִם זֶה וְלְהָאִיר זֶה בְּזֶה, עַד שְׁעוֹלָה הַכֹּל לְמָקוֹם שְׁצָרִיךְ שְׁלֵמוֹת. מִלְּמִטָּה בְּהַתְחַלָּה, וְאַחַר כֵּן מִלְּמַעְלָה, וְאִזּוּ הַשְּׁלֵמוֹת הֵיא בְּכָל הַצְּדָדִים וְנִשְׁלָם הַכֹּל כְּרְאוּי. מִי שִׁיּוּדַע הַסּוּדוֹת הִלְלוּ וְעוֹשֵׂה שְׁלֵמוֹת, זֶהוּ שְׁמִתְדַּבֵּק בְּרַבּוֹנוּ וּמִבְטֵל כָּל הַגְּזֵרוֹת הַקְּשׁוֹת, וְהוּא מְעַטֵּר אֵת רַבּוֹנוּ וּמוֹשֵׁךְ בְּרָכוֹת עַל הָעוֹלָם. וְזֶהוּ אָדָם שְׁנִקְרָא צְדִיק עֲמוּד הָעוֹלָם, וְתְּפִלָּתוֹ לֹא חוֹזֶרֶת רִיקָם, וְחִלְקוּ בְּעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא בְּחֻשְׁבוֹן בְּנֵי הָאָמוּנָה.

בֵּא רָאָה, כָּל הַהֵיכָלוֹת הִלְלוּ וְכָל הַחֵיּוֹת הִלְלוּ וְכָל הַצְּבָאוֹת הִלְלוּ וְכָל הָאִוֵּרוֹת הִלְלוּ וְכָל הַרוּחוֹת הִלְלוּ צְרִיכִים זֶה לְזֶה, כְּדִי לְהַשְׁתַּלֵּם מִלְּמִטָּה וְלְהַשְׁתַּלֵּם אַחַר כֵּן מִלְּמַעְלָה. הַהֵיכָלוֹת הִלְלוּ הֵם מִתְדַּבְּקִים זֶה בְּזֶה.

וְכֹלָם כְּמוֹ הַגְּנוּנִים שְׁלֵמַעְלָה [שֶׁל הָעֵינַן] דְּבוּקִים זֶה עִם זֶה. כָּל מֵה שְׁבַתּוּכֶם הֵם כְּאוֹתוֹ מְרָאָה שְׁנִרְאָה בְּסִתָּר כְּשֶׁמִּתְגַּלְגַּלַּת הָעֵינַן וְנִרְאָה אוֹתוֹ זֶהר נוֹצֵץ. וְאוֹתוֹ מֵה שֶׁלֹּא נִרְאָה בְּאוֹתוֹ גִּלְגּוּל, הוּא אוֹתָהּ רוּחַ שְׁשׁוּלְטַת עַל הַכֹּל. וְלִכֵּן עוֹמֵד זֶה בְּזֶה דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת עַד שְׁמִתְעַטֵּר הַכֹּל כְּרְאוּי.

וְשׂוֹמְעִים הַדָּבָר, וְלוֹקְחִים אוֹתוֹ הַשְּׂרִים שֶׁתַּחַת [הַשָּׁמַיִם] הַשָּׁמַשׁ, וְאוֹתָם שֶׁמִּמֶּנִּים עַל אוֹתוֹ הַנְּחָשׁ, וּמִשָּׁם זֶה מִתְּפַשֵּׁט לְעוֹלָם. וְאֶפְלוּ רוּחוֹת וְשָׂדִים וְאֶפְלוּ עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם מוֹדִיעִים אוֹתוֹ בְּעוֹלָם. הַכְּרוֹזִים שְׂבִים וְסוֹתָמִים פְּתָחִים. לֹא עוֹלָה [לְהִסְתַּלֵּק] רוּחַ בְּרוּחַ עַד שֶׁכָּל הַרוּחוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת כָּלָם אֶחָד יַחַד עִם [הַרוּחַ אַחְרָי] הַרוּחַ הַזֶּה, וְכָלָם נִכְלָלִים וְנִכְנָסִים זֶה בְּזֶה עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה הַכָּל אֶחָד.

בְּשִׁבְן אָדָם נִמְצָא בְּבֵית חָלִיו, כָּאֵן נִדוֹן הֵן לְחַיִּים הֵן לְמוֹת. הַחַיִּים תְּלוּיִים לְמַעְלָה. אִם נִדוֹן כָּאֵן לְחַיִּים – נוֹתְנִים חַיִּים מִלְּמַעְלָה. וְאִם לֹא – אִז לֹא נוֹתְנִים. אֲשֶׁרִי חָלְקוּ שֶׁל מִי שֶׁנִּדְבַּק בְּרַבּוֹנוֹ וְנִכְנָס וְיוֹצֵא. כָּאֵן קִידָה עַל אִפִּים בְּאֶרֶץ לְהַתְּגַבֵּר עַל הַדִּין. עַל הַהִיכָל הַזֶּה נֶאֱמַר (דְּבָרִים ל"ב) אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עוֹל וְגו'.

הַיְכָל הַחֲמִישִׁי. הַיְכָל זֶה הַיְכָל הַבְּרָק שְׁזוּהָר, שֶׁהוּא רוּחַ שֶׁמְזַהֵר וּמְאִיר לְאוֹתָם הַתַּחְתּוֹנִים. רוּחַ זוֹ הִיא כְּלוּלָה וּפּוֹתַחַת וְסוֹגֶרֶת, מְאִירָה וְנוֹצֶצֶת לְכָל הַצְּדָדִים. מִנְצֵנֵן זֶה מְאִיר אוֹר אֶחָד כְּעֵין הָאֲרָגְמָן. הָאוֹר הַזֶּה כּוֹלֵל כָּל [כָּלֵל] הַגּוֹנִים שֶׁמְאִירִים. אוֹר לְבָן וְשָׁחַר, אָדָם וְיֶרֶק. נִכְלָלִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה. נֶרְקָם לְבָן בְּאָדָם, שָׁחַר בְּיֶרֶק. אַחַר כֵּן לְבָן בְּשָׁחַר. וְנַעֲשִׂית חִיָּה אַחַת מְרַקְמַת, וְנִכְלָל בָּהּ יֶרֶק וְאָדָם. דְּמוּתָהּ כְּדְמוּת אָדָם שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַדְּמִיּוֹת.

מִמְנָה יֵצְאוּ אַרְבָּעָה עֲמוּדִים שֶׁהֵם חַיִּוֹת גְּדוֹלוֹת עַל אֵלֶּה שֶׁלְּמַטָּה. אֶחָד נִקְרָא אוֹפֵן שֶׁהוּא שְׁנַיִם. מִשּׁוֹם שֶׁכְּשֶׁנִּרְאָה זֶה, מְאִיר אַחַר בְּתוֹכוֹ. דְּבוּק זֶה בְּזֶה. נִכְנָס זֶה בְּזֶה. אַחַר כֵּן נִכְנָס אַחַר זֶה בְּזֶה, וְנִרְאִים אַרְבָּעָה רְאִשִׁים לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם, וְכָלָם גּוֹף אֶחָד. וְאֵלֶּה הֵם שֶׁכְּתוּב בָּהֶם (יִחְזָקָא ל"א) כְּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפֵן בְּתוֹף הָאוֹפֵן. וְכָל אֵלֶּה קְשׁוּרִים זֶה בְּזֶה, כְּמִרְאֵה הַחַיִּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת שֶׁלֹּא נִפְרְדוֹת לְעוֹלָמִים. הַחִיָּה הַזֶּה שֶׁל אַרְבָּעָה גּוֹנִים מְרַקְמִים אַחֲזוּזִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת. מִכָּאֵן שֶׁכְּשֶׁנּוֹסַעַת הַחִיָּה הַזֶּה, הִיא נוֹסַעַת לְשְׁנֵי רוּחוֹת.

הַרוּחַ הַזֶּה שֶׁל הַבְּרָק נִכְלָלֶת בְּשְׁתֵּי רוּחוֹת. רוּחַ זוֹ שֶׁל הַבְּרָק מוֹצִיאָה חִיָּה אַחַת וְכָל אוֹתָם הָאוֹרוֹת. רוּחַ אַחֲרַת מְאִירָה מִמְנָה, שֶׁנִּקְרָאת רוּחַ מְלַהֲטָה, מְאִירִים מִמְנָה שְׁנֵי אוֹרוֹת שֶׁהֵם אַרְבָּעָה.

לְאוֹתָם שְׂבָעִים רְאִשׁוֹנִים לְפָנִים. שְׁלֹשָׁה לְאוֹתָם שְׁלֹשָׁה הָאַחֲרִים.

עוֹלָה הַרוּחַ הַזֶּה וְכוֹלֵלֶת כָּל אֵלֶּה שֶׁלְּמַטָּה, וּמוֹצִיאָה חִיָּה קְדוּשָׁה אַחַת מִתְּלַהֲטָה, וְיִש לָהּ עֵינַיִם כְּמוֹ עֵינֵי אָדָם לְהַשְׁגִּיחַ בְּאֶלְפֵי אֲלָפִים וְרַבּוֹא רַבּוֹת צְבָאוֹת בְּעֲלֵי הַדִּין. כָּלָם לוֹקְחִים פְּתָקִים וּפּוֹתָחִים וְסוֹגְרִים בְּעוֹלָם וּמְשַׁלְּמִים דִּין.

תַּחַת הַחִיָּה הַזֶּה אַרְבָּעָה שְׂרָפִים לוֹהֲטִים, כָּלָם כְּכַפְתּוֹר וּפְרַח וּשְׂבִיבֵי אֵשׁ. עוֹלִים שְׂבָעִים וְשְׁנַיִם גְּלָגְלִים לְכָל אֶחָד מְלַהֲטִים בְּאֵשׁ. כְּשֶׁנּוֹסַעִים, נַעֲשֶׂה נֶהַר אֶחָד שֶׁל אֵשׁ. אֶלְפֵי אֲלָפִים מְשַׁמְשִׁים לְאוֹתָהּ הָאֵשׁ, וּמִשָּׁם יוֹצֵאִים כְּמָה צְבָאוֹת. כְּשֶׁהַגְּלָגְלִים נוֹסַעִים, כְּמָה הֵם רַבּוֹא רַבּוֹת שֶׁיַּעֲמְדוּ מֵהֶם בְּתוֹף אוֹתָהּ הָאֵשׁ. תַּחַת הַהִיכָל הַשְּׁנַיִ יוֹצֵאִים צְבָאוֹת שֶׁמְזַמְרִים וּבָאִים לְהַתְּקַרֵּב כָּאֵן וְכָלָם נִשְׂרָפִים.

כָּל אוֹתָם מִמֶּנִּי הָעוֹלָם שֶׁהִתְמַנּוּ לְשִׁלְט, מִכָּאֵן יוֹצֵא דִינָם לְשִׁלְט מִתּוֹךְ אוֹתָהּ הַרוּחַ שֶׁנִּרְשָׁמָה בְּשִׁלְשׁ אוֹתִיוֹת. וּמִכָּאֵן מְעַבִּירִים קִיוֹמָם מִהָעוֹלָם וְנִדְוֹנִים בְּאֵשׁ הַזֶּה שֶׁשׁוֹפַעַת וְיוֹצֵאֶת. הַכָּל נִמְסָר בְּהִיכָל הַזֶּה. מִשּׁוֹם שֶׁנִּרְשָׁמוּ בְּשִׁלְשׁ אוֹתִיוֹת כָּאֵן, הַרוּחַ הַזֶּה נִכְלָלֶת בָּהֶם. אוֹתָהּ הַחִיָּה מוֹצִיאָה צְבָאוֹת וּמַחְנוֹת שֶׁאֵין לָהֶם חֲשׁבוֹן.

כָּל דִּינֵי הָעוֹלָם יוֹצֵאִים מִהִיכָל הַזֶּה, הֵן טוֹב וְהֵן לְרַע, פְּרָט לְשִׁלְשָׁה – בְּנִים, חַיִּים וּמְזוֹנוֹת, שֶׁלֹּא נִתְּנָה רְשׁוּת בְּמָקוֹם הַזֶּה. שֶׁהָרִי בְּאוֹתוֹ נֶהַר עֲלִיוֹן שֶׁכָּל הָאוֹרוֹת שׁוֹפְעִים מִמֶּנּוּ הַדָּבָר עוֹמֵד. בְּאִמְצַע הַהִיכָל הַזֶּה הוּא מְקוֹם מִתְקַן כְּנֶגֶד הַרוּחַ שֶׁלְּמַעְלָה בְּתוֹף הַרוּחַ הַזֶּה, וְזוֹ עוֹלָה בָּהֶם.

שְׁנַיִם עֶשֶׂר פְּתָחִים הֵם לְהִיכָל הַזֶּה. בְּכָל פְּתַח וּפְתַח כָּל אוֹתָם שְׂרִים וּמִמֶּנִּים שֶׁמְכַרְיִזִים לְהוֹדִיעַ לְמַטָּה כָּל אוֹתָם הַדִּינִים הַעֲתִידִים לָרֶדֶת לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דִּינְיָא ד') קוֹרָא בְּחִיל וְכֵן אוֹמֵר קִצְצוּ הָאֵילָן.

וּמִתּוֹךְ הַכְּרוֹזִים הִלְלוּ לוֹקְחִים דְּבָר כָּל בְּעֲלֵי הַכְּנָפִים, עַד שֶׁמוֹדִיעִים הַדָּבָר לְרַקִּיעַ שֶׁל חֲמָה. וּמִשָּׁם, כְּשִׁיוֹצֵאת הַשָּׁמַשׁ, יוֹצֵא דְבָר וּמְשׁוֹטֵט בְּעוֹלָם עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְאוֹתוֹ הַנְּחָשׁ שֶׁל הַרְקִיעַ שֶׁכָּל כּוֹכְבֵי הַרְקִיעַ קְפוּאִים בּוֹ, שֶׁהוּא בְּאִמְצַע הַרְקִיעַ.

הסודות לְמִי שֶׁצָרִיךְ לְהִתְדַבֵּק בּוֹ. וְכֵן כָּתוּב (שם ז) אַתָּן אֶת דְּדֵי לָךְ. אַחַר כֵּן, כַּאֲשֶׁר מְאִירִים שְׁנֵי רוחות שֶׁהֵם אֶחָד, יוֹצְאִים כְּמָה צְבָאוֹת לְכֶמָה רוחות, אֲלֵפִים וּרְבֻבוֹת שְׁאִין לָהֶם שְׁעוֹר. מֵהֶם נִקְרָאִים דּוֹדָאִים, מֵהֶם גְּפָנִים, מֵהֶם רְמוֹנִים, עַד שֶׁמְגִיעִים כְּמָה צְבָאוֹת הַחוּצָה עַד אוֹתוֹ כּוֹכַב שֶׁנִּקְרָא נֶגֶה. וְכֹלָם בְּחִבְיבוֹת שֶׁלֹּא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. וְכֵן כָּתוּב (שם ח) אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאַהֲבָה בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ. כֵּן [כָּתוּב] הַשְּׁתַחֲוֹאָה וּפְרִישַׁת יָדַיִם לְהִתְדַבֵּק בְּאַהֲבַת רַבּוֹנוֹ.

היכל ששי. כֵּן הוּא רוּחַ שֶׁנִּקְרָא חו"ט הַשְּׁנִי, סוּד הַכְּתוּב (שם ד) כְּחוּט הַשְּׁנִי שֶׁתּוֹתִיךְ. הַהֵיכָל הַזֶּה [הֵיכָל שֶׁנִּקְרָא] נִקְרָא הֵיכָל הַרְצוֹן. כֵּן רוּחַ שֶׁהוּא רְצוֹן שֶׁכָּל הַרוּחוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת הֵלְלוּ רְצִים אַחֲרֶיהָ לְהִתְדַבֵּק בָּהּ בְּנִשְׁיָקָה בְּאַהֲבָה.

רוח זה נכלל בשש, וְעוֹמֵד בְּשֵׁשׁ. נִכְלָל בְּשֵׁשׁ שֶׁלְמַטָּה יַחַד עִמּוֹ, וְעוֹמֵד בְּשֵׁשׁ עֲלִיוֹנִים. וְלִכֵּן רוּחַ זֶה מוֹצִיא שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֲוֵרוֹת כְּלוּלִים כָּלָם מִלְמַטָּה וּמִלְמַעְלָה. שְׁנַיִם עֶשֶׂר הָאֲוֵרוֹת הֵלְלוּ הֵם שְׂמֵחִים לְעֵלוֹת לְמַעְלָה וְלִקְבֵּל כָּל אֵלוֹ שֶׁלְמַטָּה.

היכל זה שהוא רצון, רְצוֹן הַכֹּל, מִי שֶׁקוֹשֵׁר קְשָׁרִים וּמַעְלָה אוֹתָם לְכֵן, זֶהוּ שֶׁמִּפִּיק רְצוֹן מֵה' בְּחִבְיבוֹת. בְּתוֹךְ הַהֵיכָל הַזֶּה נֶאֱסַף מִשָּׁה בְּאַהֲבָה, שֶׁנוֹשֵׁק בְּנִשְׁיָקוֹת אֶהְבָּה. זֶהוּ הַהֵיכָל שֶׁל מִשָּׁה. רוּחַ זֶה רוּחַ הָאֶהְבָּה. הַרוּחַ שֶׁל הַיְחוּד שֶׁמִּמֶּשֶׁיף אֶהְבָּה לְכָל הַצְּדָדִים.

ואותם שנים עשר אורות עולים ולוהטים. מֵהַנְּצַנְנוֹן שֶׁלָּהֶם יוֹצְאוֹת אַרְבַּע חֵיּוֹת קְדוֹשׁוֹת אוֹהֲבֵי הָאֶהְבָּה. אֵלֶּה נִקְרָאִים חֵיּוֹת גְּדוּלוֹת לְהַתְחַבֵּר אוֹתָם קְטַנּוֹת לְהַכְּלִיל בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) חֵיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוּלוֹת.

אלו אחוזות זו בזו לארבעה צדדים, כְּמוֹ אֶגּוֹז שֶׁמִּחְבֵּר לְאַרְבַּעַת צְדָדִים, וְלִכֵּן נִקְרָא הֵיכָל זֶה גִּנַּת אֶגּוֹז, שֶׁכָּתוּב (שיר ו) אֵל גִּנַּת אֶגּוֹז יִרְדְּתִי. מֵה זֶה אֵל גִּנַּת אֶגּוֹז? מִשּׁוּם גִּנַּת אֶגּוֹז יִרְדְּתִי, שֶׁהוּא הֵיכָל הָאֶהְבָּה לְהִתְדַבֵּק זָכָר בְּנִקְבָּה.

אלה הארבע נפרדים לשנים עשר, שֶׁלֹּשׁ שֶׁלֹּשׁ לְכָל צַד. כָּל אוֹתָם תַּחְתּוֹנִים כְּלוּלִים בָּהֶם. וּבָהֶם קִיָּמִים רוחות עִם רוחות, אֲוֵרוֹת עִם אֲוֵרוֹת.

וְהָאֲוֵרוֹת הֵלְלוּ מִתְהַפְּכִים בְּגוֹנִים. וְכֵן הוּא (כְּרַאשִׁית ג) לֵהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפְּכָה. אֵלוֹ אוֹתָם מְאֲוֵרוֹת שֶׁמְהַפְּכִים שְׁנֵינּוֹת הַחֶרֶב, [וְאֵלֶּה חוֹקְקִים] וְאֵלֶּה עוֹמְדִים עַל הַהֵיכָל שֶׁלְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁלֵּהֵט הַחֶרֶב הַזֹּאת עוֹמֵדָת עַל אוֹתָם שְׁבָעִים אֲוֵרוֹת שֶׁל בֵּית הַדִּין. מְכַאֵן, כָּל אוֹתָם דִּינִים שְׁדָנִים דִּין, חֶרֶב תְּלוּיָה עַל רֹאשׁ מְלַמְעָלָה.

להט החרב הַזֶּה שֶׁל אֵלֶּה הֵם אוֹתָם אֲוֵרוֹת שֶׁלְצַד שְׂמָאל הוֹצִיאוּ חֵיָה אַחַת אַחַת שֶׁעוֹמֵדָת עַל אַרְבַּע שֶׁלֹּא עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, שְׁנַיִם מִיָּמִין וּשְׁנַיִם מִשְׂמָאל. כְּשֶׁרוּחַ הַחֵיָה הַזֶּה נִכְנְסָת בְּאֵלֶּה, נוֹצֵץ מֵהֶם שְׁנֵי נִיצוּצוֹת לוֹהֵטִים, וְיוֹצְאִים מֵהַהֵיכָל הַזֶּה הַחוּצָה וּמִתְהַפְּכִים תָּמִיד. הַנִּיצוּצוֹת הֵלְלוּ לוֹהֵטִים. לְפַעְמִים נִקְבוֹת לְפַעְמִים זְכָרִים. לְפַעְמִים רוּחוֹת וּלְפַעְמִים מְלַאכִים קְדוֹשִׁים.

מה הטעם? מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁנִּכְלָלָת הַחֵיָה הַזֶּה בְּחֵיָה הָרַאשׁוֹנָה, מִתּוֹךְ הַחֶזֶק שֶׁנִּכְלָלִים זֶה בְּזֶה יוֹצֵא נִיצוּץ אֶחָד לוֹהֵט תָּמִיד שֶׁלֹּא דוֹעֵף לְעוֹלָמִים, וְשֵׁט וְהוֹלֵךְ אַחֲרֵיהֶם שֶׁל אוֹתָם שְׁנֵי נִיצוּצוֹת.

ועכשו הֵם זְכָרִים וְעוֹשִׂים שְׁלִיחוֹת בְּעוֹלָם. וְעַד שֶׁלֹּא מְסִימִים, מִתְדַּעְכִּים [אָז], וְהַנִּיצוּץ הַזֶּה מְכַה בָּהֶם וּמְאִיר לָהֶם, וּמִתְחַדְּשִׁים כְּמַקְדָּם, וְהֵם נִקְבוֹת, וְהוֹלְכוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת. וְטָרַם שֶׁמְסִימוֹת הֵן דוֹעַכּוֹת. וְנִיצוּץ זֶה מְכַה בָּהֶם וּמְאִיר לָהֶם וְחוֹזְרִים כְּמַקְדָּם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נִיצוּץ כְּלוּל מֵהַכֹּל, כְּלוּל מֵאַרְבַּעַת גּוֹנִים, וְלִכֵּן הֵם מִתְהַפְּכִים לְכָל הַגּוֹנִים הֵלְלוּ.

רוח זה נכלל ברוח אחר, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, וְנִרְאִים שְׁנַיִם כְּאַחָד, וְלֹא כְּאַחֲרִים הָרַאשׁוֹנִים שֶׁכְּשֶׁנִּכְלָלִים זֶה בְּזֶה לֹא נִרְאִים פָּרֵט לְאַחָד. וְכֵן נִרְאִים שְׁנַיִם, וְעוֹמְדִים בְּחִבְיבוֹת כְּלוּלִים מְכַל הַתַּחְתּוֹנִים. וְאֵף עַל גַּב שֶׁהֵם שְׁנַיִם, הֵם אֶחָד. כַּאֲשֶׁר מִתְפַּשֵּׁט [פָּרֵט כְּשֶׁהַתְּפִשְׁטוֹ] רוּחַ בְּרוּחַ וְנִרְאִים בְּחִבְיבוֹת כְּלוּלִים מְכַל הַתַּחְתּוֹנִים, וְזֶהוּ [וְזֶה] סוּד שֶׁכָּתוּב (שיר ד) שְׁנֵי שְׁדִיךְ כְּשְׁנֵי עֶפְרַיִם תְּאוּמֵי צְבִיָּה הָרַעִים בְּשׁוֹשְׁנִים.

ובששני רוחות מתפשטים זה בזה בחביבות, אֵז חוֹזֵר הֵיכָל זֶה וְנִקְרָא הֵיכָל אֶהְבָּה, הֵיכָל הָאֶהְבָּה. הֵיכָל זֶה עוֹמֵד תָּמִיד בְּקִיּוּמוֹ, וְנִגְנַז בְּסוּד

שכתוב (שמות כד) ותחת רגליו, בשביל כבוד המלך. וכך הוא בודאי. ואחר כך העמוד הזה נטל יותר, שהוא סוד הסודות, במקום של ההיכל השביעי. עד כאן מתחברות דרגות ומתחברים זה בזה להשתלם זה עם זה להיות כלם אחד. הכל כראוי. ואז ה' הוא האלהים וגו'. אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא מי שיודע לקשרם ולהדבק ברבונם.

כאן הכריעה [בהכרעה כאן ומוסיף הווי"ן] והשתחואה וקידה ופרישת כפים ונפילת אפים להמשיך רצון הרוח העליון, נשמת כל הנשמות, שתלוי למעלה עד אין סוף, שממנו יוצאים אורות וברכות להשלים הכל מלמעלה כראוי ולהיות הכל בשלמות מלמטה ומלמעלה, וכל הפנים מאירות בכל הצדדים כראוי. ואז מתבטלים כל גזרי הדין, וכל הרצון נעשה למעלה ולמטה. ועל זה כתוב (ישעיה מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. וכתוב (תהלים קמד) אשרי העם שפכה לו אשרי העם שה' אלהיו.

היכל שביעי. בהיכל זה אין בו דמות ממש, הכל הוא בנסתר וגו' [תוך] סוד הסודות, הפרכת שפרוסה [פרוסה], כל ההיכלות עומדים שלא יתראו שני כרובים [ד"א זה מזה עומדים]. לפני מזה עומדת כפרת, דמות של קדש הקדשים, ולכן היכל זה נקרא קדש הקדשים. קדש הקדשים הזה מקום מתקן לאותה נשמה עליונה, כלל של כל העולם הבא לגבי [עולם] העליונים הללו.

שחרי כשמתחברים כל הרוחות זה בזה ונשלמים זה בזה כראוי, אז מתעורר רוח עליון נשמת הכל כלפי מעלה נסתר כל הנסתרים, להתעורר על הכל ולהאיר להם מלמעלה למטה, ולהשלים אותם להדליק גרות.

וכשהכל [נ"א הוא] בשלמות באור של הכל ויורד אור עליון, אז ההיכל השביעי הזה הוא היכל נסתר בסתר הכל, לקבל את אותו קדש הקדשים אור שיורד, ולהתמלא משם כמו נקבה שמתעברת מן הזכר ומתמלאת, ולא מתמלאת אלא מהיכל זה שמתקן לקבל אותו אור עליון. וזה סוד ההיכל השביעי, הוא מקום של חבור הזנוג להתחבר שביעי בשביעי, להיות הכל אחד שלמות [אחת] כראוי.

כלם אלה עם אלה עד שנעשים אחד. ואז רוח זה שכלול מכלם עולה להתעטר [להתעורר] ברוח של מעלה, אותו שנקרא שמים, ומזמין אותו להתחבר עמו. כיון שנקשרו כלם שלמטה יחד עמו, אמר (שם) ישיקני מנשיקות פיהו. ואז החדוה היא להתקשר רוח ברוח ולהשתלם זה בזה, ואז היא השלמות בחבור אחד.

כיון שרוח זה מתחבר עמו ונשלמו זה בזה ומאירים זה בזה בכל השלמות כראוי ברצון זה שמתפלל בן אדם צדיק שמעלה הכל כראוי עד אותו מקום לחבר אהבה זה בזה, אז [שמים מתחבר ברוח זה באהבה בשלמות בהארה מתדבקים זה בזה, ואז] כל אותם היכלות וכל אותם רוחות שנקללו בזה, כל אחד ואחד מאותם רוחות והיכלות שהם בכלל של שמים, כל אחד ואחד נוטל אותו היכל ואותו רוח שראוי לו להתחבר עמו ולהשתלם עמו כראוי.

[משום] שהרוח הששי הזה שנקרא שמים רוח קדוש למעלה, נוטל היכל זה, הרוח הזה שנקרא רצו"ן מעלה אותם אליהם באותו יחד, וכך מתחברים רצון להתנשק [נ"א משום שאותו רוח ששי שנקרא רצון מעלה אותם אליהם באותו יחד, וכך מתחברים שמים, שהוא רוח קדוש למעלה, נוטל היכל זה רוח זה שנקרא רצון להתנשק] זה בזה, להתחבר זה בזה, להשתלם זה בזה. וזה סוד (בראשית כט) וישק יעקב לרחל וגו'.

אברהם שהוא ימין למעלה נוטל [ההיכל שאמרנו] [היכל אהבה] רוח שנקרא אהב"ה להתקשר זה בזה, להתחבר זה בזה להיות אחד, וסימן לדבר - (שם יב) הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. ויפי של האשה באותם שדים.

יצחק שהוא שמאל, נוטל אותו היכל [של בית דין שכל הדינים מתעוררים. משם הרוח שנקראת זכות להתחבר זה בזה ולהשתלם זה בזה להיות הכל אחד כראוי. שאר הנביאים נטלו שני היכלות (שלמטה)]. שני רוחות נג"ה וזה"ר, בסוד הכתוב (שיר ז) חמוקי ירכיך וגו', להתקשר אלה באלה להיות אחד.

יוסף הצדיק עמוד העולם נוטל היכל של ספיר, הרוח שנקראת לכנת הספיר, ואף על גב

באן סוד הסודות אותו שלא נודע ולא נכנס בַחֲשׁבוֹן, רְצוֹן שְׁלֵא נִתְפָּס לְעוֹלָמִים מִמְתִּיק לְפָנֵי וּלְפָנִים בְּתוֹכָם. וְלֹא נוֹדַע אוֹתוֹ רְצוֹן וְלֹא נִתְפָּס לְדַעַת [לְנוֹן]. וְאִזּוּ הַכֹּל רְצוֹן אֶחָד עַד אֵין סוֹף, וְהַכֹּל הוּא בְשִׁלְמוֹת מְלֻמְטָה וּמְלַמְעֵלָה וּמְלַפְנֵי וּלְפָנִים, עַד שְׁנַעֲשֶׂה הַכֹּל אֶחָד. הֶרְצוֹן הַזֶּה לֹא נִכְנָס פְּנִימָה, אִף עַל גַּב שְׁלֵא נוֹדַע, עַד שֶׁהַכֹּל נִשְׁלָם וּמְאִיר בְּהַתְחַלָּה בְּכֹל הַצְדָדִים. אִזּוּ מִמְתִּיק אוֹתוֹ רְצוֹן [לְכֹל] וְלֹא [שְׁלֵא] נִתְפָּס לְפָנֵי וּלְפָנִים בְּנִסְתָר. וְאִזּוּ אֲשֶׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שְׁנִדְבַק בְּרַבּוֹנוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, אֲשֶׁרֵי לְמַעְלָה וְאֲשֶׁרֵי לְמַטָּה, עָלִיו כְּתוּב (מִשְׁלֵי כג) יִשְׁמַח אֲבִיךָ וְאִמְךָ וְתִגַּל יוֹלְדֶתְךָ.

בא ראה, כִּיּוֹן שְׁכָלָם נִתְקַנּוּ זֶה בְּזֶה וְנִקְשְׁרוּ זֶה בְּזֶה בְּקֶשֶׁר אֶחָד, וְהַנְּשִׂמָה הָעֲלִיּוֹנָה מְאִירָה לָהֶם מִצַּד שֶׁל מַעְלָה, וְכֹל הָאוֹרוֹת הֵם נֵר אֶחָד בְּשִׁלְמוֹת, אִזּוּ רְצוֹן אֶחָד שֶׁל הַמְּחַשְׁבָה [בְּמַחְשָׁבָה] נִתְפָּס "ד"א לְפָנֵי וּלְפָנִים, שְׁאוֹר שְׁעוֹלָה עַל הַכֹּל וּבְפָנֵי לְפָנִים בְּאוֹתוֹ רְצוֹן נִתְפָּס בְּמַחְשָׁבָה] אוֹר שְׁלֵא נִתְפָּס וְלֹא נוֹדַע, פָּרַט לְאוֹתוֹ רְצוֹן שֶׁהַמְּחַשְׁבָה תּוֹפְסֵת וְלֹא יוֹדַעַת מַה תּוֹפְסֵת, אֲלֵא שְׁמֵאִיר וּמִתְמַתֵּק אוֹתוֹ רְצוֹן הַמְּחַשְׁבָה. וְהַכֹּל מִתְמַלֵּא וְהַכֹּל נִשְׁלָם וּמְאִיר וּמִתְבַּשֵּׂם הַכֹּל כְּרֵאוֹי. וְעַל זֶה כְּתוּב (תְּהִלִּים קמד) אֲשֶׁרֵי הָעַם שְׁכַכָּה לוֹ וְגו'.

ומי שִׁיּוֹדַע לְקֶשֶׁר יַחֲוֹד זֶה - אֲשֶׁרֵי חֶלְקוֹ, אֶהוּב לְמַעְלָה וְאֶהוּב לְמַטָּה, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר וְהוּא מְבַטֵּל. הִיעֲלָה עַל דַּעְתָּךְ שֶׁהוּא מְקַטְרֵג בְּרַבּוֹנוֹ? לֹא כִּי! אֲלֵא מִשׁוֹם שְׁכַשְׁהוּא קוֹשֵׁר קְשָׁרִים וַיּוֹדַע לִיַּחַד וְכֹל הַפְּנִים מְאִירוֹת, וְכֹל הַשְּׁלֻמוֹת נִמְצָאוֹת, וְהַכֹּל מִתְבָּרֵךְ כְּרֵאוֹי, כֹּל הַדֵּינִים מְסַתְּלָקִים וּמִתְבַּטְּלִים וְלֹא נִמְצָא דִין בְּעוֹלָם. אֲשֶׁרֵי חֶלְקוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ לְמַטָּה, שְׁכַתּוּב בּוֹ (מִשְׁלֵי י) וְצַדִּיק יִסוֹד עוֹלָם. זֶהוּ קִיּוֹם הָעוֹלָם. בְּכֹל יוֹם קוֹרֵא עָלָיו הַכְּרוֹז, (יִשְׁעִיָּה מא) וְאִתָּה תִּגִּיל בְּה' בְּקִדּוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל.

כמו זֶה קָרְבָן [זֶה] עוֹלָה עֶשֶׂן, וּמִסְתַּפְּקִים [בוֹ] כֹּל אֶחָד וְאֶחָד כְּרֵאוֹי לוֹ, וְכֹהֲנִים בְּרְצוֹן, וְלוֹיִם בְּנַעֲיֻמוֹת הַשִּׁירָה. זֶה נִכְלָל בְּזֶה, וְנִכְנָסִים הֵיכַל בְּהֵיכַל, רוּחַ בְּרוּחַ, עַד שֶׁמִּתְחַבְּרִים בְּמִקּוֹמָם כְּרֵאוֹי לוֹ אֵיבָר בְּאֵיבָר וּמִשְׁתַּלְמִים זֶה בְּזֶה, וּמִתְיַחַדִּים זֶה בְּזֶה, עַד שֶׁהֵם אֶחָד [וְנִאֲוָרִים] וּמְאִירִים זֶה בְּזֶה.

אז הַנְּשִׂמָה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל הַכֹּל בְּאֵה מְלַמְעֵלָה וּמְאִירָה לָהֶם, וְכֹל הַנְּרוֹת מְאִירִים בְּשִׁלְמוֹת כְּרֵאוֹי, עַד שְׁאוֹתוֹ אוֹר עָלְיוֹן מִתְעוֹרֵר, וְהַכֹּל נִכְנָס אֶל קִדְשׁ הַקְּדוֹשִׁים, וּמִתְבָּרֵךְ וּמִתְמַלֵּא כְּבָאֵר שֶׁל מִים נוֹבְעִים וְלֹא פוֹסְקִים, וְכֹלָם מִתְבָּרְכִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

✽ סדר הלימוד ליום יג תשרי [יום 13 בשנה] ✽

זֶרַע לְצַדִּיק וְלִיִּשְׂרֵי לֵב שְׁמֻחָה. וְהֵרִי נֹאמֵר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. זֶהוּ שְׁכַתּוּב (יִשְׁעִיָּה מא) מִי הָעֵיר מִמְזַרְח וְגו'.

וירא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, מַה רָאָה? אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא כְּפִי שְׁאֲמַרְנוּ, רָאָה בְּמַעֲשֵׂי הַרְשָׁעִים וּגְנֵז אוֹתוֹ. רַבִּי אַבָּא אָמַר, וַיִּרֵא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב לְגַנֵּז אוֹתוֹ. וַיִּרֵא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר, [נ"א וְשִׁתַּל אוֹתָם, שְׁכַתּוּב וַיְהִי אוֹר. מַה מְשַׁמֵּיעַ אוֹר? שְׁכַבְרָה הִיא אוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אוֹר לֹא נֹאמֵר אֲלֵא וַיְהִי, לוֹמֵר שְׁכַבְרָה הִיא, וְכַתּוּב אוֹר זֶרַע לְצַדִּיק וְגו', וְזֶהוּ שְׁכַתּוּב מִי הָעֵיר מִמְזַרְח וְגו'. וַיִּרֵא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר וַיִּבְדֵּל, אָמַר רַבִּי יִצְחָק כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ, שְׁרָאָה בְּמַעֲשֵׂי הַרְשָׁעִים וּגְנֵז אוֹתוֹ. רַבִּי אַבָּא אָמַר רָאָה] שְׁסַלַק אוֹרוֹ מִסוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף

מי שְׁזוֹכָה לְהַדְבִּק בְּרַבּוֹנוֹ כְּמוֹ זֶה, יוֹרֵשׁ אֶת כֹּל הָעוֹלָמוֹת. אֶהוּב לְמַעְלָה וְאֶהוּב לְמַטָּה. תְּפַלְתּוּ לֹא חוֹזְרֵת רִיקָם. זֶה מִתְחַטֵּא לְפָנֵי רַבּוֹנוֹ כְּמוֹ בֵּן לְפָנֵי אָבִיו וְעוֹשֶׂה לוֹ רְצוֹן בְּכֹל מַה שְׁצָרִיךְ, וְאֵימְתוֹ שׁוֹלְטֵת עַל כֹּל הַבְּרִיּוֹת. הוּא גּוֹזֵר וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקִים. עָלִיו כְּתוּב (אֵיּוֹב כב) וְתִגְזֵר אָמַר וַיִּקָּם לָךְ וְעַל דְּרָכֶיךָ נִגַּה אוֹר.

ויאמר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר וְגו'. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִכָּאֵן שְׁעַקֵר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַנְּטִיעוֹת הַלְלוּ וְשִׁתַּל אוֹתָם, מִמְשַׁמֵּעַ שְׁכַתּוּב יְהִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אוֹר שְׁכַבְרָה הִיא שְׁנִינּוּ, מִמְשַׁמֵּעַ שְׁכַתּוּב וַיְהִי אוֹר. לֹא כְּתוּב וְהָיָה אֲלֵא וַיְהִי. וְכַשֶּׁהֱסַתְּכֵל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָם דוֹרוֹת שֶׁל רְשָׁעִים, גְּנֵזוּ לְצַדִּיקִים. זֶהוּ שְׁכַתּוּב (תְּהִלִּים צו) אוֹר

(משלי א) שָׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אִמְךָ, וְכַתּוּב (חבקוק ג) וְקִרְנִים מִיָּדוֹ לוֹ, וְשֵׁם חֲבִיּוֹן עֲזָה. וּמֵהוּ חֲבִיּוֹן עֲזָה? אֵלֶּא אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁגָּנֹז וְהַחֲבִיּא, שֶׁנֶּאֱמַר צִפְנַתְּ לִירְאִיךָ. וְזֶה שֶׁנִּשְׁאַר לָנוּ – פְּעֻלַּת לְחוּסִים בָּךְ, אוֹתָם שְׁחוּסִים בְּצִלְךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְשׁוֹמְרִים תּוֹרַתְךָ וּמְקִימִים מִצְוֹתֶיךָ, וּמְקַדְּשִׁים שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל וּמִיַּחָדִים בְּסֵתֶר וּבְגִלּוּי, שֶׁנֶּאֱמַר נִגְדַּד בְּנֵי אָדָם.

אָמַר רַבִּי רַחוּמַאי, מְלַמֵּד שֶׁהִיא אוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, וְתוֹרָה אוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ו) כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר. וְאָמַר נֵר – זֶה מִצְוָה, וּמִצְוָה – זֶה תוֹרָה שֶׁבַעֲלָ פָּה. אוֹר – זֶה תוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב. אֵלֶּא מִתּוֹךְ שֶׁכָּבַר נִתְקַיֵּם הָאוֹר, קוֹרָא לוֹ אוֹר. מְשַׁל לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה? לְאָדָם צְנוּעַ בְּסִפֵּי הַבַּיִת, אֵף עַל פִּי שִׁיוֹם הוּא וְאוֹר גָּדוֹל בְּעוֹלָם, אֵין אָדָם רוֹאֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ אֵלֶּא אִם כֵּן הַכְּנִיס בּוֹ נֵר. נֵר – תוֹרָה שֶׁבַעֲלָ פָּה. אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא נֵר, צְרִיכָה לָהּ תוֹרָה לְפָרֵק קְשִׁוּתֶיהָ וּלְבַאֵר סוּדוֹתֶיהָ, וּמִי הוּא? יִרְאֵת ה', זֶה הָאוֹר הַרְאִשׁוֹן.

שֶׁאָמַר רַבִּי מְאִיר, מֵהוּ שֶׁכְּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, וְלֹא אָמַר לוֹ וַיְהִי כֵן? מְלַמֵּד שֶׁהָאוֹר הֵהוּא גָּדוֹל, וְאֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָה לְהִסְתַּכַּל בּוֹ, גָּנֹז הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא, וְהִיא מֵדַת כָּל סְחוּרָה שֶׁבְּעוֹלָם, וְהוּא כַּח אָבִן יִקְרָה שֶׁקוֹרִין סְחָרַת וְדָר. וְעַל מָה הִיא מֵדַת דָּר? אֵלֶּא מְלַמֵּד שֶׁלְּקַח הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזִינָה אַחַת מֵאַלְפִים, וּבְנָה מִמֶּנָּה אָבִן יִקְרָה נֶאֱדָה וּמְקַשְׁטָה, וְכָלֵל בָּהּ כָּל הַמִּצְוּוֹת.

בָּא אַבְרָהָם וּבִקֵּשׁ כַּחוֹ לְתַת לוֹ, נִתְּנוּ לוֹ אָבִן יִקְרָה זֶה וְלֹא רָצָה אוֹתָהּ. זָכָה וְנִטַּל מִדָּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ז) תִּתֵּן אֲמַת לִיעֶקֶב חֶסֶד לְאַבְרָהָם. בָּא יִצְחָק וּבִקֵּשׁ כַּחוֹ, וְנִתְּנוּ לוֹ וְלֹא רָצָה בָּהּ. זָכָה וְנִטַּל מִדָּתוֹ, שֶׁהִיא מֵדַת הַגְּבוּרָה, דִּהְיִינוּ הַפְּחָד, שֶׁכְּתוּב (בראשית לא) וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בַּפְּחָד אָבִיו יִצְחָק.

בָּא יַעֲקֹב וּרְצָה בָּהּ וְלֹא נִתְּנוּהוּ לוֹ. אָמַר לוֹ, הוּאִיל וְאַבְרָהָם מְלַמְעֵלָה וַיִּצְחָק לְמַטָּה, אַתָּה תִּהְיֶה בְּאִמְצַע וְתִכְלַל שְׁלִשְׁתָּם, שֶׁכְּתוּב תִּתֵּן אֲמַת לִיעֶקֶב. וּמֵהוּ הָאִמְצַע? הֵינּוּ שְׁלוֹם, וְהִרִי כְּתוּב תִּתֵּן אֲמַת לִיעֶקֶב? אֲמַת וְשְׁלוֹם הֵם אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ט) דְּבַרֵי שְׁלוֹם וְאֲמַת, (ישעיה לט) כִּי יִהְיֶה שְׁלוֹם וְאֲמַת

הָעוֹלָם, וְכִי טוֹב הוּא לְגָנֹז כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְנוּ מִמֶּנּוּ רְשָׁעֵי הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, שֶׁלֹּא יִמְצָא בּוֹ רֵתְחָה. כְּתוּב כֹּאן כִּי טוֹב, וְכַתּוּב שָׁם (במדבר כד) כִּי טוֹב בְּעֵינַי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְסוּף הַפְּסוּק [מוכיח] – וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. וְלִכֵּן לֹא נִמְצְאָה בּוֹ רֵתְחָה, וְאֵף עַל גַּב שֶׁשְׁתַּף אוֹתָם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּאֶחָד.

בָּא רְאָה, הָאוֹר עֲלִיוֹן לְהִיּוֹת מְאִיר הָאוֹר הַזֶּה, וּמֵאוֹתוֹ אוֹר שֶׁמְחָה לְכָל בּוֹ. וְהוּא יִמִּין לְהַתְּעֵטֵר חֲקִיקוֹתָיו [חֲקוּקָיו] חֲקוּקִים יַחַד אִתּוֹ, וְהִרִי נֶאֱמַר. כְּתוּב (תהלים לא) מָה רַב טוֹבְךָ אֲשֶׁר צִפְנַתְּ לִירְאִיךָ פְּעֻלַּת לְחוּסִים בָּךְ. מָה רַב טוֹבְךָ – זֶה אוֹר רִאשׁוֹן שֶׁגָּנֹז הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. לִירְאִיךָ – לְצַדִּיקִים, שֶׁהֵם יִרְאִי חֲטָא כְּמוֹ שֶׁאִמְרָנוּ.

השלמה מההשמטות (סימן ל"ז)

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁנֵי אוֹרוֹת הַגָּדוֹלִים הָיוּ, שֶׁכְּתוּב וַיְהִי אוֹר, וְעֲלָיו נֶאֱמַר כִּי טוֹב. וְלִקַּח הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָאֶחָד וּגָנֹז לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא, שֶׁכְּתוּב (תהלים לא) מָה רַב טוֹבְךָ אֲשֶׁר צִפְנַתְּ לִירְאִיךָ פְּעֻלַּת לְחוּסִים בָּךְ נִגְדַּד בְּנֵי אָדָם. מְלַמֵּד שֶׁאוֹר הָרִאשׁוֹן אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָה לְהִסְתַּכַּל בּוֹ, שֶׁכְּתוּב וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. רְאָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, רְאָה טוֹב מְאֹד מְזַהֵר וּבְהִיר.

וְלִקַּח מְאוּרוֹ הַטוֹב, וְכָלֵל שְׁלִשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת הַחֲכָמָה, וְנִתְּנוּ לְעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵינּוּ שֶׁכְּתוּב (משלי ד) כִּי לִקַּח טוֹב נִתְּתִי לָכֶם תּוֹרַתִי אֵל תַּעֲזֹבוּ. הוּא אוֹמֵר: אוֹצְרָה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבַעֲלָ פָּה. וְאָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם יִשְׁמְרוּ זֹאת הַמְּדָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזֹּאת הַמְּדָה נִחְשָׁבַת בְּכָלֵל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהִיא תּוֹרָה שֶׁבַעֲלָ פָּה, יִזְכּוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא הַטוֹב הַגָּנוּז.

וּמָה הוּא עֵזוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? שֶׁכְּתוּב (חבקוק ג) וְנִגְּהָ כְּאוֹר תִּהְיֶה. עֵתִיד הַנִּגְּהָ שֶׁנִּלְקַח מִהָאוֹר הָרִאשׁוֹן לְהִיּוֹת כְּאוֹר, אִם יִקְיָמוּ בְּנֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי לְהוֹרוֹתָם. וְכַתּוּב

אמר רבי יוסי, אותו היום שיצא אור ראשון, התפשט בכל הימים, שכתוב בכלם יום. אמר רבי אלעזר, משמע שכתוב בכלם בקר, ואין בקר אלא מצד של אור ראשון. רבי שמעון אמר, יום ראשון הולך עם כלם, וכלם בו, כדי להראות שאין בהם פרוד והכל אחד.

ויאמר אלהים יהי אור, תהיה התפשטות האור הזה למטה, ואלה הם המלאכים שנבראו ביום הראשון, יש להם קיום להתקיים לצד ימין. וירא אלהים את האור כי טוב, את – לכלל את האספקלריה שלא מאירה עם אספקלריה מאירה, שנאמר [בו] כי טוב. אמר רבי אלעזר, את – לכלל [להכליל] ולרבות את כל המלאכים שבאים מצד האור הזה, וכלם מאירים כבתחלה בקיום שלם.

יהי רקיע בתוך המים. אמר רבי יהודה, בזה נפרדו מים עליונים ממים תחתונים. רקיע – התפשטות המים, והרי נאמר. ויהי מבדיל – בין מים עליונים לתחתונים.

וייעש אלהים את הרקיע – במעלה עליונה. ויהי רקיע לא כתוב, אלא ויעש, שהגדיל אותו בגדלות רבה. אמר רבי יצחק, בשני נברא גיהנם לרשעי העולם. בשני נבראה מחלקת. בשני לא נשלם בו המעשה, ולכן לא כתוב בו כי טוב, עד שבא יום שלישי ונשלם בו המעשה. משום כך כי טוב פעמים, אחד על השלמת המעשה של יום שני, ואחד לעצמו. ביום השלישי התתקן היום השני ונבדלה בו מחלקת, ובו השתלמו רחמים על רשעי הגיהנם. ביום השלישי משתככים שלהבות הגיהנם. משום כך נכלל בו שני ונשלם בו.

רבי חייא היה יושב לפני רבי שמעון. אמר לו, אור זה ביום ראשון, וחשך ביום שני, ונפרדו המים ומחלקת היתה בו, למה לא נשלם ביום הראשון, שהרי ימין כולל את השמאל? אמר לו, על זה היתה מחלקת, ושלישי רצה להפגס ביניהם להכריע ולהרבות בהם שלום.

תדשא הארץ דשא – התחברות של מים עליונים בתחתונים לעשות פרות. מים עליונים [ד"א פרים ורבים] ועושים פרות, והתחתונים קוראים להם לעליונים פנקבה לזכר, משום שמים עליונים זכריים, ותחתונים נקביים.

בימי, והינו שכתוב (שם נח) והאכלתיך נחלת יעקב אביך. דהינו נחלה גמורה שיש לו חסד והפחד והאמת והשלום. ולפיכך אמר (תהלים קיח) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.

אבן מאסו – אברהם ויצחק, שבנו את העולם, היתה עתה לראש פנה. ולמה מאסו בה, והלא נאמר (בראשית כו) יעקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתי מצותי חקותי ותורתתי? מה זה משמרתי? אמרה מדת חסד: שכל ימי היות אברהם בעולם לא הצרכתי אני לעשות מלאכתי, שהרי אברהם עמד שם במקומי וישמר משמרתי – במדה זו היתה מלאכתי, שאני מזכה את העולם כלו, ואפלו נתחייבו אני מזכה אותם. ועוד משיכם ומביא בלבכם לעשות רצון אביהם. כל זה עשה אברהם, וכתוב (שם כא) ויטע אשל בכאר שבע. סדר לחמו ומימיו לכל באי עולם, והיה מזכה ומדבר על לבם: למי אתם עובדים? עבדו את ה' אלהי השמים והארץ! והיה דורש להם, עד שהיו באים ושבים.

ומנין לנו שאף החייבים היה מזכה? שנאמר (שם יח) המכסה אני מאברהם, ואברהם היו יהיה וגומר. אלא אזכחו שביקש עליהם רחמים ויזכה. וכי אפשר לומר שלא ידע הקדוש ברוך הוא שלא יכלו להנצל? אלא זכותו הוא אמר. מכאן אמרו, בא לטהר – מסייעין אותו. בא לטמא – פותחים לו. מה זה פותחים לו? אותם הפתוחים תמיד. מצותי חקותי ותורתתי – אמר, הואיל ולא חפצתי בה, אשמר מצותיה. מה זה תורתתי? אלא אפלו הוראות ופולפולים שמונים למעלה הוא ידעם ופולפל וקימם.

ומה זה משם רועה אבן ישראל? הוי אומר, צדק העליון. ומהו האור הגדול הצפון? והינו סתרת. והאבן שדרה למטה הימנה נקראת דר, ומה הוא? מידו לו, הינו חמש אצבעות של יד ימין: ע"כ מההשמטות.

ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. ויהי ערב – מצד החשך. ויהי בקר – מצד האור. ומתוך שהם משתתפים כאחד, כתוב יום אחד. רבי יהודה אמר, מה הטעם בכל יום ויום כתוב ויהי ערב ויהי בקר? לדעת שהרי אין יום בלי לילה ואין לילה בלי יום, ולא צריכים להפרד.

ולא נתן למנות, ויש נקדה למעלה נסתרת שלא התגלתה כלל ולא נודעה, ומשם הראשית למנות כל נסתר ועמק. כך גם יש נקדה למטה שהתגלתה, ומשם הוא ראשית לכל חשבון ולכל מנין, ועל זה פאן הוא המקום לכל התקופות והגימטריאות והעבורים והזמנים וחגים ושבתות. וישאל שדבקים בקדוש-ברוך-הוא, עושים חשבון ללבנה, והם דבקים בו ומעלים אותו למעלה, שכתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם וגו'.

ישרצו המים שרץ נפש חיה. אמר רבי אלעזר, הרי פרשוה שאותם מים רחשו והולידו כמו שלמעלה, והרי נאמר. ועוף יעופף על הארץ - יעוף צריך לכתב, מה זה יעופף?

אמר רבי שמעון, סוד הוא, ועוף זה מיכא"ל, שכתוב (ישעיה ו) ויעף אלי אחד מן השרפים. יעופף - [ד"א יעוף צריך לו, אלא] זה גבריאל, שכתוב (דניאל ט) והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מעף ביעף. [ד"א וזהו יעופף]. על הארץ - [זה אליהו שנמצא תמיד בארץ ולא מצד של אבא ואמא הוא. נמצא שהוא (טס את העולם) בארבע טיסות, שכתוב ורוח ה' ישאף על אשר לא אדע. ורוח ה' - אחת. ישאף - שתיים. על אשר - שלש. לא אדע - ארבע. על פני - זה מלאך המות] שהוא [מחשיך הארץ. על פני - מחשיך פני העולם, וכתוב בו וחסך על פני תהום]. רקיע השמים - כמו שאמרנו עולה ומסטיין וכו'.

אמר רבי אבא, והרי מלאך המות בשני נברא? אלא על הארץ זה רפא"ל, שהוא ממנה על רפואת הארץ, שבגללו נרפאת הארץ, וקיים בן אדם עליה ומרפא לכל כחו. על פני רקיע השמים - זה אוריאל. והכל הוא בפסוק.

ולכן כתוב אחריו ויברא אלהים את התנינים הגדלים. אמר רבי אלעזר [ד"א הרי בארנו אלו, לוייתן ובת זוגו] אלה הם שבעים ממנים גדולים על שבעים העמים, ולכן נבראו כלם להיות שולטים על הארץ. ואת כל נפש החיה הרמשת - אלה הם ישראל שהם נפש ודאי של אותה חיה, ונקראים גוי אחד בארץ. אשר שרצו המים למיניהם

רבי שמעון אמר, כל זה הוא למעלה והוא למטה. אמר רבי יוסי, אם כך, אלהים שאמרנו [ד"א אמר] מי האלהים? [ד"א אלא אלהים סתם] אלהים חיים למעלה. ואם תאמר אלהים למטה סתם, אלא למטה הוא תולדות, כמו שנאמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. ואמרנו בה' בראם. ואותו [שלמעלה] למעלה אביהם של הכל הוא, היא העשיה, ועל זה הארץ עושה תולדות, שהרי היא מתעברת כנקבה מן הזכר.

רבי אלעזר אמר, כל הצבאות היו בארץ, ולא הוציאה את כחה, והם תולדותיה, עד יום [חמישי] הששי, שכתוב תוצא הארץ נפש חיה. ואם תאמר, והרי כתוב ותוצא הארץ דשא? אלא הוציאה תקון כחותיה כדי להתישב כראוי, והכל היה גנוז בה עד שהצטרך. שהרי בהתחלה כתוב שוממה וריקה כתרנגומו, אחר כך נתקנה והתישבה וקבלה זרע ודשאים ועשבים ואילנות כראוי, והוציאה אותם אחר כך. והמאורות גם כן לא שמשו אורות שלהם עד שהצטרך.

יהי מארת ברקיע השמים [מארת כתוב חסר], להכליל נחש הרע שהטיל זהמה ועשה פרוד שהשמש לא משמש עם לבנה. מארת - קללות. ועל זה גרם שהתקלה הארץ, שכתוב ארוחה האדמה. ולכן מארת כתוב אחד. יהי מארת - זו הלבנה. רקיע השמים - זו השמש. ושניהם בכלל אחד להזדוג להאיר העולמות למעלה ולמטה. ממשמע שכתוב על הארץ ולא כתוב בארץ, שמשמע למעלה ולמטה, חשבון של הכל בלבנה הוא.

רבי שמעון אמר, גימטריאות וחשבון תקופות ועבורים - הכל הוא בלבנה, שהרי למעלה אינו. אמר לו רבי אלעזר, ולא?! והרי כמה חשבונות ושעורים עושים החברים? אמר לו, לא כך! אלא החשבון עומד בלבנה, ומשם יפנס האדם לדעת למעלה. אמר לו, לאתת כתוב והיו לאתת ולמועדים? אמר לו, לאתת כתוב חסר. אמר לו, הרי כתוב והיו? אמר לו, הויות כלם שיהיו בו, כאוצר זו שמתמלא מהכל. אבל החשבון של הכל הוא בלבנה.

בא ראה, יש נקדה אחת ומשם הראשית למנות, שהרי מה שלפנים של אותה נקדה לא נודע

אותו מזבח והקריב אותם בהמות טהורות, נתן לו רשות לאכל כל הבהמות, מה הטעם? משום שהוא החזיק באותו ברית עץ החיים וקרב אותו לעץ הדעת, ועשה יחוד כבראשונה, אלא שאחר כך התפתה שרצה לבדק את אותו החטא ולא לדבק בו, אפלו כך לא נצל ממנו והציב אותו כרם.

בא ראה, אדם שעתידי להתפתות באילנות, לא נתן לא אילנות והרחיק אותם ממנו, שהרי לא הזכירם, אלא שעשה את עצמו חל, ונטע אותו כרם שנקרא בית ישראל. בתחלה נשלם בו וכסה עליו נצל [ונצל] בו. ומי היא בית ישראל? זו תבה שנקראת ארון הברית. ועכשו כשרצה לבדק מה כתוב? (בראשית ט) וישת מן היין, כמו שנאמר ותקח מפריו. אחר כך ויתגל בתוך אהלה, גלה אותה פרצה כבראשונה בתוך משכנו לפני ולפנים. ואם לא אותו מזבח שהגן עליו משום שנדבק בו בתחלה, הנה נתפס מיד. ועם כל זה, כשלא עשה אותו רק לבדק, כסתה עליו התורה ולא פרסמה אותו כמו שפרסם את האדם, ואותו מזבח כפרה עליו.

בא ראה, מזבח של בית עולמים הנה שלשים ושתים על שלשים ושתים אמה, והיא רמוזה בשלשים ושנים נתיבות פליאות חכמה, שהרי חכמה תחתונה נקראת. עלה אמה נכנס אמה – זהו יסוד, כנגד [צדיק] צדק שלמעלה, שהרי כמו שיש בה את כל הדרגות וכלם נראים בה, שהרי נקראת מראה.

עלה חמש וכנס אמה – זהו סובב, כנגד אותה דרגה שנדבק בה, שהיא סובבת את אותו המזבח. זהו שכתוב (שיר ב) וימינו תחבקני, שהרי מיסוד עד אותה דרגה חמש דרגות הן.

עלה שלש וכנס אמה – אלו קרנות, כנגד אותן שלש דרגות שראו לה מהם התקף העליון ושפע, ומשום כך דוד שנמשח בקרן, נמשכה מלכותו, משום שהוא באותן קרנות המזבח, תקף המזבח העליון.

בא ראה, ארבע קרנות אמה על אמה יש במזבח, משום שהיא כסא דוד, יום הרביעי לתת לה שפע מאותן שלש אמות לאותן ארבע קרנות.

– שהם משתדלים בתורה. ואת כל עוף כנף למינהו – אלה הצדיקים שבהם, ולכן הם נפש חיה. דבר אחר, ואת כל עוף כנף – כמו שנאמר, אלה הם שלוחי העולם.

אמר רבי אבא, נפש חיה שהם [הם] ישראל, משום שהם בני הקדוש ברוך הוא [ד"א בנים לקדוש ברוך הוא] ונשמות הקדושות שלהם באות ממנו. נפשות שאר העמים עובדי עכו"ם מאיזה מקום הם? אמר רבי אלעזר, מאותם צדדי השמאל שמטמאים אותם יש להם נשמות, ולכן כלם טמאים ומטמאים מי שקרב עמם.

ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה וגו' – כל שאר החיות האחרות כל אחת ואחת כפי מינה. ואמר רבי אלעזר, זה מסייע למה שאמרנו שנפש חיה אלו ישראל, שהם נפש חיה קדושה עליונה. בהמה ורמש וחיתו ארץ – אלו שאר העמים עובדי עבודה זרה שאינם נפש חיה, אלא [ד"א ערלה] כמו שאמרנו.

השלמה מההשמטות (סימן כה)

ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע – כנגד הדרגה של בינה שנקראת אלהים. שפיון שהאם העליונה ראתה אותם שלמים, נתנה להם תפנוקים מלמעלה להתקים בעולם.

בא ראה, לאדם הראשון נתן הקדוש ברוך הוא כל עשב זרע זרע, ולא נתן לו רשות לאכל בהמות ועופות השמים, משום שגלוי לפניו שהיה עתיד להתפתות באותו נחש שהוא (בראשית ג) ערום מכל חית השדה. אמר הקדוש ברוך הוא, ארחיק אותו ממנו, ולא יהיה לו עסק עמו ולא עם הבהמות ולא עם העופות, משום שהקדוש ברוך הוא הרים לאדם מכשול מלפניו אולי יתקים בעולם.

אבל כשבא נח, שנקרא צדיק, מה כתוב בו? (בראשית ח) ויבן נח מזבח לה'. הרי פרשנו אותו המזבח שבו הקריב אדם הראשון. ומה הטעם ויבן? משום שרשעי העולם עשו בה פגם, בא נח והקריב אותו מזבח לבעלה. זהו שכתוב ויעל עלת במזבח, חסר. כשראה הקדוש ברוך הוא שנקרב

מזבח הזו באותה עולה, שמאלו היא נקראת בתחלה. ועם כל זה העירו החברים, בחלוק לכן שאין בו אמרא שמש, זהו שכתוב (בראשית ל) מחשף הלכן אשר על המקלות. משום שאף על גב שהוא מצד הדין, התלבש בחסד וקרב אליה, והעיר חסד עליון בעולם.

ומה הקריב? פר בראש תמיד של שחר עולה ודאי, ואחר כך הקריב פר חטאת, לתת שלום בין אותו פר חטאת ואהרן שחטא לה כשעשה עגל, וזו כנסת ישראל, והחטאת היא כנגדה. וזה פר כהן משיח כשהוא חטא אל המזבח, מה שאין באיש אחר, אלא נקבה לחטאת, ואחר כך מקריב עולה אליה. פיון שהקריבה עולה למזבח הזה, אז מלואים היא. מלואים למעלה מלואים למטה. וכל העולמות בשמחה, שהרי הגבירה התחברה עם בעלה, ואז מקריב לאותו מזבח את איל המלאים.

ונותן מאותו דם על תנוף און אהרן כדי שתהיה רפה לשמע ברכות, ולא בקשי. ויקבל דברי תורה, שלא להפריד בין תורה שבעל פה מתורה שבכתב, ולהשלים כל העולמות, וכן לבניו. וצוה אותם שישבו באותו השער של אותו האהל, לשמר אותו מקום שלא יקרב ערל וטמא, וישתלמו כל שבעת הימים העליונים, ויעלו באותה דרגת החסד שהיא שביעי ממטה למעלה, שהרי הם בתחלה נדבקו באותו פתח אהל מועד, ואחר כך התעלו למעלה. ואחר כך מה כתוב? וימינו תחבקני. זהו שכתוב (ויקרא ט) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן, וצוה אותו לקחת אותו עגל שחטא בו ויקריבו לאותו מזבח, והוא היה מתבייש להקריב אליה, שפחד משלהבותיה.

אמר לו משה (שם), קרב אל המזבח ועשה את חטאתך - בתחלה, ותן מאותו דם על אותם קרנות, משום שחטא בתחלה אצלם ומנע מהם ברכות, ואחר כך (שם) ואת הדם יצק אל יסוד המזבח, לצקת בה אותו יסוד. מה זה יצק? כמו שנאמר (מלכים א ז) ויעש את היסוד מוצק.

ואחר כך הקריב לאותו מזבח אותה עולה, ועשה בתחלה ראש, ואחר כך רגל, ואחר הקריב על ישראל שעיר עזים, שהרי מאותו הצד של צד

וכשהיו מקריבים הכהנים מהצד של חסד עולת התמיד אצל המזבח, היו מקריבים אותו לאותו המקום שנקרא מזבח (מלכות). וכשהיו עושים מתנות מדם העולה, היו עולים והיו הולכים באותו הסובב שהוא הדרגה שלהם וחלק אביהם, ונותנים שתי מתנות שהן ארבע כנגד אותו מקום שנקרא עולה.

וכנגד שתי מתנות של אותו בכור שנוטל שני חלקים. זהו שכתוב (בראשית כה) ויעקב איש תם ישב אהלים, רחמים ודין, ולקח אותו צדיק שני חלקים שלו. זהו שכתוב (דברי הימים א ה) נתנה בכרתו לבני יוסף, ושני חלקים של אביו, ולקחה הכל כל הזאת, וממלא אותו מקום שנקרא ים. זהו שכתוב (קהלת א) כל הנחלים הלכים אל הים.

זה מזבח העולה היה אצלו. תשע אמות הללו כנגד תשע דרגות שיש עד הצדיק התשיעי של הכל, טוב ודאי, והיא כבנין אוצר, רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה. זהו שכתוב (בראשית ב) ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה. והמזבח העליון הזה הוא אשתו של אדם שלמעלה, ולכן נקרא מזבח העולה, כמו שנאמר (יהושע ג) ארון הברית, וזו כנסת ישראל, ונקראת מזבח. מה הטעם נקראת כך? משום שכאשר בני העולם אין מעשיהם כשרים, היא זוכחת אותם. זהו שכתוב (ויקרא כו) והכיתי אתכם אף [גם] אני, שהרי כל כלי הקרב של המלך נמסרו בידה. זהו שכתוב (שיר א) הנה מטתו של שלמה ששים גברים סביב לה. ולכן הקדוש ברוך הוא נתן לישראל תורה שלמה לזכות בה לחיי עולם ולהנצל מדין אותו המזבח, מה שאין רשות לאיש אחר לקרב אליה.

ואם תאמר, הרי ראינו שמשה קרב אליה שבעה ימים בהתחלה - בא ראה, כתוב (שיר ב) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. הפסוק הזה נאמר על כנסת ישראל, כשהיא שורה בארץ הקדושה בכל אותם שבעה ימים כלם בשלמות. זהו שכתוב (ויקרא ח) שבעת ימים ימלא את ידכם, ולכן נקראים שבעת ימי המלואים דוקא.

ומשה שהוא לוי, מצד זה הוא קרב בתחלה למזבח הזה. זהו שכתוב שמאלו תחת לראשי. מה זה ראשי? אלא בראש, כשנדבקת

מקריב נפשו. זהו שכתוב (ויקרא יז) כי הדם הוא בנפש יכפר.

ומשום כף הזהירה אותם התורה, מי שיאכל מאותו חלב ודם שממנו מקריבים למזבח, יכלה מהמזבח ההוא. זהו שכתוב ונכרתה הנפש ההיא מעמיה. מה הטעם? משום שהיה לו להקריב את אותו חלב על המזבח, ואותו דם ביסוד, להכליל מדת יום בלילה ומדת לילה ביום.

ובעולת התמיד שהיא כללות של הכל, לכפר על כל ישראל על עשה ועל לא תעשה הנתק לעשה. מה הטעם? משום שהאניה [מקום] הזו דרגה של עולה עשה היא, ועושים לה מתנות להכליל לאותו מקום שנקרא כל ולישראל.

ולאיזה מקום נותנים אותן מתנות? אחת בקרן מזרחית צפונית לעורר המזרח, שהוא רחמים. ולעורר הצפון בשמחה אליו של המזבח ההוא, ואחר כך בקרן מערבית דרומית, להכליל אותו מזבח שנקרא מערב בדרום שהוא חסד, ולכן הכל מתנה אחת. זהו שכתוב (שיר ב) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. שמאלו – של מזרח שהוא צפון. תחת לראשי – בתחלה. ואחר כך וימינו תחבקני – שהוא חסד.

דבר אחר, מה הטעם שלא נותנים מתנה בקרן דרומית מזרחית, צפונית מערבית? שהרי אותה קרן דרומית מזרחית היא בתחלה, כשעולים הכהנים באותו כבש, שבדרום הצד והחלק שלהם שהוא חסד. ואומרים, כל פנות שאתה פונה, אינו אלא דרך ימין למזבח, כדי לחבר צד המזרח לאותו מזבח, והיה לו לכהן לתת מתנה בתחלה באותה קרן דרומית מזרחית, שהרי הוא ראשון לאותן דרגות, ולא עוד, אלא שהתעורר אליה חסד בתחלה. הרי העירו החברים ואמרו, משום שכתוב (ויקרא ד) אל יסוד מזבח העלה – מן יסוד למזבחה של עולם [ס"א עלה]. כלומר, קרב יסוד שהוא צדיק אצלה. וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד.

בא ראה, פתוב ביהודה (בראשית לז) לכו ונמכרנו לישמעאלים. ובגלל שהוא חטא אל אותו היסוד והפרידו מאותה ארץ עליונה ונתן עצה

הרע נדבקו בעבודה זרה. ואחר כך עגל וכבש לעולה. בא ראה, בהתחלה עגל לחטאת. כיון שהקריב אותו בשלמות אל אמו, אחר כך הקריב אותו לאביו. זהו שכתוב לעלה. אחר כך, שור ואיל לשלמים, שהנה שלום בכל העולמות. ושור זה של צד השמאל.

ואילו של יצחק לא עושים דין אלא לשלמים, שלום למעלה שלום למטה, אז הקדוש ברוך הוא פתח עליהם, (תהלים קלג) הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. שבת אחים – ימין ושמאל, משה ואהרן. גם – להכליל את כנסת ישראל. יחד – צדיק, הכל ביחוד שלם [משלם]. ואז מה כתוב? כשמן הטוב על הראש ירד על הזקן. כיון שהתחברו זכר ונקבה שלם, משום כך כשמן הטוב על הראש, בהתחלה העתיק של הכל, ראש כל הראשים.

ירד על הזקן – זה חסד וגבורה ותפארת, שכלם נקראו זקן. (בראשית כד) ואברהם זקן. (שם כז) ויהי כי זקן יצחק (גבורה). (שם מח) ועיני ישראל (תפארת) כבדו מזקן. על פי מדותיו – זה צדיק, והוא פי מדותיו. ואחר כך, כטל חרמון שירד על הררי ציון – אלו שבעה הרים שנקראו הררי ציון. כי שם צוה ה' את הברכה – כיון שהתחברו. חיים עד העולם – זה עץ החיים באותו עולם. וכל זה משום אותם קרבנות שמעוררים טוב למעלה ולמטה.

ואחר כך הכהנים שמצד החסד קרבים לאותו מזבח, מה שאין רשות לאיש אחר לקרב, ונשחטים שחיטת הקדשים בצפון המזבח, משום שבצד צפון שיש בה כשקרבה גבורה אליה, עושה את אותן נקמות, משום כך עושים הכהנים שלום בעולם, שלא ישרף העולם בשלהבות המזבח, ואז יורדים חיים לעולם. זהו שכתוב (מלאכי ב) בריתי היתה אתו החיים והשלום. מה הטעם חיים? משום שהוא עושה שלום.

ובהנים עושים שלום בקרבן. מהו הקרבן? לכן ואדם, חלב ודם. חלב כנגד אותה דרגה של יפי של הכל. חלב הארץ תרגומו יפי הארץ. ודם כנגד אותה הדרגה שנקראת נפש, שכתוב (ירמיה נא) נשבע ה' צבאות בנפשו [עמוס ו] נשבע ה' בנפשו]. וכן אדם, כשמקריב דם זה, כאלו

בא ראה, סדר הדגלים הרי הוא סביב אותו מזבח העולה שנקרא משכן. יהודה והסמוכים לו במזרח. ומי הסמוכים? יששכר שמגן עליו בכח התורה. ואחר כך זבולון שסמוך ליששכר, שנתן להם מלאי וכח להתעסק בתורה. אפרים ומנשה ובנימין למערב. ראובן והסמוכים לו בדרום. דן ושמעון לו בצפון.

ובא וראה, כתוב באותו צדיק (בראשית לו) והוא נער את בני בלהה, וכתוב בבני לאה וישנאו אתו. לכן שנינו, היסוד הזה היה מהלך על פני כל המערב, שהרי חלק אחיו ששמר אותו מקום ושל בניו היה. ועל פני כל הצפון, משום שאלו שהיו שרויים בצפון לא היו שונאים אותו. אוכל במזרח חצי אמה, משום שיהודה עשה חצי הצלה. אמר (שם) מה בצע, ולא השאיר [אותם] להרג אותו. ובדרום חצי אמה, משום שראובן אמר להציל אותו מידם. וגם גד שהיה חונה שם, לא היה שונא אותו.

בא ראה במה עקמים הם בני אדם שלא רוצים להשתדל בדרך החיים שהוריש הקדוש ברוך הוא לבניו, והזהיר אותם עליה ואמר (יהושע א) והגית בו יומם ולילה, שאין לה רשות להפריד יום מלילה. ולכן יהודה, אף על פי שחלקו וגורלו היה מערב, שהוא לילה, כשהיה שורה סביב אותו המשכן, נדבק במזרח שהוא יום. והקדוש ברוך הוא רמז לו ואמר לו (דברים ל) ובחרת בחיים. שלא להפריד יום מלילה. ומי שמפריד אותם גורם למות, ובאותו חטא מתו בניו, משום שהשחיתו דרכם ולא חברו יום עם לילה, משום שלא השתדלו כראוי לחבר לבן עם אדם כדי לכפר אותו חטא שלו, שהפרידם בתחלה.

בשמכר את אותו צדיק שנקרא יום, שהפרידו מכנסת ישראל שנקראת לילה. רמז לו הקדוש ברוך הוא לקרב מזרח במערב, ואמר לו, (במדבר ב) והחנים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה, לקרב מזרח למערב לתת לו שפע ברכות מלמעלה. ובני יוסף ובנימין, אף על גב שבנימין היה נדבק במזרח, רמז לו הקדוש ברוך הוא לחנות במערב לקרב כנסת ישראל לצדיק הפל בדרך ישר. זהו שכתוב (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' וצדקים ילכו בם. וראובן שנדבק בצד החסד, יחנה בדרום.

למכר אותו, משום כך באותו חלק שלו לא היה לו יסוד. וכך שנינו, מה היה חלקו של יהודה? הר הבית ולשכות ועזרות. ומה היה בחלקו של בנימין, שהוא צדיק למטה? אולם והיכל ובית קדש הקדשים. ורצועה יוצאת מחלקו של יהודה שהיא כלפי מזרח, שהרי גם דגלו היה ממזרח, ונכנסה לחלקו של בנימין, ועליה נבנה המזבח, שהרי המזבח חלקו של יהודה היה, כפי שבארנו (בראשית כט) ותעמד מלדת, שעמד הכסא על עמודיו, והוא תומך הרביעי (מלכות), כנגד כנסת ישראל שהיא רביעית, וכתוב בה (תהלים קיח) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.

ורוד, בנו אחז באותו מזבח, כמו שבארנו בסוד האמונה, ובנימין הצדיק מצטער עליו לקרב אותה אליו. זהו שכתוב (דברים לג) חופף עליו כל היום. משום כך זכה בנימין הצדיק למטה, ונעשה מארח לגבורה, זהו שכתוב ובין כתפיו שכן, שהוא חלקו במערב, ועכשו שכינה בין שני צדיקים. צדיק למעלה - יוסף הצדיק, למטה - בנימין. זהו בעל הגבירה, וזה המארח. לכן כתוב (תהלים קיג) מושיבי עקרת הבית, זה עולם שמתכלה [ס"א שמתגלה], זו שכינה תחתונה שהיא עקרת הבית. עקר העולם הזה רחל בין שני צדיקים למעלה ולמטה.

לבן נקרא בית המקדש בית עולמים. המזבח של בית עולמים היה בירשתו של בנימין, אבל כששרתה שכינה בירשתו של יוסף בשילה, לא קורא לה בית עולמים, שהרי עולם הוד הוא למעלה ולמטה. אם הבנים שמחה - זו שכינה, ולכן הללויה.

בא ראה, כשנמכר אותו צדיק למצרים, בנימין אחיו היה צדיק למטה, ונטל מקומו שלא להפגם, ולאותם עשרה בנים שהיו לו קרא להם על שמו של אותו צדיק, כמו שפרשו החברים. בלע - על שם שנבלע בין האמות. לכן שנינו, היסוד היה מהלך על פני כל המערב ועל פני כל הצפון, אוכל במזרח חצי אמה ובדרום חצי אמה, משום שחלקו של בנימין היה במערב, לכן יש לו יסוד, שהרי הוא היה שליט אל אותו צדיק יסוד עולם, אבל בחלק של יהודה שהוא מזרח, לא היה לו יסוד, שהרי הוא הרחיקו ממנו, שנתן עצה למכרו למצרים.

יסוב. הכל בסוד החכמה. כתוב בו (שם) עמד על שני עשר בקר שלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימה ושלשה פנים נגבה ושלשה פנים מזרחה והים עליהם מלמעלה. אותו ים של חכמה נתקן בהם.

ודן, כדי לכפר על אותו חטא העגל שיקבלו בניו, והוא מצד הצפון, יחנה בצפון לכפר על אותו חטא. משום כך כתוב בים שעשה שלמה עשרה על עשרה, (מלכים-א ז) וחוט שלשים באמה

❖ סדר הלימוד ליום יד תשרי [יום 14 בשנה] ❖

ומאיר באותו רצון לכל העולמות, והכל נמצא בהארה, שהרי שבת היא בלי דין כלל, ולא שולט הנחש העקם. וכהנים מצד החס"ד שוחטים אותו בצפון המזבח, ואפלו ישראל יכולים לעשות, פרט לזה שאין להם רשות לקרב לאותו מזבח להקריב, אבל לשחט מתר.

ובצפון הוא מקומו של אותו שעיר, שהרי שעיר יונק מצפון, ואנו מקריבים דם למזבח,

ועושים ארבע מתנות על ארבע קרנות כדי להקיפו מכל הצדדים, שלא יתקרב מי שלא ראוי לקרב לקדש הקדשים. וחסאת זו שעושה ממנה היא קדש הקדשים, שלא יתעורר צד הטמאה ממנו בעולם.

ובא וראה, בעולה שתי מתנות שהן ארבע, סוד היחוד שמתיוחד עולה במזבח. אבל חטאת ארבע מתנות, שאינם אלא לשמור ולהקיף אותם גבורים שהם מצד הגבורה, לאותו מטה כסא קדוש, ולהשלים אותו פגם שעשו בה. ומי שגרם לבני אדם לעשות אותו חטא, בא מצד השעיר, לכן חטאת יחיד שעירה, וחסאת נשיא שעיר, וחסאת כהן משיח פר. הכל מצד שמאל.

ולפעמים מקריב יחיד כשבה כנגד כנסת ישראל וכל שאר המצוות. אלא בעבודה זרה של צבור מקריבים פר לעולה ושעיר לחטאת, ואותו חטאת הוא חסר בלי אל"ף, משום שהוא חסרון גדול, שהרי חטאת הוא לשון של חסרון, שכתוב (מלכים-א כא) והייתי אני ובני שלמה חטאים. וכל אחד עז בת שנתו, מצד השמאל. ואותו הפר דורון הוא למעלה לצדיק, שהפרידו אותו ארון מאותה ברית, ושעיר לחטאת כנגד כנסת ישראל שמנעו ממנה ברכות. ועם כל זה, כשיחיד חטא בכל מצוות של לא תעשה שיש בהם כרת, צריך להקריב שעירת עזים לכתחלה, אלא כשאין לו שיקריב כשבה.

בא ראה, כשהיו עושים הכהנים את אותה חטאת, לכפר על עברות של לא תעשה זה היה, שיש בהם כרת. ועולה באה על מי שלא עושה מצוות עשה, ומאותו צד באה העולה שהיא זכר, וכתוב (שמות כ) זכור את יום השבת - מצוות עשה, ולכן אנו מקריבים בשבת שני כבשים, של מוסף עולה, משום שבאותו של הימין נתוסף לאותו צדיק אור מהעתיק הקדוש.

בשנדבק עם כנסת ישראל שהיא שמור, לא תעשה. משום כך יש בשבת עשה ולא תעשה שיש בו כרת, שהרי מי שעושה פגם באותו מקום שנקרא לא תעשה, ומפריד את הזווג שלהם, נכרתת משם נפשו, ומיהו? מי שעושה מעשים של חל בשבת, בקדש שנדבק בשבת בשבתון, וכל העולמות בחדוה באורה. אבל מי שלא עושה אלא בשגגה, מקריב חטאת כנגד אותה דרגת מזבח.

ובראש חדש בהתחדשות הלבנה אנו מקריבים (כמדבר כח) פרים בני בקר שנים, שהרי מצד של פרה אדמה תמימה באו, והם למעלה להשלים את הפגם שלה ולתת לה שפע אחד על שנים מאותו מקום שנקרא עולה, ונוסף באותו זמן אור ללבנה. ואיל אחד - להקריב לה אילו של יצחק, (שיר ב) שמאלו תחת לראשי, כבשים בני שנה שבעה, לחבק אותה בימין, ושבעה זכרים נקריבים עמה, תמימים שלמים בכל, ואנו מקריבים שעיר עזים אחד לחטאת. שחטאת הזו באה מצד זה של פר החטאת, שכתוב שמור, ושמור לא תעשה הוא, ואנו מקריבים שעיר חטאת שבא על לא תעשה.

במוסף שלה בראש חדש, שבא לכפרה על טמאת מקדש וקדשיו, שכתוב (יחזקאל מג) ולא יטמאו עוד בית ישראל שם קדשי, שלא יתקרב לכנסת ישראל ערל וטמא. אבל מוסף של שבת אין להקריב, משום שהרי התגלה העתיק הקדוש,

וְאָנוּ מקריבים ביום החמשים שנתנה בו תורה שתי הלחם, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ויורד חסד של העתיק הקדוש של האם העליונה (בינה) באותם שבועה שבועות שלמים בכל, וכל אחת מאותן שבע דרגות כלולה בשבועה, כפי שבארנו בסוד האמונה. לכן שמור את חדש האביב ועשית פסח לה'. הקרב אותם ביחוד, שהרי בו הוציאך ממצרים לילה, ותשלים את הדרגה הזו שנקראת ליל שמורים, ותקריב זכר אליה ותקרא לילה שלם.

וְבֵא תראה, נערה בתולה, עד שלא קרב אליה זכר, נקראת נערה. אחר כך נקראת נערה. זהו שכתוב (דברים כב) ונתנו לאבי הנערה, שלמה דוקא. וזהו כשנמצאת שלמה, ולא התקרב מי [למי] שלא ראוי. אף כאן, בתחלה ליל שמורים, אחר כך הלילה הזה לה', כשמתקרב זה לזאת, ולכן לא ראוי להתקרב לאותו פסח ערל וטמא.

וְדָמָה טעון מתנה אחת דוקא, כמו שנאמר (שיר ו) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. היא שומרת את בניה ישראל שלא יתטמאו במנהגייהם, משום כך שבטי יה יצאו משם, והתחברה יו"ד בה"א, ולא במקום אחר, כמו שעשו הם. אבל כשיצאו מבבל, נטמאו שם וטמאו המקדש, משום כך הנחש שלט בהם, ולא נמצא שלטון לישראל באותו זמן, משום שטמאו את המקדש בנשים נכריות. מכאן, מי שטמא את עצמו למטה, הוא טמא למעלה. ומי שמקדש עצמו למטה, מקדש למעלה. ועל כך היו ראויים שיעשה להם נס באותה שעה שיצאו מבבל כאותה שעה שיצאו ממצרים, אלא שגרים החטא.

וּבְחֻמְשָׁה עשר לחדש הראשון החלק של אברהם, שהוא ראשון ואחוז בדרגת חסד, אנו מקריבים לקדוש ברוך הוא שני פרים, להוסיף שני חלקים לדרגת חסד מהעתיק הקדוש. איל אחד כנגד דרגת יצחק, וצריך איל, לשון של תקיפות, משום שחלקו חזק המים. וצריך שתסכים אותה דרגת הגבורה עם חסד עליון לעשות חסד עם כל ישראל, ולהפירע מאותם שמציקים להם, ולהקיפו צד המים. זהו שכתוב (בראשית ל) מחשף הלכן.

וְבֵא וראה, כנסת ישראל היא רביעית לימים, ולכן צריכה ארבע מתנות, ועולה אותו ריח ניחוח מאותם כבשים, ואז יש נחת רוח לכנסת ישראל ולא עושה נקמות, שהרי זה היה בשוגג. (במדבר כח) ובחדש הראשון - שהוא ארבעה על עשר עושים פסח, כדי שיהיה זוכר לנו לעולם אותו פסח שעשה הקדוש ברוך הוא לישראל. שהכה את אותו טלה, והוציא השכינה וישראל ממקום טמא, והתחבר ארבעה עם עשור, כנסת ישראל התחברה בעשור שהוא צדיק, ורמוז מקומו בעשור, ואז פסח לה'.

וְלִכֵּן מי שהוא טהור וסלקה ממנו אותה ערלה, ויראה רשם קדוש של צדיק, שהוא י' בו, ולא הקריב פסח לה', כנסת ישראל לצדיק, שהוא ראוי לקרב למקדש ולא ערל וטמא. שאם לא הקריב, יש בו כרת. ומה הטעם? שהרי בכל התורה אין כרת אלא על מצוות לא תעשה, מה [ומה] הטעם בפסח ומילה, שהם מצוות עשה, יש כרת? אלא משום שהדרגה גורמת שהיא כנסת ישראל שהיא פסח, ונקראת [נקראת] מצוות לא תעשה, צריכה להתחבר עם עשה ולהכליל בו מדת לילה עם יום.

וּמִיָּהוּ? זה צדיק, שהיא מילה ומצוות עשה, ונכלל במצוות לא תעשה מדת יום בלילה. ואם לא נמול בן אדם, לא ראוי להקריב אותם, לכן עומדת מצוות לא תעשה עליו, ודנה אותו בכרת, שלא תפנס נפשו למקדש. וכן בפסח צריכה כנסת ישראל להתחבר עם בעלה. ואם בן אדם לא עושה ולא מקריב פסח לה', היא עומדת עליו ודנה אותו, ולא מוציאה אותו מתחת יד פרעה, ונכרתת נפשו במקום קדוש, ונשארת במקום טמא במצרים, שהרי אם לא עשו ישראל שתי מצוות אלו, לא יצאו משם.

וְלִכֵּן כתוב (דברים טז) שמור את חדש האביב ועשית פסח לה' אלהיך. שמור - כללות של נקבה, לא תעשה. את - כללות של הכל. חדש האביב - שהרי באותה שעה שעורה אביב, ומקריבים ממנו עמר עשירית האיפה ממחרת השבת היא, וסופרים שבועה שבועות שלמים לעלות למעלה, ולקבל מאותם חמשים ימים עליונים של האם העליונה תורה שנקראת לחם, שכתוב (משלי ט) לכו לחמו בלחמי.

מה הטעם בו בחר סיני שלמעלה לתת בו תורה שבכתב, וסימניך בארון זה לתת בו ברית? משום שבארון זה מנחים כל הגנזים הטובים, ותורה שבכתב, שנקראת ברית, מנחת בו, וכל כלי הקרב של המלך נמסרו בידיה, וכל העולמות שלמטה יונקים ממנה. אם זכו ישראל לשמור התורה, אז נותנת להם כל טוב העולם, ואם לא, אז מיסרת אותם. זהו שכתוב (ויקרא כו) ויסרתי אתכם אף אני. זו כנסת ישראל. וכשתחבר ב"אני" דל"ת שלה, נקראת אדנ"י, ודן את העולם. לכן כתוב (דברים ד) וזאת התורה אשר שם משה. ב"זאת" נתנה תורה.

בא ראה, תורה שבכתב נקראת צדיק, ומנחת בזאת, שברית זו מנחת בו, שכתוב ארון הברית, משום שמנחת בו ברית שהוא צדיק. ולכן וזאת התורה, התחבר וא"ו עם זאת, ואז – אשר שם משה, סם החיים לעולם, שהרי עץ החיים נדבק בה. וכשמעשי בני אדם אינם כשרים, מסתלק וא"ו מ"זאת", ואז כתוב (ויקרא יד) זאת תהיה תורת המצרע, וזהו חשוב כמת.

וכתוב (במדבר יט) זאת התורה אדם פי ימות באהל. הסתלקה ו' מזאת, ועושה האהל הזה נקמות. הינו מה שכתוב (שם) זאת חקת התורה אשר צוה ה'. משום שלא התחברה ו' עם ה', גרמו שטמאו המקדש וגרמו להם מיתה, שהרי מי שמפרידם גורם מיתה לנפשו, עד שבאה פרה וכפרה על בנה, ועושים ממנה הזאה על טמאי מתים.

זאת התורה, שלא התחבר לה וא"ו עד שעשו הזאה לאותם כלי מדין, ואחר כך (דברים ד) וזאת התורה אשר שם וגומר. חיים נדבקו בה, (שם לג) וזאת הברכה. ברכה נדבקה ב"זאת" הזו. אבל כל מקום שתמצא בתורה "זאת התורה" בלי וא"ו, זה בגלל חטא. (ויקרא יג) זאת תורת נגע צרעת. (שם יד) זאת התורה לכל נגע הצרעת. (במדבר ה) זאת תורת הקנאות. משום שטמאו את עצמם וטמאו המקדש. (ויקרא ו) זאת תורת העלה, לא כתוב בו וא"ו, עד שיעשו לה בני אהרן שלמות לחבר את זאת לבעלה. (שם ו) וזאת תורת המנחה – לא בא על חטא, שהרי היא נדבכה, או שבאה עם עולה,

שבועה כבשים תמימים – כנגד כל הדרגות שישתלמו בו. וכן בכל יום ויום שבועה כבשים, ביום הראשון של כל שבועת הימים העליונים, כל אחד נתקן בסוד של שבע, ויהיו שבע שבתות תמימות לקבל את האור העליון של התורה. שעיר חטאת לכפר על טמאת המקדש, ולא תהיה רשות לאותו שעיר לערבב ולא להסטין על ישראל.

וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה (במדבר כח) כנגד דרגת יעקב, שהרי אז נתקן העולם והתחדש, ואנו מונים שבועה שבועות כדי לחבר הכל ביובל העליון, שנותנת לבן הבכור הזה עטרה של תורה שנכללת בארבעים ותשעה פנים, ויצאה מחכמה העליונה באותם חמשים שערי בינה, ונתנה לבן הבכור הזה על ידי משה שאחוז גם בדרגה זו. זהו שכתוב (שיר ג) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, במלך שהשלום כלו שלו. [והרי] שהרי בארנו שדרגה זו שלמה מכל הצדדים, ושלם נקרא בסוד האמונה, שכתוב (בראשית כה) ויעקב איש תם. ביום חתנתו – זה כשנתנה [תורה]. וביום שמחת לבו – כשנבנה בית המקדש.

בא ראה, כתוב (שמות יט) בחדש השלישי, שהתחברה דרגה זו שנקראת שלישי בחדש, והיא חתנתו, על זה כתוב (שם) ויחן שם ישראל נגד ה'הר. דרגה זו הבן הבכור. נגד ה'הר – כנגד אותו הר שנודע שהוא קטן מכל ההרים שלמעלה, שהוא רם ונושא כשמתחבר למעלה, ונקרא הר סיני. שהרי שבועה הרים ושבועה ימים ושבוע ארצות ברא הקדוש ברוך הוא בעולם, שהם כנגד שבועה ימים עליונים, ולא בחר מכלם לתת תורה אלא בחר סיני, שהוא הסוד של כנסת ישראל, וגם בים כנרת, שבא משם תכלת, שדומה לכסא הכבוד. כנסת ישראל כנרת זה הצדיק, וזהו ים כנרת, כפי שפרשו החברים.

בנזר היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, ובשעה שרוח צפונית מנשבת בו, מנגן מאליו, ודוד קם לעסק בתורה בחצות הלילה להתחבר עם כנסת ישראל. ובארץ ישראל השביעית של הכל, הנקדה האמצעית של ארץ התחטונה בחר הקדוש ברוך הוא שהיא כנגד הנקדה העליונה.

העליונים (עולמים). (במדבר כח) כבשים בני שנה – לתת כח לכל הדרגות. שער עזים – שלא תראה טמאה במקדש ביום הדין, וכיום זה מתחברת הגבורה העליונה בדין התחתון של ראש חדש לדון את העולם.

בא ראה, גבורה דין הקשה, כנסת ישראל דין הרפה, אך חובת היום פר אחד כדי שהעולם יוכל לסבל, ולכן בראש חדש שני פרים, שהיא כפרה. בעשרה לחדש כנגד דרגת משה. במוסף שלו פר בן בקר אחד, שלא נוסף בו דין כל כך, היות שאותו יום הוא של כפרה. איל אחד תקיף לשבר את הרשעים של העולם, וצריך לעשות נחת לשכך הרגז. כבשים שבעה להוסיף לכל הדרגות. שער עזים אחד התוסף כאן בחובת היום לכפר על טמאת המקדש, משום שהקדוש ברוך הוא למעלה כפר על הכל ולא תשאר טמאה בעולם.

משום כך אחד ביום, לכפר קדש הקדשים פעם אחת בשנה, כדי שלא תמצא שם טמאה כל כך, ואחד בחוץ למזבח החיצון שלא תמצא טמאה בעולם. בחמשה עשר לחדש כנגד דרגת אהרן שאחוז בהוד, והתעלה גם בחסד.

ולכן בזמן זה אפלו עם כל אמות העולם עושה הקדוש ברוך הוא חסד, משום שמתוסף חסד של אהרן עם חסד של אברהם, והם מקריבים בו בשבעה ימים קרבנות עולות, כדי שישמחו כל העולם בשמחת ישראל. שבעים פרים כנגד שבעים אמות עובדי כוכבים ומזלות העולם, וכיום הראשון פרים שלשה עשר, להראות שאינם כדאים להתקיים בעולם אלא בטובו של הקדוש ברוך הוא שיש בו שלש עשרה מדות של רחמים.

אילים שנים, שתהיה תקיפות לאותה דרגה של חסד עליון על אחד שנים ממה שמקריבים בכל המוספים, משום שחג זה הוא כנגד דרגת אהרן, שאחוז בדרגה ששית. ונקרא יום הששי. יומו של הקדוש ברוך הוא אלה שנים. ובאותו יום עתיד הקדוש ברוך הוא להוסיף על כל אחד שנים חסד לעמו. זהו שכתוב (שמות טז) והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו, אז – והיה משנה על אשר ילקטו יום יום, ובכל הדרגות שלמעלה נוספות ברכות.

והעולה הרי עושה שלמות. (שם) זאת תורת החטאת – בא על חטא שטמאו את "זאת".

וזאת תורת האשם (ויקרא ז) משום שלא עשו כל כך פגם, ולכן באה זכר ולא נקבה. (שם) וזאת תורת זבח השלמים, משום שבאה לשלום, מתחבר עמה וא"ו. (שם) זאת התורה לעלה [ו]למנחה ולחטאת – בגלל חטאת שיש בפסוק, וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, זה פרשנו בכל מקום – וא"ו מוסיף על ענין ראשון.

וזאת התורה אשר שם וגומר, מה הטעם וא"ו, הרי לא אמר זאת בתחלה? למה כתוב וזאת? משום סם החיים שנדבק בה. (דברים לג) וזאת הברכה – בשביל ברכה, אף על גב שלא כתוב זאת בתחלה, או דבר על מה שביא, אבל בכלם מה הטעם לא כתוב וזאת? משום שלא נדבק וא"ו. וזהו שכתוב (ויקרא ז) וזאת תורת האשם, משום שכתוב למעלה (שם ו) וזאת תורת החטאת, וא"ו מוסיף על ענין ראשון, משום כך נתנה תורה ב"זאת".

ומשום כך כתוב (שם כו) אף אני אעשה זאת, אסלק ממנה וא"ו ותעשה בהם נקמות, וכל הקרבנות באים לקרב את ה"זאת" למעלה בשלישי הזה, ואנו מקריבים ביום זה שני פרים במוסף, להוסיף לה שני חלקים. איל אחד לחבר לה הכח של גבורה, שבעה כבשים כנגד כל הדרגות שישמחו בהלולא הזו, שער עזים לכפר על שטמאו המקדש הרשעים שלמטה.

ובחדיש השביעי (במדבר כט) כנגד דרגת יצחק שיתחבר עם כנסת ישראל בשני פרים. זהו שכתוב (בראשית ח) ונתנח התבה בחדש השביעי בשבעה עשר, שהתוספה כנסת ישראל, שהיא שביעית על עשר סמוכה לעשרה. משום כך פר אחד, להוסיף לו כח האמא העליונה לדון את העולם. אבל שנים לא, משום שהעולם לא יכול לסבל את הדין הקשה.

איל אחד – הגבורה שלו, לשון של תקיפות, (תהלים כב) אילותי לעזרתי חושה, והאיל הזה תמצא בכל המוספים, שמוסיפים כח וגבורה עליהם, פרט לשבת שיש בה מנוחה ואין בה דין כלל, שמתגלה העתיק הקדוש שמחה וטובות לכל

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה, וְאָז עָתִיד לְרֹאוֹת אֶת
הַפְּרָעָנוֹת שֶׁל אָדָם

דָּבָר אחר - שְׁבַשְׁבִּיל שְׁבַעַת הַצְּדִיקִים עָתִיד
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר אֶת כָּל אַמּוֹת
הָעוֹלָם, וְלֹא יִשְׂאָר בְּעוֹלָם אֶלָּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְבַדּוֹ וְיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד. מִשּׁוּם כֵּךְ כָּאֵן שְׁבַעָה יָמִים.

בֵּא רֵאָה שְׁמִשּׁוּם כֵּךְ מִתְמַעֲטִים וְהוֹלְכִים, וּבִיּוֹם
הַשְּׁמִינִי שׁוֹלְטִים יִשְׂרָאֵל לְבָדָם בְּעוֹלָם
וּמְקַרִּיבִים פֶּר אֶחָד, אֵיל אֶחָד, סוּד הַיַּחֲוֹד. שְׁבַעָה
כְּבָשִׂים - כְּנָגֵד שְׁבַע דְּרָגוֹת. שְׁעִיר עִזִּים - אֵף עַל
גַּב שְׁבָאוֹתוֹ זְמַן יַעֲבִירֵנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִן
הָעוֹלָם, עִם כָּל זֶה יִשְׂאָר מִמֶּנּוּ שְׁלֹא יִתְבַטְּלוּ מִפְּרִיָּה
וּרְבִיָּה. וּבָאוֹתוֹ זְמַן יֵצְאוּ מִיָּם חַיִּים מִחֲכֻמָּה
הָעֲלִיוֹנָה, (זְכַרְיָה יד) חֲצִצִּים אֶל הַיָּם הַקְּדוּמוֹנִי - זֶה
חֶסֶד עֲלִיוֹן, וְחֲצִצִּים אֶל הַיָּם הָאֲחֵרוֹן - זֶה גְבוּרָה
תַּחְתּוֹנָה וּגְבוּרָה עֲלִיוֹנָה. בְּקִיץ וּבְחֶרֶף - בְּצַד הָאֵשׁ
וּבְצַד הַמַּיִם. שְׁלֹא יִשְׂאָר דִּין בְּעוֹלָם, אֶלָּא הַכֹּל
רַחֲמִים וְחַיִּים וְחַרוֹת בְּעוֹלָם.

וּבֵא רֵאָה, בְּחַג הַזֶּה עוֹשִׂים נִסּוּף הַמַּיִם, שְׁפַע שֶׁל
חֶסֶד בָּאוֹתָם שִׁיתִּים מִשְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, וְכָל
שְׁבַעַת הַיָּמִים הָעֲלִיוֹנִים מְקַבְּלִים מֵאוֹתָם מִיָּם חַיִּים
שְׁיוּצָאִים מִירוּשָׁלַיִם הָעֲלִיוֹנָה הַטְּמִירָה. וּבְאִיזָה
מְקוֹם רָמוֹז עַל אוֹתָם מִיָּם חַיִּים? בָּאוֹתָם שִׁיתִּים,
וְחִסְדִּים וְצְדִיקִים שְׁמַחִים בַּהֲלוּלָא הַזֶּה, מִשּׁוּם
שְׂרוּמִז לְאוֹתוֹ הַטּוֹב שְׁעָתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לַעֲשׂוֹת כְּשִׁיעֲבִיר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַטְּמָאָה מִן
הָאָרֶץ, שְׁיִרְדּוּ אוֹתָם מִיָּם טְהוּרִים בָּאוֹתָם הַשִּׁיתִּים
בָּאוֹתוֹ מִזְבַּח עֲלִיוֹן, יָם הָאֲחֵרוֹן, וְהֵם שְׁלֹשָׁה לִגִּים
מִיָּם, שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בִּיעִצִּים, כְּנָגֵד צְדִיק שְׁנֹקְרָא חַי
הָעוֹלָמִים, וְעַל יְדוֹ הַמַּיִם יוֹרְדִים בָּאוֹתָם שִׁיתִּים.

וּבֵא וְרֵאָה, כְּשֶׁהֲלִל הַזֶּקֶן הָיָה שְׂמַח בַּהֲלוּלָא הַזֶּה,
אָמַר, אִם אֲנִי כָּאֵן - הַכֹּל כָּאֵן, וְאִם אֵין אֲנִי
כָּאֵן - מִי כָּאֵן? הָיָה רוֹמִז וְאוֹמַר, אִם שְׁכִינָה
שְׁנֹקְרָא אֲנִי שׁוֹרָה כָּאֵן - הַכֹּל כָּאֵן, אוֹתוֹ מְקוֹם
שְׁנֹקְרָא כֹל שְׁכָה לְהַזְדַּוֵּג בָּהּ. וְאִם אֵין אֲנִי כָּאֵן -
מִי כָּאֵן? שְׁהֲרִי לֹא חָשׁוּב טוֹב שְׁלָם, מִשּׁוּם
שְׁשְׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה בְּאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה. אָבֵל
כְּשִׁישְׁתְּלָמוֹ אוֹתָם פְּרִים, אֲזַ כְּתוּב (ישעיה יב)
וּשְׂאֲבַתְּם מִיָּם בְּשִׁשּׁוֹן מִמַּעֲיָנִי הַיְשׁוּעָה. מִי הֵם?
שְׁשָׁה מַעֲיָנוֹת שְׁמִרְיָקִים בִּישׁוּעָה הַזֹּאת, וְאָז הָעוֹלָם

וּבָאוֹתוֹ יוֹם יָבֵא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ וְיִקְרָא חַג הָאֶסִּיף,
שְׁיִכְנֹס הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹ הַגְּלוּת שֶׁל
עַמּוֹ. זֶהוּ שְׁכָתוּב (ישעיה יא) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף
ה' שְׁנִית יְדוֹ לְקִנּוּת אֶת שְׂאָר עַמּוֹ. וְיִקְרָא חַג הַסְּכּוֹת,
שְׁכָל שְׁבַע הַדְּרָגוֹת מְכֻסּוֹת עַל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ סֶכֶה,
וְלִכְן כָּל עֲנֵנֵי הַכְּבוֹד הוֹלְכִים עִם יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר
בְּזִכּוֹת אֶהְרֵן, וְלִכְן אֲרַבְּעָה עֶשֶׂר כְּבָשִׂים שְׁבַכָל יוֹם.

וּבְשַׁבְּעָה יָמִים - הָרִי שְׁבַעַתִּים, וְיֵאִיר שְׁבַעַתִּים
אוֹר הַשְּׁמֶשׁ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִרְחַם
עַל הָעוֹלָם. וְשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת - לְכַפֵּר עַל
טְמֵאת הַמְּקַדָּשׁ שְׁטֵמָאוֹ אַמּוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי
כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. בַּיּוֹם הַשְּׁנִי כְּנָגֵד דְּרָגַת יִצְחָק. בַּיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי כְּנָגֵד דְּרָגַת יַעֲקֹב. בַּיּוֹם הָרְבִיעִי כְּנָגֵד דְּרָגַת
יוֹסֵף. בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי כְּנָגֵד דְּרָגַת מֹשֶׁה. בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי
כְּנָגֵד דְּרָגַת אֶהְרֵן.

וּבֵא וְרֵאָה, בְּחַג זֶה וּבְחַג הַמַּצּוֹת שְׁבַעָה יָמִים
שְׁכָלוּלִים בָּהֶם כָּל הַיָּמִים שְׁלַמְעֵלָה, מֵה
שְׂאִיִן כֵּן בְּשְׂאָר חַגִּים שְׁמְקַרִּיבִים בָּהֶם מוֹסֵף, אֶלָּא
הֵינּוּ מֵה שְׁפִרְשָׁנוּ בְּסוּד הָאֲמוֹנָה, (בראשית ל) מִחֲשָׁף
הַלְּבָן אֲשֶׁר עַל הַמַּקְלוֹת, שְׁלֹכָל אוֹתָם שְׁבַעָה שְׁבַע
דְּרָגוֹת מְקִיפּוֹת אוֹתָם בְּצַד הַחֶסֶד, הַחַג שֶׁל הַמַּצּוֹת
כְּנָגֵד אֲבִרָהָם שְׁבֵא מִחֶסֶד, לִכְן כָּל הַדְּרָגוֹת שָׁם,
שְׁהֲרִי אֶת כָּל הַדְּרָגוֹת מְקִיף יַעֲקֹב הַשְּׁלָם לְצַד שֶׁל
חֶסֶד. הַחַג הַזֶּה כְּנָגֵד דְּרָגָתוֹ שֶׁל אֶהְרֵן שְׂאֲחוֹז
בְּחֶסֶד, כְּלָם עַמּוֹ.

דָּבָר אחר - מִשּׁוּם שְׁכָל הַדְּרָגוֹת וְכָל הַצְּדִיקִים,
כְּשִׁישְׁאוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
הַתְּגַלָּה שָׁם בְּכַתְּרִים שְׁלוֹ, וְעָתִיד לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּזְמַן
בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ. מִשּׁוּם כֵּךְ כָּל הַכַּתְּרִים רְמוֹזִים כָּאֵן
וְכָאֵן, וְנוֹטְלִים עַל אֶחָד שְׁנַיִם שְׁבַע בְּרָכוֹת כָּאֵן
מִשָּׁם. וְשָׁם עַל אֶחָד שְׁבַעָה מִשְׂאָר הַמוֹסְפִים, זֶהוּ
שְׁכָתוּב (מיכה ז) כִּימִי צִאתָךְ מֵאָרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֲנוּ
נִפְלְאוֹת. כִּיּוֹם צִאתָךְ הָיָה לוֹ לֹמַר! מֵה זֶה כִּימִי?
שְׁכָל הַיָּמִים הָעֲלִיוֹנִים הַזְּדַמְּנוּ לְשָׁם וְהַזְּדַמְּנוּ לְכָאֵן,
מִשּׁוּם כֵּךְ נִפְלְאוֹת, נִי פְלָאוֹת, חֲמִשִּׁים פְּלָאוֹת,
שְׁהֲרִי חֲמִשִּׁים שְׁעָרֵי בֵּינָה פֶתַח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְהוֹצִיא אוֹתָם מִשָּׁם, וְלִכְן מְזַכֶּרֶת בַּתּוֹרָה חֲמִשִּׁים
פְּעָמִים יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּנָגֵד חֲמִשִּׁים שְׁעָרִים, כֵּךְ
יַעֲשֶׂה לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ. וּמֵה זֶה אֲרָאֲנוּ? אֶלָּא אֲרָאֲנוּ
אֶת אוֹתוֹ הַזֶּקֶן שְׂרָאָה בְּרֵאשׁוֹנָה, שְׁכָתוּב (שמות יד)

נותן לחם לכל הַזֶּה, ו"כל" לאותו מקום שנקרא (בראשית ב) בְּשֵׂר מִבְּשָׂרֵי, ואין לה אור משלה, אלא אותם ספיחי הששית שנוזעו בה ממילא.

וְצָרִיךְ אדם באותו ערב שביעית לעשות מלאכת הארץ באותן עשר נטיעות שהשתלמו בה, שתתיחד הארץ הזו עמָהּ ולא תפרד מהם, ואף היא תקרא נטיעה, נטיעה שנטע הקדוש ברוך הוא, כדי שלא ימנע ממנה אותו טוב שיש לה עם בעלה מנוחה בשביעית. ולכן נברא אדם ביום הששי, והזדווגה עמו בת זוגו להתענג בשבת, ועכשו הזדווגה צדק עם ששי לתת אור להר סיני הזה.

וְבֵא וראה, הר חורב נקרא כְּשֶׁמְזַדְּג עִמּוֹ וְאִ"ו, ואם בני אדם מפרידים וא"ו ממנה, נקרא חרב לה', שהרי כתוב חרב, ועושה נקמות, לכן הלכה למשה מסיני תורה שבעל פה, שיכללו אותה עם אותם עשר נטיעות ערב שביעית, ויבא מזון לעולם בשביעית, שהוא מקום שאין לו אור אלא מה שנתן לו מאותו וא"ו.

וְבֵא וראה, כשעשו ישראל את העגל, והפרידו הברכות מהר חורב הזה, שהפרידו ממנו וא"ו וקצצו בנטיעות, באותן נטיעות מה כתוב? (שמות לג) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב. אותו תכשיט עליון, תפלין של ראש וזרוע ששמים ביד כהן הסירו מהם, ומאיזה מקום נתן להם? מהר חורב, כשהזדוג עמה וא"ו. וכעת (משלי טז) [ו]ינגן מפריד אלוף, ועוררו עליהם את החרב.

מִשּׁוּם כך, בני לוי שעשו לוייה למקום זה, נפרעו מהם, זהו שכתוב (שמות לב) ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי לה' אלי, ויאספו אליו כל בני לוי. שהרי לא עשו פרוה, אלא לוייה. ואמר להם משה, כה אמר ה' עברו ושובו משער לשער במחנה. משום שה"כה" הזאת נתנה להם רשות לעשות דינים. ומיהו כה? זה הר חורב, ולכן הרגו מהם כשילשת אלפי איש. שלשת לא נאמר, אלא כשילשת, כנגד אותן שלש דרגות שהיו ממלאות את הבאר הזו. זהו שכתוב (בראשית כט) והנה שם שלשה עדרי צאן רבצים עליה, משום שהם גרמו שיסתלקו ממנה, והרי בארוה.

מִשּׁוּם כך צנתה תורה שבעל פה הזאת את משה על אותן עשר נטיעות וערכה, שיקיפו את

כלו בחדוה, משום ששכינה יוצאת מתוך אותה טמאת שאר העמים, משום כך (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם.

בֵּא ראה, עשר נטיעות, ערכה ונסוף המים – הלכה למשה מסיני, שאר הדברים של התורה – תורה, וכאן הלכה. מה הטעם? אלא משום שמקום זה שנקרא הר סיני, תורה שבעל פה למדה את משה לקשר קשרי האמונה.

אוֹתָן עשר נטיעות שנטע הקדוש ברוך הוא, שאחז אותן באותו מקום שנקרא ערב שביעית, ויעשו פרי באותו בית סאה, כדי שיבא מזון לעולם בשביעית הזו, שאין להם מזון אלא מאותה שנה ששית שזורעים בה זרעים. זהו שכתוב (הושע י) זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד. מה שזורעים יהיה לאותו מקום שנקרא צדקה שלמה, ואז וקצרו לפי חסד, אז יהיה טוב העליון. ומי הוא לפי חסד? זה אברהם.

בֵּא ראה, למטה שבעה מעשים יש ביניהם. זריעה – כנגד האם העליונה, זהו שכתוב (בראשית מו) הא לם זרע. קצירה – כנגד דרגת אברהם, זהו שכתוב [ו]קצרו לפי חסד. דישה בחרוץ – כנגד דרגת יצחק, שעושה דין ומפריד תבן מאותו בר. דין מפריד ממנו, ועושה דין ברשעי העולם, ואז הוא (תהלים לה) כמץ לפני רוח. ורוח הזו זו הדרגה של יעקב, שכתוב (בראשית מה) ותחי רוח יעקב, וכנגדו זורה. ואותו המץ נתן לאש למאכל. טוחן – כנגד דרגת משה. לש – כנגד דרגת אהרן. אופה – כנגד דרגת צדיק, ונעשה לחם בידו של צדיק באותו אור שיש בציון. זהו שכתוב (תהלים קלו) נתן לחם לכל בשר. בתחלה ל"כל", ואחר כך לאותו מקום שנקרא בשר. ומה זה לחם? זה הקיום.

וּבִשְׁנָה השביעית הזו לא עושים מלאכה, אלא אוכלים אותו לחם שנתן להם בשנה הששית, וכל העולמות נחים בחדוה. וכל העניים והעשירים, כלם שוים במקום זה, שהרי כל התחתונים נזונים משנה השביעית הזו. ואם אדם עושה סחורה באותם פרות, המקום הזה של עניות מונע ממנו ברכות, ולכן מונע ממנו ברכות. וצריך אדם להראות שלארץ הקדושה הזו של הקדוש ברוך הוא יש נחת עם בעלה, והקדוש ברוך הוא

להתקיים. מה עשה? נטע אתרוג ביניהם, והוא אחד מאותם התשעה שעלה בלבו להיות זכרים. ואתרוג מה נהיה? נקבה, והינו שכתוב (ויקרא כג) פרי עץ הדר כפת תמרים:

זכר ונקבה בראם (בראשית ה). אפשר לומר כן? והרי כתוב (שם א) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו וגומר, ואחר כך (שם) אעשה לו עזר כנגדו. ויקח אחת מצלעתיו ויסגר בשר תחתנה. אלא אמר, שכתוב יצירה, וכתוב בהן עשיה, וכתוב בהן בריאה. עשיה, שכתוב זכר ונקבה ברא אתם, בעת הרפיב הנשמה על הגוף ואסף הכל. ומנין לנו שיצירה זו היא לשון אסוף הוא שכתוב (שם ב) ויצר ה' אלהים וגו' כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם, והינו שכתוב על האדם – זכר ונקבה ברא אתם. ויברך אתם.

בצלם אלהים ברא אתו. בכל אבריו ובכל חלקיו, והרי אמר, וא"ו למה הוא דומה? (תהלים קד) לעטה אור כשלמה, והרי וא"ו אינה אלא שש קצוות. אמר לו, ברית מילה וזווגו של אדם חשובים אחד. שתי ידיו שלשה. ראשו וגופו חמשה. שתי שוקיו ששה. וכנגדם פמותם בשמים, שכתוב (קהלת ז) גם את זה לעמת זה עשה האלהים. והינו ימים, (שמות לא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ולא אמר בששת ימים, מלמד שכל יום ויום יש לו פחו: ע"כ מההשמטות.

השלמה מההשמטות המשך הנ"ל

ויאמר אלהים פרו ורבו וגומר. מצוה זו להתעסק בעולם הזה בפריה ורביה ולעשות תולדות, שיתפשט השם הקדוש לכל הצדדים, וללקט רוחות ונשמות, שיהיה כבוד הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה. שכל מי שלא מתעסק בפריה ורביה, מקטין את הדמות של רבונו שלא ימצא בעולם הזה, וגורם שלא תשרה שכינה בעולם הזה. כמו שמתוספות רוחות ונשמות, כך מתוסף לרדת [נ"א דגמא] לעולם הזה כבוד המלך, שכתוב (משלי יד) ברב עם הדרת מלך ובאפס לאם מחתת רזון.

הדרת מלך – זה זיו כבוד המלך שמתוסף לרדת לעולם הזה. מחתת רזון – זה הקטנת דמות

המזבח הזה עם אותם ערבי נחל, כנגד שתי דרגות שמקיפים למעלה, שהם נצח והוד, ואז יעשו נסוף המים אותם מים חיים שבאים על ידי צדיק, ולא ימנעו ממזבח הזה הטוב העליון.

ובא וראה, כל שאר ימות השנה עושים במזבח הזה נסוף היין, רומז לדין שנכנס בה לדון את העולם. אבל בחג עושים אף במים חיים, שהרי חיים ואור נוסף באותו זמן, (ישעיה יא) כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

עושר פעמים נמנו ישראל: אחת בירידתם למצרים, שכתוב (בראשית מו) כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה וגומר. ואחת בעלייתם, שכתוב (שמות יב) כשש מאות אלף. ושתיים בחמש הפקודים. ושתיים בימי שאול, אחת בבזק ואחת בטלאים. ואחת בימי דוד, (שמואל ב כד) ויתן יואב את מספר מפקד העם אל המלך. ואחת בימי עזרא, (עזרא ב) כל הקהל כאחד. ואחת לעתיד לבא, (ירמיה לג) עד תעברנה הצאן על ידי מונה.

אשרי אדם מצא חכמה – זה אדם העליון שהשרה עליו הטוב של העתיק (פתר), אימתי. כשמגיעה החכמה, כמו שנאמר (משלי יח) מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'. זה הרצון של העתיק. ומהי החכמה הזו? זו חכמה זעירה שהיא גדולה בהתחברות למעלה. מצא, מה זה מצא? כמו שנמצאת בכל. ואדם יפיק תבונה – שצריך לעין ולהסתכל ולהוציא מהעמק העליון תבונה להאיר לחכמה הזו, ועל ידי מי היא נאורה? על ידי האדם העליון שמפיק רצון מלמעלה להאיר לה:

השלמה מההשמטות (סימן לח)

שבע צורות קדושות יש לו לקדוש ברוך הוא, וכלן כנגדן באדם, שנאמר (בראשית א) בצלם אלהים ברא אתו, זכר ונקבה ברא אתם. ואלו הן: שוק ימין ושמאל, יד ימין ושמאל, גוף וברית – הרי שש. והרי אמרת שבע? שבע הם באשתו, (שם ב) והיו לבשר אחד.

משל למה הדבר דומה? למלך שעלה בלבו לטע בננו תשעה אילנות זכרים, והיו כלם דקלים. אמר, כשיהיו כלם מין אחד, אי אפשר

יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. מה זה שוא עמלו בוניו בו? אלו סמא"ל ונחש: ע"כ מההשמטות.

נעשה אדם בצלמנו כדמותנו – שנכלל בששה צדדים כלול מהכל כמו שלמעלה, באיברים מתקנים בסוד החכמה כראוי, הכל תקון עליון. נעשה אדם – סוד של זכר ונקבה, הכל בחכמה קדושה עליונה. בצלמנו כדמותנו – להתתקן זה בזה להיות [אחד] הוא יחידי בעולם שליט על הכל.

וירא אלהים את כל אשר עשה [ד"א כלל] והנה טוב מאד – כאן נתקן מה שלא נאמר כי טוב בשני, משום שבו נברא המות. וכאן נאמר והנה טוב מאד, והולכים כמו שאמרו החברים, והנה טוב מאד – זה המות.

וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, וכי לא ראה אותו קדם? אלא הכל ראה הקדוש ברוך הוא. ומה שאמר את כל – לרבות כל הדורות שיבואו אחר כך, וכן כל מה שיתחדש בעולם בכל דור ודור בטרם שיבוא לעולם. אשר עשה – זה כל מעשי בראשית ששם נברא יסוד ועקר לכל מה שיבא ויתחדש בעולם לאחר מכן. ומשום כך ראה אותו הקדוש ברוך הוא עד שלא היה, ושם את הכל במעשה בראשית. יום הששי – מה שונה בכל הימים שלא נאמר בהם ה"א? אלא כאן כאשר נתקן העולם, התחברה הנקבה בזכר בחבור אחד. ה' בששי [שהוא] [יסוד] להיות הכל אחד. ויכלו – נתקנו הכל אחד [כאחד]. נתקנו מהכל והשתלמו בכל.

המלך שמקטין מהעולם הזה, כך מקטין גם למעלה, שהרי אותו זיו לא יורד, ונחשב על אותו אדם כאלו שפך דמים, שגרע הדמות שלמטה כמו שלמעלה, שכתוב (בראשית ט) כי בצלם אלהים עשה את האדם. והוא מקטין צלם אלהים למטה והדמות ודיוקן למעלה, ולכן צריך אדם להתעסק בפריה ורביה ולעשות צלם אלהים להגדיל כבוד ה' בכל הצדדים: ע"כ מההשמטות.

השלמה מההשמטות (סימן לח) ר"מ

מצוה זו לקיים מצות פריה ורביה לקיים בן ובת, משום שאב שם י', ואם שם ה', בן שם ו', בת שם ה', ואב ואם שיש להם בן ובת, גם ה' לא שורה עליהם. וכמו זה במעשה בראשית אמר (בראשית א) פרו ורבו, פרו מצד הימין, ורבו מצד השמאל, שבו ברא אלהים הכל, וברא זה עמוד האמצעי, את הארץ – זו שכינה. ולמה צריך ארבע, באב ואם בן ובת? משום שהרי התקדשו והתברכו בשלש קדשות ושבע ברכות שהם י', צריכות להיות ארבע אותיות ששורות עליהם עשרה, להיות אדם רשות היחיד לאדונו, שרחבו ארבעה וגבהו עשרה. ומי שמתעסק בתורה ובמצוה ביראה ובאהבת אדונו, במקום יראה שרוייה שם י', במקום אהבה שרוייה שם ה', במקום תורה שרוייה ו', ובמקום מצוה שרוייה ה', במקום המחשבה שנאמר בה (שמואל-ב יט) וזאת תורת האדם, כלול מהכל, שורה בו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, (תהלים קכז) אם ה' לא

❖ סדר הלימוד ליום טו תשרי [יום 15 בשנה] ❖

השלמה מההשמטות (סימן ט"ל)
ישב רבי ברכיה ודרש, מה זה שאנו אומרים כל יום העולם הבא, ולא יודעים מה אמר, העולם הבא מתרגם עלמא דאתי (העולם הבא), מלמד שקדם שנברא העולם עלה במחשבה לברא אור גדול להאיר, ונברא אור גדול שאין כל בריה יכולה לשלט בו. צפה הקדוש ברוך הוא שאינם יכולים לסבלו, לקח שביעי ושם להם במקומו, והשאר

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם. רבי אלעזר פתח, (תהלים לא) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים כך נגד בני אדם. בא ראה, הקדוש ברוך הוא ברא אדם בעולם והתקין אותו להיות שלם בעבודתו ולתקן את דרכיו כדי שייזכה לאור העליון שגנו הקדוש ברוך הוא לצדיקים, כמו שנאמר (ישעיה סד) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו.

למטה, מתקן ומקבל למעלה, מתקן ומקבל למטה, והוא יסוד הנפשות כלם.

אמרת שמיני, ואמרת יסוד הנפשות כלם, והרי כתוב וביום השביעי שבת וינפש? בן שביעי הוא אלא משום שמכריע ביניהם, וישנם שלש למטה ושלש ממעל, והוא שמכריע ביניהם. ומה הטעם נקרא שביעי? וכי הוא בשביעי? לא, אלא מפני שהקדוש ברוך הוא שבת בשבת באותה המדה, שכתוב (שמות לא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש. מלמד שכל יום ויום יש לו מאמר אחד שהוא אדון לו, לא מפני שהוא נברא בו, אלא מפני שהוא פועל בעולם פעלה המסורה לו בידו.

פעלו כלם פעלתם וקימו מעשיהם לבד - בא יום השביעי ופעל פעלתו. שמחו כלם, אף הקדוש ברוך הוא, ולא עוד אלא שגדלה נשמתו, שכתוב וביום השביעי שבת וינפש. ומהי שבתה זו? שאין בה מלאכה, והיא מנוחה, שכתוב שבת. משל למה הדבר דומה? למלך שהיו לו שבעה גנות, ובגן האמצעי מעין נאה נובע ממקור מים חיים, שלשה מימינו ושלשה משמאלו, ומיד שפועל בעולם אז מתמלא, ושמחים כלם ואומרים: לצרכנו הוא מתמלא. והוא משקה אותם ומגדלם, והם ממתנינים ושובתים, והוא משקה את השבעה. והרי כתוב (ישעיה מג) ממזרח אביא זרעך, והנה אחד מהם משקה אותו? אלא אמר, הוא משקה את הלב, והלב משקה אחר פן כלם. ומהי מדה שביעית? הוי אומר, זו מדת טובו של הקדוש ברוך הוא.

מה הטעם אמר את שבתתי ולא אמר את שבתתי? משל למה הדבר דומה? למלך שהיה לו כלה נאה, וכל שבוע ושבוע מזמינה יום אחד להיות עמו, והמלך יש לו בנים נאים ואוהבם, אמר להם: הואיל וכן, שמחו אתם גם פן ביום שמחתתי, כי אני בשלכם אני משתדל, ואתם גם פן הדרו אותו. ומה זה זכור ושמור? זכור לזכר, ושמור לנקבה. מה הטעם (ויקרא יט) ומקדשי תיראו? שמרו עצמכם מהרהור, כי מקדשי קדוש הוא. למה? (שם כ) אני ה' מקדשכם, אני ה' בכל צד: ע"כ מההשמטות.

ויבל אלהים ביום השביעי - זו תורה שבעל פה שהוא יום שביעי, ובה נתקן העולם שהוא

גנזו לצדיקים לעתיד לבא. אמר, אם יזכו בזה השביעי וישמרוהו - אתן להם זה לעולם אחרון, והינו שכתוב העולם הבא, שפכר בא מקדם ששת ימי בראשית. זהו שכתוב (תהלים לא) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם: ע"כ מההשמטות.

ובמה יזכה האדם לאותו האור? בתורה. שכל מי שמשתדל בתורה בכל יום, יזכה להיות לו חלק בעולם הבא, ויחשב לו כאלו בנה עולמות, שהרי בתורה נבנה העולם ונתקן. זהו שכתוב (משלי א) ה' בחכמה יסד ארץ כוונן שמים בתבונה, וכתוב (שם ח) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום. שכל מי שמשתדל בה, מתקן עולמות ומקים אותם.

ובא וראה, ברוח עשה הקדוש ברוך הוא את העולם וברוח הוא עומד, רוח של אלו שעוסקים בתורה, וכל שכן רוח של הבל תינוקות של בית רבן. מה רב טובך - זה הטוב שנגנזו ליראיך - לאותם יראי חטא. פעלת לחוסים בך - מה זה פעלת? זה מעשה בראשית. רבי אבא אמר, זה גן עדן, שהרי באמנות עשה אותו הקדוש ברוך הוא בארץ כמו שלמעלה, לחזק בו את הצדיקים. זהו שכתוב (תהלים לא) פעלת לחוסים בך נגד בני אדם. שהרי הוא נגד [בני] אדם, והאחר נגד עליונים קדושים. אמר רבי שמעון, גן העדן למעלה ונגד בני אדם הוא, ונאפלו האחר הוא נגד בני אדם] להתכנס בו צדיקים שעושים רצון רבונו.

ויבלו - שכלו מעשים שלמעלה ומעשים שלמטה. השמים והארץ - למעלה ולמטה. רבי שמעון אמר, מעשה ואמנות התורה שבכתב ומעשה ואמנות תורה שבעל פה. וכל צבאם - אלה פרטי התורה, פנים של התורה, שבעים פנים לתורה. ויכלו - שהתקיימו ונתקנו זה בזה. שמים וארץ - פרט וכלל. וכל צבאם - סודות התורה, טהרות שבתורה וטמאות שבתורה.

השלמה מההשמטות (סימן מ')

שמיני מה הוא? יש לו לקדוש ברוך הוא צדיק אחד בעולם וחיביב לו, מפני שמקים כל העולם כלו, והוא יסודו, והוא מכלכלו ומצמיחו ומגדלו ומשמחו, אהוב וחיביב למעלה, נורא ואדיר

ישראל. הברית - זה יסוד העולם. והחסד - זה אברהם, שכנסת ישראל היא שומר הברית והחסד. ונקראת שומר ישראל, זהו שומר הפתח של הכל, בו תלויים כל מעשי העולם ודאי. אשר ברא אלהים לעשות - לשכלל להתקין הכל כל יום ויום ולהוציא רוחות ונשמות, ואפלו רוחות ושרים.

ואם תאמר שאינם תקון העולם - לא כד! שהרי הם היו לתקון העולם ולהלקות בהם רשעי העולם, שהם הולכים כנגדם להוכיח אותם. ומי שהולך לשמאל, נאחז בצד השמאל כנגדם [לוקה בהם], לכן הם לתקון.

בא ראה מה כתוב בשלמה, (שמואל-ב ז) והוכחתי בושבט אנשים ובנגעי בני אדם. מי הם נגעי בני אדם? אלה אותם המזיקים. בא ראה, בשעה שנבראו, התקדש היום ונשארו רוח בלי גוף, ואלו הם בריות שלא נתקנו [ולא התיסדו], ומצד שמאל הם זהמת הזהב. ועל זה, משום שלא נתקנו והם פגומים, השם הקדוש לא שורה בהם ולא נדבקו בו, והפחד שלהם הוא מהשם הקדוש וזעים ופחדים ממנו, והשם הקדוש לא שורה במקום פגום.

ובא וראה, האדם הזה שנפגם, שלא השאיר בן בעולם הזה, כשיוצא ממנו, לא נדבק בשם הקדוש ולא מכניסים אותו לפרגוד, משום שהוא פגום ולא נשלם. ועץ שנעקר צריך נטיעה פעם אחרת כדי שהשם הקדוש ישלם בכל הצדדים, וחסרון לא ידבק בו לעולמים.

ובא וראה, הבריות הללו פגומים הם מלמעלה ומלמטה, ולכן לא נדבקים למעלה ולא נדבקים למטה. ואלה שכתוב בהם אשר ברא אלהים לעשות, שלא נשלמו למעלה ולמטה. ואם תאמר, הרי רוחות הם, למה לא נשלמו למעלה? אלא כיון שלא נשלמו למטה בארץ, לא נשלמו למעלה. וכלם באים מצד שמאל ומכסים מעיני בני אדם, ועומדים כנגדם להרע להם. בשלש הם כמו מלאכי השרת, ובשלש הם כמו בני אדם, והרי בארוה.

אחר שנבראו רוחות [ד"א נטמנו], נשארו אותם רוחות אחר הרחמים של נקב תהום רבה ליל

קיום של הכל. מלאכתו אשר עשה, ולא כל מלאכתו, שהרי תורה שבכתב הוציאה הכל בתקף של כתב שיוצא מחכמה. שלש פעמים כאן ביום השביעי: ויכל אלהים ביום השביעי. וישבות ביום השביעי. ויברך אלהים את יום השביעי. הרי שלש. ויכל אלהים ביום השביעי - זו תורה שבעל פה, שעם יום השביעי הזה נתקן העולם כמו שאמרנו. וישבות ביום השביעי - זה יסוד העולם. בספרו של רבי יבא הזקן זה יוכל. ועל כך כתוב כאן מכל מלאכתו, שהכל יצא ממנו. ואנו זה יסוד, כמו שאמרנו, שהרי מנוחה בו היתה יותר מהכל.

ויברך אלהים את יום השביעי - זה כהן גדול שמברך את הכל והוא נוטל בראש, ששנינו כהן נוטל בראש, ובו הברכות שורות לברך, ונקרא שביעי. רבי ייסא הזקן אמר, השנים הללו - אחד הוא ביסוד העולם ואחד בעמוד האמצעי [ד"א אבל שלשת אלה - אחד בערב שבת של לילה, ואחד של היום, ואחד של העולם הבא שהוא שבת הגדול].

ובן [ויקדש] אתו, את מי? את אותו מקום שאות הברית בו שורה, כמו שנאמר (שמואל-ב טו) והראני אתו ואת נהו. ובמקום זה שורים כל הקדושים למעלה [שלמעלה] ויוצאים ממנו לכנסת ישראל לתת לה תפנוק לחם ענג, והולך זה כמו שכתוב (בראשית מט) מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך. מאשר - זה קיום שלם. שמנה לחמו - [מה] שהיה [לו] לחם עני, חוזר להיות לחם ענג. והוא יתן מעדני מלך - מי המלך? זו כנסת ישראל, הוא נותן לה כל תפנוקי העולם, וכל הקדושים שיוצאים מלמעלה, מהמקום הזה יוצאים. ולכן ויקדש אתו, אתו - אות הברית.

כי בו שבת - בו מנוחת הכל [ד"א בו מנוחה] שלעליונים ותחתונים. בו שבת [ד"א באה] למנוחה. אשר ברא אלהים - מכלל של זכור יוצא שמור להתקין מעשה העולם. לעשות - זה אמן העולם, לעשות מעשה של הכל. [ס"א אשר ברא - אמן צריך לעולם וכל המעשה של הכל].

עוד פרש רבי שמעון את הדבר ואמר, כתוב (דברים ז) שומר הברית והחסד. שומר - זו כנסת

עוד אמר רבי שמעון, על זה שנינו, שבת דגמא של עולם הבא היא. כך זה ודאי. ועל זה שמטה ויובל דגמא זה בזה. ושבת ועולם הבא כך הוא. ואותה תוספת נשמה, מסוד של זכור היא באה על ספת השלום הזאת שלוקחת מהעולם הבא. והתוספת הזאת נותנת לעם הקדוש. ובאותה תוספת הם שמחים, ונשפכים מהם כל דברי החל, וכל צער וכל הצרות, כמו שנאמר (ישעיה יד) ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגוזך ומן העבדה הקשה וגו'.

ובליל שבת צריך אדם לטעם מהכל פדי להראות שספת שלום הזאת נכללה מהכל, ובלבד שלא יפגם מאכל אחד ליום, ויש אומרים שנים, לשתי הסעודות האחרות של היום, ויפה. וכל שכן אם מעלה יותר ליום ויכול לטעם ממאכלים אחרים. ולקטנים בשני תבשילים מספיק. ובארוה החברים.

גר של שבת נתן להדלקה לנשות העם הקדוש. והרי אמרו החברים, שהיא כבתה גרו של עולם והחשיכה אותו וכו', ויפה. אבל סוד הדבר – ספת שלום זו היא גבירת העולם, ונשמות שהם גרות עליונים בה הם שורות. ועל זה הגבירה צריכה להדליק, שהרי במקומה נאחזת ועושה מעשה.

ואשה צריכה בחדות הלב ורצון להדליק גר שבת, שהרי כבוד עליון הוא לה, וזכות גדולה לעצמה לזכות לבנים קדושים שיהיו גר העולם בתורה וביראה וירבו שלום בארץ, ונותנת לבעלה חיים ארכים. לכן צריכה להזהר בה.

בא ראה, שבת לילה ויום, זכור ושמור הוא כאחד, ועל זה כתוב זכור את יום השבת לקדשו, וכתוב שמור את יום השבת. זכור לזכר, שמור לנקבה, והכל אחד. אשריהם ישראל חלקו של הקדוש ברוך הוא, גורלו וירשתו, עליהם כתוב (תהלים קמד) אשרי העם שפכה לו אשרי העם שה' אלהיו.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ב)

רבי חנינא פרש כל אחד על עמדו. ששון – אחד. שמחה – שתיים. חתן – שלש. פלה – ארבע. גילה, דיצה, אהבה, אחוה, שלום ורעות

השבת ויום השבת. כיון שיצאה קדשת היום ולא השלמו, יצאו לעולם ומשוטטים לכל הרוחות, וצריך העולם להשמר מהם, שהרי אז מתעורר כל צד שמאל, ואש הגיהנם לוהטת, וכל אותם שבצד שמאל הולכים ומשוטטים בעולם. ורוצים להתלבש בגוף ולא יכולים, ואז צריכים להשמר מהם, והתקינו שיר של פגעים בכל שעה שפחד שלהם שרוי בעולם.

בא ראה, כשמתקדש היום בערב שבת, ספת שלום שורה ונפרסת בעולם. מי זו ספת שלום? זו שבת. וכל רוחות וסערות ושדים וכל רוחות הטמאה, כלם נטמנים ונכנסים בעין הרחים של נקב תהום רבה. שהרי כיון שמתעוררת קדשה על העולם, רוח הטמאה לא מתעוררת אתו, וזה בורח מלפני זה.

ואז העולם בשמירה עליונה, ולא צריך להתפלל על שמירה כמו שומר את עמו ישראל לעד אמן, שהרי זה התקן ליום חל כשהעולם צריך שמירה. אבל בשבת נפרסת ספת שלום על העולם, ונשמר בכל הרוחות, ואפלו רשעי הגיהנם שמורים הם, והכל נמצאים בשלום – העליונים והתחתונים. ולכן בקדוש היום מברכים הפורס ספת שלום עליו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים. למה על ירושלים? אלא זהו מדור של אותה ספה, וצריך לזמן את אותה ספה שנפרסה עליו ולשרות עמו, להיות [מגנה] עליו כמו אם ששורה על הבנים, ולכן לא פוחדים מכל הרוחות, ולכן הפורס ספת שלום עליו.

בא ראה, בשעה שישראל מברכים ומזמינים את ספת השלום הזאת אורחת קדושה, ואומרים הפורס ספת שלום, אז קדשה עליונה יורדת ופורסת כנפיה על ישראל, ומכסה אותם כמו אם על הבנים. וכל המינים הרעים מתכנסים מהעולם, וישראל יושבים תחת קדשת רבונם. ואז ספת השלום הזו נותנת נשמות חדשות לבניה. מה הטעם? משום שבה שרויות הנשמות [ס"א שאז זמן הזיווג, ונוטלת נשמות והן שורות בה] וממנה יוצאות. וכיון ששורה ופורסת כנפיה על בניה, מוריקה נשמות חדשות לכל אחד ואחד.

צריכה, שכתוב (איוב כח) אלהים הבין דרכה. כיון שהתחברה בבעלה, הוא נותן לה כל מה שצריך ויתקן מעשיה. זהו שכתוב והוא ידע את מקומה [ופסוק זה נקשר בסודות עליונים] ד"א פסוק זה נאמר על חכמה העליונה ונקשר בסודות עליונים, שהרי בנקדה הראשונה אין מי שיודע בה כלל, אבל אלהים הבין דרכה, זה העולם הבא. והו"א זה הטמיר מכל הטמירים, הנסתר שנקרא הו"א ולא ידוע בשם].

כתוב ויצר ה' אלהים את האדם. כאן נתקן הכל בימין ובשמאל, והרי בארנו שנקלל ביצר הטוב, אבל ויצר ה' אלהים - ביצר טוב ויצר רע.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ג)

ס"א יצר טוב ויצר רע שהוא חדוה ומביא אותה אליו, ולמעלה צד הצפון ממש, שהוא חדוה בלי זהמה שהיצר הרע אחוז בו [בה]. בתחלה, שכתוב (שיר ב) שמאלו תחת לראשי, ואחר כך וימינו תחבקני, ונתנת בין ימין לשמאל [ושמאל] [להזון], ולכן ויצר ה' אלהים, שם מלא לגבי שני צדדים אלו. את האדם וכו': ע"כ מההשמטות.

למה? אלא יצר טוב לו לעצמו, יצר הרע לעורר אליו את נקבתו [ס"א ומצד שמאל מתעורר תמיד לנקבה]. סוד הדבר, מכאן למדנו שצפון מתעורר תמיד לנקבה ונקשר עמה, ולכן נקראת אשה.

ובא וראה, יצר טוב ויצר הרע, משום שהנקבה נתנה ביניהם [נ"א שנקבה נכללת בהם] והתקשרה עמם, ולא מתקשרת עד שיצר הרע מתעורר אליה ומתקשרים זה בזה. וכיון שמתקשרים זה בזה, אז מתעורר יצר הטוב שהוא חדוה ומביא אותה אליו, [ואז נתנת ביניהם לתקן]. ועל זה ויצר ה' אלהים שם מלא אליו יצר טוב ויצר רע [ד"א ולמעלה צד הצפון ממש שהיא חדוה בלי זהמה, שייצר הרע אחוז בה בתחלה, שכתוב (שיר ב) שמאלו תחת לראשי. ואחר כך וימינו תחבקני, ונתנת בין ימין ושמאל להזון]. ועל זה ויצר ה' אלהים, שם מלא לגבי שני הצדדים הללו].

- עשר, כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם: ע"כ מההשמטות.

ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם וגו'. אמר רבי שמעון, כתוב (איוב כח) אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה. בפסוק הזה יש גוונים רבים, אלא מה זה אלהים הבין דרכה? כמו שנאמר ויבן ה' אלהים את הצלע, זו תורה שבעל פה שיש בה דרך, כמו שנאמר (ישעיה מג) הנותן בים דרך. משום כך אלהים הבין דרכה.

והוא ידע את מקומה, מי מקומה? זו תורה שבכתב שיש בה דעת. [דעת ותבונה הולכים כאחד], ה' אלהים, שם מלא להתקין לה בכל, ועל זה נקראה חכמה ונקראה בינה, משום שהיה בשם מלא - ה' אלהים, בכל בשלמות בשני השמות.

את הצלע - זו אספקלריה שלא מאירה, כמו שנאמר (תהלים לה) ובצלעי שמחו ונאספו. אשר לקח מן האדם - משום שהרי מתורה שבכתב יצאה. לאשה - להתקשר בשלהבת של צד שמאל, שהרי התורה מצד הגבורה נתנה. לאשה - להיות אש ה' קשורה כאחד.

ויבאה אל האדם - משום שלא צריכה להמצא לבדה, אלא להתכלל ולהתחבר בתורה שבכתב. כיון שהתחברה עמו, הוא יזון אתה ויתקן אותה ויתן לה מה שצריך, הינו מה שכתוב ואת הארץ, והרי בארנו. מכאן למדנו, שמי שמשיא את בתו, עד שלא תפנס לבעלה, אביה ואמה מתקנים אותה ונותנים לה כל מה שצריך. כיון שהתחברה בבעלה, הוא יזון אותה ויתן לה מה שצריך.

בא ראה, בתחלה כתוב ויבן ה' אלהים את הצלע, שאבא ואמא התקינו לה [בעשרים וארבעה קשוטים]. ויבאה בגימטריא עשרים וארבע. ואחר כך ויבאה אל האדם. [והכניס אותה בחמשה קולות: (ירמיה כה) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול פלה קול מצהלות חתנים] להתקשר הכל כאחד ולהתחבר אחד באחד. והוא נותן [לה] מה שצריך.

דבר אחר אלהים הבין דרכה - כשהבת בבית אמא, היא מסתכלת בכל יום בכל מה שבתה

עמו. ל"ב הוא [והוא] שלשים ושתיים, והיו סתומים ובהם נברא העולם. ומהו ל"ב? אמר לו, שלשים ושתיים נתיבות. משל למלך שהיה יושב בחדרי חדרים, ומנין החדרים שלשים ושנים, ולכל אחד מן החדרים יש נתיב, נאה למלך זה להפנס [הכלל] בחדרו על דרך נתיבות. אמר, לא נאה לו שלא לגלות פניו ומשפנותיו וגנזיו וחמודותיו? אמרת לא. מה עשה? נגע בפת וכלל בה כל הנתיבות ומלבושיה, והרוצה להפנס [ס"א להסתכל בעיניה] בפנים, יסתכל הנזה. ונשאה למלך.

גם נתנה לו במתנה, ולפעמים קורא אותה באהבתו [בת] אחותי, כי ממקום אחד היו, ולפעמים קורא אותה אמי. ועוד, כי אין דין אם אין חכמה, שהרי נאמר (מלכים-א ה) וה' נתן חכמה לשלמה. ואחר כך דן את הדין על מתכנתו, שכתוב (שם ג) וישמעו כל ישראל את המשפט וגומר, כי ראו כי חכמת אלהים בקרבו וגומר.

ומה חכמה נתן הקדוש ברוך הוא לשלמה? שלמה נשא שמו של הקדוש ברוך הוא, כמו שאנו אומרים, כל שלמה שבשיר השירים קדש לבד מאחד. אמר הקדוש ברוך הוא, הואיל ושמו כשמי, אשיא לך בתי, והרי נשואה היא. אמר לו, במתנה נתנה לו השם, וה' נתן חכמה לשלמה, ולא פרש. והיכן פרש? לפניו, כי ראו כי חכמת אלהים בקרבו לעשות משפט. [ומה זה משפט? אלא כל זמן שאדם עושה משפט, חכמת אלהים בקרבו] ומה זה לעשות משפט? הוי אומר, שאותה חכמה שנתנה אלהים ושהיא עמו בחדרו, היא בקרבו. זאת עוזרתו ומקרבתו, ואם לאו - מרחקתו, ולא עוד אלא מיסרתו, שכתוב (ויקרא כו) ויסרתי אתכם אף אני: ע"כ מההשמטות.

ויבן ה' אלהים. אף כאן גם כן בשם מלא, שהרי אבא ואמא התקינו אותה עד שלא באה לבעלה. את הצלע, כמו שנאמר (שיר א) שחורה אני ונאווה בנות ירושלים, אספקלריה שלא מאירה. אבל אבא ואמא התקינו לה שיתפס בבעלה עמה.

ויבאה אל האדם, מפאן למדנו שצריכים אבא ואמא של הכלה להכניסה ברשותו של החתן, כמו שנאמר (דברים כב) את בתי נתתי לאיש

את האדם, הרי בארנו, אבל זכר ונקבה כאחד, [ולא היו] נפרדים להיות פנים בפנים. מה כתוב? עפר מן האדמה. עכשו עומד להתקין. בא תראה, כשאשה מתחברת בבעלה, היא נקראת על שם בעלה. איש אשה. צדי"ק צד"ק. הוא עפר והיא עפר. [ואז] הוא צבי והיא צביה, כמו שנאמר (יחזקאל כ) צבי היא לכל הארצות.

כתוב (דברים טז) לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך אשר תעשה לך. אצל מזבח - וכי למעלה ממנו או במקום אחר מי התיר? אלא הרי בארנו, אשר זה בעלה, שהאשה היא נקראת על שם בעלה אשרה [נ"א הרי הם אשר ה"א], ועל זה כתוב (מלכים-ב כג) לבעל ולאשרה. משום כך כתוב לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך, כנגד המקום של אותו מזבח ה', שהרי מזבח ה' הוא עומד על זה, ועל זה כנגדה לא תטע לך אשרה אחרת.

בא ראה, בכל מקום, כל אותם עובדי השמש נקראים עובדים לבעל, ואלו שעובדים ללבנה נקראים עובדי אשרה. ולכן לבעל ולאשרה. ואשרה נקראת על שם בעלה אש"ר. אם כך, למה נתבטל השם הזה? אלא אשרה על שם שכתוב (בראשית ל) באשרי כי אשרוני בנות, והוא [הרי] שלא אשרוה שאר העמים ועומדת אחרת תחתי. ולא עוד, אלא שכתוב (איכה א) כל מכבדיה הזילוה, ולכן [נעבד] נתבטל השם הזה, וכדי שלא יתחזקו אותם שעושים שאר עמים עובדי עבודה זרה, וקוראים מזבח שהוא מאדמה, שכתוב (שמות כ) מזבח אדמה וגו'. משום כך עפר מן האדמה.

ויפח באפיו נשמת חיים - [דבר נכלל. אבל ויפח באפיו] נכללה נשמת חיים באותו עפר, כנקבה שמתעברת מן הזכר, שהרי מתחברים ומתמלא העפר הזה מהכל, ומהו? רוחות ונשמות. ויהי האדם לנפש חיה - כאן התתקן וקיים אדם להתקין ולזון את הנפש חיה.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ד)

אמר לו, לכה דודי נצא השדה, לכו לקדוש ברוך הוא לטייל, ואל אשב תמיד במקום אחד. ומה זה לב? אמר לו, אם כן, בן זומא מבחין ואתה

אמר רבי אלעזר, אם כך, במה נעמיד אותו למעלה יצר הרע שאוחז בנקבה? אמר לו, הרי התעוררו אלו למעלה ואלו למטה, יצר טוב ויצר רע. יצר טוב מימין, ויצר רע משמאל. ושמאל למעלה אוחז בנקבה לקשרה [להתקשר בה] כאחד בגוף, כמו שנאמר (שיר ב) שמאלו תחת לראשי. ועל זה דברים התפרשו למעלה ולמטה עד כאן. מכאן והלאה מלים של קטנות [נ"א בשרף] של זפת לקטנים שבעריסות לפרש הדבר, והרי נתעוררו בו החברים.

רבי שמעון היה הולך לטבריה, והיו עמו רבי יוסי ורבי יהודה ורבי חייא. בין כך ראו את רבי פנחס שהיה בא. כיון שהתחברו כאחד, ירדו וישבו תחת אילן אחד מאילני ההר. אמר רבי פנחס, הרי ישבנו, מאותם דברים מעלים שאתה אומר בכל יום אנו רוצים לשמע.

פתח רבי שמעון ואמר, (בראשית יג) וילך למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה בין בית אל ובין העי. וילך למסעיו? למסעו צריך להיות! מה זה למסעיו? אלא שני מסעות הם, אחד שלו ואחד של השכינה, שהרי כל בן אדם צריך להמצא זכר ונקבה כדי לחזק האמונה, ואז השכינה לא נפרדת ממנו לעולמים.

ואם תאמר, מי שיוצא לדרך שלא נמצא זכר ונקבה, השכינה נפרדת ממנו? בא ראה, מי שיוצא לדרך יסדר תפלה לפני הקדוש ברוך הוא כדי להמשיך עליו שכינת רבונו עד שלא יצא לדרך, בזמן שנמצא זכר ונקבה. כיון שסדר תפלתו ושבתיו ושכינה שורה עליו - יצא, שהרי השכינה הזדווגה עמו, כדי שימצא זכר ונקבה. זכר ונקבה בעיר, זכר ונקבה בשדה. זהו שכתוב (תהלים פה) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו.

בא ראה, כל זמן שכן אדם מתעכב בדרך, [בכל כחו] צריך לשמר מעשיו כדי שהזווג העליון לא יפרד ממנו, וימצא פגום בלי זכר ונקבה. בעיר צריך כשננקבתו עמו, כל שכן פאן שהזווג העליון נקשר בו. ולא עוד, אלא שהזווג העליון הזה שומר אותו בדרך ולא נפרד ממנו עד שישוב לביתו.

בשעה שנכנס לביתו צריך לשמח את אשתו [ביתו], משום שאשתו גרמה לו אותו

הזה וגו'. מכאן ואילך בעלה יבוא אליה, שהרי הבית הוא שלה, שכתוב (בראשית כט) ויבא אליה. ויבא גם אל רחל. בהתחלה ויבאה אל האדם, שעד כאן יש לאבא ולאמא לעשות, אחר כך הוא יבא אליה, וכל הבית שלה הוא, ויטל רשות ממנה.

ועל זה הערנו, שכתוב (שם כח) ויפגע במקום וילך שם, שנטל רשות בהתחלה. מכאן למדנו, שמי שמתחבר באשתו, צריך לבקש ממנה ולשמח אותה בדברים, ואם לא - שלא ילון אצלה, כדי שיהיה רצון שלהם כאחד בלא אנס.

וילן שם פי בא השמש, להראות שאסור לו לאדם לשמש מטתו ביום. ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו, כאן למדנו שאפלו יהיו למלך מטות זהב ולבושי כבוד ללון בהם, והמלכה תתקין לו מטה מתקנת מאבנים - יעזב את שלו וילון במה שהיא תתקין, שכתוב וישכב במקום ההוא.

בא ראה מה כתוב כאן, ויאמר האדם זאת הפעם וגו'. הרי ערכות של הדברים להמשיך עמה חביבות ולהמשיך אותה (עמה) לרצונו לעורר עמה אהבה. ראה כמה ערכים אותם דברים, כמה דברי אהבה הם, עצם מעצמי ובשר מבשרי, כדי להראות לה שהם אחד ואין פרווד ביניהם בכל.

עבשו מתחיל לשבח אותה - לזאת יקרא אשה. זו היא שלא ימצא כמותה, זוהי כבוד הבית, כל הנשים לפניך כקוף בפני אדם. אבל לזאת יקרא אשה - שלמות הכל. לזאת ולא לאחרת. הכל הוא דברי אהבה, כמו שנאמר (משלי לא) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה.

על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד, הכל להמשיכה באהבה ולהדבק עמה. כיון שעורר אליה כל הדברים הללו, מה כתוב? והנחש היה ערום וגו'. הרי התעורר יצר הרע לאחוז בה כדי לקשרה בתאות הגוף ולעורר אליה דברים אחרים שיצר הרע מתענג בהם.

עד שלאחר כך מה כתוב, ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאונה הוא לעינים, ותקח מפריו ותאכל. קבלה אותו ברצון, ותתן גם לאישה עמה [ויאכל]. הרי אז היא התעוררה אליו בתאונה להתעורר [לתת] לו רצון ואהבה, זה דבר להראות מעשה לבני אדם כמו שלמעלה.

ואז האם העליונה מוריקה ברכות כדי לברך אותם. כמו זה האם התחתונה לא נמצאת אצל הזכר אלא בזמן שהתתקן הבית, ובא הזכר לנקבה שלו והתחברו כאחד. אז האם התחתונה מוריקה ברכות לברך אותם.

ועל זה הזכר מתעטר בביתו בשתי נקבות כמו שלמעלה. וזהו סוד הכתוב (שם מט) עד תאות גבעת עולם. הע"ד הזה, תאות של גבעות עולם בו. נקבה עליונה לתקן אותו ולעטר אותו ולברך אותו, נקבה התחתונה להתחבר בו ולהזון ממנו.

ובמו זה למטה, כשזכר נשא, תאות גבעות עולם אליו, ומתעטר בשתי נקבות – אחת עליונה ואחת תחתונה. העליונה להוריק עליו ברכות, והתחתונה להזון ממנו ולהתחבר עמו. ובן אדם בביתו תאות גבעות עולם אליו ומתעטר בהם.

כשיוצא לדרך לא כף. האם העליונה מתחברת עמו, והתחתונה נשארת. כששב לביתו, רוצה להתעטר בשתי נקבות כפי שאמרנו. אמר רבי פנחס, אפלו בקלפות בקשר של ספירים לא פותחים פתחון לפניך.

אמר רבי שמעון, כמו זה התורה עומדת בין שני בתים, כמו שכתוב (ישעיה ח) לשני בתי ישראל וגו'. אחד נסתר עליון, ואחד גלוי יותר. [הנסתר] העליון [זה] קול גדול, שכתוב (דברים ה) קול גדול ולא יסף. והקול הפנימי הזה הוא שלא נשמע ולא מתגלה. וזהו כשנובע בית הגרון, יוצאת [בו] ה' בחשאי, ותמיד נובע ולא פוסק. והוא דק פנימי שלא נשמע לעולמים.

ומכאן יוצאת התורה שהיא קול יעקב. וזה נשמע [שנשמע] שיוצא [יוצא] מאותה שלא נשמעת, ואחר כך הדבור נאחז עמו ויוצא החוצה מכחו ומתקפו. וקול של יעקב שהוא תורה, אוחז בין שתי נקבות. אוחז בפנימי הזה שלא נשמע, ואוחז בזה שבחוץ שנשמע.

שנים הם שלא נשמעים, ושנים שנשמעים. שנים שלא נשמעים זוהי חכמה העליונה הנסתרת שעומדת במחשבה שלא מתגלה ולא נשמעת. אחר כך יוצאת ומתגלה מעט בחשאי, שלא נשמע אותו שנקרא קול גדול, שהוא דק ויוצא בחשאי.

זווג עליון. פיון שבא אליה, צריך לשמח אותה משום שני טעמים. אחד משום חדות אותו זווג, חדות המצוה היא, וחדות המצוה חדות השכינה היא.

ולא עוד, אלא שמרבה שלום סתם [למטה] [נ"א לאשה]. זהו שכתוב (איוב ה) וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא. וכי אם לא פוקד את אשתו זה חטא? כך זה בודאי! משום שגורע כבוד זווג העליון שהזדווגה בו ואשתו גרמה לו. ואחד – שאם אשתו מתעברת, הזווג העליון מריק בה נשמה קדושה, שהרי הברית הזו נקראת ברית הקדוש ברוך הוא. ועל זה צריך לכוון בחדוה זו כמו שצריך בחדות השבת [של אותם חכמים], שהוא זווג החכמים. ועל זה וידעת כי שלום אהלך, שהרי השכינה באה עמך ושורה בביתך. ועל זה (שם) ופקדת נוך ולא תחטא. מה זה ולא תחטא? לשמש לפני השכינה חדות המצוה.

כמו זה תלמידי חכמים שפורשים מנשותיהם כל אותם ימי השבוע] כדי להתעסק בתורה, הזווג העליון נזדוג בהם ולא נפרד מהם כדי שימצא זכר ונקבה. פיון שנכנסת שבת, צריכים תלמידי חכמים לשמח את נשותיהם משום כבוד הזווג העליון, ולכוון לבם ברצון רבונם כמו שנאמר.

כמו זה מי שאשתו בימי טמאתה ושומר אותה כראוי, כל אותם הימים הזווג העליון מזדוג עמו שימצא זכר ונקבה. פיון שאשתו נטהרת, צריך לשמח אותה שמחת מצוה חדוה עליונה. וכל הטעמים שאמרנו עולים בדרגה אחת. סתמו של דבר – כל אותם בני האמונה צריכים לכוון לב ורצון בזה.

ואם תאמר, אם כך, שבח הוא של האיש כשיוצא לדרך יותר מאשר בביתו, משום הזווג העליון שמזדוגת עמו – בא ראה, בזמן שכן אדם הוא בביתו, עקר הבית אשתו, משום ששכינה לא זזה מהבית משום אשתו, כמו ששנינו, שכתוב (בראשית כד) ויבאה יצחק האהלה שרה אמו, שגר הדליקה. מה הטעם? משום שהשכינה באה לבית. **סוד** הדבר – האם העליונה לא נמצאת אצל הזכר אלא בזמן שנתקן הבית והתחברו זכר ונקבה,

בְּרוּמִית, שְׂמַאל בְּיָמִין, כְּדִי לְשַׁבֵּר אֶת כַּחַם שֶׁל שְׂאֵר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. נֶאֱמַר ה' לֹאדְנִי - נֶאֱמַר ה' זֶה יַעֲקֹב. לֹאדְנִי - זֶה (יהושע ג) אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. דְּבַר אַחַר נֶאֱמַר ה' - זֶה יוֹכֵל. לֹאדְנִי - זֶה שְׂמֵטָה, שְׂכַתוֹב בָּהּ (שמות כא) אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדְנִי. שֶׁב לִימִינִי - שְׁהָרִי הַיָּמִין מִתְחִיל בַּיּוֹבֵל, וְשְׂמֵטָה צָרִיף לְקִשֵׁר בְּיָמִין.

בא רָאָה, שְׂמֵטָה זֹו לֹא נִקְשְׁרַת בְּקִיּוּם שְׁלֵם בְּיָמִין וּבְשְׂמַאל מִיּוֹם שֶׁנִּבְרְאָת. כְּשֶׁרוּצָה לְהִתְקַשֵּׁר, הוֹשִׁיט זְרוּעַ שְׂמַאל כְּנִגְדָּה וּבְרָא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבְגִלְלָה שֶׁהוּא מִצַּד שְׂמַאל, אֵין בּוֹ קִיּוּם עַד הַזְּמַן שֶׁל הָאֵלֶף הַשְּׁבִיעִי, שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם לְחוּד מִתְקַשֵּׁר אֶז בְּיָמִין. וְאֶז תְּהִיָּה בֵּין הַיָּמִין וְהַשְּׂמַאל בְּקִיּוּם שְׁלֵם, וְיִמְצְאוּ שְׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאָרֶץ חֲדָשָׁה, וְאֶז לֹא תִזוּז מִשָּׁם לְעוֹלָמִים.

✧ סדר הלימוד ליום טז תשרי [יום 16 בשנה] ✧

בא רָאָה, בְּשִׁלְהֶבֶת שְׁעוֹלָה יֵשׁ שְׁנֵי אוֹרוֹת. אֶחָד אוֹר לְבָן שְׂמַאִיר, וְאֶחָד אוֹר שֶׁנֶּאֱחָז בָּהּ שְׁחַר אוֹ תְּכֵלֶת. אוֹתוֹ אוֹר לְבָן הוּא לְמַעְלָה וְעוֹלָה בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְתַחְתּוֹ אוֹתוֹ אוֹר תְּכֵלֶת אוֹ שְׁחַר שֶׁהוּא כֶּסֶף לְאוֹתוֹ לְבָן.

ואותו אוֹר לְבָן שׁוֹרָה עָלָיו, וְנֶאֱחָזִים זֶה בָּזֶה לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד. וְאוֹתוֹ אוֹר שְׁחַר אוֹ גִּן תְּכֵלֶת שֶׁהוּא לְמַטָּה הוּא כֶּסֶף כְּבוֹד לְאוֹתוֹ לְבָן, וְעַל זֶה סוּד הַתְּכֵלֶת. וְכֶסֶף זֶה תְּכֵלֶת שְׁחַר נֶאֱחָז בְּדֶבַר אַחַר לְהַדְלִק, שֶׁהוּא מְלֻמְטָה, וְהַהוּא מְעוֹרֵר אוֹתוֹ לְהֶאֱחָז בְּאוֹר הַלְבָן [הַעֲלִיּוֹן].

והתכלת הַשְּׁחַר הַזֶּה לְפַעְמִים חוֹזֵר לְהִיּוֹת אָדָם. וְאוֹתוֹ אוֹר לְבָן שְׁעָלָיו לֹא מִשְׁתַּנֶּה לְעוֹלָמִים, שְׁהָרִי הוּא תְּמִיד לְבָן, אֲבָל תְּכֵלֶת זֶה מִשְׁתַּנֶּה לְגוֹנִים הַלְלוֹ. לְפַעְמִים תְּכֵלֶת אוֹ שְׁחַר, וְלְפַעְמִים אָדָם, וְזֶה נֶאֱחָז לְשְׁנֵי צְדָדִים. נֶאֱחָז לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ אוֹר [עֲלִיּוֹן] לְבָן. נֶאֱחָז לְמַטָּה בְּדֶבַר הַהוּא שֶׁתַּחְתּוֹ שְׂמֵטָה בּוֹ לְהָאִיר [דְּבָרִים שְׂשָׁמִים לוֹ לְהַדְלִיק] וְלְהֶאֱחָז בּוֹ.

וְזוֹ אוֹכְלֵת תְּמִיד וּמִשְׁמִידָה לְאוֹתוֹ דְּבַר שְׂשָׁמִים לָהּ. שְׁהָרִי בְּכָל מָה שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ לְמַטָּה וְשׁוֹרָה עָלָיו, אוֹתוֹ אוֹר תְּכֵלֶת מִשְׁמִיד אוֹתוֹ וְאוֹכֵל אוֹתוֹ,

שְׁנֵים הֵם שְׁנֵשְׂמָעִים, אוֹתָם שְׁיוּצָאִים מִכָּאן הַקּוֹל שֶׁל יַעֲקֹב וְדַבּוּר שֶׁנֶּאֱחָז עִמּוֹ. הַקּוֹל הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁהוּא בְּחִשָּׁאֵי שְׁלֹא נִשְׁמָע, הִיא בֵּית לְחֻכְמָה הַעֲלִיּוֹנָה, וְכָל נִקְבָה נִקְרָאת בִּי"ת. וְהַדַּבּוּר הָאֲחֵרוֹן הַזֶּה הוּא בֵּית לְקוֹל שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהוּא תוֹרָה. וְעַל כֵּן הַתוֹרָה מִתְחִילָה בְּבִי"ת, בִּי"ת רֵאשִׁית.

פָּתַח וְאָמַר, בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים, הִינּוּ שְׂכַתוֹב וַיְבַן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֹּלַע. אֶת הַשָּׁמַיִם, הִינּוּ שְׂכַתוֹב וַיְבַאֵה אֶל הָאָדָם. וְאֶת הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַצֵּם מַעֲצָמִי. וְדַאִי זוֹהִי אָרֶץ הַחַיִּים.

עוֹד פָּתַח רַבִּי שְׂמַעוֹן וְאָמַר, (תהלים ק) נֶאֱמַר ה' לֹאדְנִי שֶׁב לִימִינִי עַד אֲשִׁית אֵיבִיךָ הַדָּם לְרַגְלֶיךָ. נֶאֱמַר ה' לֹאדְנִי - הַדְּרָגָה הַעֲלִיּוֹנָה לְדְרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה אוֹמַרְת שֶׁב לִימִינִי, לְקִשֵׁר מְעַרְבִית

אם כִּן, בְּמָה נִעְמִיד שֶׁב לִימִינִי? אֲלָא עַד זְמַן יְדוּעַ, שְׂכַתוֹב עַד אֲשִׁית אֵיבִיךָ הַדָּם לְרַגְלֶיךָ, וְלֹא תְּמִיד. אֲבָל בְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא תִזוּז מִשָּׁם לְעוֹלָמִים, שְׂכַתוֹב (ישעיה נד) כִּי יָמִין וּשְׂמַאוֹל תִּפְרָצִי, לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד.

בא רָאָה, אֶת הַשָּׁמַיִם - זֹו שְׂכִינָה עֲלִיּוֹנָה (בִּינָה). וְאֶת הָאָרֶץ - זֹו שְׂכִינָה שְׁלֻמְטָה בְּהַתְּחַבְּרוֹת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד, וְהָרִי נֶאֱמַר כְּמוֹ שֶׁהִעִירוּ בּוֹ הַחֲבָרִים עַד עַכְשָׁיו.

רצו [רצה] לְלַכֵּת. קָמוּ. אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, דְּבַר כָּאן אֲצִלְנוּ. פָּתַח רַבִּי שְׂמַעוֹן וְאָמַר, שְׁנֵי פְּסוּקִים כְּתוּבִים, (דברים ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֲכָלָה הוּא, וְכַתוּב שָׁם (שם) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בָּהּ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם. אֶת הַפְּסוּקִים הַלְלוּ בְּאַרְנוֹ אוֹתָם בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וְהַחֲבָרִים הִעִירוּ בָּהֶם. בֹּא תִרְאֶה, כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֲכָלָה הוּא, הָרִי נֶאֱמַר הַדְּבַר הַזֶּה בְּתוֹךְ הַחֲבָרִים שִׁישׁ אֵשׁ אוֹכְלֵת אֵשׁ, [וַיֵּשׁ אֵשׁ] וְאוֹכְלֵת אוֹתָהּ וּמִשְׁמִידָה אוֹתָהּ, הִיּוֹת שִׁישׁ אֵשׁ חֲזָקָה מֵאֵשׁ, וּפְרָשׁוּהָ.

אבל בֹּא רָאָה, מִי שְׁרוּצָה לְדַעַת חֻכְמַת הַיְחוּד הַקְּדוּשׁ, יִסְתַּכַּל בְּשִׁלְהֶבֶת שְׁעוֹלָה מִתּוֹךְ הַגְּחָלֶת אוֹ מִתּוֹךְ נֵר שְׁדוּלֶק. שְׁהָרִי הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא עוֹלָה אֲלָא כְּשֶׁנֶּאֱחָזַת בְּדַבָּר גַּם [אַחַר].

היא נדבקת באור הלבן, וישראל נדבקים בה [למטה] ועומדים תחתיה להדליק אותה, ואז הכל אחד. וזהו סוד הקרבן, שהעשן שעולה מעורר אותו לאור התכלת הזה להדליק. וכשנדלק, מתחבר באור הלבן, והנר דולק ביחוד אחד.

ומשום שדרכו של האור התכלת הזה להשמיד ולהיות אוכל כל מה שנדבק בו תחתיו.

כשרצון נמצא נר דולק בחבור אחד, אז כתוב (מלכים א-יח) ותפל אש ה' ותאכל את העלה וגו'. ואז נודע שאותו נר דולק בחבור אחד וקשר אחד. אור תכלת נדבק באור לבן והוא אחד. אוכל תחתיו חלבים ועולות שמשמע שזה לא אוכל [נ"א והוא ועולות שהרי לא אוכל] תחתיו, אלא בזמן שהוא עולה [דולק] והכל נקשר ומתחבר באור הלבן, ואז הוא שלום העולמים כלם, והכל נקשר ביחוד אחד.

ואחר שסים להשמיד תחתיו אור תכלת זה, מתדבקים בו תחתיו כהנים לויים וישראל.

אלה בחדות השיר, ואלה ברצון הלב, ואלה בתפלה. נר דולק עליהם. ונדבקים האורות כאחד ומאירים העולמות, ומתברכים עליונים ותחתונים.

ואז ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום. ואתם? אתם צריך לכתב! אלא ו' -

להוסיף על חלבים ועולות שהם נדבקים בו ואוכלים ומשמידים, ואתם מתדבקים בו באותו אור תכלת שחר שאוכלת ואתם קימים. זהו שכתוב חיים כלכם היום. [ס"א ותכלת וארגמן] כל הגונים טובים לחלום, חוץ מתכלת שהוא אוכל ומשמיד תמיד, והוא אילן שבו מות ושורה על העולם התחתון. ומשום שהכל שורה תחתיו, הוא אוכל ומשמיד.

ואם תאמר כן, גם שורה בשמים למעלה, וכמה צבאות הם למעלה, וכלם [משמידים ואוכלים] קימים. בא ראה, כל אותם שלמעלה באותו אור תכלת נכללים, אבל התחתונים לא כן, שהם דבר גס, העולם [נ"א אחר למטה על מה] שעומד ושורה עליו. ולכן אוכל ומשמיד אותם. ואין לה דבר אחר למטה בעולם שלא ישמד, משום שאור התכלת משמיד כל מה שעומד עליו.

בארבעים וחמשה גונים של מיני אורות נחלק העולם. שבעה נחלקים לשבעה

משום שדרכו היא להשמיד ולהיות אוכל, שהרי בו תלויה השמדת הכל, מות של הכל. ולכן היא אוכלת כל מה שנדבק בה למטה.

ואותו אור לבן ששורה עליו לא אוכל ולא משמיד לעולמים ולא משתנה אורו, ועל זה אמר משה כי ה' אלהיך אש אכלה הוא. אכלה ודאי. אוכל ומשמיד כל מה ששורה תחתיו. ועל זה אמר ה' אלהיך ולא אלהינו, משום שמושה באותו אור לבן שלמעלה היה שלא השמיד ולא אכל.

בא ראה, אין לו התעוררות להדליק האור התכלת הזה להתאחד באור לבן אלא על ידי ישראל שהם נדבקים בו תחתיו.

ובא וראה, אף על פי שדרך של האור תכלת ושחר הזה להשמיד כל מה שנדבק בו תחתיו, ישראל נדבקים בו תחתיו ועומדים בקיום. זהו שכתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים. בה' אלהיכם ולא אלהינו [אלא בה' אלהיכם], באותו אור תכלת שחר שאוכל ומשמיד כל מה שנדבק בו תחתיו, ואתם מתדבקים בו וקימים, שכתוב חיים כלכם היום.

ועל האור הלבן שרוי למעלה אור נסתר שמקיף אותו, וסוד עליון כאן. והכל תמצא בשלהבת שעולה וחקמות של העליונים בה. בא ר' פנחס ונשקו. אמר, ברוך הרחמן שנפגשנו כאן. הלכו עם רבי פנחס שלשה מילין.

חזרו רבי שמעון והחברים. אמר רבי שמעון, זה שאמרנו סוד החכמה הוא ביחוד הקדוש שמשום כן ה"א אחרונה של השם הקדוש הוא אור תכלת שחר שנאחז ביה"ו, שהוא אור לבן שמאיר.

בא ראה, לפעמים האור התכלת ד', ולפעמים ה'. אלא בזמן שלא נדבקים בו ישראל למטה להדליק אותו להאחז באור הלבן הוא ד', ולפעמים שמעוררים אותו להתחבר עם האור הלבן, אז נקרא ה'. מנין לנו? שכתוב (שם כב) כי יהיה נערה בתולה. נער כתוב בלי ה', מה הטעם? משום שלא התחברה בזכר, ובכל מקום שלא נמצאים זכר ונקבה, ה"א לא נמצאת ועולה משם, ונשאר ד'.

שהרי היא כל זמן שמתחברת באור הלבן שמאיר נקראת ה', שהרי אז הכל מתחבר כאחד.

מתגלגלים הפסאות אחד באחד, [יורדים ולוקחים] לוקחים כל אותן הרשתות לתוכם ומכניסים אותם לתחתית התהום התחתונה. עומד כפסא אחד ועולה למעלה מכל אותם התהומות, ועומד כפסא אחר למטה של כל התהומות. בין שני כפסאות אלו מתגלגלים כל אותם תהומות. וכל אותם צנורות ננעצו בין שני הפסאות הללו.

שבעים וחמשה [אורות] צנורות הם. שבעה הם עליונים של הכל, וכל אותם אחרים אחוזים בהם, וכלם נעוצים בגלגלי הפסא הזה בצד הזה, ונעוצים בגלגלי הפסא הזה בצד הזה.

בהם [נ"א בפתהומות] מים עולים ויורדים. אותם שיורדים כורים בפתהומות ובוקעים אותם שעולים נכנסים באותם נקבי האבנים, ועולים וממלאים לשבעת הימים. עד כאן שבעה גונים של אורות בסוד עליון.

שבעה אורות אחרים נחלקים לשבעה ימים, וים אחד כולל אותם. אותו הים האחד הוא ים העליון שכל שבעת הימים כלולים בו. שבעה אורות הללו נכנסים לתוך אותו הים ומכים בו לים [לשבעים] לשבעה צדדים. וכל צד וצד נחלק לשבעה נחלים, כפתוב (ישעיה יא) והכהו לשבעה נחלים וגו'. וכל נחל ונחל נחלק לשבעה נהרות, וכל נהר ונהר נחלק לשבע דרכים, וכל דרך ודרך נחלקת לשבעה שבילים, וכל מימי הים כלם נכנסים לתוכם.

שבעה אורות עולים ויורדים לשבעה צדדים. שבעה אורות עליונים נכנסים לתוך הים. ששה הם, ומעליון אחד יוצאים. כמו שנוטל הים, כך מחלק מימיו לכל אותם ימים, לכל אותם נהרות. תנין אחד למטה בצד שמאל שט בכל אותם נהרות בא בצד. קשקשיו כלם חזקים כברזל, ומגיע לשאב, ושואב מקומה. וכל אותם האורות נחשכים לפניו. פיו ולשונו לזהטים אש. [חד לשונו] מחדדת לשונו כחרב חזקה.

עד שמגיע להכנס למקדש לתוך הים, ואז מטמא את המקדש והאורות נחשכים, ואורות עליונים עולים מהים. ואז נחלקים מימי הים בצד

תהומות. כל אחד מפה בפתהום שלו, ואבנים מתגלגלות בתוך התהום, ונכנס אותו אור באותם אבנים ונוקב אותם, ומים יוצאים בהם, ושוקעים כל אחד ואחד על התהום ומכסה לשני צדדים.

יוצאים מים באותם נקבים, ונכנס אור ומפה לארבעת צדדי התהום. מתגלגל האור בחרתו, ופוגשים באחד, ונחלקים המים, ואוחזים כל אותם שבעה בשבעה תהומות, וכורים [שורים] בחשכים של התהום. והחשכים הללו מתערבים בהם, ועולים המים ויורדים ומתגלגלים באותם מאורות. ומתערבים כאחד אורות וחשך ומים, ונעשו מהם אורות שלא נראים חשוכים.

כל אחד מפה בחרו, ונחלקים לשבעה וחמשה צנורות של התהום, ובהם זורמים מים. כל צנור וצנור עולה בקולו, והתהומות מזדעזעים. וכשאותו קול נשמע, כל תהום קורא לחברו ואומר: חלק מימך ואכנס בך. זהו שפתוב (תהלים מב) תהום אל תהום קורא לקול צנורך.

תחת אלה שלש מאות [וששים] ושמונים [וחמשה] גידים. מהם לבנים ומהם שחורים ומהם אדמים. נכללו זה בזה ונעשו גון אחד. אותם גידים נרקמו בשבע עשרה רשתות, וכל אחת נקראת רשת גידים. [התקימו] נרקמו זה בזה ויורדים בתחתית התהום. תחת אלה עומדות שתי רשתות כמראה הברזל, ושתי רשתות אחרות כמראה הנחשת.

שני כפסאות עומדים עליהם, אחד מימין ואחד משמאל. כל אותן רשתות מחברות כאחד, ומים יורדים מאותם צנורות ונכנסים ברשתות האלה. אותם שני כפסאות, אחד כפסא של רקיע שחר, ואחד כפסא של רקיע תחש. שני הפסאות הללו, כשהם עולים, עולים [באחד] באותו כפסא של הרקיע השחר. וכשיורדים, יורדים באותו כפסא של רקיע התחש.

שני הפסאות הללו, אחד מימין ואחד משמאל. ואותו כפסא של הרקיע השחר מימין, ואותו כפסא של הרקיע התחש משמאל. כשעולים בכפסא של הרקיע השחר, מנמיך הכפסא של הרקיע שמאל ויורדים בו.

אז היו יודעים ורואים אספקלריות עליונות, ועיניהם אורו ושמחים לדעת ולשמע. ואז חגר להם הקדוש ברוך הוא חגורות של אותיות שמו הקדוש שלא יוכל לשלט עליהם הנחש הזה ולא יטמא אותם כמו קדם. פיון שחטאו בעגל, בטלו מהם כל אותן דרגות ואורות עליונים, ובטלו מהם אותן חגורות מזינות שהתעטרו מהשם העליון הקדוש, והמשיכו עליהם נחש הרע כמו מקדם וגרמו מות לכל העולם. ואחר כך מה כתוב? (שמות לד) וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו.

בא ראה מה כתוב בתחלה [שמות יד], וירא ישראל את היד הגדלה. וכלם רואים אורות עליונים ומאירים באספקלריה שמאירה, שכתוב, (שם ט) וכל העם ראים את הקולת. ועל היס היו רואים ולא פוחדים, שכתוב (שם טו) זה אלי ואנוהו. אחר שחטאו, פני הסרסור לא היו יכולים לראות, שכתוב (שם לד) וייראו מגשת אליו.

בא ראה מה כתוב בהם, (שם לג) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, שבטלו מהם אותם כלי זין [שהתחברו בהם] [שהתחברו בהם] בהר סיני כדי שלא ישלט בהם נחש רע. פיון שבטלו מהם מה כתוב? (שם) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה.

אמר רבי אלעזר, מה הפסוק הזה אל זה? אלא פיון שידע משה שבטלו מישראל אותם כלי זין עליונים, אמר, הרי ודאי מכאן והלאה נחש רע יבא לדור ביניהם, ואם יקום כאן מקדש ביניהם – יטמא. מיד – ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה. כי ראה משה שהרי אז ישלט נחש רע מה שלא היה מקדם לזה.

וקרא לו אהל מועד, וכי לא היה בהתחלה אהל מועד? אלא בהתחלה אהל סתם, וכעת אהל מועד. מה זה מועד? רבי אלעזר אמר לטוב, ורבי אבא אמר לרע. רבי אלעזר אמר לטוב – מה מועד שהוא יום חדוה של הלבנה שנתוספה בו קדשה. [מה מועד] לא שולטת בו חסרון, גם כאן קרא לה בשם זה, להראות שהרי התרחק [נחש] אהל מביניהם ולא נפגם, ועל זה וקרא לו אהל מועד כתוב.

שמאל, והים קופא ומימיו לא זורמים. ועל זה סוד הדבר, כמו שכתוב והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה ה' אלהים. סוד הנחש הרע יורד מלמטה למעלה [ס"י מלמעלה למטה], והוא שט על פני המים המרירים, ויורד לפתות למטה עד שיפלו לתוך רשתו.

הנחש הזה הוא מות שבעולם, והוא נכנס במעיו הנסתרים של האדם. הוא לצד שמאל. ויש נחש אחר של החיים בצד ימין. שניהם הולכים עם בן האדם כמו שבארנוה.

מבל חית השדה, שהרי כל שאר חיות השדה אין בהם חכם להרע כמו זה, משום שהוא זהמת הזהב. אוי למי שנמשך אחריו, שהוא גורם לו מות ולכל מי שהולך אחריו, והרי בארנוה. אדם נמשך אחריו למטה ויורד לדעת בכל מה שלמטה. כמו שיורד, כך נמשך רצונו ודרכו אחריהם, עד שמגיעים לנחש הזה ורואים תאות העולם ודרכיו שטים במקום זה. אז קם, והוא נמשך אחר אדם ואשתו ונדבק בהם, וגרם להם מות ולכל הדורות שבאו אחריו. עד שהגיעו ישראל להר סיני, לא פסקה זהמתו מהעולם, והרי נתבאר. פיון שחטאו ונדבקו בעץ ששורה בו מות למטה, מה כתוב? וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן. מהלך אין כתוב כאן, אלא מתהלך.

בא ראה, עד שאדם לא חטא, היה עולה ועומד בחכמת האור העליון ולא היה נפרד מעץ החיים. פיון שהגדיל תאנתו לדעת ולרדת למטה, נמשך אחריהם עד שנפרד מעץ החיים, וידע רע ועזב הטוב. ועל זה כתוב (תהלים ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרוך רע. מי שנמשך אחר רע, אין לו דירה עם עץ החיים.

ועד שלא חטאו, היו שומעים קול מלמעלה והיו יודעים חכמה עליונה ועומדים בקיום של זהר העליון ולא פוחדים. פיון שחטאו, אפלו קול שלמטה לא יכלו לעמד בו. כמו זה, עד שלא חטאו ישראל, בשעה שעמדו ישראל על הר סיני נתבטלה מהם זהמת הנחש הזה, שהרי אז בטול יצר הרע היה מהעולם ורחו אותו מהם, ואז נאחזו בעץ החיים ועלו למעלה ולא ירדו למטה.

כִּיּוֹן שְׁחַטְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָה, שְׁבָה הַלְבָנָה לְהַפְגֹם כְּמוֹ מִקְדָּם, וְשָׁלַט הַנְחָשׁ הָרַע וְאָחַז בָּהּ וּמָשַׁךְ אוֹתָהּ אֵלָיו. וּכְשִׁידַע מִשֶּׁה שְׁחַטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְהוֹסֵר מֵהֶם אוֹתָם כְּלִי זִין קְדוֹשִׁים עֲלִיוֹנִים, יָדַע וְדָאֵי שְׁהָרִי הַנְחָשׁ אָחַז בַּלְבָּנָה לְהַמְשִׁיכָה אֵלָיו וּנְפַגְמָה, וְאָז הוֹצִיא אוֹתָהּ הַחוּצָה.

וּכִיּוֹן שְׁעַמְדָה לְהַפְגֹם, אָף עַל גַּב שְׁיִהוּשֶׁע עֶמֶד בְּעֵטְרָה שֶׁל כְּלִי הַזִּין שְׁלוֹ, כִּיּוֹן שְׁהַפְגֹם שָׂרָה בָּהּ וְחִזְרָה כְּמוֹ שֶׁנְּפַגְמָה בַּחֲטָא שֶׁל אָדָם, לֹא יִכּוֹל אָדָם לְהַתְקִים, פָּרַט לְמִשֶּׁה שְׁהָיָה שׁוֹלֵט בָּהּ, וּמִוֹתוֹ הָיָה בְּצַד אַחֵר עֲלִיוֹן. וְעַל זֶה לֹא הָיָה רְשׁוֹת בָּהּ לְקַיֵּם אֶת יְהוּשֶׁע תְּמִיד וְלֹא אַחֵר. וְעַל כֵּן אֵהָל מוֹעֵד קָרְאוּ לוֹ. אֵהָל, שְׁהָרִי שׁוֹרָה בּוֹ זְמַן קָצוּב לְכָל הָעוֹלָם.

וְעַל זֶה סוּד הַדְּבָר - יֵשׁ יְמִין לְמַעְלָה וְיֵשׁ יְמִין לְמַטָּה. יֵשׁ שְׁמַאל לְמַעְלָה וְיֵשׁ שְׁמַאל לְמַטָּה. יֵשׁ יְמִין לְמַעְלָה בַּקְדָּשָׁה עֲלִיוֹנָה, וְיֵשׁ יְמִין לְמַטָּה שֶׁהוּא בְּצַד הָאַחֵר. יֵשׁ שְׁמַאל לְמַעְלָה שֶׁהוּא בַּקְדָּשָׁה עֲלִיוֹנָה לְעוֹרֵר אֶהְבָּה לְקִשֹּׁר אֶת הַלְבָּנָה בְּמָקוֹם קְדוֹשׁ לְמַעְלָה לְהָאִיר, וְיֵשׁ שְׁמַאל לְמַטָּה שֶׁמְפָרִיד אֶהְבָּה שֶׁלְמַעְלָה, וּמְפָרִיד אוֹתָהּ מִלְּהָאִיר בְּשִׁמְשׁ וְלְהַתְקַרֵּב אֵלָיו, וְזֶהוּ צַד שֶׁל הַנְחָשׁ הָרַע.

שְׁכַשְׁמַאל הַזֶּה שֶׁלְמַטָּה מִתְעוֹרֵר, אִזּוֹ מוֹשֵׁךְ אֶת הַלְבָּנָה וּמְפָרִיד אוֹתָהּ מִלְמַעְלָה וּנְחָשׁ אוֹרָה וְנִדְבָקַת בְּנַחֲשׁ הָרַע, וְאִזּוֹ שׁוֹאֲבַת מוֹת לְמַטָּה לְכָל וְנִדְבָקַת בְּנַחֲשׁ וּמִתְרַחֶקֶת מֵעַץ הַחַיִּים.

וְעַל זֶה גָרַם מוֹת לְכָל הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שְׁאִזּוֹ נִטְמָא הַמְקַדָּשׁ עַד זְמַן קָצוּב שֶׁנִּתְקַנְה הַלְבָּנָה וְשְׁבָה לְהָאִיר, וְזֶהוּ אֵהָל מוֹעֵד. וְעַל זֶה יְהוּשֶׁע לֹא מֵת אֲלֵא בְּעֵטְיוֹ שֶׁל הַנְחָשׁ הַזֶּה שֶׁקָּרַב וּפָגַם אֶת הַמְקַדָּשׁ כְּמוֹ קִדְּשׁוֹ. וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּב (שְׁמוֹת ל) וַיְהוּשֶׁע בֶּן נוּן נֶעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֵהָל. שְׁאֵף עַל גַּב שֶׁהוּא נֶעַר לְמַטָּה לְקַבֵּל אוֹר, לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֵהָל. כְּמוֹ שֶׁנְּפַגְּם זֶה - כֵּן גַּם נְפַגְּם זֶה, אָף עַל גַּב שְׁכָלִי זִין קְדוֹשׁ הָיָה לוֹ. כִּיּוֹן שֶׁנְּפַגְמָה הַלְבָּנָה, כֵּן הוּא וְדָאֵי לֹא נִצָּל לְבַדּוֹ מִמֶּנּוּ מֵאוֹתוֹ גְּיוֹן מִמֶּשׁ.

בֵּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה, כִּיּוֹן שְׁחַטְא אָדָם, נִטְל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ אוֹתָם כְּלִי זִין, אוֹתִיּוֹת מְאִירוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁעֵטֵר אוֹתוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וְרַבִּי אָבָא אָמַר לְרַע - שְׁהָרִי בְּהַתְחַלָּה הָיָה אֵהָל סֶתֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לג) אֵהָל כָּל יִצְעָן כָּל יִסַּע יִתְדוֹתָיו לְנִצָּח, וְעַכְשָׁו אֵהָל מוֹעֵד. בְּהַתְחַלָּה לְתַת חַיִּים אֲרָכִים לְעוֹלָמִים שְׁלֹא יִשְׁלַט בָּהֶם מוֹת, מִכָּאֵן וְהִלָּא אֵהָל מוֹעֵד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ל) וּבֵית מוֹעֵד לְכָל חַי. עַכְשָׁו נִתֵּן בּוֹ זְמַן וְחַיִּים קָצוּבִים לְעוֹלָם. בְּהַתְחַלָּה לֹא נְפַגְּם, וְעַכְשָׁו נְפַגְּם. בְּהַתְחַלָּה חִבְרוּתָא וְזוּוג שֶׁל הַלְבָּנָה בְּשִׁמְשׁ שְׁלֹא יִסּוּרוּ, עַכְשָׁו אֵהָל מוֹעֵד, הַזּוּוג שֶׁלָּהֶם מְזַמֵּן לְזְמַן. וְלִכֵּן קָרָא לוֹ אֵהָל מוֹעֵד מֵה שְׁלֹא הָיָה קִדְּשׁוֹ.

הַשְׁלֵמָה מִהַשְׁמַטוֹת (בֵּין סִימָן מֵד - מֵה)

רַבִּי שְׁמַעוֹן הָיָה יוֹשֵׁב לִילָה אֶחָד וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְהָיוּ יוֹשְׁבִים לְפָנָיו רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יוֹסִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָרִי כְּתוּב (שְׁמוֹת לג) וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵדִים מֵהַר חוֹרֵב, וְאִמְרָנוּ שֶׁגָּרְמוּ מוֹת עֲלֵיהֶם מֵאוֹתוֹ זְמַן וּמַעְלָה, וְשׁוֹלֵט בָּהֶם אוֹתוֹ נַחֲשׁ רַע שֶׁהִסִּירוּ אוֹתוֹ מֵהֶם בַּתְּחִלָּה. נִגְיַח יִשְׂרָאֵל, אֲבָל יְהוּשֶׁע שְׁלֹא חֲטָא, בְּטַל [יִתְבַּטַּל] מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ כְּלִי זִין עֲלִיוֹן שֶׁקָּבַל עִמָּם בְּהַר סִינַי אוֹ לֹא?

אִם תֹּאמַר שְׁלֹא בְּטַל מִמֶּנּוּ, אִם כֵּן, לְמָה מֵת כְּשֶׁאֵר בְּנֵי אָדָם? אִם תֹּאמַר שֶׁהוֹסֵר מִמֶּנּוּ - לְמָה? וְהָרִי לֹא חֲטָא, שְׁהָרִי הוּא הָיָה עִם מִשֶּׁה בְּשַׁעַת שְׁחַטְאוּ יִשְׂרָאֵל? וְאִם תֹּאמַר שְׁלֹא קָבַל אוֹתָהּ עֵטְרָה בְּהַר סִינַי כְּמוֹ שֶׁקָּבְלוּ יִשְׂרָאֵל - לְמָה?

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים י) כִּי צְדִיק ה' צְדָקוֹת אֶהְבֵּב יִשְׂרָאֵל יַחְזוּ פְּנִימוֹ. בְּפִסּוּק זֶה אִמְרוּ הַחֲבָרִים מֵה שְׁאִמְרוּ. אֲבָל כִּי צְדִיק ה', צְדִיק הוּא וְשִׁמוֹ צְדִיק, וְלִכֵּן צְדָקוֹת אֶהְבֵּב. יִשְׂרָאֵל - הוּא יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צְדִיק וְיִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה יַחְזוּ פְּנִימוֹ, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וַיִּתְקַנּוּ דְרָכֵיהֶם לְלַכֵּת בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל פְּרָאוּי. בֵּא רְאֵה, כְּשֶׁדָן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, אֵינּוּ דָן אוֹתוֹ אֲלֵא לְפִי רַב בְּנֵי הָאָדָם.

וּבֵא וְרְאֵה, כְּשֶׁחֲטָא אָדָם בְּעַץ שְׁאֲכַל מִמֶּנּוּ, גָּרַם לְאוֹתוֹ עַץ שְׁשׁוּרָה בּוֹ הַמּוֹת לְכָל הָעוֹלָם, וְגָרַם פָּגַם לְהַפְרִיד אֶשֶׁה מִבְּעֻלָּה, וְעֶמֶד חֲטָא הַפְּגָם הַזֶּה בַּלְבָּנָה עַד שֶׁעֲמָדוֹ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי. כִּיּוֹן שֶׁעֲמָדוֹ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי, בְּטַל מֵהֶם אוֹתוֹ פָּגַם הַלְבָּנָה, וְעֶמֶדָה לְהָאִיר תְּמִיד.

וְשֵׁם לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲטַרְתַּת מַלְכוּת, וְכָל הָעוֹלָם הָיָה פּוֹחַד מִמֶּנּוּ. כִּיּוֹן שִׁחְטָא, הַמְּשִׁיךְ עָלָיו כְּמָה מִיָּנִים רָעִים וְכְמָה בְּעָלֵי דִינִים, וּפְחָד מְכָלָם, וְאִזּוּ יָכְלוּ לְהִרְעֵ לוֹ. וּמָה שֶׁהָיָה בִּידּוֹ לְקַחוּ מִמֶּנּוּ.

ועל זֶה, בְּמָה שֶׁהוֹלֵךְ בֶּן אָדָם וּבְאוֹתָהּ הַדְּרָךְ שֶׁנִּדְבֶק בָּהּ, כִּף מוֹשֵׁךְ עָלָיו כַּח מִמְנָה שֶׁהוֹלֵךְ כִּנְגִדּוֹ. כִּף אָדָם הָיָה מוֹשֵׁךְ עָלָיו כַּח טְמָא אַחַר שִׁטְמָא אוֹתוֹ וְאֵת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

בא רָאָה, כִּשְׁחֲטָא אָדָם, מְשִׁיךְ עָלָיו כַּח טְמָאָה וְטְמָא אוֹתוֹ וְאֵת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְזֶהוּ נַחֲשׁ הָרַע שֶׁהוּא טְמָא וּמְטַמָּא אֶת הָעוֹלָם. שִׁשְׁנִינוּ, כְּשִׁמוּצִיא נְשָׁמוֹת מִבְּנֵי הָאָדָם, נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ גוֹף טְמָא, וּמְטַמָּא אֶת הַבַּיִת וּמְטַמָּא אֶת כָּל אֵלֶּה שִׁמְתִּקְרָבִים אֵלָיו. זֶהוּ שִׁכְתוּב (במדבר יט) הִנְגַע בְּמַת וְגו'. וְעַל זֶה, כִּיּוֹן שֶׁהוּא נוֹטֵל נְשָׁמָה וּמְטַמָּא אֶת הַגּוֹף, אִזּוּ נִתְּנָה רְשׁוּת לְכָל אוֹתָם צְדָדִים טְמָאִים לְשָׁרוֹת עָלָיו, שֶׁהָרִי אוֹתוֹ הַגּוֹף נְטַמָּא מִן הַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ הַנַּחֲשׁ הָרַע שֶׁשׁוֹרָה עָלָיו. וְעַל זֶה, בְּכָל מְקוֹם שֶׁאוֹתוֹ נַחֲשׁ הָרַע שׁוֹרָה, מְטַמָּא אוֹתוֹ וְנִטְמָא.

ובא וּרְאָה, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם בְּשַׁעֲרֵי שִׁשְׁנִים עַל מִטּוֹתֵיהֶם בְּלִילָה, וְהַלִּילָה פּוֹרֵשׁ כְּנַפְיוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, טוֹעֲמִים טַעַם הַמּוֹת. וּמִתּוֹךְ שִׁטּוֹעֲמִים טַעַם מוֹת, רוּחַ הַטְּמָאָה הַזֶּה שָׁטָה עַל הָעוֹלָם וּמְטַמָּאת [אֶת] הָעוֹלָם [ד"א בְּתוֹךְ הָאֵהָל שֶׁלּוֹ], וְשׁוֹרָה עַל יְדֵי הָאִישׁ וְנִטְמָא.

ובשמתעורר וְנִשְׁמָתוֹ חוֹזֶרֶת אֵלָיו, בְּכָל מָה שִׁיקְרָב בִּידּוֹ – הַכֹּל נְטַמָּא, כִּי שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם רוּחַ טְמָאָה. וְעַל זֶה לֹא יִקַּח אָדָם בְּגִדָיו לְלִבֵּשׁ מִמֵּי שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו, שֶׁהָרִי הַמְּשִׁיךְ עָלָיו אוֹתוֹ רוּחַ טְמָאָה וְנִטְמָא. וְיֵשׁ רְשׁוּת לְרוּחַ הַטְּמָאָה הַזֶּה לְשָׁרוֹת בְּכָל מְקוֹם שֶׁנִּמְצָא רֶשֶׁם מִצִּדּוֹ.

ולכן לֹא יִטַּל אָדָם יָדָיו מִמֵּי שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו, מִשּׁוּם שֶׁהַמְּשִׁיךְ עָלָיו אוֹתוֹ רוּחַ טְמָאָה וְקִבְלוּ זֶה שֶׁנָּטַל מִים מִמֶּנּוּ, וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְשָׁרוֹת עַל הָאָדָם. לְכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהִשְׁמַר בְּכָל צְדָדָיו מִצַּד הַנַּחֲשׁ הָרַע הַזֶּה שֶׁלֹּא יִשְׁלַט עָלָיו, וְעֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם הַבָּא לְבַטְלוֹ מִן הָעוֹלָם. זֶהוּ שִׁכְתוּב (זכריה יג) וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעֵבִיר מִן הָאָרֶץ, וְאִזּוּ כְּתוּב (ישעיה כב) בַּלַע הַמּוֹת לְנֹצַח וְגו'.

וְאִזּוּ פְּחָדוֹ, וְיָדְעוּ שֶׁהָרִי הַתְּפֹשֵׁטוּ מֵהֶם. זֶהוּ שִׁכְתוּב וְיָדְעוּ כִּי עִירַמְסֵם הֵם. בְּהַתְּחַלָּה הָיוּ מִתְּלַבְּשִׁים בְּאוֹתָם כְּתָרִי כְבוֹד מְזִינִים שֶׁהֵם חֲרוֹת מֵהַכֹּל. כִּיּוֹן שִׁחְטָאוּ, הַתְּפֹשֵׁטוּ מֵהֶם, וְאִזּוּ יָדְעוּ שֶׁהָרִי הַמּוֹת קוֹרָא לָהֶם, וְיָדְעוּ שֶׁהַפְּשִׁטוּ מִחֲרוֹת הַכֹּל, וְגִרְמוּ מוֹת לָהֶם וְלְכָל הָעוֹלָם.

ויתפרו עֲלֵה תֵּאֲנֶה. הָרִי פִּרְשָׁנוּ שֶׁלְמָדוֹ כָּל מִיָּנֵי כְּשִׁפִּים וּקְסָמִים וְנֶאֱחָזוּ בְּזֶה שֶׁלְמָטָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאָר. בְּאוֹתָהּ שַׁעֲהַ נִגְרַעַה הַזְּקִיפּוֹת וְקוֹמַת הָאָדָם מֵאָה אַמּוֹת. וְאִזּוּ נַעֲשֶׂה פְרוּד, וְעַמַּד אָדָם בְּדִין וְהַתְּקַלְלָה הָאָרֶץ, וְהָרִי בְּאֶרְנוּ.

ויגרש אֶת הָאָדָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא יָדַעְתִּי מִי עָשָׂה גְרוּשִׁין לְמִי, אִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה גְרוּשִׁים לְאָדָם אִם לֹא. אֲבָל הַדְּבָר הַתְּהַפֵּךְ, וְיִגְרַשׁ אֶת, אִ"ת דּוֹקָא, וּמִי גִרַשׁ אֶת? הָאָדָם. הָאָדָם וְדַאי גִרַשׁ אֶת, וְלִכְּן כְּתוּב וַיִּשְׁלַחְהוּ ה' אֱלֹהִים מִגֵּן עֵדֶן. לְמָה וַיִּשְׁלַחְהוּ? מִשּׁוּם שֶׁגִּרַשׁ אָדָם אֶת, כְּפִי שִׁבְאֶרְנוּ. וַיִּשְׁכַּן – הוּא הַשְּׂרָה אוֹתָם בְּמְקוֹם זֶה. שֶׁהוּא גֵרָם וְסַתֵּם דְּרָכִים וְשִׁבְלִים וְהַשְּׂרָה דִינִים עַל הָעוֹלָם, וְהַמְּשִׁיךְ קָלְלוֹת מֵאוֹתוֹ יוֹם וּמְעַלָּה.

ואת לַהֵט הַחֲרֵב הַמִּתְּהַפֵּכַת, כָּל אֵלוֹ שִׁשְׁרוּיִים בְּזוֹרְקֵי הַדִּינִים עַל הָעוֹלָם, שִׁמְתֵּהֶפְכִים לְגוֹנִים רַבִּים כְּדִי לְהַפְרֵעַ מֵהָעוֹלָם. לְפַעְמִים אֲנָשִׁים וְלְפַעְמִים נָשִׁים. לְפַעְמִים אִשׁ לוֹהֶטֶת וְלְפַעְמִים רוּחוֹת שֶׁאֵין מִי שִׁיעֲמַד בָּהֶם. וְכָל זֶה לְשִׁמּוֹר אֶת דְּרָךְ עֵץ הַחַיִּים שֶׁלֹּא יוֹסִיפוּ לְהִרְעֵ כְּמִקְדָּם. לַהֵט הַחֲרֵב – אֵלוֹ שִׁמְלֵהֶטִים אִשׁ וְתִלְיָנִים עַל רֵאשֵׁי הַרְשָׁעִים וְהַחוּטָאִים. וְהַגּוֹנִים מִתְּהַפְכִים לְכְּמָה מִיָּנִים לְפִי דְרָכֵי בְּנֵי הָאָדָם, וְעַל זֶה לַהֵט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג) וְלַהֵט אֶתֶם הַיּוֹם הַבֹּא וְגו', וְהָרִי נֶאֱמַר. הַחֲרֵב – זֶה חֲרֵב לַה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לד) חֲרֵב לַה' מְלֵאָה דָם וְגו'.

אמר רַבִּי יְהוּדָה, לַהֵט הַחֲרֵב – [אֶפְלוּן] כָּל אוֹתָם הַמְּמַנִּים שֶׁלְמָטָה שִׁמְתֵּהֶפְכִים מִדְּמוֹת לְדְמוֹת, כְּלָם מְמַנִּים עַל הָעוֹלָם לְהִרְעֵ וְלַהֲסַטוֹת אֶת רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁעוֹבְרִים עַל מִצְוֹת רְבוּנָם.

בא רָאָה, כִּיּוֹן שֶׁאָדָם חֲטָא, הַמְּשִׁיךְ עָלָיו כְּמָה מִיָּנִים רָעִים וְכְמָה בְּעָלֵי דִינִים, וּפְחָד מְכָלָם וְלֹא יָכֹל לְעַמַּד עֲלֵיהֶם. שְׁלֵמָה יָדַע חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה,

רבי אלעזר אמר, בשעה שהטיל נחש אותה זהמה בַּחַוָּה, היא קבלה אותו, וכששמש עמה אדם, הולידה שני בנים – אחד מאותו צד טמא, ואחד מצד של אדם. והכל היה דומה בדמות עליונה, וקין בדמות תחתונה, ולכן דרכיהם נפרדו זה מזה. ודאי שקין היה בן של רוח הטמאה שהוא הנחש הרע [והכל בן של אדם] היה. ובגלל שקין בא מצד של מלאך המות, הרג את אחיו, והוא בצדו, וממנו כל המדורים הרעים ומזיקים ושדים ורוחות באים לעולם.

אמר רבי יוסי, קין – קן של מדורים רעים שבאו מצד הטמאה לעולם. ואחר כך הביאו קרבן. זה הקריב מצד שלו, וזה הקריב מצד שלו. זהו שכתוב ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה וגו'. רבי שמעון אמר, ויהי מקץ ימים, מה זה מקץ ימים? זהו קן כל בשר. ומיהו זה? מלאך המות. וקין מאותו קן ימים הביא קרבן. דוקא שאמר מקץ ימים ולא אמר מקץ ימין. ולכן כתוב בדניאל (דניאל יב) ואתה לך לקץ ותנוח ותעמד לגרלך. אמר לו, לקץ הימים או לקץ הימין? אמר לו, לקץ הימין. וקין הביא מקץ הימים.

ויבא קין מפרי האדמה, כמו שנאמר ומפרי העץ. אמר רבי אלעזר, מפרי האדמה, כמו שנאמר (ישעיה ג) אוי לרשע רע פי גמול ידיו וגו' [כי פרי מעלליהם יאכלו. פרי מעלליהם יאכלו] – זה מלאך המות יאכלו. [גמול ידיו – זה מלאך המות. יעשה לו – שנמשך] עליהם וידבק בהם להרג אותם ולטמא אותם. ועל זה קין הקריב מצדו.

והכל הביא גם הוא מבכרות – לרבות הצד העליון שבא מצד הקדשה [מצד קדוש], ולכן וישע ה' אל הכל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה. לא קבל אותם [אותו] הקדוש ברוך הוא. ולכן ויחר לקין מאד ויפלו פניו. שהרי לא התקבלו פניו, אותם פנים של צדו, וקבל את הכל. ולכן כתוב ויהי בהיותם בשדה. בשדה זו האשה, כמו שנאמר (דברים כב) כי בשדה מצאה. וקין קנא על הנקבה היתה שנולדה עם הכל, שכתוב ותסף ללדת, והרי נאמר.

הלוא אם תיטיב שאת, כמו שנאמר. אבל שאת כמו שאמר רבי אבא, שאת תעלה למעלה

והאדם ידע את חוה אשתו וגו'. רבי אבא פתח ואמר, (קהלת ג) מי יודע רוח בני האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ. לפסוק הזה יש כמה גונים, וכן הוא כל דברי התורה יש בכל אחד ואחד כמה גונים, וכלם נאותים וכוף הם. וכל התורה מתפרשת בשבעים פנים כנגד שבעים צדדים ושבעים ענפים, וכוף הוא בכל דבר ודבר של התורה. וכל מה שיוצא מכל דבר ודבר, כמה אפנים מתפרשים ממנו לכל הצדדים.

בא ראה, כשפן אדם הולך בדרך אמת, הוא הולך לימין וממשיך עליו רוח קדושה עליונה מלמעלה, ורוח זו עולה ברצון קדוש להאחז למעלה ולהדבק בקדושה עליונה שלא תזוז ממנו. וכשאדם הולך בדרך רעה וסוטה בדרךיו, הוא מושך עליו רוח טמאה שלצד שמאל, ומטמא אותו ונטמא בו, כמו שנאמר (ויקרא יא) ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם. בא להטמא – מטמאים אותו.

ובא וראה, בשעה שפן אדם הולך בדרך אמת ומושך עליו רוח קדושה עליונה ונדבק בה, הן שיוליד ויצא ממנו לעולם הוא ממשיך עליו קדושה עליונה ויהיה קדוש בקדשת רבנו, כמו שכתוב (שם כ) והתקדשתם והייתם קדושים וגו'. וכשהוא הולך בצד שמאל וממשיך עליו רוח טמאה ונדבק בו, הן שייצא ממנו לעולם הוא ממשיך עליו רוח טמאה ויטמא בטמאת אותו הצד.

ועל זה כתוב, מי יודע רוח בני האדם העלה היא למעלה. וכשהוא בהדבקות הימין, היא עולה למעלה. וכשהוא בהדבקות השמאל, אותו צד שמאל שהוא רוח טמאה יורד מלמעלה למטה, ושם דיורו בן האדם ולא זז ממנו. והבן [ימה] שהוליד באותה [רוח] טמאה הוא נהיה בנו מאותו רוח הטמאה הוא אותו הבן.

אדם נדבק באותו רוח טמא, ואשתו נדבקה בו בהתחלה, ולקחה וקבלה אותה זהמה ממנה הוליד בן. בן זה הוא בן של רוח הטמאה. ועל זה שני בנים הם – אחד מאותו רוח טמא, ואחד כששב אדם בתשובה. ולכן זה מצד הטמאה, [וזה] וזה מצד הטהרה.

הַאֲדָמָה. מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה גֵרֶשׁ, אֲבָל לְמַטָּה לֹא גֵרֶשׁ. וּבְאִיזָה מְקוֹם קִבְּלָה אוֹתוֹ הָאֲדָמָה? בְּאַרְקָא, וְעַל כָּל אֵלֶּה שְׂדָרִים שֵׁם כְּתוּב (ירמיה י') יֵאָבְדוּ מִן הָאֲרֶז וּמִתַּחַת הַשָּׁמַיִם הָאֵלֶּה. וְשֵׁם שֵׁם אֶת מְדוּרוֹ, וְהִינּוּ שְׂכָתוּב וַיֵּשֶׁב בְּאַרְזָא נוֹד קְדָמַת עֵדֵן.

תוספתא

בְּיוֹן שְׁאָמַר קִינ גְּדוּל עוֹנֵי מִנְשׂוּא, מַחֵל לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲצִי מִעֲנִישׁוֹ. מִשׁוּם שֶׁגָּזַר עָלָיו בְּהַתְּחִלָּה וְאָמַר לוֹ נַע וְנָד תִּהְיֶה בְּאַרְזָא, וְעַכְשָׁיו נִשְׁאַר בְּנוֹד בְּלִבְדוֹ. זֶהוּ שְׂכָתוּב וַיֵּצֵא קִינ מִלְּפָנֵי ה' וְגו'. כְּלוּמַר, שֶׁכְּשִׁי צֵא מִלְּפָנֵי ה' הָיָה בְּשִׁבִיל לְהִיּוֹת נָד בְּאַרְזָא וְלֹא נַע.

וְעוֹד אָמְרוּ, כְּשִׁי צֵא קִינ מִלְּפָנֵי ה', אָמַר לוֹ אָדָם: בְּנִי, מַה נַּעֲשֶׂה עַל דִּינְךָ? אָמַר לוֹ קִינ: אֲבָא, כְּבָר הַתְּבַשְׂרָתִי שֶׁמַּחֵל לִי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּנוֹד בְּלִבְדוֹ. אָמַר לוֹ: הֵיאָךְ הוּא? אָמַר לוֹ: מִשׁוּם שֶׁחֲטָאֵתִי וְהוֹדִיתִי לְפָנָיו. אָמַר אָדָם: וְכִי זֶהוּ גְּדוּל וְחִזְק כַּח הַתְּשׁוּבָה וְאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי?! הַתְּחִיל לְשַׁבַּח לְרַבּוֹנוֹ וּלְהוֹדוֹת לוֹ.

וְלֹא תִרְד לְמַטָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, דְּבַר זֶה כְּעַת נֶאֱמַר וְנֶאֱמָה הוּא, אֲבָל כֶּךָ שְׁמַעְתִּי, שְׂאֵת יַעֲלֶה מִמֶּךָ וַיַּעֲזֹב לְךָ הַדְּבָקוֹת זֹו שֶׁל רוּחַ הַטְּמָאָה.

וְאִם לֹא – לְפִתַּח חֲטָאֵת רַבִּיךָ. מַה זֶה לְפִתַּח? זֶה הַדִּין הָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא הַפְּתַח שֶׁל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צְדָק. חֲטָאֵת רַבִּיךָ – אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁנִּדְבָקָה בּוֹ וְנִמְשָׁךְ עָלֶיךָ, יִשְׁמַר אוֹתְךָ לְהַפְרַע מִמֶּךָ, כְּתַרְגוּמוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֵּא רְאֵה, בְּשַׁעַת שֶׁקִּינ הָרַג אֶת הַבָּל, לֹא יָדַע אֵיךְ יוֹצֵא [יוצאת] נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ, וְהָיָה נוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ בְּשָׁנָיו כְּנַחֲשׁ, וְהָרִי בְּאַרְוֵה הַחֲבָרִים. בְּאוֹתָהּ הַשַּׁעַת קָלְלוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהָיָה הוֹלֵךְ לְכָל צַדִּי הָעוֹלָם, וְלֹא הָיָה מְקוֹם שֶׁמִּקְבֵּל אוֹתוֹ, עַד שֶׁטַּפַּח עַל רֵאשׁוֹ וְשָׁב לְפָנָי רַבּוֹנוֹ, וְהָאֲרֶז קִבְּלָה אוֹתוֹ בְּמְדוּר הַתְּחִתּוֹן לְמַטָּה.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הָאֲרֶז קִבְּלָה אוֹתוֹ לְלַכֵּת בָּהּ, שְׂכָתוּב וַיִּשֶׁם ה' לְקִינ אוֹת. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, לֹא כֶּךָ, אֲלֵא לְמַטָּה קִבְּלָה אוֹתוֹ הָאֲרֶז בְּמְדוּר אַחַד שֶׁתַּחְתֶּיהָ, שְׂכָתוּב הֵן גֵּרֶשְׁתָּ אֶתִּי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי

סדר הלימוד ליום יז תשרי [יום 17 בשנה]

שׁ"ת. סוּד שֶׁל סוּף הָאוֹתִיּוֹת בְּקִשְׁרִים חֲקוּקִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, סוּד שֶׁל רוּחַ שְׁאוּבָדָת שֶׁמַּתְּלַבֶּשֶׁת בְּגוּף [שֶׁל הָאֲרֶז] אַחַר בְּעוֹלָם, זֶהוּ שְׂכָתוּב כִּי שֵׁת לִי אֱלֹהִים זָרַע אַחַר תַּחַת הַבָּל.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּתוּב וַיּוֹלֵד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ, מִשְׁמַע שְׂבָנִים אַחֲרִים לֹא הָיוּ [בְּדַמּוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ, וְדָבָר זֶה הוּא] בְּדַמּוֹתוֹ. וְזֶה בְּדַמּוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ, בְּתַקוּן הַגּוּף וּבְתַקוּן הַנֶּפֶשׁ בְּדָרֶךְ יִשְׂרָאֵל. [נ"א וְדָבָר זֶה הוּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְאָמַר רַבִּי אֲבָא מִשֵּׁם רַבִּי יִיסָא] כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מִשֵּׁם רַבִּי יִיבָא הַזְּקֵן, בְּנִים אַחֲרִים בְּהַתְּדַבְּקוֹת זְהֵמַת הַנְּחָשׁ, וְאוֹתוֹ שְׂרוּכָב עָלָיו, שֶׁהוּא סְמָא"ל הָיוּ, וְלִכְּן לֹא הָיָה בְּדַמּוֹת אָדָם. וְאִם תֹּאמְרוּ, הָרִי אִמְרַתְּ שֶׁהַבָּל הָיָה מִצַּד אַחַר – כֶּךָ הוּא! אֲבָל שְׁנִיָּהֶם לֹא הָיוּ בְּדַמּוֹת שְׁלֵמָה.

אָמַר [לוֹ] רַבִּי יוֹסִי, וְהָרִי כְּתוּב וְהָאָדָם יָדַע אֶת חֲנִיָּה אֲשֶׁתוֹ וַתְּהַר וַתֵּלֵד אֶת קִינ, וְלֹא [ד"א אָמַר לָהּ כֶּךָ הוּא, אֲבָל שְׁנִיָּהֶם לֹא הָיוּ בְּדַמּוֹתוֹ,

פְּתַח וְאָמַר (תהלים צב) מְזִמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהוֹדוֹת לָהּ. כְּלוּמַר, טוֹב לְשַׁבַּח וְלִשְׁוֹב וּלְהַתְּוֹדוֹת לְפָנָי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. עַד כֹּאן הַתּוֹסַפְתָּא.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵאוֹתָהּ שַׁעַת שֶׁהָרַג קִינ אֶת הַבָּל, שֶׁנִּפְרַד [נִפְרַד] אָדָם מֵאֲשֶׁתוֹ, שְׁתֵּי רוּחוֹת נִקְבּוֹת הָיוּ בָּאוֹת וּמְזַדְּגוֹת עִמּוֹ, וְהוֹלִיד רוּחוֹת וְשָׂדִים שֶׁמִּשׁוֹטְטִים בְּעוֹלָם. וְזֶה לֹא יִקְשֶׁה לְךָ, שֶׁהָרִי בֶן אָדָם כְּשֶׁהוּא בְּחִלּוֹמוֹ, בָּאוֹת רוּחוֹת נִקְבּוֹת וְצוּחִקוֹת עִמּוֹ וּמִתְחַמָּמוֹת מִמֶּנּוּ וּמוֹלִידוֹת אַחַר כֶּךָ, וְאֵלֶּה נִקְרְאִים נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם, וְלֹא מִתְּהַפְּכִים אֲלֵא לְדַמּוֹת בְּנֵי אָדָם, וְאֵין לָהֶם שְׁעָרוֹת בְּרֵאשׁוֹ. וְעַל זֶה כְּתוּב בְּשִׁלְמָה (שמואל-ב ז) וְהוֹכַחְתִּיו בְּשִׁבְטֵי אֲנָשִׁים וּבְנִגְעֵי בְּנֵי אָדָם. וְאִפְלוּ כְּמוֹ זֶה רוּחוֹת זְכָרִים בָּאִים לְנִשּׁוֹת הָעוֹלָם, וְהֵן מִתְּעַבְרוֹת מֵהֶם וּמוֹלִידוֹת רוּחוֹת. וְכֻלָּם נִקְרְאִים נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם.

אַחַר מֵאָה וּשְׁלוּשִׁים שָׁנִים הַתְּלַבֵּשׁ אָדָם בְּקִנְיָה וְהַתְּחַבֵּר בְּאֲשֶׁתוֹ, וְהוֹלִיד בֶּן וְקָרָא שְׁמוֹ

וזהו סוד הדבר. אבל בזה מה כתוב? ויולד
כתוב ויולד, אלא ותסף ללדת את אחיו את הכל.

שלא] כתוב ויולד את קין. ואפלו בהכל לא
כתוב ויולד, אלא ותסף ללדת את אחיו את הכל.

❖ סדר הלימוד ליום יח תשרי [יום 18 בשנה] ❖

משנות שלא נראות ומדברים נסתרים. שאלמלא
[נתן] נתנה רשות לעין לראות, יתמהו בני אדם איך
יכולים להתקיים בעולם.

בא ראה, נעמה הזו, אם השדים היתה, ומצדה
באים כל אותם שדים שמתחממים בבני אדם
ולוקחים מהם רוח תאוה, וצוחקת בהם, שעושים
אותם בעלי קרי. ובגלל שבעל קרי בא מצד של רוח
הטמאה, צריך לרחץ עצמו להטהר ממנו. והרי
בארוה החברים:

זח ספר תולדת אדם – לדמיותיו. אמר רבי יצחק,
הראה הקדוש ברוך הוא לאדם דמיות של כל
אותם דורות שיבאו לעולם, וכל חכמי העולם
ומלכי העולם שעתידיים לעמד על ישראל. הגיע
לראות את דוד מלך ישראל שנולד ומת. אמר לו,
[אמר] מהשנים שלי [אוסף] אלוה לו שבעים
שנים. וגרעו מאדם שבעים שנים והעלה אותם
הקדוש ברוך הוא לדוד.

ועל זה שבח דוד ואמר, (תהלים צב) כי שמחתני ה'
בפעלך במעשי ידיך ארנן. מי גרם לי חדוה
בעולם [הזה]? פעלך, זהו אדם הראשון שהוא
פעלו של הקדוש ברוך הוא, ולא פעלו של בשר
ודם, מעשה ידיו של הקדוש ברוך הוא ולא מבני
אדם. ועל זה גרעו אותם שבעים שנים מאדם מאלף
שנים שהיו לו להתקיים בהם. והראה לו הקדוש
ברוך הוא כל חכמי דור ודור, עד שהגיע לדורו של
רבי עקיבא, וראה תורה שלו ושמת. ראה מיתתו
והתעצב. פתח ואמר, (תהלים קלט) ולי מה יקר רעיק
אל מה עצמו ראשיהם.

זח ספר – ספר ודאי. והרי בארנו, כשהיה אדם בגן
עדן, הוריד לו הקדוש ברוך הוא ספר על ידי
המלאך רזיאל הקדוש הממנה על הסודות
העליונים הקדושים, ובו חקוקים חקיקות עליונות
וחכמה קדושה, ושבעים ושנים מיני חכמה היו
מתפרשים ממנו לשש מאות ושבעים חקיקות של
סודות עליונים.

רבי שמעון אמר, מאה ושלושים שנים נפרד אדם
מאשתו, וכל אותם מאה ושלושים השנים
היה מוליד רוחות ושדים בעולם בגלל אותו כח
הזהמה שהיה שאוב בו. כיון שחסל ממנו אותה
הזהמה, שב וקנא [שעבר] את אשתו והוליד בן. אז
כתוב ויולד בדמותו כצלמו.

בא ראה, כל בן אדם שהולך לצד שמאל ומטמא
את דרכיו, כל רוחות הטמאה מושך על עצמו,
ורוח טמאה נדבקת בו ולא זזה ממנו, והתדבקות
[שלו] של אותו רוח טמא יהיה באיש הזה ולא
באחר, ולכן התדבקותם אינה אלא באלה שנדבקים
בהם. אשרי הצדיקים שהולכים בדרך ישרה, והם
צדיקי אמת, ובניהם צדיקים בעולם, ועליהם כתוב
(משלי ב) כי ישרים ישכנו ארץ.

אמר רבי חייא, מה שכתוב ואחות תוכל קין
נעמה, מה קרה כאן שהכתוב אמר ששמה
נעמה? אלא משום שטעו בני אדם אחריה ואפלו
רוחות ושדים. רבי יצחק אמר, אותם בני האלהים
עזא ועזאל טעו אחריה.

רבי שמעון אמר, אמם של השדים היתה שיצאה
מצד קין, והיא התמנתה על הלילה [עם
לילית] באסכרה של תינוקות. אמר לו רבי אבא,
והרי אמר מר שהיא התמנתה לצחק בבני אדם?
אמר לו, כך הוא ודאי, שהרי היא באה ומצחקת
בהם בבני אדם, ולפעמים מולידה רוחות בעולם
מהם, ועד עכשו היא עומדת לצחק בבני אדם.

אמר לו רבי אבא, והרי הם מתים כבני אדם, מה
הטעם היא עומדת עד עכשו? אמר לו, כך
זה! אבל לילית ונעמה ואגרת בת מחלת שיצאה
מהצד שלהם, כלן קימות, עד שיבער הקדוש ברוך
הוא רוח הטמאה מן העולם, שכתוב (זכריה יג) ואת
רוח הטמאה אעביר מן הארץ.

אמר רבי שמעון, אוי להם לאותם בני אדם שלא
יודעים ולא משגיחים ולא מסתכלים וכלם
אטומים, שלא יודעים כמה מלא העולם מבריות

וְצָדוֹ אוֹתָם בְּפִתּוֹי רַע, וְעָשׂוּ אֲמָנוֹת יִתְרָה בְּאוֹתִיּוֹת ק"ר, אֲמָנוֹת שֶׁל שֶׁקֶר, מִשׁוֹם שֶׁחֲזָרוּ לְהַפְּךְ אוֹתִיּוֹת בְּאֲמָנוֹת רַעָה. קו"ף, שֶׁלֹּא יְכוּל לְעַמֵּד, שְׁאִין לוֹ רַגְלִים. קוֹף לְפָנַי בְּנֵי אָדָם אֵין לוֹ קִיּוֹם.

רִי"ש, רַע אֵלוֹ הִתְהַפְּכוּ בְּאֲמָנוֹת רַעָה עַד שֶׁנִּפְּלוּ אָדָם וְאִשְׁתּוֹ, וּבְאוֹתִיּוֹת הִלְלוּ ק"ר הוֹלִידוֹ בְּנִים וְלֹא הָיוּ בְּקִיּוֹם בְּשִׁבִיל זְהֵמַת הַנְּחָשׁ שֶׁנִּשְׁאַבָּה בְּחֹהָה, מֵאוֹתָהּ זְהֵמָה מִמֶּשׁ נוֹלַד קִין, וְלִכֵּן נִמְצָא הַהֲרָג, מִשׁוֹם שֶׁאֲמָנוֹת הַנְּחָשׁ הֵיא הַרְג, וְהִתְעַכְּבוּ הָאוֹתִיּוֹת עַד כָּאן.

בְּשַׁעָה שֶׁאָדָם שָׁב בְּתִשׁוּבָה וְחָזַר כְּמוֹ קֵדָם לְשִׁמְשׁ עִם נִקְבָּתוֹ, מַה כְּתוּב? וַיּוֹלַד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ, זֶה הָיָה מִתְקוֹן שֶׁל רוּחַ וְגוֹף כְּרֵאוֹי, וְאִז כְּתוּב (קהלת ח) יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נֶעֱשָׂה עַל הָאָרֶץ, וְחֲזָרוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּהִתְחַלְתָּהּ שֶׁל שִׁי"ן וְתִי"ו, שֶׁכְּתוּב (בראשית ד) כִּי יִשְׁתַּ' לִי אֱלֹהִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל. שֵׁת הוּא בְּצֵלֶם וּדְמוּת, שֶׁהָרֵאוֹשׁוֹנִים לֹא כָף, וּמִכָּאן נִבְנָה הָעוֹלָם בְּגוֹן אַחֵר שֶׁל אֶלְפָּא בִּיתָא. קִינָן וּמִהִלְלָאֵל יֵרַד, נוֹסֵף לְתַקֵּן סְדוֹר הָעוֹלָם בְּשִׁבְעָה קְשָׁרִים.

שְׁבַע אֲרֻצוֹת הֵן זוֹ לְמַעְלָה מִזוֹ, כְּמוֹ שְׁאוֹתָם שְׁבַעָה רְקִיעִים זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וְהֵם: אָרֶץ, אֲדָמָה, אֲרֻקָּא, גֵּיא, נְשִׂיָה, צִיָּה, תַּבַּל. תַּבַּל הֵיא לְמַעְלָה מִכָּלֶם, שֶׁכְּתוּב (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תַּבַּל בְּצִדְקָה. כְּשִׁיָּצָא אָדָם מִגֵּן עֵדֶן וְגֵרַשׁ מִשֶּׁם, הוּא נִזְרַק לְאוֹתָהּ שֶׁנִּקְרָאת אָרֶץ, וְהוּא מְקוֹם חֲשׁוֹף שְׁאִין שֶׁם אֹר כָּלֵל וְלֹא מִשְׁמֵשׁ כְּלוּם. כִּיּוֹן שֶׁאָדָם נִכְנָס לְשֶׁם, הוּא פָּחַד פָּחַד גְּדוֹל, וְלֵהִט הַחֲרִב הַמִּתְהַפְּכַת הָיְתָה לְוַהֲטַת בְּכָל הַצְּדָדִים בְּכָל הָאָרֶץ.

כִּיּוֹן שִׁיָּצָאָה שְׁבַת וְהִרְהַר תְּשׁוּבָה, הוֹצִיא אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֲדָמָה, שֶׁכְּתוּב (בראשית ג) לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה. בְּזֹאת יֵשׁ אֹר שֶׁמֵּאִיר וּדְמִיּוֹת שֶׁל פּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת, וְשֶׁם יוֹם, וְצִיּוּרִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם עֲלִיּוֹנִים, גְּבָרִים שִׁיָּצְאוּ מֵאָדָם בְּמֵאָה וּשְׁלֹשִׁים הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה מִשְׁמֵשׁ עִם רוּחוֹת נִקְבוֹת, וְהֵם תְּמִיד עֲצוּבִים, שְׁאִין בָּהֶם חֲדוּה, וְאֵלֶּה מְשׁוֹטְטִים וַיּוֹצְאִים לְעוֹלָם הַזֶּה וּמִתְהַפְּכִים לְצַד רַע, וְחֲזָרוּ לְשֶׁם וּמִתְפַּלְלִים תְּפִלָּה, וּמִתְיָשְׁבִים בְּמְקוֹמָם שֶׁם, וְזוֹרְעִים זְרָעִים בְּרַחֲמִים וְאוֹכְלִים, וְאֵין שֶׁם חֲטִים. וְלֹא אֶחָד מִזוֹ מִיְּנֵי תְבוּאָה.

בְּאֲמָצַע הַסֵּפֶר חִקִּיקַת הַחֲכָמָה לְדַעַת אֶלְף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת מִפְּתָחוֹת שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ לְעֲלִיּוֹנִים קְדוֹשִׁים, וְכָלֶם נִסְתָּרִים בְּסֵפֶר, עַד שֶׁהִגִּיעַ [לוֹ לְאָדָם. כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ] אֶצֶל אָדָם, מִמֶּנּוּ הָיוּ מִתְכַּנְּסִים מְלֹאכִים עֲלִיּוֹנִים לְדַעַת וּלְשִׁמְעַ, וְהָיוּ אוֹמְרִים (שם נז) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדָךְ.

בְּאוֹתָהּ שַׁעָה נִרְמַז אֵלָיו לְהִדְרִינֵיא"ל הַמְּלֶאךָ הַקְּדוֹשׁ, וְאָמַר לוֹ: אָדָם, אָדָם, גִּנְזָה אֶת כְּבוֹד רְבוּנְךָ, שֶׁלֹּא נִתְּנָה רִשׁוּת לְעֲלִיּוֹנִים לְדַעַת בְּכְבוֹד רְבוּנְךָ פָּרַט לָךְ. וְהָיָה הַסֵּפֶר הַהוּא שְׁמוֹר וְגִנְזוֹ עִמּוֹ עַד שִׁיָּצָא אָדָם מִגֵּן עֵדֶן. שֶׁהָרִי בְּהִתְחַלְתָּהּ הָיָה מְעִינָ בּוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ כָּל יוֹם בְּגִנְזֵי רְבוּנוֹ, וְהִתְגַּלּוּ לוֹ סוּדוֹת עֲלִיּוֹנִים מַה שֶׁלֹּא יָדְעוּ שְׁמֵשִׁים עֲלִיּוֹנִים. כִּיּוֹן שֶׁחֲטָא וְעָבַר עַל מִצְוֹת רְבוּנוֹ, פָּרַח מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ הַסֵּפֶר, וְהָיָה אָדָם טוֹפֵחַ עַל רֵאשׁוֹ וּבוֹכָה, וְנִכְנָס בְּמֵי גִיחוּן עַד צְנָאוֹ, וְהַמֵּים עוֹשִׁים אֶת גּוֹפּוֹ נִקְבִים נִקְבִים וְהִשְׁתַּנָּה זִיוו.

בְּאוֹתָהּ שַׁעָה רִמַּז הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְרַפְּאֵל, וְהִשִּׁיב לוֹ אוֹתוֹ הַסֵּפֶר, וּבוֹ הָיָה אָדָם עוֹסֵק וְהִנִּיחוֹ לְשֵׁת בְּנוֹ, וְכֵן לְכָל אוֹתָם צְאָצְאִים, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְאַבְרָהָם, וּבוֹ הָיָה יוֹדֵעַ לְהִסְתַּכַּל בְּכְבוֹד רְבוּנוֹ, וְהָרִי נֹאמַר. וְכֵן לְחֲנוּךְ נִתֵּן לוֹ הַסֵּפֶר וְהִסְתַּכַּל מִמֶּנּוּ בְּכְבוֹד הָעֲלִיּוֹן.

סֵתְרֵי תוֹרָה

הַשְּׁלֵמָה מִהַשְּׁמִטוֹת (סִימָן ט)

וַיּוֹלַד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת. לְמַדְנּוּ מִכָּאן, שֶׁהָאֲחֵרִים לֹא הָיוּ בְּדַמּוֹת שְׁלוֹ, וְזֶה בְּדַמּוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ נֶעֱשָׂה, בְּתַקּוֹן הַגּוֹף וּבְתַקּוֹן הַנֶּפֶשׁ, בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל כְּרֵאוֹי.

בֵּא רֵאָה, הַנְּחָשׁ הִטִּיל זְהֵמָה בְּחֹהָה, וְאוֹתָהּ זְהֵמָה הָיְתָה מְכַשְׁכֶּשֶׁת בְּמַעֲיָהּ וְלֹא יָכְלָה לְהִצְטִיר, מִשׁוֹם שֶׁעַד שֶׁלֹּא חֲטָא אָדָם, הָיוּ אוֹתִיּוֹת הָא"ב מְתַקְּנִים בּוֹ וּמְצִטְטִירִים בּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְאוֹת כְּ"ף, נִתְקַנּוּ זָכַר וּנְקֵבָה בְּחִבּוּבֹת בְּגֵן, וּמְלֹאכִים עֲלִיּוֹנִים לְפָנֶיהֶם. מִיַּד הִרַע לְסַמְא"ל בְּרִקִיעַ, וַיֵּרַד וּרְכַב עַל נֶחֱשׁ חֲזַק וְנִרְאָה לְפָנָיו. מִיַּד הִתְעַרְבוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְאִז הִתְחַבַּר סַמְא"ל עִם אוֹתוֹ הַנְּחָשׁ וְנֶעֱשׂוּ אֶחָד, וְלִקְחוּ אוֹתִיּוֹת, וְעָשׂוּ מִשֶּׁם וְהִלָּאָה אֲמָנוֹת רַעָה בְּאוֹתִיּוֹת צ"ד צִי"ד, וְהִינּוּ צ"ץ,

רוח, וכל מה שעושים מיד שוכחים, ועל כך נקראת נשיה, וזרעים ונוטעים עצים, ואין שם חטים ולא משבעת המינים.

צ"ה הוא מקום כשמו, יש שם יבש של הכל, ושם בני אדם יפים למראה, ומתוך שהוא ציה, כשיודעים מקום של מקור מים נובעים, נכנסים לשם, ולפעמים שעולים מתוך המקום של המים ועולים לתבל הזו, והם בני אמונה יותר מבני אדם אחרים, וביניהם דיורים טובים ועשר רב, וזרעים מעט מתוך היבש של שם, ונוטעים עצים ולא מצליחים, ותשוקתם לבני אדם של כאן, ומכלם אין אוכלי לחם - כמו [רק] אלה שכאן בתבל, כאן מעל כל אלה תבל, וכתוב (תהלים ט) והוא ישפט תבל בצדק.

כמו שכל אלו הארצות יש בתבל הזאת, וכל אלה השמות יש להם אף כך, משום שהוא שביעי, יש כאן כמו של אותם מקומות תחומים ומקומות כאן, ונקרא כל אחד ואחד כמו שאותו מקום שלמטה, וכל אלה בדיורים של בני אדם משנים אלה מאלה, שכתוב (שם קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קניינה: ע"כ מההשמטות.

זכר ונקבה בראם. רבי שמעון אמר, סודות עליונים התגלו בשני הפסוקים הללו. זכר ונקבה בראם לדעת הכבוד העליון, סוד האמונה, שמתוך סוד זה נברא אדם. בא ראה, בסוד של שמים וארץ נברא אדם, בהם כתוב אלה תולדות השמים והארץ [בהבראם]. באדם כתוב זה ספר תולדת אדם. בהם כתוב בהבראם, ובאדם כתוב ביום הבראם. זכר ונקבה בראם. מכאן, כל דמות שלא נמצא בה זכר ונקבה, אינה דמות עליונה כראוי, ובסוד המשנה בארנו.

בא ראה, בכל מקום שלא נמצאים זכר ונקבה כאחד, הקדוש ברוך הוא לא שם את מדורו באותו המקום, והברכות לא נמצאות רק במקום שנמצאים זכר ונקבה, שכתוב ויברך אתם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם, ולא כתוב ויברך אותו ויקרא את שמו אדם. שאפלו אדם לא נקרא אלא זכר ונקבה כאחד.

בזה המקום נולדו קין והבל, כיון דחטא קין הוריד אותו הקדוש ברוך הוא לאותו מקום שנקרא אדמה, שכתוב (שם ד) הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה, מאותו מקום שנקרא אדמה. והייתי נע ונד בארץ, משום ששם נדחה וגרש.

והיה כל מצאי יהרגני - אותה להט החרב המתהפכת, והיה פוחד, והרהר תשובה, והעלה אותו הקדוש ברוך הוא לארקא, והיה שם והוליד בנים בארקא, ובארקא יש אור שמאיר מתוך השמש, וזרעים זרעים ונוטעים אילנות, ואין שם חטים ולא מאותם שבעה מיני תבואה. כל אותם ששם הם מתולדות קין, והם עם שני ראשים, מהם גברים עליונים ומהם גברים קטנים, ואין בהם דעת שלמה כשאר בני אדם שכאן. לפעמים הם צדיקים וחוזרים לצד הטוב, ולפעמים חוזרים לצד הרע, ומולידים ומתים כשאר בני האדם.

אדם היה באדמה [וארקא], עד שהוליד שת, ומשם עלה למעלה ארבע דרגות, ועלה למקום הזה שנקרא תבל. ותבל זו היא העליונה של כל הדרגות. כיון שעלה, עלה למקום בית המקדש שנקרא באותם שמות שדיורו היה בהם, ארץ אדמה כך נקרא. דלג אדם שלשה מקומות - גיא, נשיה, ציה. גיא הוא אתר ומקום גדול כמו רחב וארץ הגיהנם. בגיא ונשיה וציה התפזרו אותם שבנו מגדל והולידו שם על שהרגיזו את המלך העליון, לכן זה קרוב לאש הדולקת.

ויש בני אדם נכבדים בכל עשר ועפרות זהב ואבנים יקרות. מי שנכנס לשם והיה מתבל, בחמדת אותו העשר נותנין לו, ולפעמים עולה למקום שנקרא נשיה, משום שנשכח שם. יורד לגיא הזה ולא יודע את המקום שהיה משם. גיא הוא באמצע של מעלה ומטה, וזה נקרא גיא בן הנם, ורצועה אחת יוצאת משם למעלה לתבל הזאת, ונקראת אף כך גיא בן הנם, ושם פתח הגיהנם.

אותם בני אדם ששם, כלם יודעים כשפים וחקמות נכבדות, ושם זרעים ונוטעים עצים, ואין שם לא חטים ולא אחד משבעת המינים. בנשיה יש בני אדם כלם קטועים קטנים, ואין להם חטמים, פרט לשני נקבים שיוצאת בהם

משום שעבר עלינו. ולכן הקדוש ברוך הוא [מכאן] ממנו שתל את העולם, והתייחסו כל דורות צדיקי העולם [משנת].

ובא וראה, כשעמדו ישראל על הר סיני, נכנס בין שתי האותיות הללו סוד הברית, ומיהו? ב"ת. ונכנס בין שתי האותיות שנשארו, ונתן אותה לישראל. וכשנכנסה ב"ת, סוד הברית, בין שתי האותיות הללו, שהם שי"ן תי"ו, [נכנסו] ונעשו שבת, כמו שנאמר (שמות לא) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם. כמו שהיה ראשית העולם להתייחס בהם כל דורות העולם משתי האותיות הללו ש"ת, היו תלויים עד שנתקן העולם כראוי ונכנס ביניהם הברית הקדוש, ונתקן בשלמות ונעשה שב"ת.

אמר רבי יוסי, אלו שתי האותיות הללו נתקנו באות ב"ת, וכשחזרו האותיות למפרע מיום שנולד שת, חזרו האותיות בכל דור ודור עד שהגיעו ישראל להר סיני ונתקנו.

אמר רבי יהודה, למטה חזרו. ובכל דור ודור היה מחבק העולם באותיות ולא מתישבים במקומם. כשנתנה התורה לישראל, הכל נתקן [נ"א כל האותיות נתקנו]. רבי אלעזר אומר, בימי אנוש היו האנשים חכמים בחכמה של כשפים וקוסמים ובחכמה לעצר את חילות השמים. ולא היה בן אדם מיום שיצא אדם מגן עדן והוציא עמו חכמה של העלים של האילן שהתעסק בה. שהרי אדם ואשתו, ואותם שיצאו ממנו עד שבא אנוש, עזבו אותה.

בשבא אנוש, ראה אותם וראה את חכמתם משנה [ס"א משטה] את העליונים, ועסקו בהם ועשו [בהם] מעשים וכשפים וקוסמים ולמדו מהם, עד שהתפשטה אותה חכמה בדור המבול. וכלם היו עושים מעשיהם להרע.

והיו מתחזקים כלפי נח באותן חכמות, ואומרים שלא יכול דין העולם לשרות עליהם, שהרי הם עושים חכמה לדחות את כל אותם בעלי הדין. ומאנוש התחילו כלם להתעסק בחכמות הללו. זהו שכתוב אז הוחל לקרא בשם ה'.

רבי יצחק אומר, כל אותם צדיקים שהיו ביניהם אחר אותו הדור, כלם היו משתדלים

רבי יהודה אומר, מיום שנחרב בית המקדש לא נמצאות ברכות בעולם, והם אוכדות בכל יום, שכתוב (ישעיה נז) הצדיק אבד. מה אבד? אבד הברכות שהיו שורות בו, כמו שכתוב (משלי י) ברכות לראש צדיק. וכתוב (ירמיה ז) אבדה האמונה. כמו זה כתוב ויברך אתם, וכתוב ויברך אתם אלהים. מש"ת התייחסו כל דורות העולם וכל אותם צדיקי אמת שהיו בעולם.

אמר רבי יוסי, האותיות האחרונות הללו שהיו בתורה [להמצא] נמצאו אחר שעבר אדם על אותיות התורה כלם [בסדר תשר"ק]. ולכן קרא לאותו הבן שהוא כדמותו כצלמו ש"ת, שהם קיום האותיות]. ובתשובתו [ובתשוקתו] לפני רבונו אחז בשני אלה, ומאז חזרו האותיות למפרע בסדר תשר"ק.

ולכן קרא לאותו בן שנולד לו שהוא בדמותו כצלמו ש"ת, שהם סיום האותיות. ולא נתקנו האותיות עד שעמדו ישראל על הר סיני, ואז חזרו האותיות על תקונם כיום שנבראו שמים וארץ, והתבסס העולם ועמד על קיומו.

רבי אבא אומר, ביום שעבר אדם על מצות רבונו, רצו שמים וארץ [להנגף] להעקר ממקומם. מה הטעם? משום שהם לא עמדו רק על הברית, שכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. ואדם עבר ברית, שנאמר (הושע ו) והמה כאדם עברו ברית. ואלמלא שגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שעתידין ישראל לעמד על הר סיני לקיים את הברית הזאת, לא התקיים העולם [הזה]. רבי חזקיה אומר, כל מי שמודה על חטאו, הקדוש ברוך הוא מניח לו ומוחל לו על חטאו.

בא ראה, כשבא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה ברית זו והעמיד עליה את העולם. מנין לנו? שכתוב [בראשית], ברא שית. זו הברית שהעולם עומד עליה. שית שממנו שופעים ויוצאים ברכות לעולם, ועליה נברא העולם. ואדם עבר על הברית הזו והעבירה ממקומה [ס"א מעמו].

ברית זו נרמזה באות יו"ד, אות קטנה עקר ויסוד העולם. כשהוליד בן, הודה על חטאו וקרא שמו ש"ת, ולא הזכיר בו יו"ד להיות שית,

זְהוּ שְׁכָתוּב עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמַסְבוּ נְרָדִי נִתַּן רִיחוֹ. עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ – זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. בְּמַסְבוּ – זֶה אוֹתוֹ בֶּן אָדָם שֶׁנִּדְבַק בּוֹ וְהוֹלֵךְ בְּדַרְכָּיו. נְרָדִי נִתַּן רִיחוֹ – אוֹתָם מַעֲשִׂים טוֹבִים שָׁבוּ שֶׁבִגְלָלָם יִסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם בְּטָרֵם הַגִּיעַ זְמַנּוֹ.

וְעַל זֶה הָיָה שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (קֵהֶלֶת ח) יֵשׁ הַבַּל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים וְגוֹ'. יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵיהֶם כִּמְעַשֶׂה הַרְשָׁעִים – כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, שֶׁבִשְׂבִיל מַעֲשִׂים טוֹבִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַלֵּק מִהָעוֹלָם [כְּדִי שְׁלֵא יִתְקַלְקְלוּ (יחיו), וּמִתּוֹךְ אֶהְבְּתוּ בָּהֶם מְסַלֵּק אוֹתָם] בְּטָרֵם הַגִּיעַ זְמַנָּם, וְעוֹשֶׂה בָּהֶם דִּינִים. וְיֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵהֶם כִּמְעַשֶׂה הַצַּדִּיקִים – שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְאַרְיָךְ לָהֶם יָמִים וּמְאַרְיָךְ בָּהֶם אֶת רִגְזוֹ, וְכֵן זֶה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אֵלֶּה בִשְׂבִיל שְׁלֵא יִתְקַלְקְלוּ, וְאֵלֶּה כְּדִי שִׁיחְזְרוּ אֵלָיו, אוֹ כְּדִי שִׁיצְאוּ מֵהֶם בָּנִים מַעֲלִים.

בֵּא רָאָה, חֲנוּךְ הָיָה צַדִּיק, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רָאָה שְׂאֵחֵר כֶּךָ יִקְלַקֵּל, וְלִקַּח אוֹתוֹ בְּטָרֵם יִקְלַקֵּל. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שִׁירוֹ) וְלִלְקַט שׁוֹשְׁנִים. מִשׁוּם שְׁנוֹתָנִים רִיחַ טוֹב, לִוְקַח אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּטָרֵם יִקְלַקְלוּ. וְאֵינְנוּ כִּי לִקַּח אוֹתוֹ אֱלֹהִים. וְאֵינְנוּ – לְהַאֲרִיךְ יָמִים כִּשְׂאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵיוּ מְאַרְיָכִים יָמִים. מָה הַטַּעַם? כִּי לִקַּח אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּטָרֵם הַגִּיעַ זְמַנּוֹ.

רְבִי אֶלְעָזָר אָמַר, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָטְלוּ אֶת חֲנוּךְ וְהַעֲלֵהוּ לְשָׁמַי מְרוֹמִים, וּמָסַר בְּיָדוֹ כָּל הַגְּנָזִים הָעֲלִיוֹנִים וְחֲמֹשֶׁה וְאַרְבָּעִים מִפְּתַחוֹת סִתְרִים חֲקוּקִים שֶׁבָּהֶם מִשְׁתַּמְשִׂים מְלָאָכִים עֲלִיוֹנִים, וְכֵלָם נִמְסְרוּ בְּיָדוֹ, וְהָרִי בְּאַרְנוֹ.

וַיֵּרָא ה' כִּי רָבָה רַעַת הָאָדָם בְּאַרְץ וְכֵן יֵצֵר מִחֲשַׁבְתּוֹ לְבוֹ. רְבִי יְהוּדָה פָּתַח, (תְּהִלִּים ה) כִּי לֹא אֵל חֲפֵץ רָשָׁע אֶתָּה לֹא יִגְרָךְ רָע. פְּסוּק זֶה נֶאֱמַר וּבְאַרְנוֹהוּ. אָבֵל בֵּא רָאָה, מִי שֶׁנִּדְבַק בְּיָצֵר הָרָע וְנִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, יִטְמָא הוּא וְיִטְמָאוּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

כִּי רָבָה רַעַת הָאָדָם – כָּל הָרַעוֹת הֵיוּ עוֹשִׂים, וְלֹא נִשְׁלַם חֲטָאָם עַד שֶׁהֵיוּ שׁוֹפְכִים דָּמִים לְחַנָּם עַל הָאָרֶץ. וּמִי הֵם שֶׁהֵיוּ מִשְׁחִיתִים דָּרְכָם עַל הָאָרֶץ? זֶהוּ שְׁכָתוּב רַק רָע כָּל הַיּוֹם. כְּתוּב כָּאֵן רַק רָע,

לְמַחֹת בָּהֶם [נ"א כְּדִי שְׁלֵא יַעֲנִשׁוּ עֲלֵיהֶם], כְּמוֹ יָרַד מִתּוֹשְׁלַח וְחֲנוּךְ, וְלֹא יָכֵלוּ, עַד שֶׁהִתְפַּשְׁטוּ רְשָׁעִים הַמּוֹרְדִים בְּרַבּוֹנָם, וְאַמְרוּ (אִיּוֹב כֵא) מָה שְׂדֵי כִי נַעֲבֹדְנוּ.

וְכִי הִטְפְּשׁוֹת הַזֶּה הֵם הָיוּ אוֹמְרִים? אֵלֶּה מִשׁוּם שֶׁהֵיוּ יוֹדְעִים כָּל אוֹתָם הַחֲכָמוֹת וְכֵן אוֹתָם הַמְּמַנִּים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהִפְקִדוּ עֲלֵיהֶם וְהֵיוּ סוֹמְכִים עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁהִשִּׁיב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם כִּשְׁהָיָה. שֶׁהָרִי בִּתְחִלָּה הָיָה מִים בְּמִים, אַחֲרַי כֶּךָ הִשִּׁיב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם כְּבִתְחִלָּה, וְלֹא נִחָרַב מִהַכֵּל, שֶׁהָרִי בְּרַחֲמִים הִשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, שְׁכָתוּב (תְּהִלִּים כט) ה' לְמַבּוּל יָשָׁב, וְלֹא כְּתוּב אֱלֹהִים.

בְּיָמֵי אָנוּשׁ אָפְלוּ תִינּוּקוֹת שֶׁל אוֹתוֹ [הַיּוֹם] הַדּוֹר הָיוּ מִשְׁגִּיחִים בְּחֲכָמוֹת עֲלִיוֹנוֹת וְהֵיוּ מְסַתְּפִלִים בָּהֶם. אָמַר רְבִי יִיסָא, אִם כֶּךָ, טַפְּשִׁים הֵיוּ שְׁלֵא הֵיוּ יוֹדְעִים שְׁעֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַבִּיא עֲלֵיהֶם מִי מַבּוּל וְיָמוּתוּ בָּהֶם?

אָמַר רְבִי יִצְחָק, יְדוּעַ הֵיוּ יוֹדְעִים, אָבֵל אֶחָזוּ טַפְּשׁוֹת בְּלִבָּם. שֶׁהֵם הֵיוּ יוֹדְעִים אוֹתוֹ מְלֶאךֶה הַמְּמַנֶּה עַל אֵשׁ וְאוֹתוֹ הַמְּמַנֶּה עַל הַמִּים, וְהֵיוּ יוֹדְעִים לַעֲצֹר אוֹתָם שְׁלֵא יוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת דִּין עֲלֵיהֶם. וְהֵם לֹא הֵיוּ יוֹדְעִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ וּמִמֶּנּוּ יָבֵא דִין עַל הָעוֹלָם?

אָלֵא הֵיוּ רוֹאִים שֶׁהָעוֹלָם הִפְקִד בְּיָדֵי אוֹתָם מְמַנִּים, וּבָהֶם כָּל דְּבָרֵי הָעוֹלָם, וְלִכֵּן לֹא הֵיוּ מְסַתְּפִלִים בְּקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלֹא מִשְׁגִּיחִים בְּמַעֲשָׂיו עַד שֶׁהָאָרֶץ נִשְׁחַתְּתָה. וְרוּחַ הַקְּדוֹשׁ מְכַרִּיזָה בְּכָל יוֹם וְאוֹמְרָת: יִתְמוּ חֲטָאִים מִן הָאָרֶץ וְרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַאֲרִיךְ לָהֶם כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן שְׂאוֹתָם צַדִּיקִים, יָרַד וּמִתּוֹשְׁלַח וְחֲנוּךְ, קִיָּמִים בְּעוֹלָם. כִּיּוֹן שֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִהָעוֹלָם, אִזּוֹ הוֹרִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דִין עֲלֵיהֶם וְנֶאֱבָדוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרַאשִׁית ט) וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ.

וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוּךְ אֶת הָאֱלֹהִים וְאֵינְנוּ כִּי לִקַּח אוֹתוֹ אֱלֹהִים. רְבִי יוֹסִי פָּתַח, (שִׁירוֹ א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמַסְבוּ נְרָדִי נִתַּן רִיחוֹ. פְּסוּק זֶה נֶאֱמַר. אָבֵל בֵּא רָאָה, כֶּךָ דִּרְכּוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא – בְּשַׁעֲה שֶׁבֶן אָדָם נִדְבַק בּוֹ וְהוּא מְשַׁרְה דִּיורוֹ עָלָיו וְיודֵעַ שְׂאֵחֵר יָמִים הוּא יִסְרַח, מְקַדִּים וְלוֹקֵט רִיחוֹ הַטּוֹב מִמֶּנּוּ וּמְסַלֵּק אוֹתוֹ מִהָעוֹלָם.

אותם מהעולם. וכשמִשְׁגִּיחַ בְּמַעֲשֵׂיהֶם, מִתְנַחֵם עליהם על שהם מַעֲשֵׂי יָדָיו וּמְאַרִיךְ לָהֶם בְּעוֹלָם.

וּבְגִלְלָל שֶׁהֵם מַעֲשֵׂי יָדָיו, נוטל נחמה ומתנחם עליהם וחס עליהם. וכשרוצה לעשות בהם דין, כְּבִיכּוֹל הוּא עֲצוּב [ד"א שְׂמַחוֹת לֹא יִכְנָסוּ לְפָנָיו]. שְׂכִינּוֹן שֶׁהֵם מַעֲשֵׂי יָדָיו, הוּא עֲצוּב עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ו) וּשְׂמַחוֹת לֹא הִכְנִיס לְפָנָיו.

כְּתוּב [ס"א וְהָרִי כְּתוּב] (תהלים צו) הוּד וְהָדָר לְפָנָיו עַז וְחִדְוָה בְּמִקוּמוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בֵּא רְאָה, וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ כְּתוּב. הוּא הִתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ וְלֹא לְמִקוּם אַחֵר. לְבוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל א-ב) כִּאֲשֶׁר בְּלִבִּי וּבִנְפֹשֵׁי יַעֲשֶׂה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וַיִּנְחַם ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) וַיִּנְחַם ה' עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דָּבַר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ. רַבִּי יִיסָא אָמַר לְטוֹב. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר לְרַע. רַבִּי יִיסָא אָמַר לְטוֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְנַחֵם עַל אוֹתָם מַעֲשֵׂי יָדָיו וְחָס עֲלֵיהֶם. וַיִּתְעַצֵּב, מִשּׁוּם שֶׁהֵם חוֹטְאִים לְפָנָיו.

וְרַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר לְרַע, שְׂכִינּוֹת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹאבֵד רְשָׁעֵי הָעוֹלָם, נוטל עליהם נחומים ומקבל נחומים, כְּבִיכּוֹל כְּמִי שֶׁמִּקְבֵּל נחומים עַל מַה שֶׁאֲבֵד. כִּיּוֹן שֶׁקְבֵּל נחומים, וְדַאי נַעֲשֶׂה דִין, וְלֹא תְלוּי הַדָּבָר בְּתִשׁוּבָה.

אִימְתִּי זֶה תְלוּי בְּתִשׁוּבָה? עַד שֶׁלֹּא קִבַּל עֲלֵיהֶם תְּנַחֲמוּם. הָרִי שֶׁקִּבַּל עֲלֵיהֶם תְּנַחֲמוּם, אָז הַדָּבָר כָּבֵד לֹא תְלוּי בְּתִשׁוּבָה כָּלֵל וְהַדִּין נַעֲשֶׂה. וְאָז מוֹסִיף דִּין עַל דִּין וּמְחַזֵּק אֶת אוֹתוֹ מִקוּם הַדִּין לַעֲשׂוֹת דִּין, וּמְאֲבֵד אֶת הַרְשָׁעִים מִהָעוֹלָם, וְהַכֵּל בְּכְתוּב, שֶׁכְּתוּב וַיִּנְחַם ה', קִבַּל תְּנַחֲמוּם. וְאַחֵר כֶּף וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ, נִתֵּן כַּח לְדִין לַעֲשׂוֹת דִּין.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, וַיִּנְחַם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בְּאַרְץ - נָטַל תְּנַחֲמוּם וְחִדְוָה. כְּשֶׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם בְּאַרְץ, שֶׁהוּא כְּדִגְמָא עֲלִיּוֹנָה, וְכָל הַמְּלָאכִים הָעֲלִיּוֹנִים מְשַׁבְּחִים אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֶׁרָאוּ אוֹתוֹ בְּדַמּוֹת עֲלִיּוֹנָה, וְאָמְרוּ (תהלים ח) וַתִּחַסְּרֵהוּ מִעַט מֵאֱלֹהִים וְכַבּוֹד וְהָדָר תַּעֲטֶרְהוּ. אַחֵר כֶּף כְּשֶׁחֲטָא אָדָם, הִתְעַצֵּב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל שֶׁחֲטָא. שֶׁנֶּתֵּן פֶּתַח וְלִמְלָאכֵי הַשָּׁרַת שֶׁאָמְרוּ לְפָנָיו בְּתַחֲלָה כְּשֶׁרָצָה לְבְרָא אוֹתוֹ, מַה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וּבִן אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ.

וְכְתוּב שֶׁם [לֹא יִגְרַךְ רַע, וְכְתוּב] (בראשית לח) וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה'.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי רַע אֵינּוּ רָשָׁע? אָמַר לוֹ, לֹא. רָשָׁע - אֶפְלוּ הָרִים יָדוֹ עַל חֲבֵרוֹ, אֵף עַל גֵּב שֶׁלֹּא עָשָׂה לוֹ דָּבָר, נִקְרָא רָשָׁע, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שמות ב) וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לְמָה תִּכְהָ רַעַף. הַכִּיתָ לֹא כְּתוּב, אֶלֶּא תִּכְהָ.

אָבֵל רַע לֹא נִקְרָא אֶלֶּא מִי שֶׁמִּשְׁחִית דְּרָכּוֹ וּמִטְמֵא עֲצָמוֹ וּמִטְמֵא אֶת הָאָרֶץ, וְנוֹתֵן כַּח וְחִזְק לְרוּחַ הַטְּמֵאָה שֶׁנִּקְרָאת רַע, שֶׁכְּתוּב רַק רַע כָּל הַיּוֹם. וְלֹא נִכְנָס בְּפִלְטְרִין וְלֹא רוֹאֶה פָּנָי שְׂכִינָה, מִשּׁוּם שְׁבֻזָּה מִסְתַּלְקֶת שְׂכִינָה מִן הָעוֹלָם.

וּמִנִּין לָנוּ? מִיַּעֲקֹב. שְׂכִינָה מִמֶּנּוּ שְׂכִינָה, חָשַׁב שֵׁישׁ פְּסוּל בְּבָנָיו שֶׁבְּגִלְלָם הִתְחַזְּקָה בְּעוֹלָם רוּחַ הַטְּמֵאָה וְנִגְרַע הָאוֹר מִהִלְבְּנָה וּפָגַם אוֹתָהּ. וְאִם תֹּאמַר לְמָה? מִשּׁוּם זֶה מִטְמֵא אֶת הַמִּקְדָּשׁ וְהִסְתַּלְקָה שְׂכִינָה מֵעַל יַעֲקֹב. כָּל שֶׁכֵּן אוֹתוֹ שֶׁמִּטְמֵא דְרָכּוֹ וּמִטְמֵא עֲצָמוֹ שֶׁהוּא מְחַזֵּק אֶת רוּחַ הַטְּמֵאָה, וְלִכֵּן כְּשֶׁנִּטְמֵא נִקְרָא רַע.

בֵּא רְאָה, כְּשֶׁבֵּן אָדָם נִטְמָא, לֹא נִפְקֵד מִן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְטוֹב, וּבְכָל פַּעַם נִפְקֵד מֵאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַע לְרַע. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (משלי יט) וְשִׁבְעַת יְלִין בַּל יִפְקֵד רַע. כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּל יִפְקֵד רַע. וְעַל זֶה כְּתוּב רַק רַע כָּל הַיּוֹם, וְכְתוּב לֹא יִגְרַךְ רַע. וְזֶה נִקְרָא רַע וְלֹא נִקְרָא רָשָׁע. וְכְתוּב (תהלים כג) גַּם כִּי אֵלֶךְ בְּגִיא צִלְמוֹת לֹא אִירַע רַע כִּי אֶתָּה עִמָּדִי.

וַיִּנְחַם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בְּאַרְץ וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ. רַבִּי יוֹסִי פֶתַח, (ישעיה ה) הוּי מוֹשְׁכֵי הָעוֹן בְּחִבְלֵי הַשָּׂוֵא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה. הוּי מוֹשְׁכֵי הָעוֹן - אֵלוּ בְנֵי אָדָם שֶׁחוֹטְאִים לְפָנָי רְבוּנָם בְּכָל יוֹם, וְנִדְמִים בְּעֵינֵיהֶם אוֹתָם חֲטָאִים שֶׁהֵם בְּחִבְלֵי הַשָּׂוֵא, וְחוֹשְׁבִים שְׂאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁעָשׂוּ וְאוֹתוֹ חֲטָא שֶׁעָשׂוּ שְׂאִינוּ כְלוּם, וְלֹא מִשְׁגִּיחַ בָּהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שֶׁעוֹשִׂים אֶת אוֹתוֹ חֲטָא חֲזָק וְגָדוֹל כַּעֲבוֹת הָעֲגָלָה, שֶׁהוּא חֲזָק שֶׁלֹּא יוּכַל לְהִתְכַּלּוֹת.

וּבֵא וְרָאָה, כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דִין בְּרָשָׁעֵי הָעוֹלָם, אֵף עַל גֵּב שֶׁהֵם חֲטָאוּ לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהִרְגִּיזוּ אוֹתוֹ כָּל יוֹם, אֵינּוּ רוֹצֵה לְאַבֵּד

רבי ייסא אָמר, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם רוֹאִים אֶת אָדָם הָרֵאשׁוֹן בַּשְּׁעָה שְׁמִסְתַּלְקִים מִהָעוֹלָם, לְהִרְאוֹת עֵדוּת שְׁמִשׁוּם חֲטָאֵי הָאִישׁ הוּא מִסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם וְלֹא בְּגִלְלוֹ שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁשְּׁנִינּוּ אֵין מִיִּתָּה בְּלֹא חֲטָא, פָּרֵט לְאוֹתָם שְׁלֵשָׁה שֶׁהִסְתַּלְקוּ בְּעֵטוֹ שֶׁל נֶחֱשׁ הַקְּדָמוֹנִי, וְאַלֶּה הֵם: עֵמָרָם, לְוִי וּבְנֵימִין. וַיֵּשׁ אֹמְרִים גַּם יִשִׁי. שְׁלֹא חֲטָאוּ, וְלֹא נִמְצָא בָּהֶם חֲטָא שְׁיָמוּתוֹ בּוֹ, רַק שְׁנִזְכָּרָה עֲלֵיהֶם אוֹתָהּ עֲצַת הַנְּחָשׁ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

בא רָאָה, כָּל הַדְּוֵרוֹת שֶׁהָיוּ בִימֵי נֶחֱ, כָּלָם הִפְשִׁיטוּ חֲטָאִים עַל הָעוֹלָם בְּגִלְוֵי לְעֵינַי כֹּל. רַבִּי שְׁמַעוֹן הִזָּה הוֹלֵךְ יוֹם אֶחָד בַּשְּׁעָרֵי טְבָרְיָה. רָאָה בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ קוֹשְׁרִים בְּקֶשֶׁר הַקֶּשֶׁת בְּכַדֵּי חֶרֶס. אָמַר, וַיֵּמָר חֲטָא זֶה בְּגִלְוֵי לְהִרְגִיז אֶת רַבּוֹנָם? נִתֵּן עֵינּוּ בָּהֶם וְנִזְרְקוּ לְתוֹךְ הַיָּם וּמָתוּ.

בא רָאָה, כָּל חֲטָא שְׁנַעֲשֶׂה בְּגִלְוֵי, דוֹחָה אֶת הַשְּׂכִינָה מִהָאַרְץ וּמִסְלַק אֶת דִּיּוּרָה מִן הָעוֹלָם. אֵלֶּה הָיוּ הוֹלְכִים בְּרֵאשׁ זְקוּפָה וְעוֹשִׂים חֲטָאֵיהֶם בְּגִלְוֵי, וְדָחוּ אֶת הַשְּׂכִינָה מִהָעוֹלָם, עַד שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דָּחָה אוֹתָם וְהֵעֵבִיר אוֹתָם מִמְּנוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב (מִשְׁלֵי כ"ה) הִגּוּ רָשָׁע לְפָנַי מִלֶּךְ וְגו', הִגּוּ סִיגִים מִכֶּסֶף וְגו'.

ויאמר ה' לֹא יָדוֹן רוּחִי בְּאָדָם לְעֵלָם בְּשִׁגְם הוּא בָּשָׂר וְגו'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רָאָה, כְּשֶׁבָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ כְּמוֹ שְׁלִמְעֵלָה, וְכִשְׁבְּנֵי אָדָם הֵם צְדִיקִים שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר רוּחַ חַיִּים שְׁלִמְעֵלָה, עַד שֶׁמְגִיעִים אוֹתָם חַיִּים לְמָקוֹם שְׁיַעֲקֹב אָבִינוּ שְׂרוּי בּוֹ.

ומשם שׁוֹפְעִים אוֹתָם חַיִּים, עַד שֶׁנִּמְשַׁכֶּת אוֹתָהּ רוּחַ לְעוֹלָם הַזֶּה שְׁדוּד הַמֶּלֶךְ שְׂרוּי בּוֹ, וּמִשָּׁם שׁוֹפְעוֹת הַבְּרָכוֹת לְכֹל אוֹתָם הַתְּחַתּוֹנִים. וְאוֹתָהּ רוּחַ עֲלִיּוֹנָה שׁוֹפְעַת וְנִמְשַׁכֶּת לְמַטָּה, וַיְכּוֹלִים לְהִתְקַיֵּם בְּעוֹלָם. וּמִשׁוּם כֶּף לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ, זֶהוּ עוֹלָם שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְלִכְנֵן כָּתוּב לְעֵלָם בְּלִי וְאִ"ו. שֶׁהָרִי כְּשִׁאוֹתָהּ רוּחַ שׁוֹפְעַת לְאוֹתוֹ עוֹלָם, מִשָּׁם יוֹצֵאוֹת בְּרָכוֹת וְחַיִּים לְכֹל הַתְּקִיָּם. עֲכָשׁוּ שְׁחֲטָאוּ בְּנֵי אָדָם, הִסְתַּלַּק הַכֹּל, בְּשִׁבִיל שְׁלֹא יִגִיעַ אוֹתוֹ רוּחַ חַיִּים לְעוֹלָם זֶה לְהַנּוֹת מִמְּנוֹ הַתְּחַתּוֹנִים וְלְהִתְקַיֵּם בּוֹ. בְּשִׁגְם הוּא בָּשָׂר - כְּדִי שְׁלֹא תִשְׁפַע זֶה הָרוּחַ

אמר רַבִּי יְהוּדָה, וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ, כִּי רָצָה לַעֲשׂוֹת בָּהֶם דִּין, שְׁנֵאמַר (דְּבָרֵי הַיָּמִים-ב כ) בְּצֵאת לְפָנַי הַחֲלוּץ וְאֹמְרִים הוֹדוּ לַה' כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה לֹא כָּתוּב כָּאֵן כִּי טוֹב? אֲלֵא מִשׁוּם שֶׁהָאָבִיד אֶת מַעֲשֵׂי יְדִיו מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ זֶה כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹבְרִים אֶת הַיָּם, בָּאוּ מִלְּאָכִים עֲלִיוֹנִים לֹמַר שִׁירָה לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ לִילָה. אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: וַיֵּמָר מַעֲשֵׂי יְדֵי טוֹבְעִים בַּיָּם, וְאַתֶּם אֹמְרִים שִׁירָה?! אִזּוֹ (שְׁמוֹת י"ד) וְלֹא קָרַב זֶה אֵל זֶה כָּל הַלִּילָה. גַּם כָּאֵן, בְּכֹל הַפְּעָמִים שֶׁל אַבּוּד רָשָׁעִים מִהָעוֹלָם, אִזּוֹ נִמְצָאת עֲלֵיהֶם עֲצָבוֹת.

רבי אָבָא אָמַר, בַּשְּׁעָה שֶׁחֲטָא אָדָם לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְעֵבֵר עַל מִצְוֹתוֹ, אִזּוֹ נִמְצָאָה עֲצָבוֹת לְפָנָיו. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אָדָם, אוֹי שֶׁהַחֲלִשְׁתָּ אֶת הַכַּחַשׁ הָעֲלִיּוֹן. בַּשְּׁעָה זֶה נֶחֱשָׁךְ מְאוֹר אֶחָד. מִיָּד גִּרַשׁ אוֹתוֹ מִגֵּן עֵדֶן.

אמר לוֹ: אֲנִי הַכֹּנְסֵתִי אוֹתָךְ לְגֵן עֵדֶן לְהַקְרִיב קָרְבָן, וְאַתָּה פָּגַמְתָּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ שֶׁלֹּא נִקְרַב הַקָּרְבָן?! מִכָּאֵן וְהִלָּאָה - לְעַבֵּד אֶת הָאֲדָמָה. וְגִזַּר עָלָיו מִיִּתָּה. וְחָס עָלָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְגִנְזוּ בַּשְּׁעָה שְׁמַת סְמוּךְ לְגֵן.

מה עָשָׂה אָדָם? עָשָׂה מַעֲרָה אַחַת וְהִסְתַּתֵּר בָּהּ הוּא וְאִשְׁתּוֹ. מֵאִיפָּה יִדַע? אֲלֵא רָאָה אוֹר דְּקִיק אֶחָד שְׁנִכְנַס בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁיוּצָא מִגֵּן עֵדֶן, וְהִתְאַוָּה תְּאוֹתוֹ לְקַבְּרוֹ, וְשֵׁם הוּא מְקוֹם סְמוּךְ לְשַׁעַר גֵּן עֵדֶן.

בא רָאָה, לֹא מִסְתַּלַּק אָדָם מִהָעוֹלָם עַד שִׁירָאָה אֶת אָדָם הָרֵאשׁוֹן. שׁוֹאֵל אוֹתוֹ: עַל מָה הִלֵּךְ מִהָעוֹלָם וְאִיךָ יֵצֵא? הוּא אוֹמֵר לוֹ: אוֹי שֶׁבְּגִלְלוֹךְ יֵצֵאתִי מִהָעוֹלָם. וְהוּא מְשִׁיב לוֹ: בְּנִי, אֲנִי עֹבְרָתִי עַל מִצְוָה אַחַת וְנִעַנְשֵׁתִי בְּשִׁבִילָהּ, רָאָה אֶתָּה כְּמָה חֲטָאִים וְכְמָה מִצְוֹת שֶׁל רַבּוֹנְךָ עֹבְרָת.

אמר רַבִּי חֲיִיאָ, עַד הַיּוֹם הַזֶּה עוֹמֵד אָדָם הָרֵאשׁוֹן וְרוֹאֶה אֶת הָאָבוֹת פְּעָמִים בַּיּוֹם וּמוֹדָה עַל חֲטָאוֹ, וּמִרְאָה לָהֶם אֶת אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁהָיָה בּוֹ בְּכַבוֹד עֲלִיּוֹן, וְהוֹלֵךְ וְרוֹאֶה כָּל אוֹתָם הַצְּדִיקִים וְחֲסִידֵיהֶם שֶׁיֵּצְאוּ מִמְּנוֹ וְיִרְשׁוּ אֶת אוֹתוֹ כְּבוֹד עֲלִיּוֹן שֶׁבָּגֵן עֵדֶן. וְכֹל הָאָבוֹת מוֹדִים וְאֹמְרִים, (תְּהִלִּים לו) מַה יִּקְרַח חֲסִדְךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנַפְיֶךָ יַחֲסִיּוּן.

שם פעלת מטה, והיננו כבוד השם, והיננו לב השמים. מה הוא (ישעיה ו) מלא כל הארץ כבודו? אלא כל אותה ארץ שנבראת ביום ראשון, שהיא למעלה כנגד ארץ ישראל, מלאה מכבוד השם, ומה הם? חכמים, שכתוב (משלי יג) כבוד חכמים ינחלו, וכתוב (יחזקאל ג) ברוך כבוד ה' ממקומו.

ומה היה הכבוד הזה? משל למה הדבר דומה? למלך שהיתה לו גבירה בחדרו שכל חיליו משתעשעין בה, והיו לה בנים, ובאים כל היום לראות פני המלך ומברכין אותו. אמרו לו: אנה אמנו? אמר להם: לא תוכלו לראותה עתה. אמרו: ברוכה תהא בכל מקום שהיא. ומה שכתוב ממקומו, מפלל שאין יודע את מקומו. משל לגבירה שבאה ממקום רחוק ולא ידעו מאין באה. עד שראו שהיא אשת חיל נאה והגונה בכל מעשיה, אמרו: זאת ודאי מן האור נלקחה, כי במעשיה האירה את העולם. שאלו אותה: מאין את? אמרה להם: ממקומי. אמרו: אם כן, גדולים אנשי מקומך, ברוכה תהיי ומברך מקומך.

וכי אין כבוד ה' אחד מצבאותיו לא גרע, למה מברכים אותו? אלא משל למה הדבר דומה? לאיש שהיה לו גן נאה, וחוצץ לגן בקרוב ממנו חתיכת שדה, ואם השקה הגן בתחלת שקיותו – הלכו להם המים על כל הגן, אך אותה חתיכה של שדה שהיא אינה דבוקה, אף על פי שהכל אחד הוא, לפיכך פתח לה מקום והשקה אותה לבדה: ע"כ מההשמטות.

ויאמר ה' אמתה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה. רבי יוסי פתח, (ישעיה נה) כי לא מחשבותי מחשבותיהם.

לעולם הזה. מה הטעם? שלא להרבות נחש התחתון. שדרגות שיתחזק בו [וצריכים] רוח של קדשה שלא יתערב ברוח טמא.

בשגם הוא כשר – זה נחש הקדמוני שיתברך. משום כך הוא כשר, כמו שנאמר (בראשית ו) קץ כל בשר בא לפני. ואמר רבי שמעון, זהו מלאך המות. והיו ימיו מאה ועשרים שנה – המתנה של מגדל המקשר.

הנפלים היו בארץ. שנה רבי יוסי, אלו עז"א ועזא"ל, כמו שנאמר שהוציא [ד"א שהפיל] אותם הקדוש ברוך הוא מהקדשה שלמעלה. ואם תאמר, איך יכלו להתקים בעולם הזה? אמר רבי חייא, אלה היו מאותם שכתוב ועוף יעופף על הארץ. והרי נאמר שאלה נראים לבני אדם כמראה שלהם. ואם תאמר, איך יכלו להתהפך? הרי נאמר שמתהפכים לכמה גונים. ובשעה שיירדו, התלבשו באויר העולם ונראו כבני אדם.

ועז"א ועזא"ל הללו שמרדו למעלה והפילו הקדוש ברוך הוא והתלבשו בארץ והתקיימו בה, ולא יכלו להתפשט ממנו, ואחר כך טעו אחר נשות העולם. ועד היום הזה הם קיימים ומלמדים כשפים לבני אדם, והולידו בנים, וקראו להם ענקים גבורים. ואותם נפילים נקראים בני אלהים, והרי נתבאר.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ו)

אמר רבי רחומאי, כבוד ולב הרי הם אחד, אלא שכבוד נקרא על שם מעלה, ולב נקרא על

סדר הלימוד ליום יט תשרי [יום 19 בשנה]

בא ראה, ויאמר ה' אמתה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה. הודיע להם על ידי נח והתרה בהם כמה פעמים ולא שמעו. אחר שלא שמעו, הביא עליהם דין והאביד אותם מעל פני הארץ.

בא ראה מה כתוב בנח, ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממצעשנו. [למה כאן לאמר, ולמה

בא ראה, כשבן אדם רוצה לנקם מאחר, הוא שותק ולא אומר דבר. שאם יודיע לו, ההוא ישמר ולא יוכל לו. אבל הקדוש ברוך הוא לא עושה כך, לא עושה דין בעולם עד שמכריז ומודיע להם פעם פעמים ושלוש, כי אין מי שימחה בידו שיאמר לו מה עשית, ולא ישמר ממנו ולא יוכל לעמד לפניו.

הַקִּימוּהוּ וְנִתְבָּאָר. אֲבָל לְכוּ חֲזוּ וְגו' [מִה זֶה חֲזוּ?
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כא) חֲזוּת קָשָׁה הִגֵּד לִי. בְּמַעֲשֵׂי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִגְלָתָה נְבוּאָה עֲלֵינוּהָ לְבְנֵי אָדָם.
אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ - שְׁמוֹת וּדְאֵי, שֶׁהָרִי הַשָּׁם
גּוֹרֵם לְכָל] [וְהוּא לְשׁוֹן שְׁמֻמוֹן]. שְׂאֵלוֹ הָיָה מִפְּעֻלוֹת
יּוֹ"ד ה"א וְא"ו ה"א - שָׁם קִיּוּם בְּאֶרֶץ, אֲבָל מִשׁוּם
שֶׁהָיָה מִפְּעֻלוֹת הַשָּׁם שֶׁל אֱלֹהִים - שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ.
אָמַר לוֹ רַבִּי חֲזִיָּא, כַּעַת הִתְעוֹרְרַת לָזֶה? לֹא כִּךְ אֲנִי
אָמַרְתִּי לוֹ, מִשׁוּם שֶׁבִּין שָׁם זֶה וּבֵין שָׁם זֶה
הַכֹּל הוּא שְׁבַח. אֲבָל אֲנִי אָמַרְתִּי לוֹ כְּמוֹ שֶׁהִעִירוּ
הַחֲבֵרִים שֶׁשָּׁם שְׁמוֹת. שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ, שְׁמוֹת מִמֶּשׁ
[שָׁם בְּאֶרֶץ, וְלָמָּה? בְּשִׁבִיל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם הָעוֹלָם
וְלִהְיוֹת קִיּוּם בְּעוֹלָם].

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הַכֹּל הוּא, וְאֶפְלוּ מִה שֶׁאָמַר רַבִּי
יְהוּדָה - יִפָּה אָמַר. שְׂאֵלוֹ הָעוֹלָם יִהְיֶה בְּשֵׁם
הַרְחָמִים, יִתְקִים הָעוֹלָם. אֲבָל מִשׁוּם שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא
עַל דִּין וְעוֹמֵד עַל דִּין, שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ, וְיִפָּה הוּא,
שְׂאֵלְמָלָא כִּךְ לֹא יוּכַל הָעוֹלָם לְהִתְקִים מִלְּפָנֵי חֲטָאֵי
בְּנֵי הָאָדָם.

בֵּא רָאָה, כְּשֶׁנּוֹלַד נִחַ קָרְאוּ לוֹ עַל שֵׁם שֶׁל נִחָמָה
[נִחַ - נוּחַ לוֹ, נוּחַ לְעוֹלָם, נוּחַ לְאֲבוֹת, נוּחַ
לְבָנִים, נוּחַ לְעֲלִיּוֹנִים, נוּחַ לְתַחְתּוֹנִים, נוּחַ לְעוֹלָם
הַזֶּה, נוּחַ לְעוֹלָם הַבָּא] וְשִׁיָּהִי [וְלִהְיוֹת] הַשָּׁם
גּוֹרֵם. אֲבָל לְגַבֵּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא כִּךְ. נִחַ
בְּהַפְּנֵי אוֹתִיּוֹת - ח"ן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְנִחַ מִצָּא חֵן.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, חֵן הֵינּוּ נִחַ. בְּצַדִּיקִים, הַשָּׁם
שֶׁלָּהֶם גּוֹרֵם לְטוֹב. בְּרָשָׁעִים, הַשָּׁם שֶׁלָּהֶם
גּוֹרֵם לְרָע. בְּנִחַ כְּתוּב וְנִחַ מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי ה'. בְּעַר
בְּכוֹר יְהוּדָה הִתְהַפְּכוּ אוֹתֵיּוֹתָיו לְרָע. ע"ר ר"ע. רַע
בְּעֵינֵי ה'.

בֵּא רָאָה, כִּינּוּן שֶׁנּוֹלַד נִחַ, רָאָה אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי
הָאָדָם שֶׁהֵם חוֹטְאִים לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וְהָיָה גּוֹנֵז עֲצָמוֹ וְעַסְק בְּעַבּוּדַת רְבוּנוּ כְּדִי לֹא לְלַכֵּת
בְּדַרְכָּם. וְכִי תֵאמַר, בְּמָה הוּא עֹסֵק? בְּאוֹתוֹ סִפֵּר
שֶׁל אָדָם וְסִפֵּר שֶׁל חֲנוּךְ. וְהָיָה עוֹסֵק בָּהֶם לְעַבֵּד
אֶת רְבוּנוּ.

בֵּא רָאָה שֶׁכֶּךָ הוּא, שֶׁהָרִי מֵאִיפָה יָדַע נִחַ לְהַקְרִיב
קֶרְבָּן לְרְבוּנוּ? אֲלֵא מִשׁוּם שֶׁמִּצָּא חֲכָמָה עַל
מִה הָעוֹלָם עוֹמֵד, וְיָדַע שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל הַקֶּרְבָּן,
וְאֵלְמָלָא הַקֶּרְבָּן לֹא הָיָה עוֹמֵדִים עֲלֵינוּם וְתַחְתּוֹנִים.

זֶה? אֲלֵא לֵאמֹר - זֶה הָאִשָּׁה. זֶה - זֶה צַדִּיק. רְמַז
שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לְנִחַ, מְנוּחַת הָאֶרֶץ. לֵאמֹר,
מִה זֶה לֵאמֹר? אֲלֵא מְקוּם זֶה קוֹרָא לוֹ נִחַ, וּמִיָּהוּ?
אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. לֵאמֹר זֶה יִנְחַמְנוּ, עֲשֵׂה אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְמַטָּה כְּדָגְמָא עֲלֵינוּהָ. כְּתוּב כָּאֵן זֶה
יִנְחַמְנוּ, וְכְתוּב שָׁם (ישעיה כה) זֶה ה' קוֹיְנוּ לוֹ. אֲשֶׁרִי
הַצַּדִּיקִים שֶׁרְשׁוּמִים בְּרָשָׁם שֶׁל חוֹתְמַת הַמַּלְךְ
הָעֲלִיּוֹנָה לְהִיּוֹת רְשׁוּמִים בְּשָׁמוֹ, וְהוּא שָׁם שְׁמוֹת
בְּאֶרֶץ כְּרָאוּי. כְּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נִחַ, וְכְתוּב
(בראשית כה) וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יַעֲקֹב. לָמָּה לֹא כְּתוּב
אֶת? אֲלֵא שָׁם דְּרָגָה [אֲחַת], וְכָאֵן דְּרָגָה אַחֲרַת, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) וַאֲרָאָה אֶת ה'. וַאֲרָאָה ה' לֹא כְּתוּב
אֲלֵא אֶת ה'. גַּם כָּאֵן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב - דְּרָגַתוֹ
מִמֶּשׁ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ יַעֲקֹב. אֲבָל כָּאֵן
א"ת - לְהַכְלִיל אֶת הַשְּׂכִינָה.

מֵאִיפָה הָיָה יוֹדֵעַ? אֲלֵא בְּשַׁעַת שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא קָלַל אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכְּתוּב אֲרוּרָה
הָאָדָמָה בְּעַבּוּרָךְ, אָמַר אָדָם לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עַד מָתִי יִהְיֶה הָעוֹלָם
בְּקַלְלָהּ? אָמַר לוֹ: עַד שִׁיְוֹלַד לָךְ בֶּן מְהוּל כְּמוֹתָךְ.
וְהָיָה מְחַכִּים עַד שֶׁעָה שֶׁנּוֹלַד נִחַ. וְכִינּוּן שֶׁנּוֹלַד,
רָאָה אוֹתוֹ מְהוּל רְשׁוּם בְּאוֹת הַקְּדוֹשׁ, וְרָאָה שְׂכִינָה
דְּבוּקָה עִמּוֹ, וְאָז קָרָא אֶת שְׁמוֹ עַל מִה שֶׁעָשָׂה
אַחַר כֶּךָ.

בְּתַחֲלָה לֹא הָיָה יוֹדֵעִים לְזָרַע וְלַקְצֹר וְלַחֲרֹשׁ,
וְהָיָה עוֹשִׂים עַבּוּדַת הָאָדָמָה בִּיּוֹדֵהֶם.
כִּינּוּן שֶׁבָּא נִחַ, הִתְקִין אֲמָנוּת לָהֶם וְכָל הַכֹּלִים
שֶׁצָּרִיכִים לְתַקֵּן אֶת הָאָדָמָה לַעֲשׂוֹת פְּרוּת. זֶהוּ
שֶׁכְּתוּב זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעַשְׁנוּ וּמִמַּעֲצוֹן יְדִינוּ מִן
הָאָדָמָה. שֶׁהוּא הוֹצִיא אֶת הָאֶרֶץ מִמֶּה שֶׁהִתְקַלְלָה
שֶׁהָיָה זוֹרְעִים חֲטָיִים - וְקוֹצְרִים קוֹצִים וְדוֹרְדִים.
וְלָכֵן כְּתוּב אִישׁ הָאָדָמָה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִישׁ הָאָדָמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (רות
א) אִישׁ נְעָמִי. מִשׁוּם שֶׁנֶּקְרָא צַדִּיק וְהוֹצִיא
אֶת הָאֶרֶץ בְּקֶרְבָּן שֶׁעָשָׂה מִמֶּה שֶׁהִתְקַלְלָה, שֶׁכְּתוּב
לֹא אִסָּף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעַבּוּר הָאָדָם.
וְלָכֵן נִקְרָא אִישׁ הָאָדָמָה, וְעַל זֶה קָרָא לוֹ שָׁם עַל
מִה שֶׁיָּבֵא.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים מו) לְכוּ חֲזוּ מִפְּעֻלוֹת
אֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ. פְּסוּק זֶה

רבוננו, לא שרויה בו אמונה, ואינו כדאי להיות לו חלק לעולם הבא.

עוד פתח ואמר, (משלי ה) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שהקדוש ברוך הוא רוצה ביקרם.

בא ראה מה כתוב, וארח צדיקים כאור נגה. מה זה כאור נגה? כמו אותו האור המאיר שברא הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, זהו שגנו לצדיקים לעולם הבא. הולך ואור – שהוא עולה באורו תמיד ולא גורע ממנו. אבל ברשעים מה כתוב? (שם) דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו. לא ידעו – וכי לא יודעים? אלא רשעים שהולכים בדרך עקמה בעולם הזה ולא רוצים להסתכל [להם] שעתידי הקדוש ברוך הוא לדון אותם באותו עולם ולהכניסם בדין גיהנם. והם צווחים ואומרים: אוי לנו שלא הרפננו אננים ולא הקשבנו באותו עולם. ובכל יום אומרים: וי לנו!

בא ראה, עתיד הקדוש ברוך הוא להאיר לצדיקים לעולם הבא ולתת להם שכר חלקם, מקום שעין לא שולטת לעמד עליו, כמו שנאמר (ישעיה טד) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו. וכתוב (שם טו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי. וכתוב (מלאכי ג) ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם. אשרי הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. עליהם כתוב (ישעיה ט) צדיקים לעולם יירשו ארץ. וכתוב (תהלים קמ) אף צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

פרשת תולדת נח

אלה תולדת נח. רבי חייא פתח, (ישעיה ט) ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. אשריהם ישראל שעוסקים בתורה ויודעים דרכי התורה שבגללה יזכו לעולם הבא.

בא ראה, לכל ישראל יש חלק לעולם הבא, מה הטעם? משום ששומרים הברית שהעולם עומד עליה, כמו שנאמר (ירמיה לג) אם לא בריתי

רבי שמעון היה הולך בדרך והיו עמו רבי אלעזר בנו ורבי יוסי ורבי חייא. עד שהיו הולכים, אמר רבי אלעזר לאביו, הדרך מתקנת לפנינו, רוצים לשמע דברי תורה פתח רבי שמעון ואמר, (קהלת י) וגם בדרך פשהכל הולך לבו חסר וגו'. כשבן אדם רוצה לתקן דרכיו לפני הקדוש ברוך הוא, עד שלא יצא לדרך צריך להמליך בו ולהתפלל לפניו על דרכו, כמו ששנינו שכתוב (תהלים פה) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. שהרי השכינה לא נפרדת ממנו.

ומי שלא מאמין ברבוננו, מה כתוב בו? וגם בדרך שהסכל הולך לבו חסר. מי זה לבו? זה הקדוש ברוך הוא שלא ילך עמו בדרך וגורע מסיועו בדרך. משום שאותו בן אדם שלא מאמין ברבוננו, עד שלא יצא לדרך לא בקש את סיוע רבוננו.

ואפלו בדרך כשהוא הולך, לא עוסק בדברי תורה, ולכן לבו חסר, שאינו הולך יחד עם רבוננו ולא נמצא בדרך. ואומר לכל סכל הוא – ואפלו כששומע דבר אמונה של רבוננו, הוא אומר שזו טפשות לעסק בזה. כמו זה ששאלו לכן אדם על אות הברית שרשמו בכשר האדם, ואומר שלא דבר אמונה הוא. שמע זאת רבי ייבא הזקן והסתכל בו, ונעשה גל של עצמות. ואנו בדרך הזו בסיוע הקדוש ברוך הוא רוצים לומר דברי תורה.

פתח ואמר, (תהלים פו) הורני ה' דרךך אהלך באמתך יחד לבבי ליראה שמך. פסוק זה קשה, שהרי שנינו, הכל ביד הקדוש ברוך הוא חוץ מלהיות צדיק או רשע. ודוד איך תבע את זה מהקדוש ברוך הוא? אלא דוד כך אמר, הורני ה' דרךך – אותה דרך מישור ומתקנת לגלות עיני ולדעת אותו. אחר כך אהלך באמתך – אלך בדרך אמת ולא אסטה לימין ולשמאל. יחד לבבי – מה זה לבבי? כמו שנאמר (שם עג) צור לבבי וחלקי. וכל זה אני מבקש ליראה את שמך. להדבק ביראתך, לשמר את דרכי כראוי. ליראה שמך – מקום חלקי שבו שרויה היראה לירא.

בא ראה, כל בן אדם שירא את הקדוש ברוך הוא, שרויה עמו האמונה כראוי, שהרי אותו אדם הוא שלם בעבודת רבוננו. ומי שלא שרויה בו יראת

תמים הִיָּה בְּדַרְתִּי, מֵה זֶה בְּדַרְתִּי? אֵלֶּה אוֹתָם שִׁיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ. הוּא הַשְּׁלִים אֶת כָּלֶם, וְהוּא הִיָּה שְׁלֵם מִכָּלֶם. תָּמִים הִיָּה – שְׁנוּלֵד מֵהוּל, שְׁכָתוּב הַתְּהִלָּה לְפָנַי וְהִיָּה תָּמִים. בְּדַרְתִּי – וְלֹא בְּדוֹרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהָרִי מִמֶּנּוּ יֵצְאוּ [תּוֹלְדוֹת בְּעוֹלָם].

בא רָאָה, נַח רָאוּי הִיָּה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לְהִיּוֹת בְּתִבָּה בְּחִבּוּר אֶחָד לְהַכְנִס בָּהּ, וְעַד שֶׁלֹּא הִתְחַבְּרוּ כְּאֶחָד, לֹא הִיָּה הָעוֹלָם כְּרָאוּי. אַחַר כֵּךְ מֵה כָּתוּב? (שם ט) וּמֵאַלֶּה נִפְצָה כָּל הָאָרֶץ. מֵהוּ נִפְצָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב) וּמִשָּׁם יִפְרֹד. שְׁמִשָּׁם נִמְצָא פְּרוּד וְהִתְפָּזְרוּ תּוֹלְדוֹת לְכָל הַצְּדָדִים וְהַכָּל אֶחָד כְּדָגְמָא אַחַת. מִשּׁוּם כֵּךְ אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נַח. אֵלֶּה וְדֹאֵי. שֶׁהָרִי יְסוּד הָעוֹלָם הוּא שְׁעוֹשֶׂה תּוֹלְדוֹת לְקִיָּם בְּאָרֶץ. בָּא רַבִּי אַבָּא וּנְשָׁקוּ. אָמַר, אֲרִיָּה בְּכַחוֹ נוֹקֵב סֹלַע וְשׁוֹכֵר. כֵּךְ זֶה בּוֹדֵאֵי. וּבֵא וְרָאָה, מִשְׁעוֹר הַתִּבָּה גַּם כֵּךְ זֶה.

תוספתא

למה נַח נַח פְּעַמִּים? אֵלֶּה כָּל צְדִיק וְצְדִיק שֶׁבְּעוֹלָם יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי רוּחוֹת – רוּחַ אַחַת בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְרוּחַ אַחַת בְּעוֹלָם הַבָּא. וְכֵךְ תִּמְצָא בְּכָל הַצְּדִיקִים: מֹשֶׁה מֹשֶׁה, יַעֲקֹב יַעֲקֹב, אַבְרָהָם אַבְרָהָם, שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל, שָׁם שָׁם. פָּרַט לִיִּצְחָק שֶׁלֹּא כָתוּב בּוֹ כְּמוֹ שְׁכָתוּב בָּהֶם, מִשּׁוּם שִׁיִּצְחָק, בְּשַׁעַה שֶׁנִּקְרַב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, יֵצְאָה נִשְׁמָתוֹ שֶׁהִיָּתָה בּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְכִיָּן שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם בְּרוּךְ מַחִיָּה הַמֵּתִים, שְׁבָה אֵלָיו נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. מִשּׁוּם זֶה תִּמְצָא שֶׁלֹּא יַחַד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת שְׁמוֹ אֵלֶּה עַל יִצְחָק, מִשּׁוּם שֶׁנֶּחֱשַׁב כְּמַת. וְעַל זֶה רָמַז הַכְּתוּב וְאָמַר (אִיּוֹב טו) הִן בְּקִדְשׁוֹ לֹא יֵאָמֵן וְגו'.

דבר אַחַר אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִיָּה צְדִיק שֶׁבַח אוֹתוֹ פְּעַמִּים. תָּמִים הִיָּה בְּדַרְתִּי, אֲבָל בְּדוֹרוֹת אַחֲרָיִם אֵינּוּ נִחְשָׁב לְכָלֶם, כְּמוֹ דוֹרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וְדוֹר מֹשֶׁה וְדוֹר דָּוִד. דְּבַר אַחַר, רָאָה מֵה עָשָׂה בְּדוֹר שְׁכָלֶם רְשָׁעִים, קַל וְחֹמֶר אֵלּוֹ הִיָּה בְּדוֹר שְׁכָלֶם צְדִיקִים. ע"כ הַתּוֹסֵפֶת

רבי אֲלַעְזָר פָּתַח, (תהלים מו) לָכֵן חָזוּ מִפְּעֻלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאָרֶץ. הַפְּסוּק הַזֶּה הָרִי נִתְבָּאָר, וּבִבְאֲרוּהוּ. אֲבָל לָכֵן חָזוּ, מֵה זֶה חָזוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כא) חָזוֹת קָשָׁה הִגִּד לִי. בְּמַעֲשָׂיו

יוֹמָם וְלַיְלָה חִקוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שָׁמְתִי. וְעַל זֶה, יִשְׂרָאֵל שְׁשׁוּמְרִים הַבְּרִית וְקִבְלוּ אוֹתָהּ, יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא.

ולא עוֹד, אֵלֶּה מִשּׁוּם כֵּךְ נִקְרָאוּ צְדִיקִים. מִכָּאֵן לְמַדְנּוּ, כָּל מִי שֶׁשׁוּמֵר הַבְּרִית הַזֹּאת שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיהָ, נִקְרָא צְדִיק. מִנֵּיִן לָנוּ? מִיּוֹסֵף. מִשּׁוּם שֶׁשְׁמַר אֶת בְּרִית הָעוֹלָם זָכָה שֶׁנִּקְרָא צְדִיק. וְעַל כֵּךְ וְעַמָּךְ כָּלֶם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אָרֶץ.

רבי אֲלַעְזָר אָמַר, אֵלֶּה – בְּכָל מְקוֹם פְּסַל אֶת הָרֵאשׁוֹנִים. שְׁנִינוּ וְכו'. מֵה כָּתוּב לְמַעְלָה בְּפִרְשֵׁת בְּרֵאשִׁית? (בראשית ב) וְנָהָר יֵצֵא מֵעַדֵן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְגו'. אוֹתוֹ הַנְּהָר שֶׁשׁוּפֵעַ יוֹצֵא וְנִכְנָס לְגֵן וּמִשָּׁקָה אוֹתוֹ מֵהַשְּׁקָאָה שֶׁלְמַעְלָה, וְעוֹשֶׂה לוֹ נַחַת וְעוֹשֶׂה פְּרוֹת וּמַגְדֵּל זָרְעִים, הוּא אֵז נוּחַ לְכָל. וְזֶה נוּחַ לְגֵן. וְזֶה עוֹשֶׂה מְנוּחָה בּוֹ [נ"א לְגֵן, וְהַגֵּן נַח בּוֹ], כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) כִּי בּוֹ שָׁבַת, וְכָתוּב וַיִּשְׁבַּת בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי. וְזֶה סוּד שֶׁדְּבַר זֶה עוֹשֶׂה תּוֹלְדוֹת וְלֹא אַחַר.

בא רָאָה, כְּמוֹ זֶה נַח לְמַטָּה הַבְּרִית הַקְּדוֹשׁ הִיָּה דְגָמָא שֶׁלְמַעְלָה, וְעַל זֶה נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה. וְסוּד לְמַדְנּוּ, שֶׁהָרִי נַח הַצְּטָרֵף לְתִבָּה לְהִתְחַבֵּר עִמָּה וְלְקִיָּם זָרַע שֶׁל הַכָּל, שְׁכָתוּב לְחִיּוֹת זָרַע.

מי זוֹ הַתִּבָּה? [זֶה] אֲרוֹן הַבְּרִית. וְנַח וְהַתִּבָּה לְמַטָּה כֵּךְ הֵם כְּמוֹ דְגָמָא [זוֹ] שֶׁלְמַעְלָה. בְּנַח כָּתוּב בְּרִית, שְׁכָתוּב וְהַקִּימְתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ. וְעַד שֶׁהִתְקִיָּם בּוֹ בְּרִית לֹא נִכְנָס לְתִבָּה, שְׁכָתוּב וְהַקִּימְתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ וּבִאֵת אֵל הַתִּבָּה. וְאֵז הִיָּתָה הַתִּבָּה אֲרוֹן הַבְּרִית. [זוֹ] תִּבָּה וְנַח, הַכָּל כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה. וּבִגְלַל שֶׁהַבְּרִית הַזֹּאת לְמַעְלָה, הוּא עוֹשֶׂה תּוֹלְדוֹת. כְּמוֹ זֶה נַח [לְמַטָּה] הוּא עוֹשֶׂה תּוֹלְדוֹת. מִשּׁוּם כֵּךְ [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר] אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נַח.

נח אִישׁ צְדִיק, כֵּךְ הוּא בּוֹדֵאֵי כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי י) וְצְדִיק יְסוּד עוֹלָם. וְהָאָרֶץ מִתְקִימָת עַל זֶה, שֶׁהָרִי הוּא הָעַמּוּד שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו, וּמִיָּהוּ? זֶה צְדִיק, וְנַח נִקְרָא צְדִיק לְמַטָּה. וְסוּד [נ"א זֶה] שֶׁל הַכָּל – אֶת הָאֱלֹהִים הַתְּהִלָּה נַח. דּוֹקָא. שֶׁלֹּא נִפְרֹד מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים, וְשִׁיָּהִיָּה הוּא בְּאָרֶץ כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה אִישׁ צְדִיק יְסוּד הָעוֹלָם. בְּרִית שְׁלוֹם, שְׁלוֹם שֶׁל הָעוֹלָם. אִישׁ הָאֲדָמָה וְדֹאֵי. וְעַל זֶה (בראשית ו) וְנַח מְצָא חַן בְּעֵינַי ה'.

העולם מי הם? אלו נשמות הצדיקים שהם פרי מעשי הקדוש ברוך הוא. רבי שמעון אמר, בשעה שהקדוש ברוך הוא מתעטר בעטרותיו, מתעטר מלמעלה ומלמטה, מלמעלה ממקום שלעמק הכל. מתעטר מלמטה במה? בנשמות הצדיקים. ואז נוספים חיים מלמעלה ומלמטה, ונכלל מקום המקדש מכל הצדדים, והבאר מתמלאת והים נשלם, ואז נותן לכל.

כתוב (משלי ה) שְׁתֵּה מִיַּם מְבוֹרָךְ וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךְ. לְמָה [כָּאֵן] בּוֹרֵךְ בְּתַחֲלָה וְאַחַר כֶּךָ בְּאֵרֶךְ? שְׁהֲרִי בּוֹר לֹא נִקְרָא אֱלֹא רִיק שְׂאִינוּ נוֹבְעֵ. בְּאֵר – מִיָּם שְׁנוֹבְעִים? אֱלֹא הַכֹּל מְקוֹם אֶחָד הוּא. אֱלֹא מְקוֹם שְׁהַעֲנִיִּים [נ"א שְׁהַעֲנִי] אֲחוּזִים בּוֹ נִקְרָא בּוֹר, שְׂאִין לוֹ מִשְׁלוֹ אֱלֹא מֵה שְׁנוֹתְנִים לְתוֹכוֹ, וּמִיָּהוּ? דָּל"ת. אַחַר כֶּךָ נַעֲשֶׂה בְּאֵר שֶׁהוּא נוֹבֵעַ וּמִלֵּא [שְׁמַתְמֵלֵא] מִכָּל הַצְּדִדִּים, וּמִיָּהוּ? ה"א. מִתְמַלֵּאת מִלְּמַעְלָה וְנוֹבְעֵת מִלְּמַטָּה. מִתְמַלֵּאת מִלְּמַעְלָה כְּמוֹ שְׂאֵמְרֵנוּ, וְנוֹבְעֵת מִלְּמַטָּה מִנְּשָׁמוֹת הַצְּדִיקִים.

דבר אַחַר, שְׁתֵּה מִיָּם מְבוֹרָךְ – זֶה דְּוֹד הַמֶּלֶךְ, שְׁכַתּוֹב בּוֹ (שְׁמוּאֵל-ב כג) מִי יִשְׁקֵנִי מִיָּם מְבֹאֵר בֵּית לֶחֶם. וְנוֹזְלִים – זֶה אֲבִרְהֵם. מִתּוֹךְ – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּאֵמְצֵעַ. בְּאֵרֶךְ – זֶה יִצְחָק, שְׁנִקְרָא בְּאֵר מִיָּם חַיִּים. הָרִי בַּפְּסוּק הַזֶּה נִמְצְאָת הַמְּרַכְּבָה הַקְּדוּשָׁה הַעֲלִיּוֹנָה מֵהָאֲבוֹת. וְדוֹד הַמֶּלֶךְ הַתְּחַבֵּר עִמָּם. יֵשׁ מִי שְׂאֵמֵר, וְנוֹזְלִים – זֶה יִצְחָק. מִתּוֹךְ – זֶה מֹשֶׁה, שֶׁהוּא בְּאֵמְצֵעַ. בְּאֵרֶךְ – זֶה אֶהֱרֹן, שְׁנִקְרָא בְּאֵר מִיָּם חַיִּים, וְדוֹד הַמֶּלֶךְ שֶׁהַתְּחַבֵּר עִמָּהֶם.

תְּשׁוּקָת הַנִּקְבָּה לְזָכֵר אֵינָה אֱלֹא כְּאִשֶׁר נִכְנְסֵת בָּהּ רוּחַ וְשׁוֹפְכֵת מִיָּם כְּנֶגֶד הַמַּיִם הַעֲלִיּוֹנִים הַזְּכָרִיִּים. כֶּךָ כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל לֹא מְעוֹרֶרֶת הַשְּׁתוֹקְקוֹת לְקִדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֱלֹא בְּרוּחַ הַצְּדִיקִים שְׁנִכְנְסִים בְּתוֹכָהּ, וְאֵז נוֹבְעִים מִיָּם מִתּוֹכָהּ כְּנֶגֶד מִי הַזְּכָר. וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה תְּשׁוּקָה אַחַת [וְאֶגְדָּה אַחַת] וְקִשּׁוֹר אֶחָד. וְזֶהוּ רְצוֹן שֶׁל הַכֹּל וְהַטִּיּוֹל שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטִיל עִם נְשָׁמוֹת הַצְּדִיקִים.

בא רֵאָה, כָּל אוֹתָן תּוֹלְדוֹת גֵּן הַעֲדֵן לֹא יוֹצְאִים מִצְּדִיק אֱלֹא כְּשֶׁנִּכְנְסַת בְּתוֹכָהּ הַזּוֹ בְּחִבּוֹר אֶחָד, וְהַכֹּל גְּנוּזִים בָּהּ, וְאַחַר כֶּךָ יוֹצְאִים מִמֶּנָּה. גַּם כָּאֵן נַח אִישׁ צְדִיק לֹא הוֹצִיא תּוֹלְדוֹת לְפָרוֹת בְּעוֹלָם עַד

שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מִתְּגִלָּה נְבוֹאָה עֲלִיּוֹנָה לְבְנֵי אָדָם. אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת – שְׁמוֹת וְדָאִי, שְׁהֲרִי הַשָּׁם גּוֹרֵם לְכֹל.

כתוב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נַח לְאֵמֵר זֶה וְגו', לְמָה כָּאֵן לְאֵמֵר? וְלְמָה זֶה? אֱלֹא לְאֵמֵר זֶה הָאִשָּׁה. זֶה זֶה צְדִיק. [רִמְזוּ כְּמוֹ שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ נַח, מְנוּחַת הָאָרֶץ. לְאֵמֵר, מֵה זֶה לְאֵמֵר? אֱלֹא מְקוֹם זֶה קָרָא לוֹ נַח, וּמִי הוּא? אָרֶץ הַקְּדוּשָׁה. לְאֵמֵר זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וְגו'. עֲשֶׂה אוֹתוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַטָּה כְּדָגְמָא עֲלִיּוֹנָה]. [נ"א זֶה זֶה צְדִיק, וְכֵן נַח (לְאֵמֵר, נַח) זֶה צְדִיק. לְאֵמֵר זֶה נִקְבָּה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה. אֵמֵר רַבִּי יִצְחָק, לְאֵמֵר זֶה אָרֶץ הַקְּדוּשָׁה] [וְזֶה אֶמֶת]. כְּתוּב כָּאֵן זֶה יִנְחַמְנוּ, וְכְתוּב שָׁם (יִשְׁעִיָּה כה) זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ. אֲשֶׁרִיָּהֶם הַצְּדִיקִים שְׁרִשׁוּמִים בְּרִשְׁם שֶׁל חוֹתְמַת הַמֶּלֶךְ לְהִיּוֹת בְּשְׁמוֹ רְשׁוּמִים, וְהוּא שָׁם שְׁמוֹת בְּאָרֶץ כְּרֹאֵי.

כתוב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נַח, וְכְתוּב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. לְמָה לֹא כְתוּב אֶת? אֱלֹא שָׁם דְּרָגָה אַחֶרֶת [ד"א אַחַת] וְכָאֵן דְּרָגָה אַחֶרֶת, [נ"א אֶת, כְּמוֹ שְׁנֵאֵמֵר וְאֶרְאֶה אֶת ה'] כְּכְתוּב (שם ו) וְאֶרְאֶה אֶת ה'. וְאֶרְאֶה ה' לֹא כְתוּב אֱלֹא אֶת ה', גַּם כֶּךָ בְּנַח וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נַח. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב – דְּרָגָה שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמַּשׁ קָרָא לוֹ יַעֲקֹב. אֲבָל כָּאֵן אֶת – לְהַכְלִיל אֶת הַשְּׂכִינָה [נ"א שֶׁהִיא דְּרָגָה אַחֶרֶת לְמַטָּה].

אלה תּוֹלְדוֹת נַח וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח, (תְּהִלִּים קיב) טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמְלִוָּה יִכְלֹכַל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט. טוֹב אִישׁ – זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁנִקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (שם קמה) טוֹב ה' לְכֹל, וְכְתוּב (שְׁמוֹת טו) ה' אִישׁ מִלְּחָמָה. לְכֹל הַזֶּה חוֹנֵן וּמְלִוָּה, לְמְקוֹם שְׂאִין לוֹ מִשְׁלוֹ, וְאוֹתוֹ מְקוֹם גְּזוֹן מִמֶּנּוּ. יִכְלֹכַל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט – שְׁהֲרִי אוֹתוֹ דָּבָר לֹא גְזוֹן אֱלֹא בְּמִשְׁפָּט, כְּמוֹ שְׁנֵאֵמֵר (תְּהִלִּים פט) צִדִּק וּמִשְׁפָּט מְכוּן כְּסֵאֵף.

דבר אַחַר טוֹב אִישׁ – זֶה צְדִיק, שְׁכַתּוּב (יִשְׁעִיָּה א) אֲמָרוּ צְדִיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי מַעַלְלֵיהֶם יֵאָכְלוּ. רַבִּי יוֹסִי אָמֵר, זֶה נַח, שְׁכַתּוּב נַח אִישׁ צְדִיק. רַבִּי יִצְחָק אָמֵר, זֶה הַשֶּׁבַח שֶׁל הַשְּׂכִינָה שְׁבוּ פִתַּח טוֹב, שְׁכַתּוּב (תְּהִלִּים צב) טוֹב לְהוֹדוֹת לָהּ.

רבי חֲזִיָּא אָמֵר, הַכֹּל אֶחָד, וְכֹלָם אָמְרוּ דְּבָר אֶחָד. וְזֶה עוֹשֶׂה תּוֹלְדוֹת בְּעוֹלָם. תּוֹלְדוֹת שֶׁל

לְעוֹלָמִים. וְלֹא תוֹלְדוֹת אָדָם שְׂיֵצֵא מִגֵּן עֵדֶן וְלֹא הוֹצִיא אוֹתָם מִשָּׁם.

בא ראה, אלו הוציא אדם תולדות מגן עדן, לא היו משמדים לדורי דורות, ולא נחשף אור הלבנה לעולמים, וכלם היו קימים לעולמים, ואפלו מלאכים עליונים לא עמדו לפניהם באור וזיו וחכמה, כמו שנאמר בצלם אלהים ברא אותו. אבל כיון שגרים החטא ויצא מגן עדן ועשה תולדות בחוץ, לא התקיימו בעולם ולא היו פראוי.

אמר רבי חזקיה, וכי איך יכלו לעשות תולדות שם, שהרי אלמלא לא נמשך עליו יצר הרע וחתא, יתקיים הוא בעולם לבדו ולא יעשה תולדות? כמו זה אלמלא שחטאו ישראל בעגל והמשיכו עליהם יצר הרע, לא יעשו לעולמים תולדות ולא יבאו דורות אחרים לעולם.

אמר לו, אלמלא לא חטא אדם, לא יעשה תולדות כמו זה מצד של יצר הרע, אבל יעשה תולדות מצד של רוח הקדש. שעכשו אינו עושה תולדות אלא מצד היצר הרע, ומשום שכל תולדות בני האדם כלם מן הצד של יצר הרע, לכן אין להם קיום, ואי אפשר להם להתקיים, שהצד האחר מערב בהם [ואפשר להם בצד האחר].

אבל אלמלא לא חטא אדם ולא גרש מגן עדן, היה עושה תולדות מצד של רוח הקדש, שקדושים כמלאכים עליונים עומדים לדורי דורות כמו שהיה למעלה. כיון שחטא והוליד בנים מחוץ לגן עדן ולא זכה להוציאם מן הגן, לא התקיימו אפלו להשתרש בעולם הזה, עד שבא נח, שהוא צדיק, ונכנס בתבה, ומהתבה יצאו כל דורות העולם, ומשם התפזרו לכל ארבע רוחות העולם.

וירא אלהים את הארץ והנה נשחיתה. למה נשחיתה? משום כי השחית כל בשר את דרכו, כמו שנאמר. רבי חייא פתח פסוק ואמר, (יונה ג) וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה.

בא ראה, בשעה שבני אדם זוכים ושומרים את מצוות התורה, אז הארץ מתחזקת ונמצאת בה כל השמחה. מה הטעם? משום שהשכינה שורה על הארץ. ואז הכל, עליונים ותחתונים, בחדנה. וכשבני אדם משחיתים דרכיהם ולא

שנכנס בתבה, והתכנסו הכל בה והיו גנוזים בה, ואחר כך יצאו ממנה לפרות בעולם ולהתקיים בארץ. ואלמלא שיצאו מתוך התבה, לא התקיימו בעולם. והכל כמו שלמעלה - מתוך תבה יוצאים למעלה, מתוך תבה יוצאים למטה, זה כמו זה. [מתוך] וכאן התקיים העולם ולא מקדם לזה, שמשום כך כתוב ונוזלים מתוך בארץ, וכתוב ויולד נח שלשה בנים.

ותשחת הארץ לפני האלהים. אמר רבי יהודה, כיון שכתוב ותשחת הארץ, למה לפני האלהים? אלא כיון שעשו חטאיהם בגלוי לעיני הכל, אז כתוב לפני האלהים.

רבי יוסי אמר, אני אמרתי הפוך. ותשחת הארץ לפני האלהים - בהתחלה לפני האלהים, שלא היו עושים בגלוי. לפני האלהים עשו ולא לפני בני אדם. ולבסוף עשו בגלוי. זהו שכתוב ותמלא הארץ חמס, שלא היה מקום בכל הארץ שלא היה בגלוי, ובגלל כך אמר הפסוק בשני גוונים.

אלה תולדות נח - רבי אבא אמר, מיום שעבר אדם על מצות רבונו, כל בני האדם שנולדו אחר כך נקראו בני האדם. ולא לשבח נקראו כך, אלא כמו שאמר בנו של אותו שעבר על מצות רבונו. כיון שבא נח, נקראו בני העולם על שם נח. תולדת נח לשבח. שהעמידם בעולם. ולא תולדות אדם שהעבירם מהעולם וגרם מות לכלם.

אמר לו רבי יוסי, אם כך, הרי כתוב אחר כך, וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם. בני האדם כתוב, ולא כתוב בני נח. אמר לו, משום שאדם [שחטא ד"א חטא] לפני רבונו, טוב לו שלא נברא ולא יכתב עליו הכתוב פסוק זה.

אלא בא ראה, כתוב (משלי י) בן חכם ישמח אב. כאשר הבן טוב, כל בני העולם זוכרים את אביו לטוב. וכשהוא רע, כלם זוכרים את אביו לרע. אדם, משום שחטא ועבר על מצות רבונו, כשבאו אותם שמרדו ברבונם מה כתוב? אשר בנו בני האדם. אדם הראשון שמרד ברבונו ועבר על מצותו, ולכן אלה תולדות נח. אלה ולא הראשונים. אלה שיצאו ונכנסו לתוך התבה והוציאו תולדות

וְעַבְשׁוּ שלא שבו דור המבול מה כתוב? וירא אלהים את הארץ והנה נשחיתה, כאשר שנטמאה והסתירה פניה מבעלה. ובזמן שמתרבים חטאי בני האדם בגלוי, הארץ שמה פניה כנקבה שאין לה בושה מכל, כמו שנאמר (ישעיה כד) והארץ חנפה תחת ישביה. ועל זה וירא כי נשחיתה ודאי. מה הטעם? משום כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ.

רבי אלעזר הלך אל רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמיו. כיון שראה אותו, התקין לו שטיח של פסוי במוטות של עץ, וישבו. אמר לו חמיו, אפשר ששמעת מאביך זה שכתוב (איכה ב) עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם?

אמר לו, הרי פרשוה החברים, בצע אמרתו – שקרע האדרת שלו. אשר צוה מימי קדם – שהרי אותה האדרת צוה מאותם ימים ראשונים עליונים, וביום שחרב בית המקדש קרע אותה, משום שהאדרת הזו היא כבודו ותקונו, וקרע אותה.

אמר לו, עשה ה' אשר זמם, וכי מלך חושב [קדם] להרע לבניו עד שלא יבאו לחטא?! אמר לו, (משל) למלך שהיה לו כלי יקר, ובכל יום היה פוחד עליו שלא ישבר והיה מסתכל בו ומצא חן בעיניו. לימים בא בנו והרגיז את המלך. לקח המלך אותו כלי יקר ושבר אותו. זהו שכתוב עשה ה' אשר זמם.

בא ראה, מיום שנבנה בית המקדש היה הקדוש ברוך הוא מסתכל בו וחיבב עליו הרבה, והיה פוחד על ישראל שיחטאו ויחרב בית המקדש. וכך בכל פעם שהיה בא אצל בית המקדש, היה לובש אותה אדרת. אחר שגרמו החטאים והרגיזו לפני המלך, נחרב בית המקדש וקרע אותה האדרת [קרע אותה האדרת ונחרב בית המקדש]. הינו שכתוב עשה ה' אשר זמם.

בצע אמרתו וגו' [האמרתו הזו בתחלה ישבה בראש אמיר, והרי התעטרו עטרה לראש ואילן נאה לפניו. והיא מימי קדם ודאי. ואז עצבות לפניו בכתים החיצונים ודאי, (ישעיה לג) והן אראלם צעקו חצה. (שם כב) ויקרא ה' אלהים צבאות ביום

שומרים את מצוות התורה וחוטאים לפני רבונם, אז כפיכול דוחים את השכינה מהעולם, ונשארת הארץ משחיתה, שהרי השכינה נדחתה ולא שורה עליה, ואז היא נשחיתה. מה הטעם נשחיתה? משום ששורה רוח אחרת עליה שמחבלת את העולם. ועל זה אומרים, שישראל נותנים עז לאלהים שמעמידים את העולם. אלהים זו שכינה.

ואם חס ושלום אם ישראל ימצאו רשעים, מה כתוב? (תהלים ו) רומה על השמים אלהים וגו', משום שרשת הכינו לפעמי. כפף נפשי, בסבת חמס ושנאת חנם. כרו לפני שוחה וגו', כמו שבדור המבול, שמשום החמס שהיה ביניהם, היתה ביניהם שנאה ואיבה.

יבול אף בארץ ישראל כן? והרי שנינו שארץ ישראל לא שורה עליה רוח אחרת ולא ממנה אחר חוץ מהקדוש ברוך הוא בלבדו. בא ראה שארץ ישראל כך היא שלא שורה עליה ממנה ולא שליח אחר פרט לקדוש ברוך הוא לבדו, אבל שעה אחת שורה עליה להשחית את בני האדם. מנין לנו? מדוד, שכתוב (דברי הימים א-כא) וירא דוד את מלאך ה' וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים, ואז נשחיתה הארץ.

אמר רבי אלעזר, אפלו באותה שעה הקדוש ברוך הוא היה. כתוב כאן מלאך ה', וכתוב שם (בראשית מח) המלאך הגאל אתי, וכתוב ויסע מלאך האלהים. הן לטוב הן לרע שולט עליה הקדוש ברוך הוא. לטוב – משום שלא נמסרה תחת שאר הממנים, וכל דירי העולם יתבישו ממעשיהם. לרע – כדי שלא ישמחו אלה לשלט עליה. ואם תאמר, והרי כתוב (איכה א) כי ראתה גוים באו מקדשה, והחריבו ביתה. ואם לא שולטים אותם ממנים, לא נחרב המקדש!

בא ראה, כתוב כי אתה עשית, וכתוב (שם ב) עשה ה' אשר זמם. בא ראה, כתוב וירא אלהים את הארץ והנה נשחיתה. נשחיתה ודאי, כמו שנאמר. כך גם (יונה ג) וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרך הרעה. שהרי אז הארץ קוראת למעלה ועולה בעליה עליונה ומקשטת פניה כנקבה שמתקשטת אל הזכר, כך גם הארץ, שהרי גדלה בנים צדיקים למלך.

לפני האלהים. אם בני אדם חטאו - הארץ במה חטאה? אמר לו, משום שכתוב כי השחית כל בשר את דרכו, כמו שנאמר. כמו זה, (ויקרא יח) ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה. אלא בני אדם חטאו. ואם תאמר, הארץ במה? אלא עקר הארץ הם בני האדם, והם משחיתים את הארץ והיא נשחתת, והכתוב מוכיח, שכתוב וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ.

בא ראה, כל חטאי האדם כלם, השחתתם תלויה בתשובה. והחטא של שופך זרע על הארץ ומשחית דרכו ומוציא זרע על הארץ - משחית אותו ומשחית את הארץ, ועליו כתוב (ירמיה ב) נכתם עונך לפני, וכתוב בו (תהלים ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרף רע. פרט לתשובה גדולה. וכתוב (בראשית טו) כי לא שלם עון האמורי עד הנה, אז אין חדוה לפניו, ורע לפניו על שנאבדו.

ואם תאמר, למה עושה בהם דין טרם שהגיע זמנם? אלא הם גרמו רע לעצמם, שהרי הקדוש ברוך הוא אינו עושה דין בטרם מגיע זמנם, אלא משום שמשתתפים עם ישראל להרע להם, ולכן עושה בהם דין ומאבדם מהעולם בלא הזמן. וזהו שרע לפניו. ולכן הטביע מצרים בים והאביד שונאי ישראל בימי יהושפט, וכן כלם, שהרי משום ישראל נאבדו לפני זמנם.

ואמר לו, למה דן הקדוש ברוך הוא את העולם במים ולא באש ולא בדבר אחר? אמר לו, סוד הוא, שהרי הם השחיתו דרכם בשביל שמים עליונים ומים תחתונים לא התחברו זכר ונקבה כראוי. [ומי הם המים העליונים? בינה ומים תחתונים - מלכות. ה"א עליונה ה"א תחתונה. וכאשר הם משחיתים, נסתלק י"ו, שהוא זכר, ונשאר ה"א בה"א ומים במים]. מה הם השחיתו דרכם, כמו זה מים זכריים ונקביים. ועל זה נדונו במים, במה שהם חטאו. והמים היו רותחים ופושטים מהם את העור, כמו שהשחיתו דרכם במים רותחים. דין כנגד דין. זהו שכתוב נבקעו כל מעינות תהום רבה. הרי מים תחתונים. וארבת השמים נפתחו - זה מים עליונים. מים עליונים ותחתונים.

רבי חייא ורבי יהודה היו הולכים בדרך, והגיעו להרים גדולים, ומצאו בין ההרים עצמות בני אדם שהיו מאותם בני המבול, ופסעו שלש מאות פסיעות בעצם אחת. תמהו. אמרו, הינו מה שאמרו חברינו שהם לא היו פוחדים מדין הקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב (איוב כא) ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיה לא חפצנו. מה עשו? היו סותמים ברגליהם את מעינות התהום, ומים רותחים יוצאים ולא יכלו לעמד בהם, עד שהיו נשמטים ונופלים בארץ ומתים.

ההוא וגו']. הינו בזמן שנחרב בית המקדש. אבל בזמן אחר אין חדוה לפני הקדוש ברוך הוא כמו זמן שאובדים רשעי העולם ואותם שהרגיזו לפניו. זהו שכתוב (משלי יא) ובאבד רשעים רנה. וכן בכל דור ודור שעושה דין ברשעי העולם, חדוה ותשבחת לפני הקדוש ברוך הוא.

ואם תאמר, הרי שנינו שאין חדוה לפני הקדוש ברוך הוא כשהוא עושה דין ברשעים? אלא בא ראה, בשעה שנעשה דין ברשעים, חדוות ותשבחות לפניו על שנאבדו מהעולם. והדברים הללו כשמגיע אותו זמן שהמתין להם ולא שבו אליו מחטאייהם. אבל אם נעשה בהם דין עד שלא הגיע זמנם, [ועד] שלא נשלם חטאם, כמו שנאמר (בראשית טו) כי לא שלם עון האמורי עד הנה, אז אין חדוה לפניו, ורע לפניו על שנאבדו.

ואם תאמר, למה עושה בהם דין טרם שהגיע זמנם? אלא הם גרמו רע לעצמם, שהרי הקדוש ברוך הוא אינו עושה דין בטרם מגיע זמנם, אלא משום שמשתתפים עם ישראל להרע להם, ולכן עושה בהם דין ומאבדם מהעולם בלא הזמן. וזהו שרע לפניו. ולכן הטביע מצרים בים והאביד שונאי ישראל בימי יהושפט, וכן כלם, שהרי משום ישראל נאבדו לפני זמנם.

אבל כשהשלם הזמן שחפה להם ולא שבו, אז חדוה ותשבחת לפניו על שאבדו מהעולם, פרט לזמן שחרב בית המקדש, שאף על גב שהשלם הזמן שלהם שהרגיזו לפניו, לא היתה חדוה לפניו. ומאותו זמן לא היתה חדוה לפניו למעלה ולמטה.

כי לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה וגו'. רבי יהודה אמר, ארבעים יום וארבעים לילה הללו, מה מעשיהם? אלא ארבעים יום להלקות רשעי העולם, וכתוב (דברים כה) ארבעים יפנו לא יסוף, כנגד ארבעה רוחות העולם, לכל אחד עשרה. משום שכן אדם נברא מארבעה רוחות העולם, ועל זה ומחיתי את כל היקום. וצריך ארבעים להלקות ולמחות את העולם.

רבי יצחק היה מצוי לפני רבי שמעון. אמר לו פסוק זה [שאמרו] שכתוב ותשחת הארץ

ומתחברים זה עם זה. אמר רבי יהודה, נפש ורוח כלולים זה עם זה. הנשמה שורה בדרךיו של בן אדם, [וזה] והוא מדור נסתר שלא נודע מקומו.

בא בן אדם להטהר – מסייעים לו בנשמה קדושה ומטהרים אותו ומקדשים אותו ונקרא קדוש. לא זכה ולא בא להטהר – שתי דרגות פותחים, שהם נפש ורוח בו. אין בו נשמה קדושה [סיוע שלמעלה, וזה כפי דרכו]. ולא עוד, אלא שאם יטמא – מטמאים אותו. והסיוע שלמעלה מסירים ממנו. מכאן והלאה כל אחד לפי דרכו.

ויולד נח שלשה בנים וגו'. אמר רבי חייא לרבי יהודה, בא ואמר לה דברים ששמעתי בזה. משל לאדם שמכניס לנקבה שמתעברת ד"א פרי מעיה [בפעם אחת, ויצאו שנים או שלשה בנים. [כל] אחד נפרד מאחר בדרךיו במעשיו. זה צדיק וזה רשע וזה בינוני. אף גם כן שלשה קשרים של רוח הולכים ושטים ונכללים בשלשה עולמות.

בא ראה, נשמה יוצאת ונכנסת בין הרי פרוד, ומתחברת הרוח בנשמה. יורדת למטה, מתחברת הנפש ברוח, וכלם [הולכים ד"א יורדים]

❦ סדר הלימוד ליום כ תשרי [יום 20 בשנה] ❦

תוספתא

הממנה על שערי הגיהנם, ששמו סמריאל, ושלשה מפתחות בידו, ופותח שלשה שערים שבצד המדבר, ורואים את אור העולם הזה. בא עשן של אש וסותם הדרךים.

ואז שלשה ממנים שתחת ידיהם שלש מגרפות, מנשבים בידיהם ומחזירים עשן למקומם, ונותנים להם רוחה שעה וחצי. ואחר כך שבים לאש שלהם. וכך שלש פעמים ביום. ובכל זמן שאומרים ישראל אמן? היא שמייה רבא מברך וכו', מרוחים להם. אשריהם הצדיקים שדרכם מאירה באותו עולם לכל הצדדים, כמו שנאמר (משלי ד) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. (עד כאן התוספתא).

רבי אבא אמר, בגיהנם יש מדורים על מדורים, שניים שלישיים, עד שבע. והרי בארונה החברים. ואשרי הצדיקים שהם נשמרים מחטאי הרשעים ולא הולכים בדרךיהם ולא נטמאים בהם. וכל מי שנטמא, כשהולך לאותו עולם יורד לגיהנם, ויורד עד המדור התחתון.

ושני מדורים הם שסמוכים זה עם זה – שאול ואבדון. מי שיורד לשאול, דנים אותו שם ומקבל ענשו, ומעלים אותו למדור עליון אחר. וכן דרגה אחר דרגה, עד שהם מעלים אותו. אבל מי שיורד לאבדון, לא מעלים אותו לעולמים, ולכן נקרא אבדון, שהרי אבוד הוא מהכל.

בא ראה, נח הצדיק היה מתרה בבני דורו, ולא היו שומעים לו, עד שהקדוש ברוך הוא הביא

קשורים רמים של היכלי ההיכלות [של אותו צד] אנו פתוחי עינים, פתוחי אזנים. קול מהקולות יורד מלמעלה למטה, משבר הרים וסלעים. מי הם שרואים ולא רואים? אטומי אזנים, סתומי עינים, לא רואים ולא שומעים, לא יודעים בשכל, אחד שכלול בשנים בתוכם. דוחים אותם החוצה.

הם נדבקים בין [ס"א בו] באותם שנים, האחד אמן האמנים לא שורה [ס"א שמים] בתוכם. לא נכנסים בין ספרים קדושים. כל אלו של אמן זה לא שורה בתוכם, לא נכתבו בספר הזכרונות ונמחים מספר החיים, כמו שנאמר (תהלים ט) ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו.

אוי להם כשיצאו מהעולם הזה. אוי להם [לחיהם]. מי יתבע אותם כאשר ימסרו בידי דומה וישרפו באש שדולקת ולא יצאו ממנה רק בראשי חדשים ושבתות, כמו שנאמר (ישעיה ט) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה'. אחר כך כרוז שבצד צפון מכריז עליהם ואומר, (תהלים ט) ישובו רשעים לשאולה וגו'. כמה אגדות של יסורים יתכנסו עליהם בארבעה צדדים. אש לוקטת בגיא בן הנום.

שליש פעמים ביום מתפקדים [נשרפים]. ולא עוד, אלא בזמן שישראל עונים בקול רם אמן? היא שמייה רבא מברך, הקדוש ברוך הוא מתמלא רחמים וחס על הכל, ורומז למלאך

בְּחֻשְׁבוֹן, וְאֵין מִי שֶׁלֹּא נִכְנָס בְּחֻשְׁבוֹן, וְסִפְרֵי חַיִּים וּמְתִים נִפְתָּחִים בְּאוֹתוֹ יוֹם. וּבְגִלְל שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם, נִתֵּן לָהֶם עֲצָה לְהִנָּצֵל מִכָּל הַקְּטָרוּגִים שֶׁל מַעְלָה שֶׁהֵם הִתְמַנּוּ, וְכֵן בְּכָל זְמַן שֶׁהַדֵּין שׁוֹרֵה עַל הָעוֹלָם. בְּיוֹם זֶה מְזַמְּנִים יִשְׂרָאֵל לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, וּבַמָּה? בְּשׁוֹפָר, שֶׁהַקּוֹל הַזֶּה שׁוֹפֵא עוֹלָה לְמַעְלָה וּמְעוֹרֵר שׁוֹפָר הָעֲלִיּוֹן, אֲזַי מְתַעוֹרְרִים רַחֲמִים מִמְּקוֹמָם, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קָם מִכִּסֵּא דֵּין וְיֹשֵׁב בְּכִסֵּא רַחֲמִים וּמְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִתְּנָת רְשׁוֹת לְמַקְטָרָג.

וְיִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַתְּשׁוּבָה וְתוֹקְעִים בְּשׁוֹפָר [וּמְעוֹרְרִים] וּמְתַעוֹרְרִים רַחֲמִים, שֶׁהָרִי אוֹתוֹ קוֹל שׁוֹפֵא הוּא הַתְּעוֹרְרוֹת הַרַחֲמִים, וְאֲזַי הַמַּלְשִׁין לֹא יָכוֹל לְעַמֵּד לִפְנֵי כִסֵּא הַרַחֲמִים, שֶׁהָרִי לֹא בָּא מֵאוֹתוֹ צַד וְלֹא נִמְצָא קְטָרוּגָא.

בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁהוּא חֲתִימַת הַדֵּין, וְיִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בַּקְּדוּשָׁת רְבוּנָם, בְּאוֹתוֹ יוֹם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרַב מַלְשִׁין לְמַקְדָּשׁ, נוֹתְנִים לוֹ שְׁעִיר, שְׂבֵא מִצַּד רוּחַ הַטְּמֵאָה וְהוּא טְמֵא, וְרוּחַ טְמֵאָה נִהְנֶה מִמֶּנּוּ. [וְהוּא] הוּא מִתְעַסֵּק בּוֹ, וְלֹא מִתְקַרֵּב לְמַקְדָּשׁ לְטֵמֵא, וְאֲזַי הַפָּנִים מְאִירוֹת, וְיִשְׂרָאֵל נִצְוִלִים מִמֶּנּוּ.

בְּזְמַן אַחֵר, כְּשֶׁרַבִּים חֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם, הַמַּלְשִׁין הַזֶּה בְּשַׁעַת הַדֵּין מְתַעוֹרֵר עַל חֲטָאֵי הָעוֹלָם, אֲזַי הוּא בָּא, וְנִמְצָאת הַלְשָׁנָה לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהַמַּקְדָּשׁ נְטֵמָא, וְכָל הַפָּנִים עֲצוּבוֹת וְנִמְצָא הַדֵּין, וְעַל זֶה (בְּרַאשִׁית ו') קִץ כָּל בְּשָׂר בָּא לִפְנֵי, בָּא לִפְנֵי וְדָאֵי, לְתַבַּע חֲטָאֵי הָעוֹלָם מִשׁוּם שֶׁהֵם גְּרָמוּ: (ע"כ מֵהַהֲשַׁמְטוֹת).

[**חֲזוֹרְנוּ** לְדַבֵּר הֲרֵא שׁוֹן. קִץ כָּל בְּשָׂר בָּא לִפְנֵי, בָּא לִפְנֵי וְדָאֵי. מִשׁוּם שֶׁהֵם גְּרָמוּ]. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תְּהִלִּים לט) הַוְדִיעֵנִי ה' קִצֵּי וּמִדַּת יָמֵי מַה הִיא אֲדַעָה מַה חֲדַל אָנִי. אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: שְׁנֵי קִצִּים הֵם, אֶחָד לְיָמִין וְאֶחָד לְשִׂמְאַל, וְהֵם שְׁתֵּי דַרְכִּים לְלַכֵּת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

קִץ לְיָמִין - שְׁכַתּוֹב (דְּנִיאל יב) לְקִץ הַיָּמִין. וְקִץ לְשִׂמְאַל - שְׁכַתּוֹב (אִיּוֹב כח) קִץ שֵׁם לַחֲשָׁד וְלִכְלַל תְּכַלִּית הוּא חוֹקֵר [אֶבֶן אֶפֶל וְצִלְמוֹת. מַה זֶה וְלִכְלַל תְּכַלִּית הוּא חוֹקֵר? מִי הוּא הַחוֹקֵר? אֵלָּא

עֲלֵיהֶם דֵּין הַגִּיהֵנָם. מַהוּ דֵּין גִּיהֵנָם? אֵשׁ וְשִׁלְג, מִיָּם וְאֵשׁ. זֶה צוּנָן וְזֶה רוֹתַח. וְכָלֶם נִדוּנוּ בְּדֵין הַגִּיהֵנָם וְאֶבְדוּ מִהָעוֹלָם, וְאַחַר כָּךְ הַתְּקִים הָעוֹלָם כְּרְאוּי לּוֹ. וְנִכְנָס נַח בַּתְּבָה וְהַכְּנִיס בָּהּ כָּל מִין וּמִין [מִבְּרִיּוֹת] הָעוֹלָם. וְדָאֵי נַח עֵץ עֲשָׂה פְרִי הָיָה. וַיִּצְאוּ מִהַתְּבָה כָּל מִינֵי הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בָּא רְאָה, כְּשֶׁעֵץ זֶה עוֹשֶׂה הַפְּרִי, מִתְחַבֵּר בְּעֵץ פְּרִי כָּל אוֹתָם מִינִים שֶׁלְּמַעְלָה חִיּוֹת גְּדוּלוֹת וְקִטְנוֹת, וְכַמָּה מִינִים כָּל מִין לְמִינוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קד) חִיּוֹת קִטְנוֹת עִם גְּדוּלוֹת. כְּמוֹ זֶה נַח בַּתְּבָה. וְכָלֶם יִצְאוּ מִהַתְּבָה, וְהַתְּקִים הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְלִכֵּן נַח נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה. נַח נִקְרָא אִישׁ צַדִּיק. וְהָרִי בְּאֵרוּהָ.

רַבִּי חֲזִיא אָמַר, שְׁלֹשׁ מְאוֹת שָׁנָה עַד שֶׁלֹּא בָּא הַמַּבּוּל הָיָה נַח מִתְרָה בָּהֶם עַל מַעֲשֵׂיהֶם וְלֹא הָיוּ שׁוֹמְעִים לוֹ, עַד שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַשְּׁלִים הַזֶּמֶן שֶׁחִפָּה לָהֶם וְאֶבְדוּ מִהָעוֹלָם.

בָּא רְאָה מַה כְּתוּב לְמַעְלָה, וְיִהִי כִי הִחַל הָאָדָם לְרַב עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּבְנֹת יָלְדוּ לָהֶם. וְהָיוּ הוֹלְכִים עֲרַמִּים לְעֵין כָּל. מַה כְּתוּב? (בְּרַאשִׁית ו') וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם וְגו'. וְזֶה הָיָה יְסוּד וְעַקֵּר לְהַמְשִׁיךְ בְּחַטָּאָם עַד שֶׁגָּרַם לָהֶם לְהַשְׁמֵד מִהָעוֹלָם, וְלִכֵּן נִמְשְׁכוּ אַחֵר יִצְרַח הָרַע וּבְגַזְעוֹ וּבְשִׁרְשׁוֹ וְדָחוּ אֶת הָאֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה מִבִּינֵיהֶם, וְנִטְמָאוּ [נ"א וְנִטְמָאוּ] כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. לִכֵּן קִץ כָּל בְּשָׂר בָּא לִפְנֵי - לְלַמֵּד קְטָרוּגָא עֲלֵיהֶם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנַח קִץ כָּל בְּשָׂר בָּא לִפְנֵי.

הַשְּׁלֵמָה מֵהַהֲשַׁמְטוֹת (סִימָן י')

רַבִּי חֲזַקִּיָּה אָמַר, אֲשֶׁרִי חֲלַקְתָּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְרַצָּה בָּהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִתֵּן לָהֶם תּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְהִזְהִיר אוֹתָם וְנִתֵּן לָהֶם עֲצָה לְהַשְׁמֵר מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלַט בָּהֶם - רַק הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהֵם יוֹדְעִים לְדַחֹת מֵהֶם כָּל הַמַּקְטָרִגִּים וְכָל הַרוּחוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ חֲלַק גּוֹרְלוֹ וַיִּרְשְׁתוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לב) כִּי חֲלַק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֲכָל נַחֲלָתוֹ.

בָּא רְאָה, בְּיוֹם שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדֵין עַל הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יוֹשְׁבִים

ואם תאמר, מי נתן כּאן משחית, שהרי מים היו והתגברו בא ראה, אין לך דין בעולם או כשמכה או כשנמסר העולם בדין, שלא נמצא אותו המשחית שהולך בתוך אותם הדינים שנעשים בעולם. גם כּאן במבול כּף היתה, והמשחית הולך בתוך המבול. והוא נקרא כּף, שנכלל בשם הזה. ועל זה אמר הקדוש ברוך הוא לנח לשמר עצמו ולא יתראה בעולם.

ואם תאמר, הרי התבה הזו נראית בתוך העולם הזה והמשחית הולך בתוכו? כל זמן שלא נראים פני אדם לפני המשחית, לא יכול לשלט עליו. מנין לנו? ממצרים, שכתוב (שמות יב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. מה הטעם? משום שהוא נמצא והוא יכול להשחית, ולא צריך להתראות לפניו. לכן היתה גנוז נח וכל אלו שעמו בתוך התבה, והמשחית לא יכל לשלט עליהם.

רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. פגשו באותם הרי אררט. ראו רשומים בקיעים בדרך שהיו מימי המבול. אמר רבי חייא לרבי יוסי, הבקיעים הללו שהיו מימי המבול והקדוש ברוך הוא השאירם לדורי דורות, כדי שלא ימחה חטאם של הרשעים לפניו.

שכך דרך הקדוש ברוך הוא: לצדיקים שעושים רצונו - רוצה שיזכרו אותם למעלה ולמטה ולא ישכח זכרם לדורי דורות לטוב. כמו זה לרשעים שלא עושים רצונו - כדי שלא ישכח חטאם, ולהזכיר עונשיהם וזכרונם לרע לדורי דורות, היינו שכתוב (ירמיה ב) נכתם עונך לפני וגו'.

פתח רבי יוסי ואמר, (ישעיה י) צהלי קולך בת גלים הקשיבי לישה עניה ענתות. פסוק זה פרשוהו החברים. אבל פסוק זה נאמר על כנסת ישראל. צהלי קולך בת גלים - בתו של אברהם אבינו, כּך פרשוהו בת גלים, ככתוב (שיר ד) גל נעול. גלים הם מאורות שמתכנסים והולכים ונכנסים לתוכה וממלאים אותה, ככתוב (שם) שלחין פרדס רמונים.

הקשיבי לישה, כמו שנאמר (איוב ד) ליש אבד מבלי טרף. ליש - זכר. לישה - נקבה. למה נקרא ליש? אם משום שכתוב (משלי ל) ליש

אותו קץ לשמאל שמחשיך פני הבריות]. מהו ולכל תכלית? בזמן ששרוי הדין על העולם להשמיד - אכן אפל וצלמות. קץ שם לחשך - זה מלאך המות, זה נחש. קץ כל בשר, קץ שם לחשך, שהרי מצד של התוף הזהב הוא בא. ולכל תכלית - בזמן שדין שרוי על העולם, הוא חוקר להיות קטגור לעולם להחשיך פני הבריות. קץ לימין, כמו שאמרנו שכתוב לקץ הימין.

אמר לו הקדוש ברוך הוא לדניאל: ואתה לך לקץ ותנוח. אמר לו: מנוחה בעולם הזה או בעולם ההוא? אמר לו: בעולם ההוא, כמו שנאמר ינוחו על משכבותם. (דניאל יב) [ותעמד לגורלך לקץ הימין. אמר לו: לאיזה מקום, שהרי לא ידעתי מה יהיה עלי באותו עולם? אמר לו: ותנוח]. אמר לו: בזמן שיקומו מהעפר, אקום ביניהם או לא? אמר לו: ותעמד. אמר לו: הרי ידעתי שיקומו כתות כתות, מהם של צדיקי אמת ומהם של רשעי העולם, ולא ידעתי עם מי מהם אקום. אמר לו: לגורלך. אמר לו: הרי אמרת ואתה לך לקץ. יש קץ לימין ויש קץ לשמאל, ולא ידעתי לאיזה קץ, לקץ הימין או לקץ הימין? אמר לו: לקץ הימין.

גם כּאן דוד אמר לקדוש ברוך הוא, (תהלים ט), הודיעני ה' קצי, מהו חלק גורלי. ולא נחה דעתו עד שהתבשר שיהיה לימין, שכתוב (שם ק) שב לימיני. בא ראה, גם הקדוש ברוך הוא אמר לו לנח, קץ כל בשר בא לפני. מיהו? זה הקץ שמחשיך פני הבריות, שהוא קץ כל בשר, בא לפני. מכּאן למדנו שרשעי העולם מקדימים ומושכים אותו עליהם להחשיך להם. שפיון שנותנים לו רשות, הוא נוטל את הנשמה, ולא נוטל עד שנותנים לו רשות, ועל זה בא לפני לטל רשות להחשיך פני בני העולם. ולכן והנני משחיתם את הארץ. ועל זה עשה לך תבת עצי גפר, כדי להנצל, ולא יוכל לשלט עליך.

בא ראה, שנינו, בזמן שיש מות בעיר או בעולם [נ"א שנתנה רשות למלאך המות להשחית] לא יראה אדם בשוק, משום שיש לו רשות למשחית להשחית הכל. משום כּך אמר לו הקדוש ברוך הוא: אתה צריך להשמר, ולא תראה את עצמך לפני המשחית שלא ישלט עליך.

(שמות לג) ועתה הורד עדיך מעליך, נתנה רשות לנחש הזה לשלט עליהם

בא ראה מה כתוב (שם), ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חרב. ויתנצלו? וינצלו צריך להיות! אלא ויתנצלו על ידי האחר, משום שנתנה רשות לנחש לשלט. את עדים מהר חרב, שקבלו מהר חרב כשנתנה תורה לישראל.

אמר רבי חייא, נח שהיה צדיק, למה לא היה מבטל מות מהעולם? אלא משום שעדין לא הסתלקה הזמה מן העולם. ועוד, שהם לא האמינו בקדוש-ברוך-הוא, וככל אחוזים בעלים של האילן למטה ומתלבשים ברוח טמאה. ועוד הוסיפו אחר כך לחטא וללכת אחר יצר הרע כבראשונה. והתורה הקדושה, שהיא עץ החיים, עדין לא הוריד אותה הקדוש ברוך הוא לארץ, ועוד שהוא משך אותו בעולם אחר כך, שכתוב וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה, והרי נתבאר.

עד שהיו הולכים, ראו יהודי אחד שהיה בא. אמר רבי יוסי, האיש הזה הוא יהודי ונראה. כשהגיע אליהם, שאלו אותו. אמר להם, אני שליח מצוה, שהרי אנו גרים בכפר ראמין, והגיע זמן החג, ואנו צריכים לולב עם המינים שלו עמו, ואני הולך לקטף אותם למצוה. הלכו כאחד. אמר להם אותו יהודי, ארבעת מיני הלוּלָב הללו שבכלם באים לרצות בעד העולם [נ"א על המים], שמעתם למה אנו צריכים אותם בחג? אמר לו, כבר העירו בזה החברים, אבל אם דבר חדש הוא תחת ידך - אמר אותה.

אמר להם, ודאי אותו מקום שאנו גרים בו הוא קטן, וכלם עוסקים בתורה, ויש עלינו תלמיד חכם ושמו רבי יצחק בר יוסי מחוזאה, ובכל יום ויום אומר לנו דברי תורה חדשים, ואמר שהרי בחג זמן הוא לשלט. [ישראל שולטים באותו זמן ולוקחים לולב שמראה שאנו נצחנו על כל אותם שנקראים המון העם ולשלט עליהם] [אזי עבר על נפשנו המים הזידונים ברוך ה' שלא נתננו טרף לשניהם. וכי יש שנים למים? אלא] (שכל אותם גדולים) אותם שאר העמים. אותם ממנים גדולים על שאר העמים עכו"ם, ומתברכים מצדם של ישראל,

גבור בבהמה, או משום שכתוב ליש אבד מבלי טרף. אלא הכל הוא ליש, גבורה תחתונה שבאה מגבורה עליונה. ליש אבד מבלי טרף - בשעה שאותם נחלים מסתלקים ולא נכנסים לתוכה, אז נקראת ליש שאובדת מבלי טרף, שכתוב ליש אבד מבלי טרף ובני לביא יתפרדו.

ומה שאמר ליש, הינו עניה ענתות, עני של עניות, כמו שנאמר (ירמיה א) מן הכהנים אשר בענתות, וכתוב (מלכים א-ב) ענתת לך על שדיך. מה משמיענו? אלא כל זמן שהמלך דוד היה קים, עלה אביתר בעשר ובכל. אחר כך אמר לו שלמה, ענתת לך על שדיך.

למה קרא לו שלמה כך? אלא אמר לו, בימך היה אבא בעני, ועכשו לך על שדיך. כעת יש לומר, למה נקרא אביתר ענתות? אם תאמר שהיה מענתות, הרי שנינו שכתוב (שמואל א-ב) וימלט בן אחד לאחימלך בן אחטוב ושמו אביתר. והוא מנוב היה, שהרי נוב היתה עיר הכהנים. ואף על פי שאמרו, היא נוב היא ענתות, ולמה נקראת ענתות? משום שירדה לעני ואבדה העיר על ידי שאול ואבדו הכהנים. אלא ענתות כפר היה, ואינה נוב, ולכן קרא לה אביתר ענתות, משום שאמר (מלכים א-ב) וכי התענית בכל אשר התענה אבי. והוא היה מהעיר נוב, ועל העני של דוד שהיה לו בימיו קרא לו כך.

אמר רבי חייא, העולם היה בעני מיום שעבר אדם על מצוות הקדוש ברוך הוא, עד שבא נח והקריב קרבן והתישב העולם. אמר רבי יוסי, לא התישב העולם ולא יצאה הארץ מזהמת הנחש, עד שעמדו ישראל על הר סיני ונאחזו בעץ החיים, ואז התישב העולם.

ואלמלא שחזרו ישראל וחטאו לפני הקדוש ברוך הוא, לא היו מתים לעולמים, שהרי נפסקה מהם זהמת הנחש. כיון שחטאו, אז נשברו אותם הלוחות הראשונים שהיתה בהם חרות של הכל, החרות מאותו הנחש שהוא קץ כל בשר. וכשקמו הלויים להרג הרג, אז התעורר הנחש הרע והיה הולך לפניהם, ולא יכל לשלט בהם, משום שישראל היו מזדרזים כלם בחגורות מזינות, ולא יכל הנחש לשלט בהם. וכיון שאמר למשה

כְּמוֹ שְׁזָרַע שְׂמָאל לְמַעַלָּה אוֹחוֹזָת בָּהּ וּמִתְעוֹרֵר כְּנִגְדָּה בְּאַהֲבָה, כִּף גַּם יֵשׁ לְמִטָּה. [וְוִי הַעֲמוּדִים כָּלֶם עוֹמְדִים אֵיבָרִים לְהֶאֱחֹז זֶה בְּזֶה וּלְהִתְקַשֵּׁר זֶה בְּזֶה קֶשְׁרֵי הָאִמּוּנָה צַד הַקִּדְשָׁה מִצַּד שֶׁל רִיחַ טַמְאָה שֶׁהוּא סוּד הַנְּחֹשׁ שֶׁלְמִטָּה]. נְחֹשׁ זֶה הוּא זְרוּעַ שְׂמָאל שֶׁל רִיחַ הַטַּמְאָה, וְאוֹחוֹז בּוֹ מִי שְׂרוּכֵב עָלָיו, וְקָרֵב לְלִבְנָהּ וּמוֹשֵׁף אוֹתָהּ בִּיגִייהֶם. [נ"א בְּדַבְּקוֹת] שֶׁל דְּבַקוֹת וְנִטְמָאת.

וְאִזּוֹ יִשְׂרָאֵל לְמִטָּה מְקַרִּיבִים שְׁעִיר, וְאוֹתוֹ נְחֹשׁ נִמְשָׁף אַחֵר אוֹתוֹ הַשְּׁעִיר, וְהַלְבָּנָה נִטְהַרֵת וְעוֹלָה לְמַעַלָּה וּמִתְקַשְׁרֵת לְמַעַלָּה לְהִתְבָּרֵךְ, וּפְנִיָּה מְאִירִים מֵהַ שְׂנַחֲשֻׁכָה לְמִטָּה.

אִזּוֹ כְּאֵן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, כִּיּוֹן שְׂאוֹתוֹ נְחֹשׁ הָרַע מִתְעַסֵּק בְּאוֹתוֹ שְׁעִיר, הַלְבָּנָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ וּמִתְעַסֵּקֶת [בְּיִשְׂרָאֵל] לְלַמֵּד עֲלֵיהֶם סִגְוִרְיָא, וְסוֹכְכֵת עֲלֵיהֶם כְּמוֹ אִם עַל הַבָּנִים, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבָרֵךְ אוֹתָם מִלְמַעְלָה וּמוֹחֵל לָהֶם.

אַחֵר כִּף כְּשִׁיִּשְׂרָאֵל מְגִיעִים לְחַג, מְעוֹרְרִים צַד יְמִין לְמַעַלָּה, כְּדִי שִׁתְקַשֵּׁר בּוֹ הַלְבָּנָה וְיִאֹרוּ פְּנִיָּה כְּרָאוּי. וְאִזּוֹ מַחְלֶקֶת [נּוֹתַנְתָּ] חֶלֶק שְׁלָה בְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם מְמַנִּים שְׁלִמְטָה שְׂיִתְעַסְקוּ בְּחֶלְקָם, וְלֹא יִבְאוּ לִינֵק וּלְהִתְקַרֵב לְצַד שֶׁל חֶלֶק יִשְׂרָאֵל.

כְּמוֹ זֶה לְמִטָּה – כְּשִׁשְׂאָר הָעַמִּים מִתְבָּרְכִים, כָּלֶם מִתְעַסְקִים בִּירֵשֶׁת חֶלְקָם, וְלֹא יִבְאוּ לְהִתְעַרֵב עִם יִשְׂרָאֵל וּלְחַמֵּד חֶלֶק יִרְשָׁתָם. וְלִכֵּן יִשְׂרָאֵל מוֹשְׁכִים בְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם מְמַנִּים, כְּדִי שְׂיִתְעַסְקוּ בְּחֶלְקָם וְלֹא יִתְעַרְבוּ עִמָּם.

וּכְשֶׁהַלְבָּנָה מִתְמַלֵּאת בְּרָכוֹת לְמַעַלָּה כְּרָאוּי. יִשְׂרָאֵל בָּאִים וְיוֹנְקִים מִמֶּנָּה לְבָדָם.

וְעַל זֶה כְּתוּב (בַּמִּדְבָּר כֹּט) בְּיוֹם הַשְּׂמִינִי עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לָכֶם. מֵהַ זֶה עֲצַרְתָּ? כְּתַרְגוּמוֹ כְּנִישׁוֹ (הַתְּכַנְסוֹת). כָּל מֵהַ שְׂכַנְסוּ מֵאוֹתָם בְּרָכוֹת עֲלִיוֹנוֹת, לֹא יוֹנְקִים מִמֶּנָּה עַמִּים אַחֲרֵים, פָּרַט לְיִשְׂרָאֵל לְבָדָם. וְלִכֵּן כְּתוּב עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לָכֶם, לָכֶם וְלֹא לְשְׂאָר הָעַמִּים, לָכֶם וְלֹא לְשְׂאָר הַמְּמַנִּים.

וְעַל זֶה הֵם מְרַצִּים עַל הַמִּים, לְתַת לָהֶם חֶלֶק בְּרָכוֹת שְׂיִתְעַסְקוּ בּוֹ, וְלֹא יִתְעַרְבוּ אַחֵר כִּף בְּחֶדוֹת יִשְׂרָאֵל כְּשִׁיוֹנְקִים בְּרָכוֹת עֲלִיוֹנוֹת. וְעַל אוֹתוֹ יוֹם כְּתוּב דוּדֵי לִי וְאֵנִי לוֹ. שְׁלֹא מִתְעַרֵב אַחֵר עִמָּנוּ.

וְקוֹרְאִים לָהֶם מִים הַזִּידוֹנִים, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (תְּהִלִּים קכד) הַמִּים הַזִּידוֹנִים.

וּבְשִׁבִיל לְשִׁלַּט עֲלֵיהֶם כְּאֵנוּ בְּסוּד הַשֵּׁם הַקְדוֹשׁ בְּאוֹתָם אֲרַבְעָה מִינֵי הַלוֹלֵב לְרִצּוֹת אֵת הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא [עֲלֵיהֶם] וְלְשִׁלַּט עֲלֵיהֶם בְּסוּד הַשֵּׁם הַקְדוֹשׁ, וְלְהַעִיר עֲלֵינוּ מִים קְדוּשִׁים לְנִסְךָ עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ.

עוֹד אָמַר לָהֶם, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַתְעוֹרְרוֹת רֵאשׁוּנָה הִיא בְּעוֹלָם. מֵהַ זֶה הַתְעוֹרְרוֹת רֵאשׁוּנָה? זֶה בֵּית דִּין הַתְּחַתּוֹן [נ"א זֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִמֶּשׁ] שְׂמִתְעוֹרֵר לְדוֹן אֵת הָעוֹלָם. וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל הָעוֹלָם בְּדִין וְדִן אֵת הָעוֹלָם.

וְשׁוֹלֵט בֵּית הַדִּין [שְׁלִמְטָה] הַזֶּה לְדוֹן אֵת הָעוֹלָם, עַד יוֹם הַכַּפּוּרִים שְׂמֵאִירִים פְּנִיָּה, וְלֹא נִמְצָא נְחֹשׁ מְלִשִׁין בְּעוֹלָם, שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בְּמֵהַ שְׂמֵבִיאִים לוֹ אוֹתוֹ הַשְּׁעִיר, שֶׁהוּא מִצַּד רִיחַ הַטַּמְאָה כְּרָאוּי לוֹ. וּמִשׁוּם שְׂמִתְעַסֵּק בְּאוֹתוֹ שְׁעִיר, לֹא קָרֵב לְמַקְדָּשׁ.

וְשְׁעִיר זֶה כְּמוֹ אוֹתוֹ שְׁעִיר שֶׁל רֹאשׁ חֲדָשׁ שְׂמִתְעַסֵּק בּוֹ וּמְאִירוֹת פְּנִיָּה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה [כִּף בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה] [מְאִירִים] [פְּנֵי הַמַּקְדָּשׁ]. וְעַל זֶה כָּל יִשְׂרָאֵל מוֹצְאִים רַחֲמִים לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְחֻטְאֵיהֶם מִתְבַּטְּלִים. וְסוּד אֶחָד אָמַר לָנוּ, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת לְגִלוֹת פָּרַט לְחֻסִּידִים קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים חֲכָמִים. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מֵהוּ? אָמַר לָהֶם, עֲדִין לֹא בְּדַקְתִּי אֶתְכֶם.

הַלְבוֹ. אַחֵר כִּף אָמַר לָהֶם, כְּשֶׁהַלְבָּנָה מִתְקַרְבֶּת לְשִׁמְשׁ, מְעוֹרֵר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא צַד הַצָּפוֹן וְאוֹחוֹז בּוֹ בְּאַהֲבָה וּמוֹשֵׁף אוֹתוֹ אֵלָיו, וְהַדְּרוּם מִתְעוֹרֵר מִצַּד אַחֵר, וְהַלְבָּנָה עוֹלָה וּמִתְחַבְּרֵת בְּמִזְרַח. וְאִזּוֹ יוֹנְקֵת מִשְׁנֵי צְדָדִים וְנוֹטְלֵת בְּרָכוֹת בְּחֻשְׂאִי, וְאִזּוֹ מִתְבָּרְכֵת הַלְבָּנָה וּמִתְמַלֵּאת. וְכֵאֵן מִתְקַרְבֶּת הָאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ.

כְּמוֹ שֵׁישׁ סוּד דְּמוֹת אֵיבָרֵי [נ"א בְּתַקּוּנֵי הָאֵיבָרִים] הָאָדָם וְתַקּוּנָיו, כִּף גַּם יֵשׁ [הוּא] סוּד שֶׁל דְּמוֹת אֵיבָרֵי הַנְּקֵבָה וְתַקּוּנֵי הַנְּקֵבָה, וְהַכֹּל מְפָרֵשׁ בְּתוֹכָנוּ. כִּף גַּם יֵשׁ לְמַעַלָּה [מִי] שְׂאוֹחוֹז בָּהּ וּמִתְעוֹרֵר כְּנִגְדָּה בְּאַהֲבָה, כִּף גַּם יֵשׁ לְמִטָּה סוּד וְתַקּוּן הָאָדָם הַתְּחַתּוֹן הָאֲחֵר תַּחַת הַלְבָּנָה [ד"א וְתַקּוּן הַנְּקֵבָה].

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַח וְגו'. שְׁהָרִי כְּשֶׁהַשְּׂמִיד הָעוֹלָם, לֹא נִזְכָּר שֶׁהָיָה נִסְתָּר מֵהָעֵינַי, וְסוּד [זֶה] לְמַדְנֹו – הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִסְתָּר וְגָלוּי. גְּלוּי הוּא בֵּית הַדִּין שְׁלֵמֵטָה, וְנִסְתָּר הוּא מְקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרֻכּוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם. וְלִכְּן כָּל דְּבָרֵי הָאָדָם שֶׁהֵם בִּסְתֵר, בְּרֻכּוֹת שׁוֹרוֹת עָלָיו. וְכָל אוֹתָם שֶׁבִּנְגְלוּהָ, אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁל בֵּית דִּין שׁוֹרִים עָלָיו, מִשׁוּם שֶׁהוּא מְקוֹם בְּגָלוּי, וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַע עֵינַי שׁוֹלֵט עָלָיו, וְהַכֹּל הוּא בְּסוּד עָלִיוֹן כְּמוֹ שְׁלֵמֵטָה.

בְּכַה רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, אֲשֶׁרִי הַדּוֹר שְׂרָבִי שְׁמַעוֹן שְׂרוּי בְּתוֹכוֹ, שֶׁהָרִי זְכוּתוֹ הַזְּמִינָה לָנוּ בְּהָרִים דְּבָרִים עָלִיוֹנִים כְּאֵלֶּה [עַד כְּאֵן]. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָאִישׁ הַזֶּה בָּא לְהוֹדִיעֵנוּ הַדְּבָרִים הַלְלוּ, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁלַח אוֹתוֹ אֵלֵינוּ. כְּשֶׁבָאוּ וְסִדְרוּ הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר, וְדַאי שִׁיפָה אָמַר.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, קֵץ כָּל בְּשָׂר הַזֶּה נִהְיָה מֵאוֹתָם קְרֻבָנוֹת שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְקַרְיָבִים עַל גְּבֵי הַמְּזֻבַח אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ, כָּלֵם הָיוּ מְסַפְּקִים כְּאֶחָד לְמַעַלָּה וְלִמְטָה.

וְבֵא וְרָאָה, כְּהַנִּים וְלוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים הֵם נִקְרָאִים אָדָם בְּחִבּוּר שֶׁל אוֹתָם רְצוּנוֹת קְדוּשִׁים שְׁעוֹלִים מֵתוֹכָם. אוֹתוֹ כְּשֵׁב אוֹ אֵיל אוֹ אוֹתָהּ בְּהֵמָה שְׁמַקְרִיבִים, צָרִיךְ עַד שֶׁלֹּא תִקְרַב עַל הַמְּזֻבַח לְפָרֵשׁ עָלֶיהָ כָּל הַחֲטָאִים וְכָל הַרְצוּנוֹת הָרָעִים לְהַתּוֹדוֹת עָלֶיהָ, וְאֵז הַהִיא נִקְרָאת בְּהֵמָה בְּכָל בְּתוּךְ אוֹתָם חֲטָאִים וְרָעוֹת וְהַרְהוּרִים.

כְּמוֹ הַקְּרָבָן שֶׁל הָעִזָּאזֵל שְׁכָתוּב (ויקרא יז) וְהַתּוֹדָה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' – כִּךְ גַּם כְּאֵן. וְכִשְׁעוֹלָה עַל הַמְּזֻבַח מִשָּׂא עַל אֶחָד שְׁנַיִם, וְלִכְּן זֶה עוֹלָה לְמַקְוֹמוֹ וְזֶה עוֹלָה לְמַקְוֹמוֹ. זֶה בְּסוּד אָדָם, וְזֶה בְּסוּד בְּהֵמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ ה'.

הַחֲבֻתִינִי וְכָל שְׂאָר הַמִּנְחוֹת לְעוֹרֵר רוּחַ קְדוּשָׁה בְּרִצּוֹן הַכְּהֻנִים וְשִׁירַת הַלוֹוִים וּבְתַפְלַת יִשְׂרָאֵל. וּבְאוֹתוֹ עֵשָׂן וְשִׁמֹן וְקִמַח שְׁעוֹלִים, מִתְרוּיִם וּמִסְתַּפְּקִים [ס"א וּמִתְפַּנְקִים – ס"א וּמִתְפַּשְׁטִים] כָּל שְׂאָר בְּעָלֵי הַדִּינִים שֶׁלֹּא יְכוּלִים לְשַׁלֵּט בְּאוֹתוֹ הַדִּין שֶׁנִּמְסָר לָהֶם, וְהַכֹּל בְּזִמְנֵי אֶחָד. בֹּא רֵאָה, הַכֹּל נַעֲשֶׂה

לְמַלְךְ שֶׁהַזְּמַיִן אֶהוּבוֹ לְסַעוּדָה עָלִיוֹנָה שְׁעֲשֶׂה לוֹ לְיוֹם רְשׁוּם. אֶהוּב הַמַּלְךְ הָרִי יוֹדַע שֶׁהַמַּלְךְ רוֹצֵה בּוֹ. אָמַר הַמַּלְךְ, כַּעַת אֲנִי רוֹצֵה לְשַׁמַּח עִם אֶהוּבִי, וְאֲנִי חוֹשֵׁשׁ שֶׁכְּאֲשֶׁר אֲנִי בְּסַעוּדָה עִם אֶהוּבִי, יִכְנָסוּ כָּל אוֹתָם פְּקִידִים מְמַנִּים וַיִּשְׁבּוּ עִמָּנוּ לְשַׁלְחָן לְסַעֵד סַעוּדַת הַשְּׁמֵחָה עִם אֶהוּבִי. מַה עֲשֶׂה? הַקְּדִים אוֹתוֹ אֶהוּב מִיָּנַי שֶׁל יִרְקוֹת וּבְשָׂר שְׂוָרִים וְהַקְּרִיב לִפְנֵי אוֹתָם פְּקִידִים מְמַנִּים לְאַכֹּל. אַחַר כֵּךְ יֵשֵׁב הַמַּלְךְ עִם אֶהוּבוֹ לְאוֹתָהּ הַסַּעוּדָה הָעָלִיוֹנָה מְכַל עֲדוּנֵי הָעוֹלָם. וּבְעוֹד שֶׁהוּא לְבָדוּ עִם הַמַּלְךְ, בְּקֶשׁ מִמֶּנּוּ כָּל צְרָכָיו וְנָתַן לוֹ, וְשַׁמַּח הַמַּלְךְ עִם אֶהוּבוֹ לְבָדוּ, וְלֹא הִתְעַרְבוּ אַחֲרָיִם בִּינֵיהֶם. כִּךְ יִשְׂרָאֵל עִם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. לִכְּן כְּתוּב בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תַּהֲיֶה לָכֶם.

אָמַרְוּ רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חֲזִיָא, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתְּקִין הַדְּרָךְ לִפְנֵינוּ. אֲשֶׁרִי אוֹתָם שְׁעוֹסְקִים בְּתוֹרָה. בָּאוּ וּנְשַׁקְוָהוּ. קָרָא עָלָיו רַבִּי יוֹסִי, (ישעיה נד) וְכָל בְּנִיךְ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנִיךְ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְשֹׁדֵה, יָשְׁבוּ. אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, מַה שׁוֹנָה שְׁכָתוּב (בראשית יט) וְה' הִמְטִיר עַל סְדָם וְעַל עַמְרָה וְגו', וְמַה שׁוֹנָה בְּמַבּוּל שְׁכָתוּב אֱלֹהִים אֱלֹהִים בְּכָל מְקוֹם, [לְמַה] וְלֹא כְּתוּב וְה' [בְּכָל]?

אֶלָּא שְׁנִינּוּ, בְּכָל מְקוֹם שְׁכָתוּב וְה' – הוּא וּבֵית דִּינּוֹ. אֱלֹהִים סִתָּם – דִּין לְבָדוּ. אֶלָּא בְּסִדָּם נַעֲשֶׂה דִין וְלֹא לְהַשְּׂמִיד עוֹלָם, וְלִכְּן הוּא הִתְעַרַּב בְּדִין, אֶבֶל בְּמַבּוּל הַשְּׂמִיד כָּל הָעוֹלָם וְכָל אוֹתָם שֶׁנִּמְצְאוּ [בְּלְבָדוּ] בְּעוֹלָם.

וְאִם תֹּאמַר, [הָרִי] נַח וּמִי שֶׁהָיָה עִמּוֹ [נִצְלוּ – הָרִי] נִסְתָּר מִן הָעֵינַי הָיָה, שֶׁלֹּא נִרְאָה. וְעַל זֶה כָּל מַה שֶׁנִּמְצָא בְּעוֹלָם הַשְּׂמִיד אוֹתוֹ, וְעַל זֶה וְה' בְּגָלוּי, וְלֹא הַשְּׂמִיד הַכֹּל. אֱלֹהִים צָרִיךְ הַסְתַּרָה, וְצָרִיךְ [אָדָם] לְהַשְּׁמַר, שֶׁהָרִי הַכֹּל מִשְׂמִיד, וְעַל זֶה אֱלֹהִים לְבָדוּ הָיָה.

וְזֶה סוּד (תהלים כט) ה' לְמַבּוּל יָשָׁב. מַה זֶה יָשָׁב? אֶלְמָלָא פְּסוּק כְּתוּב, לֹא יְכַלְנוּ לְאָמְרוֹ. יָשָׁב לְבָדוּ, שֶׁלֹּא בָּא עִם דִּין. כְּתוּב כְּאֵן יָשָׁב, וְכְתוּב שָׁם (ויקרא יג) בְּדָד יָשָׁב לְבָדוּ.

וּמִשׁוּם שֶׁנַּח הָיָה נִסְתָּר מִן הָעֵינַי, אַחַר כֵּךְ נַעֲשֶׂה דִין, וְהַשְּׂמִיד הָעוֹלָם וְנַח רְגָזוֹ, מַה כְּתוּב?

בא ראה, קץ כל בשר הזה, כמו שהקשר נמצא למעלה בשמחה, גם כאן למטה בחדוה, ורצון להסתפק הכל למעלה ולמטה. והאם עומדת על ישראל פראוי.

בא ראה, בכל ראש חדש וחדש כשמתחדשת הלבנה, נותנים לקץ כל בשר הזה חלק אחד יותר על הקרבנות להתעסק בו וישתמש בחלקו, ויהיה צד של ישראל לבדם כדי שיתאחדו עם מלכם, וזהו השעיר, משום שהוא בחלק עשו, שכתוב בו שעיר, (בראשית כז) הן עשו אחי איש שעיר. ועל זה הוא השתמש בחלקו, וישראל משתמשים בחלקם, ולכן כתוב (תהלים קלה) כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו.

בא ראה, קץ כל בשר הזה, כל רצונו אינו אלא בבשר תמיד, ולכן תקון הבשר תמיד אליו, ולכן נקרא קץ כל בשר. וכשהוא שולט, שולט על הגוף ולא על הנשמה. הנשמה עולה למקומה, והבשר נתן למקום הזה. כמו זה בקרבן, שהרצון עולה למקום אחד, והבשר למקום אחד.

והאיש שהוא צדיק, הוא קרבן ממש לכפרה, ואחר שאינו צדיק אינו קרבן, משום שיש בו מום, שכתוב (ויקרא כב) כי לא לרצון וגו'. ועל זה הצדיקים הם כפרת העולם והם קרבן בעולם.

בא ראה, ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני. לטל רשות להחשיך פני בני העולם. ולכן הנני משחיתם את הארץ. [ועל זה עשה לה תבת עצי גפר, כדי להנצל בה ולא יוכל לשלט עליה. רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך אמר אחד]. כתוב ויעש נח ככל אשר צוהו ה'.

השלמה מההשמטות (סימן יא)

צוה ה'. אמר רבי יוסי, אשרי ישראל שנתנה להם תורה קדושה והם משתדלים בה ימים ולילות. בא ראה, שהרי משמע שלולא שנמצא נח עם התבה בהתחברות כאחד, לא היה נצל, [ולכן] נסתר מן העין בתוך התבה. קמו והלכו. אמר אותו יהודי, כתוב עשה לה תבת עצי גפר, לה ולעצמה, כדי להתחבר עמה ולהנצל בה. מה כתוב? ויעש נח ככל אשר צוהו וגומר. (ע"כ מההשמטות).

בסוד האמונה להסתפק זה בזה ולעלות למעלה מי שצריך עד אין סוף.

אמר רבי שמעון, הרימותי ידי בתפלות למעלה, שפשרצון העליון למעלה למעלה עומד על אותו רצון שלא נודע ולא נתפס כלל לעולמים, הראש היותר נסתר שלמעלה, ואותו הראש מוציא מה שמוציא, ולא ידוע, ומאיר מה שמאיר הכל בסתר.

רצון המחשבה העליונה לרדף אחריו ולהיות מואר ממנו. מסך אחד נפרד. ומתוך אותו מסך ברדיפת אותה מחשבה עליונה מגיעה ולא מגיעה עד אותו מסך, מאירה מה שמאירה. ואז אותה מחשבה עליונה מאירה באור [בסתר] נסתר שלא ידוע, ואותה מחשבה לא יודע. ואז מכה אור המחשבה הזה שלא נודע באור של המסך שעומד, שמאיר ממה שלא ידוע ולא נודע ולא התגלה. ואז [נ"א זה] זה אור המחשבה שלא נודע מכה באור של המסך, ומאירים כאחד. ונעשים תשעה היכולות.

וההיכלות אינם אורות ולא רוחות ולא נשמות, ואין מי שעומד בהם. הרצון של כל תשעה האורות שעומדים כלם במחשבה, שהוא אחד מהם בחשבון כלם לרדף אחריהם. בשעה שעומדים במחשבה ולא נדבקים ולא נודעים. ואלה לא עומדים לא ברצון ולא במחשבה עליונה [עליונות]. תופסים בה ולא תופסים. באלה עומדים כל סודות האמונה וכל אותם האורות מסוד המחשבה העליונה [שלמטה - ולמטה] כלם נקראים אין סוף. עד כאן מגיעים אורות ולא מגיעים ולא נודעים. אין כאן רצון ולא מחשבה.

[אז] כשמאירה המחשבה ולא נודעת [ידוע] ממי שמאירה, אז מתלבשת ונסתרת לתוך הבינה ומאירה למי שמאירה, ונכנסים זה בזה, עד שכלם נכללים כאחד. ובסוד הקרבן כשעולה, הכל נקשר זה בזה ומאיר זה בזה. אז עומדים כלם בעליה, והמחשבה מתעטרת עם אין סוף. אותו האור שמוארת ממנו המחשבה העליונה שלא נודעת בה כלל נקרא אין סוף, וממנו נמצא ועומד ומאיר למי שמאיר, ועל זה הכל עומד. אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

בא יצחק [ס"א ברבי יוסי מחוזאי], שאמר לנו, [ס"א זה שאמרתי לכם].

פּתַח ואמר, (ישעיה לח) אמרתי לא אראה יה יה בארץ החיים לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל. אמרתי לא אראה יה, כמה אטומים הם בני אדם שלא יודעים ולא משגיחים בדברי התורה, אלא מסתכלים בדברי העולם ונשכחת מהם רוח חכמה.

שְׁבִישָׁאָדָם מסתלק מהעולם הזה ונותן חשבון לרבנו מכל מה שעשה בעולם הזה בעוד שהוא קיים רוח וגוף כאחד, ורואה מה שרואה, עד שהולך לאותו עולם ופוגש באדם הראשון יושב בשער גן עדן לראות כל אותם ששמרו את מצוות רבונם ושמח בהם.

ובמה צדיקים סביב אדם. אלו שנמנעו מדרך הגיהנם וסטו לדרך גן העדן, ואלה נקראים יושבי חדל. ולא כתוב יושבי חלד, כי אינם כמו חלדה שגוררת ומניחה ולא יודעת למי מניחה, אלא יושבי חדל, כמו שנאמר (שם ב) חדלו לכם מן האדם וגו', [אלא יושבי חדל] שנמנעו מדרך הגיהנם, והחזיקו בהם להכניסם בגן עדן.

דבר אחר יושבי חדל – אלו בעלי תשובה שמנעו עצמם מאותם חטאי הרשעים. ומשום שאדם הראשון שב בתשובה לפני רבנו, יושב [עם] על אותם שנמנעו מחטאיהם והם בני חדל, כמו שנאמר (תהלים ט) אדעה מה חדל אני. ולכן הוא יושב בשער גן העדן ושמח בצדיקים שבאים באותה דרך של גן עדן

בא ראה מה כתוב, אמרתי לא אראה יה. וכי מי יכול לראות יה? אלא סוף הכתוב מוכיח, שכתוב יה בארץ החיים. בא ראה, כשהנשמות עולות למקום צרור החיים, שם נהנים בזהר של האספקלריה שמאירה מהמקום העליון של הכל. ואלו לא התלבשה הנשמה בזהר של לבוש אחר, לא תוכל להתקרב לראות את אותו האור. וסוד הדבר – כמו שנותנים לנשמה לבוש שמתלבשת בו לעמד בעולם הזה, כך גם נותנים לה לבוש של זהר עליון לעמד בה באותו עולם ולהסתכל בתוך אותה אספקלריה שמאירה מתוך אותה ארץ החיים.

בא ראה מה כתוב, ונח בן שש מאות שנה וגו'. וכי למה בא החשבון הזה למנות? אלא אלו לא היה נח בן שש מאות שנה, לא יכנס לתבה ולא יתחבר עמה. כיון שהשתלם בשש מאות שנה, אז התחבר עמה.

ועל כן, מיום שהשתלם חטאם של בני העולם, חכה להם הקדוש ברוך הוא עד שהשתלם נח בשש מאות שנה, ונשלמה דרגתו כראוי והיה צדיק שלם, ואז נכנס לתבה. והכל כמו שלמעלה.

ונח בן שש מאות שנה, כמו שאמרנו. ולכן לא נאמר כבן שש מאות שנה [ד"א כנגד ששת צדדי העולם]. עוד פתח ואמר, ואני הנני מביא את המבול מים. מה הטעם הנני כיון שאמר ואני? אלא אני, אנכי, [הנני] – הכל זה דבר אחד.

בא ראה, בכל מקום אני נעשה גוף לנשמה, ודאי שמקבלת ממה שלמעלה, ולכן נרמז באות הברית, שכתוב אני הנה בריתי אתך. אני שקימת בגלוי מזמנת לדעת, אני כסא למה שלמעלה, אני שעושה נקמות לדורי דורות. ואני – כולל זכר ונקבה כאחד. אחר כך נרשם לבדו, שהזדמן לעשות דין. הנני. מביא את המבול מים.

כיון שאמר מביא את המבול, לא ידענו שהוא מים? אלא את המבול, לרבות מלאך המות. שאף על גב שהיו מים, המשחית [להשחית בהם] [היה] הולך בעולם להשמיד באותם המים. אני ה' – כך שנינו, נאמן אני לשלם שכר טוב לצדיקים ולהפצע מהרשעים. ולכן הבטיח להם הפסוק לצדיקים באני, לשלם שכר טוב שלהם לעולם הבא. ואים לרשעים להפצע מהם לעולם הבא באני.

לשחת כל בשר – כמו שהעמדנו, שזהו המשחית של העולם, ועל זה כתוב (שמות יב) ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף. וזה הוא לשחת כל בשר, מצד של קץ כל בשר בא לפני. שהרי כיון שהגיע זמן שחפה להם הקדוש ברוך הוא [ד"א ויחפה להם] עד שהשלים נח לשש מאות שנה, אז לשחת כל בשר. אמר, כך למדנו משמו של רבי

❦ סדר הלימוד ליום כא תשרי [יום 21 בשנה] ❦

קטטה. ועל זה, המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה', שהמשיכו עליהם את מי שלא צריך ונטמאו בו. זהו שכתוב ויקדש בם.

אמר לו רבי חזקיה, אם כך, מה זה ויקדש? הנה צריך להיות ויקדשו! אלא הדבר עלה. ויקדש - נפגם מי שלא צריך. כפיכול שנפגמה הלכנה. ויקדש אינו לשבח כאן. ואני הנני מביא את המבול, כמו שבארנו, להביא משחית עליהם כמו שהם נטמאו בו.

אמר רבי יוסי, אוי לרשעים שלא רוצים לשוב לפני הקדוש ברוך הוא על חטאייהם בעוד שהם בעולם הזה. שכשאדם שב ומתנחם על חטאו, הקדוש ברוך הוא מוחל לו, וכל אותם שמחזיקים בחטאייהם ולא רצו לשוב לפני הקדוש ברוך הוא על [חטאים] חטאייהם, אחר כך [יפל] יפלו לגיהנם ולא יעלו משם לעולמים.

בא ראה, משום שחזקו את לבם כל אותם דורו של נח ורצו להראות חטאם בגלוי, הביא הקדוש ברוך הוא עליהם הדין באותו הגון. אמר רבי יצחק, אפלו כשחוטא אדם בנסתר, הקדוש ברוך הוא רחמן. ואם שב בן האדם אליו, מכסה עליו ומוחל לו ומותר לו. ואם לא, הוא מגלה אותו לעיני כל. מנין לנו? מסוטה.

וכך גם נמחו הרשעים הללו מהארץ בגלוי. ואיך נמחו? אלא שהיו יוצאים מים, והיו רותחים מהתהום, ועולים ומעבירים מהם את עורם. וכיון שהעבר מהם העור - כך גם הבשר, ולא נשארו אלא בעצמות שלהם בלבד, לקים את מה שכתוב וימחו מן הארץ. וכל אותם העצמות נפרדו זו מזו ולא נשארו כאחד, ומהכל העברו מהעולם. רבי יצחק אמר, וימחו מן הארץ, מה זה וימחו? כמו שנאמר וימחו מארץ חיים. מכאן למדנו, שאין להם תחייה לעולמים ולא יקומו בדין.

והקמתי את בריתי אתך. אמר רבי אלעזר, מכאן קיום הברית למעלה פקיום הברית למטה, משמע שכתוב אתך. ואמר רבי אלעזר, מכאן למדנו, שכשהצדיקים בעולם, מתקים העולם

בא ראה, משה לא יכל להתקרב להסתכל במה שהסתכל אלא כשהתלבש בלבוש אחר, כמו שנאמר (שמות כד) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר. ותרגום, באמצעות הענן. והתלבש בו כמי שמתלבש בלבוש. ולכן (שם כ) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים, וכתוב (שם כד) ויבא משה בתוך הענן וגו', ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה, ויכל להסתכל במה שהסתכל.

כמו זה מתלבשות נשמות הצדיקים באותו העולם בלבוש כמו של אותו העולם, שלא יתנהג אלא בלבוש כמו זה, ועומדים להסתכל באור המאיר באותה ארץ החיים. וזהו יה יה בארץ החיים, שהיה סבור שלא יזכה לאותו אור ולאותה הסתכלות, משום שהנהר השופע מפסיק אותו ולא הוליד. לא אביט אדם עוד - זה אדם הראשון, כמו שנתבאר.

וכל זה למה? כי אמר לו הנביא, כי מת אתה - בעולם הזה, ולא תחיה - לעולם הבא. משום שמי שלא [היה] מוליד בנים בעולם הזה, כשיוצא ממנו, מגרשים אותו מכל מה שאמרנו, ולא שורה לראות באותו אור המאיר [כל שכן וכל שכן לשאר העמים ושאר בני האדם]. ומה חזקיה שהיתה לו זכות אבות והוא זכאי צדיק וחסיד כך, כל שכן מי שאין לו זכות אבות וחוטא לפני רבונו.

הלבוש הזה שאמרנו הוא [הם] מה שאמרו החברים, חלוק של רבנן שמתלבשים בו באותו העולם. אשרי חלקם של הצדיקים שגנו להם הקדוש ברוך הוא כמה טובות ועדוניהם לעולם הבא, עליהם כתוב (ישעיה סד) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו.

ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ. רבי יהודה פתח, (במדבר כ) המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בם. וכי במקום אחר לא רבו בני ישראל את ה'? מה שונה כאן שאמר המה מי מריבה, ולא אחרים? אלא מי המריבה הללו היו ודאי שנתנו כח וחזק לבעלי הדין להתחזק. משום שיש מים מתוקים ומים מרירים. יש מים צלולים ויש מים עכורים. יש מי שלום ומי

כי עזבו בריתך בני ישראל, ומשום כך את מזבחתיך הרסו.

בא ראה, כל זמן שישראל שמרו ברית הקדוש, אז עשו קיום למעלה ולמטה. וכשעזבו את הברית הזאת, אז לא נמצא קיום למעלה ולמטה, שכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם וליילה חקות שמים וארץ לא שמתי. ולכן וירפא את מזבח ה' ההרוס. וכי זו רפואה? כך זה ודאי, שהרי מקים את אותו מקום שהאמונה תלויה בו.

בא ראה, גם כך פנחס, בשעה שקנא למעשה זמרי, התקין את הברית הזו במקומה, ולכן כתוב (במדבר כה) הנני נתן לו את בריתי שלום. וכי יעלה על דעתך שמשום פנחס היה? איזו קטטה הייתה לו לפנחס בברית הזו? אלא כאן נקשר הדבר במקומו. הנני נתן לו את בריתי. ומה אתן לו? שלום [להתחבר כל אחד במקומו] להתחבר הברית במקומה, ועל זה הנני נתן לו את בריתי שלום. ומהו? שלום, שהוא מקום להתחבר עמו. מה שנפרד ממנו בחטאם – בגללו התחבר בו. ועל זה, הואיל והוא התקין הדבר במקומו, מכאן והלאה – והייתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו.

אמר רבי שמעון, אין לך דבר בעולם שהקדוש ברוך הוא מקנא לו כמו חטא הברית, כמו שנאמר (ויקרא כו) חרב נקמת נקם ברית. ובא וראה, לא השלם חטא דור המבול אלא משום שחטאו בהשחתת דרכם על הארץ, ואף על גב שהיו חומסים זה את זה, ככתוב ותמלא הארץ חמס [וחמס מהכל היה, ולכן], וכתוב כי מלאה הארץ חמס מפניהם. מכל מקום ותשחת הארץ לפני האלהים. והנני משחיתם – מדה כנגד מדה. הנני משחיתם בחטא ההשחתה.

ויש אומרים שלא התמלאה סאתם אלא בחטא החמס שהיו חומסים זה את זה, שהיו רעים לשמים ולבריות בא ראה כמה ממנים מלמעלה שמפקדים על קולות אלו שמוסרים הדין על חבריהם על מה שעשו להם, ועל זה כתוב כי מלאה הארץ חמס מפניהם. ולכן כתוב והנני משחיתם את הארץ.

למעלה ולמטה. אמר רבי שמעון, דבר נסתר הוא, כשהתעוררות הזכר לנקבה כשהוא מקנא לה

בא ראה סוד הדבר, כשצדיק יש בעולם, מיד השכינה לא זזה ממנו והשתוקקותה בו. ואז השתוקקות שלמעלה אליה באהבה כהשתוקקות הזכר לנקבתו כשהוא מקנא לה. ועל זה, והקמתי את בריתי אתך. ההשתוקקות מתעוררת בגללה. כמו זה (בראשית יז) ואת בריתי אקים את יצחק.

והקמתי את בריך אתך, להיות אות בריתי בעולם, ואחר כך ובאת אל התבה. שאלמלא אינו צדיק [ברית], לא יכנס לתבה. שהרי לא מתחבר לתבה, רק צדיק. ולכן ובאת אל התבה, והרי זה נתבאר.

אמר רבי אלעזר, בכל זמן שבני אדם יאחזו בברית זו ולא יעזבו אותה, אין עם ולשון בעולם שיוכלו להרע להם. ונח החזיק בברית זו ושמר אותה, ולכן שמר אותו הקדוש ברוך הוא [וכל אשר לו]. וכל בני דורו לא שמרו אותה, ולכן העביר אותם הקדוש ברוך הוא מהעולם. והרי נאמר, באותו חטא ממש שהם חטאו – באותו גון נמחו מהעולם.

רבי יהודה היה מצוי לפני רבי שמעון, והיו עוסקים בפסוק הזה שכתוב (מלכים א-יח) וירפא את מזבח ה' ההרוס. מה זה וירפא? בא ראה, בימי אליהו כל ישראל עזבו את הקדוש ברוך הוא ועזבו את ברית המילה שלהם. כשבא אליהו וראה שעזבו בני ישראל ברית מילה הזו והעבירו מהם את הברית הזו.

ביון שראה כך אליהו, בא לתקן דבר במקומו. ביון שהקריב דבר למקומו – הכל התרפא. זהו שכתוב וירפא את מזבח ה' ההרוס. זו ברית המילה [שבא לתקן מזבח ה' ההרוס ברית המילה] שנעזבה בעולם. וכתוב (שם) ויקח אליהו שטים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב. זהו תקון של מזבח ה'.

אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך. מה הטעם נזכר כאן ישראל? אלא ודאי ישראל יהיה שמך ודאי להתעלות למעלה ולהשיב את ברית המילה למקומה. והינו שכתוב (שם יט)

ומלואה - אלו נשמות הצדיקים [ד"א שכלם ממלאים אותה] מתמלאת [ד"א שמתמלאת] מהם מכח עמוד אחד שהעולם עומד עליו. ואם תאמר על אחד עומד.

בא ראה מה כתוב, (תהלים כד) כי הוא על ימים יסדה.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ז)

על ימים יסדה (תהלים כד) - אלו חכמי ישראל הגדולים שיסדו תורה וחכמה שנקראת היסוד, וכן הוא אומר, (קהלת א) כל הנחלים הלכים אל הים. ועל נהרות - אלו התלמידים שהם הגדולים מהנהר, וכן הרב גדול מן התלמידים, והם מחדדים את הרב בקשיותהו, והוא מתרץ להם כל הקשיות ואינו מתרשל, כמו הנהרות שנמשכים לים ואינו מלא, שנאמר כל הנחלים הלכים אל הים. והראיה - אמרו אחרי כן, מי יעלה בהר ה', כי אין מעשה בלא חכמה, כי התלמוד מביא לידי מעשה: ע"כ מההשמטות.

כי הוא, מי הוא? זה הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר הוא עשנו, וכתוב (איוב כח) כי הוא לקצות הארץ יביט.

על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה - אלו שבועה עמודים שעומדת הארץ עליהם וממלאים אותה, והיא מתמלאת מהם. איך מתמלאת מהם? בשעה שמתרבים הצדיקים בעולם, אז הארץ הזו עושה פרות ומתמלאת מהכל.

ובשעה שמתרבים הרשעים בעולם, אז כתוב (שם יד) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש. אזלו מים מני ים - זו הארץ הקדושה שאמרנו שנסקת מהשקאה עליונה. ונהר יחרב ויבש - אותו העמוד האחד שעומד עליה להיות מואר ממנו. ונהר יחרב ויבש - כמו שנאמר (ישעיה נז) הצדיק אבד.

ואמר רבי יהודה, באותו זמן שנאבדים אותם רשעים מהעולם, הקדוש ברוך הוא [עצוב] [מסתכל] משתדל על העולם ולא רואה מי שמגן [שעומד] עליו. ואם תאמר הרי נח, שהיה לו להגן על [דורו] עצמו ולהוציא ממנו תולדות לעולם - זהו שכתוב כי אתה ראיתי צדיק לפני בדור הזה. דוקא בדור הזה.

ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך. אומר רבי שמעון, למה בכלם [אמר] אלהים וכאן יי? מה שונה כאן שנאמר ה', השם העליון של הרחמים? אלא סוד הוא שלמדנו - אין דרך ארץ שתקבל אשה אורח עמה אלא ברשות בעלה.

אתה כף [גם נח]. נח רצה להפגס לתבה להתחבר עמה, ולא היה [לו] ראוי עד שבעל התבה יתן לו רשות להפגס [עמה], שכתוב בא אתה וכל ביתך אל התבה. ולכן נקרא כאן ה', הבעל של התבה, ואז נכנס נח והתחבר עמה. וכן למדנו שאין רשות לאורח להפגס לבית אלא ברשות בעלה, בעל הבית. זהו שכתוב אחר כך ויבא נח וגו'.

בא ראה מה כתוב, כי אתה ראיתי צדיק לפני בדור הזה. מכאן למדנו שלא יקבל אדם אורח בביתו אם הוא חושד בו שהוא רשע, אלא אם עומד בעיניו לצדיק שלא חשוד בעיניו כלל. זהו שכתוב בא אתה וכל ביתך אל התבה. מה הטעם? משום כי אתה ראיתי צדיק לפני בדור הזה.

ולמדנו, שאם נתן לו רשות לבדו ולא נתן רשות לכל אותם שבאים עמו, לא יכניס אותם לבית. זהו שכתוב בא אתה וכל ביתך אל התבה. לכלם נתן רשות להכנס. ומפסוק הזה למדנו סוד דרך ארץ. [ד"א בא אתה וכל ביתך אל התבה וגו'].

רבי יהודה פתח, (תהלים כד) לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל וישבי בה. הרי שנינו, לדוד מזמור - שאמר שירה ואחר כך שרתה עליו רוח הקדש. מזמור לדוד - ששרתה עליו רוח הקדש ואחר כך אמר שירה.

לה' הארץ ומלואה - פסוק זה נאמר על ארץ ישראל שהיא ארץ הקדושה. ומלואה זו השכינה, כמו שנאמר (דברי הימים-ב ה) כי מלא כבוד ה' את בית ה', וכתוב (שמות מ) וכבוד ה' מלא את המשכן. למה מלא ולא מלא? אלא מלא ודאי, שהתמלא מהכל, שהתמלא מהשמש. הלבנה שלמה בכל הצדדים. מלא מכל טוב שלמעלה, כמו האוצר הזה שהתמלא מכל טוב של העולם, ועל זה כתוב לה' הארץ ומלואה. תבל וישבי בה - אלו שאר הארצות.

דבר אחר, לה' הארץ ומלואה - זו ארץ הקדושה העליונה שהקדוש ברוך הוא רוצה בה.

מז העולם הזה ומז העולם הבא, שכתוב (שם) ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. אמר רבי יוסי, מכאן (תהלים קו) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו.

אמר רבי יהושע, מה ראה נח שלא בקש רחמים על דורו? אמר בלבבו, אולי לא אמלט, שכתוב (בראשית ז) כי אתה ראיתי צדיק לפני בדור הזה, כלומר לפי הדור, ולפיכך לא בקש רחמים עליהם. אמר רבי אלעזר, אפלו כך היה לו לבקש רחמים על העולם, משום שנוח לקדוש ברוך הוא מי שיאמר טוב על בניו, מנין לנו? מגדעון בן יואש, שלא היה צדיק ולא בן צדיק, ומשום שאמר טוב על ישראל, אמר לו הקדוש ברוך הוא (שופטים ו) לך בכחך זה והושעת את ישראל מיד מדין. מה זה בכחך זה? הטוב שאמרת על בני ע"כ מההשמטות.

רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו, הרי שנינו, בשעה שהעולם מתמלא בחטאי בני אדם והדין יוצא - אוי לאותו צדיק שנמצא בעולם, שהוא נתפס בחטאי הרשעים בתחלה. איך נצל נח שלא נתפס בחטאיהם? אמר לו, הרי נאמר שרצה הקדוש ברוך הוא להוציא ממנו תולדות לעולם מתוך התבה. ועוד, שהרי הדין לא יכל לשלט עליו, משום שהיה טמיר ונסתר בתבה והתכסה מהעין.

ובא וראה, כתוב (צפניה ב) בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף ה'. ונח בקש צדק, ונכנס לתוך התבה ונסתר ביום אף ה', ועל זה הדין לא יכל לשלט ולקטרג עליו. כאן נרמז לאותם קדושים עליונים לדעת בסוד האותיות הקדושות העליונות ההפוך של האותיות כ"ב להכות את אותם הרשעים, ועל זה וימחו מן הארץ כתוב. בא אתה וכל ביתך.

רבי יצחק פתח, (ישעיה סג) מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם לעשות לו שם עולם [זרוע תפארתו] - זו זכות של אברהם, שהוא הימין ממשה, תפארת של משה, ומשום כך בוקע מים מפניהם, שהרי הזכות של אברהם היא בוקעת מים. וכל זה למה? לעשות לו שם עולם

בא ראה מה בין משה לשאר בני העולם. בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה (שמות לב)

רבי יוסי אמר, בדור הזה זה שבח שלו, שהיה באותו דור רשע, ונמצא כל כך איש צדיק תמים [נדאי ולא בדורו, אלא] [ס"א וזה שלו] ואפלו בדורו של משה, אבל לא היה יכול להגן על העולם, משום שלא נמצאו עשרה בעולם, כמו שנאמר (בראשית יח) אולי ימצאון שם עשרה, ולא נמצאו שם. גם כאן לא נמצאו עשרה, אלא הוא ושלשת בניו ונקבותיהם, ולא היו עשרה.

סתרי תורה (בזוהר ישן נמצא זה)

השלמה מההשמטות (סימן יב)

מה השיב הקדוש ברוך הוא לנח כשיצא מהתבה וראה את העולם חרב, והתחיל לבכות לפניו ואמר: רבנו של עולם, נקראת רחום, היה לך לרחם על בריותיך וכו'? השיבו הקדוש ברוך הוא ואמר: רועה שוטה, עכשו אתה אומר את זה? למה לא אמרת בשעה שאמרתי לך כי אתה ראיתי צדיק לפני וגו', ואחר הנני מביא את המבול מים, ואחר כך עשה לך תבת עצי גפר? כל זה התעפכתי ואמרתי לך כדי שתבקש רחמים על העולם, ומאז ששמעת שתנצל בתבה, לא נכנס בלבך לבקש רחמים על ישוב העולם, ועשית תבה ונצלת, וכעת, אחר שנאבד העולם, פתחת פיך לומר לפני בקשות ותחנונים! כיון שראה נח כך, הקריב קרבנות ועולות, שכתוב (בראשית ח) ויקח מכל הבהמה הטהרה ומכל העוף הטהור וגומר.

אמר רבי יוחנן, בא ראה מה בין צדיקים שהיו להם לישראל אחר נח ובין נח. נח לא הגן על דורו ולא התפלל עליהם כאברהם, שפיון שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם (שם יח) זעקת סדם ועמרה כי רבה - מיד נגש אברהם ויאמר וגומר, והרבה תחנונים לפני הקדוש ברוך הוא, עד ששאל שאם ימצא עשרה צדיקים, שייכפר לכל המקום בעבורם, וחשב אברהם שהיו בעיר עם לוט ואשתו ובנותיו עשרה צדיקים, ולפיכך לא התפלל.

אחר כך בא משה והתפלל והגן על דורו. כיון שאמר הקדוש ברוך הוא (שמות לב) סרו מהר מן הדרך - מיד עמד משה בתפלה, ויחל משה וגומר, עד שאחזתו חלחלה. רבותינו אמרו, לא הניח משה לקדוש ברוך הוא עד שנתן נפשו עליהם

אֵיה הַשֵּׁם בְּקִרְבוֹ אֶת רוּחַ קְדָשׁוֹ – זֶהוּ מִשָּׁה, שֶׁהִשְׁרָה שְׂכִינָהּ בֵּין יִשְׂרָאֵל. מוֹלִיכֶם בְּתַהֲמוֹת – כְּשֶׁנִּבְקְעוּ הַמַּיִם וְהִלְכוּ בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם בִּיבֻשָׁה שֶׁקָּפְאוּ הַמַּיִם [וְהַכֹּל נֹאמַר עַל מִשָּׁה] [נ"א וְעַל זֶה נִקְרָא מִשָּׁה עִמּוֹ], מִשׁוֹם שֶׁמָסַר עֲצָמוֹ עַל יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָף עַל גַּב שְׂצָדִיק הָיָה נַח, אֵינּוּ כְּדָאִי [כְּדָאִי] שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִגָּן עַל הָעוֹלָם בְּשָׁבִילוֹ.

בֵּא רְאֵה, מִשָּׁה לֹא תִלֶּה הַדְּבָר בְּזִכְרוֹתוֹ, אֲלֵא בְּזִכְרוֹת הָאֲבוֹת הָרֵאשׁוֹנִים, אֲבָל לִנְחַ לֹא הָיָה לוֹ בְּמָה שִׁיתִּלֶּה בְּזִכְרוֹת כְּמוֹ מִשָּׁה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְעַם כָּל זֶה, כִּינּוֹן שֶׁאִמְרוּ לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ, הָיָה לוֹ לְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. וְהִקְרַבְנָה שֶׁהִקְרִיב אַחֵר כֶּף – שִׁיקְרִיב אוֹתוֹ מִקֶּדֶם לְזֶה, אוֹלֵי יִשְׁכַּף הַכַּעַס מֵהָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה הָיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת, שֶׁהָרִי רָשְׁעֵי הָעוֹלָם הָיוּ מְכַעֲסִים לְפָנָי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא יִקְרִיב קָרְבָּן?! אֲלֵא וְדָאִי נַח פּוֹחֵד עַל עֲצָמוֹ הָיָה בְּשָׁבִיל שְׁלֵא יִפְגַּשׁ בּוֹ הַמּוֹת בְּתוֹךְ רָשְׁעֵי הָעוֹלָם, שֶׁהָיָה רוֹאֵה מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים בְּכָל יוֹם וְאֵיךְ מְכַעֲסִים לְפָנָי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל יוֹם.

רַבִּי [אֶלְעָזָר פְּתַח] יִצְחָק אָמַר, כָּל פַּעַם שֶׁמִּתְרַבֵּים רָשְׁעֵי הָעוֹלָם, הַצַּדִּיק שֶׁנִּמְצָא בֵּינֵיהֶם נִתְפָּס בְּרֵאשׁוֹנָה, שְׂכָתוֹב (יחזקאל ט) וּמִמְקַדְּשֵי תַחֲלוֹ. וְשִׁנְיָנוּ, אֵל תִּקְרִי מִמְקַדְּשֵי אֲלֵא מִמְקַדְּשֵי. וְאֵיךְ הַשְּׂאִיר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת נַח בֵּין כָּל אוֹתָם הַרְשָׁעִים? אֲלֵא כְּדִי שִׁיֻּצְאוּ מִמֶּנּוּ תוֹלְדוֹת לְעוֹלָם, שֶׁהָיָה צָדִיק כְּרֵאוּי.

וְעוֹד, שֶׁהוּא הַתְּרָה בָּהֶם כָּל יוֹם וְיוֹם וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ, וְקִיָּם בְּנִפְשׁוֹ אֶת הַפְּסוּק שְׂכָתוֹב (שם ג) וְאִתָּהּ כִּי הִזְהַרְתָּ רָשָׁע וְגו', וְכָתוֹב וְאִתָּהּ אֶת נִפְשׁוֹ הַצְּלֵתָ. מִכָּאֵן שְׁכָל מִי שֶׁמְזַהֵר אֶת הַרְשָׁע – אָף עַל גַּב שְׁלֵא קִבְּל מִמֶּנּוּ, הוּא מְצִיל אֶת עֲצָמוֹ, וְאוֹתוֹ רָשָׁע נִתְפָּס בְּחֻטְאוֹ. וְעַד כַּמָּה יִזְהִיר אוֹתוֹ? עַד שִׁיֻּכָּה אוֹתוֹ, וְהָרִי פְרֻשׁוֹהָ הַחֲבָרִים.

רַבִּי יוֹסִי הָיָה מְצוּי לְפָנָי רַבִּי שֶׁמְעוֹן יוֹם אֶחָד. אָמַר לוֹ, מָה רְאֵה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל חַיּוֹת הַבֵּר וְעוֹף הַשָּׁמַיִם עִם הַרְשָׁעִים? אִם בְּנֵי הָאָדָם חֻטְאוּ, בְּהֵמוֹת וְעוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם וְשָׂאֵר הַבְּרִיּוֹת

וְעַתָּה הַנִּיחָה לִי וְגו', וְאַעֲשֵׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גָּדוֹל וְגו' – מִיָּד אָמַר מִשָּׁה, וְכִי אֶעֱזֹב דֵּינִם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּשָׁבִילִי? כַּעַת יֹאמְרוּ כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שְׂאֵנִי הִרְגַתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה נַח.

שְׂבִיּוֹן שֶׁאִמְרוּ לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיֻּצֵּל אוֹתוֹ בְּתַבְּחָה, [כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר] שְׂכָתוֹב וְאֵנִי הַנְּנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל מִיָּם וְגו', וְכָתוֹב וּמְחִיתִי אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה וְאֵנִי הַנְּנִי מְקִים אֶת בְּרִיתִי וְגו' וְכָאֵת אֵל הַתַּבְּחָה – כִּינּוֹן שֶׁאִמְרוּ לוֹ שִׁיֻּנְצַל הוּא וּבְנָיו, לֹא בִקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם וְנִאָבְדוּ. וּמִשׁוֹם כֶּף נִקְרְאוּ מִי הַמַּבּוּל עַל שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר (ישעיה נד) כִּי מִי נַח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְר מִי נַח.

אָמַר מִשָּׁה, כַּעַת יֹאמְרוּ בְּנֵי הָעוֹלָם שְׂאֵנִי הִרְגַתִּי אוֹתָם מִשׁוֹם שֶׁאִמְרוּ לִי וְאַעֲשֵׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גָּדוֹל. כַּעַת טוֹב לִי שֶׁאִמְרוּ וְלֹא יִשְׁמְדוּ יִשְׂרָאֵל. מִיָּד – וַיַּחַל מִשָּׁה אֶת פְּנֵי ה' אֲלֵהֵיו. בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם וְעוֹרֵר רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּתַחֲלָה כְּשֶׁבִקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם מָה אָמַר? לְמָה ה' יַחֲרֶה אִפְךָ בְּעַמֶּךָ. וְכִי הַדְּבָר הַזֶּה אֵיךְ אָמַר אוֹתוֹ מִשָּׁה לְמָה, וְהָרִי עָבְדוּ כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר עֲשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסְכָּה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה וְגו', וּמִשָּׁה אָמַר לְמָה? אֲלֵא כֶּף לְמַדְנּוּ, מִי שֶׁמְרַצָּה אֶת הָאָחֵר, לֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת אוֹתוֹ חֻטָּא [שֶׁהוּא] לְגָדוֹל, אֲלֵא יִקְטִין אוֹתוֹ לְפָנָיו, וְאַחֵר כֶּף יִגְדִיל אוֹתוֹ לְפָנֵי הָאָחֵר [הַרְשָׁע], שְׂכָתוֹב אִתְּם חֻטְאֵתֶם חֻטְאָה גְדֻלָּה.

וְלֹא עֲזַב אֶת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שֶׁמָסַר עֲצָמוֹ לְמִיתָה, שְׂכָתוֹב וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֻטְאֵתֶם וְאִם אֵין מִחְנֵי נֹא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ. וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַחֵל לָהֶם, שְׂכָתוֹב וַיִּנְחַם ה' עַל הָרָעָה וְגו'. וְנַח לֹא עָשָׂה כֶּן, אֲלֵא רָצָה לְהַנְצִיל, וְעֲזַב אֶת כָּל הָעוֹלָם.

וּבְבָל פַּעַם שֶׁהָדִין שׁוֹרָה עַל הָעוֹלָם, רוּחַ הַקְּדוּשׁ אוֹמְרָת: אוֹי שְׁלֵא נִמְצָא כְּמוֹ מִשָּׁה, שְׂכָתוֹב (ישעיה סג) וַיִּזְכֹּר יְמֵי עוֹלָם מִשָּׁה עִמּוֹ אֵיךְ הַמַּעֲלָם מִיָּם וְגו', שְׂכָתוֹב (שמות יד) וַיֹּאמֶר ה' אֵל מִשָּׁה מַה תִּצְעַק אֵלַי. שֶׁהָרִי בְּתַפְלָה הוּא הַעֲלָה אוֹתָם מֵהָיָם, וּמִשׁוֹם שֶׁשָּׂם עֲצָמוֹ בְּתַפְלָה עַל יִשְׂרָאֵל בְּיָם, נִקְרָא [עַל שְׁמוֹ] הַמַּעֲלָם מִיָּם, שֶׁהוּא הַעֲלָה אוֹתָם מֵהָיָם.

להתקרב אליו כדי שלא ינזק [לפניו], ואסור לקרב אליו בהתגלות. ומשום כך צריך להשמר מאיש רע עין, ומלפני מלאך המות על אחת כמה וכמה.

ויעל [זה] מה פתוב בבלעם? (כמדבר כד) ונאם הגבר שתם העין. שעין רעה היתה לו, ובכל מקום שהיה מסתכל בו, היה ממשיך עליו את רוח המשחית. ולכן רצה להסתכל בישראל, כדי להשמיד בכל מקום שעניו היו מסתכלות. מה פתוב? וישא בלעם את עינו. שזקף עין אחת והנמיך עין אחת כדי להסתכל על ישראל בעין רעה.

בא ראה מה פתוב, וירא את ישראל שכן לשבטיו. וראה שהשכינה מכסה עליהם ורוכצת עליהם מתקנת בשנים עשר שבטים תחתיה, ואין יכולות עינו לשלט עליהם. אמר, איך אוכל להם, שהרי רוח קדושה עליונה רוכצת עליהם ומכסה אותם בכנפיה? זהו שפתוב פרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו. מי יקימנו מעליהם כדי שיתגלו ותשלט עליהם העין.

ועל זה רצה הקדוש ברוך הוא לכסות את נח, להסתתר מהעין, שלא תוכל רוח הטמאה לשלט עליו כדי שלא ישחת, והרי נתבאר. ויבא נח, כמו שנתבאר להסתתר מהעין. מפני מי המבול, [שהרי] המים דחקו אותו. אמר רבי יוסי, ראה מלאך המות שהיה בא [אליו] ולכן נכנס לתבה ונשמר בה שנים עשר חדשים [של השנה]. ולמה שנים עשר חדשים? נחלקו בה רבי יצחק ורבי יהודה. האחד אמר שנים עשר חדש שכן הוא דין הרשעים. ואחד אמר להשלים צדיק [נ"א צריך] שנים עשרה דרגות ושאר הדרגות שהיו ראויים לצאת מהתבה.

רבי יהודה אמר, ששה חדשים הם במים וששה חדשים באש, והרי כאן היו מים, ולמה שנים עשר חדשים? אמר [לו] רבי יוסי, בשני דיני הגיהנם נדונו - במים ואש. במים - שהמים שירדו עליהם מלמעלה היו צוננים כשלג. ובאש - שהמים שיצאו מלמטה היו רותחים כאש. ועל זה בדין הגיהנם נדונו - באש ומים [ולכן שנים עשר חדש היו]. שאמר רבי אלעזר, דין הרשעים בגיהנם הם שנים עשר חדשים. והרי פרשוהו. ועל זה כל אותם

מה חטאו? אמר לו, משום שכתוב כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ. כלם היו משחיתים דרכיהם. עזבו את מינם ונדבקו במין אחר.

בא ראה, אותם רשעי העולם גרמו כך לכל הבריות, ורצו [להשפית] להכחיש מעשה בראשית, והם גרמו לכל הבריות להשחית דרכם כמו שהם השחיתו. אמר הקדוש ברוך הוא, אתם רציתם [להשפית] להכחיש מעשי ידי? אני אשלים רצונכם, ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה. אחזיר העולם למים כמו שהיה בהתחלה, מים במים, והרי נתבאר. מכאן והלאה אעשה בריות אחרות בעולם כראוי.

ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו. רבי חייא פתח ואמר, (ירמיה כג) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'. כמה הם בני אדם אטומי לב וסתומי עינים שלא משגיחים ולא יודעים בכבוד רבונם, שפתוב בו הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא. איך רוצים בני אדם להסתתר מחטאיהם ואומרים מי רואנו ומי יודענו, וכתוב (ישעיה כט) והיה במחשך מעשיהם. לאן יחבאו מפניו?

למלך שבנה פלטרין ועשה תחת הארץ מחלות נסתרות. לימים מרדו בני הארמון במלך. הקיף [צער] עליהם המלך בגיסות. מה עשו? נכנסו והחביאו עצמם תחת נקבי המחלות. אמר המלך, אני עשיתי אותם, ומלפני אתם רוצים להתחבא? זהו שפתוב אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'? אני הוא שעשיתי מחלות ועשיתי חשך ואור, ואתם איך תוכלו להתחבא מלפני?

בא ראה, כשאדם חוטא לפני רבונו וממשיך עצמו להסתתר, הקדוש ברוך הוא עושה בו דין בגלוי. וכשהאדם מטהר עצמו, הקדוש ברוך הוא רוצה להסתירו שלא יראה ביום אף ה'. שודאי שצריך לו לאדם שלא להראות לפני המשחית כששורה על העולם שלא יסתכל בו, שהרי כל אלו שנראים לפניו, יש לו רשות להשחית.

וזתו מה שאמר רבי שמעון, כל אדם שעינו רעה - עין המשחית שורה עליו. והוא נקרא משחית העולם. וצריך האדם להשמר ממנו ולא

בחוץ בשאר ארצות נכריות, הקדוש ברוך הוא יברא להם גופיהם [נ"א יעמידם בגופם] כראוי. שהרי עצם אחת שנשארת באדם תחת הארץ, אותה עצם תעשה כשאר שבעסה, ועליה יבנה הקדוש ברוך הוא את כל הגוף.

ולא יתן הקדוש ברוך הוא להם נשמות אלא בארץ ישראל, שכתוב (יחזקאל לו) הנה אני פתח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל. שיתגלגלו תחת הארץ. ואחר כך מה כתוב? ונתתי רוחי בכם וחייתם וגו', שהרי בארץ ישראל יקבלו נשמות כל אותם בני העולם, פרט לאלו [דור המבול] שנטמאו וטמאו את הארץ. באלה כתוב וימחו מן הארץ, דוקא מן הארץ. ואף על גב שהקשו ונחלקו הראשונים על זה. וימחו, כמו שנאמר (תהלים ט) ימחו מספר חיים.

אמר לו רבי שמעון, ודאי שאין להם חלק בעולם הבא, שכתוב וימחו מן הארץ, וכתוב לעולם יירשו ארץ. אבל יקומו בדין. ועליהם כתוב (דניאל יב) ורבים מישני עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם. והמתלקת בזה. אבל הכל כפי שבארוה החברים.

וימח את כל היקום אשר על פני האדמה. רבי אבא אמר, [את כל] - לכלל כל אותם שליטים ששולטים הממנים על הארץ, וזהו היקום אשר על פני האדמה. שכאשר עושה הקדוש ברוך הוא דין בבני העולם, מעביר את אותם השליטים הממנים עליהם בהתחלה, ואחר כך את אותם שיושבים תחת כנפיהם, שכתוב (ישעיה כד) יפקד ה' על צבא המרום במרום, ואחר כך - על מלכי האדמה על האדמה.

ואיך מעברים מלפניו? אלא מעביר אותם באש שדולקת. זהו שכתוב (דברים ד) כי ה' אלהיך אש אכלה הוא אל קנא. אש [הוא] שאוכלת אש. אותו שעומד מעליהם [נ"א עובר] באש. ואותם שיושבים תחתיהם במים. ומשום כך וימח את כל היקום אשר על פני האדמה, ואחר כך מאדם ועד בהמה עד רמש ועד עוף השמים וימחו מן הארץ, כל אלו שלמטה. וישאר אך נח - אך למעט. שלא

רשעי העולם נדונים בשני דינים הללו - במים ואש] עד שהשמדו מן העולם. ונח היה מסתתר בתבה והתפסה מן העין והמשחית ולא קרב אליו, והתבה היתה שטה על פני המים, כמו שנאמר וישאו את התבה ותרו מעל הארץ.

ארבעים יום לקו, שכתוב ויהי המבול ארבעים יום על הארץ וגו'. וכל שאר הזמן נמחו מהעולם. זהו שכתוב וימחו מן הארץ. אוי להם לאותם רשעים, שהרי לא יקומו לחיות בעולם לעמד בדין. זהו שכתוב וימחו, כמו שנאמר (תהלים ט) שמים מחית לעולם ועד. שאפלו לעמד בדין לא יקומו.

וישאו את התבה ותרו מעל הארץ. רבי אבא פתח, (שם נז) רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך. אוי להם לרשעים שחוטאים ומרגיזים את רבונם בכל יום, ובחטאייהם דוחים את השכינה מן הארץ, וגורמים שתסתלק מן העולם. והשכינה נקראת אלהים, ועליה כתוב רומה על השמים אלהים.

בא ראה מה כתוב, וישאו את התבה, שדחו אותה החוצה. ותרו מעל הארץ, שלא שורה בעולם והסתלקה ממנו. וכשהיא מסתלקת מהעולם, הרי אין מי שישגיח בעולם, ואז הדין שולט [הדין] עליו. וכשימחו רשעי העולם ויסתלקו ממנו [מהעולם], השכינה מחזירה את מדורה לעולם.

אמר לו רבי ייסא, אם כך, הרי ארץ ישראל שנמחו הרשעים שהיו באותו זמן, אז למה לא חזרה השכינה למקומה כבתחלה? אמר לו, משום שלא נשארו בה שאר צדיקי העולם, אלא [אבל] בכל מקום שהלכו, ירדה ושמה את מדורה עמהם. ומה בארץ נכריה אחרת לא נפרדה מהם - כל שכן אם נשארו בארץ הקדושה.

והרי אמרנו. בכל החטאים של רשעי העולם, דוחים את השכינה. אחד מהם מי שמשחית דרכו על הארץ, כמו שאמרנו, ולכן לא רואה פני שכינה ולא נכנס לפלטרין. ועל זה כתוב על אלה וימחו מן הארץ, שנמחו מהכל.

בא ראה, באותו הזמן שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות המתים, כל אותם מתים שימצאו

כתוב בו זכירה. שהרי כאשר הדין שרוי בעולם, לא נמצאת התחברות, והמשחית שרוי על העולם. כיון שעבר הדין ושכך הרגו, שב הכל למקומו, ולכן כתוב כאן ויזכר אלהים את נח, שבו שורה זכור, שנח איש צדיק כתוב בו.

כתוב (תהלים פט) אתה מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבחם. בשעה שהים קופץ בגליו והתהומות עולים ויורדים, הקדוש ברוך הוא שולח חוט אחד מצד הימין ומושיף את גליו ושוכך זעפו, ואין מי שיודע אותו.

יונה ירד לים והזדמן לו אותו הדג ובלע אותו, איך לא יצאה נשמתו ממנו ולא פרחה מיד? אלא משום שהקדוש ברוך הוא שולט באותה גאות של הים, ואותה גאות הים היא חוט אחד של השמאל שמעלה את הים למעלה, וכו הוא מתעלה. ואם לא אותו החוט שמגיע אליו מצד הימין, לא יעלה לעולמים. שכאשר [שפיין] שאותו החוט יורד לים, והים אויז בו, אז מתעוררים הגלים ושואגים לטרף טרף, עד שהקדוש ברוך הוא משיב אותו [אותם] לאחור ושבים למקומם.

זהו שכתוב בשוא גליו אתה תשבחם. תשבחם את אותם גלי הים. תשבחם - תשבח אותם לחזר למקומם. דבר אחר, תשבחם ממש. שבח הוא להם משום שעולים לראות בהשתוקקות. מכאן, כל מי שנכסף להסתכל ולדעת, אף על גב שלא יכול [נ"א] ולא נותנים לו רשות] - השבח הוא שלו, וכלם משבחים אותו.

נשארו בעולם רק נח ומי שעמו בתבה. רבי יוסי אמר, שהיה חגר, שהכישו אריה, והרי פרושה.

ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה. רבי חייא פתח, (משלי כב) ערום רעה רעה ונסתר. פסוק זה נאמר על נח שונכנס לתבה והסתתר בה, ונכנס לתוך התבה בזמן שהמים דחקו אותו. והרי נאמר שעד שלא נכנס לתבה, ראה את מלאך המות שהולך ביניהם ומקיף אותם. כיון שראה אותו, נכנס לתבה והסתתר בתוכה. זהו שכתוב ערום רעה רעה ונסתר. ראה רעה - זהו מלאך המות, ונסתר מלפניו. זהו שכתוב מפני מי המבול.

רבי יוסי אמר, ערום ראה רעה ונסתר, [לא כתוב ויסתר] חזר על מה שנאמר, בזמן שהמות שרוי בעולם, בן אדם חכם יסתתר ולא יעמד בחוץ ולא יתראה לפני המשחית, משום שכיון שנתנה לו הרשות, הוא ישחית את כל אותם שנמצאים לפניו ועוברים לפניו גלוי. וסוף הפסוק - ופתאים עברו ונענשו. עברו לפניו והתראו לפניו, ונענשו.

דבר אחר עברו - עברו על מצוה זו [נ"א של רבונם] ונענשו. דבר אחר ערום ראה רעה ונסתר - זה נח. ופתאים עברו ונענשו - אלו בני דורו [ונענשו]. כיון שהסתתר והשתהה שם כל אותו זמן, אחר כך ויזכר אלהים את נח.

אמר רבי שמעון, [ויזכר אלהים את נח] בא ראה, בשעה שהדין נעשה, לא כתוב בו זכירה. כיון שנעשה [בו] הדין ונאבדו רשעי העולם, אז

❖ סדר הלימוד ליום כב תשרי [יום 22 בשנה] ❖

לה אלישע (מלכים ב-ד) ה'יש לדבר לך אל המלך? זה הקדוש ברוך הוא, שאז נקרא מלך. מלך הקדוש. מלך המשפט. ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת. איני רוצה שיזכרו אותי וישגיחו בי, אלא בתוך עמי. מי שמכניס ראשו בין העם [כלו], לא ישגיחו עליו לדון אותו לרע. משום כך אמרה בתוך עמי.

בא ראה, נח, בשעה שהרגו היה שרוי בעולם, לא נזכר. כיון שעבר הדין, מה כתוב? ויזכר אלהים את נח. עכשו נזכר שמו. דבר אחר ויזכר אלהים את נח, כמו שנאמר ואזכר את בריתי.

אמר רבי יהודה, נח, כשהיה בתבה, היה פוחד שלא יזכר אותו הקדוש ברוך הוא לעולמים. וכיון שנעשה הדין ונעברו רשעי העולם, אז מה כתוב? ויזכר אלהים את נח.

רבי אלעזר אמר, בא ראה, בשעה שהדין שרוי בעולם, לא צריך לאדם שיזכר שמו למעלה [לפני הקדוש ברוך הוא בעולם]. שהרי אם נזכר שמו, נזכרים [כל] חטאיו ויבואו להשגיח בו. מנין לנו? משונמית. שאותו היום היה יום טוב של ראש השנה, והקדוש ברוך הוא דן את העולם, ואז אמר

וּלְהַכְנִס לַתְּבַחַּה, וְעַל זֶה הַקְּרִיב עוֹלָה. עוֹלָה הוּא אִשָּׁה. אֵשׁ ה'. שֶׁהַתְּחִבֵּר [עִמָּה] הַשְּׂמֵאל בְּנִקְבָּה. שְׁהָרִי [כָּל] נִקְבָּה מִצַּד הַשְּׂמֵאל בְּאָה, וְזָכַר מִצַּד הַיָּמִין בְּהַתְּדַבְּקוֹת זֶה בְּזֶה, וְלִכֵּן נִקְרָאת [עוֹלָה] נִקְבָּה אִשָּׁה. אִשָּׁה – קָשָׁר שֶׁל הָאֵהָבָה שְׂאוּחֵז בָּהּ הַשְּׂמֵאל לְהַעֲלוֹתָהּ לְמַעַלָּה וּלְהַתְּקַשֵּׁר כְּאַחַד, וְלִכֵּן כָּתוּב עֲלֶיהָ הוּא אִשָּׁה, הַקָּשָׁר שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה זֶה עִם זֶה.

וַיִּרְחַח ה' אֶת רֵיחַ הַנִּיחָח. וְכָתוּב אִשָּׁה רֵיחַ נִיחָח. אִשָּׁה, כִּי שְׂמַעְנוּ – עֶשֶׂן וְאֵשׁ מִחִבְרִים כְּאַחַד, שְׁהָרִי אֵין עֶשֶׂן בְּלֹא אֵשׁ, כִּמוּ שְׂכָתוּב (שְׂמוֹת יט) וְהָרִי סִינֵי עֶשֶׂן כָּלוּ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה' בְּאֵשׁ. **בֵּא** רָאָה, אֵשׁ יוֹצֵאת מִבְּפָנַי וְהוּא דֵק, וְאוּחֵז בְּדָבָר אֶחָד בְּחוּץ שְׂאִינוּ דֵק כִּי, וְנִאָחֲזִים זֶה בְּזֶה, וְאֵז עוֹלָה הָעֶשֶׂן. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָאֵשׁ אוּחֵזת בְּדָבָר הַמִּתְפַּעֵל, וְסִימָן לְדָבָר – הַחֲטָם – שְׂיוֹצֵא בּוֹ עֶשֶׂן מִתּוֹךְ אֵשׁ.

וְעַל זֶה כָּתוּב (דְּבָרִים לג) יְשִׁימוּ קִטּוֹרָה בְּאַפְּךָ. מִשּׁוּם שֶׁחֻזְרַת הָאֵשׁ לְמִקּוֹמָהּ. וְהַחֲטָם [מִתְפַּעֵל] נִאָסֵף בְּאוֹתוֹ רֵיחַ לְפָנַי וּלְפָנַי, עַד שֶׁנִּאָחֲזוּ הַכֹּל וְחֻזַּר לְמִקּוֹמוֹ, וְנִקְרַב הַכֹּל לְתוֹךְ הַמִּחְשָׁבָה וְנִעֲשְׂהָ רִצּוֹן אֶחָד. וְאֵז רֵיחַ נִיחָח, שְׂנַח הָרְגֵזוּ וְנִעֲשְׂהָ נַחַת. **שְׁהָרִי** הָעֶשֶׂן נִאָסֵף וְנִכְנָס וּמִתְקַמֵּט בְּאֵשׁ, וְהָאֵשׁ אוּחֵזת בְּעֶשֶׂן, וְנִכְנָסִים שְׂנִיָּהִם לְפָנַי וּלְפָנַי עַד שְׂנַח הָרְגֵזוּ. וְכִשְׁהַכֹּל נִאָחֲזִים [אוּחֵז] זֶה בְּזֶה וְנַחַת הָרְגֵזוּ, אֵז הוּא מְנוּחָה וְקָשָׁר אֶחָד וְנִקְרָאת נַחַת. נַחַת הָרֵיחַ חֲדוּת הַכֹּל כְּאַחַד. הָאֵרֶת הַנִּרוֹת הָאֵרֶת הַפְּנִיִּים. וְלִכֵּן כָּתוּב וַיִּרְחַח ה' אֶת רֵיחַ הַנִּיחָח, כִּמוּ מִי שְׂמִרֵיחַ וְכֹונֵס הַכֹּל לְתוֹךְ מִקּוֹמוֹ.

בֵּא רַבִּי יִיסָא וּנְשָׁקוּ. אָמַר, וּמָה כָּל הַטוֹב הַזֶּה תַּחַת יָדֶךָ וְלֹא יָדַעְתִּי בּוֹ? אָמַר, אַחֲזֵר מִהַדְרָךְ וְנִתְחַבֵּר עִמָּךְ. הֲלִכּוּ. אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, בְּדָרְךָ זוֹ עִם הַשְּׂכִינָה נִלְךָ, שְׁהָרִי מִתְקַנֵּת לְפָנַי. אַחֲזֵר בִּיָּדִי אוֹתוֹ תִּינּוֹק וְהֲלִכּוּ. אָמַר לוֹ, אָמַר לָנוּ פְּסוּק אֶחָד מֵאוֹתָם שְׂאֲבִיךְ אָמַר לָךְ.

פְּתַח אוֹתוֹ הַתִּינּוֹק וְאָמַר, (שִׁיר א) יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. זוֹהִי הַשְּׂתוֹקְקוֹת הָעֲלִיּוֹנָה שְׂיוֹצֵא [שְׂיָצָא] רִצּוֹן מִהֶפֶה לְנִשְׁק, וְלֹא יוֹצֵא מִהַחֲטָם כְּאֲשֶׁר יוֹצֵאת אֵשׁ. שְׁהָרִי כְּשִׂמְתְּחִבֵּר הֶפֶה לְנִשְׁק,

רַבִּי חֲזַקְיָה הֵיךְ הוֹלֵךְ מִקְפּוֹטְקֵיָא לְלוֹד. פָּגַע בּוֹ רַבִּי יִיסָא. אָמַר לוֹ, תְּמַהֲנִי עָלֶיךָ שְׂאֵתָה לְבַד, שְׁהָרִי שְׂנִינוּ שְׂלֵא יֵצֵא אָדָם יְחִידִי לְדָרְךָ. אָמַר לוֹ, תִּינּוֹק אֶחָד הֵלֵךְ עִמִּי, וְהוּא בָּא אַחֲרַי. אָמַר לוֹ, וְעַל זֶה אָנִי תְּמָה, אֵיךְ הוֹלֵךְ עִמָּךְ מִי שְׂלֵא תְּדַבֵּר עִמוֹ דְּבָרֵי תוֹרָה? שְׁהָרִי שְׂנִינוּ, כָּל מִי שְׁהוֹלֵךְ בְּדָרְךָ וְאֵין עִמוֹ דְּבָרֵי תוֹרָה, מִסְּתַכֵּן בְּנִפְשׁוֹ. אָמַר לוֹ, כִּי זֶה בּוֹדְאִי.

בִּינְתַיִם הִגִּיעַ אוֹתוֹ תִּינּוֹק. אָמַר לוֹ רַבִּי יִיסָא, בְּנִי, מַאיִזָּה מִקּוֹם אָתָּה? אָמַר לוֹ, מְעִיר לוֹד, וְשְׂמַעְתִּי שֶׁהָאֵישׁ הַזֶּה הִחֲכֵם הוֹלֵךְ לְשֵׁם, וְזִמְנָתִי עֲצָמִי לְעִבּוּדָתוֹ וְלִלְכֶת עִמוֹ. אָמַר לוֹ, בְּנִי, אָתָּה יוֹדַע דְּבָרֵי תוֹרָה? אָמַר לוֹ, אָנִי יוֹדַע, שְׁהָרִי אָבִי לְמַד אוֹתִי בְּפִרְשַׁת קְרַבְנוֹת, וְהִרְכַּנְתִּי אֲזִנִּי לְמָה שְׁהָיָה אוֹמֵר עִם אָחִי, שֶׁהוּא גְדוֹל מִמֶּנִּי. אָמַר לוֹ רַבִּי יִיסָא, בְּנִי, אָמַר לִי.

פְּתַח וְאָמַר: וַיְבִין נַח מְזַבַּח לַה' וַיִּקַּח מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֲלֵת בְּמִזְבֵּחַ. וַיְבִין נַח מְזַבַּח – זֶהוּ הַמְזַבַּח שֶׁהַקְּרִיב בּוֹ אָדָם הִרְאִישׁוֹן. לְמָה נַח הַקְּרִיב עוֹלָה, שְׁהָרִי עוֹלָה לֹא עוֹלָה אֶלָּא בְּשִׁבִיל הָרְהוּר וְרִצּוֹן הַלֵּב, וְנַח בְּמָה חֲטָא? אֶלָּא נַח הִרְהַר וְאָמַר: הָרִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גִזַּר דִּין עַל הָעוֹלָם שְׂיִחְרַב, אוֹלֵי מִשּׁוּם שְׂמַצִּיל אוֹתִי פְּקַעָה כָּל זְכוֹתֵי וְלֹא תִשָּׂאֵר לִי זְכוֹת בְּעוֹלָם? מִיָּד – וַיְבִין נַח מְזַבַּח לַה'.

אוֹתוֹ מְזַבַּח שְׂבוּ הַקְּרִיב אָדָם הִרְאִישׁוֹן הֵיךְ. אִם כִּי, אֵז לְמָה וַיְבִין? אֶלָּא מִשּׁוּם שְׂרַשְׁעֵי הָעוֹלָם גָּרְמוּ שְׂלֵא עֲמַד בְּמִקּוֹמוֹ. כִּיּוֹן שְׂבָא נַח, כָּתוּב בּוֹ וַיְבִין. וַיַּעַל עֲלֵת, כָּתוּב עֲלֵת, אֶחָד. כָּתוּב (ויקרא א) עֲלָה הוּא אִשָּׁה רֵיחַ נִיחָח לַה' [לְעוֹלָם עֲלָה עוֹלָה זָכָר. אִם] עוֹלָה – עוֹלָה זָכָר וְלֹא עוֹלָה נְקֵבָה, שְׂכָתוּב זָכָר תָּמִים יִקְרִיבְנוּ. לְמָה כָּתוּב אִשָּׁה, שְׁהָרִי אֵשׁ צְרִיכָה לְהִמָּצֵא שֵׁם?

אֶלָּא אֵף עַל גַּב שְׂעוֹלָה נִקְרַבְתָּ זָכָר וּלְמִקּוֹמָהּ נִקְרַבְתָּ, הַנְּקֵבָה לֹא צְרִיכָה לְהִפְרֵד מִמֶּנּוּ, אֶלָּא עִמָּה נִקְרַב, בְּשִׁבִיל לְחִבֵּר זֶה עִם זֶה. שְׂעוֹלָה הַנְּקֵבָה אֵל הַזָּכָר לְהַתְּחַבֵּר כְּאַחַד, וְאֵף עַל גַּב שְׂאִשָּׁה לְשׁוּם אִישִׁים.

נַח הֵיךְ צְרִיךְ לְהַקְּרִיב עוֹלָה, שֶׁהוּא בְּמִקּוֹם שֶׁל הַזָּכָר, עֲשֵׂה אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַתְּחַבֵּר

שֶׁהַתְּקַלְלָה הָאָרֶץ בְּחַטָּאוֹ שֶׁל אָדָם, נִתְּנָה רְשׁוּת שְׂיִשְׁלַט עָלֶיהָ אוֹתוֹ הַנֶּחֱשׁ הָרַע, שֶׁהוּא מְשַׁחֵת אֶת הָעוֹלָם וּמְשַׁמֵּד אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם. מֵאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהִקְרִיב נֹחַ קִרְבָּן וְהָרִיחַ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ, נִתְּנָה רְשׁוּת לְאָרֶץ לְצַאת מִתַּחַת אוֹתוֹ הַנֶּחֱשׁ וּיִצְאָה מִטְמְאָתָהּ. וְלִכְּנָן מִקְרִיבִים יִשְׂרָאֵל קִרְבָּן לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּדִי לְהָאִיר פְּנֵי הָאָרֶץ.

השלמה מההשמטות (סימן יג)

עוֹד פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוּק וְאָמַר, (שיר השירים א) לְרִיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים, לְרִיחַ מִי? אֲלֵא יֵשׁ רִיחַ וְיֵשׁ רִיחַ, רִיחַ הַקִּרְבָּן וְרִיחַ הַקְּטֹרֶת. רִיחַ הַקִּרְבָּן מִקְרִיב וּמֵיחַד כָּל אוֹתָם שְׂבָטִים שֶׁל הֵיכַל בֵּית דָּוִד, וְרִיחַ הַקְּטֹרֶת מִקְרִיב וּמֵיחַד וּמֵאִיר אוֹתָם גֵּרוֹת עֲלִיוֹנִים נִהְרֹת אֶפְרַסְמוֹן זָךְ.

וְעַל זֶה הָיוּ שְׁנֵי מִזְבְּחוֹת – מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וּמִזְבַּח הָעוֹלָה. מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת הוּא פְּנִימִי, מִזְבַּח הָעוֹלָה הוּא חִיצוֹנִי. רִיחַ מִזְבַּח הָעוֹלָה מִתְקִין לְהָאִיר מְנוֹרוֹת תַּחְתּוֹנוֹת, רִיחַ מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת מִתְקִין לְהָאִיר מְנוֹרוֹת עֲלִיוֹנוֹת. וְעַל זֶה לְרִיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים, לְרִיחַ שֶׁל אוֹתָהּ הַקְּטֹרֶת, שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים.

בֵּא רֵאָה שְׁתֵּי מִזְבְּחוֹת הֵן מִזְבַּח פְּנִימִי לְמַעְלָה מִזְבַּח חִיצוֹן לְמַטָּה. מִזְבַּח הַפְּנִימִי הוּא שְׁלֵם. וְזֶהוּ שְׂכָתוֹב הַמִּזְבְּחָה, בְּתוֹסַפַּת ה"א, וְכָךְ הוּא בְּכָל מְקוֹם. וּמִזְבַּח הַחִיצוֹן הוּא חָסֵר ה"א, כְּמוֹ נַעֲרָה, נַעַר חָסֵר ה'. נִמְצָא שֶׁמֵּהִתְעוֹרְרוֹת הַמִּזְבַּח [הַחִיצוֹן] שֶׁל מַטָּה מִתְעוֹרֵר מִזְבַּח הַפְּנִימִי שֶׁל מַעְלָה, וּבִמָּה מִתְעוֹרֵר? בְּרִיחַ [שֶׁמֵּהִתְעוֹרְרוֹת מִזְבַּח הַחִיצוֹן שֶׁל מַטָּה מִתְעוֹרֵר מִזְבַּח הַחִיצוֹן שֶׁל מַעְלָה, וּבִמָּה מִתְעוֹרֵר? בְּרִיחַ הַקְּרָבָנוֹת. וּבְרִיחַ הַקְּטֹרֶת שֶׁל מִזְבַּח הַפְּנִימִי שֶׁל מַטָּה מִתְעוֹרֵר מִזְבַּח הַפְּנִימִי שֶׁל מַעְלָה, וּבִמָּה מִתְעוֹרֵר? בְּרִיחַ הַקְּטֹרֶת. וְעַל זֶה [זֶה] הַקְּטֹרֶת שֶׁל מַטָּה. וְעַל זֶה (שם) לְרִיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים, אוֹתָם גֵּרוֹת מֵאִירִים נוֹצְצִים. כְּתוּב כֹּאן טוֹבִים, וְכְתוּב שָׁם (בְּרֵאשִׁית א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב: ע"כ מֵהַהֲשַׁמְטוֹת.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, יָפָה הוּא, [וְהוּא] וְזֶה הָיָה תְּלוּי עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי. אָמַר רַבִּי יִיסָא, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִקְטִין אֶת הַלְּבָבָה וְשִׁלַּט אוֹתוֹ הַנֶּחֱשׁ, אֲבָל מִשׁוֹם חַטָּאוֹ שֶׁל אָדָם הִתְקַלְלָה

יִוצֵאת אֵשׁ בְּרָצוֹן בְּפָנִים מְאִירוֹת, בְּחֻדוֹת הַכֹּל, בְּהַתְּדַבְּקוֹת שֶׁל מְנוּחָה.

וּמִשׁוֹם כֶּף כִּי טוֹבִים דִּדִּיךְ מֵיָיִן, מֵאוֹתוֹ יָיִן [יָיִן] הַמְשַׁמַּח וּמֵאִיר פָּנִים וְהַעֲיִנִים מְחִיכוֹת, וְנַעֲשֶׂה הַרְצוֹן. וְלֹא מֵהֵיָיִן הַמְשַׁכֵּר [שְׂמֵשְׁכִיר] וְעוֹשֶׂה רִגְזוֹ וּמְחַשֵּׂךְ פָּנִים, וְהַעֲיִנִים לוֹהֵטוֹת יָיִן שֶׁל רִגְזוֹ. וְעַל זֶה, מִשׁוֹם שְׂיָיִן זֶה טוֹב מֵאִיר הַפָּנִים וּמְשַׁמַּח הַעֲיִנִים וְעוֹשֶׂה הַשְּׂתוֹקְקוֹת שֶׁל אֶהְבָּה, מִקְרִיבִים אוֹתוֹ כָּל יוֹם עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ בְּשַׁעוֹר שְׁמִי שְׁשׁוֹתָה אוֹתוֹ, מְשַׁמַּח אוֹתוֹ וְעוֹשֶׂה לוֹ נַחַת, שְׂכָתוֹב (כַּמְדַּבֵּר כח) וְנִסְכּוֹ רְבִיעִית הֵהִיִן. וּמִשׁוֹם כֶּף כִּי טוֹבִים דִּדִּיךְ מֵיָיִן, מֵאוֹתוֹ הֵיָיִן שְׂמַעוֹרֵר אֶהְבָּה וְהַשְּׂתוֹקְקוֹת.

וְהַבֵּל כְּמוֹ שְׁלֵמָטָה מְעוֹרֵר אֶהְבָּה שְׁלֵמָעְלָה. שְׁנֵי גֵרוֹת, כְּשִׁדוּעָךְ הָאוֹר שְׁלֵמָעְלָה בְּעֵשֶׂן שְׁעוֹלָה מֵאוֹתוֹ שְׁלֵמָטָה, נִדְּלַק אוֹתוֹ שְׁלֵמָעְלָה. אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, כֶּף הוּא בּוֹדָאִי, שֶׁהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן תְּלוּי בַתַּחְתּוֹן וְהַתַּחְתּוֹן בְּעֲלִיּוֹן. וּמִזְמַן שֶׁנַּחֲרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא נִמְצְאוּ בְּרֻכּוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּדִי לְהִרְאוֹת שְׁזֵה תְּלוּי בְּזֵה.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּרֻכּוֹת אֵין נִמְצְאוֹת, וְקַלְלוֹת נִמְצְאוֹת, שְׁהָרִי יִנִּיקַת הַכֹּל מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצְאִים [ד"א וּבְרֻכּוֹת לֹא יוֹצְאוֹת]. מָה הַטַּעַם? מִשׁוֹם שִׂישְׂרָאֵל לֹא שְׂרוּיִים בְּאָרֶץ וְלֹא עוֹבְדִים עֲבוּדָה שְׂצָרִיף לְהַדְּלִיק מְאוֹרוֹת וּלְהַמְצִיא בְּרֻכּוֹת, וְלִכְּנָן לֹא נִמְצְאוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהָעוֹלָם לֹא יוֹשֵׁב בְּקִיּוּמוֹ כְּרֵאוּי.

וְאָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, לֹא אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעַבּוֹר הָאָדָם. מֵהוּ זֶה? אָמַר רַבִּי יִיסָא, כֶּף שְׂמַעְתִּי מִרַבִּי שְׂמַעוֹן שְׂאָמַר, כָּל פַּעַם שְׂאֵשׁ שְׁלֵמָעְלָה מוֹסִיפָה לְהַתְּחַזֵּק – הָעֵשֶׂן, שֶׁהוּא דִין שְׁלֵמָטָה, מְחַזֵּק הַרְגְּזוֹ וּמְשַׁמֵּד הַכֹּל. מִשׁוֹם שְׂכַשְׂיוֹצְאָת אֵשׁ, אֵין לָהּ הַפְּסָקָה [לְפָנָיו] עַד שֶׁנִּשְׁלַם הַדִּין, וְכִשְׁדִּין שְׁלֵמָטָה לֹא מוֹסִיף לְהַתְּחַזֵּק עִם הַדִּין שְׁלֵמָעְלָה, עוֹשֶׂה דִין וּפּוֹסֵק, וְלֹא יִשְׁלַם הַדִּין לְהַשְׁמִיד. וְלִכְּנָן כְּתוּב לֹא אֶסֶף, לְתַתּוֹ תוֹסַפַּת שְׂיַתְּחַזֵּק הַדִּין שְׁלֵמָטָה.

אָמַר אוֹתוֹ תִּינוּק, שְׂמַעְתִּי מִשׁוֹם שְׂכָתוֹב אֲרוּרָה הָאָדָמָה בְּעַבּוּרָךְ, שְׁהָרִי בְּאוֹתָהּ שְׂעָה

נ"א כִּינן שִׁיָּצֵא, נִתֵּן מִתְּנוּת וְאוֹצְרוֹת בְּיַד בְּעֵלָה לְתֵת לֹאֲשֵׁתוֹ וְלִשְׁמֵחַ עִמָּה וּלְהִרְבּוֹת לָהּ אֶהְבֶּה עִם בְּעֵלָה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב וַיִּקַּח מִכָּל וּגּוֹ' וַיַּעַל עֶלְת בְּמִזְבֵּחַ. אֵלוּ מִתְּנוּת שֶׁנִּתְּן בְּיַד שֶׁל בְּעֵלָה כִּדִּי לְהִרְבּוֹת לָהּ אֶהְבֶּה בְּעוֹלָם. וּמִכָּאן לְמַדְנוּ דֶּרֶךְ אֶרֶץ לְאוֹרַח שִׁיתֵּן מִתְּנוּת בְּיַד שֶׁל בְּעֵלָה לֹאֲשֵׁתוֹ וְלֹא בְּיַדֶּיהָ. וְעַל זֶה וַיַּעַל עֶלְת בְּמִזְבֵּחַ, קָרְבֵּן לְזִכְרָה, לְהִרְבּוֹת אֶהְבֶּה עִם בְּעֵלָה בְּרֶךְ אוֹתוֹן בְּרֶךְ אוֹתוֹ, שְׁכָתוֹב וַיִּכְרֹךְ אֱלֹהִים אֶת נַח וְאֶת בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ וּגּוֹ'. וְלִכֵּן כָּתוּב (מִשְׁלֵי י) בְּרַכְתָּ ה' הִיא תַעֲשִׂיר. וְדַאי כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאָר.

וְלֹא יוֹסֵף עֲצַב עִמָּה - סוּד הַכְּתוּב בְּעֲצָבוֹן תֹּאכְלֶנָּה. עֲצָבוֹן - עֲצָבוֹת וְרִגְזוֹ בְּלֵי הָאֶרֶת פְּנִים. כְּשֶׁנִּחַשְׁתָּ הֶלְבְּנָה (מַלְכוּת) וּבְרִכּוֹת לֹא נִמְצְאוּת. בְּעֲצָבוֹן - צַד שֶׁל רוּחַ אַחֵר שְׁמוּנֵעַ בְּרִכּוֹת מִהָעוֹלָם, וְלִכֵּן לֹא יוֹסֵף עֲצַב עִמָּה. וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּב (בְּרַאשִׁית ח) לֹא אֶסֶף עוֹד לְקַלֵּל אֶת הָאֲדָמָה.

וּמִוִּרְאֵיכֶם וַחֲתֻכְכֶם יִהְיֶה. מִכָּאן וּלְהִלָּאָה יִהְיֶה לְכֶם דְּמִיּוֹת בְּנֵי אָדָם, שֶׁהָרִי בְּתַחֲלָה לֹא הָיוּ דְמִיּוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם. בֹּא רֵאָה, בְּתַחֲלָה כָּתוּב (שֵׁם ט) בְּצֵלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וְכָתוּב (שֵׁם ה) בְּדַמּוֹת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ. כִּינן שְׁחָטָאוֹ, הַשְׁתַּנְתָּה דְמוּתֶם מֵאוֹתָהּ דְמוּת עֲלִיוֹנָה, וְהֵם הִתְהַפְּכוּ לַפְּחַד מִלְּפָנֵי חַיּוֹת הַשָּׂדֶה.

בְּהִתְחַלְּתָה כָּל בְּרִיּוֹת הָעוֹלָם זָקְפוּ עֵינַיִם, וְרָאוּ דְמוּת קְדוּשָׁה עֲלִיוֹנָה וְזָעוּ וּפְחָדוּ מִלְּפָנָיו. כִּינן שְׁחָטָאוֹ, הִתְהַפְּכָה דְמוּתֶם בְּעֵינֵיהֶם לְדְמוּת אַחֲרֵת, וְהִתְהַפְּךְ שְׁבָנֵי אָדָם זְעִים וּפּוֹחֲדִים לְפָנֵי שְׂאֵר הַבְּרִיּוֹת.

בֹּא רֵאָה, כָּל אוֹתָם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא חוֹטְאִים לְפָנֵי רְבוּנָם וְלֹא עוֹבְרִים עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, זִיו דְמוּתֶם לֹא מִשְׁתַּנֶּה מִמֶּרְאֵה הַדְּמוּת הָעֲלִיוֹנָה, וְכָל בְּרִיּוֹת הָעוֹלָם זְעִים וּפּוֹחֲדִים לְפָנָיו. וּבִשְׂעָה שְׁבָנֵי אָדָם עוֹבְרִים עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, מִתְחַלֶּפֶת דְמוּתֶם, וְכֹלֶם מְזַדְעָזְעִים וּפּוֹחֲדִים מִלְּפָנֵי הַבְּרִיּוֹת הָאַחֲרוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִתְחַלְּפָה הַדְּמוּת הָעֲלִיוֹנָה וְהָעֶבְרָה מֵהֶם, וְאִזּוֹ שׁוֹלְטִים בָּהֶם חַיּוֹת הַשָּׂדֶה, שֶׁהָרִי לֹא רוֹאִים בָּהֶם אוֹתָהּ דְמוּת עֲלִיוֹנָה כְּרָאוּי.

וַיַּעַל כֶּךָ עֲכָשׁוּ, כִּינן שֶׁהָעוֹלָם הִתְחַדַּשׁ כְּמוֹ מִקְדָּם, בְּרַכְּסֵם אֶת הַבְּרָכָה הַזֹּאת וְהַשְּׁלִיט אוֹתָם עַל

כִּדִּי לְקַלֵּל אֶת הָעוֹלָם. בְּאוֹתוֹ יוֹם [שֶׁנִּתְּנָה הַתּוֹרָה] יִצְאָה הָאֶרֶץ מֵאוֹתָהּ קָלְלָה וְעִמְדָה הֶלְבְּנָה בְּאוֹתָהּ גְרִיעוֹת, פָּרַט לִשְׂעָה שְׁקָרְבָנוֹת נִמְצְאוּ בְּעוֹלָם וַיִּשְׂרָאֵל יוֹשְׁבֵים עַל אֶרֶץ־עִם.

אָמַר רַבִּי יִיסָא לְאוֹתוֹ תִּינוּק, מַה שְׁמַךְ? אָמַר לוֹ, אָבֵא. אָמַר לוֹ, אָבֵא תִהְיֶה בְּכָל, בְּחֻכְמָהּ וּבִשְׁנָיִם. קָרָא עָלָיו (מִשְׁלֵי כג) יִשְׁמַח אָבִיךָ וְאִמְךָ וְתִגַּל יוֹלְדֶתְךָ.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, עֲתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר רוּחַ הַטְּמֵאָה מִהָעוֹלָם, כְּמוֹ [שְׁנַאֲמַר] שְׁכָתוֹב (זִכְרִיה יג) וְאֶת רוּחַ הַטְּמֵאָה אֲעַבִּיר מִן הָאֶרֶץ, וְכָתוּב (ישעיה כה) בְּלַע הַמּוֹת לְנִצָּח וּמִחָה ה' אֱלֹהִים דְּמַעָה מַעַל כָּל פְּנִים וְחָרַפְתָּ עִמּוֹ יִסִּיר מַעַל כָּל הָאֶרֶץ כִּי ה' דִּבֶּר.

וְעֵתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַאִיר אֶת הֶלְבְּנָה וְלְהוֹצִיאָהּ מִחֻשְׁךָ מִשּׁוּם אוֹתוֹ נִחַשׁ הָרַע, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (שֵׁם ל) וְהָיָה אוֹר הֶלְבְּנָה כְּאוֹר הַחֲמָה וְאוֹר הַחֲמָה יִהְיֶה שְׁבַעֲתִים כְּאוֹר שְׁבַעֲתַת הַיָּמִים. אֵיזָה אוֹר? אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁגִּנְזוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרַאשִׁית.

וַיִּכְרֹךְ אֱלֹהִים אֶת נַח וְאֶת בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ וּגּוֹ'. רַבִּי אָבֵא פִתַּח וְאָמַר, (מִשְׁלֵי י) בְּרַכְתָּ ה' הִיא תַעֲשִׂיר וְלֹא יוֹסֵף עֲצַב עִמָּה. בְּרַכְתָּ ה' - זוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא מְמַנָּה עַל בְּרִכּוֹת הָעוֹלָם, וּמְמַנָּה יוֹצְאוֹת בְּרִכּוֹת לְכָל.

בֹּא רֵאָה מַה כָּתוּב בְּהִתְחַלְּתָה, וַיֹּאמֶר ה' לְנַח בֹּא אֵתָה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתְּבָה וּגּוֹ'. כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאָר, שֶׁבַעֲלֵ הַבַּיִת נִתְּן לוֹ רְשׁוּת לְהַכְּנִס. אַחֵר כֶּךָ הָאִשָּׁה אָמְרָה לוֹ לְצֵאתָ. בְּהִתְחַלְּתָה נִכְנַס בְּרְשׁוֹת בְּעֵלָה, וּבִסּוּף יִצָּא בְּרְשׁוֹת הָאִשָּׁה. מִכָּאן לְמַדְנוּ שֶׁבַעֲלֵ הַבַּיִת יִכְנִיס, וְהָאִשָּׁה תּוֹצִיא. זֶהוּ שְׁכָתוֹב וַיִּדְבֵּר אֱלֹהִים אֶל נַח לֵאמֹר צֵא מִן הַתְּבָה. שְׂרָשׁוֹת הֵיטָה בְּיַדֶּיהָ לְהוֹצִיא אֶת הָאוֹרַח, וְלֹא לְהַכְּנִיסוֹ.

כִּינן שִׁיָּצֵא, נִתֵּן לָהּ מִתְּנוּת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא בְּבֵית וְהַבַּיִת בְּיַדֶּיהָ. וְאוֹתָם הַמִּתְּנוּת שֶׁנִּתְּן לָהּ, כִּדִּי לְהִרְבּוֹת אֶהְבֶּה אֶל בְּעֵלָה. מִכָּאן לְמַדְנוּ דֶּרֶךְ אֶרֶץ לְאוֹרַח [לְתֵת בְּיַד בְּעֵלָה, כְּשִׁיּוֹצֵא נוֹתֵן מִתְּנוּת לֹאֲשֵׁתוֹ, וְלֹא בְּיַדֶּיהָ. וְלִכֵּן, כִּינן שֶׁנִּתְּן לוֹ מִתְּנוּת]. וְעַל זֶה, לְאַחַר שֶׁנִּתְּן לָהּ מִתְּנוּת לְהִרְבּוֹת לָהּ אֶהְבֶּה עִם בְּעֵלָה.

דמות כסא. מה כתוב למעלה? ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים כקול שדי בלכתן. אלו ארבע חיות גדולות עליונות קדושות שאותו הרקיע מתקן עליהם. וכל הכנפים [נפרדות] מתחברות זו בזו לכסות את גופם.

ובשעה שהם פורשים כנפיהם, נשמע קול הכנפים שלכלם שאומרים שירה. זהו שכתוב כקול שדי, שלא שוכך לעולמים, כמו שנאמר (תהלים ל) למען יזמרו כבוד ולא ידום. ומה אומרים? (שם צח) הודיע ה' ישועתו לעיני הגוים. גלה צדקתו.

קול המלה כקול מחנה, כקול מחנה קדוש כשמתחברים כל הצבאות העליונים למעלה. ומה אומרים? קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. חוזרים לדרום, אומרים קדוש. חוזרים לצפון, אומרים קדוש. חוזרים למזרח, אומרים קדוש. חוזרים למערב, אומרים ברוך.

והרקיע הזה עומד על ראשיהם. ובכל מקום שהיא הולכת, מסובכים פנים לאותו צד שנכללים הפנים בו. מסובב פניו לארבעה רוחות, וכלם מסתובבים למטה. ברבוע שלו נחלקת בארבע פנים: פני אריה, פני נשר, פני שור, פני אדם. חקוק בכלם אדם. פני אריה אדם. פני נשר אדם. פני שור אדם. פני אדם אדם. כלם כלולים בו. ולכן כתוב ודמות פניהם פני אדם.

והרקיע הזה שהתרבע, כל הגונים כלולים בו. ארבעה גונים נראים בו חקוקים בארבע ארבע. בארבעה חקוקים רשומים אורות עליונים ותחתונים. כשנפרדים הגונים של אותם ארבע, עולים שנים עשר. גון ירק. גון אדם. גון לבן. גון ספיר שנכללו מכל הגונים. זהו שכתוב (יחזקאל א) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה'. המראה של כל הגונים, ולכן את קשתי נתתי בענן.

מה זה קשתי? כמו שנאמר ביוסף, שכתוב (בראשית מט) ותשב באיתן קשתו, משום שיוסף נקרא צדיק. ולכן קשתו, זו ברית של הקשת שנכללת בצדיק, שהברית זה עם זה נאחז. ומשום שנח היה צדיק, הברית שלו קשת.

הכל, כמו שנאמר וכל דגי הים בידכם נתנו. ואפלו דגי הים. רבי חייא אמר, בידכם נתנו - מקדם לכן. כשהקדוש ברוך הוא ברא את העולם, מסר בידיהם את הכל, שכתוב ורדו בדת הים ובעוף השמים וגו'.

ויברך אלהים את נח. רבי חזקיה פתח, (תהלים לב) לדוד משכיל אשרי נשוי פשע פסוק זה נתבאר בסוד פסוק זה בארוהו, אבל פסוק זה נתבאר בסוד החכמה. שהרי שנינו, בעשרה מיני שבח שבח דוד את הקדוש ברוך הוא, ואחד מהם הוא משכיל, והוא דרגה אחת מאותן עשר. ודוד התקין עצמו בטורם שתשרה עליו הדרגה הזו.

אשרי נשוי פשע, שהרי בשעה שהקדוש ברוך הוא שוקל חטאים וזכיות של בני אדם של אותו [ד"א כשאותו] משקל שבצד החטאים עולים, ואותם האחרים, הזכיות שהן במשקל אחר, מכריעות למטה - זהו נשוי פשע.

כסוי חטאה - בשעה שהדין שורה בעולם, שיהיה מכסה שלא ישלט עליו המשחית, כמו שהיה לנח שכסה אותו הקדוש ברוך הוא מאותו חטא שהמשיך עליו אדם על העולם. שפיון שחטא זה השפיע אדם על העולם, שאר הבריות שולטות, וכן אדם פוחד מהם, והעולם לא התקן בתקונו. ולכן כשיצא נח מהתבה, ברכו הקדוש ברוך הוא, שכתוב ויברך אלהים את נח ואת בניו וגו'.

ואתם פרו ורבו. בברכות הללו לא נמצאו נקבות, אלא את נח ואת בניו, אבל נקבות הפסוק לא אמר. אמר רבי שמעון, ואתם - כלל של הזכרים והנקבות כאחד. ועוד, את נח - לרבות את אשתו. ואת בניו - לרבות את נקבותיהם.

ולכן כתוב ואתם פרו ורבו, לעשות תולדות מכאן והלאה, שרצו בארץ. וכאן נתן להם הקדוש ברוך הוא שבע מצוות התורה ולכל הבאים אחריהם, עד שעמדו ישראל בהר סיני ונתנו להם כל מצוות התורה כאחד.

ויאמר אלהים לנח וגו', זאת אות הברית אשר אני נתן ביני וביניכם וגו', את קשתי נתתי בענן. נתתי - מקדם לכן. רבי שמעון פתח, (יחזקאל א) וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר

רבי יהודה לא סובב ראשו אליו, פתח ואמר, (עמוס ד) הכון לקראת אלהיך ישראל, וכתוב (דברים כז) הסכת ושמע ישראל. דברי תורה צריכים כונה, ודברי תורה צריכים להתקן בגוף ורצון כאחד. קם אותו יהודי והתלבש, וישב אצל רבי יהודה ואמר, אשריכם הצדיקים שעוסקים בתורה יומם ולילה.

אמר לו רבי יהודה, עכשו שכונת עצמך, אמר דברך שנתחבר כאחד, שהרי דברי תורה צריכים תקון הגוף ותקון הלב, ואם לא – במטתי הייתי שוכב, ובלבי הייתי אומר דברים. אלא הרי שנינו, שאפלו אחד שיושב ועוסק בתורה, השכינה מתחברת עמו, ומה שכינה כאן ואני שוכב במטתי?! ולא עוד, אלא שצריכים צחות.

ועוד, שכל בן אדם שקם לעסק בתורה מחצות הלילה, כשמתעוררת רוח צפון [בבחינות הלילה], הקדוש ברוך הוא בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. והוא וכל הצדיקים שבגן, כלם מקשיבים [לו, ומקשיבים] לאותם דברים שיוצאים מפיו. ומה הקדוש ברוך הוא וכל הצדיקים שמתעוררים לשמע דברי תורה בשעה הזו, ואני אהיה שוכב במטתי?! אמר לו, כעת אמר דברך.

אמר לו, שאלתי על מה שאמרת בפסוק הזה [סוד של אבן השתיה שאמרת], והאבן הזאת אשר שמתה מצבה יהיה בית אלהים, שזו אבן השתיה, [עכשו שמקשיב לדברי] איך אפשר? שהרי אבן השתיה טרם שנברא העולם היתה, וממנה נשתל העולם, ואתה אמרת אשר שמתה, שמשמע שיעקב שם אותה כעת, וכתוב ויקח את האבן אשר שם מראשתיו?

ועוד, שיעקב בבית אל היה, והאבן הזו היתה בירושלים. אמר לו, כל ארץ ישראל התקפלה תחתיו, ואותה אבן תחתיו היתה. אמר לו, אשר שם כתוב, וכתוב והאבן הזאת אשר שמתה מצבה. אמר לו, אם ידעת הדבר – אמר אותו.

פתח ואמר, (תהלים יז) אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך. דוד המלך, החביבות והדבקות שלו היתה באבן הזאת, ועליה אמר (שם קיח) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. וכשרצה להסתפל במראה כבוד רבוננו, נטל אבן זו ביזו בתחלה, ואחר כך נכנס.

ויפזו, מה זה ויפזו? האירו בחמדת הכל, כמו שנאמר (תהלים יט) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים. הוארו באור עליון כששמר הברית. ולכן נקרא יוסף הצדיק. ועל זה הקשת נקראת ברית, כולל זה בזה.

זחר נכבד עליון המראה של כל המראות, מראה כמראה טמונים [נ"א טמון] הגונים הטמונים. הגונים שלא התגלו. ואין רשות להסתכל בעין בקשת כשנראית בעולם, שלא יתראה קלון בשכינה. וכן גוני הקשת הוא מראה מוצק קשור כמראה כבוד העליון שלא להסתכל.

ובין שהארץ ראתה את הקשת הזו, ברית קדושה, התקיימה בקיום. ועל זה והיתה לאות ברית בין אלהים וגוי. זה שאמרנו שאלו שלשת הגונים ואחד שנכלל ביניהם כלם סוד אחד, ובתוך הענן עולה להראות. (יחזקאל א) וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר – זוהי אבן השתיה שהיא נקדה אחת של כל העולם ועומד עליה קדש הקדשים, ומהי? הכפא הקדוש העליון שממנה על ארבעה אלה דמות כפא בארבעה עמודים, וזוהי תורה שבעל פה.

ועל דמות הכפא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה – זוהי תורה שבכתב. מכאן שתורה שבכתב ישימו אותה על תורה שבעל פה, משום שזה כפא לזה. כמראה אדם, שהוא הדמות של יעקב שהוא יושב עליה.

רבי יהודה קם לילה אחד לעסק בתורה בבחינות הלילה באכסניה בעיר מחסיא, והיה שם בבית יהודי אחד שבא בשתי אמתחות של מלבושים. פתח רבי יהודה ואמר, (בראשית כח) והאבן הזאת אשר שמתה מצבה יהיה בית אלהים – זוהי אבן השתיה שמשם נשתל העולם ועליה נבנה בית המקדש.

הרים ראשו אותו יהודי ואמר לו, דבר זה איך אפשר? והרי אבן השתיה טרם שנברא העולם היתה, וממנה נשתל העולם, ואתה אמרת והאבן הזאת אשר שמתה מצבה, שמשמע שיעקב שם אותה עכשו, שכתוב (שם) ויקח את האבן אשר שם מראשתיו? ועוד, שיעקב בבית אל היה, והאבן הזאת היתה בירושלים.

להתקשט בגונים כפלה הזו שמתקשטת לבעלה. אמר לו אותו יהודי, כף אמר לי אבא, כשהיה מסתלק מהעולם, [אמר לי] אל תצפה לרגלי משיח עד שתראה קשת זו בעולם [בענין] מקשטת בגונים מאירים ויואר לעולם, ואז צפה למשיח.

מנין לנו? שכתוב וראיתיה לזכר ברית עולם. וכעת שנראית בגונים חשוכים, נראית לזכרון [והיא לזכר] שלא יבא מבול. אבל באותו זמן נראית בגונים מאירים ומקשטת בתקון כמו כלה שמתקשטת לבעלה, ואז לזכר ברית עולם, ויזכר הקדוש ברוך הוא את הברית הזו שהיא בגלות ויקימה מהעפר. זהו שכתוב (הושע ג) ובקשו את ה' אלהיהם ואת דויד מלכם. וכתוב (ירמיה ל) ועבדו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם. אשר אקים מעפר. כמו שנאמר (עמוס ט) אקים את סכת דויד הנפלת. ועל זה וראיתיה לזכר ברית עולם ולהקימה מהעפר.

ואמר כף אבא, שמשום כף נזכרה בתורה גאלת ישראל וזכרונה. וזהו שכתוב (ישעיה נד) אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער כף.

ויהיו בני נח היצאים מן התבה. רבי אלעזר אמר, כיון שכתוב ויהיו בני נח, למה אמר היצאים מן התבה? וכי בנים אחרים היו לו שלא יצאו מהתבה? אמר לו רבי אבא, כן, שהרי אחר כף הולידו בניו בנים, שכתוב אלה תולדת שם וגו', והם לא יצאו מהתבה. ולכן כתוב היצאים מן התבה שם וחס ויפת.

רבי שמעון אמר, אלו הייתי מצוי בעולם כשנתן הקדוש ברוך הוא ספרו של חנוך בעולם וספרו של אדם, הייתי מתחזק שלא ימצאו בין האנשים, כי לא חששו כל החכמים להסתכל בהם וטעו בדברים אחרים להוציא מרשות עליונה לרשות אחרת, וכעת הנה חכמי העולם יודעים דברים ומסתירים אותם ומתחזקים בעבודת רבונם.

ופסוק זה מצאתי בסוד הסודות [תוספתא], שששמעורר חדות כל החדות הטמיר הנסתר, זקן הזקנים מאיר ממנו אור דקיק. חדות כל החדות מאיר לימין בשמן משחה עליון, ומאיר

משום שכל מי שרוצה להראות לפני רבנו, לא נכנס אלא עם אבן זאת, שכתוב (ויקרא יג) בזאת יבא אהרן אל הקדש. ודוד משבח עצמו ואומר, אני בצדק אחזה פניך. וכל השתדלותו של דוד להראות באבן זאת כראוי כלפי מעלה.

בא ותראה, אברהם תקן תפלת הבקר והודיע טוב רבנו בעולם, ותקן אותה השעה בתקוניה כראוי, שכתוב (בראשית כב) וישכם אברהם בבקר. יצחק תקן תפלת מנחה, והודיע בעולם שיש דין ויש דין שיכול להציל ולדון את העולם.

יעקב תקן תפלת ערבית, ובשביל התפלה הזו שתקן מה שלא תקן בן אדם מקדם לזה כראוי, לכן שבח את עצמו ואמר והאבן הזאת אשר שמתי מצבה. שעד אותה שעה לא תקן אותה אחר כמותו.

ולכן ויקח את האבן אשר שם מראשתיו וישם אותה מצבה. מה זה מצבה? שהיתה נפולה, והקים אותה. ויצק שמן על ראשה. שהרי ביעקב תלוי הדבר לעשות יותר מכל בני העולם. בא רבי יהודה ונשקו. אמר לו, וכל זה ידעת, ואיך אתה עוסק בסחורה ומניח חיי עולם?! אמר לו, שדחוקה היתה לי השעה, ויש לי שני בנים, ועומדים כל היום בבית הרב, ואני משתדל במזונם ולתת להם שכר למורם כדי שיעסקו בתורה.

פתח ואמר, (מלכים א-ב) ושלמה ישב על כסא דוד אביו ותכן מלכתו מאד. מה הוא השבח הזה? אלא שהתקין אבן שתיה ושם עליה קדש הקדשים, ואז ותכן מלכתו מאד. וכתוב (בראשית ט) וראיתיה לזכר ברית עולם. שהרי הקדוש ברוך הוא חשקו בה תמיד, ומי שלא נראה עמה, לא נכנס לפני רבנו. ועל זה כתוב וראיתיה לזכר ברית עולם.

וראיתיה, מה זה וראיתיה? סוד הוא, כמו שנאמר (יחזקאל ט) והתוית תו על מצחות וגו', להראות עליהם. ויש אומרים, זה רשם האות הקדוש שבבשר.

אמר רבי יהודה, ודאי הכל הוא. [כף] אבל קשת זו שנראית בעולם עומדת בסוד עליון, וכשיצאו ישראל מהגלות, עתידה קשת זו

שְׁכָבוּד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתַּפְּשׁוּט לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה,
וְהוּא אֶחָד בְּעֵלְיוֹנִים וּבַתְּחִתּוֹנִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁלֹשֶׁת הַגּוֹנִים הִלְלוּ בְּכָל אוֹתָם
שְׁבָאִים מִצַּד הַקְדוּשָׁה, וּמִמְרָאָה שֶׁל שְׁלֹשֶׁת
גּוֹנִים אֵלּוּ נִפְרָדִים לְכָל אוֹתָם שְׁבָאִים מִצַּד הָרוּחַ
הָאַחֲרָת, וּכְשֶׁתִּסְתַּכַּל בְּסוּד הַדְּרָגוֹת תִּמְצָא אִיךָ
נִפְרָדִים הַגּוֹנִים לְכָל אוֹתָם הַצְדָדִים, עַד שֶׁנִּכְנָסִים
לְמַטָּה בְּסוּד שֶׁל אוֹתָם עֲשָׂרִים וְשִׁבְעָה הַצְנֻרוֹת,
[הַצְדָדִים] שֶׁל הַדְּלָתוֹת שֶׁמְכַסִּים אֶת הַתְּהוֹמוֹת.

וְהַבֵּל יְדוּעַ לְחַכְמִים עֲלִיוֹנִים. אֲשֶׁרֵי חֲלָקָם שֶׁל
הַצְדִיקִים שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה
בְּכָבוֹדָם וְגַלְיָה לָהֶם סִתְרֵי חֲכָמָה עֲלִיוֹנִים, עֲלֵיהֶם
כָּתוּב (תהלים כה) סוּד ה' לִירְאִיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה כה) ה' אֱלֹהֵי אֲתָה
אֲרוֹמְמֶךָ אוֹדָה שְׁמֶךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֲצוֹת
מִרְחֹק אֲמוּנָה אֲמֵן. כִּמָּה יֵשׁ לְבַנֵּי אָדָם לְהִסְתַּכַּל
בְּכָבוֹד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּלְשַׁבַּח לְכָבוֹדוֹ, מִשׁוּם
שֶׁכָּל מִי שִׁיּוֹדֵעַ לְשַׁבַּח אֶת רַבּוֹנוֹ כְּרְאוּי, הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ, וְלֹא עוֹד – אֵלּוּ שְׁמֵרְבָה
בְּרֻכּוֹת לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה.

וְעַל כֵּן, מִי שִׁיּוֹדֵעַ לְשַׁבַּח אֶת רַבּוֹנוֹ וּלְיַחַד אֶת
שְׁמוֹ, חָכִיב הוּא לְמַעַלָּה וְנִחְמַד לְמַטָּה,
וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁתַּבַּח בּוֹ [בְּכָבוֹדוֹ], וְעַלֵּיו
כָּתוּב (שם מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אֲתָה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
בָּךְ אֲתַפְּאֵר.

וַיַּחַל נַח אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם. רַבִּי יְהוּדָה וּרַבִּי
יוֹסִי. אֶחָד אָמַר מִגֵּן עֵדֵן [נִתְרַכְּבָה] גִּרְשָׁה
וְנִטַּע אוֹתָהּ כָּאֵן. וְאֶחָד אָמַר בְּאֶרֶץ הֵיטָה, וְעַקַר
אוֹתָהּ וְשָׁתַל אוֹתָהּ, וּבְאוֹתוֹ יוֹם עָשָׂתָה פְרוֹת
וְנִצְנְצוּ לְבָלוּבִים וְעֵנְבִים, וְהָיָה סוּחַט אוֹתָהּ וְשׁוֹתָהּ
מִהֵינֵן וּמִשְׁתַּכֵּר.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, סוּד הַחֲכָמָה הוּא כָּאֵן בְּפִסּוּק
הַזֶּה. כְּשֶׁרָצָה נַח לְבַדֵּק בְּאוֹתוֹ חֲטָא שְׁבָדַק
אָדָם הָרֵאשׁוֹן – לֹא כְּדֵי לְהִתְדַבֵּק בּוֹ, אֵלּוּ לְדַעַת
וּלְתַקֵּן הָעוֹלָם, וְלֹא יָכַל. סַחַט עֲנֻבִים לְבַדֵּק בְּאוֹתוֹ
כָּרֶם. כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לָזֶה, [אָז] וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל, וְלֹא הָיָה
לוֹ כֹחַ לְעַמֵּד. וְלָכֵן וַיִּתְגַּל, גִּלְיָה פִרְצָה שֶׁל הָעוֹלָם
שֶׁהִיטָה נִסְתַּרְתָּ. בְּתוֹךְ אֶהְלֶה, כָּתוּב בַּה"א. וְעַל זֶה
כָּתוּב וְאֵל תִּקְרַב אֶל פֶּתַח בֵּיתָהּ. בְּתוֹךְ אֶהְלֶה שֶׁל
אוֹתָהּ כָּרֶם.

לְשִׂמְאֵל בְּחִדוֹת הַיַּיִן הַטּוֹב, מֵאִיר לְאֲמֻצָּע בְּחִדוֹה
[שֶׁל הָאֲרָגְמָן] שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים. רוּחַ מִתְעוֹרְרָת רוּחַ
עוֹלָה וְנִתֵּן בְּרוּחַ.

דְּבָקִים זֶה בְּזֶה. שֶׁלֹּשׁ נִכְנָסִים לְשֶׁלֶשׁ. מִתּוֹךְ שֶׁלֹּשׁ
יוֹצֵאת בְּרִית אַחַת שְׁדִבְקָה בְּבְרִית. עוֹבְרָת
הָרוּחַ הָעוֹלָה וּמִתְעַבְרָת מִמֶּנּוּ. כְּשֶׁנִּתְחַנְּתָה בְּשְׁנֵי
צְדָדִים, נְדִבְקִים רוּחַ בְּרוּחַ, וּמִתְעַבְרוֹת מִשְׁלֹשָׁה
בְּנִים. וְנַח וְתַבָּה יֵצְאוּ מֵהֶם שְׁלֹשָׁה, כְּמוֹ שְׁלֹשֶׁת
הָעֲלִיוֹנִים, וְאֵלֶּה הֵם שִׁיִּצְאוּ מִתּוֹךְ הַתְּבָה – שֵׁם וְחֵם
וַיִּפְתָּ. שֵׁם שְׁבָצַד יָמִין, חֵם שְׁבָצַד שְׂמָאל, יִפְתָּ
אֲרָגְמָן שְׁכוֹלֵל אוֹתָם.

וְחֵם הוּא אָבִי כְנַעַן, זֶה־מֵת הַזֶּה־בַּת תַּחַת סִיגִים.
הַתְעוֹרְרוֹת רוּחַ הַטְּמָאָה שֶׁל נַחֵשׁ הַקְדָמוֹנִי.
וְלָכֵן רָשָׁם וְאָמַר, וְחֵם הוּא אָבִי כְנַעַן. שֶׁהִבִּיא
קָלְלוֹת עַל הָעוֹלָם. אוֹתוֹ כְנַעַן שֶׁהִתְקַלֵּל, אוֹתוֹ כְנַעַן
שֶׁהִחֲשִׂיךְ פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת.

וְלִבָּן [כָּלָם] לֹא יֵצֵא מִכָּלֵל כָּלָם, אֵלּוּ זֶה שְׁכָתוּב
וְחֵם הוּא אָבִי כְנַעַן, אוֹתוֹ שֶׁהִחֲשִׂיךְ אֶת
הָעוֹלָם, וְלֹא כָתוּב בְּכָלֵל זֶה וְשֵׁם הוּא אָבִי כֵךְ אוֹ
יִפְתָּ הוּא אָבִי כֵךְ, אֵלּוּ מִיֵּד קִפְץ וְאָמַר וְחֵם הוּא
אָבִי כְנַעַן. וְדַאי.

וְעַל זֶה, כְּשֶׁבָא אֲבָרָהֶם, מַה כָּתוּב? (בראשית יב)
וַיַּעֲבֹר אֲבָרָם בְּאֶרֶץ. שְׁעָדִין לֹא הָיָה קִיּוּם שֶׁל
הָאֲבוֹת וְלֹא בָאוּ זֶרַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם שִׁיִּצֵּא הַשֵּׁם
הַזֶּה וַיִּכְנָס שֵׁם עֲלִיוֹן קְדוּשׁ. כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל צְדִיקִים,
נִקְרָאָה הָאֶרֶץ עַל הַשֵּׁם הַזֶּה – אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁלֹּא
זָכוּ, נִקְרָאָה הָאֶרֶץ עַל שֵׁם אַחֵר – אֶרֶץ כְּנַעַן.

וְעַל זֶה כָּתוּב (שם ט) וַיֹּאמֶר אֲרוּר כְּנַעַן עַבְדֵי עַבְדִּים
הָיָה לְאֶחָיו. שֶׁהוּא הִבִּיא קָלְלוֹת עַל הָעוֹלָם.
וּבִנְחָשׁ מַה כָּתוּב? (שם ג) אֲרוּר אֲתָה מִכָּל הַבְּהֵמָה,
הֵינּוּ מַה שְׁכָתוּב עַבְדֵי עַבְדִּים. וְעַל זֶה כָּתוּב שֵׁם
וְחֵם וַיִּפְתָּ. שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה בְנֵי נַח הַיּוֹצְאִים מִן הַתְּבָה,
כְּמוֹ שְׂאֲמַרְנוּ.

שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה בְנֵי נַח, הַקִּיּוּם שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, הַקִּיּוּם
שֶׁל סוּד עֲלִיוֹן. וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל הָאֶרֶץ,
הֵינּוּ סוּד [זֶה] שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הַגּוֹנִים הָעֲלִיוֹנִים.
שְׁכָשְׂאוֹתוֹ נָהָר שְׁשׁוּפֵעַ וַיּוֹצֵא, מִשְׁקָה אֶת הַגֵּן בְּכַח
שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הָעֲלִיוֹנִים הִלְלוּ. וּמִשָּׁם נִפְרָדִים הַגּוֹנִים
שְׁלֹשָׁה כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּלוּל בְּחִבְרוֹ, לְהִרְאוֹת

וגו'. הכל יתקן לעתיד לבא, והוא לא יתקן. וכלם יצאו לחרות, והוא לא יצא. וסוד הוא לאותם שיודעים דרכי ושבילי התורה.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים נא) כִּי פִשְׁעֵי אָנִי אָדַע וְחַטָּאתֵי נַגְדֵי תָמִיד. כִּמְהָ יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהַשְׁמֵר מִחַטָּאתֵיהֶם לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵרִי אַחַר שְׁחָטָא אָדָם, רְשׁוּם חָטָאוֹ לְמַעַלָּה וְלֹא נִמְחָק, רַק בְּכַח שֶׁל תְּשׁוּבָה רַבָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ב) כִּי אִם תִּכְבְּסִי בְּנֵת וְתִרְבִּי לָךְ בְּרִית נִכְתָּם עֲוֹנָךְ לִפְנֵי.

בֵּא רָאָה, כִּינּוֹן שְׁחָטָא אָדָם לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פְּעַם אַחַת - עוֹשֶׂה רָשָׁם. וְכִשְׁחָטָא בּוֹ פְּעַם שְׁנֵי - מִתְחַזֵּק יוֹתֵר אוֹתוֹ הָרָשָׁם. חָטָא בּוֹ פְּעַם שְׁלִישִׁית - מִתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ הַכֶּתֶם מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, וְאִז כָּתוּב נִכְתָּם עֲוֹנָךְ לִפְנֵי.

❖ סדר הלימוד ליום כג תשרי [יום 23 בשנה] ❖

עֲלֵיהֶם תָּמִיד שְׁמָא יִגְרַם אֶחָד מֵהֶם וַיִּקְטַּרְגַּ עֲלֵיוּ בְשַׁעַת הַסַּכָּנָה, וְלִכְּן לֹא שָׁכַח אוֹתָם מִמֶּנּוּ וּמִרְצוֹנוֹ. **דְּבַר** אַחֵר, כִּי פִשְׁעֵי אָנִי אָדַע - כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁתְּלוּיֹת בָּהֶם חָטָאֵי בְּנֵי אָדָם אָנִי אָדַע. וְחַטָּאתֵי נַגְדֵי תָמִיד - זֹו פְּגִימַת הַלְּבָנָה שֶׁלֹּא יִצְאָה מִטְּמֵאָתָה עַד שֶׁבָּא שְׁלֵמָה וְהֵאִירָה בְּשִׁלְמוֹת, וְאִז הַתְּבַסָּם הָעוֹלָם וַיִּשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל לְבִטָּח, שֶׁכָּתוּב (מלכים א-ה) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל לְבִטָּח אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ. וְעַם כָּל זֶה - וְחַטָּאתֵי נַגְדֵי תָמִיד, וְלֹא נִפְסַק מִהָעוֹלָם עַד שֶׁיָּבֵא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ לְעֵתִיד לְבָא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יג) וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעֱבִיר מִן הָאָרֶץ.

הוּא הָיָה גִבּוֹר צִיד לִפְנֵי ה' עַל כֵּן יֵאמַר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צִיד לִפְנֵי ה'. בֵּא רָאָה, הוּא הָיָה אִישׁ חֲזָק. לְבוּשֵׁי אָדָם הָרָאשׁוֹן הָיָה לוֹבֵשׁ, וַיֵּדַע לְצוּד צִידָה שֶׁל הַבְּרִיּוֹת בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נִמְרֹד הָיָה מִפְּתָה אֶת הַבְּרִיּוֹת לְלַכֵּת אַחֵר עֲבוּדַת הָעֵבֹדָה זָרָה, וְהָיָה שׁוֹלֵט בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים וּמְנַצֵּחַ אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם, וְהָיָה אוֹמֵר שֶׁהוּא שְׁלִיט שֶׁל הָעוֹלָם, וְעוֹבְדִים אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ נִמְרֹד? שֶׁמֶרְד בְּמֶלֶךְ הָעֲלִיּוֹן שֶׁלְמַעַלָּה, שֶׁמֶרְד בְּעֲלִיּוֹנִים וּמֶרְד בְּתַחְתּוֹנִים.

כְּמוֹ זֶה בְּנֵי אֶהְרָן שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁהָיוּ שְׁתוּיֵי יַיִן, וְכִי מִי נָתַן לָהֶם יַיִן בְּאוֹתוֹ מְקוֹם לְשִׁתוֹת? אִם תַּעֲלֶה בְּדַעְתְּךָ שֶׁהָיוּ חֲצוּפִים שֶׁשְׁתוּ יַיִן - לֹא כָּף! אֲלֹא וְדַאי מְאוֹתוֹ יַיִן שָׁתוּ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא י) וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה. כָּתוּב כְּאֵן אֵשׁ זָרָה, וְכָתוּב שֵׁם (משלי ז) לְשִׁמְרֶךָ מֵאֲשֶׁה זָרָה. וְהַכֹּל דְּבַר אֶחָד.

וְכָךְ כְּמוֹ זֶה וַיִּשְׁתֶּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל. וְעַל זֶה הַתְּעוּרָר חָם אָבִי כְנַעַן, כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר, וְנָתַן מְקוֹם לְכְנַעַן לְשִׁלֵּט. וְמָה שֶׁהָיָה זֶה צַדִּיק בְּסוּד הַבְּרִית, סָרַס אוֹתוֹ. וְשָׁנִינוּ, שֶׁהָעֵבִיר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ קִיּוּם.

וְלִכְּן אָמַר אֲרוּר, שֶׁהֵרִי הַקְּלָלוֹת הַתְּעוּרָרוּ בְּתַחֲלָה עַל יְדוֹ בְּעוֹלָם. [וְעַל זֶה וַיֵּאמֶר אֲרוּר כְּנַעַן. שֶׁהֵרִי קְלָלוֹת יְבָאוּ עַל הָעוֹלָם כְּבַתְּחִלָּה]. עֲבָד עֲבָדִים יִהְיֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲרוּר אֶתָּה מְכַל הַבְּהֵמָה

בֵּא רָאָה, כִּינּוֹן שְׁחָטָא דוֹד הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הָעֶסֶק שֶׁל בַּת שֶׁבַע, חֲשָׁב שְׁאוֹתוֹ חָטָא נְרָשָׁם עֲלָיו לְעוֹלָמִים. מָה כָּתוּב? (שמואל ב-יב) גַּם ה' הָעֵבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. הָעֵבִיר אוֹתוֹ הָרָשָׁם מִלְּפָנָיו.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבְא, וְהֵרִי שָׁנִינוּ שֶׁבַת שְׁבַע הֵיטָה שֶׁל דוֹד הַמֶּלֶךְ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, לָמָּה נָתַן אוֹתָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאוּרֵיָה הַחֲתָי מִקֵּדָם לָזֶה? אָמַר לוֹ, כִּי דָרְכוּ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - אָף עַל גַּב שְׁמִזְמֵנַת לְבָן אָדָם לְהִיּוֹת שְׁלוֹ, מִקֵּדָם אַחֵר וְנוֹשָׂא אוֹתָהּ עַד שֶׁמִּגִּיעַ זְמַנוֹ שֶׁל זֶה. כִּינּוֹן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנוֹ, נִדְחָה זֶה שֶׁנִּשָּׂא אוֹתָהּ מִלְּפָנֵי הָאֶחָד הַזֶּה שֶׁבָּא אַחֵר כִּי וּמִסְתַּלֵּק מִהָעוֹלָם, וְקִשָּׂה לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהָעֵבִירוֹ מִהָעוֹלָם כְּשֶׁעֲדִין לֹא הִגִּיעַ זְמַנוֹ מִלְּפָנֵי הָאֶחָד הַזֶּה.

וְסוּד שֶׁבַת שֶׁבַע שֶׁנֶּתְנָה לְאוּרֵיָה הַחֲתָי [כְּפִי שְׁאִמְרָנוּ] בְּתַחֲלָה, צָא וְדִיק וְתִמְצָא לָמָּה נִתְּנָה הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה לְכְנַעַן בְּטָרִם שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל, וְתִמְצָא דְבַר זֶה. וְהַכֹּל סוּד אֶחָד הוּא וְדְבַר אֶחָד.

בֵּא רָאָה, דוֹד, אָף עַל גַּב שֶׁהוּדָה עַל חָטָאוֹ וְשָׁב בְּתְשׁוּבָה, לֹא הִסִּיר מִלְּבוֹ וּרְצוֹנוֹ מְאוֹתָם חָטָאִים שְׁחָטָא וּמְאוֹתוֹ חָטָא שֶׁל בַּת שֶׁבַע, כִּי פָחַד

עד שמתפשטת ושווה בבית הגרון, המקום שתמיד נובע בסוד שהוא רוח חיים. ואז, כשמתפשטת המחשבה ההיא ושווה במקום הזה, נקראת המחשבה ההיא אלהים חיים, שכתוב (ירמיה י) הוא אלהים חיים.

עוד רצה להתפשט ולהתגלות, משם יצאו אש רוח ומים כלולים יחד, ויוצא יעקב איש שלם, והוא קול אחד שיוצא ונשמע. מכאן המחשבה שהיתה נסתרת בחשאי נשמעת בגלוי.

עוד מתפשטת המחשבה הזו להתגלות, ומפה הקול הזה ומקיש בשפתים, ואז יוצא הדבור שמשלים הכל ומגלה הכל. נשמע שהכל הוא אותה מחשבה נסתרת שהיתה בפנים, והכל אחד.

בין שמגיעה התפשטות זו ונעשה דבור בכח אותו הקול, אז - והבית בהבנתו. לא כתוב כאשר נבנה, אלא בהבנתו, בכל פעם ופעם. אכן שלמה, כמו שנתבאר. וכתוב (שיר ג) בעטרה שעטרה לו אמו.

מפע, שיוצא מבפנים ושווה ונוסע החוצה. יוצא מלמעלה ושווה ונוסע למטה. ומקבות והגרזן כל כלי ברזל - אלו שאר הדרגות התחתונות שכלם תלויים בו, ולא נשמעו ולא התקבלו פנימה כשהיא עולה להאחז למעלה ולינוק משם, וזהו בהבנתו. ואז, כשהיא יונקת, כלם עומדים בחדוה ויונקים ומתמלאים בכרכות, ואז כל העולמות עומדים בסוד אחד, ביחוד אחד, ואין בהם בכל העולמות פרוד. אחר שכל אחד ואחד נוטלים חלקם, כלם מתפשטים ונפרדים לצדיהם למה שהתמנו.

בא ראה, ויהי כל הארץ שפה אחת וגו'. מה כתוב אחר כך? ויהי בנסעם מקדם - מאותו קדמונו של העולם - וימצאו בקעה בארץ שנער. שהרי משם נפרדים לכל אותם הצדדים, והוא ראש המלכות להתפזר.

ואם תאמר, הנה כתוב (בראשית ב) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד? ודאי שפכה זה. שפיון שנוסעים משם יש פרוד, וכאשר הם מכנסים שם לינוק אין פרוד. וכשנוסעים יש פרוד, שכתוב ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה, כמו שנתבאר.

באותם לבושים הוא שלט על כל [שאר] בני העולם ומלך בהם, ומרד ברבוננו ואמר שהוא השליט של העולם, והיה מפתה את הבריות אחריו, עד שמשך בני אדם לצאת מאחר עבודת רבון העולם. אמר רבי שמעון, בלבושים הללו יודעים בהם החברים סוד עליון.

משנה. ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. רבי שמעון פתח, (מלכים א ה) והבית בהבנתו אכן שלמה מסע נבנה ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנתו. והבית בהבנתו - וכי לא היה בונה אותו שלמה וכל האמנים שהיו שם? מה זה בהבנתו?

אלא כך הוא, כמו שכתוב (שמות כה) מקשה תיעשה המנורה. אם היא מקשה, מהו תיעשה? אלא ודאי הכל באות ונס נעשה הוא מעצמו. בין שהתחילו לעשות המעשה, למד את האמנים לעשות אותה מה שלא היו יודעים מקדם לכן.

מה הטעם? משום שברכת הקדוש ברוך הוא שרתה על ידם, ועל כן כתוב בהבנתו, הוא נבנה מעצמו, שהוא למד את הלמוד לאמנים איך להתחיל לעשות, ולא הסתלק מעיניהם הרשם של אותו המעשה ממש, ומסתכלים בו ועושים, עד שנבנה כל הבית.

אכן שלמה מסע נבנה, שלמה כתוב חסד יו"ד, אכן שלמה ודאי. מסע, שנסעה ובאה ושרתה עליהם ונעשתה העבודה [מסע, שנסעה ידם ונעשתה העבודה]. מסע, שהסיע ידם לעשות שלא מדעתם. כתוב כאן מסע, וכתוב שם (כמדבר י) ולמסע את המחנות. ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע, משום שהשמיר בקע הכל ולא נשמע דבר, שלא הצטרכו לשאר הכלים לעשות, והכל היה עם אות ונס.

אמר רבי שמעון, כמה חביבים הם דברי התורה. אשרי חלקו של מי שמתעסק בהם ויודע ללכת [בין] בדרך אמת. והבית בהבנתו. כאשר עלה ברצון הקדוש ברוך הוא לעשות כבוד לכבודו, עלה מתוך המחשבה רצון להתפשט, והתפשט מהמקום של אותה המחשבה הנסתרת שאינה ידועה.

הצד האחר הוא זכר ונקבה, תקף זהמת הדין הקשה. וכמו שאדם חטא [בו] בהם והתחזקו בגללו על העולם, גם כאן הם עשו שיתחזק יותר, שכתוב אשר בנו בני האדם. בני אדם הראשון שהביא והשליט צד האחר על העולם, הצד הרע. כמו שצד הקדשה אין שלטונו בעולם הזה אלא בעיר ומגדל, גם כאן חשבו הם לבנות עיר ומגדל להשליט את הצד הרע הזה בעולם.

ויירד ה' לראות. נחת השם הקדוש הזה לראות [על] את מעשיהם של הבנין שבנו, והם היו מדברים בלשון הקדש לכל אותם דרגות קדושות והיו מצליחים. כיון שירדה הקדשה, התבלבלו כל הדרגות הללו. עליונים ירדו ותחתונים עלו, ולא היו עומדים בדרך ישר כמו שהיו. ואחר כך בלב לשונם בשבעים לשון והתפזרו לכל צדדי העולם.

ממנה אחד יש ברקיע, ובו קימים כל [ד"א אותם] מפתחות של מעשי העולם, והוא קים וזמין בכל השעות ורגעי היום. והם היו יודעים בסוד החכמה, הגניזה של הממנה הזו, והיו פותחים וסוגרים ומצליחים במעשיהם במאמר פיהם. כיון [שהסתכלו] שהתבלבל המאמר שלהם, הכל נמנע מהם, ומקום מתקן מצאו באותה בקעה. צד הצדדים.

וימצאו בקעה, מקום מתקן לזה [אותו] הצד הרע, שרצו הם לחזק ונמנעו. תקף [שלו] של אותו הצד היה תלוי להפרע באותה בקעה, עד שנשלה משם צבאות ומחנות, כמו שהם בנו עיר ומגדל ונתנו [הכל] כלם בידיה. ונהרגו שם אותם שלא רצו לצאת בק"ץ הימי"ן. נבהלו ונפלו בק"ץ הימי"ם, באותו מקום שנחלש הכח בתחלה בבקעה הזו. ועל זה כתוב (יחזקאל לו) והיא מלאה עצמות.

והתחזקה באותו הצלם שהקים נבוכדנצר. ונשבר התקף אחר כך באותם עצמות ובאותו צלם. שאותם ראשונים התקימו וקמו על רגליהם, ואותו צלם נשבר, ואז ידעו כל עמי העולם שאין אלוה מבלעדי הקדוש ברוך הוא בלבדו. ועוד, שהתקדש שמו על ידי חנניה מישאל

וייהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים, שאז הרי העולם ביסוד ועקר ושרש אחד ואמונה אחת בקדוש ברוך הוא. מה כתוב? ויהי בנסעם מקדם, מהראשון עקר העולם אמונת הכל. וימצאו בקעה, מציאה מצאו ויצאו בה מתחת האמונה העליונה [וימצאו].

בא ראה מה כתוב בנמרוד, ותהי ראשית ממלכתו בכל. שהרי משם נסע להאחז ברשות אחרת. וכאן, וימצאו בקעה בארץ שנער. משם נסעו בלבם לצאת מרשות העליונה לרשות אחרת.

סתרי תורה

מקימי העיר והמגדל מדברים בלשון הקדש שמלאכי השרת מכירים אותה, ולא היו מדברים בלשון אחרת, משום כך כתוב ועתה לא יבצר מהם וגו'. שאלמלא מדברים בלשון אחרת שמלאכים עליונים לא היו מכירים אותה, נחסרה החשיבות שהם חשבו לעשות, כיון שמעשה השדים אינו אלא ברגע אחד למראה בני אדם ולא יותר.

ודברים אחדים, שהיו יודעים דרגות עליונות כל אחת ואחת על בריה, ולא התחלפה להם דרגה, ולכן כתוב ודברים אחדים. ומשום כך התיעצו בעצה רעה, עצה של חכמה, שכתוב הבה נבנה לנו עיר ומגדל. הכל הוא בסוד החכמה. ורצו לחזק בארץ את הצד האחר ולעבד את עבודתו, משום שהיו יודעים שכל הדינים הרעים משם יורדים לעולמות, ורצו לדחות את דרגת הקדש.

עי"ר ומגדל - זו החכמה העליונה, [שהרי] היו יודעים ששם הקדוש לא מתחזק בארץ אלא בעיר ומגדל. עי"ר - שכתוב (שמואל ב ה) עיר דוד היא ציון וגו'. מגדל - שכתוב (שיר ד) כמגדל דוד צוארף. ובחכמה עשו להיות שלטון הצד האחר בארץ שדוחה [לדחות] את אדון כל הארץ ממקומו, ולהיות דיור לסטרא אחרא בארץ.

ונעשה לנו שם - כמו שאחוז [שאחר] הוא השם למעלה, נחזק אותה בינינו שיהיה שם בארץ. פן נפוז - ידיעה היו יודעים שיתפזרו מעל פני הארץ, ולכן היו מתיחדים לעשות מעשה זה בחכמה.

וַיִּירָד ה' לראות את העיר ואת המגדל. זו אחת מעשר פעמים שירדה השכינה לארץ. וכי מה הוא לראות, ולא היה יודע מקדם לזה? אלא לראות להשיג בדין, כמו שנאמר (שמות ה) ירא ה' עליכם וישפט. את העיר ואת המגדל – כאן יש להסתכל, שהרי לא כתוב לראות את בני האדם, אלא לראות את העיר ואת המגדל. למה? אלא בשעה שמשגיח הקדוש ברוך הוא בדין, בהתחלה משגיח בדרגה שלמעלה, ואחר כך בדרגה שלמטה. בהתחלה בעליונים, ואחר כך בתחתונים. ומשום שדבר זה מגיע למעלה, ההשגחה של מעלה היתה בו בהתחלה, שכתוב לראות את העיר ואת המגדל.

אֲשֶׁר בנו בני האדם. מה זה בני האדם? בני אדם הראשון שמרד ברבוננו וגרם מות לעולם. אשר בנו בני האדם – בנין ודאי אמרו [גרמו] ורצו לבנות למעלה.

רַבִּי שמעון פתח [ואמר], (יחזקאל מו) כה אמר ה' אלהים שער החצר הפנימית הפנה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח. בפסוק זה יש להסתכל בו, והוא סוד כמו שנאמר. יהיה סגור ששת ימי המעשה, למה? [וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח וגו', למה יהיה סגור כל אותם ימים של ששת ימי המעשה?].

אֵלָא אלו ימי החל ששער זה יהיה סגור שלא להשתמש החל עם הקדש. וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח, שהרי אז שמוש [של הקדוש ברוך הוא] של קדש בקדש, ואז מאירה הלבנה להתחבר עם השמש.

בֵּא ראה, שער זה לא נפתח באותם ששת ימי החל, משום שהרי באותם ימי החל העולם התחתון נזון, ושולטים כל אותם ששת ימי החל על העולם חוץ מאשר בארץ ישראל.

וְאוֹתָם ששולטים, לא שולטים בארץ הקדושה, משום שהשער הזה סגור. אבל ביום השבת וביום החדש, כלם עוברים ולא שולטים, משום שהשער הזה הוא פתוח, והעולם הוא בחדוה ונזון משם, ולא נתן העולם לרשות אחרת.

וְאִם תאמר שכל אותם ששה ימים הם שולטים לבדם – בא תראה, הפונה קדים, עד שלא

ועזריה, והכל ביום אחד. ועל זה כתוב (ישעיה כט) והקדישו את קדוש יעקב וגו'. ע"כ סתרי תורה.

וַיֵּאמְרוּ הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם. רבי חייא פתח, (ישעיה נו) והרשעים כים נגרש וגו'. וכי יש ים נגרש? כן. שכאשר הים יוצא מתקונו והולך [בלי הבל] בלי רב חובל, אז נגרש ומתגרש ממקומו, כמי ששותה יין ולא יושב על בריו ועולה ויורד. מה הטעם? משום כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפש וטיט. שמוציאים מימיו כל אותו הטיט של הים וכל הטנפת לשפתו.

כִּמּוֹ זה אותם הרשעים שיוציאים מדרך תקינה והולכים כשתויי יין בלי תקון, שיוציאים מדרך ישרה לדרך עקמה. מה הטעם? משום כי השקט לא יוכל, שהרי עקום דרכיהם גרם להם ללכת בלי תקון ובלי שקט. ולא עוד, אלא שכל רגזם בשעה שאומרים דבור מפיהם, אותו הדבור רפש וטיט, כלם מוציאים טנפת וגעל מפיהם החוצה עד שנטמאים ומטמאים אותם.

בֵּא ראה, ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים. אין הבה אלא לשון הזמנה בעלמא. נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים, כלם באו בעצה רעה לסרב לקדוש ברוך הוא. בשטות באו, הוא בטפשות הלב.

אָמַר רבי אבא, שטות לקחו בלבם, אבל בחכמה של רשעות באו כדי לצאת מרשות עליונה לרשות אחרת, ולהחליף כבודו לכבוד זר. ובכל יש סוד של חכמה עליונה.

הֲבֵה נבנה לנו עיר ומגדל. בא ראה, כשהגיעו לבקעה הזאת שהיא רשות זרה, והתגלה להם מקום ששלטון זה תקוע בתוך דגי הים, אמרו, הנה מקום לשבת ולחזק את הלב להנות בו התחתונים. מיד הבה נבנה לנו עיר, נתקין במקום הזה עיר ומגדל.

וְנַעֲשֶׂה לנו שם. מקום זה [נתן להם] יהיה לנו ליראה, ולא אחר, ונבנה למקום זה עיר ומגדל. למה לנו לעלות למעלה שלא נוכל להנות ממנו? הרי כאן מקום מתקן. ונעשה לנו שם, יראה לעבד שם. פן נפוץ לדרגות אחרות ונתפזר לצדדי העולם.

מכירים בה. ועל זה, כיון שהתבלבלה לשונם של אלה, מיד – ויחדלו לבנת העיר, שהרי נשבר כחם ולא יכלו לעשות דבר ברצון שלהם.

שיהיה שמו [שם האלוה] [של הקב"ה] מברך מהעולם ועד העולם (דניאל ב), שהחכמה והגבורה שלו היא. שהרי משום [זה] שהוריד הקדוש ברוך הוא סודות החכמה לעולם, התקלקלו בה בני אדם ורצו להתגרות בו.

נתן חכמה עליונה לאדם הראשון. ובאותה חכמה שהתגלתה לו, ידע דרגות ונדבק ביצר הרע, עד שהסתלקו ממנו מעינות החכמה, ואחר כך שב לפני רבונו והתגלו לו מהם, ולא כמו מקדם. אחר כך באותו הספר שלו ידע חכמות. אחר כך באו בני אדם והרגיזו לפניו.

נתן חכמה לגח ועבד בה את הקדוש ברוך הוא, ואחר כך מה כתוב? וישת מן היין וישכר ויתגל, כמו שנתבאר. נתן חכמה לאברהם ועבד בה את הקדוש ברוך הוא, אחר כך יצא ממנו ישמעאל שהרגיז לפני הקדוש ברוך הוא. וכן יצחק יצא ממנו עשו. יעקב לקח שתי אחיות.

נתן חכמה למשה, מה כתוב בו? (במדבר יב) בכל ביתי נאמן הוא. ולא היה כמשה שמש נאמן בכל הדרגות, ולא סטה לבו בתשוקת אחד מהם, אלא עמד באמונה עליונה כראוי.

נתן חכמה עליונה לשלמה המלך, אחר כך מה כתוב בו? (משלי א) משלי שלמה, (שם ל) המשא נאם הגבר לאיתאאל לאיתאאל ואכל. אמר שלמה, אתי אל, והחכמה שלו היא. ואכל – ואני יכול לעשות רצוני. אחר כך (מלכים א יח) ויקם ה' שטן לשלמה וגו'.

בא ראה, משום קצת חכמה שמצאו אלה מאותה חכמת הראשונים, התגרו בקדוש ברוך הוא, ובנו מגדל ועשו כל מה שעשו, עד שהתפזרו מעל פני הארץ, ולא נשארה בהם חכמה לעשות דבר. אבל לעתיד לבא הקדוש ברוך הוא יעורר חכמה בעולם ויעבדו אותו בה. זהו שכתוב (יחזקאל לו) ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי. לא כראשונים שהשחיתו בה את העולם, אלא – ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם.

יקומו לשלט, הוא מסתכל תמיד בעולם. אבל לא נפתח לזון העולם מן הקדש פרט ליום השבת ויום החדש. וכל הימים כלם נדבקים ביום השבת ונזונים משם. שהרי [אז] ביום השבת כל השערים פתוחים, ומנוחה נמצאת לכל – לעליונים ולתחתונים. בא ראה, וירד ה' לראות, ירד מקדש לחל [ויעיף פרוש] להשיג במה שבנו וקימו קיום לעורר על העולם ליראה אותם.

רבי יצחק היה יושב לפני רבי שמעון. אמר לו, מה ראו אלה שעשו שטות זו למרד בקדוש ברוך הוא וכלם בעצה אחת התקימו בזה? אמר לו, הרי נתבאר, שכתוב ויהי בנסעם מקדם. הסעו מלמעלה למטה. נסעו מארץ ישראל וירדו לבבל. אמרו, הרי כאן מקום להדבק.

ונעשה לנו שם וגו', ויתדבק הסיוע שלמטה במקום הזה. משום שכשהדין בא לשרות בעולם, הרי מקום זה כנגדו, ומכאן יהנה העולם ויזון. שהרי למעלה יש דחק להזין את העולם ממנו. ולא עוד, אלא אנו נעלה לרקיע ונערך בו קרב שלא ירד [בו] מבול בעולם כמקדם.

ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכלם. משום שכלם כאחד, ביחוד, שכלם יעשו ויצליחו במעשיהם, יתפזרו הדרגות כל אחד לצד שלו, ובגלל זה יתפזרו כל אלה שלמטה. מה כתוב? ויפץ ה' אתם משם.

ואם תאמר, למה התבלבלה לשונם [פזר ובלבל אותם הקדוש ברוך הוא]? אלא משום שכלם מדברים בלשון הקדש, אותה לשון עשתה להם סיוע. משום שבמעשה ובדבור הפה דברים הללו תלויים להשיג פונת הלב, ובזה עושים סיוע לאותו מקום שרצו להקים.

ועל זה התבלבלה לשונם שלא יכלו לחזק רצונם בלשון הקדש. כיון שהתחלפה לשונם, לא הצליחו במעשה, משום שהצבא של מעלה לא יודעים ולא מכירים – רק את לשון הקדש. וכשהתבלבלה לשונם, נחלש כחם ונשבר תקפם.

בא ראה, שהרי דבור [זה] שאומרים התחתונים בלשון הקדש, כל צבאות השמים יודעים בו ומחזיקים בו, ולשון אחרת אינם יודעים ולא

רֵאָה מה פתוב, הן עם אחד ושפה אחת לכלם. משום שהם בלב אחד ובכרצון אחד ומדברים בלשון הקדש. ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות, ואין מי שימנע מעשיהם. אבל מה אעשה? אבל ללהם הדרגות של מעלה ולשונם שלמטה, ואז נמנע מעשה שלהם. ומה משום שהיו ברצון ולב אחד ומדברים בלשון הקדש כתוב לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות, ודין שלמעלה לא יכל לשלט בהם - אנו או החברים שמתעסקים בתורה, ואנו בלב אחד ורצון אחד, על אחת כמה וכמה.

אָמַר רבי יוסי, מכאן שלאותם בעלי המחלקת אין להם קיום. שהרי בכל פעם שהללו בני העולם אלה עם אלה ברצון אחד ולב אחד - אף על גב שמורדים בקדוש ברוך הוא, לא שולט בהם הדין שלמעלה. כיון שנחלקו, מיד - ויפץ אתם ה' משם וגו'.

אָמַר רבי חייא, נשמע שהכל בדבור הפה תלוי, שהרי כיון שהתבלבלו, מיד ויפץ ה' אתם משם. אבל לעתיד לבא מה כתוב? (צפניה ג) כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד, וכתוב (זכריה יד) והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

פְּרִשְׁת לָךְ לָךְ

זוהר

לָךְ לָךְ מארצך וגו'. רבי אבא פתח ואמר (ישעיה מו) שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה. שמעו אלי אבירי לב - כמה חזקים לבותיהם של הרשעים, שרואים את שבילי ודרכי התורה ולא מסתכלים בהם, ולבותיהם חזקים שאינם חוזרים בתשובה לרבוונם, ונקראים אבירי לב. הרחוקים מצדקה - שמתרחקים מן התורה.

רְבִי חזקיה אמר, שמתרחקים מן הקדוש ברוך הוא, והם רחוקים ממנו, ומשום כך נקראו אבירי לב. הרחוקים מצדקה - שאינם רוצים לקרב אל הקדוש ברוך הוא, משום כך הם רחוקים מצדקה. כיון שהם רחוקים מצדקה, רחוקים הם

רְבִי יוסי ורבי חייא היו הולכים בדרך. אמר לו רבי יוסי לרבי חייא, נפתח בתורה ונאמר דבר. פתח רבי יוסי ואמר, (דברים כג) כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנה להצילך ולתת איביך לפניך והיה מחנה קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך. כי ה' אלהיך מתהלך? מהלך היה צריך להיות! אלא כמו שנאמר (בראשית ג) מתהלך בגן לרוח היום. וזהו אילן שאכל ממנו אדם הראשון. מתהלך - נקבה. מהלך - זכר.

וְזָהוּ שהלך לפני ישראל כשהיו הולכים במדבר, שכתוב (שמות יג) וה' הלך לפניהם יומם וגו'. והוא שהולך לפני האדם כשהולך בדרך, שכתוב (תהלים פה) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. וזהו שהולך לפני האדם בשעה שהוא זוכה. ולמה? להצילך ולתת איביך לפניך, להציל אדם בדרך ולא ישלט בו אחר.

וְלָכֵן צריך אדם להשמר מחטאיו ולטהר את עצמו. מה טהרה זו? שכתוב (דברים כג) והיה מחנה קדוש. מה זה קדוש? קדושים היה צריך להיות! אלא מחנה קדוש - אלו איברי הגוף שהגוף מתחבר ונתקן בהם. ולכן והיה מחנה קדוש. ולא יראה בך ערות דבר.

מַה זה ערות דבר? זה דבר [ערוה] עריות, שזה הוא דבר שהקדוש ברוך הוא מואס בו יותר מהכל. כיון שאמר ולא יראה בך ערות, למה דבר? אלא רשעי העולם הללו שגועלים ומטמאים את עצמם בדבורם שיוצא מפיהם, וזהו ערות דבר.

וְכָל כך למה? משום שהוא הולך לפניך. ואם אתה עושה כך, מיד - ושב מאחריך. שלא ילך עמך וישוב מאחריך. ואנו הרינו הולכים לפניך בדרך, נתעסק בדברי תורה, שהרי התורה מתעטרת על ראשו של אדם והשכינה לא זזה ממנו.

פָּתַח רבי חייא ואמר, ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכלם וגו' בא ראה מה כתוב, ויהי בנסעם מקדם. מה זה מקדם? מקדמונו של עולם. וימצאו? ויראו צריך היה להיות! מה זה וימצאו? אלא מציאה מצאו שם מסודי החכמה מהקדמונים שהתנערה שם מבני המבול, ובה התעסקו לעשות באותו מעשה שעשו לסרב לקדוש ברוך הוא, והיו אומרים בפה ועושים מעשה.

– זו השכינה. אביך זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר (משלי כח) גוזל אביו ואמו ואמר אין פשע וגו'. ואין אביו אלא הקדוש ברוך הוא, ואין אמו אלא כנסת ישראל. אל הארץ אשר אראך – זה הוא העולם הזה]. [ס"א וממולדתך – זה עץ החיים. ומבית אביך – תריסר תחומים, שבטים עליונים. אל הארץ אשר אראך – זהו העולם הזה]. עד כאן סתרי תורה.

רבי יוסי פתח, (תהלים פד) מה ידירות משכנותיך ה' צבאות. כמה יש לבני אדם להסתכל בעבודת הקדוש ברוך הוא, שהרי כל בני האדם לא יודעים ולא מסתכלים על מה עומד העולם ועל מה הם קימים. שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה שמים מאש וממים מערבים יחד, ולא היו קופאים, ואחר כך קפאו ועמדו ברוח עליונה, ומשם שתל את העולם לעמד על עמודים, ואותם התומכים לא עומדים אלא ברוח ההיא. ובשעה שאותה הרוח עולה, כלם מתרופפים וזעים והעולם רותת. זהו שכתוב (איוב ט) המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון. והכל עומד על התורה. שכאשר ישראל משתדלים בתורה, מתקים העולם, ואותם העמודים התומכים קימים במקומם בקיום שלם.

בא ראה, בשעה שמתעורר חצות הלילה והקדוש ברוך הוא נכנס לגן העדן להשתעשע עם הצדיקים, כל האילנות של גן העדן מזמרים ומשבחים לפניו, שכתוב (דברי הימים א טז) אז ירננו עצי היער מלפני ה' וגו'.

והברזל קורא בחיל ואומר: לכם אומרים קדושים עליונים, מי מכם שנכנסה רוח לאזניו לשמע, ועיניו פקוחות לראות, ולבו פתוח לדעת, בשעה שהרוח של כל הרוחות מרימה את התבשומות הנשמה, ומשם יוצא הקול של הקולות, הצבאות התפזרו לארבעה רוחות העולם.

א. אחד עולה לצד אחד. ב. אחד יורד לאותו הצד. ג. אחד נכנס בין שנים. ד. שנים מתעוררים [מתעטרים] בשלשה. ה. שלשה נכנסים באחד. ו. אחד מוציא גונים. ז. ששה מהם לצד אחד, וששה מהם יורדים לאותו הצד. ח. ששה נכנסים בשנים עשר. ט. שנים עשר מתעוררים בעשרים ושנים. י. ששה כלולים בעשרה. יא. עשרה עומדים באחד.

משלום, שאין להם שלום, שכתוב (ישעיה מח) אין שלום אמר ה' לרשעים. מה הטעם? משום שהם רחוקים מצדקה.

בא ראה, אברהם רצה לקרב אל הקדוש ברוך הוא והתקרב. זהו שכתוב (תהלים מה) אהבת צדק ותשנא רשע. משום שאהב צדק ושנא רשע, התקרב לצדקה, ועל זה כתוב (ישעיה מא) אברהם אהבי. מה הטעם אהבי? משום שכתוב אהבת צדק. האהבה שאהב אברהם את הקדוש ברוך הוא מפל בני דורו, שהיו אבירי לב, והם רחוקים מצדקה, כמו שנתבאר.

סתרי תורה

למדנו בתקף רצון המלך נטע אילן אחד גדול וחזק בתוך הנטיעות העליונות, הנטיעה של האילן הזה בתריסר תחומים מסבכת. בארבעה צדדים של העולם פרושה רגלו. ת"ק פרוסאות מסעותיו. כל הרצונות של אותם פרסות בו תלויים. כשזה מתעורר, כלם מתעוררים עמו. אין מי שיוצא מרצונו. אחר כך כלם פרצון אחד עמו. קם מלמעלה, [יורד] יורד במסעותיו לתוך הים. ממנו הים [מתגלה] מתמלא. הוא המקור [של כל] המים הנובעים, תחתיו נחלקים כל מימי בראשית. השקאות הגן תלויים בו.

כל הנשמות של העולמים פורחות ממנו. הנשמות הללו נכנסות לגן לרדת לעולם הזה. כשיוצאת נשמה, היא מתברכת בשבע ברכות להיות אב [לרוח ורם] לגוף [ולהיות] בעליה [של הדמות העליונה]. זהו שכתוב ויאמר ה' אל אברם. הרי נשמה עליונה אבא (לרוח ורם) לגוף בעליה [של דמות עליונה].

בשרוצה [הנפש] לרדת לעולם הזה, משביע אותה הקדוש ברוך הוא לשמור את מצוות התורה ולעשות רצונו, ומוסר לה מאה מפתחות של ברכות של כל יום להשלים את הדרגות העליונות כחשבון ל"ך ל"ך. שהרי כלם נמסרו לה כדי לתקן בהם את הגן ולעבדה ולשמרה. מארצך – זה גן העדן.

[ומולדתך] – זה הגוף, שנקרא עץ החיים, שהוא תריסר שבטים עליונים. ומבית אביך

בנינו מדרבךך שאתה יודע. ועליהם אמר הכתוב (תהלים מז) נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם].

בא ראה מה כתוב, ויקח תרח את אברהם בנו ואת לוט בן הרן וגו', ויצאו אתם מאור כשדים. ויצאו אתם? אתו היה צריך להיות, שהרי כתוב ויקח תרח וגו'. מה זה ויצאו אתם? אלא תרח ולוט עם אברהם ושרה יצאו, שהם היו העקר לצאת מתוך אותם הרשעים. שכיון שראה תרח שאברהם בנו נצל מתוך האש, חזר לעשות את רצונו של אברהם, ומשום כך ויצאו אתם תרח ולוט.

ובשעה שיצאו מה כתוב? ללכת ארצה כנען. שרצונם היה ללכת לשם. מכאן למדנו, כל מי שמתעורר להטהר, מסייעים אותו. בא ראה שכך הוא, שכיון שכתוב ללכת ארצה כנען, מיד - ויאמר ה' אל אברהם לך לך. ועד שהוא התעורר בתחלה, לא כתוב לך לך.

בא ראה, הדבר שלמעלה לא מתעורר עד שמתעורר למטה בראשונה על מה שישרה עליו אותו שלמעלה. וסוד הדבר - האור השחר אינו נאחז באור הלכן עד שהיא מתעוררת בראשונה. כיון שהיא מתעוררת בראשונה, מיד שורה עליה האור הלכן.

ועל זה כתוב (שם פג) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל, כדי שלא יפסק האור הלכן מן העולם לעולמים. וכן (ישעיה סב) המזכירים את ה' אל דמי לכם, כדי לעורר למטה במה שתשרה ההתעוררות שלמעלה. וכן כיון שמעיר אדם התעוררות [טובה] בראשונה, אז מתעוררת התעוררות שלמעלה. בא ראה, כיון שכתוב ויצאו אתם מאור כשדים וגו', מיד - ויאמר ה' אל אברהם וגו'.

ויאמר ה' אל אברהם לך לך. אמר רבי אלעזר, לך לך - לעצמך, לתקן את עצמך, [להתחזק] לתקן את דרגתך. לך לך - אינה [ס"א כדאי] לעמד כאן בין הרשעים הללו. וסוד הדבר - לך לך, שהרי הקדוש ברוך הוא נתן לאברהם רוח של חכמה, והיה יודע ומצריך [צנורות] צדדי ישוב העולם, והסתפל בהם ושקל במשקל וידע את הכחות הממנים על צדדי הישוב.

אוי לאותם שישנים וישנה בנחיריהם, לא יודעים ולא מסתכלים איך יקומו בדין כשהחשבון נמנה, כשנטמא הגוף, והנשמה משוטטת על פני האויר שמאיר ועולה ויורדת, והשערים לא נפתחים, ומתגלגלים כאבנים בתוך הקלע. אוי להם! מי יבקש אותם שלא יקומו בתענוג הזה? בתוך המקומות של ענוגי הצדיקים ונפקד מקומם. ונמסרים בידי דומה, יורדים ולא עולים. עליהם כתוב (איוב ז) כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה.

באותה השעה מתעוררת שלהבת אחת מצד הצפון, ומכה בארבעה רוחות העולם, ויורדת ומגיעה לבין פנפי התרנגול, ומתעוררת בו אותה השלהבת וקורא. ואין מי שמתעורר, פרט לאותם צדיקי האמת שעומדים ומתעוררים בתורה. ואז הקדוש ברוך הוא וכל אותם הצדיקים שבתוך גן העדן מקשיבים לקולם, כמו שנאמר (שיר ח) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני.

ויאמר ה' אל אברהם. מה כתוב למעלה? (בראשית יא) וימת הרן על פני תרח אביו וגו'. מה אומר כאן? אלא עד אותו היום לא היה אדם שמת בחיי אביו פרט לזה, וכשנזרק אברהם לאש, נהרג חרן, ומשום זה יצאו משם. [מי הרג את הרן? אלא כיון שהשליכו את אברהם לאור כשדים, התגלה עליו הקדוש ברוך הוא והצילו, והיה הרן אחיו עומד שם.

אמרו הכשדים, בשביל זכותו של הרן נצול. מיד יצאה שלהבת של אש ושרפה את הרן. זהו שכתוב וימת הרן על פני תרח אביו. ויש שאומרים שאין שולטת אש בזרעו של תרח, אבל נשליך את הרן לאש, ואם לא יבער, נדע ודאי שאין שולטת האש בזרעו. מיד השליכו את הרן לאש ונשרף, והיה תרח אביו עומד שם. זהו שכתוב וימת הרן על פני תרח אביו.

באותו היום ידעו כל אמה ולשון שלא הציל את אברהם אלא הקדוש ברוך הוא שהוא יחידו של עולם, והיו מביאים את בניהם למשכנו של אברהם, ואומרים לו: ראינו אותך שאתה בוטח בקדוש ברוך הוא שהוא רבון העולם, למד את

נשתל כל העולם. התבונן וצרף ושקל לדעת, וראה שהנה הכח העליון שעליה אין לו שעור, עמק ונסתר, ואינו כמו הצדדים של דרגות הישוב.

בשהגיע לתוך נקדת אמצע הישוב, שקל במשקל ולא היה עולה בידו. התבונן לדעת את הכח שממנה עליה, ולא יכל להתדבק בריצונו. שקל כמה פעמים, וראה שהנה משם

❖ סדר הלימוד ליום כד תשרי [יום 24 בשנה] ❖

ואעשה לגוי גדול וגו'. ואעשה - משום שכתוב לך לה. ואברכה - משום שכתוב מארצה. ואגדלה שמך - משום שכתוב ממולדתך. והיה ברכה - משום שכתוב ומבית אביך.

סתרי תורה

ואעשה לגוי גדול. זו ברכה אחת. ואברכה - שתיים. ואגדלה שמך - שלש. והיה ברכה - ארבע. ואברכה מברכה - חמש. ומקללה אר - שש. ונברכו בך כל משפחת האדמה - הנה שבע. כיון שהתברך בשבע הברכות הללו, מה כתוב? וילך אברם כאשר דבר אליו ה', לרדת לעולם הזה כפי שהצטווה.

מיד וילך אתו לוט. זה הנחש שהתקלל והתקלל העולם בגללו, שהוא עומד לפתח להסטיין לגוף, ולא תפעל הנשמה עבודה שהצטווה עד שיעברו עליה בעולם הזה שלש עשרה שנים. שהרי משנים עשר שנים ומעלה מתעוררת הנשמה לעבד את העבודה שהצטווה. זהו שכתוב. ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה. שבע וחמש הם שנים עשר [ושני עליונים עליהם - ארבעה עשר הם].

ואז נראית הנשמה בעולם הזה, שהיא באה מחמש שנים שהם ת"ק פרסות של עץ החיים. ושבעים שנה - זהו אותו אילן ממש, שהוא שביעי לדרגות ונקרא שבעים שנה. אז יוצאת מאותה זממת הנחש, ונכנסת לעבודה הקדושה. זהו שכתוב בצאתו מחרן [ימי שבעים שנה לא ספורות חיים מאותם ארבע עשרה] מאותו הרגז והתקף של [השטן] שהוא הנחש שהיה מסית אותו עד עכשו את הגוף ושולט עליו.

באילן שולטת ערלה שלש שנים. באדם שלש עשרה שנים שנקראים שני ערלה. כיון שעברו על הגוף אותן השנים והתעברה [ד"א והתעוררה] הנשמה לעבד את עבודת הקדש, היא

התבונן ושקל וידע שהרי כמו שמהנקדה ההיא אמצעיתו של הישוב, ממנה נשתל כל העולם לכל צדדיו. כך גם ידע שהרי הכח ששורה עליה, משם יצאו כל שאר הכחות הממנים על כל צדדי העולם, וכלם אחוזים בו. אז (בראשית יא) ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען.

עוד, השגיח ושקל וצרף לעמד על ברור הדבר של אותו המקום ולא היה יודע, ולא יכל לעמד עליה להשיג. כיון שראה את כחו של המקום הזה ולא יכל לעמד עליו, מיד ויבאו עד חרן וישבו שם.

מה הטעם של אברם? אלא שהוא היה יודע ומצרף את כל אותם השליטים מנהיגי העולם בכל צדדי הישוב, והיה שוקל ומצרף אותם השולטים בצדדי הישוב מנהיגי הכוכבים והמזלות שלהם מי הם החזקים אלו על אלו. והיה שוקל את כל ישובי העולם [ולא] והיה עולה בידו. כשהגיע למקום הזה ראה את חזק העמקים ולא יכל לעמד בו. כיון שראה הקדוש ברוך הוא את התעוררותו ותשוקתו, מיד התגלה עליו ואמר לו לך לך, לדעת אותך ולתקן עצמך.

מארצה - מאותו הצד של הישוב שהיית נדבק בו. וממולדתך - מאותה החכמה שאתה מתבונן ושוקל את תולדתך והרגע והשעה והזמן שנולדת בו, ובאותו הכוכב ובאותו המזל. ומבית אביך - שלא תשגיח בבית אביך. ואם יש לך שרש להצליח בעולם מבית אביך, משום כך לך לך מהחכמה הזו ומההשגחה הזו

בא ראה שכך הוא, שהרי יצאו מאור כשדים והיו בחרן, למה יאמר לו לך לך מארצה וממולדתך? אלא עקר הדבר כמו שנאמר. אל הארץ אשר ארצה. ארצה - מה שלא יכלת לעמד עליו, ולא יכלת לדעת את כח הארץ ההיא שהוא עמק ונסתר.

אמר לו רבי שמעון, אם תאמר שתרח, כשיצא מאור כשדים, זה היה כדי לחזר בתשובה – לא כך! אלא כשיצא, יצא להנצל, שכל בני ארצו רצו להרג אותו. כיון שראו שנצל אברהם, היו אומרים לתרח: אפה הוא שהיית מטעה אותו בפסילים הללו. ומתוך ההפחדה שלהם יצא תרח. כיון שהגיע לחרן, לא יצא משם אחר כך, שכתוב וילך אברהם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט. ואלו תרח לא כתוב [בו וילך, אלא ויצא].

פתח ואמר, (איוב לח) וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר. הפסוק הזה הקימוהו, אבל וימנע מרשעים אורם – זה נמרוד ובני דורו שיצא אברהם מהם, שהיה אורם. וזרוע רמה תשבר – זה נמרוד.

דבר אחר וימנע מרשעים אורם – זה תרח ובני ביתו. אורם – זה אברהם. לא כתוב האור אלא אורם, שהיה עמהם. וזרוע רמה תשבר – זה נמרוד, שהיה מטעה אחריו את כל בני העולם, ומשום כך כתוב לך לך, כדי להאיר לך ולכל אותם שיצאו ממך מכאן והלאה.

עוד פתח ואמר, (שם לו) ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים ורוח עברה ותטהרם. ועתה לא ראו אור – מתי? בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך. בהיר הוא בשחקים – שרצה הקדוש ברוך הוא להדביק את אברהם באור ההוא שלמעלה ולהאיר שם. ורוח עברה ותטהרם – שהרי אחר כך שבו בתשובה תרח וכל בני ביתו [נ"א וכל בני עירו]. בני ביתו [נ"א בני עירו], שכתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן. תרח, שכתוב ואתה תבוא אל אבתיך בשלום וגו'.

וילך אברהם כאשר דבר אליו ה'. אמר רבי אלעזר, בא ראה, שהרי לא כתוב ויצא אברהם כאשר דבר אליו ה', אלא וילך, כמו שנאמר לך לך, שהרי בראשונה עשו יציאה, שכתוב ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען. ועכשו כתוב וילך, ולא כתוב ויצא.

כאשר דבר אליו ה' – שהבטיח לו את כל ההבטחות. וילך אתו לוט – שהתחבר

מצוה את הגוף לרצון טוב, להכניע את אותו הנחש שהנה לא יכול לשלט כמו שהיה, שכתוב ויקח אברהם את שרי אשתו וגו' [אברהם זו ה' שרי זו ה']. ה' זו הנשמה לנשמה, והוא זכר. ה' זו הנשמה של הנקבה. זה הגוף, שהוא אצל הנשמה כמו נקבה אצל הזכר. ואת לוט בן אחיו – זה [יצר הרע] הנחש שלא זו כל כך מן הגוף, משום הדבקות של הגוף לא כל כך זזים [הזמן ההוא] ממנו. אבל התעוררות הנשמה תמיד מלקה אותו ומתרה בו ומוכיחה אותו ומכניעה אותו בעל כרחו, ולא יכול לשלט.

ואת כל רכושם אשר רכשו – אלו המעשים הטובים שעושה אדם בעולם הזה בהתעוררות של הנשמה. ואת הנפש אשר עשו בחרן – אותה הנפש שהיתה בראשונה בדבקות בחברות של הערלה ההיא עם הגוף ותקן אותה לאחר מכן, שהרי אחר שלש עשרה שנים ומעלה, כשהנשמה מתעוררת לתקן את הגוף, שניהם מתקנים את אותה הנפש שמשתתפת עם חזק הנחש ותשוקתו הרעה. זהו שכתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן. ועם כל זה הנשמה מתגברת באותו הנחש לשבר אותו בחזק בשעבוד של תשובה [נ"א בשעבוד של תורה, ומושך אותו לבתי כנסיות ובתי מדרשות כדי שלא יתגבר על הרוח ככראשונה]. זהו שכתוב ויעבר. (ע"כ סתרי תורה).

רבי שמעון אמר, ואעשך לגוי גדול – מצד הימין. ואברכה – מצד השמאל. ואגדלה שמך – מצד האמצע. והיה ברכה – מצד של ארץ ישראל. הנה כאן פסא של ארבעה עמודים שכלם כלולים באברהם. מכאן והלאה ברכות לאחרים שנזונים מכאן, שכתוב ואברכה מברכה. ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחות האדמה.

רבי אלעזר היה יושב לפני רבי שמעון אביו, והיה עמו רבי יהודה ורבי יצחק ורבי חזקיה. אמר לו רבי אלעזר לרבי שמעון אביו, זה שכתוב לך לך מארצך וממולדתך, כיון שכלם יצאו ללכת, למה לא נאמר לו שכלם יצאו? שהרי אף על גב שתרח היה עובד לעבודה זרה, כיון שהתעורר בהתעוררות טובה לצאת עם אברהם, וראינו שהקדוש ברוך הוא מרצה מתשובת הרשעים, והתחיל לצאת, למה לא כתוב לכו לכם? למה לאברהם לבדו לך לך?

כתוב? בצאתו מחרן. אמר רבי אלעזר, כתוב מחרן, והיציאה ההיא מארץ מולדתו היתה בראשונה.

ויקח אברם את שרי אשתו. מה זה ויקח? אלא משך אותה בדברים נעימים, משום שאין רשות לאדם להוציא את אשתו ללכת לארץ אחרת ללא רצונה. וכן הוא אומר (במדבר כ) קח את אהרן, (שם א) קח את הלויים. ומשום כך ויקח אברם. משך אותה בדברים והודיע לה את דרכי בני הדור כמה הם רעים. ומשום כך ויקח אברם את שרי אשתו.

ואת לוט בן אחיו. מה ראה אברם להדביק עמו את לוט? אלא משום שצפה ברוח הקדוש שעתיד לצאת ממנו דוד. ואת הנפש אשר עשו בחרן - אלו הגרים והגרות שתקנו את נפשותם. אברהם מגיר אנשים, ושרה מגירת נשים, ומעלה עליהם כאלו עשו אותם.

אמר רבי אבא, אם כך, כמה בני אדם היו, אם תאמר שכלם הלכו עמו? אמר רבי אלעזר, כן, [ומשום שכלם ד"א ומשום כך כלם] האנשים שהיו הולכים עמו, כלם נקראו עם אלהי אברהם. והיה עובר בארץ ולא היה פוחד, שכתוב ויעבר אברם בארץ.

אמר לו רבי אבא, אם היה כתוב והנפש אשר עשו בחרן - הייתי אומר כך. אלא כתוב ואת הנפש. את - לרבות את הזכות של כל הנפשות שהיו הולכות עמו. שכל מי שמזכה את האחר, אותה הזכות תלויה בו ולא זזה ממנו. מנין לנו? שכתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן. הזכות של אותן הנפשות היתה הולכת עם אברהם.

לך לך. אמר רבי שמעון, מה הטעם שהתגלות הראשונה שהתגלה הקדוש ברוך הוא על אברהם פותחת בלך לך, שהרי עד כאן לא דבר עמו הקדוש ברוך הוא. מה הטעם פתח בלך לך? אלא זה אמרו שרמזו בחשבוננו מאה, שהרי למאה שנים נולד לו בן.

אבל בא תראה, כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא בארץ, הכל הוא סוד של חכמה. משום שאברהם לא היה דבוק בקדוש ברוך הוא אז כראוי, אמר לו לך לך. וזה רמז למקום שהוא שצריך להתקרב עם הקדוש ברוך הוא, והיא

עמו כדי ללמד ממעשיו, ועם כל זה לא למד כל זה. אמר רבי אלעזר, אשרי הצדיקים שלומדים דרכי הקדוש ברוך הוא כדי ללכת בהם ולירא ממנו מאותו יום הדין שעתיד אדם לתת דין וחשבון לקדוש ברוך הוא.

פתח ואמר, (איוב לו) ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו. הפסוק הזה בארוהו. אבל בא ראה, ביום ההוא שנשלמים ימי האיש לצאת מן העולם, היום ההוא שהגוף נשבר והנפש רוצה להפרד ממנו, אז נתנת רשות לאדם לראות מה שלא היתה לו רשות לראות בזמן שהגוף שלט ועמד על בריו.

ואז עומדים עליו שלשה שליחים ומחשבים ימיו וחטאיו וכל מה שעשה בעולם הזה, והוא מודה על הכל בפיו, ואחר כך הוא חותם עליו בידו. זהו שכתוב ביד כל אדם יחתום. ובידו כלם חתומים לדון אותו [באותו ד"א בזה] העולם על הראשונים ועל האחרונים, על חדשים ועל ישנים, לא נשפך אחד מהם. זהו שכתוב לדעת כל אנשי מעשהו. וכל אותם המעשים שעשה בעולם הזה בגוף ורוח, כך גם נותן חשבון בגוף ורוח בטרם יצא מן העולם.

בא ראה כמה הרשעים קשי ערף בעולם הזה, כך גם אפלו בשעה שרוצים לצאת מן העולם הזה הם קשי ערף. משום כך אשרי האיש שלומד בעולם הזה את דרכי הקדוש ברוך הוא כדי ללכת בהם. והרשע, אף על פי שמסתכל באלו [נ"א שמשתדל עם] הצדיקים, מקשה ערף ולא רוצה ללמד. ומשום כך יש לצדיק להחזיק בו. ואף על גב שהרשע מקשה ערף הוא, לא יעזב אותו, ויש לו להחזיק בידו ולא יעזב אותו. כי אם יעזב אותו, ילך ויחריב את העולם.

בא ראה מאלישע שדחה את גיחזי. וכן באברהם - כל פעם שלוט היה עמו, לא התחבר עם הרשעים. מנין שנפרד ממנו, מה כתוב? ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן. וכתוב ויאהל עד סדום. מה כתוב אחר כך? ואנשי סדם רעים וחטאים לה' מאד.

אמר רבי אבא, זה שאמרת וילך אברם ולא כתוב ויצא אברם - זה יפה. אבל בסוף הפסוק מה

בה"א. פֶּרֶשׁ פְּרִישָׁה וְקַבֵּל מַלְכוּת שְׁמַיִם בְּכָל הַדְּרָגוֹת שְׁאַחֲזוֹת בּוֹ, וְאִזּוּ יָדַע שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וְאִזּוּ בָּנָה מִזְבַּח. וְשְׁנֵי מִזְבְּחוֹת הֵיוּ, מִשׁוּם שֶׁכָּאֵן הַתְּגָלָה לּוֹ שֶׁהָרִי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וַיִּדַע הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה מֵה שְׁלֹא הָיָה יוֹדֵעַ מִלְּפָנָי כֵּן. וּבָנָה שְׁנֵי מִזְבְּחוֹת – אֶחָד לַדְּרָגָה הַגְּלוּיָה, וְאֶחָד לַדְּרָגָה הַנְּסֻתָּרָה.

בא רָאָה שֶׁכֶּף הָיָה בְּרֵאשׁוֹנָה. כְּתוּב וַיִּכֶן שֵׁם מִזְבַּח לְה' הַנִּרְאָה אֵלָיו וְגו', וְאַחַר כֶּף כְּתוּב וַיִּכֶן שֵׁם מִזְבַּח לְה' סֵתֶם, וְלֹא כְּתוּב הַנִּרְאָה אֵלָיו, וְהַכֹּל הוּא סוּד שֶׁל חֲכָמָה. וְאִזּוּ הַתְּעַטֵּר אַבְרָהָם מִדְּרָגָה לַדְּרָגָה עַד שֶׁעָלָה לַדְּרָגָתוֹ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וַיִּסַּע אַבְרָם הַלּוֹךְ וְנִסְוַע הַנְּגַבָּה. זֶה הַדְּרוֹם, שֶׁהוּא חֶלְקוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, הַלּוֹךְ וְנִסְוַע דְּרָגָה אַחַר דְּרָגָה עַד שֶׁעָלָה לַדְּרוֹם וְשֵׁם נִקְרָא כְּרָאוּי, וְעָלָה לַדְּרָגָתוֹ שֶׁל הַדְּרוֹם. כִּיּוֹן שֶׁאַבְרָהָם הַתְּעַטֵּר בַּדְּרָגָתוֹ בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה וְנִכְנַס [בְּאַרְץ] לַדְּרָגָה הַקְּדוּשָׁה, אִזּוּ מֵה כְּתוּב? וַיְהִי רָעַב בְּאַרְץ, שְׁלֹא הָיוּ יוֹדְעִים יְדִיעָה לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וַיְהִי רָעַב בְּאַרְץ, שֶׁעַד כְּעַתָּה לֹא הָיָה הַכֹּחַ שֶׁעַל הַאֲרֶץ נוֹתֵן חֵזֶק וּמְזוֹן עַל הַאֲרֶץ, מִשׁוּם שֶׁטָּרַם הַתְּקַדְּשָׁה [נ"א נִתְקַנְּהָ] וְלֹא עֲמָדָה בְּקִיּוּם. כִּיּוֹן שֶׁאַבְרָהָם רָאָה אֶת אוֹתוֹ הַכֹּחַ הַמְּמַנֶּה עַל הַאֲרֶץ, לֹא נָתַן חֵזֶק וְכֹחַ קְדוּשׁ כְּרָאוּי, אִזּוּ וַיִּרְדַּ אַבְרָם מִצְרַיִם לְגוֹר שָׁם. מִנֵּיּוֹן יָדַע אַבְרָהָם? שֶׁכְּתוּב לְזַרְעֶךָ נָתַתִּי אֶת הַאֲרֶץ זֹאת. אִזּוּ יָדַע אַבְרָהָם שֶׁהֵנָּה הַאֲרֶץ לֹא נִתְקַנְּהָ בְּתַקּוֹן קְדוּשׁ, אֲלֹא בַּדְּרָגוֹת [יְדוּעוֹת] קְדוּשׁוֹת שֶׁיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ. וְאִזּוּ יָדַע אַבְרָהָם אֶת סוּד הַחֲכָמָה, שֶׁהַאֲרֶץ לֹא תִתְקַן בַּקְּדוּשָׁה, אֲלֹא כְּפִי שְׁאַמְרָנוּ.

סְתָרֵי תוֹרָה

הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹמֵז חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה בְּאַבְרָהָם וּבִיצְחָק. אַבְרָהָם זֶה הַנְּשָׁמָה לְנִשְׁמָה וְהִיא [ס"א אָב וְרַם], וְהַנְּשָׁמָה הַזֹּאת הִיא שָׂרָה. לוֹט זֶה הוּא הַנְּחָ"שׁ וְכַתּוּב וְזוֹגוּ שֶׁל הַסְּמָ"ל הַהוּא. רַח"ח הַקְּדוּשָׁה זֶה יִצְחָק. נִפְ"שׁ הַקְּדוּשָׁה זֶה רַבְקָה. יִצְ"ר הָרַע זֶה רַח"ח הַבְּהֵמָה, וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה בְּחֲכָמָתוֹ (קהלת א) מִי יוֹדֵעַ רַח"ח בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא וְגו'. נִפְשׁ הַבְּהֵמִית זֶה הַנִּפְשׁ מִצַּד הַיִּצָּר הָרַע.

הַדְּרָגָה הַרְאִשׁוֹנָה לְהַכְנִס לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִשׁוּם כֶּף לָךְ לָךְ.

וּבַדְּרָגָה הַזֹּאת לֹא יְכוּל אַבְרָהָם לְהֶאָחֵז בְּהָ עַד שֶׁיִּכְנַס לְאַרְץ, שֶׁשֵּׁם יִקְבַּל אֶת הַדְּרָגָה הַהִיא. כְּמוֹ כֵּן כְּתוּב (שְׁמוּאֵל ב' ב) וַיִּשְׁאַל דָּוִד בְּה' לֵאמֹר הֲאֶעֱלֶה בְּאַחַת מֵעָרֵי יְהוּדָה וַיֹּאמֶר ה' עֲלֶה וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנֹכִי אֶעֱלֶה וַיֹּאמֶר חֲבֵרוֹנָה. וְכִי כִיּוֹן שֶׁמֵּת שְׁאוּל וְהַמְּלָכוֹת רָאוּיָה לְדָוִד, לְמָה לֹא קִבַּל אֶת הַמְּלָכוֹת מִיַּד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל?

אַלֵּא הַכֹּל הוּא סוּד שֶׁל חֲכָמָה, מִשׁוּם שֶׁדָּוִד אֵין לוֹ לְקַבֵּל מַלְכוּת אֲלֵא עַד שֶׁיִּתְחַבֵּר עִם הָאֲבוֹת שֶׁהֵם בְּחֵבְרוֹן, וְאִזּוּ יִקְבַּל בְּהֵם מַלְכוּת. וְעַל כֵּן הַתְּעַכֵּב שֵׁם שֶׁבַע שָׁנִים, כְּדֵי שֶׁיִּקְבַּל מַלְכוּת כְּרָאוּי, וְהַכֹּל בְּסוּד הַחֲכָמָה וְכִיּוֹן שֶׁיִּתְקַן אֶת מַלְכוּתוֹ. כְּמוֹ כֵּן אַבְרָהָם לֹא נִכְנַס לְבְרִיתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שֶׁנִּכְנַס לְאַרְץ.

רָאָה מֵה כְּתוּב, וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְץ. וַיַּעֲבֹר? וַיִּלָּךְ הָיָה צְרִיף לְהִיּוֹת! אֲלֵא כֵּאֵן הוּא רָמַז הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ שֶׁנִּחְתָּם בּוֹ הָעוֹלָם בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת חֲקוּקוֹת שֶׁכֵּלֵן בְּשֵׁם הַזֶּה. כְּתוּב כֵּאֵן וַיַּעֲבֹר, וְכְתוּב שֵׁם (שְׁמוֹת לז) וַיַּעֲבֹר ה' עַל פְּנֵיו וַיִּקְרָא.

בְּסִפְרֵי שֶׁל רַבִּי יִיסָא הַזֶּקֶן כְּתוּב, וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְץ, וְכְתוּב שֵׁם (שֵׁם לג) אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל טוֹבִי. וְהוּא רָמַז לְקְדוּשַׁת הַאֲרֶץ שֶׁבָּאָה מִמְּקוֹם עֲלִיוֹן כְּרָאוּי. עַד מְקוֹם שֶׁכָּם עַד אֵלּוֹן מוֹרָה, מִצַּד זֶה [ד"א ל"ג שְׁלֹמֹה] לְצַד זֶה כְּרָאוּי. וְהַכְּנַעֲנִי אִזּוּ בְּאַרְץ, הָרִי נִתְבָּאָר שֶׁעַד כְּעַתָּה שׁוֹלֵט הַנְּחָשׁ הָרַע שֶׁהַתְּקַלֵּל וְהִבִּיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם, שֶׁכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית ט) אָרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחֲיוֹ, וְכְתוּב (שֵׁם א) אָרוּר אֲתָה מִכָּל הַבְּהֵמָה וְגו'. וְשֵׁם הַתְּקַרֵּב אַבְרָהָם לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. מֵה כְּתוּב? וַיִּרָא ה' אֶל אַבְרָם. כֵּאֵן הַתְּגָלָה לּוֹ מֵה שְׁלֹא הָיָה יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הַכֹּחַ הָעֲמֵק שֶׁשׁוֹלֵט עַל הַאֲרֶץ. וּמִשׁוּם כֶּף וַיִּרָא, מֵה שֶׁהָיָה מְכַסֶּה מִמֶּנּוּ.

וְאִזּוּ וַיִּכֶן שֵׁם מִזְבַּח לְה' הַנִּרְאָה אֵלָיו. כִּיּוֹן שֶׁאָמַר לְה', מֵה זֶה הַנִּרְאָה אֵלָיו? אֲלֵא כֵּאֵן הַתְּגָלָתָהּ לּוֹ אוֹתָהּ הַדְּרָגָה שֶׁשׁוֹלֵט עַל הַאֲרֶץ, וְנִכְנַס בְּה' וְהִתְקַיֵּם בְּה'.

וַיַּעֲתֵק מִשֵּׁם הַהֲרָה. מִשֵּׁם יָדַע הַר ה' וְכָל הַדְּרָגוֹת הַנְּטוּעוֹת בְּמְקוֹם הַזֶּה. וַיִּט אֶהְלֶה, כְּתוּב

אם זוכה - עולה למקומה שמשם יצאה, שכתוב אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשנה. וכתוב עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה. אהל"ה בה"א.

ובעת היא עומדת בין לעלות למעלה ובין לרדת למטה, [שכתוב] בין בית אל ובין העי. אם זוכה - עולה אל מקום המזבח אשר עשה שם וגו'. מי עשה ואיזה מזבח? אלא אשר עשה שם זה הקדוש ברוך הוא, שעשה שם את המזבח הזה ותקן אותו על שתיים עשרה אבנים למספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך ודאי.

והמזבח הזה עשה שם בראשונה כאשר נברא העולם העליון, [עליון] הטמיר של כל העולמות, ומיכאל הכהן הגדול עומד ומקריב עליו קרבנות של נשמות. כיון שעולה לשם נשמה מה כתוב? ויקרא שם אברהם בשם ה'. הנשמה קוראת שם ונצרת בצרור החיים.

ובל זה אם צדיק בעולם הזה לתקן הגוף כראוי ולהכניע [ולאסף] החזק של אותו המקלל. עד שנפרד ממנו מה כתוב? ויהי ריב בין רעי מקנה אברהם ובין רעי מקנה לוט [זה יצר הרע], שבכל יום יום בעולם הזה הם מסייעים ומנהיגים את הנשמה, והם מסייעים ומנהיגים את היצר הרע, הם מקטרגים בקטרוג אלו עם אלו, וכל האיברים של הגוף בצער ביניהם, בין הנשמה לאותו הנחש שנלחמים בקרב בכל יום.

מה כתוב? ויאמר אברהם אל לוט. הנשמה חוזרת ליצר הרע ואומרת לו, אל נא תהי מריבה ביני ובינה ובין רעי ובין רועיך, הצדדים שלי והצדדים שלך, כי אנשים אחים אנחנו. יצר הטוב ויצר הרע קרובים זה עם זה. זה לימין וזה לשמאל.

הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי. רבים הרשעים בעולם, לך ושוטט אחריהם והפרד מעמי. אם השמאל ואימנה וגו'. ומוכיח אותו ומציק לו בכמה קרבות שעושה עמו בכל יום, עד שכתוב ויפרדו איש מעל אחיו.

כיון שנפרדים זה מזה מה כתוב? אברהם ישב בארץ כנען. מתישבת הנשמה עם אותם

ועל זה אמרו [שההוא] שהנשמה לנשמה הזו מעוררת את האיש בירא"ה ובחכמ"ה. הנשמה מעוררת את האיש בכינה. זהו שכתוב (איוב כח) ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וגו'. הנשמה מעוררת בתשוב"ה שנקראת בינה ונקראת שר"ה. ורו"ח הוא הקו"ל, ונקרא דעת, ומעוררים את האיש שקולו עולה בתורה, ונקרא תורה שבכתב, והנפש השכלית מתעוררים ממנה מעשים טובים.

ובדגמה הזו ברא את הגוף מארבעה יסודות - אש ורוח ועפר ומים, כמו שהוא נשמה לנשמה, נשמה ורוח ונפש. מים זה זכר, וזהו המים המתוקים של קדשה. ויש מים המאריים שהם יצר הרע. יש אש קדושה נקבה, ויש אש נכריה, אש זרה. ועל זה כתוב ואל יבא בכל עת אל הקדש, שהיא נקבה מיצר הרע. רוח קדושה היא זכר. יש רוח טמאה, זה יצר הרע, שנאמר (ישעיה יד) כי משרש נחש יצא צפע. יש עפר קדוש ויש עפר טמא.

ועל זה, הנשמה שהיא תשוב"ה, מתגברת באותו הנחש לשבר אותו בשעבוד של תשובה, ומושך אותו לבתי כנסיות ובתי מדרשות, ואותם ארבעת היסודות מתפשטים לכ"ב אותיות, אחת"ע בומ"ף גיכ"ק דטלנ"ת זסשר"ץ.

ויעבר אברהם בארץ עד מקום שכם - זה בית הכנסת, מקום דיור השכינה שם, כמו שנאמר (בראשית מח) ואנ"י נתתי לך ש"כ"ם אחד. זו שכינה שראויה לו, הואיל ונקרא צדיק, שהרי הצדק אין דיורה אלא עם צדיק, וזהו עד מקום שכם. עד אלון מורה - אלו בתי מדרשות שלומדים ומורים שם תורה ברבים.

והכנעני אז בארץ - אז נמתק ונתקן יצר הרע בגוף בעל פרחו. ששמות רבים יש לו, ומשום כך [חזר] נזכר בשמות רבים. אז בארץ, ודאי, ונכנע בזה, משום שאז הגוף בזמן שלא בטל ממנו אותו הנחש כל כך, משום דבקות הגוף אז הכנעני אז בארץ. למה נקרא כנעני? שמסובב את הגוף לדינים רעים.

והנשמה עומדת בעולם הזה כראוי כדי לזכות בה, אחר כך יוצאת מן העולם הזה.

ושם שני בְּנֵי מַחְלוֹן וְכַלְיוֹן אֶפְרָתִים. אֲלִימֶלֶךְ
זו הַנְּשֻמָּה לְנִשְׁמָה.

נַעַמִי זו הַנְּשֻמָּה. וְלָמָּה נִקְרָאת נַעַמִי? מִשּׁוּם
(תהלים ז) וַיְהִי נַעַם ה' אֱלֹהֵינוּ. מַחְלוֹן זו
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וְלָמָּה נִקְרָא מַחְלוֹן? שֶׁמַּחַל לוֹ הַקֹּדֶשׁ
בְּרוּךְ הוּא. רוּחַ זו הַנְּפֹשׁ הַקְּדוּשָׁה. וְלָמָּה נִקְרָאת
רוּחַ? עַל שֵׁם תוֹרַי. כְּלִיּוֹן זו רוּחַ הַבְּהֵמָה, וְעַל
זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם (קהלת ג) רוּחַ הַבְּהֵמָה.
זֶה יצִי"ר הַרְ"ע. עֲרַפְ"ה זו נֶפֶשׁ הַשְּׂמָאל, בַּת זוגוֹ שֶׁל
הַיֵּצֵר הָרַע. וְלָמָּה נִקְרָאת עֲרַפְ"ה? מִשּׁוּם כִּי עִם קִשָּׁה
עֲרַף הוּא.

אִם זָכָה אָדָם – עוֹלָה הַנְּשֻמָּה הַעֲלִיּוֹנָה, וְאִם לֹא –
מִסְתַּלְקִים אוֹתָם דּוֹבְרֵי הַנְּשֻמָּה וְהַרוּחַ,
וְנִשְׁאַרְת הַנְּשֻמָּה הַעֲלִיּוֹנָה וְהַנְּפֹשׁ הַשְּׂכֵלִית. מֵה
כְּתוּב? (רות א) וַתֵּצֵא מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה שָׁמָּה
וּשְׁתֵּי כַלְתֵּיהָ עִמָּה. וַתֹּאמֶר נַעַמִי לְכַלְתֵּיהָ שׁוֹבָנָה
בְּנִתִי וְגו'. וַתֹּאמֶר רות אֵל תִּפְגַּעֵי בִי וְגו'. וְעֲרַפְ"ה
שָׁבָה לַעֲמָה וְלֹא לַהֲיָהּ.

שְׁנִינּוּ. עֲשֵׂה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל
מַעֲלָה כְּמוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטֵּה, בַּחֲמוּמוֹת
וּמְגִדְלִים וּפְתָחִים פְּתוּחִים, וְאוֹתָן הַחֲמוּמוֹת שֶׁשֵׁם יֵשׁ
עֲלֵיהֶם שׁוּמְרִים שְׁשׁוּמְרִים אֶת הַשְּׁעָרִים שֶׁל אוֹתָן
הַחֲמוּמוֹת, שְׁכַתוּב, (ישעיה סב) עַל חוֹמֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם
הַפְּקֻדְתִּי שְׁמָרִים וְגו'. וּמִיכָאֵל כֹּהֵן גְּדוֹל עֲלִיּוֹן
מִכָּלָם, שׁוּמֵר פְּתָחִים שֶׁל אֱלוֹ הַחֲמוּמוֹת.

הַנְּשֻמָּה [שְׁנִקְרָאת נַעַמִי], כְּשִׁיּוּצֵאת מִן
הָעוֹלָם הַזֶּה, אִם זוֹכָה – נִכְנָסֶת לְגַן
הָעֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ שֶׁנִּטַּע הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְרוּחוֹת
הַצְּדִיקִים כְּמוֹ אוֹתוֹ גֵּן עֵדֶן שְׁלֹמֶעֱלָה, וְשֵׁם כָּל
הַצְּדִיקִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וּכְשֶׁהַנְּשֻמָּה יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נִכְנָסֶת
לְמַעְרַת הַמִּכְפָּלָה שֶׁשֵׁם הוּא פְּתַח
גֵּן הָעֵדֶן. פּוֹגֶשֶׁת בְּאָדָם הָרֵאשׁוֹן וּבְאוֹתָם הָאֲבוֹת
שֶׁשֵׁם. אִם הִיא זוֹכָה – שְׁמַחִים בָּהּ וּפּוֹתְחִים לָהּ
פְּתָחִים וְנִכְנָסֶת, וְאִם לֹא – דּוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה
[וַיִּמָּה הִיא אוֹמֶרֶת כְּשִׁדּוּחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה? (שיר ג)
מִצְאוּנֵי הַשְּׁמָרִים וְגו'. וְהוֹלְכֶת. אַחַר שֶׁהוֹלְכֶת שֵׁם
מִלִּפְנֵי שְׂבָאָה לְעוֹלָם הַזֶּה וְנִתּוֹן נֵר עַל רֵאשׁוֹ,
שְׁנִאָמֶר (איוב כט) בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עָלַי רֵאשִׁי, כָּל מִי
שְׂרוֹאִים אוֹתָהּ מְזַדְעָזְעִים וְאוֹמְרִים הַזֹּאת נַעַמִי?!

הַצְּדִיקִים בְּיָשׁוּב טוֹב בְּשְׁלוֹם. וְלוֹט יָשׁב בְּעָרֵי
הַכְּפָר. אוֹתוֹ הַמְּקַלֵּל הַמְּקַטְרֵג הוֹלֵךְ לְקַטְרֵג
וְלִהְתַּחַבֵּר בְּמְקוֹם שֶׁהִרְשָׁעִים שָׁם, שְׁכַתוּב וַיֵּאָהֵל
עַד סֹדֶם. מֵה כְּתוּב אַחֲרָיו? וְאֲנָשֵׁי סֹדֶם רָעִים
וְחֻטְאִים לֵה' מְאֹד. שָׁם שָׂרוּי וְשָׁם דִּיּוּרוֹ בִּינֵיהֶם
לִהְתַּחַבֵּר עִמָּהֶם לְהַסִּיט אוֹתָם וְלֹאבֹד אוֹתָם.
[וְאֲבָרְהָם בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים, בְּתִשׁוּבָה, וּבְתוֹרָה] (חסר)
[בְּמַעֲשֵׂים רָעִים].

בִּיּוֹן שְׁנִשְׁאַרְת הַנְּשֻמָּה בְּלִי מְקַטְרֵג וְנִטְהַר הַגּוֹף
מֵאוֹתָהּ הַזֹּהָמָה, מִיַּד הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא
מְשַׁרֵּה אֶת דִּיּוּרוֹ עִמּוֹ וַיּוֹרֵשׁ נַחֲלָה עֲלִיּוֹנָה וְתַחְתּוֹנָה,
וַיֵּשׁ לוֹ נַחַת בֵּין הַצְּדִיקִים. וְהַמְּקַלֵּל הֵהוּא בֵּין אוֹתָם
הִרְשָׁעִים חוֹטְאִים עִמּוֹ, עַד שֶׁאֵין פְּדוּת לְחַטָּאֵיהֶם.

מֵה כְּתוּב? וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם. זו הַנְּשֻמָּה שְׁנִשְׁאַרְתָּ
בְּטַהַר הַגּוֹף. כִּי נִשְׁבָּה אַחֲיו – זֶה יֵצֵר הָרַע
שְׁנִשְׁבָּה בֵּין אוֹתָם הִרְשָׁעִים בְּחַטָּאִים רַבִּים. וַיִּרַק
אֶת חֲנִיכּוֹ יְלִידֵי בֵיתוֹ – אֱלוֹ הֵם הַצְּדִיקִים שְׁעוֹסְקִים
בְּתוֹרָה, שֶׁהֵם הָאֵיבָרִים שֶׁל הַגּוֹף הַזֵּרִיזִים לְלַכֵּת
עִמּוֹ. שְׁמָנָה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת – אֱלוֹ רַמ"ח אֵיבָרֵי
הַגּוֹף, וְשִׁבְעִים שֶׁל סוּד הַנְּשֻמָּה שִׁיּוּצֵאת מִשָּׁם.
בְּכָל מְזַדְרֵז לְלַכֵּת לְשֵׁם לְאוֹתָם הִרְשָׁעִים לְהַשִּׁיב
אוֹתָם [מִחַטָּאָם] מִחַטָּאֵיהֶם.

מֵה כְּתוּב? וַיִּרְדֹּף עַד דֵּן. רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם וּמוֹדִיעַ
לָהֶם אֶת דֵּין הָעוֹלָם הֵהוּא וְעַנֵּשׁ הַגִּיּוֹנִים, וְלֹא
נוֹתֵן שְׁנָה לְעֵינָיו בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה עַד שֶׁמוֹכִיחַ אוֹתָם אֶת
אוֹתָם הִרְשָׁעִים, וּמְשִׁיב אוֹתָם בְּתִשׁוּבָה לְקֹדֶשׁ
בְּרוּךְ הוּא. מֵה כְּתוּב? וַיִּשָּׁב אֶת כָּל הָרֶכֶשׁ. הִשִּׁיב
אוֹתָם בְּתִשׁוּבָה שְׁלֹמָה כְּרָאוּי.

וְנָם אֶת לוֹט אַחֲיו וְגו' – אֶפְלוֹ אֶת אוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע
מִחֲזִיק עִמּוֹ, עַד שֶׁמְכַנְיְעוּ בְּעַל כְּרָחוּ [וְלֹא]
וּמִמְתִּיק אוֹתוֹ כְּרָאוּי. וְהַכֵּל מְשִׁיב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֹמָה
כְּרָאוּי, מִכִּיּוֹן שֶׁלֹּא יִשְׁקֹט יוֹמָם וְלַיְלָה, עַד שֶׁמוֹכִיחַ
אוֹתָם וְרוֹדֵף אוֹתָם עַל אוֹתוֹ הַחַטָּא שֶׁחַטָּאוּ עַד
שֶׁשָּׁבִים בְּתִשׁוּבָה שְׁלֹמָה כְּרָאוּי.

חֲזוֹרְנוּ לְדַבְרֵים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁל הַפְּרָשָׁה. כְּתוּב
(שיר ג) מִצְאוּנֵי הַשְּׁמָרִים הַסְּבָבִים בְּעִיר
וְגו'. [שְׁנִינּוּ, כְּדִגְמָה שְׂרָמוֹז בְּאֲבָרְהָם וַיִּצְחַק
וְשָׂרָה וְרַבְקָה יְהו"ה, כְּדִגְמָה הַזֹּו רָמוֹז בְּפִסּוּק
הַזֶּה (רות א) וְשֵׁם הָאִישׁ אֲלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נַעַמִי

בתְּשׁוּקָה לְנִקְבָּה, וְכָאן סוּד] (קהלת יב) וְהַרוּחַ תָּשׁוּב
אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה.

וְהַרוּחַ חֵן הַזֶּה וְנִפְ"שׁ וְנִפְ"שׁ וְנִפְ"שׁ הַלְנִשְׁמָה
כְּאֲשֶׁר], כְּשִׁיּוּצָאֵת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה
וְנִפְרָדָת מִן הַנֶּפֶשׁ [נִפְרָדִים י"ה מִסְתַּלַּק לְגַן עֵדֶן
בְּשָׁמַיִם הָעֲלִיּוֹנִים, וּמִתְלַבֵּשׁ בְּדַמּוֹת עֲלִיּוֹנָה מְרַקֶּמֶת
מִכָּל הַגְּוִנִים] נִכְנָס לְגַן הָעֵדֶן שְׁבַע עוֹלָם הַזֶּה
[הַתְּחַתּוֹן], וּמִתְלַבֵּשׁ שָׁם בְּתוֹךְ הָאֲוִיר שֶׁל הַגֶּן כְּמוֹ
שְׁמֵתֻלְבָּשִׁים הַמְּלֻאָכִים הָעֲלִיּוֹנִים כְּשִׁיּוֹרְדִים לְעוֹלָם
הַזֶּה, מִשׁוּם שֶׁהֵם מְאוֹתָה הַרוּחַ הַיּוֹ, שְׁכָתוֹב (תהלים
קד) עֲשֵׂה מְלֻאָכִיו רוּחֹת וְגו'.

אֶף כִּי הַרוּחַ מִתְלַבֵּשׁת בְּגַן הָעֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ
בְּדַמּוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְשָׁם מִתְעַדְנָת בְּכָל
הָעֵדוּנִים. בְּגַן הָעֵדֶן הַזֶּה יֵשׁ צִיּוּרִים וְדַמִּיּוֹת שֶׁל
הָעוֹלָם הַזֶּה, וְיֵשׁ צִיּוּרִים וְדַמִּיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם
הָעֲלִיּוֹן, וְשָׁם כָּל אוֹתָם הַצְּדִיקִים הוֹלְכִים וּמִתְעַדְנִים
שָׁם. וּבְרֵאשִׁי חֲדָשִׁים וְשִׁבְתוֹת הֵם רוֹצִים לְעֵלוֹת
לְמַעְלָה [הַדַּמּוֹת הַזֶּה מְרוּ"חַ וְא"שׁ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה.
וּבְדַמּוֹת הַזֶּה מִתְעַדְנִים בְּכָל הָעֵדוּנִים, וּבְכָל
הַמוֹעֲדִים וְהַחֲדָשִׁים וְהַשְּׁבֻתוֹת מִסְתַּלְקִים
הַרוּ"חַ וְהַנֶּפֶשׁ וּמִתְפַּשְׁטִים מֵהַגּוֹף הַזֶּה וּמִתְלַבֵּשִׁים
בְּדַמּוֹת עֲלִיּוֹנָה בְּגַן הָעֵדֶן שֶׁלְמַעְלָה מְרַקֶּם בְּכָל
הַגְּוִנִים. בְּאִיזָה מְקוֹם הוּא י"ה? בְּלְבוּשׁוֹ, וּמִזְדוּגִים
יַחַד יְהוּ"ה, וְהֵם נִהְנִים מְאוֹר הַשְּׁכִינָה].

וּבְאֲמֻצֵּעַ הַגֶּן יֵשׁ עֲמוּד אֶחָד מְרַקֶּם בְּכָל הַגְּוִנִים,
וְכִשְׂאוֹתָה הַרוּחַ כְּאֲשֶׁר רוֹצֵה לְעֵלוֹת,
מִתְפַּשְׁטֵת שָׁם מֵהַלְבוּשׁ הַהוּא [וְהַנֶּפֶשׁ נִשְׁאַרְת שָׁם
בְּגוֹף] וְנִכְנָסֶת לְתוֹךְ אוֹתוֹ הָעֲמוּד [וְעוֹלָה] וְעוֹלָה
לְמַעְלָה לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַמְּקוֹם שִׁיּוּצָאָה מִמֶּנּוּ, כְּכָתוּב
וְהַרוּחַ תָּשׁוּב וְגו'.

וְנוֹטָל אוֹתָה מִיכָּאֵל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וּמְקַרֵּב אוֹתָה
קֶרֶב בְּשָׁמַיִם לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
[וּבָאָה] וְיוֹשְׁבֵת שָׁם, וּמִתְעַדְנָת בְּאוֹתוֹ צְרוּר הַחַיִּים,
(ישעיה סד) שְׁעִין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוֹלָתָךְ וְגו'. אַחַר
כִּי יוֹרְדָת לְתוֹךְ הַגֶּן שֶׁל הָאָרֶץ וּמִתְעַדְנָת בְּכָל
הָעֵדוּנִים, וּמִתְלַבֵּשׁת בְּלְבוּשׁ הַהוּא [וּמִזְדוּגָת עִם
נִפְשׁוֹ], וְיוֹשְׁבֵת שָׁם בְּעֵטוֹר שֶׁל אֶחָד פִּי שְׁנַיִם מִכְּמָה
שֶׁהִיָּתָה בְּרֵאשׁוֹנָה. [וְזֶהוּ בַחַל. וְעוֹלָה לִישִׁיבוֹת שֶׁל
גַּן הָעֵדֶן וּמִתְעַסְקֶת בְּתוֹרָה, וּבְכָל רֵאשִׁי חֲדָשִׁים
וּמוֹעֲדִים וְשִׁבְתוֹת יוֹרְדָת לְהַזְדוּג עִם הַנֶּפֶשׁ].

הוּא מְשִׁיבָה וְאוֹמְרָת, (רות א) אֵל תִּקְרָאנָה לִי נַעֲמִי
קְרָאנִי לִי מְרָא וְגו'. אֲנִי מְלֵאָה הִלְכָתִי – בְּאוֹתוֹ
מְקוֹם, וְרִיקָם הִשִּׁיבֵנִי ה' – בְּלִי תוֹרָה וּבְלִי מַעֲשִׂים
טוֹבִים, שֶׁהַכְּנִיס אוֹתִי לְגוֹף רַע. לְמָה תִּקְרָאנָה לִי
נַעֲמִי וְה' עֲנֵה בִי]. וְאִם זוֹכָה, נִכְנָסֶת לְגַן עֵדֶן. כִּיּוֹן
שְׁנִכְנָסֶת, יוֹשְׁבֵת שָׁם בְּגַן [מִזְדוּגָת עִם אֱלִימֶלֶךְ, זֶה
מַחְלוֹן, שֶׁזֶה הַרוּחַ מִזְדוּג עִם רוּחַ, שְׁזוֹ הַנֶּפֶשׁ
הַשְּׁכֵלִית] וְהַתְּלַבְּשׁוֹ [ד"א וּמִתְלַבֵּשׁת] שָׁם בְּלְבוּשׁ
שֶׁל הַדַּמּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְשָׁם מִתְעַדְנָת.

סֵתֵר הַסֵּתֵרִים נִמְסָר לַחֲכָמֵי הַלֵּב. [אַרְבַּע] שְׁלֹשׁ
דְּרָגוֹת הֵן שְׂאֲחֻזוֹת זו בְּזוֹ, וְאֵלוֹ הֵן נִפְשׁ
[נִשְׁמָה לְנִשְׁמָה, הַנִּשְׁמָה הָעֲלִיּוֹנָה שְׁנִקְרָאת יו"ד]
רו"ח וְנִשְׁמָה. [נִפְ"שׁ] הַנֶּפֶשׁ הִיא הַכַּחַ שֶׁהַגּוֹף
נִבְנָה מִמֶּנּוּ. שְׁכָאֲשֶׁר הָאָדָם מִתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם הַזֶּה
לְהַזְדוּג עִם נִקְבָּתוֹ, כָּל אֵיבָרָיו מִסְכִּימִים [נ"א
מִתְכַּנְּסִים] וְנִתְקַנֵּים לְהַנּוֹת [לְנִשְׁמָה] שָׁם, וְאוֹתָה
הַנֶּפֶשׁ וְהַרְצוֹן שֶׁלּוֹ מִסְכִּים עִם אוֹתוֹ הַמַּעֲשֵׂה
[מִמֶּשׁ], וּמוֹשֵׁף אֶת אוֹתָה הַנֶּפֶשׁ וּמְכַנֵּס אוֹתָה שָׁם
בְּאוֹתוֹ הַזֶּרַע שְׁשׁוּפֶךְ.

וּמִתוֹךְ רְצוֹן וְהַמְשַׁכֵּת הַנֶּפֶשׁ שְׁמוֹשֵׁף לְשָׁם, נִמְשָׁף
כַּח אַחַר לְשָׁם מְאוֹתָן הַדְּרָגוֹת שְׁנִקְרָאוֹת
אִישִׁי"ם, וְהַכֵּל נִכְנָס בְּמִשְׁיַכְת הַזֶּרַע הַהוּא וְנִבְנָה
מִמֶּנּוּ הַגּוֹף. וְזֶהוּ הַכַּח הָרֵאשׁוֹן הַתְּחַתּוֹן שֶׁל אוֹתָם
[אַרְבַּע] שְׁלֹשׁ.

וּמִשׁוּם שְׂזֵאת [נִשְׁמָה לְנִשְׁמָה] הַנֶּפֶשׁ נִקְרָבֶת
בְּדַבְקוֹת וְהִסוּד שֶׁל הַגּוֹף, הַקֶּרֶבֶן
שְׁנִקְרָב לְכַפֵּר עַל הַנִּשְׁמָה נִתֵּן חֵלֶק לְאוֹתָם הַדְּרָגוֹת
שֶׁל אִישִׁי"ם [שְׁנִקְרָאוֹ רוּחַ וְנִפְשׁ הַשְּׁכֵלִית], מִשׁוּם
שְׁמִשְׁיַכְת הַחֵלֶק שֶׁל אוֹתָה [נִשְׁמָה] הַנֶּפֶשׁ בָּאָה
מֵהֶם. וְהֵינּוּ שְׁכָתוֹב אֶת קֶרְבָּנִי לַחֲמִי לְאִשִׁי [מֵהוּ
לַחֲמִי לְאִשִׁי? שְׁנוֹתָן מְזוֹן לְאִשִׁי, וְזֶהוּ שְׁפַע מְאוֹר
שֶׁהֵם נִהְנִים מִזֵּיו הַשְּׁכִינָה], מִשׁוּם שֶׁהוּא פְּרַת
הַנֶּפֶשׁ נוֹטָלִים חֵלְקָם. וְכִשְׁמַת אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה,
אוֹתָה הַנֶּפֶשׁ לֹא זָזָה מִן הַקֶּבֶר לְעוֹלָמִים, וּבְכַח הַזֶּה
יודעים המתים ומספרים זה עם זה.

הַרוּחַ הִיא שְׁמִקְיַמַת אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהִיא
מְשִׁיכֶת הַתְּעוֹרְרוֹת הַנִּקְבָּה לְזָכֹר כְּשֶׁהֵם
בְּתִשׁוּקָה אַחַת. וְאִזּוֹ מִתְעוֹרְרָת לְזָכֹר בְּתִשׁוּקָתָהּ
לְרוּחַ הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁהַנִּקְבָּה כְּלָפִי מְטָה שׁוּפְכֶת זֶרַע
בְּתִשׁוּקָה אֶל הַזָּכֹר. וְהַסֵּתֵר הַזֶּה [כְּשִׁנְשַׁפֵּךְ שְׁפַע

בגוף של הארץ, שכתוב (איוב יד) אך בשרו עליו יכאב וגו'. ועל זה אמרו שהמתים יודעים בעולם הבא מכבוד הצדיקים ומהעולם התחתון ומספרים זה עם זה]. עד כאן סתרי תורה.

זהר

וירד אברם מצרימה לגור שם. מה הטעם למצרים? אלא משום ששקול לגן ה', שכתוב כגן ה' כארץ מצרים. ששם שקל וירד נהר אחד שהוא לימין, שכתוב (בראשית ב) שם האחד פישון הוא הסבב את כל ארץ החוילה אשר שם הזהב. ואברהם כיון שידע ונכנס באמונה השלמה, רצה לדעת כל אותן הדרגות שנאחזו למטה. ומצרים היה נוסע מימין [ד"א לימין], ומשום כך ירד למצרים. ובא וראה, הרעב לא נמצא בארץ אלא כאשר מסתלקים רחמים מן הדין.

ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה. אמר רבי אלעזר, כאשר הקריב? כאשר קרב היה צריך להיות! מה זה כאשר הקריב? אלא ככתוב (שמות יד) ופרעה הקריב, שהוא קרב את ישראל לתשובה. אף כאן הקריב, שהקריב את עצמו לקדוש ברוך הוא כראוי. לבא מצרימה, להתבונן באותן הדרגות ולהתרחק מהן ולהתרחק ממצעשי מצרים.

אמר רבי יהודה, בא ראה, כיון [ס"א משום] שירד אברהם למצרים בלי רשות, השתעבדו בניו במצרים ארבע מאות שנה, שהרי כתוב וירד אברהם מצרימה, ולא כתוב רד מצרים, והצטער כל הלילה ההוא בשביל שרה.

ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. וכי עד השעה ההיא לא היה יודע אברהם שהיתה אשה יפת מראה? אלא זה פרשה, שעד השעה ההיא לא הסתכל בדמות שרה מרב הצניעות שהיתה ביניהם. וכשקרב למצרים, היא התגלתה וראה אותה.

הנשמה היא כח עליון על כל אלו, והיא מכח הזכר, הסוד של עץ החיים. וזו עולה למעלה מיד, וכל אלו [אותן] שלש הדרגות נקשרות יחד זה עם זה. וכשנפרדות, כלן עולות ושבות לאותו מקום שיצאו ממנו.

בשהרוח הזו יוצאת מן העולם הזה ונכנסת למערה ששם אדם והאבות, הם נותנים לה פנקס סימן, ונכנסת לגן העדן. קרבה לשם, ומוצאת הכרובים ואתה להט החרב המתהפכת. אם זוכה - רואים פנקס הסימן, ופותחים לה פתח ונכנסת. ואם לא - דוחים אותה החוצה.

ויושבת שם. כל אותו הזמן שיושבת, מתלבשת שם בדמות של העולם הזה. וכראשי חדשים ושבתות כשרוצה לעלות, הצדיקים שפגן עדן נותנים לה פנקס סימן ועולה בעמוד ההוא, ופוגשת את אותם שומרי חומות ירושלים. אם זוכה - פותחים לה פתח ונכנסת, ואם לא - נוטלים ממנה אותו הפנקס ודוחים אותה החוצה. היא שבה לגן ואומרת, (שיר ג) מצאוני השמרים הסבבים בעיר וגו', נשאו את רידי מעלי. זהו פנקס הסימן שנטלו ממנו [ממנה].

שומרי החומות, אלו אותם שומרי חומות ירושלים. [כדגמה הזו, הנשמה לנשמה מתפשטת מאותו הלבוש שלמעלה ומסתלקת למעלה למעלה ונהנית מאור השכינה. והנשמה (והנפש) נשארת בגוף, ובכל ראשי החדשים והמועדים והשבתות יורדת נשמה לנשמה ומזדוגת עם הנשמה שנשארה בגוף ומזדוגת עם הנשמה, והדמות של גן העדן שלמעלה היתה מן הרוח והעפר שנפר לגבי מעלה, וסוד חשוב הוא, ובלבוש זה מתלבש י"ה לבוש של גן עדן שלמטה, הוא אש ומים, שנאמר שמים. עד כאן הרוח של השמאל היורדת למטה, יורדת לדרגתה, ונפשה נשארת

✧ סדר הלימוד ליום כה תשרי [יום 25 בשנה] ✧

ומשום כך בטח אברהם ואמר אחתי את. וזה הדבר עולה לשני גונים - אחד כמשמעו, ואחד ככתוב (משלי ז) אמר לחכמה אחתי את, וכתוב (דברים ה) ואת

דבר אחר, במה ידע? אלא על ידי טרח הדרך אדם מתבזה, והיא עמדה בפניה ולא השתנתה. דבר אחר הנה נא ידעתי, שראה עמה את השכינה,

מראשית אחרית. והוא צופה ועושה מעשים בראשונה כדי להעלותם לאחר ימים.

בא ראה, אלמלא שנטלה שרי לפרעה, הוא לא היה מלקה. וההלקאה הזו גרמה הלקאה לאחר מכן שילקו מצרים בנגעים גדולים. כתוב כאן נגעים גדלים, וכתוב שם (דברים ו) ויתן ה' אותת ומפתים גדלים ורעים במצרים. מה להלן עשר מכות - אף כאן עשר מכות. כמו שעשה הקדוש ברוך הוא נסים וגבורות לישראל בלילה - אף כאן עשה הקדוש ברוך הוא לשרה נסים וגבורות בלילה.

רבי יוסי פתח ואמר, (תהלים ג) ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. אמר דוד, אף על גב שכל בני העולם יבואו לערף עמי קרב - ואתה ה' מגן בעדי. בא ראה, כתוב מגן בעדי. אמר דוד לקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, מפני מה לא עושים בי חתימה של ברכה כמו שחותמים ברכה באברהם, שכתוב אנכי מגן לך, ואומרים מגן אברהם?

אמר הקדוש ברוך הוא לדוד: אברהם כבר בחנתו וצרפתיו, ועומד לפני בקינים שלם. אמר לו דוד: אם כך, (שם כו) בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי. כיון שעשה אותו הדבר של בת שבע, נזכר דוד לפניו על מה שאמר. אמר (שם יז) בחנת לבי פקדת לילה צרפתני כל תמצא זמתי כל יעבר פי.

אמר, אני אמרתי בחנני ה' ונסני, ואתה בחנת לבי. אני אמרתי צרפה כליותי, ואתה צרפתני כל תמצא, לא מצאת אותי כראוי. זמתי כל יעבר פי - מי יתן והדבר הזה שחשבתני, שלא יעבר את פי. ועם כל זה חותמים בו הברכה, שאנו אומרים מגן דוד. ומשום כך אמר דוד, ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. [וזה] ודאי דרגה זו הכבוד שלי שאני מתעטר בו.

ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו. בא ראה, הקדוש ברוך הוא מגן לצדיקים שלא ישלטו בהם בני אדם, והקדוש ברוך הוא הגן על אברהם שלא ישלטו בו ובאשתו.

בא ראה, השכינה לא זזה משרה כל הלילה ההוא. בא פרעה לקרב אליה - בא המלאך והלקה

תדבר אלינו. למען ייטב לי בעבורך - כלפי שכינה אמר, בעבורך ייטיב לי הקדוש ברוך הוא. וחייתה נפשי בגללך, משום שבזה יתעלה אדם ויזכה להתעלות לדרך החיים.

אמרי נא אחתי וגו'. רבי ייסא אמר, יודע היה אברהם שכל המצרים שטופים הם בזמה, וכיון שכל זה ידע, למה לא פחד על אשתו שלא חזר מן הדרך ולא יכנס לשם? אלא משום שראה עמה שכינה.

השלמה מההשמטות (סימן יד)

ויהי כבוא אברהם מצרימה (שם יב). כבואם היה צריך (לכתב)! ושרה היכן הייתה? אלא אברהם הכניסה לתבה וסגר עליה. כיון שהגיע למצרים, אמרו לו: שלם מכם. אמר: אני אתן מכם. אמרו לו: כלים אתה טוען. אמר להם: אתן מכם של כלים. אמרו לו: בגדי משי משובח אתה טוען. אמר להם: אתן מכם של בגדי משי משובח. אמרו לו: מרגליות אתה טוען. אמר להם: אתן מכם של מרגליות. אמרו לו: אי אפשר אלא לפתח את התבה ונראה מה בתוכה. כיון שפתחו את התבה, האירה ארץ מצרים מהאור שלה, זהו שכתוב (שם) ויראו המצרים את האשה וגומר. אמר רבי יהודה, ויהי כבואם מצרימה היה לו לומר! אלא בתבה וכו': ע"כ מההשמטות.

ויהי כבוא אברהם מצרימה ויראו המצרים את האשה כי יפה הוא מאד. אמר רבי יהודה, הכניס אותה בתבה, ופתחו אותה לקחת ממנה מכם. כיון שנפתח, היה אור כאור השמש. זהו שכתוב כי יפה הוא מאד. מה זה מאד? אלא שראו בתבה דמות [נ"א אור] אחרת. הוציאו אותה וראו אותה כבתחלה. זהו שכתוב ויראו אתה שרי פרעה. כיון שכתוב ויראו המצרים את האשה, מה זה ויראו אתה שרי פרעה? אלא שהוציאו אותה וראו אותה כבתחלה, ואז ויהללו אתה אל פרעה וגו'.

אמר רבי יצחק, אוי לאותם רשעי העולם שלא יודעים ולא משגיחים במעשי הקדוש ברוך הוא, והם לא מסתכלים [בכל] שכל מה שיש בעולם הוא מעם הקדוש ברוך הוא, שהוא יודע בתחלה מה שיהיה בסוף, שכתוב (ישעיה מו) מגיד

ובשנחלק הלילה, הקדוש ברוך הוא בא לגן העדן להשתעשע בהם. במי? אמר רבי יוסי, בכלם. בין אותם שמדורם בעולם ההוא, ובין אותם שיושבים במדורם בעולם הזה, בכלם משתעשע הקדוש ברוך הוא בחצות הלילה.

בא ראה, העולם שלמעלה צריך את התעוררותו של העולם התחתון. וכשנשמות הצדיקים יוצאות מן העולם הזה ועולות למעלה, כלן מתלבשות באור שלמעלה בדמות נכבדה, ובהם הקדוש ברוך הוא משתעשע ותאב להם, שהם פרי מעשיו, ועל זה נקראו ישראל שיש להם נשמות קדושות בנים לקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר (דברים יד) בנים אתם לה' אלהיכם. בנים ודאי, פרי מעשיו.

אמר רבי ייסא, אפלו אותם שבעולם הזה [של הארץ]. איך? אמר לו, משום שבחצות הלילה כל אותם צדיקי אמת, כלם מתעוררים לקרא בתורה ולשמע את תשבחות התורה. והרי נתבאר שהקדוש ברוך הוא וכל אותם הצדיקים שבתוך גן העדן כלם מקשיבים לקולם, וחוט של חסד נמשך עליהם ביום, שכתוב (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי.

ועל כן התשבחות שעולות בלילה לפניו, זו תשבחת שלמה. בא ראה, בשעה שישאאל היו סגורים בבתייהם כשהרג הקדוש ברוך הוא בבכורי מצרים, היו אומרים הלל ותשבחות לפניו.

בא ראה שדוד המלך היה קם בחצות הלילה, שאם תאמר שהיה יושב או שוכב במטתו והיה אומר שירות ותשבחות - לא, אלא כמו שכתוב (שם קיט) חצות לילה אקום להודות לך. אקום ודאי בעמידה להתעסק בשירות ותשבחות של התורה. ומשום כך דוד המלך חי לעולמים, ואפלו בימי מלך המשיח הוא מלך. שהרי שנינו, מלך המשיח, אם מן החיים הוא - דוד שמו, ואם מן המתים הוא - דוד שמו. והוא היה מתעורר בבקר בטרם יבא, שכתוב (שם נז) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר.

בא ראה, כל אותו הלילה ששרה היתה אצל פרעה, באו המלאכים העליונים לזמר לקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות. אמר להם הקדוש

אותו. כל פעם שאמרה שרה הלכה - היה מלקה. ואברהם היה מחזיק ברבוננו, שהרי על שרה לא יכלו לשלט עליה. זהו שכתוב (משלי כח) וצדיקים ככפיר יבטח. וכאן הנסיון שלא הרחרח אחר הקדוש ברוך הוא.

אמר רבי יצחק, בא ראה שמשום כך לא צוה הקדוש ברוך הוא לרדת למצרים, אלא הוא עצמו מעצמו ירד, כדי שלא יהיה פתחון פה לבני העולם שאמר לו כן, ואחר כך הצטער על אשתו.

רבי יצחק פתח ואמר, (תהלים צב) צדיק כתמר יפרח כארוז בלבנון ישגה. צדיק כתמר יפרח, מפני מה הקיש צדיק לתמר? מה תמר כיון שגוזרים אותו לא עולה עד זמן רב - אף כך צדיק, כיון שאבד מן העולם, לא עולה אחר תחתיו עד זמן רב. כארוז בלבנון ישגה - אף כך גם.

בתמר יפרח - מה תמר לא עולה אלא זכר ונקבה, אף כך הצדיק לא עולה אלא זכר ונקבה. הזכר צדיק והנקבה צדקת, כמו שאברהם ושרה. כארוז בלבנון ישגה - מה הארוז בלבנון עליון על הכל והכל יושבים תחתיו - אף כך הצדיק הוא עליון על הכל והכל יושבים תחתיו. והעולם אינו עומד אלא על צדיק אחד, שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. ועליו העולם עומד, ובגללו נסמך, ועליו נשתל.

רבי יהודה אמר, והרי שנינו שעל שבעה עמודים העולם עומד, ככתוב (שם ט) חצבה עמודיה שבעה. אמר לו רבי יוסי, כך הוא ודאי, אבל [כאן] כל האחרים בשביעי הם עומדים, שהוא סמך של העולם, והוא צדיק, וזה משקה [את העולם] ומרוה את העולם [מן הכל] וזן לכל, ועליו כתוב (ישעיה ג) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו, וכתוב (תהלים קמה) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו.

אמר רבי יצחק, הרי כתוב (בראשית ב) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן. זה הוא העמוד שהעולם עומד עליו והוא משקה לגן [העדן], והגן נשקה ממנו, וממנו עושה פרות. וכל הפרות פורחים בעולם והם הקיום של העולם, הקיום של התורה. ומי הם? נשמות הצדיקים שהם פרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא. ומשום כך בכל לילה ולילה נשמות הצדיקים עולות.

שְׁנֵדְבֵק בָּהּ כְּבָרָאוֹנוֹהָ. וְהַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה הִיָּה כְּדִי לְהִרְאוֹת הַחֲכָמָה שֶׁהַתְּקִיָּים בְּקִיּוֹם שְׁלָם כְּרְאוּי לֹו וְלֹא הִתְפַּתְּהָ, וְעָמַד בְּקִיּוֹם וְשָׁב לְמִקְוֹמוֹ. הַנִּגְבָּה – זֶה הַדְּרוֹם, הַדְּרָגָה הָעֲלִיוֹנָה שֶׁנֶּאֱחָז בָּהּ כְּבָרָאוֹנוֹהָ, שְׁכָתוֹב הַלּוֹף וְנִסּוֹעַ הַנִּגְבָּה. אַף כֹּאן הַנִּגְבָּה – מְקוֹם שֶׁנֵּדְבֵק בּוֹ בְּרָאוֹנוֹהָ.

בא רֵאָה סוּד הַדְּבָר, אִם אֲבָרָם לֹא יֵרֵד לְמַצְרִים וְלֹא יִצְטָרֵף שֵׁם בְּרָאוֹנוֹהָ, לֹא יִהְיֶה חֶלֶק גּוֹרְלוֹ בְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ זֶה לְבָנָיו, כְּשֶׁרָצָה הַקִּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לוֹ [ד"א לְהַם] עִם אֶחָד, עִם שְׁלָם, וְלִקְרָבָם אֵלָיו, אִם לֹא יֵרְדוּ בְּרָאוֹנוֹהָ לְמַצְרִים וְלֹא יִזְדַּכְּכוּ שֵׁם, לֹא הָיוּ הָעַם הַיְחִידִי שְׁלוֹ. כְּמוֹ כֵּן אִם לֹא נִתְּנָה הָאָרֶץ הַקִּדּוּשָׁה לְכַנְעֵן בְּרָאוֹנוֹהָ וַיִּשְׁלַט בָּהּ, לֹא הִיָּתְהָ הָאָרֶץ חֶלְקוֹ וְגוֹרְלוֹ שֶׁל הַקִּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל סוּד אֶחָד.

רבי שֶׁמֵּעוֹן הִיָּה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ, וְהִיָּה עִמּוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, וְרַבִּי אֲבָא וְרַבִּי יְהוּדָה. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי שֶׁמֵּעוֹן, תִּמְהַנֵּי אִיךָ בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא מִשְׁגִּיחִים לְדַעַת דְּבָרֵי תוֹרָה וְעַל מָה עוֹמְדִים. פִּתַּח וְאָמַר, (ישעיה כו) נִפְשֵׁי אֹיִתֶךָ בְּלִילָה אֶף רוּחֵי בְּקִרְבֵי אֲשַׁחֲרֶךָ. הַפְּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוֹהוֹ וּבְאֵרָנוֹ אוֹתוֹ.

אבל בֹּא רֵאָה, נִפְשׁ הָאָדָם, כְּשֶׁהוּא עוֹלָה לְמִטָּתוֹ, יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ וְעוֹלָה לְמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר שְׁכָלֵן עוֹלוֹת – אֵין כָּל אֶחָד וְאֶחָד רוֹאֶה אֶת פְּנֵי הַמַּלְאָךְ, אֶלָּא הַנִּפְשׁ עוֹלָה וְלֹא נִשְׁאָר בָּהּ עִם הַגּוֹף, וְרַשֵׁם [נְשִׁימָה] שֶׁל הַמַּדָּה שֶׁל חַיּוֹת הַלֵּב.

והנפש הוֹלְכַת וְרוֹצָה לַעֲלוֹת. וְכַמָּה דְרָגוֹת לְדֶרֶגוֹת לַעֲלוֹת, הִיא מְשׁוֹטְטַת וּפּוֹגְשַׁת בְּקַלְפוֹת שֶׁל אֹזְרוֹת הַטְּמָאָה. אִם הִיא טְהוֹרָה, שְׁלֹא נִטְמָאָה בַּיּוֹם, עוֹלָה לְמַעְלָה. וְאִם לֹא טְהוֹרָה, נִטְמָאת בֵּינֵיהֶם וְנִדְבְּקַת בָּהֶם וְלֹא עוֹלָה יוֹתֵר. וְשֵׁם מוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים, וְנִדְבְּקַת מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁל זְמַן קָרוֹב. וְלִפְעָמִים שְׁצוּחִקִים עָלֶיהָ וּמוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים כּוֹזְבִים. וְאִזּוֹ הוֹלְכַת כְּמוֹ זֶה כָּל הַלֵּילָה עַד שִׁתְּעוֹרֵר הָאִישׁ, וְשָׁבָה לְמִקְוֹמָהּ. אֲשֶׁרִי הַצְּדִיקִים שֶׁהַקִּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְגַלֵּה לָהֶם סוּדוֹתָיו בְּחִלוּם כְּדִי שִׁישְׁמְרוּ מִן הַדִּין. אוֹי לְאוֹתָם וְשַׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁמִּטְמָאִים עֲצָמָם וְנַפְשָׁם.

בא רֵאָה, אוֹתָם שְׁלֹא נִטְמָאוּ, כְּשֶׁעוֹלִים לְמִטָּתָם, הַנִּפְשׁ עוֹלָה וְנִכְנַסַת בֵּין כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת

בְּרוּךְ הוּא: כְּלָכֶם לָכוּ וַעֲשׂוּ מִכּוֹת גְּדוּלוֹת בְּמַצְרִים, סִימֵן לְמִי שְׁאֵנִי עֲתִיד לַעֲשׂוֹת אַחַר כֶּף. זֶה מֵה שְׁכָתוֹב וַיִּנְגַע ה' אֶת פְּרַעֲהַ נְגָעִים גְּדוּלִים וְגו'.

בא רֵאָה מֵה כְּתוֹב, וַיִּקְרָא פְּרַעֲהַ לְאַבְרָם וְגו'. מִנֵּין הִיָּה יוֹדֵעַ, שֶׁהָרִי לֹא כְּתוֹב כֹּאן כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְיִמֶלֶךְ, שְׁכָתוֹב וְעִתָּה הָשָׁב אֶשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וְגו', וְכֹאן לֹא אָמַר לוֹ דְּבָר?

אמר רַבִּי יִצְחָק, הָרִי כְּתוֹב עַל דְּבַר שְׂרִי אֶשֶׁת אֲבָרָם. שְׁכָף הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: עַל דְּבַר שְׂרִי אֶשֶׁת אֲבָרָם. שֶׁהָרִי לֹא הִיָּה מְדַבֵּר עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁמִּדְּבַר עִם אֲבִימֶלֶךְ, אֶלָּא בְּדַבָּר זֶה נִתְּבָאָר וְלֹא יוֹתֵר: הַמַּכָּה הַזֹּאת הִיא עַל דְּבַר שְׂרִי אֶשֶׁת אֲבָרָם. וְלֹא הִיָּה מְדַבֵּר [זֶה] עִמּוֹ. אִזּוֹ [הוּא] יָדַע שֶׁזֶוֹ אֶשֶׁתוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם הִיא. מִיָּד – וַיִּקְרָא פְּרַעֲהַ לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר וְגו'.

ויצו עָלָיו פְּרַעֲהַ אֲנָשִׁים, לְמָה? כְּדִי שְׁלֹא יִקְרַב אָדָם לָהֶם לְהַרְעֵ לָהֶם. וַיִּשְׁלַחוּ אוֹתוֹ, לְוִיָּה עָשׂוּ לוֹ בְּכָל אָרֶץ מִצְרַיִם. אָמַר לוֹ הַקִּדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: כֶּף אֶתָּה עֲתִיד לַעֲשׂוֹת לְבָנָיו, אֶתָּה תְּלוּהָ אוֹתָם מֵאַרְצֶךָ, שְׁכָתוֹב (שְׁמוֹת יג) וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרַעֲהַ אֶת הָעַם, שְׁלוּהָ אוֹתָם מִכָּל אֲרָצוֹ.

אמר רַבִּי אֲבָא, כָּל כֶּף לְמָה הַזְּדִמָּן לְאַבְרָהָם וְלְמָה הַצְּטָרֵךְ? אֶלָּא כְּדִי לְגַדֵּל אֶת שְׁמֵם שֶׁל אֲבָרָהָם וְשָׂרָה בְּעוֹלָם, שְׁאֶפְלוּ בְּמַצְרַיִם שֶׁהֵם מְכַשְׁפֵי הָעוֹלָם, וְלֹא יִכּוֹל הִיָּה אָדָם לְהַנְצִיל מֵהֶם, הַתְּגַדֵּל אֲבָרָהָם וְהַתְּעַלָּה לְמַעְלָה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב וַיַּעַל אֲבָרָם מִמִּצְרַיִם. לְאִיזָה מְקוֹם? הַנִּגְבָּה [וַיִּמָּה זֶה הוּא וְאֶשֶׁתוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ? אֶלָּא לְהוֹדִיעַ שְׁלֹא גָזְלוּ מִמֶּנּוּ דְּבַר מֵאוֹתָן מִתְּנִינֹת שֶׁנִּתְּנָנוּ לוֹ בְּשָׁבִיל שְׂרָה שֶׁתְּהִיָּה לְמַלְךָ].

אמר רַבִּי שֶׁמֵּעוֹן, בֹּא רֵאָה, הַכֹּל הוּא סוּד שֶׁל חֲכָמָה, וְרִמְזוּ כֹּאן בְּחֲכָמָה וְהַדְּרָגוֹת שֶׁלְמִטָּה שְׁאֲבָרָהָם יֵרֵד לְעַמְקָם וַיִּדַע אוֹתָם, וְלֹא נִדְבֵק בָּהֶם, וְשָׁב לְפָנָיו רְבוּנוֹ, וְלֹא הִתְפַּתְּהָ בָּהֶם כְּאָדָם שֶׁכָּאֲשֶׁר הִגִּיעַ לְדֶרֶגָה הִיא הִתְפַּתְּהָ בְּנַחֲשׁ וְגֵרָם מוֹת לְעוֹלָם. וְלֹא הִתְפַּתְּהָ כְּמוֹ נַח, שְׁכָאֲשֶׁר יֵרֵד וְהִגִּיעַ לְדֶרֶגָה הִיא מֵה כְּתוֹב? (בראשית ט) וַיִּשְׁתַּ מִן הַיִּין וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֶהְלָה. אֶהְלָה כְּתוֹב בְּה"א.

אבל בְּאַבְרָהָם מֵה כְּתוֹב? וַיַּעַל אֲבָרָם מִמִּצְרַיִם. שְׁעָלָה וְלֹא יֵרֵד, וְשָׁב לְמִקְוֹמוֹ לְדֶרֶגָה עֲלִיוֹנָה

נתקן אלא בה. וכשנתקן בפתיחה, נעשה כסא לאור העליון הלכן ששורה על אותו האור השחר.

אחר כך כששניהם נתקנים, נעשה אותו אור לכן כסא לאור הנסתר שאינו נראה ואינו נודע מה ששורה על אותו האור הלכן, ואז האור שלם. וכך האדם שהוא שלם בכל, ואז נקרא קדוש, כמו שנאמר (תהלים טז) לקדושים אשר בארץ המה וגו'. כמו כן בסוד עליון.

בא ראה, בשעה שאברהם נכנס לארץ, נראה לו הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר לה' הנראה אליו, וקבל שם נפש ובנה מזבח לדרגה ההיא. אחר כך הלך ונסוע הנגבה, שקבל רוח. אחר כך [עד] שעלה להתדבק תוך הנשמה, אז ויבן שם מזבח לה', סתם. זו היא הנשמה שהיא נסתרת כל הנסתרים.

אחר כך ידע שצריך להצטרף ולהתעטר בדרגות, מיד – וירד אברהם מצרימה, ונצל משם, ולא התפתה תוך אותם האורות, ונצטרף ושב למקומו. כיון שירד ונצטרף, מיד – ויעל אברהם ממצרים. עלה ודאי ושב למקומו ונדבק באמונה העליונה, שכתוב הנגבה.

מבאן והלאה ידע אברהם החכמה העליונה ונדבק בקדוש ברוך הוא, ונעשה הימין של העולם. אז, ואברהם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב. כבד מאד – בצד המזרח. במקנה – בצד המערב. בכסף – מצד הדרום. בזהב – מצד הצפון.

בא רבי אלעזר ורבי אבא וכל החברים ונשקו את ידו. בכה רבי אבא ואמר, וי, כשתסתלק מן העולם, מי יאיר את אור התורה? אשרי חלקם של החברים ששומעים דברי תורה הללו מפיה.

אמר רבי שמעון, בא ראה מה כתוב. וילך למסעיו, לפקד את מקומו ודרגתו. למסעיו – למסעו כתוב, מי המסעו? זו הדרגה הראשונה שראויה לו בראשונה. כתוב כאן מסעו, וכתוב שם (מלכים א-ו) אכן שלמה מסע נבנה. והרי באנו אכן שלמה ודאי. מסע, כמו שנתבאר.

וילך למסעיו, כל אותן הדרגות, דרגה אחר דרגה, כמו שנאמר. מנגב ועד בית אל, לתקן את

בראשונה, ועולה ולא נדבקה בהן. אחר כך הולכת ומשוטטת ועולה כפי דרכה.

אותה הנפש שזוכה לעלות, נראית לפני סבר פני הימים, ונדבקה ברצון להראות בתשוקה עליונה לראות בנעם המלך ולבקר בהיכלו. וזה הוא האיש שיש לו חלק תמיד בעולם הבא.

וזו היא הנפש שהכסוף שלה כשעולה בקדוש ברוך הוא [תמיד] ולא נדבקה במינים הללו אורות האחרים, והיא הולכת אחר מין קדוש במקום [אחר מקום] שיוצאת משם. ומשום כך כתוב נפשי אויתך בלילה, כדי לרדף אחריו ולא להתפתות אחר מין אחר נכרי.

בא ראה, נפשי – זו הנפש ששולטת בלילה לרדף אחר הדרגה שלה. הרוח ביום, שכתוב נפשי אויתך בלילה, זו הנפש ששולטת בלילה. אף רוחי בקרבי אשחרך – זו הרוח ששולטת ביום.

ואם תאמר ששתי דרגות הן בפרוד – לא כך, שהרי הן דרגה אחת, והן שתיים בחבור אחד, ואחת עליונה ששולטת עליהן ונדבקה בהן והן בה [ונקראים] ונקראת נשמה. וכל הדרגות עולות בסוד החכמה. שכשמתכלים על אלו הדרגות, יסתכל האדם בחכמה העליונה, והנשמה הזו נכנסת בהם ונדבקים בה. וכשזה שולט, אז אותו האיש נקרא קדוש, שלם מן הכל. רצון אחד לקדוש ברוך הוא.

הנפ"ש היא התעוררות תחתונה, וזו סמוכה בגוף וזנה אותו, והגוף אויזו בה והיא אחוזה בגוף. אחר כך נתקנת ונעשית כסא להשרות עליה רוח בהתעוררות הנפש הזאת שנתאחזת בגוף, ככתוב (ישעיה לב) עד יערה עלינו רוח מפרום.

לאחר שמתקנים את שניהם, עתידים לקבל נשמה, שהרי הרוח נעשית כסא לנשמה להשרות עליה, והנשמה הזו היא נסתרת עליונה על הכל טמונת כל הטמונים. נמצא שיש [לה] כסא לכסא, וכסא לעליון עליהם. וכשתסתכל בדרגות, תמצא סוד החכמה בדבר הזה, והכל היא חכמה להדביק בגון הזה דברים נסתרים.

בא ראה, הנפש היא התעוררות תחתונה שנדבקה בגוף, כמו האור של המאור, שהאור התחתון שהוא שחר, נדבק בפתיחה ולא נפרד ממנה ולא

בו. פנה אלי – וכי דוד אמר פנה אלי וחנני? אלא בעבור דרגתו שהוא מתעטר בה הוא אמר. (שם פ) תנה עזך לעבדך – תנה עזך זה העז העליון, ככתוב (שמואל א-ב) ויתן עז למלכו. מי מלכו? זה מלך סתם, מלך המשיח. אף פאן לעבדך זה מלך המשיח, כמו שאמרנו מלך סתם.

והושיעה לכן אמתך – וכי לא היה בן ישי הוא, עד שאמר בשם של אמו ולא בשם של אביו? אלא הנה הקמנו, שכאשר יבא אדם לקבל דבר עליון להזכיר, צריך ללכת בדבר שהוא ודאי, ועל פן הזכיר את אמו ולא את אביו. ועוד, הנה שנינו [שהרי] שזה מלך כפי שאמרנו.

אמר רבי שמעון, בא ראה מה פתוב. ויהי ריב בין רעי מקנה אברם, רב פתוב חסר יו"ד. שרצה לוט לחזר לעבודה הזרה שעובדים יושבי הארץ, וסוף הפתוב מוכיח, שכתוב והפנעני והפרזי אז ישב בארץ. ומנין לנו שלוט חזר לסורו הרע לעבודה זרה? שכתוב ויסע לוט מקדם. מהו מקדם? מקדמונו של עולם. כתוב פאן ויסע לוט מקדם, וכתוב ויהי בנסעם מקדם. מה להלן נסיעה מקדמונו של עולם – אף פאן כן.

ביון שידע אברם שלכך נטה לבו של לוט, מיד – ויאמר אברם אל לוט וגו' הפרד נא מעלי. אינך כדאי להתחבר עמי. אז נפרד ממנו אברם ולא רצה ללכת ולהתחבר עמו, שכל מי שמתחבר לרשע, סופו ללכת אחריו ולהעניש בגללו.

מנין לנו? מיהושפט שהתחבר עם אחאב, ואלמלא זכות אבות נעניש שם, שכתוב (דברי הימים-ב יח) ויזעק יהושפט. ואז נצל, שכתוב ויסיתם אלהים ממנו, ועל פן לא רצה אברם ללכת עם לוט. ועם כל זה לא רצה לוט לחזר מסורו הרע, אלא ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן ויסע לוט מקדם. נסע מקדמונו של העולם, ולא רצה לדבק באמונה השלמה כמו אברם.

אברם ישב בארץ כנען, להדבק במקום האמונה ולדעת החכמה להדבק ברבוננו. ולוט ישב בערי הכפר ויאהל עד סדם, עם אותם הרשעים של העולם שיצאו מתוך האמונה, שכתוב ואנשי סדם רעים וחטאים לה' מאד. כל אחד נפרד לדרכו

מקומו ולחברם ביחוד שלם, שהרי מנגב ועד בית אל נמצא סוד החכמה כראוי.

אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה, אהלה בה"א. מי אהלה? זה בית אל. אכן שלמה, כמו שאמרנו. עוד רשם ואמר, אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה, שכתוב לה' הנראה אליו. ואז ויקרא שם אברם בשם ה', אז נדבק באמונה השלמה.

בא ראה, בראשונה עלה ממטה למעלה, שכתוב וירא ה' אל אברם, וכתוב לה' הנראה אליו, וזו הדרגה הראשונה כמו שאמרנו אכן שלמה [מסע נבנה, וכתוב למסעו], ואחר כך הלך ונסוע הנגבה, דרגה אחר דרגה, עד שהתעטר בדרום, חלקו וגורלו. אחר כך סתם הדבר כשעלה ואמר לה' סתם, זה העולם העליון, ומשם נסע בדרגות וירד ממעלה למטה, והכל נדבק במקומו כראוי.

וכאן כשתסתכל בדרגות, תמצא את סוד החכמה העליונה. מה כתוב? וילך למסעיו מנגב. מצד הימין, ראשית העולם העליון הנסתר העמק למעלה עד אין סוף. וירד דרגה אחר דרגה [עד] מנגב ועד בית אל, ממעלה למטה.

וכתוב ויקרא שם אברם בשם ה'. נדבק היחוד במקומו כראוי, שכתוב אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה. מה זה אשר עשה שם? שהעלה אותה ממטה למעלה, ועכשו ירד בדרגות ממעלה למטה כדי שלא תזוז מאותן הדרגות העליונות והם לא יזוזו ממנה, ויתיחד הכל ביחוד אחד כראוי.

אז התעטר אברם והיה לחלק גורלו של הקדוש ברוך הוא ודאי. אשריהם הצדיקים שמתעטרים בקדוש ברוך הוא והוא מתעטר בהם. אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא. עליהם כתוב (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, וכתוב (משלי ד) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום.

הלכו. כשהגיעו לשדה אחד ישבו. פתח רבי שמעון ואמר, (תהלים כה) פנה אלי וחנני. בפסוק הזה יש להסתכל בו, והרי בארנו אותו בכמה מקומות. אבל בפסוק הזה דברים נסתרים יש

למקום האחר, ואז שלטו שאר העמים ונתנה להם הרשות לשלט.

בא ראה, על ארץ ישראל לא שולט ממנה אחר פרט לקדוש ברוך הוא לבדו. ובשעה שחטאו ישראל והיו מקטרים לעבודה הזרה שבתוך הארץ, כביכול נדחתה השכינה ממקומה, ומושכים ומקטרים לקשר עבודה זרה לתוך השכינה, ואז נתנה להם השליטה, משום שקטרת היא קשר להתקשר, ואז שלטו שאר העמים ובטלו נביאים, וכל אותן הדרגות העליונות לא שלטו בארץ.

ולא הסירו את שליטת שאר העמים, משום שהם משכו את השכינה אליהם. ועל זה הנה בבית שני לא סרה השליטה משאר העמים, וכל שפן בגלות ששכינה בשאר העמים, המקום ששם שולטים שאר הממנים. ומשום כך כלם יונקים מן השכינה שנקרבת אליהם.

ועל זה, בזמן שישראל היו שרויים על הארץ ועובדים את עבודת הקדוש ברוך הוא, השכינה היתה צנועה ביניהם, ולא יצאה מתוך ביתה החוצה בגלוי. ומשום כך, כל אותם הנביאים שהיו באותו הזמן, לא נטלו נבואה אלא במקומה, כפי שאמרנו. ומשום כך יונה היה בורח מחוץ לארץ הקדש, כדי שלא תתגלה עליו הנבואה, ולא ילך בשליחות של הקדוש ברוך הוא.

ואם תאמר, הרי ראינו שהתגלתה השכינה בבבל, שהיא בחוץ – הנה פרשנו שכתוב (יחזקאל א) היה היתה, שהיה מה שלא היה מלפני כן מיום שנבנה בית המקדש, והנבואה ההיא היתה לשעתה. וכתוב על נהר כבר, הנהר שכבר היה מן היום שנברא העולם, והשכינה תמיד התגלתה עליו, שכתוב (בראשית ב) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד וגו' [שם האחד וגו'], וזה הוא אחד מהם.

וישם נגלתה השכינה לפי שעה שהצטרכו אותה ישראל לפי צערם, אבל בזמן אחר לא התגלתה. ומשום כך יונה, כדי שלא תשרה עליו השכינה ולא תתגלה עליו, הלך מארץ הקדש וברח. זהו שכתוב (יונה א) מלפני ה'. וכתוב כי ידעו האנשים כי מלפני ה' הוא ברח

כראוי. משום כך אשריהם החברים שמשתדלים בתורה יומם ולילה, והחברות שלהם עם הקדוש ברוך הוא, ועליהם כתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

וה' אמר אל אכרם אחרי הפרד לוט מעמו וגו'. רבי אבא פתח, (יונה א) ויקם יונה לברח תרשישה מלפני ה' וגו'. אוי למי שמסתתר מלפני הקדוש ברוך הוא, שכתוב בו (ירמיה כג) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה', והוא בא לברח מלפניו!?

אלא כתוב (שיר ג) יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה. יונתי – זו כנסת ישראל. בחגוי הסלע – זו ירושלים שהיא עולה על כל העולם. מה הסלע הוא עליון וחזק על הכל, אף ירושלים היא עליונה וחזקה על הכל. בסתר המדרגה – זה [בית המקדש] המקום שנקרא בית קדשי הקדשים, הלב של כל העולם.

ומשום כך כתוב בסתר המדרגה, משום ששם היתה השכינה נסתרת, כמו אשה שהיא צנועה לבעלה ואין יוצאת מביתה החוצה, כמו שנאמר (תהלים קכח) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך וגו'. כך כנסת ישראל אינה שורה מחוץ למקומה בסתר המדרגה אלא בזמן של הגלות שהיא בתוך הגלות. ומשום שהיא בגלות, לשאר העמים יש טובה ושלוח יתור.

בא ראה, בזמן שישראל שורים בארץ הקדושה, הכל היה מתקן כראוי, והפסא שלם עליהם, ועושים את העבודה, ובוקע האוירים של העולם. ואותה העבודה עולה למעלה במקומה, משום שהארץ לא התקנה לעבודה אלא לישראל לבדם. ומשום כך שאר העמים עובדי עכו"ם היו מתרחקים, שלא היו שולטים בה כמו עכשו, משום שלא נזונו אלא מהתמצית.

ואם תאמר, הרי ראינו כמה מלכים היו ששלטו בזמן שבית המקדש קים על העולם – בא ראה, בבית ראשון, כשטרם טמאו ישראל את הארץ, לא היו שולטים שאר העמים עובדי עכו"ם, אלא נזונו מן התמצית, ובה היו שולטים ולא כל כך. כיון שחטאו ישראל וטמאו את הארץ, אז כביכול דחו את השכינה ממקומה, והתקרבה

דָּבָר אחר בצלו חמדתי וישבתי - זה יעקב. ופריו מתוק לחכי - זה יוסף הצדיק שעשה פרות קדושים בעולם, ועל זה כתוב (בראשית לו) אלה תלדות יעקב יוסף. שכל אותם התולדות של יעקב [יוסף שהוא שעושה תולדות] [נ"א ביוסף הצדיק הם עומדים, שעושה תולדות כעין כלם] [ד"א שבטים], ומשום כך נקראו ישראל על שם אפרים, שכתוב (ירמיה לא) הבן יקיר לי אפרים וגו'.

דָּבָר אחר כתפוח בעצי היער - זה אברהם, שדומה לתפוח שמעלה ריחות, ונצטין באמונה שלמה על כל בני דורו, ונרשם אחד למעלה ונרשם אחד למטה, שכתוב אחד היה אברהם. מה הטעם היה אחד? שלא היה אחר בעולם שעלה לאמונת הקדוש ברוך הוא פרט לו. אמר לו רבי חזקיה, והרי כתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן? אמר לו, עד כעת הם לא היו בדרגות עליונות שהתעטר בהם אברהם.

אָחֵר כך אמר לו, עוד שמעתי, שלא נקרא אברהם אחד עד שהתעלה ביצחק ויעקב. פיון שהתעלה ביצחק ויעקב והיו שלשתם אבות העולם, אז נקרא אברהם אחד. ואז הוא תפוח בעולם, מצין מכל בני העולם. אמר לו, יפה אמרת. **דָּבָר** אחר, כתפוח בעצי היער - זה הקדוש ברוך הוא. פן דודי - זה הקדוש ברוך הוא. בצלו - זה הקדוש ברוך הוא. חמדתי וישבתי - ביום שנגלה הקדוש ברוך הוא על הר סיני וקבלו ישראל תורה ואמרו נעשה ונשמע (שמות כד).

וּפְרִיּוֹ מתוק לחכי - אלו דברי התורה שכתוב בהם (תהלים יט) ומתוקים מדבש ונפת צופים. דבר אחר ופריו מתוק לחכי - אלו נשמות הצדיקים שכלן פרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא ועומדות עמו למעלה.

בֵּא ראה, כל נשמות העולם שהן פרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא, כלן אחד בסוד אחד. וכשירדות לעולם, כלן נפרדות בגוונים זכר ונקבה, והן זכר ונקבה מחברות יחד.

וּבֵא וראה, תשוקת הנקבה לזכר עושה נפש, ותשוקת הזכר לנקבה עושה נפש. והרצון של תשוקת הזכר לנקבה והתדבקותו בה מוציאה

בֵּא ראה, כמו שהשכינה לא מתגלה אלא במקום הראוי לה, אף כך לא ראויה ולא מתגלה אלא באדם שראוי לה. שהרי מיום שעלה על רצונו של לוט להתהפך לסורו הרע, הסתלקה רוח הקדש מאברהם. וכשהסתלק ממנו לוט, מיד שרתה רוח הקדש במקומה. זהו שכתוב וה' אמר אל אברהם אחרי הפרד לוט מעמו וגו'.

בֵּא ראה, פיון שראה אברהם שלוט היה שב לסורו הרע, היה פוחד אברהם. אמר, אולי חס ושלום משום החברות עם זה אבדתי בגללו את החלק הקדוש שעטר אותי הקדוש ברוך הוא. פיון שנפרד ממנו, אמר לו, שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם.

כְּמוֹ מה זה מן המקום אשר אתה שם? שנדבקת בו בתחלה והתעטרת באמונה השלמה. צפנה ונגבה וקדמה וימה - אלו הם מסעיו שהיו בתחלה, שכתוב וילך למסעיו. וכתוב הלך ונסוע הנגבה - אלו הדרגות העליונות שהתעטר באמונה השלמה בתחלה.

וְאִז התבשר שלא תזוז ממנו ומבניו לעולמים, שכתוב כי את כל הארץ אשר אתה ראה. מה זה אשר אתה ראה? זו הדרגה הראשונה שהתגלתה לו, כמו שנאמר לה' הנראה אליי. ומשום כך אשר אתה ראה, משום שהדרגה הראשונה הזו נכללת מכל הדרגות וכלן נראות בה. ומשום כך כי את כל הארץ אשר אתה ראה וגו'.

רְבִי אלעזר נקלע לבית אכסניה בלוד, והיה עמו רבי חזקיה. קם בלילה לעסק בתורה. קם רבי חזקיה אליו. אמר לו רבי אלעזר, החברים נמצאים בארמון צר.

פָּתַח רבי אלעזר ואמר, (שיר ב) כתפוח בעצי היער וגו'. כתפוח - זה הקדוש ברוך הוא, שהוא נחמד ומתעטר בגונוי מכל שאר האילנות שאין מי שדומה לו. רשום הוא מן הכל, רשום הוא שאין אחר כמותו. משום כך בצלו חמדתי. בצלו ולא בצל של אחר. בצלו ולא בצל של שאר הממנים. חמדתי - מתי? מן היום שהיה אברהם בעולם, שהוא נחמד ואהב את הקדוש ברוך הוא באהבה, כמו שנאמר (ישעיה מא) אברהם אהבי. ופריו מתוק לחכי - זה הוא יצחק, שהוא פרי קדוש.

אמר רבי חזקיה, כף שמעתי, שכתוב (הושע יד) ממני פריך נמצא. הקדוש ברוך הוא אמר לכנסת ישראל, ודאי ממני פריך נמצא. לא כתוב פריי נמצא, אלא פריך. אותה תשוקת הנקבה שעושה נפש ונכללת בכח הזכר, ונכללת נפש בנפש, ונעשות אחת כוללת זו בזו, כפי שאמרנו. לאחר מכן נמצאים שניהם בעולם, ודאי בכח הזכר נמצא פרי הנקבה.

דבר אחר, בתשוקת הנקבה נמצא פרי הזכר, שאם לא תשוקת הנקבה לזכר, לא נעשו פרות לעולמים. זהו שכתוב ממני פריך נמצא.

ויחי בימי אמרפל מלך שנער וגו'. רבי יוסי פתח, (ישעיה מא) מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו וגו'. את הפסוק הזה בארו החברים. אבל הפסוק הזה הוא בסוד של החכמה, שהרי שנינו, שבעה רקיעים עשה הקדוש ברוך הוא למעלה, וכלם להודיע את כבוד הקדוש ברוך הוא, וכלם עומדים להודיע את סוד האמונה העליונה.

❦ סדר הלימוד ליום כו תשרי [יום 26 בשנה] ❦

אברהם. צדק יקראהו לרגלו - נ"א זו שרה. ד"א צדק יקראהו לרגלו וגו' זה הוא הרקיע התחתון של כל הרקיעים שנעשה ים.

יתן לפניו גוים, מי זה? הוא הרקיע התחתון שאמרנו, שעושה נקמות ומפיל שונאים. ובזה השתבח דוד ואמר (תהלים יח) ואיבי נתתה לי ערף ומשנאי אצמיתם. (ישעיה מא) יתן לפניו גוים - אלו הם העמים שהיה אברהם רודף אחריהם, והקדוש ברוך הוא היה הורג אותם. [ומלכים ירד, (מה זה ירד? אלא) אלו המלכים שממנים למעלה עליהם. יתן לפניו גוים - אלו העמים שלמטה] ומלכים ירד - אלו הממנים הגדולים שלמעלה. שכאשר הקדוש ברוך הוא עושה דין בעולם [ד"א בעם], הוא עושה דין בכל, במעלה ובמטה.

ירדפם יעבור שלום ארץ ברגליו לא יבוא, (ישעיה מא ג). ירדפם - זה אברהם, שאברהם היה רודף אותם, והקדוש ברוך הוא היה עובר לפניו והורג אותם, שכתוב יעבור שלום. זה הקדוש ברוך הוא שנקרא שלום.

נפש, וכולל תשוקת [תשוקתו] הנקבה ונוטל אותה. ונכללת התשוקה התחתונה בתשוקה שלמעלה, ונעשית רצון אחד בלי פרוד.

ואז [נוטל] כולל הכל נקבה, ומתעברת מן הזכר, והתשוקות של שניהם נדבקות יחד, ועל כן הכל כלול זה עם זה. וכשהנשמות יוצאות, הן יוצאות יחד זכר ונקבה. אחר כך, כיון שיורדות, נפרדות זו לצד זה וזו לצד זה, והקדוש ברוך הוא מזוג אותן אחר כך. והזוג לא נתן לאחר, אלא לקדוש ברוך הוא לבדו, שהוא יודע את זווגם לחבר אותם פראוי.

אשרי האיש שזוכה במעשיו והולך בדרך האמת כדי שתתחבר נפש בנפש כמו שהיה בתחלה. שהרי אם הוא זוכה במעשיו, זהו אדם שלם פראוי. ומשום כך כתוב ופריו מתוק לחכי, שהוא בתקון מברך שיתברך ממנו העולם, משום שהכל תלוי במעשי האדם אם זוכה ואם לא זוכה.

בא ראה, יש רקיע עליון נסתר למעלה מאותם השבעה, וזה הוא הרקיע שמנהיגם ומאיר לכלם, וזה אינו נודע, ועומד בשאלה שלא ידועה, משום שהוא נסתר ועמק, וכלם תמהים עליו. ומשום כך נקרא מ"י, כמו שפרשנו שכתוב (איוב לח) מבטן מי יצא הקרח, ונאמר. וזה הוא הרקיע העליון שעומד על כל אותם השבעה.

ויש למטה רקיע שהוא תחתון מכלם ולא מאיר. ומשום שהוא תחתון שלא מאיר, אותו הרקיע שעליהם מתחבר עמו, ושתי האותיות הללו הוא כוללם בתוכו, ונקרא ים, שאותו הרקיע העליון שנקרא מ"י.

משום שכל אותם הרקיעים האחרים נעשים נחלים ונכנסים אליו, ואז הוא הים העליון, ועושה פרות ודגים למיניהם. ועל זה אמר דוד (תהלים קד) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדלות.

ועל זה כתוב (ישעיה מא) מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו. מי העיר ממזרח - זה

שְׁעַבְדִּי כָּל הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁהִנֵּה נִחְשָׁף לְפָנָיו וְלֹא מְאִיר. עֶבֶד לוֹ כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא.

לְבַקֵּר רָאָה שֶׁהִלְכָה הַחֲשֵׁכָה וְהֵאִיר צַד הַמְזֻרָח. אָמַר, וְדָאֵי כָּל אֱלוֹי יֵשׁ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ וְשִׁלִּיט שְׁמִנְהִיג אוֹתָם. כִּיּוֹן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת תְּשׁוּקָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֱלִיּוֹ, אֲזַי הִתְגַּלָּה אֱלִיּוֹ וְדִבֵּר עִמּוֹ, שֶׁכְּתוּב צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ, שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ וְהִתְגַּלָּה עֲלָיו.

רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח, (שם מה) דִּבֵּר צֶדֶק מְגִיד מִיִּשְׂרָאֵל. כָּל דְּבָרֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵם אֲמַת וְעוֹשֵׂה מִיִּשְׂרָאֵל. בְּמָה הוּא עוֹשֵׂה מִיִּשְׂרָאֵל? מִשׁוֹם שֶׁכָּפְאָשׁר בְּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, לֹא הָיָה עוֹמֵד, וְהָיָה מִתְמוּטָט לְכָאן וּלְכָאן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם: מָה לָךְ שֶׁאַתָּה מִתְמוּטָט? אָמַר לוֹ: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵינִי יָכוֹל לְעִמֵּד, שְׂאִין בִּי יְסוּד עַל מָה שֶׁאַתָּה עוֹשֵׂה. אָמַר לוֹ: הֲרֵי אֲנִי עֹתִיד לְהַעֲמִיד בְּךָ צְדִיק אֶחָד שֶׁהוּא אַבְרָהָם שִׂיֵּאֱהָב אוֹתִי. מִיָּד עֵמֵד הָעוֹלָם בְּקִיּוּמוֹ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (בראשית ב) אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם. אֵל תִּקְרֵי בְּהַבְרָאָם אֱלֹהֵי בְּאַבְרָהָם. בְּאַבְרָהָם מִתְקִים הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, (ישעיה מה) מְגִיד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהִנֵּה הִשִּׁיב הָעוֹלָם לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אוֹתוֹ אַבְרָהָם עֹתִיד הוּא שִׁיֵּצְאוּ מִמֶּנִּי בָנִים שִׁיִּחְרִיבוּ אֶת הַמְּקִדָּשׁ וְיִשְׂרְפוּ אֶת הַתּוֹרָה. [נ"א לְצִאת מִמֶּנּוּ יִשְׁמְעָאֵל. אָמַר לוֹ: הִנֵּה יִצְחָק! אָמַר לוֹ: עֹתִיד לְצִאת מִמֶּנּוּ עֵשׂוֹ הַרְשָׁע שִׁיִּחְרִיב אֶת בֵּית הַמְּקִדָּשׁ וְיִשְׂרָף הַתּוֹרָה.] אָמַר לוֹ: עֹתִיד אָדָם אֶחָד לְצִאת מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא יִעֲקֹב, וְיִצְאוּ מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי שְׁבָטִים כֻּלָּם צְדִיקִים. מִיָּד הִתְקִים הָעוֹלָם בְּשִׁבְלוֹ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב מְגִיד מִיִּשְׂרָאֵל.

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, הֲרֵי הָעֲרֵנוּ, וְיִדְבֹר, וְיִגֵּד, וְיֵאמֵר - כֻּלָּם לְטַעֲמָם מִתְפָּרְשִׁים. וְיִדְבֹר הוּא בְּגִלוּי, דְּרָגָה חִיצוֹנָה, שֶׁאֵינָה דְּרָגָה פְּנִימִית כְּמוֹ אוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת. וְזֶהוּ דִּבְרַי צֶדֶק. וְיִגֵּד, הוּא רִמּוֹ לְדְרָגָה פְּנִימִית עֲלִיוֹנָה שֶׁשׁוֹלְטָת עַל הַדְּבֹר, וְזֶהוּ מְגִיד מִיִּשְׂרָאֵל. מִי הַמִּיִּשְׂרָאֵלִים? זֶה הַדְּרָגָה הָעֲלִיוֹנָה שִׁיעֲקֹב שְׂרוּי בָּהּ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (תהלים צט) אֲתָה כּוֹנֵנָת מִיִּשְׂרָאֵל. וּמִשׁוֹם כֶּךָ כְּתוּב מְגִיד וְלֹא כְּתוּב דּוֹבֵר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְהֲרֵי כְּתוּב (דברים ד) וְיִגֵּד לְכֶם אֶת בְּרִיתוֹ? אָמַר לוֹ, כֶּךָ הוּא וְדָאֵי, הִיא הַדְּרָגָה

אַרְחַ בְּרַגְלֵיו לֹא יָבוֹא, וְכִי עוֹלָה עַל דַּעְתָּךְ שֶׁאַבְרָהָם הָיָה הוֹלֵךְ בְּתוֹךְ הָעֲנָנִים אוֹ בְּתוֹךְ סוּסִים וּמְרַכְבוֹת? אֲלֵא אַרְחַ בְּרַגְלֵיו לֹא יָבוֹא, שֶׁלֹּא הָיָה הוֹלֵךְ לְפָנָי אַבְרָהָם לֹא מִלְּאָף וְלֹא שְׁלִיחַ, אֲלֵא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָדוּ, שֶׁכְּתוּב אַרְחַ בְּרַגְלָיו. מִי זֶה רַגְלָיו? אֱלוֹ הַמְּלֹאכִים שֶׁתַּחְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יד) וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא וְגו'.

דְּבָר אַחַר מִי הָעִיר מְמֻזְרָח - בֵּא רָאָה, בְּשַׁעַה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָעִיר אֶת הָעוֹלָם לְהִבִּיא אֶת אַבְרָהָם וּלְקַרֵּב אוֹתוֹ אֱלִיּוֹ, הַהִתְעוֹרְרוֹת הַזֹּאת מִשׁוֹם שֶׁעֲתִיד הָיָה לְצִאת מִמֶּנּוּ יִעֲקֹב וְלְהַעֲמִיד שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי שְׁבָטִים כֻּלָּם צְדִיקִים לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה תְּמִיד קוֹרֵא לוֹ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מא) קְרָא הַדְּרוֹת מְרֹאֵשׁ. וּמִשׁוֹם כֶּךָ, צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ וְדָאֵי. לְרַגְלוֹ - לְהַתְחַבֵּר בּוֹ בְּעִבּוּדָתוֹ וּלְקַרֵּב אוֹתוֹ אֱלִיּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יא) הָעַם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיךָ.

דְּבָר אַחַר מִי הָעִיר מְמֻזְרָח - שֶׁמִּשְׁם רֵאשִׁית הָאוֹר לְהֵאִיר. מִשׁוֹם שֶׁהִדְרוֹם, אוֹתוֹ הַחֲזֵק שֶׁל הָאוֹר שֶׁלוֹ הוּא מִן הַמְזֻרָח. וְעַל כֵּן, מִי הָעִיר - אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הִדְרוֹם. מְמֻזְרָח - מִשׁוֹם שֶׁהוּא נוֹסֵעַ וְנִזּוֹן בְּרֵאשׁוֹנָה, וְתִשׁוּקָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַרְקִיעַ הָעֲלִיוֹן לְתַת לְמְזֻרָח.

צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ - זֶה הַמְעַרְב, שֶׁהוּא תְּמִיד קוֹרֵא לוֹ וְלֹא שׁוֹקֵט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פג) אֱלֹהִים אֵל דְּמִי לָךְ אֵל תַּחֲרַשׁ וְאֵל תִּשְׁקֹט אֵל, מִשׁוֹם שֶׁהַמְעַרְב תְּמִיד מִתְעוֹרֵר אֱלִיּוֹ. יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמְלָכִים יָרֵד, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ מְקַבֵּל אֶת הַחֲזֵק לְהַכְנִיעַ אֶת כָּל אוֹתָם הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, (ישעיה מא) מִי הָעִיר מְמֻזְרָח - זֶה אַבְרָהָם, שֶׁלֹּא נָטַל הַתְּעוֹרְרוֹת אֶל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲלֵא מְמֻזְרָח. מִשׁוֹם שֶׁרָאָה אֶת הַשָּׁמַשׁ שִׁיּוֹצֵאת בְּבִקְרַם מְצַד הַמְזֻרָח, נָטַל הַתְּעוֹרְרוֹת לְנַפְשׁוֹ שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אָמַר, זֶה הוּא הַמְּלָךְ שֶׁבָּרָא אוֹתִי. עֶבֶד לוֹ כָּל הַיּוֹם הַהוּא. לְעַרְב רָאָה הַשָּׁמַשׁ שֶׁנֶּאֱסַף [וְהִלְכָנָה יוֹצֵאת] וְהִלְכָנָה מְאִירָה. אָמַר, זֶה הוּא וְדָאֵי שֶׁשׁוֹלֵט עַל אוֹתָהּ הָעִבּוּדָה

סוכו וגו'. בא ראה, כשעלה ברצון הקדוש ברוך הוא לכרא את העולם, הוציא שלהבת אחת של המאור של הניצוץ הקשה, ונשף רוח ברוח חשוכה ושוּרַפַת. והוציא מתוך צדדי התהום טפה אחת, וחבר אותם יחד, וכרא בהם את העולם.

אוֹתָהּ השלהבת עלתה והתעטרה בשמאל, ואותה הטפה עלתה והתעטרה בימין. עלו אחד עם אחד, החליפו מקומות, זה לצד זה וזה לצד זה. זה שירד עלה, וזה שעלה ירד. נקשרו זה עם זה ויצאה מביניהם רוח שלמה, ואז אותם שני הצדדים נעשו אחד, ונתנה ביניהם [הרוח] והתעטרו האחד עם האחד. ואז נמצא שלום למעלה ושלום למטה, והדרגה התקימה.

הַתְּעַטְרָה ה"א עם וא"ו, וא"ו עם ה"א, ואז עלתה ה"א ונקשרה בקשר שלם. ואז ומלכי צדק מלך שלם. מלך שלם הוא ודאי מלך ששולט בשלמות. מתי הוא מלך שלם? ביום הכפורים, כשכל הפנים מאירות.

דָּבָר אחר מלכי צדק מלך שלם, אמר רבי שמעון, רצה הקדוש ברוך הוא להוציא כהנה משם, כמו שנאמר ברוך אברם לאל עליון. פיון שהקדים ברכת אברהם לברכת רבנו, אמר לו אברהם: וכי מקדימים ברכת העבד לברכת רבו? מיד נתנה הפהנה לאברהם, שכתוב (תהלים קי) [נאם ה' לאדני שב לימיני. וכתוב אחריו, נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. שכתוב והוא כהן לאל עליון, ואין זרעו כהן].

דָּבָר אחר ומלכי צדק – זה העולם האחרון. מלך שלם – זה העולם העליון. שהתעטר אחד עם אחד בלי פרווד שני עולמות יחד, ואפלו העולם התחתון הוא הכל, והוא דבר אחד. הוציא לחם ויין – שבו שני אלו. והוא כהן לאל עליון – משמש עולם נגד עולם. והוא כהן – זה הימין. לאל עליון – העולם העליון, ומשום כך צריך הפהן לברך את העולם.

בֵּא ראה, הברכות נוטל העולם התחתון הזה, כשמתחבר עם הכהן הגדול, ואז ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון. כך זה ודאי. כמו כן צריך הכהן למטה לקשר קשרים ולברך את המקום

ששולט על התחתונה שהיא דבר צדק, והכל [בה] הוא [נ"א לשותל הפרי] להתבונן [יש] כאן. בא ראה, שאף על גב שהדבור הוא תחתון, אל תאמר שאינו עליון, אלא ודאי הדבור הוא מלא מן הכל והוא דרגה עליונה, וסימן לדבר – (שם לב) כי לא דבר רק הוא מכאן.

רַבִּי אלעזר היה הולך לבית חמיו, והיו עמו רבי חייא ורבי יוסי ורבי חזקיה. אמר רבי אלעזר, הנה ראיתי שהתעוררות של מעלה אינה אלא כשמתעורר למטה, שהרי ההתעוררות של מעלה תלויה בתשוקה של מטה [הדבר].

פָּתַח ואמר, (תהלים פג) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל. זו היא ההתעוררות של מטה כדי לשלט. אמר דוד, אלהים אל דמי לך, להעיר אל העליון ולהתחבר אל הימין. מה הטעם? משום (שם) כי הנה אויביך יהמיון וגו'. [וכתוב] כי נועצו לב יחדו עליך ברית יכרתו. ומשום כך, אלהים אל דמי לך להעיר כלפי מעלה, שהרי אז מתעורר הימין וקושר אותה עמה. וכאשר נקשרת בימין, אז נשברים השונאים, שכתוב (שמות טו) 'מינה ה' נאדרי בכח ימינה ה' תרעץ אויב.

וּבֵא וראה, בשעה שהתחברו כל אותם המלכים להלחם בקרב על אברהם, התיעצו להעבירו מן העולם, וכיון ששלטו בלוט בן אחיו של אברהם, מיד הלכו, שכתוב ויקחו את לוט ואת רכשו בן אחי אברם וילכו. מה הטעם? משום שדמותו של לוט היתה דומה לאברהם, ומשום כך וילכו, שכל אותו הקרב היה בשבילו.

מָה הטעם? משום שאברהם היה מוציא את בני העולם מעבודה זרה ומכניס אותם לעבודת הקדוש ברוך הוא. ועוד, הקדוש ברוך הוא העיר אותם בעולם כדי לגדל את שמו של אברהם בעולם ולקרב אותו לעבודתו. וסוד הדבר – פיון שאברהם התעורר לרדף אחריהם, אז אלהים אל דמי לך, עד שהכל נקשר לאברהם. וכשהכל נקשר לאברהם, אז נשברו כל המלכים מלפניו, כמו שאמרנו, שכתוב 'מינה ה' תרעץ אויב וגו'.

וּמִלְכֵי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין. רבי שמעון פתח ואמר, (תהלים עו) ויהי בשלם

בְּסִינִי. וְאֶחָד כְּשִׁפְרָא אֶת הָעוֹלָם, שְׁכַתּוֹב (ישעיה מה) אֲנֹכִי עֲשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בְּרָאתִי. הוּא כְּדִי לְהִרְאוֹת שְׂאִין פְּרוּד בֵּין מַעְלָה וּמַטָּה.

מַחָה פִּשְׁעֵיךָ, לֹא כְּתוּב מֵעֵבִיר פִּשְׁעֵיךָ אֲלֵא מוֹחָה, כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְרָאוּ לְעוֹלָמִים. לְמַעֲנִי, מַה זֶה לְמַעֲנִי? מִשּׁוֹם אוֹתָם הִרְחַמְתָּ שְׁתּוֹלִיִּים בִּי, שְׁכַתּוֹב (דברים ד) כִּי אֵל רַחוּם ה' אֱלֹהֶיךָ וְגו'.

דָּבָר אַחַר מַחָה פִּשְׁעֵיךָ לְמַעֲנִי - בֵּא רְאָה, הִרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם עוֹשִׂים פָּגָם לְמַעְלָה, שְׁכַתּוֹב אוֹתָם חֲטָאִים עוֹלִים, רַחֲמִים וְאוֹר עֲלִיּוֹן וַיִּנְיֶקֶת הַבְּרָכוֹת לֹא יוֹרְדוֹת לְמַטָּה, וְהַדְּרָגָה הַזֹּאת אֵינָה נוֹטֶלֶת בְּרָכוֹת שֶׁלְמַעְלָה לְהַנִּיךְ לְמַטָּה. וּמִשּׁוֹם כֶּף לְמַעֲנִי, כְּדִי שֶׁלֹּא יִמְנְעוּ בְּרָכוֹת לְהַנִּיךְ [לו] לְכָל. כְּמוֹ כֵן, (שם לב) רְאוּ עֵתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא. לְהִרְאוֹת שְׂאִין פְּרוּד בֵּין מַעְלָה וּמַטָּה, כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאָר.

בֵּא רְאָה, כְּמוֹ זֶה כְּשֶׁנִּמְצְאִים צְדִיקִים בְּעוֹלָם, מִתְעוֹרְרוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת. פִּיּוֹן שְׂבָא אֲבָרְהָם, הַתְּעוֹרְרוּ בְּרָכוֹת לְעוֹלָם, שְׁכַתּוֹב וְאֲבָרְכֶךָ וְהָיָה בְּרָכָה. מַה זֶה וְהָיָה בְּרָכָה? רִמְזוּ שִׁימְצְאוּ בְּגִלְלוֹ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּמַטָּה, שְׁכַתּוֹב וּנְבָרְכוּ בְךָ וְגו', וְכַתּוּב וְאֲבָרְכָה מִבְּרַכֶּיךָ.

בֵּא יִצְחָק וְהוֹדִיעַ לְכָל שֵׁישׁ דִּין וַיֵּשׁ דִּין לְמַעְלָה לְהַפְרֵעַ מִן הַרְשָׁעִים, וְהוּא עוֹרֵר אֶת הַדִּין בְּעוֹלָם כְּדִי שִׁיירָאוּ מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בֵּא יַעֲקֹב וְעוֹרֵר רַחֲמִים בְּעוֹלָם, וְהַשְּׁלִים אֶת הָאֲמוּנָה בְּעוֹלָם כְּרָאוּי.

בְּיָמֵי אֲבָרְהָם מַה פְּתוּב? וּמִלְכֵי צֶדֶק מִלֶּךְ שָׁלֵם. שֶׁהַתְּעוֹרֵר הַכֹּסֵא בְּמִקוּמוֹ, וְאֵז נִמְצָא מִלֶּךְ שָׁלֵם לֹלָא פָּגָם כָּלֵל. הוֹצִיא לְחֵם וַיִּיָּן - שֶׁהוֹצִיא מְזוֹנוֹת וּבְרָכוֹת לְעוֹלָמוֹת כָּלֵם כְּרָאוּי. הוֹצִיא לְחֵם וַיִּיָּן - שֶׁלֹּא יִמְנְעוּ הַבְּרָכוֹת מִכָּל הָעוֹלָמוֹת. הוֹצִיא - כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא תוֹצֵא הָאֶרֶץ, מִהַדְּרָגוֹת שֶׁלְמַעְלָה מוֹצִיא מְזוֹנוֹת וּבְרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

וְהוּא כֹּהֵן לְאֵל עֲלִיּוֹן - שֶׁהַכֹּל נִמְצָא בְּשִׁלְמוֹת עֲלִיּוֹנָה כְּרָאוּי. לְהִרְאוֹת, כְּמוֹ שֶׁהִרְשָׁעִים עוֹשִׂים פָּגָם בְּעוֹלָם וּמוֹנְעִים בְּרָכוֹת, כֶּף גַּם בְּשִׁבִיל הַצְדִּיקִים בָּאוֹת בְּרָכוֹת לְעוֹלָם, וּבְגִלְלוֹם מִתְבָּרְכִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

הַזֶּה, כְּדִי שִׁיִּתְקַשֵּׁר הַיָּמִין לְקֶשֶׁר שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יַחַד. בְּרוּךְ אֲבָרָם - סוּד הַדְּבָר הוּא תְּקוּן הַבְּרָכוֹת.

בְּרוּךְ אֲבָרָם - כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, בְּרוּךְ אַתָּה. לְאֵל עֲלִיּוֹן - ה' אֱלֹהֵינוּ. קִנְיָה שָׁמַיִם וְאֶרֶץ - מִלֶּךְ הָעוֹלָם. וְהַפְּסוּק הַזֶּה הוּא סוּד הַבְּרָכוֹת. [וּמִשּׁוֹם כֶּף] וַיִּבְרָכֵהוּ - מִמַּטָּה לְמַעְלָה. וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן [אֲשֶׁר מִגֵּן צְרִיף בִּידֶךָ], וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן - מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וַיִּתֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכָּל - לְהַתְּדַבֵּק בְּמִקוּם שֶׁהִקְשֵׁר נִקְשֵׁר לְמַטָּה.

בְּעוֹרָם הוֹלְכִים פָּגַשׁ בָּהֶם רַבִּי יִיסָא וַיהוּדִי אֶחָד עָמוּ. וְהָיָה אוֹתוֹ הַיְהוּדִי אוֹמֵר, (שם כה) לְדוֹד אֵלֶיךָ ה' נִפְשִׁי אֲשָׂא. לְדוֹד, וְכִי לְמָה לֹא כְּתוּב מְזִמּוֹר לְדוֹד אוֹ לְדוֹד מְזִמּוֹר? אֲלֵא בְּשִׁבִיל דְּרָגְתוֹ אָמַר דְּוֹד אֶת הַתְּשַׁבַּחַת שֶׁאֲמַר בְּשִׁבִילוֹ. אֵלֶיךָ ה' נִפְשִׁי אֲשָׂא, אֵלֶיךָ ה' לְמַעְלָה. נִפְשִׁי, מִי זֶה נִפְשִׁי? [אֲשָׂא] זֶה דְּוֹד, [הוּא] הַדְּרָגָה הַרְאִשׁוֹנָה שֶׁאֲמַרְנוּ. אֲשָׂא - אַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא (שם קכא) אֲשָׂא עֵינֵי אֵל הַקְּרִים. מִשּׁוֹם שֶׁדוֹד הָיָה מִשְׁתַּדֵּל כָּל יָמָיו לְהַעֲלוֹת אֶת דְּרָגְתוֹ לְהַתְּעוֹרֵר לְמַעְלָה וּלְהַתְּקַשֵּׁר שֶׁם בְּקֶשֶׁר שָׁלֵם כְּרָאוּי.

כְּמוֹ כֵּן (שם קג) לְדוֹד בְּרַכִּי נִפְשִׁי אֶת ה'. מִשּׁוֹם דְּרָגְתוֹ אָמַר. וּמָה אָמַר בְּרַכִּי נִפְשִׁי אֶת ה'? אֶת - לְהַתְּקַשֵּׁר בְּקֶשֶׁר לְמַעְלָה. וְכָל קְרִבִי, מִי הֵם קְרִבִי? אֵלוּ שְׂאֵר חַיּוֹת הַשְּׂדֵה שֶׁנִּקְרְאוֹת קְרִבִּים, כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא (שיר ה) וּמַעֲי הֵמוּ עָלָיו. דְּבָר אַחַר בְּרַכִּי נִפְשִׁי - בְּשִׁבִילוֹ הוּא אָמַר. אֶת ה' - זֶה שִׁלְמוֹת הַכֹּל. אֶת ה' - הַכֹּלֵל שֶׁל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי יִיסָא, רְאִיתִי אוֹתָךְ שְׁבָאתָ עִם הַשְּׂכִינָה וְהַתְּחַבְּרָתָהּ. אָמַר לוֹ, כֶּף זֶה וּדְאִי. וְשִׁלַּשׁ פְּרָסְאוֹת שֶׁהִלְכְתִי עִמָּה וְאֲמַרְהָ לִי כְּמָה דְבָרִים מְעֻלִּים, וְאֲנִי שְׁמַרְתִּי אוֹתָם לְיוֹם הַזֶּה, וְלֹא יִדְעָתִי שֶׁהוּא הַמְּאוֹר שֶׁמֵאִיר כְּמוֹ שֶׁרְאִיתִי כְּעַתָּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְיְהוּדִי הַהוּא, מַה שְּׁמַךְ? אָמַר לוֹ, יוֹעֶזֶר. אָמַר לוֹ, יוֹעֶזֶר וְאֶלְעָזָר [דְּבָר אֶחָד] יוֹשְׁבִים יַחַד. יֵשְׁבוּ עַל סִלְעַ אֶחָד בְּשְׂדֵה הַהוּא. פִּתַּח אוֹתוֹ הַיְהוּדִי וְאָמַר, (ישעיה מג) אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מַחָה פִּשְׁעֵיךָ לְמַעֲנִי וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֵּר. מַה הַטַּעַם פְּעֻמִּים אֲנֹכִי אֲנֹכִי?

אֲלֵא אֶחָד בְּסִינִי, וְאֶחָד בְּשַׁעָה שְׁבָרָא אֶת הָעוֹלָם, שְׁכַתּוֹב (שמות כ) אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ. זֶה הוּא

הברכות שלמעלה אינן שורות על שלחן ריק ולא במקום ריק. מה כתוב? ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוף שמן. מה זה אסוף? אלא אמרה לו, השעור של השמן הזה אינו אלא כדי משיחת אצבע קטנה.

אמר לה, נחמתני, שהרי לא ידעתי איך ישרו הברכות שלמעלה במקום ריק, אבל עכשו שיש לך שמן, זהו מקום שימצאו בו ברכות. מנין לנו? שכתוב (תהלים קלג) כשמן הטוב וגו'. ובסופו מה כתוב? (שם) כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. ובמקום הזה שורות הברכות. [ונתבאר].

ואם תאמר, (שם) כטל חרמון שירד על הררי ציון, ולא כתוב שמן אלא טל? אלא הוא שמן והוא טל. אותו הטל הוא שהטיל הקדוש ברוך הוא מהשמן העליון. שאותו השמן יוצא לצד הימין.

שנים הם - יין ושמן, והלכו לשני צדדים - היין לצד שמאל, והשמן לצד ימין. ומצד הימין יוצאות ברכות לעולם, ומשם נמשחת המלכות הקדושה. ומשום שהשמן היה נתקן למטה בראשונה, השמן מזמן למעלה הרקת הברכות.

בא ראה, מההתעוררות של השמן הזה שלמעלה בא להריק על דוד ושלמה להתברך [על] בנו. מנין לנו? שכתוב ויעמד השמן. כתוב כאן ויעמד, וכתוב שם (ישעיה יא) שרש ישי אשר עמד לגס עמים.

בא ראה, משלחן של לחם הפנים, שמשם יוצאות הברכות ומזון לעולם, לא צריך שימצא ריק אפלו רגע אחד, כדי שלא יסתלקו משם הברכות. אף כך לא מברכים על שלחן ריק, שהרי הברכות שלמעלה אין שורות על שלחן ריק.

בא ראה מה כתוב, אני לדודי ועלי תשוקתו. אני לדודי בתחלה, ואחר כך ועלי תשוקתו. אני לדודי לתקן לו מקום בתחלה, ואחר כך ועלי תשוקתו. דבר אחר אני לדודי, שהרי שנינו ששכינה לא נמצאת עם הרשעים. כיון שבא האדם להטהר ולהתקרב לקדוש ברוך הוא, אז השכינה שורה עליו. זהו שכתוב אני לדודי - בהתחלה, ועלי תשוקתו - לאחר מכן. בא האדם להטהר - מטהרים אותו.

ויפתן לו מעשר מכל, מה זה מעשר מכל? מאותם הברכות שיוצאות מכל, משום שהוא המקום שכל הברכות שירדות לעולם יוצאות משם. דבר אחר ויפתן לו מעשר מכל - הקדוש ברוך הוא נתן לו מעשר, ומה הוא? זו הדרגה שכל פתחי האמונה והברכות של העולם עומדות בה, והיא מעשר, והיא אחת מעשרה, והיא עשרה ממאה. מכאן והלאה נכנס אברהם בקיום שלמעלה כראוי.

אמר לו רבי אלעזר, יפה אמרת. אמר לו רבי אלעזר, מה מעשיך? אמר לו, מלמד תינוקות במקומי. כעת בא רבי יוסי מכפר חנין לעיר, וסלקו אותם מאצלי, והושיבו אותם אצלו. והיו נותנים לי כל בני העיר שכר כמו אותו הזמן שהתינוקות היו אצלי, והסתכלתי בעצמי שלא ראוי לי להנות מהם בחנם, והשכרתי עצמי עם החכם [ההוא] הזה. אמר רבי אלעזר, כאן צריך את הברכות של אבא.

קמו. הלכו לפני רבי שמעון [אחר כך], והיה יושב ולומד כל יום לפני רבי שמעון. ויום אחד היה עסוק בנטילת ידים לפניו. אמר, כל מי שלא נוטל ידיו כראוי, אף על גב שנענש למעלה - נענש למטה. ומה ענשו למטה? שגורם לעצמו עני. כמו שענשו כך - כך זוכה מי שנוטל ידיו כראוי, שגורם לעצמו ברכות שלמעלה, ששורות הברכות על ידו כראוי ומתברך בעשר.

אחר כך הקדים רבי שמעון, וראה אותו שנוטל ידיו במים, ונוטל ידיו בשעור רב של מים. אמר רבי שמעון, מלא ידיו מברכותיך. וכך היה. מאותו היום והלאה התעשר ומצא אוצר, והיה עוסק בתורה ונותן מזון לעניים כל יום, והיה שמח עמם, ומסביר להם בפנים מאירות. קרא עליו רבי שמעון, (ישעיה מא) ואתה תגיל בה' בקדוש וגו'.

אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברהם וגו'. רבי יהודה פתח, (שיר ז) אני לדודי ועלי תשוקתו. הרי פרשה, אבל בהתעוררות שלמטה תמצא ההתעוררות שלמעלה, שהרי אין מתעורר למעלה עד שמתעורר למטה, והברכות שלמעלה לא נמצאות אלא במה שיש בו ממש, ואינו ריקן. **מנין** לנו? מאשת עובדיהו שאמר לה אלישע (מלכים-ב ד) הגידי לי מה יש לך בבית. שהרי

בא ראה, אחר הדברים האלה שאברהם רדף אחר המלכים הללו והרג אותם הקדוש ברוך הוא, היה אברהם תוהה. אמר, אולי חס וחלילה גרעתי אותו השקר שהייתי מחזיר בני אדם אל הקדוש ברוך הוא, ואחזתי בהם לקרב אותם אליו, וכעת נהרגו אנשים על ידי. מיד אמר לו הקדוש ברוך הוא, אל תירא אברהם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד וגו'. שקר קבלת עליהם, שהרי כלם לא יזכו לעולמים.

בא ראה, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, לא נברא אלא על הברית, כמו שנאמר ב"א שי"ת, ברא אלהים. והינו [ברית] שעל הברית קיים הקדוש ברוך הוא את העולם, וכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. שהרי הברית היא הקשר שהיום והלילה לא נפרדים.

אמר רבי אלעזר, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, על תנאי היה: שפאשר יבאו ישראל, אם יקבלו את התורה – יפה, ואם לא – הריני מחזירכם לתהו ובהו. והעולם לא התקיים עד שעמדו ישראל על הר סיני וקבלו תורה, ואז התקיים העולם.

ומאותו היום והלאה, הקדוש ברוך הוא בורא עולמות, ומי הם? זווגי בני האדם. שהרי מאותו הזמן הקדוש ברוך הוא מזוג זווגים ואומר: בת פלוני לפלוני. ואלו הם העולמות שהוא בורא. בא ראה, אנכי מגן לך, אנכי – זו היא הדרגה הראשונה שנאחז בה בתחלה.

סתרי תורה

אחר הדברים האלה וגו' – אלו דברי תורה, שכתוב (דברים ה) את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם. מה להלן דברי תורה – אף כאן דברי תורה. אחר שהשתדל אדם בעולם הזה בדברים האלה, הקדוש ברוך הוא מבשר לו ומקדים לנשמה שלום [בשורות טובות], זהו שכתוב אל תירא אברהם אנכי מגן לך, מפל המינים הרעים של הגיהנם.

שכרך הרבה מאד, משום שכל מי שמשתדל בתורה בעולם הזה, זוכה ונוחל ירשת נחלה בעולם הבא, ככתוב (משלי ח) להנחיל אהבי יש. מה זה י"ש? [זה י"ש מאין שלש עשרה נהרות אפרסמון טהור [מדות] שנותנים לו ירשה עליונה בעולם הבא [נ"א זה העולם הבא]. ואצרתיהם אמלא – בעולם הזה, מעשר וכל טוב של העולם.

בא ראה, אחר הדברים האלה שאברהם רדף אחר המלכים הללו והרג אותם הקדוש ברוך הוא, היה אברהם תוהה. אמר, אולי חס וחלילה גרעתי אותו השקר שהייתי מחזיר בני אדם אל הקדוש ברוך הוא, ואחזתי בהם לקרב אותם אליו, וכעת נהרגו אנשים על ידי. מיד אמר לו הקדוש ברוך הוא, אל תירא אברהם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד וגו'. שקר קבלת עליהם, שהרי כלם לא יזכו לעולמים.

היה דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר, מה זה במחזה? אלא באותו המראה, הדרגה שכל הדמיות נראות בה. אמר רבי שמעון, בא ראה, טרם שנמול אברהם, היתה דרגה אחת מדברת עמו, ומי המחזה הזה? שכתוב (במדבר כד) מחזה שדי יחזה. פיון שנמול, היו כל הדרגות שורות על הדרגה הזו, ואז דבר עמו. זהו שכתוב (שמות ו) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי. וטרם שנמול, לא היו אותן הדרגות שורות עליו לדבר.

ואם תאמר שהנה בתחלה כתוב וירא ה' אל אברהם, וכתוב ויסע אברהם הלך ונסוע הנגבה, וכתוב ויבן שם מזבח. הנה כאן אותן הדרגות העליונות. וכעת אומרים, שטרם שנמול לא היה אותן הדרגות העליונות שורות על הדרגה הזו לדבר עמו?

בא ראה, בתחלה נתן הקדוש ברוך הוא חכמה לאברהם לדעת את החכמה להדבק בו, וידע את סוד האמונה, אבל לדבר עמו לא היתה אלא הדרגה התחתונה הזו לבדה. פיון שנמול, כל הדרגות העליונות היו שורות על הדרגה הזו התחתונה כדי לדבר עמו, ואז התעלה אברהם בכל, כמו שנתבאר.

בא ראה, טרם שנמול האדם, לא נאחז בשמו של הקדוש ברוך הוא. פיון שנמול, נכנס בשמו ונאחז בו. ואם תאמר, אברהם שנאחז בו טרם שנמול? כך היה, שנאחז בו ולא כראוי, שהרי מתוך האהבה העליונה שאהב אותו הקדוש ברוך הוא קרב אותו, אחר כך צנה אותו שימול ונתנה לו הברית, הקשר של כל הדרגות העליונות. הברית – הקשר לקשר הכל יחד להכליל זה עם זה.

איני רוצה אלא לזכות אצלי. אמר: עכשו מזה נשמע שהנה עשה לשם שמים.

קרא לאותו האיש, אמר לו: טל את עשרך ותן אותו ליתומים ועניים, ואני נותן לך חלק יתר בתורה בכל מה שאני לומד. החזיר לו רבי יוסי אותו הכוס של פז, ועד היום לא סר שמו, ומבניו בן פזי, והינו רבי יוסי בן פזי, וזכה לכמה תורה הוא ובניו [משום שלמד תורה]. שאין לך שכר טוב בעולם כמי שלומד תורה ומקיים אותה.

אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר וגו'. בכל מקום שכתוב בתורה במחזה, זה השם שהתגלה לאבות, ומי הוא? שדי, שנאמר (שמות ו) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי, כמו שנאמר (במדבר כד) אשר מחזה שדי יחזה. וזה המראה שכל המראות העליונות נראים מתוכו. כמו המראה הזה שכל הדמיות נראות בו והכל אחד. מראה ומחזה הוא אחד. זה תרגום וזה לשון הקדש.

אמר רבי יוסי, רבים הם בתורה, ועל כן היתה רשות לאונקלוס לתרגם באותה הלשון שגלה הקדוש ברוך הוא בתורה, והלשון הזו היא נסתרת מהמלאכים העליונים. במחזה, [שהנה] שהיה נסתר מהמלאכים העליונים שאינם יודעים בזה כשמדבר עם אברהם.

מה הטעם? משום שאברהם לא היה מהול, והיה ערל סתום בשר, ומשום כך היה מסתיר מהם בלשון תרגום. כמו כן בבלעם, שכתוב אשר מחזה שדי יחזה. יחזה, נסתר היה הדבר מתוך מלאכי השרת כדי שלא יהיה להם פתחון פה שהקדוש ברוך הוא מדבר עם אותו הערל הטמא, שהרי המלאכים הקדושים אינם [קוראים] נזקקים ללשון תרגום.

אם תאמר שלא יודעים - והרי גבריאל למד את יוסף שבעים לשון, והתרגום הוא אחד משבעים לשון? אלא ידוע יודעים, אבל שנינו שלא נזקקים, שאין חוששים ואין מתבוננים עליו, שהרי הוא מאוס לפניהם מכל שאר הלשונות.

ואם תאמר, שהואיל והוא מאוס מן המלאכים העליונים, למה תרגם אונקלוס את התורה

מי שהולך לימין - זוכה לעולם הבא, ומי שהולך לשמאל - הנה עשר בעולם הזה [שיש שמאל קדוש ויש שמאל טמא. וזה הוא שאמרנו, מי שמתעסק בתורה, נותנים לו ארץ ימים בעולם הבא ונותנים לו עשר וכבוד בעולם הזה, שנאמר (משלי ג) ארץ ימים בימינה וגו'. ומי שירצה שיהנה הגוף בעולם הזה ולא מתעסק בתורה ובמעשים טובים, נותנים לו עשר בעולם הזה מצד השמאל, מצד היצר הרע, ובעשר הזה עושה רע ויורש גיהנם. ואם תאמר, וכי אין בעולם הזה עשר מצד הקדשה? כן, שכל המקיים את התורה מעני, סופו לקיימה מעשר, וזהו עשר טוב שמצד הקדשה].

בשבת משם רבי אבא, היה מכריז: מי רוצה עשר ומי רוצה ארץ חיים בעולם הבא, יבא וישתדל בתורה. היו מתכנסים אליו כל העולם. היה רוק אחד בשכונתו. יום אחד בא אליו. אמר לו: רבי, אני רוצה לעסק בתורה כדי שיהיה לי עשר. אמר לו: הנה ודאי. אמר לו: מה שמך? אמר לו: יוסי. אמר לתלמידיו שיקראו לו רבי יוסי בעל העשר והכבוד. ישב והתעסק בתורה.

לימים היה עומד לפניו. אמר לו: רבי, איפה העשר? אמר: נשמע מזה שלא עשה לשם שמים. נכנס לחדרו, שמע קול אחד שהיה אומר: אל תעניש אותו [שוב אליו], שיהיה איש גדול. שב אליו. אמר לו: שב, בני, שב, ואני נותן לך עשר.

בינותים בא איש אחד וכלי של פז בידו. הוציא אותו ונפל אור בבית. אמר לו: רבי, אני רוצה לזכות בתורה ואני לא זכיתי, ורוצה מי שישתדל בתורה בשבילי, שהרי יש לי עשר רב שהשאייר לי אבי, שכאשר ישב על שלחנו היה מסדר עליו שלשה עשר כוסות מאלו, ואני רוצה לזכות בתורה ואני נותן עשר.

אמר לאותו הרוק: תשתדל בתורה, וזה נותן לך עשר. נתן לו אותו הכוס של הפז. קרא עליו רבי אבא: (איוב כח) לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז. ישב ולמד בתורה, והאדם ההוא היה נותן לו עשר. לימים נכנסה חמדת התורה למעיו. יום אחד היה יושב והיה בוכה. מצא אותו רבו שהיה בוכה. אמר לו: על מה אתה בוכה? אמר לו: ומה אני מניח את חיי העולם הבא בשביל זה?

יִקְרִיב מִכֶּם קִרְבָּן וְגו' ? לָמָּה ? אֵלָּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוא עֲשֵׂה אֶת רוּחַ בְּנֵי אָדָם וְאֶת רוּחַ הַבְּהֵמָה,
וְהַפְּרִיד זֶה מִזֶּה, וּמִשּׁוּם כֵּךְ (קהלת ג) רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם
הַעֲלָה היא לְמַעַלָּה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה וְגו'. וְדַאי נִפְרָדִים
זֶה מִזֶּה.

בְּמִטָּה שְׁחָטָא אָדָם מַה כְּתוּב ? (בראשית א) וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים הִנֵּה נִתְּנִי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֶרַע
זֶרַע וְגו', וְכְתוּב לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ, וְלֹא יוֹתֵר! כִּי־
שְׁחָטָא וְהִיצֵר נִשְׁאָב לְגוֹפּוֹ, וּבְכָל אוֹתָם הַתּוֹלְדוֹת
עֲשֵׂה דִין, וְאַחַר כֵּן נָח וְרָאָה שֶׁהִנֵּה הַגּוֹף נִבְנָה
מִהַמָּקוֹם שֶׁל הִיצֵר הָרַע, הַקְּרִיב קִרְבָּן כְּמוֹ שֶׁהַקְּרִיב
אָדָם, מַה כְּתוּב ? (שם ח) וַיִּרְחַח ה' אֶת רִיחַ הַנִּיחִיחַ וְגו',
וְכְתוּב כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו. אָמַר הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא, מִכָּאן וְהִלָּאָה, הוֹאִיל וְהַגּוֹף נִשְׁאָב
מֵאוֹתוֹ הִיצֵר הָרַע, יִתְעַנֵּג הַגּוֹף כְּמוֹ שְׂרָאוּי לוֹ, יֵאָכֵל
בְּשֵׁר. כִּי־רַק עֵשֶׂב נִתְּנִי לָכֶם אֶת כָּל.

בְּשֵׂאוּכָל בְּשֵׂר, מֵאוֹתוֹ הַבְּשֵׂר מִתְעַנֵּג הַבְּשֵׂר שְׁלוֹ,
וּמִתְעַרְבִים זֶה עִם זֶה וּמִתְגַּדֵּל מִמֶּנּוּ
הַגּוֹף, וּמֵאוֹתוֹ הֶעֱנַג הַגּוֹף חוּטָא בְּכַמָּה חֻטָּאִים.
אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הַבְּשֵׂר כְּפָרָה עַל הַגּוֹף.
בְּשֵׂר אוֹכֵל, וּבְשֵׂר מִתְרַבֵּה מִמֶּנּוּ, וְכוּ חֻטָּא. מִשּׁוּם
כֵּךְ בְּשֵׂר לְכַפֵּר עַל גּוֹפוֹ, וְהַבְּשֵׂר שְׂאוּכָל עוֹשֶׂה דָם
לְגוֹף [מִשּׁוּם כֵּךְ הַדָּם שֶׁנִּשְׁאָר מֵאוֹתוֹ הַבְּשֵׂר
שְׂאוּכָל, הַבְּשֵׂר עוֹשֶׂה לְגוֹף דָּם]. מִשּׁוּם כֵּךְ, הַדָּם
שֶׁנִּשְׁאָר מֵאוֹתוֹ הַבְּשֵׂר בַּחוּץ, מִתְעַתֵּד לְכַפֵּר עַל הַדָּם
שֶׁנִּשְׁעֵשֶׂה מֵאוֹתוֹ הַבְּשֵׂר שְׁלוֹ, שְׁכְּתוּב (ויקרא יז) כִּי
הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁ יִכְפֹּר.

כְּתוּב קִרְבָּנִי, וְכְתוּב קִרְבַּנְכֶם, שְׁכְּתוּב (שם א)
תִּקְרִיבוּ אֶת קִרְבַּנְכֶם. מַה בֵּין זֶה לְזֶה?
אֵלָּא קִרְבָּנִי - כְּמוֹ שְׁלָמִים שְׂבָאִים עַל שְׁלוֹם.
קִרְבַּנְכֶם - כְּמוֹ חֻטָּאוֹת וְאֲשָׁמוֹת שְׂבָאִים עַל חֻטָּא
וְאָשָׁם. מִשּׁוּם כֵּךְ, (במדבר כח) אֶת קִרְבָּנִי - בְּשֵׂר.
לְחָמִי - לְחֵם וַיִּינֵן. רִיחַ - זֶה הַקְּטֹרֶת. נִיחִיחִי - זֶה נִחַת
רוּחַ שְׁעוֹשֶׂה הַכֶּהֱן בְּרִצּוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ, וְהַלְוִיִּם
בְּרִצּוֹן שֶׁל שִׁיר וּשְׁבָחָה.

הַתְּשֻׁמְרוּ לְהַקְּרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ, מַה זֶה בְּמוֹעֵדוֹ? אִם
תֹּאמַר בְּכָל יוֹם בְּבִקְרָת וּבְעָרְב, מַה זֶה
בְּמוֹעֵדוֹ? [נ"א מָה אוֹמֵר שֶׁהוּא מוֹעֵדוֹ?] אֵלָּא
הַמוֹעֵדוֹ שֶׁשׁוֹלֵט בְּאוֹתָהּ עֵת רְצוֹן, הַרְצוֹן שֶׁנִּמְצָא
לְמַעַלָּה בְּדַרְגָּה יְדוּעָה. וְעַל כֵּן כְּתוּב בְּמוֹעֵדוֹ.

בְּלִשׁוֹן הַזֶּה, וַיִּוַּנְתֵּן בֵּן עֲזִיזָל אֶת הַמְּקָרָא? אֵלָּא
מֵאוֹס הוּא לְפָנֵיהֶם, וְכֵךְ צְרִיף! שְׂאִין קְנָאָה
לְמַלְאָכִים הָעֲלִיּוֹנִים עִם יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר, וְעַל כֵּן תְּרַגּוּם
תּוֹרָה וּמְקָרָא כֵּךְ, וְאִינוּ מֵאוֹס, שְׁהָרִי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת
כְּתַב הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה כֵּךְ.

וּמִשּׁוּם כֵּךְ הוּא נִסְתָּר מִתּוֹךְ הַמַּלְאָכִים הָעֲלִיּוֹנִים
הַקְּדוּשִׁים. וְעַל כֵּן הַתְּגִלָּה לְאַבְרָהָם בְּדֶרֶךְ
נִסְתָּר, שֶׁלֹּא יִשְׁגִּיחוּ בּוֹ הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים, וְלֹא
יִהְיֶה לָהֶם פְּתִיחוֹן פֶּה שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתְּגִלָּה
עַל אִישׁ עָרַל. מִתִּי הַתְּגִלָּה לוֹ בְּהַתְּגִלוֹת שֶׁל
מַלְאָכִים עֲלִיּוֹנִים? כְּאֲשֶׁר נִתֵּן לוֹ בְּרִית קִיּוּם הַקְּדוּשׁ,
שְׁכְּתוּב וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר. אֱלֹהִים - הַשֵּׁם
שֶׁל הַקְּדוּשׁ, וְלֹא כְּתוּב בְּמַחְזָה הַשֵּׁם בְּהַתְּגִלוֹת.

לֵאמֹר, מַה זֶה לֵאמֹר? לֵאמֹר וּלְהַכְרִיז בְּכָל לִשׁוֹן
שֶׁלֹּא תִהְיֶה בְּמַכְסָּה, לֹא בְּלִשׁוֹן אַחֲרֵת,
אֵלָּא בְּלִשׁוֹן שְׁכָלֶם מְדַבְּרִים בָּהּ, שִׁיכוּלִים לוֹמְרֵי זֶה
לְזֶה וְלֹא יְכוּלִים לְקַטְרֵג וְלוֹמְרֵי פְתִיחוֹן פֶּה, וְעַל כֵּן
וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר. אֱלֹהִים וְלֹא מַחְזָה,
מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְכַנֵּס אוֹתוֹ לְבְרִית קִיּוּם הַקְּדוּשׁ וְקָרַב
אוֹתוֹ אֵלָיו.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִשּׁוּם כֵּךְ הַה"א לֹא נִתְּנָה לוֹ עַד
שְׁנַמּוּל. מַה הַטַּעַם? שֶׁהִיא מְמַשׁ נִקְרָאת בְּרִית.
וְעַל כֵּן, כִּי־נִיּוֹן שְׁנַכְנַס בְּבְרִית, אִזּוֹ נִתְּנָה לוֹ הָאוֹת הַה"א,
שְׁכְּתוּב אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתְּךָ וְהִיִּיתְ לָאֵב הַמוֹן גּוֹיִם
וְלֹא יִקְרָא עוֹד שְׁמֶךָ אַבְרָם וְגו'.

אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. רַבִּי חִיָּיא הִיָּה הוֹלֵךְ לְרֵאוֹת
אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר. פָּגַשׁ אוֹתוֹ רַבִּי חַגַּאִי. אָמַר
לוֹ, הַדְּרָךְ הַזֶּה שֶׁמִּתְקַנֵּת לְפָנֵי מֶר, לְאֵן הוֹלְכֵת הִיא?
אָמַר לוֹ, לְרֵאוֹת אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹ, וְגַם אֲנִי
אֵלָךְ עִמָּךְ? אָמַר לוֹ, אִם תּוּכַל לְהַבִּין לְהַשְׁכִּיל לָמָּה
שֶׁתִּשְׁמַע - לָךְ, וְאִם לֹא - שׁוּב לְאַחֲרֵיךָ. אָמַר לוֹ,
שֶׁלֹּא יַחֲשֵׁשׁ מוֹר לְזֶה, שְׁהָרִי אֲנִי שְׁמַעְתִּי כְּמָה
סוּדוֹת שֶׁל תּוֹרָה וַיְכַלְתִּי לְעַמֵּד בָּהֶן.

פְּתַח רַבִּי חַגַּאִי וְאָמַר, מַה שְׁכְּתוּב (במדבר כח) אֶת
קִרְבָּנִי לְחָמִי לְאִשִּׁי וְגו', אֶת קִרְבָּנִי - זֶה
קִרְבָּן הַבְּשֵׂר שֶׁנִּקְרַב לְכַפֵּר דָּם עַל דָּם, בְּשֵׂר עַל
בְּשֵׂר, מִשּׁוּם שְׁכָל הַקְּרַבְנוֹת לֹא נִקְרְבִים אֵלָּא הַבְּשֵׂר
לְכַפֵּר עַל הַבְּשֵׂר.

וְכֵךְ שְׁמַעְתִּי, אִם אָדָם חֻטָּא - בְּהֵמָה מָה חֻטָּאָה
שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר (ויקרא א) אָדָם כִּי

לו, נָאָה אֶתָּה, בְּנִי, מִמְּנֵי לְלַכֵּת וּלְרְאוֹת אֶת סִכְר פְּנֵי הַיָּמִים. [עוד פֶּתַח וְאָמַר דְּוֹד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא רְבִיעִי, שֶׁהוּא אֶבֶן מְאֹסוֹ הַבּוֹנִים] [נ"א לְמָה דְּוֹד הַמֶּלֶךְ יִרְשׁ הַמְּלָכוֹת? שֶׁהוּא הַרְבִּיעִי, שֶׁהוּא אֶבֶן מְאֹסוֹ הַבּוֹנִים].

בְּשִׁנְקָרְב הַקָּרְבָּן. הַכֹּל נוֹטְלִים חֵלֶק, וּמִתְפַּזְרוֹת הַקְּלָפוֹת לְכָל צַד, וְהַיְחוד נִקְרָב וּמִתְיַחַד, וְהַמְּאוֹרוֹת מְאִירִים, וְנִמְצָא רְצוֹן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִמְצָא בְּסוּד שֶׁל יְחוד אֶחָד כְּרָאוּי. בָּא רְבִי חֵיָא וְנִשֵּׁק אוֹתוֹ. אָמַר

✽ סדר הלימוד ליום כז תשרי [יום 27 בשנה] ✽

הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהִיא הֵיכַל פְּנִימִי עֲלִיּוֹן וְסוּד נִסְתָּר, וְשָׁם נִרְשָׁמוּ וְהִצְטִירוּ הָאוֹתִיּוֹת בַּחֲקִיקוֹתֶיהֶן.

בְּיוֹן שֶׁזֶה נִבְרָא, הִיָּה מִסְתַּכֵּל בְּהֵיכַל הַזֶּה, וְרוּשָׁם לְפָנָיו צִיּוּרִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁכְּתוּב הִס מִפְּנֵיו כָּל הָאָרֶץ. רָשָׁם לְפָנָיו רְשׁוּמִים וְצִיּוּרִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. רָצָה לְבְרָא שְׁמִים, מֶה עָשָׂה? הִסְתַּכֵּל בְּאוֹר הָרֵאשׁוֹן וְהִתְעַטֵּף בוֹ וּבְרָא שְׁמִים, שֶׁכְּתוּב (תהלים קד) עֵטָה אוֹר כְּשִׁלְמָה, וְאַחַר כֵּן נוֹטָה שְׁמִים כִּירִיעָה.

הַסְתַּכֵּל לַעֲשׂוֹת הָעוֹלָם הַתְּחִתּוֹן, עָשָׂה הֵיכַל אַחַר וְנִכְנַס בוֹ, וּמִמְּנֵי הִסְתַּכֵּל וְרָשָׁם לְפָנָיו אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמִטָּה וּבְרָא אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וְה' בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ הִס מִפְּנֵיו כָּל הָאָרֶץ. ה"ס מִפְּנֵיו – ה"ס רָשָׁם לְפָנָיו כָּל הַנְּקֻדּוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁהֵם שְׁשִׁים וְחֲמֵשׁ כַּחֲשׁבוֹן ה"ס. שְׁשִׁים וְחֲמֵשׁ הֵן. וְכִלְכֵן רָשָׁם לְפָנָיו כְּשֶׁבְרָא אֶת הָעוֹלָם. מִשׁוּם כֵּן כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינוֹ אֵלָּא לְאוֹתָם שִׁיּוּדָעִים דְּרָכָיו וְהוֹלְכִים בָּהֶם בְּדֶרֶךְ אֱמֶת כְּרָאוּי.

בִּינְתִים שֶׁהִיָּה מְדַבֵּר עִמָּם, בָּאָה אֵשׁ וְהִקִּיפָה אוֹתוֹ, וְהֵם יִשְׁבוּ בַּחוּץ. שָׁמְעוּ קוֹל אֶחָד שֶׁהִיָּה אוֹמֵר: אֵי קְדוֹשׁ, הִבִּיאֵנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו, בְּכָל אוֹתָם הַחֲדָרִים שֶׁל פְּנֵי הַזְקֵן, הָעֵלֶם הַקְּדוֹשׁ [הַעֲלָמָה הַקְּדוֹשָׁה] שֶׁנִּמְסְרוּ הַמִּפְתָּחוֹת שֶׁלָּהֶם בְּיָדוֹ, וְכֹלֶם מִתְקַנְנִים לָךְ וּלְאוֹתָם שֶׁבִּשְׂבִילָךְ. וּבְחִיָּקָה הַקְּדוֹשִׁים, כָּל צָבָא הַשָּׁמַיִם נִגְיֵלָה וְנִשְׁמָחָה בָךְ.

כְּשִׁאֲלָה רָאוּ כֵּן, הַזְּדַעְזְעוּ, וּפְתַח רַב נָפַל עֲלֵיהֶם. אָמְרוּ, אֵינָנו רְאוּיִים לָזֶה, נִצָּא מִכָּאֵן וְנִלְךָ לְדַרְכָּנוּ. [הִלְכוּ]. יִשְׁבוּ שָׁם כָּל אוֹתוֹ יוֹם וְלֹא יִכְלוּ לְרְאוֹת אוֹתוֹ, וְאָמְרוּ, אֵינִי רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁנִּשְׁבַּח כָּאֵן. יִצְאוּ מִשָּׁם וְהִלְכוּ.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, פֶּתַח רְבִי חֵיָא וְאָמַר, (שם קג) בְּרָכוּ ה' מְלֹאכְיוֹ גִבְרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ וְגו'.

הַלְבוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו, רָאָה אוֹתָם יוֹשְׁבִים עַל הַשַּׁעַר. אָמַר לוֹ לְשִׁמְשׁ, לָךְ וְאָמַר לָהֶם, הַכֶּסֶף הַזֶּה שֶׁל שְׁלֹשָׁה עֲמוּדִים מֶה הוּא כָּל אֶחָד [הַכֹּל אֶחָד]? אָמְרוּ לוֹ, לָךְ וְאָמַר לוֹ לְמַר, שְׁלֹא לְחִנָּם אָמַר דְּוֹד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הַרְבִּיעִי, אֶבֶן מְאֹסוֹ הַבּוֹנִים. אָמַר לוֹ, לָךְ וְאָמַר לָהֶם, שְׁאִיפָה מְאֹסוֹ בוֹ בְּדוֹד שֶׁהוּא אָמַר אֶבֶן מְאֹסוֹ הַבּוֹנִים.

הַחֲזוּר רְבִי חֵיָא אֶת רֵאשׁוֹ לְרְבִי חַגָּאִי, וְאָמַר לוֹ, הַשְּׁמַעֵת בְּזֶה דְּבַר? אָמַר, שְׁמַעֲתִי בַּפְּסוּק הַזֶּה שֶׁכְּתוּב (שיר א) "בְּנִי "אִמִּי" נִחְרַוּ בִּי שְׁמוֹנִי וְגו'", שֶׁהַפְּסוּק הַזֶּה אָמַר אוֹתוֹ שְׁלֹמָה, וְעַל דְּוֹד הַמֶּלֶךְ הוּא נִאָּמַר, כְּשֶׁדָּחַו אוֹתוֹ הָאֲחִים שֶׁלוֹ מֵהֶם.

וְעוֹד שְׁמַעֲתִי, מֶה רָאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַת מְלָכוֹת לִיהוּדָה מִכָּל אַחֲיוֹ? אֵלָּא אוֹתִיּוֹת שְׁמוֹ חֲקִיקוֹת בוֹ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן כְּבוֹד לְשְׁמוֹ, וּמִשׁוּם כֵּן יִרְשׁ אֶת הַמְּלָכוֹת. וְעוֹד שְׁמַעֲתִי, יְהוּדָה – הִנֵּה אוֹתִיּוֹת שְׁמוֹ וְדָאִי. ד' אֵינְנָה לְמָה? אֵלָּא זֶה דְּוֹד הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּקְשַׁר בְּשְׁמוֹ מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁכְּתוּב (הושע ג) וּבִקְשׁוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דְּוִיד מְלָכָם וְגו'. הִנֵּה דְּוִיד קִשְׁוֹר בְּשְׁמוֹ. וְעוֹד, שֶׁהוּא קִשְׁוֹר שֶׁל תְּפִלִּין וְדָאִי, ד' דְּוִיד הַמֶּלֶךְ [ד"א קִשְׁוֹר שֶׁל תְּפִלִּין וְדָאִי], וּמִשׁוּם כֵּן דְּוִיד נִקְשַׁר בְּשְׁמוֹ.

נִכְנְסוּ. בְּיוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ, יִשְׁבוּ לְפָנָיו. שְׁתַּק רְבִי אֶלְעָזָר וְהֵם שְׁתַּקוּ. נִכְנַס רְבִי אֶלְעָזָר לְחֲדָרוֹ, וְשָׁמַע קוֹל אֶחָד שֶׁהִיָּה אוֹמֵר: לָךְ וְאָמַר לָהֶם מֶה שֶׁהֵם רוֹצִים, שֶׁהִרִי הֵם כְּשָׂרִים. חֲזַר אֲלֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, אִם יֵשׁ מִי שֶׁשָּׁמַע דְּבַר – שִׁיאִמַר לִי. אָמְרוּ לוֹ, אָנוּ מִחֲכִים לְהִיּוֹת מוֹאֲרִים מִתּוֹךְ הַצַּחֲחוֹת שֶׁל הַמְּאוֹר הָעֲלִיּוֹן, וְלִהְבִּין וְלִהְשָׁכִיל.

פֶּתַח וְאָמַר, (חבקוק ב) וְה' בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ הִס מִפְּנֵיו כָּל הָאָרֶץ. כְּשֶׁרָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבְרָא אֶת הָעוֹלָם, הִסְתַּכֵּל בְּתוֹךְ הַמִּחְשָׁבָה סוּד הַתּוֹרָה וְרָשָׁם רְשׁוּמִים, וְלֹא הָיָה יְכוֹל לַעֲמֹד, עַד שֶׁבְרָא

אָלָא אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אָנֹכִי מִגֵּן לָךְ – בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׂכָרְךָ הִרְבֵּה מְאֹד – בְּעוֹלָם הַבָּא. מִיַּד הַתְּעוּרָר אֲבָרְהָם בְּסוּד הַחֲכָמָה וְאָמַר מַה תִּתֶּן לִי, שְׁהִי יִדְעָתִי שְׂלֵא מִקְּבֵל שְׂכָר לְהַכְנִס לְעוֹלָם הַהוּא אָדָם שְׂלֵא מוֹלִיד בֶּן. וְעַל זֶה אָמַר מַה תִּתֶּן לִי וְאָנֹכִי הַלֵּךְ עֲרִירִי. שְׁהִי לֹא תִתֶּן לִי, שְׂלֵא זְכִיתִי כּוּ. מִכָּאֵן שְׂאָדָם שְׂלֵא זוֹכֵה בְּבָנִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא זוֹכֵה בְּעוֹלָם הַהוּא לְהַכְנִס לְתוֹךְ הַפְּרָגוּד.

וְאֲבָרְהָם הָיָה רוֹאֵה בְּאַצְטִגְנִינּוֹת שְׂלוֹ שְׂלֵא יוֹלִיד. מַה פְּתוּב? וְיוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וְגו'. [אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, צֵא מֵאַצְטִגְנִינּוֹת שְׂלֵךְ. אֲבָרָם אֵינּוּ מוֹלִיד. אֲבָרְהָם מוֹלִיד] אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵל תִּסְתַּכֵּל בְּזֶה, אָלָא בְּסוּד שְׂל שְׂמִי יִהְיֶה לָךְ בֶּן. זֶהוּ שְׂפִתוּב כֹּה יִהְיֶה זְרַעְךָ. הַסּוּד שְׂל הַשֵּׁם הַקְדוֹשׁ שְׂמִשָּׁם נִקְשָׁר לוֹ עִם זֶה [בֶּן] וְלֹא מֵהַצַּד הָאֲחֵר.

בְּה – שֶׁהוּא הַשְּׁעָר לְתַפְלָה, בְּה יִמְצָא בְּרָכָה, בְּה יִמְצָא אָדָם אֵת בְּקִשְׁתּוֹ. כֹּה – אוֹתוֹ הֵצֵד שְׂבֵא מֵצַד הַגְּבוּרָה, שְׁהִי מֵצַד הַגְּבוּרָה בָּא יִצְחָק. וְאוֹתוֹ צַד הַגְּבוּרָה נִקְרָא כ"ה, שְׂמִשָּׁם בָּאִים פְּרוֹת וּפְרוֹת לְעוֹלָם, וְלֹא מֵהַצַּד שְׂלֵמְטָה שְׂל כּוֹכְבִים וּמְזָלוֹת.

אִז וְהָאֵמֵן בְּה'. נִדְבֵק לְמַעְלָה וְלֹא נִדְבֵק לְמַטָּה. וְהָאֵמֵן בְּה', וְלֹא כּוֹכְבִים וּמְזָלוֹת. וְהָאֵמֵן בְּה' – שֶׁהַבְּטִיחַ לוֹ שְׂיִרְבֶּה אֵת שְׂכָרוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. וְהָאֵמֵן בְּה' – בְּאוֹתָהּ הַדְּרָגָה שֶׁנִּתְּנָה לוֹ, שְׂמִשָּׁם יִבֵּא לוֹ זֶרַע לְהוֹלִיד בְּעוֹלָם. וְיַחְשְׁבָהּ לוֹ צְדָקָה. וְיַחְשְׁבָהּ לוֹ – שְׂאָף עַל גֵּב שְׁהִיא דִין, כְּאֵלוֹ הִיא רַחֲמִים ה"כ"ה" הַזֹּאת. דְּבָר אַחֵר וְיַחְשְׁבָהּ לוֹ צְדָקָה – שְׂקִשָׁר קִשָׁר עֲלִיּוֹן בְּתַחְתּוֹן לְחַבְרָם יַחַד.

בֵּא רְאֵה, הִנֵּה הַעִירוֹ, אֲבָרְהָם מוֹלִיד – אֲבָרָם אֵינּוּ מוֹלִיד. וְכִי תֹאמַר שֶׁהִנֵּה הוֹלִיד אֵת יִשְׁמַעְאֵל בְּעוֹדוֹ אֲבָרָם? אָלָא הַבֵּן הַהוּא שֶׁהַבְּטִיחַ לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא הוֹלִיד אוֹתוֹ בְּעוֹדוֹ אֲבָרָם, שְׁהִי בְּעוֹדוֹ אֲבָרָם הוֹלִיד לְמַטָּה. כִּיּוֹן שֶׁנִּקְרָא אֲבָרְהָם וְנִכְנַס בְּבְרִית, אִז הוֹלִיד לְמַעְלָה. וּמִשׁוּם כֵּן אֲבָרָם אֵינּוּ מוֹלִיד בְּקִשָׁר עֲלִיּוֹן, אֲבָרְהָם מוֹלִיד כְּמוֹ שְׂאֲמַרְנּוּ, וְנִקְשָׁר לְמַעְלָה בְּיִצְחָק.

וַיְהִי אֲבָרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתִשְׁעִים שָׁנִים וְגו'. רַבִּי אֲבָא פָתַח, (שְׂמוּאֵל-ב כב) כִּי מִי אֵל מִבְּלַעְדֵי ה'

אֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל מִכָּל שְׂאָר הָעַמִּים שְׂל הָעוֹלָם, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתְּרַצָּה בָהֶם מִכָּל שְׂאָר הָעַמִּים וְעָשָׂה אוֹתָם חֲלָקוֹ וְנִחַלְתּוֹ, וְעַל כֵּן נִתֵּן לָהֶם תּוֹרָה קְדוּשָׁה, מִשׁוּם שְׂכָלָם הָיוּ בְּרָצוֹן אֶחָד עַל הַר סִינַי וְהַקְדִּימוֹ עֲשִׂיָה לְשִׁמְיָהּ.

כִּיּוֹן שֶׁהַקְדִּימוֹ עֲשִׂיָה לְשִׁמְיָהּ, קָרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְפַמְלִיָּה שְׂלוֹ. אָמַר לָהֶם, עַד כָּאֵן אַתֶּם הֵייתֶם יַחֲדִים לְפָנַי בְּעוֹלָם, מִכָּאֵן וְהִלָּאָה הִנֵּה בְנֵי בְּאֶרֶץ חִבְרִים עִמָּהֶם בְּכָל. אֵינְ לָכֶם רְשׁוֹת לְקַדֵּשׁ אֵת שְׂמִי עַד שִׁישְׂרָאֵל יִתְחַבְּרוּ עִמָּכֶם בְּאֶרֶץ, וְכָלְכֶם תִּהְיוּ יַחַד חִבְרִים לְקַדֵּשׁ אֵת שְׂמִי, מִשׁוּם שֶׁהַקְדִּימוֹ עֲשִׂיָה לְשִׁמְיָהּ כְּמוֹ שְׁעוֹשִׂים הַמְּלָאכִים הָעֲלִיּוֹנִים בְּרַקִּיעַ, שְׂפִתוּב בְּרָכוֹ ה' מְלֹאכֵיו גְּבִירֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְיָהּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ. עֲשִׂי דְבָרוֹ בְּהַתְחַלָּה, וְאַחֵר כֵּן לְשִׁמְיָהּ.

דְּבָר אַחֵר בְּרָכוֹ ה' מְלֹאכֵיו – אֵלוֹ אוֹתָם הַצְּדִיקִים בְּאֶרֶץ שֶׁהֵם חֲשׁוּבִים לְפָנַי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמְלָאכִים הָעֲלִיּוֹנִים בְּרַקִּיעַ, מִשׁוּם שֶׁהֵם גְּבוּרֵי כַח שְׂמִתְגַּבְּרִים עַל יִצְרָם כְּגִבּוֹר טוֹב שְׂמִתְגַּבֵּר עַל שׁוֹנְאוֹ. לְשִׁמְיָהּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ – שְׂזוֹכִים בְּכָל יוֹם לְשִׁמְיָהּ קוֹל מְלַמְעֵלָה בְּשַׁעַה שְׂמִצְטָרְכִים.

כְּעֵת מִי יָכוֹל לְעַמֵּד עִם אוֹתָם שֶׁהֵם קְדוּשִׁים עֲלִיּוֹנִים? אֲשֶׁרֵי אוֹתָם שְׂיִכּוּלִים לְעַמֵּד לְפָנֵיהֶם. אֲשֶׁרֵי אוֹתָם שְׂיִכּוּלִים [לְמִי שְׂיִכּוּל] לְהַנְצִיל מִלְּפָנֵיהֶם. הַשְּׂגַחְתּוֹ שְׂל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם. אֵיךְ אֵנּוּ יָכוּלִים לְהַכְנִס לְפָנֵיהֶם? וְעַל זֶה פְּתוּב (שֵׁם סה) אֲשֶׁרֵי תִבְחָר וְתִקְרַב, וְכָתוּב (שֵׁם פד) אֲשֶׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ כֵּן וְגו'. (עַד כָּאֵן סִתְרֵי תּוֹרָה).

זוהר

וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֲדֹנָי יְהוִה מַה תִּתֶּן לִי. אֲדֹנָי – אֲל"ף דַּל"ת נו"ן יו"ד. אֱלֹהִים – יו"ד ה"א וַי"ו ה"א [אֱלֹהִים יְהוָה בְּנִקּוּד אֱלֹהִים]. אֲלָא סוּד הַדְּבָר – חֲבוּר שְׂל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יַחַד, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן וְהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן.

מַה תִּתֶּן לִי וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי, שְׂאֵין לִי בֶּן. וְלִמְדֵנוּ, שְׂכָל מִי שְׂאֵין לוֹ בֶּן בְּעוֹלָם הַזֶּה נִקְרָא עֲרִירִי, כְּמוֹ שְׂנֵאָמַר (ויקרא כ) עֲרִירִים יִהְיוּ. וְאֲבָרְהָם, עַל מַה אָמַר הַדְּבָר הַזֶּה שְׂאֵמַר מַה תִּתֶּן לִי? כְּבִיכּוֹל לֹא הָאֵמֵן בְּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא?

כָּלֶן עוֹמְדוֹת לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ הַדְּמוּת
מִמֶּשׁ שְׁעֵתִידוֹת לְעִמַּד בְּהָ בְּעוֹלָם.

כְּמוֹ כֵּן כָּל אוֹתָם הַצְּדִיקִים, אַחַר שִׁיּוּצָאִים מִן
הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל הַנִּפְשוֹת עוֹלוֹת, וְהַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן לָהֶם דְּמוּת אַחֲרַת לְהִתְלַבֵּשׁ בְּהָ כְּמוֹ
שֶׁהָיוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה. מִשּׁוּם כֶּךָ כָּלֶם עוֹמְדִים לִפְנֵי,
וְרָאָה אוֹתָם אָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּעֵינָיו.

וְאִם תֹּאמַר, שְׂאֲחַר שְׂרָאָה אוֹתָם לֹא עָמְדוּ בְּקִיּוּמָם
– בֵּא וְתִרְאֶה, כָּל דְּבָרֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵם
בְּקִיּוּם וְעוֹמְדִים לִפְנֵי עַד שִׁיּוּרְדִים לְעוֹלָם. כְּמוֹ זֶה
כָּתוּב (דְּבָרִים כ"ט) כִּי אֵת אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֹה וְגו'. הֲרִי
פְּרִשׁוּהָ, שְׂכָל בְּנֵי הָאָדָם שְׁעֵתִידִים לְהִיּוֹת בְּעוֹלָם,
כָּלֶם נִמְצְאוּ שָׁם.

כִּיֵּן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרִי כָּתוּב אֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹה
וְגו', וּמִשְׁמַע אֵלָיו [כָּלֶם] שִׁיּוּצָאוּ מֵאוֹתָם
שְׁעִמְדוּ שָׁם, מִשּׁוּם שְׂכָתוּב עִמְנוּ הַיּוֹם, וְלֹא כָּתוּב
עִמְנוּ עוֹמְדֵי הַיּוֹם. אֲלֵא וְדָאִי [כִּיֵּן] כָּלֶם עָמְדוּ שָׁם,
אֲלֵא שְׂלֵא נִרְאוּ לְעֵינָיו, מִשּׁוּם כֶּךָ כָּתוּב עִמְנוּ הַיּוֹם
אֶף עַל גַּב שְׂלֵא נִרְאוּ.

וְאִם תֹּאמַר, מָה הַטַּעַם לֹא נִרְאוּ כִּיֵּן כְּמוֹ שְׂנִרְאוּ
לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן שְׂרָאָה אוֹתָם עֵינָיו בְּעֵינָיו, וְהֲרִי
כִּיֵּן רָאוּ יוֹתֵר? אֲלֵא כִּיֵּן, כְּשִׁנְתָּנָה תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל,
מִרְאָה אַחֲרֵי וּדְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת. הֵיוּ רוֹאִים וּמִסְתַּכְּלִים
עֵינָיו בְּעֵינָיו, וְהֵיוּ מִשְׁתוֹקְקִים לְהִסְתַּכֵּל וְלִרְאוֹת בְּכַבּוּד
רְבוּנָם, וּמִשּׁוּם כֶּךָ רָאוּ אֵת הַכְּבוֹד הָעֲלִיּוֹן שֶׁל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא מֵאַחֵר.

וְעַל כֵּן, כָּל בְּנֵי הָאָדָם שְׁעֵתִידִים לְעִמַּד בְּעוֹלָם,
כָּלֶם עוֹמְדִים לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָן
הַדְּמוּת מִמֶּשׁ שְׁעֵתִידִים לְעִמַּד בְּהֵן. זֶהוּ שְׂכָתוּב
(תְּהִלִּים קל"ט) גָּלְמֵי רָאוּ עֵינֵיהֶם וְעַל סִפְרָהּ וְגו'. גָּלְמֵי
רָאוּ עֵינֵיהֶם, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׂדָמוֹת אַחֲרַת
עֲלִיוֹנָה הֵיטָה כְּזֶה, וּמִשּׁוּם כֶּךָ כָּתוּב (ש"ם י"ח) וּמִי צוּר
זוּלָתִי אֲלֵהִינוּ, מִי הַצֵּיר הַטוֹב שְׂצִיר [שְׂכוֹלֵל] הַכֹּל
[זֶה עִם זֶה] כְּמוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא?

דְּבָר אַחֲרֵי כִּי מִי אֵלוֹהַ – זֶה סוּד הַדְּבָר, שֶׁהֲרִי אֵל
הוּא כָּלֶל שְׂנִכְלָל מְכָל הַדְּרָגוֹת. וְאִם תֹּאמַר
שְׂאֵל הַזֶּה הֵיא דְרָגָה אַחֲרַת, מִשּׁוּם שְׂכָתוּב (ש"ם ז')
וְאֵל זַעַם בְּכָל יוֹם? בֵּא רָאָה, שֶׁהֲרִי אֵין אֵל מִבְּלַעְדֵי
ה' שְׂאֵינוּ לְבַדּוֹ, וְלֹא נִפְרָד לְעוֹלָמִים, וְעַל כֵּן כָּתוּב

וּמִי צוּר וְגו'. דוּד הַמְּלָךְ אָמַר אֵת הַפְּסוּק הַזֶּה, כִּי
מִי אֵל מִבְּלַעְדֵי ה' – מִי הוּא הַשְּׁלִיט אוֹ הַמְּמַנֶּה
שִׁיכּוֹל לַעֲשׂוֹת דְּבָר מִבְּלַעְדֵי ה'? אֲלֵא מִי שֶׁהֲצִטָּוָה
מִעַם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שְׂכָלֶם אֵין עוֹמְדִים
בְּרִשׁוֹתָם וְלֹא יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת דְּבָר. וּמִי צוּר – וּמִי
הוּא הַתְּקִיף שִׁיכּוֹל לַעֲשׂוֹת תְּקִיף וּגְבוּרָה מִעֲצָמוֹ
מִבְּלַעְדֵי אֲלֵהִינוּ? אֲלֵא כָלֶם בְּיַד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וְלֹא יְכוּל לַעֲשׂוֹת דְּבָר, רַק מִרְשׁוֹתוֹ.

דְּבָר אַחֲרֵי כִּי מִי אֵל מִבְּלַעְדֵי ה' – שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא הַכֹּל בְּרִשׁוֹתוֹ, וְלֹא כְּמִי שְׂנִרְאָה בְּמִרְאָה
הַכּוֹכְבִים וְהַמְּזוֹלוֹת, שְׂכָלֶם מִרְאִים דְּבָר, וְהַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא מְחַלִּיפוֹ לְגִנּוֹן אַחֵר. וּמִי צוּר זוּלָתִי
אֲלֵהִינוּ, הֲרִי פְּרִשׁוּהָ שְׂאֵין צִיר כְּמוֹ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, שֶׁהוּא צִיר שְׂלָם, עוֹשֶׂה וּמַצִּיר דְּמוּת בְּתוֹךְ
דְּמוּת, וּמִשְׁלִים אֵת אוֹתָהּ הַדְּמוּת בְּכָל תְּקוּנָה,
וּמַכְנִיס בּוֹ נֶפֶשׁ עֲלִיוֹנָה, שְׂדוּמָה לְתִקּוּן הָעֲלִיּוֹן,
מִשּׁוּם כֶּךָ אֵין צִיר כְּמוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בֵּא רָאָה, מֵאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁל אָדָם, כְּשִׁמְתַּעוֹרְרַת
תְּשׁוּקָתוֹ לְנִקְבָתוֹ, וּנְקַבְתוֹ מִתְּעוֹרְרַת אֵלָיו, אֲזַי
מִתְחַבְּרִים שְׂנִיָּהִם יַחַד, וְיוֹצֵא מֵהֶם בֵּן אֶחָד שְׂכָלוֹל
מִשְׁתֵּי דְמוּת כְּאֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא צִיר
אוֹתוֹ בְּצִיּוֹר שְׂנִכְלָל מִשְׂנִיָּהִם. וְעַל כֵּן צִירֵךְ אָדָם
לְקַדֵּשׁ אֵת עֲצָמוֹ בְּזִמְן הַהוּא, כִּדִּי שִׁימְצֵא הַדְּמוּת
הַהִיא בְּצִיּוֹר שְׂלָם כְּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, בֵּא רָאָה, כְּמָה גְדוּלִים הֵם מִעֲשִׂיוֹ
שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרִי הָאֲמָנוֹת
וְהַצִּיּוֹר שֶׁל הָאָדָם הֵיא כְּמוֹ הָעוֹלָם, וּבְכָל יוֹם וְיוֹם
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹרֵא עוֹלָמוֹת, וּמְזוּג זְווגִים כָּל
אֶחָד וְאֶחָד כְּרָאוּי לוֹ, וְהוּא צִיר אֵת דְּמוּתָם טַרַם
בוֹאֵם לְעוֹלָם.

בֵּא רָאָה, שְׂאֵמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, כָּתוּב זֶה סִפְרֵי תוֹלְדַת
אָדָם, וְכִי סִפְרֵי הֵיָה לוֹ? אֲלֵא פְּרִשׁוּהָ, שֶׁהַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא הָרָאָה לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן דוּר דוּר וְדוּרְשִׁיו
וְכוּ'. אֵיךְ הָרָאָה לוֹ? אִם תֹּאמַר שְׂרָאָה בְּרוּחַ הַקְּדוֹשׁ
שֶׁהֵם עֵתִידִים לְבֵא לְעוֹלָם כְּמִי שְׂרוּאָה בְּחֻכְמָה מֵה
יְבֵא לְעוֹלָם – לֹא כֶּךָ, אֲלֵא רָאָה בְּעֵינָיו אֵת כָּלֶם,
וְאוֹתָהּ הַדְּמוּת שְׁעֵתִידִים לְעִמַּד בְּהָ בְּעוֹלָם, אֵת כָּלֶם
הוּא רָאָה בְּעֵינָיו. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׂמִיּוּם שְׂנִכְרָא
הָעוֹלָם, כָּל הַנִּפְשוֹת הַעֵתִידוֹת לְעִמַּד בְּבִנְיַי הָאָדָם,

השלמה מההשמטות (סימן מ"ח)

שְׂכִינָה נקראת אות ברית מצד של צדיק יסוד עולם. זאת אות הברית - בסיני. [בין העמוד האמצעי, ובין בני ישראל - נצח הוד. אות - זה צדיק. היא - זו שכינה. (שמות לא) פי ששת ימים עשה ה' את השמים - מפתח עד העמוד האמצעי, שאין שש בכל מקום אלא מצד האות ו', ואין שביעי אלא מצד האות י', עטרה על ראשו. החכמה העליונה היא אות, החכמה התחתונה היא אות, ותקנו למול לשמנה ששם היא חכמה עד היסוד, לקבל בהם י' קטנה להעלותה עד הכתר להיות עטרה על ראשם, ותקנו לשם הערלה בכלי ועפר, לקיים ונחש עפר לחמו: ע"כ מההשמטות.

בא ראה, פיון שנמול אברהם, יצא מהערלה, ונכנס לברית הקדושה, והתעטר בעטרה קדושה, ונכנס בברית שהעולם עומד עליה, ואז התקיים העולם בגללו, משום שכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת, וכתוב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, בה"א בראם, באברהם, והכל עומד בסוד אחד. ובשעה שהקדוש ברוך הוא הראה לאדם את כל אותם הדורות של העולם, וראה אותם כל אחד ואחד, כל דור ודור, כלם עומדים בגן העדן באותה הדמות שעתידיים לעמד בה בעולם הזה.

ובא וראה, הרי נתבאר, פיון שראה את דוד שאין בו חיים כלל, תמה, והוא נתן לו משלו שבעים שנים. משום כך היו לו לאדם תשע מאות ושלושים שנים, ואותם השבעים עלו לו לדוד. והדבר הזה הוא סוד של חכמה, שלדוד אין [ימים] פרט לשבעים השנים מאדם הראשון. והכל הוא סוד של חכמה. וכל מה שלמטה, הכל הוא בסוד של מעלה.

ובא וראה, בכל אותן הדמיות של הנשמות של העולם, כלם לפניו זוגות זוגות. לאחר מכן, כשבאים לעולם הזה, הקדוש ברוך הוא מזוג זוגים.

אמר רבי [יהודה] יצחק, הקדוש ברוך הוא [מזוג זוגים ואומר] אומר בת פלוני לפלוני. אמר רבי יוסי, מה זה אומר, והרי כתוב (קהלת א) אין כל

(שמואל ב כב) כי מי אל מפלעדי ה' וגו'. ומי צור וגו', שהרי צור אינו לבדו, אלא הכל אחד, ככתוב (דברים ד) וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלהים וגו'.

בא ראה, שטרם שנמול אברהם, היה מדבר עמו מתוך מחזה לבדו, כמו שנאמר, שכתוב היה דבר ה' אל אברהם במחזה וגו'. במחזה - באותו המראה, הדרגה שכל הדמיות נראות בה, כמו שנאמר. והמחזה הזה הוא סוד הברית.

ואם תאמר שמשום כך נקרא מחזה, משום שהיא הדרגה המראה שכל הדמיות נראות בה ואז נקראת מחזה - הרי אמרת בראשונה, שטרם שנמול אברהם, לא היה מדבר עמו, רק הדרגה הזו שאין שורים עליה הדרגות האחרות, ועכשו אמרת במחזה - המראה של כל הדרגות העליונות הוא, והרי טרם שנמול כתוב היה דבר ה' אל אברהם במחזה?

אלא הדרגה הזו היא המראה של כל הדרגות העליונות, ובמראה של הדרגות העליונות נתקנה. ואף על גב שבאותו הזמן אברהם לא היה מהול - הדרגה הזו במראה של הדרגות העליונות היא, ובכל אותם הגונים עומדת, והמראה של אותם הגונים עומד תחתיה. אחד מימין - גון לבן, ואחד משמאל - גון אדם, אחד שפלול מפל הגונים. והוא המראה שכל הגונים העליונים עומדים עליו. ועל זה במראה הזה עמד על אברהם ודבר עמו, ואף על גב שלא נמול. פיון שנמול מה כתוב? וירא ה' אל אברהם.

בא ראה, בכלעם [אמר] כתוב מחזה שדי, ובאברהם כתוב מחזה סתם. מה בין זה לזה? אלא מחזה שדי אלו שלמטה [שיצאון] ממנו, והם המראה שלו. מחזה סתם, מחזה זה הוא ה' [של כל מראה] שכל הדמיות העליונות נראות בו. ומשום כך כתוב באברהם מחזה סתם, ובכלעם מחזה שדי.

ועל כן, טרם שנמול אברהם, היתה לו הדרגה הזו כפי שאמרנו. פיון שנמול, מיד וירא אליו ה' וגו'. נראו כל [שאר] הדרגות על הדרגה הזו, והדרגה הזו דברה עמו כראוי בשלמות. ואברהם נקשר מדרגה לדרגה, ונכנס לברית הקדש כראוי בשלמות.

ולא היו לו ממנה בנים ומת, יבא אחיו וייבם את אשתו ויולד לו ממנה בן. הבן הזה הוא המת שנשמתו חזרה לעולם, זה הוא האחר שאין לו בת זוג אלא אמו. וזה הוא שמא יקדמנו אחר ברחמים, שיכול להקדים אחר לשא את אשתו של זה ברחמים ובתפלה. ואף על גב שאמרתי לך שיכולים להקדים אחר ברחמים, לא יכול אלא אם (הוא) בעלה הוא רשע והוא צדיק].

אמר רבי יהודה, [כעת] זה הוא ודאי שקשים הזווגים לפני הקדוש ברוך הוא. אשרי חלקם של ישראל שהתורה מלמדת אותם את דרכי הקדוש ברוך הוא, וכל הנסתרות והגנוזים שגנוזים לפניו. ודאי כתוב (תהלים יט) תורת ה' תמימה וגו'. אשרי חלקו של מי שמשתדל בתורה ולא נפרד ממנה, שכל מי שנפרד מן התורה אפלו שעה אחת, כמי שנפרד מחיי העולם, שכתוב (דברים ל) כי היא חייך וארך ימיה, וכתוב (משלי ג) ארך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך.

ויהי אברם בן תשעים שנה וגו'. רבי יוסי פתח, (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'. אשריהם ישראל מכל שאר העמים, שהקדוש ברוך הוא קרא להם צדיקים. שלמדנו, מאה ועשרים [וחמש] ושמונה אלפים בעלי כנפים שהולכים וטסים את כל העולם, ושומעים קול ואוחזים את אותו הקול.

כמו ששנינו שאין לך דבר בעולם שאין לו קול והולך וטס ברקיע. ואוחזים בו בעלי כנפים, ומעלים את אותו הקול [לרבונם] שאומרים [בעלי הדין] ודנים אותו הן לטוב הן לרע, שכתוב (קהלת י) כי עוף השמים יליך את הקול וגו'.

מתי דנים את אותו הקול? רבי חייא אמר, בשעה שבן אדם שוכב וישן ונשמתו יצאה ממנו, והיא מעידה בבן האדם, ואז דנים את אותו הקול. זהו שכתוב (מיכה ז) משכבת חיקך שמר פתחי פיך. מה הטעם? משום שהיא מעידה באדם. רבי יהודה אומר, כל מה שאדם עושה בכל יום, נשמתו מעידה בו באדם בלילה.

למדנו, אמר רבי אלעזר, בתחלת השעה הראשונה בלילה, כשנושף [שיוצא]

חדש תחת השמש? אמר רבי יהודה, תחת השמש כתוב, שונה למעלה.

אמר רבי יוסי, מה כאן הכרוז, והרי אמר רבי חזקיה אמר רבי חייא, באותה שעה ממש שיוצא אדם לעולם, בת זוגו מזמנת לו? אמר רבי אבא, אשרי הצדיקים שנשמותיהם מתעטרות לפני המלך הקדוש טרם יבאו לעולם. שכן שנינו, בשעה ההיא שהקדוש ברוך הוא מוציא נשמות לעולם, כל אותן הרוחות והנשמות, כלן כלולות זכר ונקבה שמחברות יחד.

ונמסרות בידי אותו הממנה השליח שנתמנה על הריונות בני האדם, ושמו לילה. ובשעה שיורדות ונמסרות בידי, נפרדות, ולפעמים זה מקדים לפני זה, ומוריד אותם בבני האדם. וכשמגיע [מכה] זמן זווגם, הקדוש ברוך הוא שמפיר אותן הרוחות והנשמות מחבר אותן כבראשונה ומכריז עליהם. וכשמתחברים, נעשים גוף אחד ונשמה אחת, ימין ושמאל כראוי, ומשום כך אין כל חדש תחת השמש. ואם תאמר, הרי שנינו שאין זוג אלא לפי מעשי ודרכי האדם - כך זה ודאי! שאם זוכה ומעשיו כשרים, הוא זוכה להתחבר עם אותו שלו כמו שיצא.

אמר רבי חייא, מי שמעשיו כשרים, באיזה מקום יבקש [יושב] את זוגו? אמר לו, הרי שנינו, לעולם ימכר אדם וכו' וישא בת תלמיד חכם, [ד"א ובא ראה] שתלמיד חכם פקדון רבונו נפקד בידו. שנינו בסוד המשנה, כל אותם שבאו בגלגול של נשמות, יכולים להקדים ברחמים את זוגם. ועל זה העירו החכמים, אין נושאים נשים במועד, אבל מקדשים, שמא יקדמנו אחר ברחמים. ויפה אמרו אחר בדיוק. ועל פן קשים הזווגים לפני הקדוש ברוך הוא. ועל כל פנים ודאי כתוב פי ישרים דרכי ה'.

רבי יהודה שלח לרבי אלעזר. אמר, הרי סוד הדבר ידעתי, אותם שבאו בגלגול נשמות - מאיזה מקום להם יש זוג? שלח לו, כתוב (שופטים כא) מה נעשה להם לנותרים לנשים וגו'. וכתוב וחספתם לכם וגו'. פרשת בני בנימין מוכיחה, ועל זה שנינו שמא יקדמנו אחר ברחמים. וכי אותו אחר אין לו בת זוג? אבל תמצא זה כמו אדם שנשא בת זוגו

חלק באותה השקאת הנחל. נמצא שיש לו חלק תמיד בעולם הבא.

רבי אבא היה בא מטבריה לבית טרונאי שלחמיו, ורבי יעקב בנו היה עמו. נפגשו בכפר טרשא. כשרצו לשכב, אמר רבי אבא לבעל הבית: יש כאן תרנגול? אמר לו בעל הבית: למה? אמר לו: משום שאני קם בחצות הלילה ממש.

אמר לו: לא צריך, שהרי סימן יש לי בבית – שהמשקל הזה שלפני מטתי, אני ממלא אותו במים, ומטפטף טפה טפה. ובחצות הלילה ממש מתרוקנים כל המים, ומתגלגל הגלגל [הדבוק] הזה ונוהם, ונשמע קולו בכל הבית. ואז הוא חצות הלילה ממש.

וזמן אחד היה לי שהיה קם בכל חצות לילה ומשתדל בתורה, ומשום כך עשה את זה. אמר רבי אבא: ברוך הרחמן ששלחני לכאן. בחצות הלילה נהם אותו הגלגל [הדבוק]. קמו רבי אבא ורבי יעקב, ושמעו את אותו האיש שהיה יושב בירכתי הבית ושני בניו עמו, והיה אומר, כתוב (תהלים קיט) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך. מה ראה דוד שהוא אמר חצות לילה ולא בחצות הלילה? אלא חצות לילה – ודאי לקדוש ברוך הוא אמר כך. וכי כך נקרא הקדוש ברוך הוא? כן, שהרי חצות לילה ממש הקדוש ברוך הוא נמצא וסיעתו, ואז היא השעה שנכנס לגן העדן להשתעשע עם הצדיקים.

אמר רבי אבא לרבי יעקב, ודאי נשתתף עם השכינה ונתחבר יחד. קרבו וישבו עמו. אמרו לו, אמר דבר פיה, שיפה אמרת, מנין לך זה? אמר להם, דבר זה למדתי מסבי. ועוד היה אומר, ששלוש [שתחלת] השעות הראשונות של הלילה, כל הדינים שלמטה מתעוררים והולכים ומשוטטים בעולם.

ובחצות הלילה ממש הקדוש ברוך הוא מתעורר בגן עדן, והדינים שלמטה אין נמצאים. וכל המנהגים שלמעלה בלילה, אין נמצאים אלא בחצות הלילה ממש. מנין לנו? מאברהם, שכתוב (בראשית יד) ויחלק עליהם לילה. במצרים – (שמות יב) ויהי בחצי הלילה. ובמקומות רבים בתורה כך נמצא. ודוד היה יודע.

היום ונכנס השמש, בעל המפתחות שממנה על השמש נכנס בתריסר שעות שפתוחים ביום. אחר שנכנס בכלם, כל אותם השעות הסתומים [הפתוחים], הפרוז עומד ומתחיל להכריז. עומד מי שעומד ואוחז את אותם המפתחות. אחר שסיים הפרוז, כל אותם שומרי העולם מתכנסים ועולים, ואין מי שפותח [פה] פתחון פה והכל שוקטים. אז מתעוררים הדינים שלמטה, והולכים ומשוטטים בעולם, והלכנה מתחילה להאיר.

ובעלי היבכה תוקעים ומיללים. תוקעים שנית. אז מתעוררת שירה ומזמרים לפני רבונם. כמה בעלי מגנים עומדים במקומם ומעוררים דינים בעולם. אז בני האדם ישנים, והנשמה יוצאת ומעידה עדות ומתחייבת בדין. והקדוש ברוך הוא עושה חסד עם אדם, והנשמה שבה למקומה.

בחצות הלילה, כשהצפרים מתעוררות, צד הצפון מתעורר ברוח, עומד במקומו השרביט שבצד הדרום, ומכה באותה הרוח ושוקט ומתבסם. אז מתעורר הקדוש ברוך הוא במנהגיו להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן.

באותה שעה. אשרי חלקו של אדם שעומד להשתעשע בתורה, שהרי הקדוש ברוך הוא וכל הצדיקים שבגן עדן, כלם מקשיבים לקולו. זהו שכתוב (שיר ח) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ולא עוד, אלא שהקדוש ברוך הוא מושף עליו חוט אחד של חסד שיהיה [תמיד] שמור בעולם, שהרי עליונים ותחתונים שומרים אותו. זהו שכתוב (תהלים מב) יומם יצנה ה' חסדו ובלילה שירה עמי.

אמר רבי חזקיה, כל מי שמשתדל בשעה הזו בתורה, ודאי יש לו חלק תמיד בעולם הבא. אמר רבי יוסי, מה הטעם תמיד? אמר לו, כך למדנו, שכל חצות לילה, כשמתעורר הקדוש ברוך הוא בגן עדן, כל הנטיעות של הגן משקים יותר מאותו הנחל שנקרא נחל קדומים, נחל עדנים, שאין פוסקים מימיו לעולמים. כביכול אותו שעומד ומשתדל בתורה, כאלו אותו הנחל מוריק על ראשו ומשקה אותו בתוך אותם הנטיעות שבגן עדן. [אמר רבי יוסי] ולא עוד, אלא הואיל וכל הצדיקים שבתוך גן העדן מקשיבים לו, שמם לו

ועל כן לעולם יירשו ארץ, ככתוב (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא בם, וכתוב זה השער לה' צדיקים יבאו בו, אותם שנמולו ונקראים צדיקים. נצר מטעי - נצר מאותם הנטיעות שנטע הקדוש ברוך הוא בגן עדן. הארץ הזו היא אחת מהן, ועל פן יש לישראל חלק טוב לעולם הבא, וכתוב (שם לז) צדיקים יירשו ארץ. (יסעיה ס) לעולם יירשו ארץ, מה זה לעולם? כמו שבארנו במשנתנו, והרי הדבר הזה נתבאר בין החברים. [ולמדנו, מה ראה הכתוב שלא נקרא אברהם עד עתה?] [נ"א בא ראה, הקדוש ברוך הוא לא קרא לאברהם אברהם עד עתה, מה הטעם? אלא כן בארנו, שעד עתה לא נמול, וכשנמול, התחברה בו ה"א הזו ושרתה בו]. אלא כן בארנו, שעד עכשו לא נמול, וכשנמול, התחבר לה"א הזו והשכינה שרתה בו, ואז נקרא אברהם.

והינו מה שכתוב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. ושנה בה' בראם, ושנה באברהם. מה אומרים? אלא זה חסד וזו השכינה, והכל יורד יחד, והדבר לא קשה, וזה וזה היה.

אמר רבי יעקב לרבי אבא, הה' הזו של הבראם היא קטנה, וה' של הלה' (דברים לב) - גדולה. מה בין זה לזה? אמר לו, זו שמטה, וזה יובל, [ויש ששונים שהכל אחד. שכאשר מאירה מהצדיק, אז עומדת בשלמות וה"א גדולה, שהרי מוארת כראוי. ופעמים שלא עומדת בשלמות ויונקת מצד האחר, אז ה"א קטנה]. ומשום כך לפעמים שהלכנה עומדת בשלמותה, ולפעמים בחסרונה, ובפניה נמצא ונודע, והכל יפה, וזה הוא ברור הדבר.

אמר רבי אבא, אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם מכל שאר העמים ונתן להם אות הברית הזו, שכל מי שיש בו אות הברית הזו, אין יורד לגיהנם אם הוא שומר אותו כראוי, שאין מכניס אותו לרשות אחרת ולא משקר בשם המלך. שכל מי שמשקר בזה, כמי שמשקר בשמו של הקדוש ברוך הוא, שכתוב (הושע ה) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו.

עוד אמר רבי אבא, בזמן שהאדם מעלה את בנו להכניסו לברית הזו, קורא הקדוש ברוך הוא לפמליא שלו ואומר, ראו איזו ברירה עשיתי בעולם!

[ומה] ומנין היה יודע? אלא כך אמר הזקן, שמלכותו תלויה בזה [הלילה], ועל זה עומד בשעה הזו ואומר שירה, ולכן קרא לקדוש ברוך הוא חצות לילה [ממש] אקום להודות לך וגו', שהרי כל הדינים תלויים מכאן, ודיני המלכות נמצאים מכאן. ובאותה השעה נקשר דוד בה, וקם ואמר שירה. בא רבי אבא ונשקו. אמר לו, ודאי כך הוא. ברוך הרחמן ששלחני לכאן.

בא ראה, הלילה הוא דין בכל מקום, והרי הקמנו את הדברים, וכך הוא ודאי, והרי הערתי לפני רבי שמעון. אמר אותו הילד בנו של אותו האיש, אם כך, למה כתוב חצות לילה? אמר לו, הרי נאמר שבחצות הלילה מתעוררת מלכות השמים.

אמר, אני שמעתי דבר. אמר לו רבי אבא, אמר בני טוב, שהרי דבר פיך יהיה קול המאור. אמר, אני שמעתי, שהרי הלילה הוא דין המלכות, ובכל מקום הוא דין. וזה שאמר חצות, משום שיונקת בשני גונים [חצות] - בדין וחסד. וודאי שהמחצית הראשונה היא דין, שהרי במחצית האחרת היא מאירה פניה בצד החסד, ועל פן חצות לילה כתוב ודאי.

קם רבי אבא ושם ידו בראשו וברך אותו. אמר, ודאי חשבתי שאין נמצאת חכמה, רק באותם הצדיקים שזכו בה. כעת ראיתי שאפלו ילדים בדור של רבי שמעון זכו לחכמה עליונה. אשריך רבי שמעון! אוי לדור שאתה תסתלק ממנו! ישבו עד הבקר והתעסקו בתורה.

פתח רבי אבא ואמר, ועמד כלם צדיקים וגו'. הדבר הזה הרי בארוהו החברים, מה הטעם כתוב (ישעיה ס) ועמד כלם צדיקים, וכי כל ישראל הם צדיקים? והרי כמה רשעים יש בישראל, כמה חוטאים וכמה רשעים שעוברים על מצוות התורה.

אלא כך שנה בסוד המשניות: אשריהם ישראל שעושים קרבן של רצון לקדוש ברוך הוא, שמקריבים את בניהם לשמונה ימים לקרבן, וכשנמולים, נכנסים לחלק הטוב של הקדוש ברוך הוא, שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. וכיון שנכנסו בחלק הזה של הצדיק, הם נקראים צדיקים. ודאי כלם צדיקים.

פְּתַח אַחַד [רְבִי אַבְאָ] וְאָמַר, (שופטים ה) בְּפָרַעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עִם בְּרָכוֹ ה'. מָה רָאוּ דְבוּרָה וּבְרָק שֶׁפָּתְחוּ בַּפִּסְוֹק הַזֶּה? אֲלֵא כִּף שְׁנִינוּ, אֵין הָעוֹלָם מִתְקִים אֲלֵא עַל הַבְּרִית הַזֹּה, שֶׁכְּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה וְגו'. שְׁהָרִי שָׁמַיִם וְאָרֶץ עַל זֶה קִיָּמִים. מִשׁוּם כִּף, כָּל זְמַן שִׁיִּשְׂרָאֵל מְקִיָּמִים אֶת הַבְּרִית הַזֹּה, חֲקוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם. וְכָל זְמַן שֶׁחָס וְשָׁלוֹם מִבְּטָלִים אֶת הַבְּרִית הַזֹּה, אֵין שָׁמַיִם וְאָרֶץ מִתְקִיָּמִים, וְאֵין נִמְצְאוֹת בְּרָכוֹת בְּעוֹלָם.

בֵּא רָאָה, לֹא שָׁלְטוּ שָׂאֵר הָעַמִּים עַל יִשְׂרָאֵל אֲלֵא כְּשֶׁבְטְלוּ מֵהֶם אֶת הַבְּרִית הַזֹּה. וּמָה בְטָלוּ מֵהֶם? שֶׁלֹּא נִפְרְעוּ וְלֹא נִתְגַּלוּ. וְעַל זֶה כְּתוּב (שמואל א-יב) וַיַּעֲזְבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' וְגו' וַיִּמְכְּרוּ אֶתֶם בְּיַד סִיסְרָא. וַיַּעֲזְבוּ אֶת ה' מִמֶּשׁ. עַד שֶׁבָּאָה דְבוּרָה וְנִדְבָּה אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל לַדְּבַר הַזֶּה, אִזּוּ נִכְנָעוּ שׁוֹנְאֵיהֶם תַּחֲתֵיהֶם.

וְהִינֵנוּ מָה שֶׁשְׁנִינוּ, שֶׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַיהוֹשֻׁעַ, וְכִי יִשְׂרָאֵל הֵם אֲטוּמִים וְלֹא נִפְרְעוּ וְלֹא הִתְגַּלוּ וְלֹא מְקִיָּמִים אֶת בְּרִיתִי, וְאֵתָה רֹצֵחַ לְהַכְנִיסָם לְאָרֶץ וְלַהַכְנִיעַ אֶת שׁוֹנְאֵיהֶם? (יהושע ה) שׁוֹב מִלֵּא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנִית. וְעַד שֶׁנִּפְרְעוּ וְנִתְגַּלְתָּה הַבְּרִית הַזֹּה, לֹא נִכְנָסוּ לְאָרֶץ וְלֹא נִכְנָעוּ שׁוֹנְאֵיהֶם. אֵף כֵּאֲן, כִּיּוֹן שֶׁהִתְנַדְּבוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹת הַזֹּה, נִכְנָעוּ שׁוֹנְאֵיהֶם תַּחֲתֵיהֶם וְחִזְרוּ הַבְּרָכוֹת לְעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב בַּפָּרַעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עִם בְּרָכוֹ ה'.

בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה מְזַדְּמֵן [לו'] אֲלֵיהֶוּ, וְטָס אֶת הָעוֹלָם בְּאַרְבַּע טִיסוֹת וּמְזַדְּמֵן לְשָׁם, וְעַל זֶה שְׁנִינוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְתַקֵּן כֶּסֶף אַחַר לְכַבּוּדוֹ, וַיֹּאמֶר: זֶה הַכֶּסֶף שֶׁל אֲלֵיהֶוּ. וְאִם לֹא, אֵינוֹ שׁוֹרָה שָׁם. וְהוּא עוֹלָה וּמַעֲיֵד לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בֵּא רָאָה, בְּרִאשׁוֹנָה כְּתוּב (מלכים א-יט) מָה לָךְ פֶּה אֲלֵיהֶוּ וְגו', וְכְתוּב קִנְאָה קִנְאָתִי לְה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי עֲזָבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. אָמַר לוֹ, חַיִּיךָ, שֶׁבְכָל מְקוֹם שֶׁהָרַשְׁם הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה יִרְשָׁמוּ אוֹתוֹ בְּנֵי בְבִשְׂרָם, אֵתָה תִזְדַּמֵּן לְשָׁם. וְהִפָּה שֶׁהַעֲיֵד שִׁיִּשְׂרָאֵל עֲזָבוּ, הוּא יַעֲיֵד שִׁיִּשְׂרָאֵל מְקִיָּמִים אֶת הַבְּרִית הַזֹּה. וְהָרִי שְׁנִינוּ, עַל מָה נַעֲנֵשׁ אֲלֵיהֶוּ לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? עַל שֶׁאָמַר לְשׁוֹן הָרַע עַל בְּנָיו.

בֵּינַתִּים בֵּא אֹר הַיּוֹם, וְהָיוּ אוֹמְרִים דְּבָרֵי תוֹרָה. קָמוּ לְלַכְתָּ, אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ, בְּמָה שֶׁעֲסַקְתָּם בְּלַיְלָה הַזֶּה הַשְּׁלִימוּ. אָמְרוּ, מָה הוּא? אָמַר לוֹ, שֶׁתְּרָאוּ לְמַחַר אֶת פְּנֵיו שֶׁל בַּעַל הַבְּרִית, שֶׁהָרִי אֲשֶׁרִי בְקִשָּׁה אֶת הַבְּקִשָּׁה הַזֹּה מִכֶּם, וּמִילַת הַבְּרִית שֶׁל בְּנֵי שְׁנוּלָד לִי – לְמַחַר תִּהְיֶה הַהִלּוּלָא שְׁלוֹ. אָמַר רְבִי אַבְאָ, זֶה הִיא בְּקִשָּׁה שֶׁל מִצְוָה, וְנִשְׁבַּח לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה.

חֲבֹנוּ כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה כְּנִס אוֹתוֹ הָאִישׁ אֶת כָּל אוֹהֲבָיו, וְכָל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה הִתְעַסְקוּ בַּתוֹרָה, וְלֹא הָיָה מִי שִׁישָׁן. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ הָאִישׁ, בְּבְקִשָּׁה מִכֶּם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֹאמֶר דְּבַר חֲדָשׁ בַּתוֹרָה.

סדר הלימוד ליום כח תשרי [יום 28 בשנה]

נְמוּל? מִיָּד נִרְמָז לְנַחֵשׁ אֶחָד לְהִרְגֵּ אוֹתוֹ, עַד שֶׁרָאָתָה צְפוּרָה וּמָלָה אֶת בְּנָה וְנִצּוּל. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וְתַקַּח צְפוּרָה צַר. מָה זֶה צַר? אֲלֵא רְפוּאָה. וּמָה הַרְפוּאָה? שֶׁכְּתוּב וְתִכְרַת אֶת עַרְלַת בְּנָה. שְׁנִצְנִצָּה בַּה רִוַח הַקְּדָשׁ.

קָם אַחַר וְאָמַר, (בראשית מה) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו גִּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׁוּ וַיֹּאמֶר וְגו'. וְכִי לָמָּה קָרָא לָהֶם, וְהָרִי הֵם הָיוּ קְרוּבִים אֲלָיו? אֲלֵא בְשָׁעָה שֶׁאָמַר לָהֶם אֲנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם, תִּמְהוּ שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ בְּמַלְכוּת עַלְיוֹנָה. אָמַר יוֹסֵף, הַמַּלְכוּת הַזֹּה, מִשׁוּם זֶה

קָם אַחַר, פְּתַח וְאָמַר, (שמות ד) וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בְּמַלּוֹן וַיִּפְגְּשׁוּהוּ ה' וַיִּבְקֶשׁ הַמִּיתוֹ. אֵת מִי? אֵת מִשָּׁה. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכִי אֵתָה הוֹלֵךְ לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְלַהַכְנִיעַ מֶלֶךְ גְּדוֹל וְשְׁלִיט, וְאֵתָה שֶׁכַּחַת מִמֶּךָ אֶת הַבְּרִית, שֶׁבְנֶךָ לֹא נְמוּל? מִיָּד – וַיִּבְקֶשׁ הַמִּיתוֹ.

לְמַדְנֵנוּ, יִרְדַּ גְּבִרְיָאֵל בְּשִׁלְהַבַּת שֶׁל אִשׁ לְשָׂרְף אוֹתוֹ, וְנִרְמָז לְנַחֵשׁ אֶחָד שׁוֹרֵף לְשִׂאֵף אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ. לָמָּה נַחֵשׁ? אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵתָה הוֹלֵךְ לְהִרְגֵּ אֶת הַנַּחֵשׁ הַגְּדוֹל וְהַחֲזָק, וּבְנֶךָ לֹא

יִרְדַּ לְגִיּהֶנָּם. וּמֵהָאוֹת הַזֹּה פּוֹחָדִים עֲלֵינוּנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְהַדִּינִים הָרַעִים אֵין שׁוֹלְטִים בּוֹ בְּאָדָם אִם הוּא זֹכֶה לְשָׁמֵר אֶת הַבְּרִית הַזֹּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נֶאֱחָז בְּשִׁמּוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בְּיוֹן שְׁדוּד הַמְּלֶךְ לֹא שָׁמַר אֶת אוֹת הַבְּרִית הַזֹּה כְּרֵאוּי, הֶעֱבְרָה מִמֶּנּוּ הַמְּלָכוֹת, וְנִטְרַד מִירוּשָׁלַיִם. מִיַּד פָּחַד, כִּי סָבַר שִׁיּוּרִידוֹ אוֹתוֹ מִיַּד, וְיִמְסְרוּ אוֹתוֹ בְּיַד דּוּמָה וְיָמוֹת בְּעוֹלָם הַהוּא, עַד שֶׁהַתְּבַשֵּׁר עָלָיו, שְׁכָתוֹב (שְׁמוּאֵל-ב ב) גַּם ה' הֶעֱבִיר חֲטָאתָךְ לֹא תָמוֹת. בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה פָּתַח וְאָמַר, לֹאִי ה' עֲזָרְתָה לִי כַּמַּעַט שְׁכָנָה דּוּמָה נִפְשִׁי.

פָּתַח אַחַר וְאָמַר, מַה זֶה [שְׁכָתוֹב] שָׁאֵמַר דָּוִד (שם טו) וְהִרְאֵנִי אֹתוֹ וְאֵת נֹוהוּ? [מַהוּ וְהִרְאֵנִי אֹתוֹ וְאַחַר כֵּךְ וְאֵת נֹוהוּ?] מִי יָכוֹל לְרַאוֹת אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? אֲלֹא כֵּךְ שְׁנִינּוּ, בְּשַׁעָה הַהִיא שֶׁגָּזַר עָלָיו אוֹתוֹ הָעֲנָשׁ, וְדוּד יָדַע שֶׁעַל שֶׁלֹּא שָׁמַר הָאוֹת הַזֹּה כְּרֵאוּי נֶעֱנַשׁ בְּזֶה, שֶׁהַכֹּל יַחַד אַחוּז, וְהַכֹּל נִרְמָז בְּאוֹת הַזֹּה, וְלֹא נִקְרָא צַדִּיק מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר אוֹתוֹ כְּרֵאוּי - הִיָּה מִבְּקֶשׁ בְּקֶשְׁתּוֹ וְאוֹמֵר, וְהִרְאֵנִי אֹתוֹ וְאֵת נֹוהוּ.

מַה זֶה אֹתוֹ? [הָאוֹת שְׁלוֹ, אוֹת הַבְּרִית, שֶׁהָרִי אוֹתוֹ שֶׁל הַקְּב"ה הָאוֹת שְׁלוֹ] זֹה אוֹת הַבְּרִית [שְׁלוֹ] הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהָרִי אֲנִי פּוֹחַד שֶׁאֲבָדָה מִמֶּנִּי. מַה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשְׁנֵי אֱלוֹ - הַמְּלָכוֹת וִירוּשָׁלַיִם - אַחוּזוֹת בְּזֶה. וּמִשּׁוּם כֵּךְ תִּלָּה בְּבִקְשָׁתּוֹ אוֹתוֹ וְאֵת נֹוהוּ, שֶׁתַּחֲזֹר הַמְּלָכוֹת שֶׁל הָאוֹת הַזֹּה לְמִקּוּמָהּ, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

פָּתַח אַחַר וְאָמַר, (אֵיּוֹב יט) וּמִבְּשָׂרִי אַחֲזָה אֱלוֹהַּ. מַה זֶה וּמִבְּשָׂרִי? הִיָּה צְרִיף לֵהִיּוֹת וּמַעֲצָמִי! אֲלֹא מִבְּשָׂרִי מִמַּשׁ, וּמַה הִיא? שְׁכָתוֹב (יִרְמִיָה יא) וּבִשָּׂר קָדֵשׁ יַעֲבִרוּ מֵעַלְיָךְ, וְכָתוֹב (בְּרַאשִׁית יז) וְהִיָּתָה בְּרִיתִי בִּבְשָׂרְכֶם. שְׁנִינּוּ, בְּכָל זְמַן שֶׁנִּרְשַׁם אָדָם בְּרִשָּׁם הַקְּדוֹשׁ שֶׁל הָאוֹת הַזֹּה, מִמֶּנָּה רוֹאֶה אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִמֶּנּוּ מִמַּשׁ, וְהַנְּשָׂמָה הַקְּדוּשָׁה נֶאֱחָזָת בּוֹ.

וְאִם לֹא זֹכֶה, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר אֶת הָאוֹת הַזֹּה, מַה כָּתוֹב? (אֵיּוֹב ד) מִנְּשַׁמַּת אֱלוֹהַּ יֵאָבְדוּ, שֶׁהָרִי הָרַשָּׁם שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא נִשְׁמַר. וְאִם זֹכֶה וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ, אֵין הַשְּׁכִינָה נִפְרָדָת מִמֶּנּוּ. מִתִּי

הַרוּחָתִי אוֹתָהּ. גָּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ, שֶׁהָרָאָה לָהֶם אֶת בְּרִית הַמִּלָּה. אָמַר, זֹה גִרְמָה לִי אֶת הַמְּלָכוֹת הַזֹּה, מִשּׁוּם שֶׁשְׁמַרְתִּי אוֹתָהּ.

מִבָּאֵן לְמַדְנּוּ, שְׁמִי שְׁשׁוֹמֵר אֶת אוֹת הַבְּרִית הַזֹּה, הַמְּלָכוֹת שְׁמוּרָה לוֹ. מִנֵּיִן לָנוּ? מִבַּעַז, שְׁכָתוֹב (רוֹת ג) חִי ה' שְׁכָבִי עַד הַבֶּקֶר. שִׁיְצְרוּ הִיָּה מִתְגַּרְהָ בּוֹ, עַד שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁבוּעָה וְשָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזֹּה, מִשּׁוּם כֵּךְ זָכָה שִׁיְצְאוּ מִמֶּנּוּ מְלָכִים שְׁלִיטִים עַל כָּל שְׂאֵר הַמְּלָכִים, וְהַמְּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ שֶׁנִּקְרָא בְּשִׁמּוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

פָּתַח אַחַר וְאָמַר, כָּתוֹב (תְּהִלִּים כז) אִם תַּחֲנֶנָּה עָלַי מִחֲנֶנָּה וְגו'. כֵּךְ שְׁנִינּוּ, בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטַח, מַה זֶה בְּזֹאת? זֹה אוֹת הַבְּרִית הַמְּזַמְנָת תְּמִיד אֲצֵל אָדָם, וְנִרְמָזָה לְמַעַלָּה. וּמִשּׁוּם כֵּךְ נֶאֱמַר בְּזֹאת, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב זֹאת אוֹת הַבְּרִית, זֹאת בְּרִיתִי, וְהַכֹּל בְּדִרְגָּה אַחַת. וְשְׁנִינּוּ, זֶה וְזֹאת הֵם בְּדִרְגָּה אַחַת וְלֹא נִפְרָדִים. וְאִם תֵּאמַר, אִם כֵּךְ, הָרִי שְׂאֵר בְּנֵי הָאָדָם כֵּךְ, לְמַה דָּוִד בִּלְבָדוֹ וְלֹא אַחֵר? אֲלֹא מִשּׁוּם שֶׁהִיא אַחֲזָה בּוֹ וְנִרְמָזָה בּוֹ, וְהִיא כְּתָר הַמְּלָכוֹת.

בֵּא רֵאָה, מִשּׁוּם שֶׁאֵת הַזֹּאת הַזֹּה לֹא שָׁמַר אוֹתָהּ דָּוִד הַמְּלֶךְ כְּרֵאוּי, הַמְּלָכוֹת הֶעֱבְרָה מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן. וְכֵךְ לְמַדְנּוּ, הַזֹּאת הַזֹּה נִרְמָזָה בַּמְּלָכוֹת שֶׁלְמַעַלָּה, וְנִרְמָזָה בִירוּשָׁלַיִם, הַקְּרִיָּה הַקְּדוּשָׁה. בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה שְׁדוּד עֶבֶר עָלֶיהָ, יֵצֵא קוֹל וְאָמַר: דָּוִד, בְּמַה שֶׁנִּקְשַׁרְתָּ תִּנְתֵּר. אוֹתָךְ טוֹרְדִים מִירוּשָׁלַיִם, וְהַמְּלָכוֹת תּוֹסֵר מִמֶּךָ. מִנֵּיִן לָנוּ? שְׁכָתוֹב (שְׁמוּאֵל-ב יב) הִנְנִי מִקִּים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתְךָ. מִבֵּיתְךָ בְּמַדְיָק. וְכֵךְ הִיָּה. בְּמַה שֶׁעֲבַר עָלָיו נֶעֱנַשׁ. וּמַה דָּוִד הַמְּלֶךְ כֵּךְ - שְׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

פָּתַח אַחַר וְאָמַר, (תְּהִלִּים צד) לֹאִי ה' עֲזָרְתָה לִי כַּמַּעַט שְׁכָנָה דּוּמָה נִפְשִׁי. לְמַדְנּוּ, בְּמַה זֹכִים יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינֶם יוֹרְדִים לְגִיּהֶנָּם כְּמוֹ שְׂאֵר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עַבּוּדָה זָרָה, וְאֵין נִמְסְרִים בְּיַדֵּי דּוּמָה? [אֲלֹא] בְּאוֹת הַזֹּה.

שְׁכָךְ לְמַדְנּוּ, בְּשַׁעָה שֶׁאָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל (מְלָאכֵי חִבְלָה) מִחֻבְלִים נִפְקָדִים עָלָיו. מְרִימִים עֵינָיִם וְרוֹאִים אֶת הָאוֹת הַזֹּה, שֶׁהִיא בְּרִית הַקְּדֵשׁ, וְנִפְרָדִים מִמֶּנּוּ, וְאֵינוֹ נִתֵּן בְּיַדֵּי דּוּמָה לְרַדָּת לְגִיּהֶנָּם. שְׁכָל מִי שֶׁנִּמְסָר בְּיָדוֹ, וְדַאי

תָּמָה וְלֹא יָכֹל לְדַבֵּר. אָמַר, עֵשֶׂן הַמְּלָכוֹת נִתְפָּס בְּאַרְצָן. וְכֵךְ הָיָה, שֶׁהַיּוֹם הַהוּא רָאוּ הַחֲבָרִים אֶת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה וְהִקְפּוּ בְּאֵשׁ, וְרַבִּי אֲבָא לְהִטּוּ פָּנָיו כְּאֵשׁ מִשְׁמַחַת הַתּוֹרָה.

שְׂנִינּוּ, כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא יֵצְאוּ כָּלֵם מִן הַבַּיִת, וְהַבַּיִת נִקְשֵׁר בְּעֵשֶׂן, וְהָיוּ מְחַדְּשִׁים דְּבָרִים בְּתוֹכָם כְּאִלּוּ קִבְּלוּ הַיּוֹם הַהוּא תּוֹרָה מִהַר סִינִי. אַחַר שֶׁהִסְתַּלְּקוּ, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אִם הוּא יוֹם וְאִם לַיְלָה. אָמַר רַבִּי אֲבָא, בְּעוֹדֵנוּ עוֹמְדִים, יֹאמֵר כָּל אֶחָד מֵעַמָּנוּ דְּבַר חֲדָשׁ שֶׁל חֻכְמָה לְקִשֵּׁר חֹסֵד לְבַעַל הַבַּיִת, בְּעַל הַהִלּוּלָא.

פָּתַח אֶחָד וְאָמַר, (תהלים סה) אֲשֶׁרִי תִבְחַר וְתִקְרַב יִשְׁכֵּן חֲצַרְיָךְ וְגו'. בַּתְּחִלָּה חֲצַרְיָךְ, לְאַחַר מִכָּן בֵּיתְךָ, וְלְאַחַר מִכָּן הַיְכָלְךָ. זֶה פְּנִימִי מִזֶּה, וְזֶה [נ"א לְתוֹךְ] לְמַעְלָה מִזֶּה. יִשְׁכֵּן חֲצַרְיָךְ בַּתְּחִלָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ד) וְהָיָה הַנְּשֹׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קְדוֹשׁ יֹאמֵר לוֹ.

נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ לְאַחַר מִכָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כד) בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַיִת. לֹא כְּתוֹב הַחֻכְמָה יִבְנֶה בַיִת. שְׂאֵם הָיָה כְּתוֹב כֶּךָ, מִשְׁמַע שֶׁחֻכְמָה נִקְרָאת בַיִת. אֲלֵא כְּתוֹב בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַיִת, הֵינּוּ מֵהַ שְׂכָתוֹב (בראשית ב) וְנִהְרָ לֵצָא מֵעַדָּן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן וְגו'.

קְדוֹשׁ הַיְכָלְךָ לְאַחַר זֶה הוּא שְׁלֹמֹת הַכֹּל. שְׂכָף שְׂנִינּוּ, מֵהַ זֶה הַיְכָל? כְּלוֹמַר ה"י כ"ל, זֶה וְזֶה, וְהַכֹּל נִשְׁלָם יַחַד. מֵהַ מוֹכִיחַ רֹאשׁ הַכְּתוֹב שְׂכָתוֹב אֲשֶׁרִי תִבְחַר וְתִקְרַב יִשְׁכֵּן חֲצַרְיָךְ? זֶה מִי שְׂמַקְרִיב אֶת בְּנוֹ קִרְבָּן לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּקִרְבָּן הַהוּא, וּמִתְרַצֵּה בּוֹ וּמִקְרַב אוֹתוֹ, וְשֵׁם אֶת מְדוּרוֹ בְּשְׁנֵי חֲדָרִים, וְאוֹחֵז אֶת זֶה וְאֶת זֶה, שְׂאוֹתָם הַשְּׂנִינִים נִקְשְׁרוּ יַחַד, שְׂכָתוֹב יִשְׁכֵּן חֲצַרְיָךְ, וְדַאי שְׁנֵי חֲצַרְיָךְ.

מִשּׁוּם כֶּךָ הַחֲסִידִים הָרַאשׁוֹנִים, זְקִנֵינוּ שֶׁל כָּאֵן, כְּשֶׁמִּקְרִיבִים אֶת בְּנֵיהֶם לְקִרְבָּן הַזֶּה, פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים: אֲשֶׁרִי תִבְחַר וְתִקְרַב יִשְׁכֵּן חֲצַרְיָךְ. אוֹתָם שְׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם אוֹמְרִים: נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ קְדוֹשׁ הַיְכָלְךָ. אַחַר כֶּךָ מְבָרַךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִכְנִיסוֹ בְּבֵרִיתוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם אֲבִינוּ. וְאוֹתָם שְׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם אוֹמְרִים:

מִתְקִים בּוֹ? כְּאֲשֶׁר הוּא נִשְׂא, וְהָאוֹת הַזֹּאת נִכְנָסֶת לְמִקוּמָה [שְׂשִׁנִינוּ, מֵהַ הִטְעַם וְא"ו ה"א הוֹלְכוֹת יַחַד? אֲלֵא אַחַת זָכַר וְאַחַת נִקְבְּהָ]. מִשְׁתַּתְּפִים יַחַד, וְנִקְרָא שֵׁם אֶחָד, אִזּוֹ שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם הַחֹסֵד הָעֲלִיּוֹן. בְּאִיזָה מְקוֹם שׁוֹרָה? בְּצַד הַזָּכָר. וּמִי הַחֹסֵד? חֹסֵד א"ל שְׂבָא וְיוֹצֵא מִהַחֻכְמָה הָעֲלִיּוֹנָה וּמִתְעַטֵּר בְּזָכָר. וּמִשּׁוּם כֶּךָ נִתְבַּשְׂמַת הַנִּקְבָּה. [נ"א שְׂשִׁנִינוּ, הַסּוֹד שֶׁל וי"ו ה"א הוֹלְכִים יַחַד כְּמוֹ שֶׁזָּכַר וְנִקְבְּהָ מִשְׁתַּתְּפִים יַחַד וְהֵם אֶחָד, אִזּוֹ שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם הַחֹסֵד הָעֲלִיּוֹן, וּמִתְעַטֵּר בְּזָכָר וְנִתְבַּשְׂמַת הַנִּקְבָּה].

עוֹד שְׂנִינּוּ, אֵלּוּהַ כֶּךָ הוּא. א"ל, אוֹר הַחֻכְמָה. ו' זָכַר, ה' נִקְבְּהָ. כְּשֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים יַחַד נִקְרָא אֵלּוּהַ. וְהַנְּשִׂמָה הַקְּדוּשָׁה מִהַמְקוֹם הַזֶּה נִאֲחֶזֶת, וְהַכֹּל תְּלוּי בְּאוֹת הַזֹּאת, וְעַל כֵּן כְּתוֹב וּמִבְּשָׂרִי אֲחִיזָה אֵלּוּהַ. זֶה הוּא שְׁלֹמֹת הַכֹּל, מִבְּשָׂרִי מִמֶּשׁ, מִהָאוֹת הַזֹּאת מִמֶּשׁ. וְעַל כֵּן אֲשֶׁרִיֶּהֱם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים שְׂאֲחֻזִים בְּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁרִיֶּהֱם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כְּתוֹב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' וְגו', וּמִשּׁוּם כֶּךָ חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, וּמֵהַ בְּכָל כֶּךָ אַתֶּם חֻכְמִים, וְאַתֶּם יוֹשְׁבִים כָּאֵן? אָמְרוּ לוֹ, אִם הַצְּפָרִים יַעֲקְרוּ מִמְּקוֹמָם, לֹא יוֹדְעִים לְאֵן טְסוֹת. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (משלי כז) כְּצַפּוֹר נוֹדְדֶת מִן קִנְיָה כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ.

וְהַמְקוֹם הַזֶּה זָכָה אוֹתָנוּ לְתוֹרָה, וְהַדְרָךְ הַזֶּה שְׁלָנוּ. בְּכָל לַיְלָה, חֲצִי אָנוּ יֹשְׁנִים, וְחֲצִי אָנוּ עוֹסְקִים בְּתוֹרָה. וְכִשְׂאָנוּ עוֹמְדִים בְּבִקְרָה, רִיחוֹת הַשְּׂדֵה וְנִהְרוֹת מִים מְאִירִים לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְהִיא מִתְיַשְׁבֶּת בְּלִבָּנוּ. וְאַתְּ הַמְקוֹם הַזֶּה הָרִי דָּנוּ אוֹתוֹ לְמַעְלָה פַּעַם אַחַת, וְכִמָּה שָׂרִי מְגַנִּים הַסְתַּלְּקוּ בְּאוֹתוֹ הַדִּין עַל עֲנֵשׁ הַתּוֹרָה, וְאִזּוֹ הַהִשְׁתַּדְּלוֹת שְׁלָנוּ יוֹמָם וְלַיְלָה הִיא בְּתוֹרָה, וְהַמְקוֹם הַזֶּה מְסִיעַ לָנוּ, וּמִי שֶׁנִּפְרָד מִכָּאֵן, כְּמִי שֶׁנִּפְרָד מִחַיֵי הָעוֹלָם.

הָרִים יְדוּ רַבִּי אֲבָא וּבְרַךְ אוֹתָם. יִשְׁבוּ עַד שֶׁהָאִיר הַיּוֹם. אַחַר שֶׁהָאִיר הַיּוֹם, אָמְרוּ לְאוֹתָם הַתִּינּוֹקוֹת שֶׁלְּפָנֵיהֶם: צְאוּ וּרְאוּ אִם הָאִיר הַיּוֹם, וְכֹל אֶחָד יֹאמֵר דְּבַר חֲדָשׁ בְּתוֹרָה לְאִישׁ הַגְּדוֹל הַזֶּה. יֵצְאוּ וּרְאוּ שֶׁהָאִיר הַיּוֹם. אָמַר אֶחָד מֵהֶם, מְזַמְנָת בְּיוֹם הַזֶּה אֵשׁ מִלְּמַעְלָה. אָמַר אַחַר, וּבַבַּיִת הַזֶּה. אָמַר אַחַר, זֶקֶן אֶחָד כָּאֵן שְׁעֵתִיד בְּיוֹם הַזֶּה לְהַשְׂרִף בְּאֵשׁ הַזֹּאת. אָמַר רַבִּי אֲבָא, הִרְחַמֵּן יִצְלִינוּ.

ותחללה. כלומר, אותה המילה שנמול אינה מועילה לו.

משום כך, אשרי חלקו של מי שמקריב את הקרבן הזה בשמחה ובכרצון לפני הקדוש ברוך הוא. וצריך לשמח בחלק הזה כל היום [ההוא], שכתוב (שם ה) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירגנו ותסך עלימו ויעלצו בך אהבי שמה.

פתח אחר ואמר, (בראשית יז) ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא ה' וגו', אני אל שדי התהלך לפני וגו'. בפסוק הזה יש לעיין בו, וקשה בכמה דרכים. וכי עד עתה לא התגלה הקדוש ברוך הוא לאברהם אלא [עד] כעת, כשהגיע לימים האלה, וירא ה' אליו ולא קדם? והרי כתוב ויאמר ה' אל אברם. וה' אמר אל אברם. ויאמר לאברם ידוע תדע וגו', וכעת מונה את חשבון הימים, וכשמונה אותם, כתוב וירא ה' אל אברם, נשמע שעד עתה לא התגלה עליו! ועוד, שכתוב בן תשעים שנה ותשע שנים. בתחלה שנה, ואחר כך שנים!

אלא כך שנינו, כל אותם הימים לא כתוב וירא. מה הטעם? אלא כל מה שהיה אטום וסתום, [כך] לא התגלה עליו הקדוש ברוך הוא כראוי. כעת התגלה אליו, שכתוב וירא. מה הטעם? משום שרצה לגלות בו האות הזו, הפתר הקדוש.

ועוד, כשרצה הקדוש ברוך הוא להוציא ממנו זרע קדוש, וקדוש לא יהיה כשעדין הוא בבשר אטום, אלא אמר, כעת שהוא בן תשעים ותשע שנים ולזמן קרוב הוא שיצא ממנו זרע קדוש, שהיה הוא קדוש בהתחלה, ואחר כך יצא ממנו זרע קדוש. משום כך מנה את ימיו בזה, ולא בכל הזמנים הללו שבהתחלה. עוד, תשעים שנה – שכל ימיו הראשונים לא היו שנים, אלא כשנה אחת, שלא היו ימיו ימים. עכשו שהגיע לזה, הם שנים ולא שנה.

ויאמר אליו אני אל שדי. מה משמיע שעד עכשו לא אמר אני אל שדי? אלא כך שנינו, עשה הקדוש ברוך הוא פתרים תחתונים שאינם קדושים למטה, וכל אותם שלא נמולים, נטמאים בהם.

כשם שהכנסתו לברית וכו'. ושנינו, בתחלה יבקש אדם רחמים עליו, ואחר כך על האחר, שכתוב (ויקרא טז) וכפר בעדו – בתחלה, ואחר כך – ובעד כל קהל ישראל. ואנו לקחנו את הדרך הזו, וכך יפה וראוי לפנינו.

אמר רבי אבא, ודאי כך הוא ונאה הדבר. ומי שלא אומר כך, הוא מוציא את עצמו מעשרה חפות שעתידי לעשות הקדוש ברוך הוא לצדיקים בעולם הבא. וכלם נקשרים בזה. ומשום כך עשרה דברים של האמונה יש בפסוק הזה אשרי תבחר ותקרב וגו', ומכל דבר ודבר נעשית חפה אחת ממנה. אשרי חלקכם בעולם הזה ובעולם הבא, שהרי התורה נקשרת בלבבכם כאלו עמדתם בגופכם בהר סיני בשעה שנתנה תורה לישראל.

פתח אחר ואמר, (שמות כ) מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך וגו'. שנינו, כל מי שמקריב את בנו לקרבן הזה, כאלו הקריב את כל הקרבנות של העולם לפני הקדוש ברוך הוא, וכאלו בנה מזבח שלם לפניו. משום כך צריך לסדר מזבח עם כלי אחד מלא עפר למול עליו את הברית הקדוש הזה, ונחשב לפני הקדוש ברוך הוא כאלו זבח עליו עולות וקרבנות, צאן ובקר.

ונוח לו יותר מכלם, שכתוב וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך וגו'. בכל המקום אשר אזכיר את שמי. מהו אזכיר את שמי? [את] זו המילה, שכתוב בה (תהלים כח) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. מזבח האדמה הזה ודאי כמו שאמרנו, מה כתוב אחריו? ואם מזבח אדמה תעשה לי. רמז לגר כאשר מתגיר, שהם מעם קשה ערף וקשה לב. זה נקרא מזבח אבנים.

לא תבנה אתהן גזית, מה זה? שצריך להכניסו לעבודת הקדוש ברוך הוא, [כדי] ולא ימול אותו, עד שישפח עבודה האחרת שעבד עד עתה, ויסיר ממנו אותו קשי הלב. ואם נמול ולא הוסר ממנו אותו קשי הלב להכנס לעבודת הקדוש של הקדוש ברוך הוא, הרי הוא כפסל האבן הזה שגוזרים אותו מהצד הזה ומן הצד הזה, ונשאר אבן כבראשונה. משום כך לא תבנה אתהן גזית. שאם הוא נשאר בקשיותו – כי חרבף הנפת עליה

במדִיק. וְכַל כֶּף לְמָה? מִשּׁוֹם שְׁכָתוֹב שְׁמֶלְכָךְ בֵּין חוּרִים, זֶה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ד) בְּנֵי כְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל.

בֵּין חוּרִים, מַה זֶה בֵּין חוּרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה) יוֹכֵל הִיא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם, וְכָתוֹב וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בְּאַרְץ, שְׁהָרֵי כָּל הַחֲרוּת בָּאָה מִן הַיּוֹכֵל, וּמִשּׁוֹם כֶּף בֵּין חוּרִין. וְאִם תֹּאמַר, בֵּין חוּרִין, וְלֹא כָתוֹב בֵּין חֲרוּת – כֶּף זֶה בְּוֹדָאֵי. בֵּין חֲרוּת הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת!

אֵלָא בְּמִשְׁנַתְנוּ הַסְתוּמָה לְמַדְנוּ, כְּשֶׁמִּתְחַבְּרוֹת יו"ד בַּה', אִזּוֹ כָתוֹב וְנִהַר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְאֵל תֹּאמַר כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים, אֵלָא וְדָאֵי מִתְחַבְּרִים, וּמִשּׁוֹם כֶּף כָתוֹב בֵּין חוּרִים. וְעַל כֵּן אֲשַׁרִיף אֶרֶץ שְׁמֶלְכָךְ בֵּין חוּרִים, וְשַׁרִיף בְּעַת יֹאכְלוּ – בְּשִׁמְחָה, בְּשִׁלְמוֹת וּבְרָצוֹן.

אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמֶלְכָךְ נֶעַר – זוֹ הָאֶרֶץ שְׁלֵמָטָה. שְׁלֵמָדְנוּ, כָּל שְׁאָר אֲרָצוֹת שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, נִתְּנוּ לְגִדּוּלִים מְגֻנִים שְׁמֻמִּים עֲלֵיהֶם. וּמַעַל לְכָלֶם הֵהוּא שְׁכָתוֹב בּוֹ (תהלים לו) נֶעַר הָיִיתִי גַם זָקְנָתִי. וְלִמְדָנוּ, הַפְּסוּק הַזֶּה אָמַר אוֹתוֹ שָׂרוּ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל כֵּן כָתוֹב אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמֶלְכָךְ נֶעַר. אוֹי לְעוֹלָם שְׁיוֹנֵק מֵהַצַּד הַזֶּה. וּכְשִׁיִּשְׂרָאֵל בְּגָלוֹת, יוֹנְקִים כְּמִי שְׁיוֹנֵק מִרְשׁוֹת אַחֲרָת.

וְשַׁרִיף בְּבִקְרָא יֹאכְלוּ – וְלֹא בְּכָל הַיּוֹם. בְּבִקְרָא – וְלֹא בְּזִמְן אַחֲרֵי שֶׁל הַיּוֹם. שְׁשִׁנְנוּ, בְּשִׁעָה שֶׁהַחֲמָה זוֹרַחַת וּבָאִים וְסוּגְדִים לְשִׁמְשׁ, הַרְגוּ תְלוּי בְּעוֹלָם. בְּשִׁעַת הַמִּנְחָה הַרְגוּ תְלוּי בְּעוֹלָם. מִי גָרַם אֶת זֶה? מִשּׁוֹם שְׁמֶלְכָךְ נֶעַר, הֵהוּא שְׁנִקְרָא נֶעַר. וְאַתֶּם צְדִיקֵי הָאֱמֶת, קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים, בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְדוּשׁ, אֵינְ יוֹנְקִים מִן הַצַּד הַזֶּה, אֵלָא מֵאוֹתוֹ הַמְּקוֹם הַקְדוּשׁ שְׁלֵמָעֵלָה. עֲלִיכֶם כָתוֹב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם.

פְּתַח רַבִּי אַבְאָ וְאָמַר, (ישעיה ה) אֲשִׁירָה נָא לִידִידֵי שִׁירַת דּוּדֵי לְכַרְמוֹ וְגו', וַיַּעֲזָקְהוּ וַיִּסְקְלְהוּ וְגו'. בְּפִסּוּקִים הֵלְלוּ יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה, לְמָה כָתוֹב שִׁירָה? הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת תּוֹכְחָה! לִידִידֵי? הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת לְדוּדֵי, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב שִׁירַת דּוּדֵי. כָּרַם הִיָּה לִידִידֵי בְּקֶרֶן בֵּין שְׁמֵן? הַסְתַּפְּלֵתִי בְּכָל הַתּוֹרָה וְלֹא מִצְאָתִי מְקוֹם שְׁנִקְרָא בֵּין שְׁמֵן. אֵלָא אֶת הַפְּסוּקִים הֵלְלוּ בְּאֵרוֹ הַחֲבָרִים בְּכִמְהָ צוּרוֹת, וְהַכֵּל יִפֶּה וְכָךְ

וְרִשׁוּמִים בָּהֶם. וּמָה הִרְשׁוּם שִׁישׁ בָּהֶם? שְׁנִרְאָה בָּהֶם שִׁי"ן דְּל"ת וְלֹא יוֹתֵר, וּמִשּׁוֹם כֶּף נִטְמָאִים בָּהֶם וְנִדְבָקִים בָּהֶם. אַחֲרֵי שְׁנִמּוּלִים יוֹצְאִים מֵאֵלוֹ, וְנִכְנָסִים לְכַנְפֵי הַשְּׂכִינָה, וּמִתְגַּלָּה בָּהֶם יו"ד, הִרְשָׁם הַקְדוּשׁ, אוֹת הַבְּרִית הַשְּׁלֵם, וְנִרְשָׁם בָּהֶם שְׁד"י, וְנִשְׁלָמִים בְּקִיוֹם שְׁלֵם, וְעַל כֵּן כָתוֹב בְּזֶה אֲנִי אֵל שְׁדֵי.

הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי וְהִיָּה תָמִים. שְׁלֵם. שְׁכַעַת אוֹת חֲסִדָּה בְּרִשְׁם שֶׁל שִׁי"ן וְדָל"ת. מוֹל אֶת עֲצֻמָּה, וְהִיָּה שְׁלֵם בְּרִשְׁם שֶׁל יו"ד. וּמִי שֶׁהוּא בְּרִשְׁם הַזֶּה, רְאוּי לְהַתְּבַרֵךְ בְּשֵׁם הַזֶּה, שְׁכָתוֹב (בראשית כח) וְאֵל שְׁדֵי יִבְרַךְ אוֹתְךָ.

מַה זֶה אֵל שְׁדֵי? הֵהוּא שְׁמֻמְנוּ יוֹצְאוֹת הַבְּרָכוֹת, הוּא שְׁשׁוֹלֵט עַל כָּל הַכְּתָרִים הַתְּחַתּוֹנִים, וְהַכֵּל פּוֹחֲדִים מִיִּרְאָתוֹ וּמִזְדַּעְזְעִים. מִשּׁוֹם כֶּף, מִי שְׁנִמּוּל, כָּל אוֹתָם שְׁאִינָם קְדוּשִׁים מִתְּרַחֲקִים מִמֶּנּוּ וְלֹא שׁוֹלְטִים בּוֹ, וְלֹא עוֹד, אֵלָא שְׁלֹא יוֹרֵד לְגִיָּהֶם, שְׁכָתוֹב (ישעיה ס) וְעַמְּךָ כָלֶם צְדִיקִים וְגו'. [כָּל אוֹתָם שְׁנִמּוּלוּ נִקְרָאִים צְדִיקִים, וּמִשּׁוֹם כֶּף לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ, שְׁאִין יוֹרֵשׁ אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת אֵלָא הֵהוּא שְׁנִקְרָא צְדִיק. אֵף כֶּף, וְעַמְּךָ כָלֶם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ וְגו']

אָמַר רַבִּי אַבְאָ, אֲשַׁרִיכֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, אֲשַׁרִי חֲלָקִי שְׁבָאֲתִי לְשִׁמְעַת אֶת הַדְּבָרִים הֵלְלוּ מִפִּיכֶם. כְּלַכֶּם קְדוּשִׁים, כְּלַכֶּם בְּנֵי הָאֱלוֹהִים הַקְדוּשׁ. עֲלִיכֶם כָתוֹב (שם מד) זֶה יֹאמַר לְה' אֲנִי וְזֶה יִקְרָא בְשֵׁם יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לְה' וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה. כָּל אֶחָד מִכֶּם אַחֲזוּ וְקִשּׁוּר בְּמֶלֶךְ הַקְדוּשׁ הָעֲלִיּוֹן, וְאַתֶּם גְּדוּלִים מְמַנִּים מְגֻנִים מֵאוֹתָהּ הָאֶרֶץ שְׁנִקְרָאת אֶרֶץ הַחַיִּים, שְׁגִדּוּלִיָּהּ אוֹכְלִים מִן הַמֶּן שֶׁל הַטֵּל הַקְדוּשׁ.

פְּתַח אַחֲרֵי וְאָמַר, (קהלת י) אֲשַׁרִיף אֶרֶץ שְׁמֶלְכָךְ בֵּין חוּרִים וְשַׁרִיף בְּעַת יֹאכְלוּ. וְכָתוֹב (שם) אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמֶלְכָךְ נֶעַר וְשַׁרִיף בְּבִקְרָא יֹאכְלוּ. הַפְּסוּקִים הֵלְלוּ קְשִׁים הַדְּדִית, וְלֹא קְשִׁים. זֶהוּ שְׁכָתוֹב אֲשַׁרִיף אֶרֶץ – זוֹ הָאֶרֶץ שְׁלֵמָעֵלָה שְׁשׁוֹלְטָת עַל כָּל אוֹתָם הַחַיִּים שְׁלֵמָעֵלָה, וּמִשּׁוֹם כֶּף נִקְרָאת אֶרֶץ הַחַיִּים, וְעֲלֵיָהּ כָתוֹב (דברים יא) אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֶתָּה תָמִיד. וְכָתוֹב אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכַּנְתָּ תֹאכֵל בָּהּ לֶחֶם לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ. לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ,

אברהם ויצחק לחלקם למעלה היא השלמות. מהצד שנתן להם להוליד מלמטה למעלה היא שלמות. ועל כן כתוב (ישעיה מט) ישאל אשר בך אתפאר. בו נאחזו הגונים ממעלה וממטה.

ועל כן כתוב כאן שירה, שכתוב (שם ה) אשירה נא לידידי. שירה ודאי. שזה נקרא להוליד זכר, שהרי נקרא ידיד טרם שיבא לעולם. ויש אומרים, [זה] אשירה נא לידידי - זה אברהם, שנאמר (ירמיה יא) מה לידידי בביתי. ואברהם ירש ירשה של נחלת החלק הזה. אבל [על] מה שאמרנו שזה יצחק - כך זה.

שירת דודי לכרמו - זה הקדוש ברוך הוא שנקרא דודי, שכתוב (שיר ה) דודי צח ואדום. ידידי - אוהז בדודי, זכר, וממנו נטע כרם, שכתוב כרם היה לידידי.

בקרן בן שמן, מה זה בקרן בן שמן? אלא במה יצא הכרם הזה ובמה נטע? חזר ואמר בקרן, מה זה קרן? שכתוב (יהושע ו) בקרן היוכל. בקרן היוכל מתחיל. והקרן הזו אחוזה באותו הזכר שנקרא בן שמן.

מה זה בן שמן? כמו שנאמר בן חורים, ושניהם דבר אחד. שמן, שמשם שופע שמן וגדלה להדליק המאורות, ומשום כך בן שמן. והשמן והמשחה הללו שופעים ויוצאים ומדליקים מאורות, עד שנוטל אותו וכונס אותו הקרן הזה. וזה נקרא קרן היוכל. משום כך אין משיחת המלכות אלא בקרן, ועל כן נמשכה מלכות דוד, שנמשח בקרן ונאחז בו.

ויעזקהו ויסלקהו - כטבעת הזו שמקיפה את כל הצדדים. ויסלקהו - שהסיר ממנו ומחלקו את כל אותם שרים גדולים, כל אותם המגנים, כל אותם הכתרים התחתונים. והוא לקח לו את [הקרן] הכרם הזה לחלקו, שכתוב (דברים לב) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

ויטעהו שורק - כמו שנאמר (ירמיה ב) ואנכי נטעתיו שורק כלה זרע אמת. כלה כתוב בה"א. מפאן התחיל אברהם להוליד למעלה, ומזה יצא זרע אמת. כלה זרע אמת ודאי. הינו שכתוב כה יהיה זרעך, והכל דבר אחד. אשרי

זה. אבל אשירה נא לידידי - זה יצחק, שהיה ידיד, ונקרא ידיד טרם שיצא לעולם.

למה ידיד? ששנינו, אהבה רבה היתה לקדוש ברוך הוא בו שלא נעשה טרם שנמול אברהם אביו, ונקרא שלם, ונוספה לו ה"א להשלימו, וכן לשירה הרי נתנה לה ה"א הזאת. כאן יש להתבונן, ה' לשירה זה יפה, אבל לאברהם למה ה"א ולא יו"ד? יו"ד היה צריך לכתב, שהרי הוא היה זכר. אלא סוד עליון היה [הוא] סתום אצלנו אברהם עלה למעלה, ונטל סוד מה"א העליונה שהיא העולם של הזכר. ה"א העליונה וה"א התחתונה, זו תלויה בזכר וזו ודאי בנקבה. ומשום כך אברהם עלה בה"א שלמעלה, ושירה ירדה בה"א שלמטה.

עוד, שכתוב כה יהיה זרעך, ולמדנו זרעך - זרעך ממש, שהיה מתחיל להכניס בברית הזו. ומי שמתחיל להכניס בברית הזו - נכנס. ומשום כך הגר שמתגיר נקרא גר צדק, משום שלא בא מגזע קדוש שנמולו. ועל כן, מי שנכנס בזה - שמו כזה: אברהם. משום כך כתוב בו כה יהיה זרעך, זרעך ממש, ונמסר לו ה"א. ואם לא נמסרה ה"א לשירה, היה לו לאברהם להוליד למטה, כמו שהכה הזו מולידה למטה.

אחר שנמסרה לשירה ה"א, התחברו שתי ההי"ן יחד והולידו למעלה, ומה שיצא מהם הוא יו"ד. משום כך יו"ד אות הראש של יצחק, זכר. מפאן מתחיל הזכר להתפשט, ועל כן כתוב (בראשית כא) כי ביצחק יקרא לך זרע. ביצחק ולא בך. יצחק הוליד למעלה, שכתוב (מיכה ז) תתן אמת ליעקב, ויעקב השלים הכל.

ואם תאמר, וכי אברהם בזה נאחז ולא יותר, והרי כתוב חסד לאברהם? אלא חלקו כך הוא, משום שעשה חסד עם בני העולם. אבל להוליד - כאן הוא אחוז ומפאן מתחיל, ועל כן לא נמול אברהם אלא בן תשעים ותשע שנה, וסוד הדבר הרי ידוע, ובארנוהו במשנתנו.

ומשום כך יצחק, הדין הקשה, יצא לאחז לחלקו ולהוליד, ונקרא חסד, ועל כן יעקב השלים הכל מהצד הזה ומהצד הזה. מצד האחיזה

אמר לו, וכי כל הדברים המעלים הללו היו טמונים אצלך ולא אמרת אותם? גזרני עליך שכל שלשים הימים הללו תלמד ותשפח, ולא כתוב (משלי ג) אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות? וכך היה. אמר, גזרני שבתורה הזו יגלו לבבל [ויגלו בבבל] בין החברים.

חלשה דעתו של רבי אבא. יום אחד ראה אותו רבי שמעון, אמר לו, דפוס לבך מצוי בפניך. אמר לו, לא על שלי הוא, אלא על שלהם! אמר לו, חס ושלום שנענשו, אלא משום שדברים התגלו ביניהם כל כך. יגלו לבין החברים, וילמדו אותם הדרכים, [ומתמתקים] ויתכסו הדברים בתוכם, שהרי אין הדברים מתגלים אלא בינינו, שהרי הקדוש ברוך הוא הסכים עמנו, ועל ידינו מתגלים הדברים.

אמר רבי יוסי, כתוב (ישעיה נח) אז יבקע כשחר אורך וגו'. עתיד הקדוש ברוך הוא להכריז על בניו ויאמר, אז יבקע כשחר אורך וארכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך.

פרשת וירא אלי

רבי חייא פתח, (שיר ב) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. הנצנים נראו בארץ, כשברא הקב"ה את העולם, נתן בארץ כל הכח שראוי לה, והכל היה בארץ, ולא הוציאה פרות בעולם עד שנברא אדם. כיון שנברא אדם, הפל ראוי [ד"א לצאת] בעולם, והארץ גלתה את פרותיה וכתה שנפקדו בה.

כמו זה השמים לא נתנו כחות לארץ עד שבא אדם. זהו שכתוב (בראשית ב) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה. נסתתרו בה כל אותם תולדות ולא התגלו, והשמים התעכבו, שלא המטירו על הארץ משום שאדם אין, שלא נמצא ולא נברא, והכל התעכב בגללו. כיון שנראה אדם, מיד הנצנים נראו בארץ, וכל הכחות שנסתרו, התגלו ונתנו בה.

עת הזמיר הגיע, שהתתקן תקון התשבחות לזמר לפני הקב"ה מה שלא נמצא עד שלא נברא

חלקם של ישראל שירשו את הירשה הקדושה הזו. סוף הפסוק (ישעיה ה) - ויבן מגדל בתוכו. מה זה מגדל? כמו שנאמר (משלי יח) מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב. בו ירוץ צדיק ודאי.

ונם יקב חצב בו - זה השער של הצדק, כמו שנאמר (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק. מה משמיענו? שכל בן ישראל שנמול, נכנס בשניהם וזכה לשניהם. ומי שמקריב את בנו לקרבן הזה, מכניס אותו לשם הקדוש. ועל האות הזו מתקיימים שמים וארץ, שכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. ובעל ההלולא הזה זכה לכל, לראות את הקדוש ברוך הוא פנים בפנים ביום הזה.

אשרי חלקנו שזכינו ליום הזה, ואשרי חלקך עמנו. והבן הזה שנולד לך, קראנו עליו (ישעיה מג) כל הנקרא בשמי וגו', יצרתיו אף עשיתיו. וכתוב (שם נד) וכל בניך למודי ה' וגו'. לוו את רבי אבא שלשה מילין.

אמרו לו, בעל ההלולא הזה המארח שלך זכה לכל זה משום שקיים את קיום המצוה. אמר, מה היא? אמר אותו האיש, אשתי, אשת אחי היתה, והוא מת בלי בנים, ונשאתי אותה, וזה הבן הראשון שהיה לי ממנה, וקראתי לו בשם אחי שנפטר. אמר לו, מכאן והלאה קרא לו אידי, וזה הוא אידי בר יעקב. ברך אותם רבי אבא והלך לדרכו.

באשר בא, סדר הדברים לפני רבי אלעזר, ופחד לומר לרבי שמעון. יום אחד היה לפני רבי שמעון, ואמר רבי שמעון, מהו שכתוב ויפל אברם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר אני הנה בריתי אתך? משמע שעד שלא נמול, היה נופל על פניו ומדבר עמו. אחר שנמול, עמד בקיומו ולא פחד. אני הנה בריתי אתך, שמצא את עצמו מהול.

אמר לו רבי אבא, אם נוח לפני מר שאמר לפניו מאותם הדברים המעלים ששמעתי בזה? אמר לו, אמר. אמר לו, אני פוחד שלא יענשו על ידי. אמר לו, חס ושלום, (תהלים קיב) משמועה רעה לא יירא נכון לבי בטוח בה'. ספר לו המעשה, וסדר לפניו את כל אותם הדברים.

והתחבר בדבור כשדבר עמו. והוא ישב פתח האהל. והוא - ולא גלה מי. אלא כאן גלה את החכמה שכל הדרגות שריויות על הדרגה התחתונה. הזו אחר שנמול אברהם.

בא ראה, וירא אליו ה' - זהו הסוד שקול שנשמע שהתחבר בדבור ומתגלה בו. והוא ישב פתח האהל - זהו העולם העליון שעמד להאיר עליו. כחם היום, שהרי הואר הימין, הדרגה שאברהם נדבק בו. דבר אחר כחם היום - בשעה שמתקרבת דרגה לדרגה בתשוקה של זה כנגד זה.

וירא אליו. אמר רבי אבא, עד שלא נמול אברהם, היה אטום. כיון שנמול, הכל התגלה, ושרתה עליו שכינה בשלמות כראוי. בא ראה, והוא ישב פתח האהל. והוא - זהו העולם העליון ששורה על עולם התחתון הזה. אימתי? כחם היום, בזמן שתשוקתו של צדיק אחד לשרות בו.

מיד - וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו. מי הם שלשה אנשים? אלו אברהם יצחק ויעקב, שעומדים על הדרגה הזו, ומהם היא יונקת [יסוד העולם] ונזונית. ואז - וירא וירץ לקראתם. שתשוקת הדרגה התחתונה הזו להתחבר בהם וחדותה להמשך אחריהם. וישתחו ארצה, להתקין להם כסא.

בא ראה, הקב"ה עשה את דוד המלך עמוד אחד מהכסא העליון כמו האבות. ואף על גב שהוא כסא אליהם, אבל בזמן שמתחבר בהם הוא עמוד אחד להתתקן בכסא העליון, ולכך נטל את המלכות בחברון דוד המלך שבע שנים להתחבר בהם, והרי נאמר.

תוספתא

וירא אליו ה' באלני ממרא. למה באלני ממרא ולא במקום אחר? אלא משום שנתן לו עציה על ברית המילה שלו. בשעה שאמר הקב"ה לאברהם להמול, הלה אברהם להמלך עם חבריו. אמר לו ענר: אתה בן תשעים שנה, ואתה מעיק לעצמך?

אמר לו ממרא: הזכרת את היום שזרקו אותך הכשדים לתוך כבשן האש, ואתו רעב

אדם. וקול התור נשמע בארצנו, שהרי [זה] [כל] דבר של הקדוש ברוך הוא [ד"א שעשה] הקב"ה שלא נמצא בעולם עד שנברא אדם. כיון שנמצא אדם, הכל נמצא.

אחר שחטא, הכל הסתלק מהעולם והתקלה הארץ. זהו שכתוב (בראשית ג) ארורה האדמה בעבורך וגו', וכתוב כי תעבד את האדמה לא תסוף תת כחה לך וגו', וכתוב וקוץ ודרדר תצמיח לך.

בא נח ותקן קרדמים ופצירות בעולם. אחר כך, וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה. באו בני העולם וחטאו לפני הקב"ה, והסתלקו צבאות הארץ [של העולם] כמקדם, והיו עומדים עד שבא אברהם.

כיון שבא אברהם [לעולם], מיד הנצנים נראו בארץ, התתקנו והתגלו כל הצבאות בארץ. עת הזמיר הגיע, בשעה שאמר לו הקב"ה למול. כיון שהגיע אותו הזמן שברית נמצאה בו באברהם ונמול, אז התקיים בו כל הפסוק הזה, והתקיים העולם, ודבר הקב"ה היה בהתגלות בו. זהו שכתוב וירא אליו ה'.

רבי אלעזר פתח הפסוק הזה [בשעה] אחר שנמול אברהם. שעד שלא נמול, לא דבר עמו אלא מתוך דרגה תחתונה, והדרגות העליונות לא היו קימות על אותה הדרגה. כיון שנמול, מיד הנצנים נראו בארץ. אלו הדרגות התחתונות שהוציאה והתקינה הדרגה התחתונה הזו. עת הזמיר הגיע - אלו ענפי הערלה. וקול התור נשמע בארצנו - זהו קול שיוצא מתוך אותו פנימי של הכל, ואותו קול נשמע, וזה קול שגזור דבר לדבר ועושה לה שלמות.

בא ראה שעד שלא נמול אברהם לא הייתה עליו אלא הדרגה הזו כפי שאמרנו. כיון [אחר] שנמול מה כתוב? וירא אליו ה'. למי? שהרי לא כתוב וירא ה' אל אברהם? שאם לאברהם אז מה השבח כאן יותר מבהתחלה עד שלא נמול שכתוב וירא ה' אל אברהם? אלא סוד נסתר הוא. וירא אליו ה' - לאותה דרגה שדברה עמו, מה שלא היה מקדם לזה עד שלא נמול. שפעת התגלה הקול

ואומר להם: לכו ובקרו את פלוני הצדיק שבא, והקדימו לו שלום משמי. והם אומרים: רבון העולם, לא ראוי לאבא ללכת לראות את הבן. הבן ראוי לראות ולהראות ולדרש את אביו.

והוא קורא ליעקב ואומר לו: אתה שהיה לך צער בנים, לך וקבל [למדו] פני פלוני הצדיק שבא לכאן, ואני אלך עמך. זהו שכתוב (תהלים כד) מבקשי פניך יעקב סלה. לא נאמר מבקש, אלא מבקשי. אמר רבי חייא, מראש הפסוק משמע, שכתוב זה דור דרשו וגו'.

אמר רבי יעקב אמר רבי חייא (נ"א עקיבא), יעקב אבינו הוא כסא הכבוד. וכן תנא דבי אליהו, יעקב אבינו הוא כסא בפני עצמו, שכתוב (ויקרא כו) וזכרתי את בריתי יעקוב. ברית כרת הקב"ה ליעקב לבדו יותר מכל אבותיו, שעשה לו כסא הכבוד, פרט מן הראשון.

סדר הלימוד ליום כט תשרי [יום 29 בשנה]

ואחת שהוא כסא. ולכן נקרא וירא אליו ה' באלני ממרא. ועל שם זה נקרא ממרא.

אמר רבי יהודה, מה זה באלני? רצונו לומר חזקו, זהו שכתוב אביר יעקב. והוא ישב פתח האהל, זהו שכתוב (תהלים טו) ה' מי יגור באהלך וגו'. כחם היום, שכתוב (מלאכי ג) וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה.

אמר רבי יוחנן בן זכאי, באותה שעה הלך הקב"ה, ומשום ששומעים האבות, אברהם יצחק, שהקב"ה הולך אליו, תובעים מיעקב ללכת עמו ולהקדים לו שלום, והם עומדים עליו, ממה שכתוב וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו. שלשה אנשים [שעומדים] אלו האבות, אברהם יצחק ויעקב, שעומדים עליו וראו מעשים טובים [שעשה] שעושים. וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה, משום שראו שכינת הכבוד עמם. זהו שכתוב (שיר א) על בן עלמות אהבוך [אלו הן האבות].

דבר אחר וירא אליו ה' באלני ממרא, רבותינו פתחו בפסוק הזה בשעת פטירתו של אדם.

שעבר על העולם, שכתוב (בראשית יב) ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה, ואותם מלכים שרדפו אחריהם והפיתו אותם, והקב"ה הציל אותך מהכל ולא יכל איש לעשות לך רע? קום ועשה את מצות רבונך! אמר לו הקב"ה: ממרא, אתה נתת לו עצה להמול, חייך איני מתגלה עליו אלא בפלטרין שלך. וזהו שכתוב באלני ממרא. (עד כאן התוספתא).

מדרש הנעלם

רבותינו פתחו בפסוק הזה, (שיר א) לריח שמניך טובים שמן תורק שמך וגו'. שנו רבותינו, נשמה זו של בן האדם, בשעה שעולה מהארץ לרקיע ועומדת באותו זהר עליון שאמרנו, הקב"ה מבקר אותה.

בא תשמע, אמר רבי שמעון בר יוחאי, כל נשמת הצדיקים, כיון שעומדת במקום שכינת הכבוד, שראויה לשבת, הקב"ה קורא לאבות

רבי אליעזר היה יושב והיה עוסק בתורה. בא אליו רבי עקיבא ואמר לו, במה מר עוסק? אמר לו, בפסוק הזה שכתוב (שמואל א ב) וכסא כבוד ינחלם. מהו כסא כבוד ינחלם? זה יעקב אבינו שעשה לו כסא כבוד לבדו לקבל תורה בעד נשמת הצדיק, והקב"ה הולך עמו בכל ראש חדש וחדש, וכשרואה הנשמה את כבוד האספקלריה של שכינת רבנו, מברכת ומשתחוה לפני הקב"ה. וזהו שכתוב (תהלים קד) ברכי נפשי את ה'.

אמר רבי עקיבא, הקב"ה עומד עליו, והנשמה פותחת ואומרת: ה' אלהי גדלת מאד וגו'. כל הפרשה, עד הסיום שאומר יתמו חטאים וגו'. ועוד אמר רבי עקיבא, ולא זו בלבד, אלא משפחת אותו על הגוף שנשאר בעולם הזה, ואומר (שם קג) ברכי נפשי את ה' וכל קרבי וגו'.

והקב"ה הולך. מנין לנו זה? מהפסוק הזה שכתוב וירא אליו ה' באלני ממרא. זה יעקב. מה זה ממרא? משום שירש מאתים עולמות מעדן, והוא כסא. אמר רבי יצחק, ממרא בגימטריא מאתים שמונים ואחת היה. מאתים של עדן, שכתוב (שיר ח) ומאתים לנטרים את פרוי, ושמונים

בְּכָה רבי עקיבא ואמר לו, רבי, תלמד אותי תורה. פתח פיו רבי אליעזר במעשה מרכבה. באה אש והקיפה את שניהם. אמרו חכמים, נשמע מזה שאין אנו ראויים וכדאים לכך. יצאו לפתח החיצון וישבו שם. היה מה שהיה, והאש הלכה.

וְלִמַּד בבהרת עזה שלש מאות הלכות פסוקות, ולמד אותן מאתים וששה עשר טעמים של פסוקי שיר השירים, והיו עיני רבי עקיבא זולגות דמעות, וחזרה האש כבתחלה. כשהגיע לפסוק (שיר ב) סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני, לא יכל רבי עקיבא לסבל, והרים קולו בבכיה. והרים קולו ולא היה מדבר מיראת השכינה שהיתה שם.

הוֹרָה לו כל עמקות וסודות עליונים שהיו בשיר השירים, והשביעו שבועה שלא ישתמש בשום פסוק ממנו, כדי שהקב"ה לא יחריב את העולם בגללו, ולא רוצה לפניו שהבריות ישתמשו בו מרב הקדשה שיש בו. אחר יצא רבי עקיבא ובכה, ונבעו עיניו מים, והיה אומר, וי רבי! וי רבי! שהעולם נשאר יתום ממך. נכנסו אליו כל שאר החכמים, ושאלו אותו, והשיב להם.

הִיָּתָה דחוקה לו [השעה] לרבי אליעזר. הוציא שתי זרועותיו ושם אותם על לבו. פתח ואמר, אוי העולם, העולם העליון חוזר להתפנס ולהגזז מן התחתון כל אור ומאור. אוי לכם שתי זרועות, אוי לכם שתי תורות שיהיו נשפחים היום הזה מן העולם. שאמר רבי יצחק, כל ימי רבי אליעזר היתה השמועה מאירה מפיו כיום שנתנה בהר סיני.

אָמַר, תורה [למדתי וגמרא] הבנתי וחכמה למדתי ושמוש עשיתי, שאלו יהיו כל בני אנוש של העולם סופרים, לא יוכלו לכתב, ולא חסרו תלמידי מחכמתי אלא כמכחול בעין, ואני מרבתי אלא כמי ששותה בים. ולא היה אלא להחזיק טובה לרבותיו יותר ממנו.

וְהָיוּ שואלים ממנו באותו סנדל של יבום, עד שיצאה נשמתו ואמר טהור. ולא היה שם רבי עקיבא. כשיצאה השבת, מצא אותו רבי עקיבא שמת. קרע בגדו ושרט כל בשרו, ודם ירד ונמשך

ששנינו, אמר רבי יהודה, בשעת פטירתו של אדם הוא יום הדין הגדול, שהנשמה מתפרדת מן הגוף. ולא נפטר אדם מן העולם עד שרואה את השכינה. זהו שפתוב (שמות לג) כי לא יראני האדם וחי. ובאים עם השכינה שלשה מלאכי השרת לקבל נשמתו של צדיק. זהו שפתוב וירא אליו ה' וגו'. כחם היום - זה יום הדין הבורע כתנור להפריד את הנשמה מן הגוף.

וַיִּשָּׂא עיניו וירא והנה שלשה אנשים, המבקרים מעשיו מה שעשה, והוא מודה עליהם בפיו. וכיון שהנשמה רואה כך, יוצאת מן הגוף עד פתח בית הבליעה, ועומדת שם עד שמתודה כל מה שעשה הגוף עמה בעולם הזה. ואז נשמת הצדיק היא שמחה במעשיה ושמחה על פקדונה. ששנינו, אמר רבי יצחק, נשמתו של צדיק מתאנה אימתי תצא מן העולם הזה שהוא הכל כדי להתענג בעולם הבא.

שָׁנוּ רבותינו, כשחלה רבי אליעזר הגדול, אותו יום ערב שבת היה, והושיב לימינו את הורקנוס בנו, והיה מגלה לו עמקות ונסתרות, והוא לא היה מקבל דבר בדעתו שחשב שמטרף בדעתו היה. כיון שראה שדעת אביו מתישבת עליו, קבל ממנו מאה שמונים ותשע סודות עליונים.

כְּשֶׁהָגִיעַ לאבני שיש שמתערבים במים העליונים, בכה רבי אליעזר ופסק לומר. אמר, עמד שם בני. אמר לו, אבא, למה? אמר לו, אני רואה שאני ממהר לחלף מן העולם. אמר לו, לך ואמר לאמך שתעלה את התפלין שלי למקום עליון, ואחר שאסתלק מן העולם, ואבא לְכָאן כְּדֵי לְרְאוּת אוֹתָם. לא תבכו, שהם קרובים עליונים ולא תחתונים, ודעת בני אדם לא משיגה אותם.

עַד שהיו יושבים, נכנסו חכמי הדור לבקר אותם, וקלל אותם על שלא באו לשמש אותו, ששנינו, גדולה שמושה יותר מלמודה. עד שבא רבי עקיבא, אמר לו, עקיבא, עקיבא, למה לא באת לשמש אותי [שהרי באה העת להצריך]? אמר לו, רבי, לא היה לי פנאי. רתח ואמר, אתמה עליך אם תמות מיתת עצמך. קללו שמיתתו תהיה קשה מכלם.

הַגָּוֹן הַשְּׁלִישִׁי הוא זהר האֲסַפְקָלְרִיָּה המְאִירָה שְׁלֵא נִרְאָה בו כָּלֵל, חוץ מַגְלָגוּל הָעֵינַן כַּאֲשֶׁר הוא סתום בְּסִתְיֻמוֹת וּמַגְלָגָלִים לוּ בַּגְּלָגוּל וְנִרְאָה בַּגְּלָגוּל הַזֶּה אֲסַפְקָלְרִיָּה המְאִירָה. וְלֹא יָכוֹל לַעֲמֹד בְּאוֹתוֹ הַגָּוֹן, רק שְׁרוּאָה זֶהר מְאִיר בְּסִתְרֵי הָעֵינַן, וְעַל זֶה כָּתוּב (יחזקאל לו) הִיִּתְהָ עָלַי יַד ה', (שם לג) [וַיֵּד ה' הִיִּתְהָ עָלַי] וַיֵּד ה' עָלַי חֲזָקָה. וְכֻלָּם מִפְּרָשִׁים מְנַבִּיאֵי הָאֲמֵת, פָּרַט לְמֹשֶׁה הַנְּאֻמָּן הָעֵלְיוֹן שְׁזָכָה לְהִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה בְּמָה שְׁלֵא נִרְאָה כָּלֵל. עָלָיו כָּתוּב (במדבר יב) לֹא כֵן עֲבָדִי מֹשֶׁה וְגו'.

וַיִּרְא אֵלָיו, נִרְאָתָה וְנִתְגַּלְתָּה לִי הַשְּׁכִינָה תוֹךְ אוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁהִתְחַבְּרוּ בְּצֵדוֹ, מִיכָא"ל לְצַד יָמִין, גְּבִרִיא"ל לְצַד שְׂמָאל, רַפְא"ל לְפָנִים, אוּרִיא"ל לְאַחֹר, וְעַל זֶה נִגְלְתָה עָלָיו הַשְּׁכִינָה בְּאֵלוֹנִים [נ"א צְלָמִים] הִלְלוּ שֶׁל הָעוֹלָם, כְּדֵי לְהִרְאוֹת לְפָנֵיהֶם בְּרִית [ד"א רָשָׁם רֵאשׁוֹן] הַקֹּדֶשׁ שֶׁהִיִּתָה בְּכָל הָעוֹלָם בְּסוּד הָאֲמוּנָה.

וְהוּא יֵשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל. מַה זֶה פֶּתַח הָאֵהָל? זֶה הַמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא בְּרִית, סוּד הָאֲמוּנָה. כַּחַם הַיּוֹם, זֶה הַסּוּד שֶׁנִּדְבַק בּוֹ אֲבָרָהֶם, הַחֲזֵק שֶׁל צַד הַיָּמִין, הַדְּרָגָה שְׁלוֹ. פֶּתַח הָאֵהָל – סוּד הַשְּׁעָר שֶׁל צִדְקָה פֶּתַח הָאֲמוּנָה, שְׂאֵז נִכְנַס בּוֹ אֲבָרָהֶם בְּאוֹתוֹ הַרְשָׁם הַקֹּדֶשׁ. כַּחַם הַיּוֹם – זֶהוּ צִדִּיק, הַדְּרָגָה שֶׁל חֵבֶר אֶחָד שֶׁנִּכְנַס בּוֹ מִי שֶׁנִּמְוָל וְנִרְשָׁם בּוֹ הַרְשָׁם הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהָרִי נִתְבַּטַּל מִן הָעֶרְלָה וְנִכְנַס בְּקִיּוּם שֶׁל שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הִלְלוּ שֶׁהֵן סוּד הָאֲמוּנָה.

וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים וְגו' – אֵלוֹ שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים שְׁלוֹחִים שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בְּאוֹר, וַיּוֹרְדִים לְעוֹלָם הַזֶּה [וְנִרְאִים] בְּמִרְאָה שֶׁל בֶּן אָדָם, וְהַשְּׁלֹשָׁה הֵם כְּמוֹ שְׁלֹמְעֵלָה, מִשׁוּם שֶׁהִקְשִׁית לֹא נִרְאִית אֶלָּא בְּשֹׁלְשָׁה גּוֹנִים – לְכֹן, אָדָם וַיִּרְק, וְכֹן הוּא בּוֹדָאִי.

וַיִּשְׁלַשְׁת הָאֲנָשִׁים הִלְלוּ שְׁלֹשָׁה גּוֹנִים. גּוֹן לְכֹן, גּוֹן אָדָם, גּוֹן יִרְק (רַחֲמִים). הַגּוֹן הַלְּכֹן זֶה מִיכָא"ל, שֶׁהוּא צַד הַיָּמִין. הַגּוֹן הָאֲדָם זֶה גְּבִרִיא"ל, הַצַּד שֶׁל הַשְּׂמָאל. הַגּוֹן הַיִּרְק זֶה רַפְא"ל. וְאֵלוֹ הֵם שְׁלֹשֶׁת גּוֹנֵי הַקְּשִׁית, שְׂאִין הַקְּשִׁית נִרְאִית אֶלָּא עִמָּהֶם. וּמִשׁוּם כֶּךָ וַיִּרְא אֵלָיו, גִּלְוֵי שְׁכִינָה בְּשֹׁלְשֶׁת הַגּוֹנִים הִלְלוּ.

עַל זֶקְנֹו. הִיָּה צוֹנָח וּבּוֹכָה. יֵצֵא הַחוּצָה וְאָמַר: שָׁמַיִם שָׁמַיִם, אֲמָרוּ לְשֹׁמֵשׁ וְלַלְבָּנָה, שֶׁהָאוֹר שֶׁהִיָּה מְאִיר יוֹתֵר מֵהֶם הָרִי נְחֹשֶׁף.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשַׁעֲהַ שֶׁנִּשְׁמַת הַצַּדִּיק רוּצָה לְצֵאת – שְׁמִחָה, וְהַצַּדִּיק בְּטוֹחַ בְּמִיתָתוֹ כְּדֵי לְקַבֵּל שְׂכָרוֹ. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיִּרְא וַיִּרְץ לְקִרְאָתָם, בְּשִׁמְחָה לְקַבֵּל פְּנִיָּהֶם. מֵאִיזָה מְקוֹם? מִפֶּתַח הָאֵהָל, כְּמוֹ שְׂאֲמָרְנוּ. וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה – אֶל הַשְּׁכִינָה.

רַבִּי יוֹחָנָן פֶּתַח וְאָמַר, (שיר ב) עַד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים סָב דְּמָה לָךְ דּוּדֵי לְצַבִּי אוּ לְעַפְרֵי הָאֵילִים. עַד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם וְגו' – זֶה אֲזַהֲרָה לְאָדָם בְּעוֹדוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא כְּהַרְף עֵינַן. בֹּא רֵאֵה מָה כָּתוּב, (קהלת ו) וְאֵלוֹ חִיָּה אֶלֶף שָׁנִים פְּעַמִּים וְגו'. בְּיוֹם הַמִּיתָה, כָּל מָה שֶׁחִיָּה, נִחְשָׁב כְּיוֹם אֶחָד אֶצְלוֹ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם מִתְּרָה בּוֹ וְאוֹמֶרֶת עַד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם [וְנָסוּ הַצְּלָלִים], וַיִּדְמָה בְּעֵינָיֶךָ כְּהַרְף עֵינַן בְּעוֹדֶךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְנָסוּ הַצְּלָלִים, זֶהוּ שְׁכָתוּב (איוב ח) כִּי צַל יִמְיָנוּ עָלַי אַרְץ. בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ, סָב דְּמָה לָךְ דּוּדֵי לְצַבִּי וְגו'.

דְּבַר אַחֵר עַד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם וְגו' – אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי, זֶה אֲזַהֲרָה לְאָדָם בְּעוֹדוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא כְּהַרְף עֵינַן: מָה הַצְּבִי קַל בְּרַגְלָיו – אֵף אִתָּה יִיָּה קַל כְּצַבִּי אוּ כְּעַפְרֵי הָאֵילִים לְעִשׂוֹת רִצּוֹן בּוֹרְאֶךָ כְּדֵי שֶׁתִּנְחַל הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא הָרִי בְּשָׁמַיִם, הַנִּקְרָא הַר ה', הַר הַתְּעֻנּוּג, הַהָר הַטּוֹב. ע"כ מְדַרְשׁ הַנַּעֲלָם.

סִתְרֵי תוֹרָה

מִמְשַׁלֵּת הַמֶּלֶךְ נִרְאִית בְּשֹׁלְשָׁה גּוֹנִים, גּוֹן אֶחָד – מִרְאָה שֶׁנִּרְאָה לְעֵינַן מִרְחוֹק, וְאֵינַן הָעֵינַן יָכוֹלָה לַעֲמֹד בְּבִרוּר שְׁרוּאָה, מִשׁוּם שֶׁהוּא מִרְחוֹק, עַד שֶׁנוֹטְלַת הָעֵינַן מִרְאָה קָטָן בְּקִמּוּץ שְׁלָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (ירמיה לא) מִרְחוֹק ה' נִרְאָה לִי.

גּוֹן שְׁנַי – מִרְאָה שֶׁל הָעֵינַן הַזֹּאת [נ"א שֶׁל אֶחָד] בְּסִתְרֵי שְׁלָה, שְׂאִין הַגּוֹן הַזֶּה נִרְאָה לְעֵינַן, רק בְּסִתְרֵי קָטָן, שֶׁתּוֹפֵס וְלֹא עוֹמֵד בְּבִרוּר, סוֹתֵם הָעֵינַן וּפּוֹתַח מְעַט וְלוֹקַח אוֹתוֹ הַמִּרְאָה. וְהַגּוֹן הַזֶּה [נ"א הַגּוֹן וְזֶה] צָרִיךְ לְפִתְרוֹן לַעֲמֹד עַל מָה שֶׁלוֹקַחַת הָעֵינַן, וְעַל זֶה כָּתוּב (שם א) מָה אִתָּה רֵאֵה.

שֶׁל כָּל הַנִּיצוּצִים וְכָל הַדְּרָגוֹת בּוֹ. יוֹצֵא וְטָמִיר.
נִסְתָּר וְגִלּוּי. נִרְאָה וְלֹא נִרְאָה. [זֵה"ר] סֵפֶר זֶה מְעִין
הַבָּאֵר, יוֹצֵא בְיוֹם, נִסְתָּר בְּלֵילָה, מִשְׁתַּעֲשַׁע בְּחִצּוֹת
הַלֵּילָה בְּתוֹלְדוֹת שֶׁהוֹצִיא.

זֵה"ר שְׁזוּהָר וּמְאִיר לְכָל, הַכֶּלֶל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזֵהוּ
שְׁנִירָאָה, וְכָל הַגְּנוּנִים נִסְתָּרִים בּוֹ וְנִקְרָא בְּשֵׁם
שֶׁל אַדְנִי. שְׁלֹשָׁה גְנוּנִים נִרְאִים לְמִטָּה מְאֹלוֹ שְׁלֹשֶׁת
הַגְּנוּנִים שְׁלֹמֶעֱלָה. מְאֹלוֹ הָעֲלִיוֹנִים הַכֹּל נִמְשָׁךְ [לְגַבִּי
זֵהר] [אוֹתָם הָעֲלִיוֹנִים. זֵהר] שְׁלֹא נִרְאָה, וְנוֹצֵץ
בְּשָׁנִים עֶשֶׂר נִצְנוּצִים וְזֵהרִים שְׁנוּצִצִים מִמֶּנּוּ.
שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר הֵם בְּסוּד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ וְגו', הַסּוּד שֶׁל
אֵין סוּף נִקְרָא יְהו"ה.

בְּאֶשֶׁר מִתְחַבֵּר זֵהר תַּחְתּוֹן אַדְנִי בְּזֵהר עֲלִיוֹן
יְהו"ה, נַעֲשֶׂה שֵׁם נִסְתָּר שְׁבוּ יוֹדְעִים
נְבִיאֵי הָאֱמֶת וּמִסְתַּכְּלִים לְתוֹךְ הַזֵּהר הָעֲלִיוֹן, וְזֵה
יֵאֱהָדוּנָהּ, מְרֹאוֹת טְמִירִים [חַיּוֹת טְמִירוֹת], שְׁכָתוֹב
[יַחְזָקָא א] כְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ.

מִשְׁנָה. עֲלִיוֹנִים גְּבוּהִים טוֹבִים שֶׁל הַיָּמִין, תִּשְׁעַ
נְקֻדוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה יוֹצֵאוֹת וְנִחְלָקִים
בְּאוֹתִיּוֹת, וְהַאוֹתִיּוֹת בָּהֶם נוֹסְעוֹת, [מִטְּלָטְלִים]
מִסְעוֹתָיו דְּקִיקִים בְּסוּדוֹת. [הַיְכָל] חוֹלְקִים, אֵלוֹ
תִּשְׁעַת הַשְּׁלִיטִים עַל הַאוֹתִיּוֹת, הַאוֹתִיּוֹת הַתְּפֹשֵׁטוּ
מֵהֶם. נִשְׁאָרוּ נְקוּדִים לְהַכְנִיסָם לָהֶם. לֹא נוֹסְעִים רַק
כְּשֹׁאֵלָה יוֹצֵאִים.

הֵם בְּסוּד שֶׁל אֵין סוּף. כָּל הַאוֹתִיּוֹת [נוֹסְעוֹת]
מְסַעוֹת בְּסוּד שֶׁל אֵין סוּף. כְּמוֹ שֶׁהֵם נוֹשְׂאִים
אוֹתָם, כִּךָּ הֵם נוֹסְעִים. אֵלוֹ הַנִּסְתָּרִים אוֹתִיּוֹת גְּלוּיּוֹת
וְלֹא גְלוּיּוֹת. אֵלוֹ טְמִירִים עַל מַה שְּׁשׁוֹרוֹת הַאוֹתִיּוֹת.

תִּשְׁעָה שְׁמוֹת חֲקוּקוֹת עִם עֶשְׂרֵה, וְהִרְאִשׁוֹן אֶהֱיָה.
[י"ד ה"א] אֶהֱיָה אֲשֶׁר אֶהֱיָה, יְהו"ה,
א"ל, אֱלֹהִים, יְהו"ה, צְבָאוֹת, אֲדוֹן, שֵׁדִי.
[וּמֵהֵשֶׁם הַזֶּה יו"ד ה"א וְא"ו ה"א מִתְּפֹשֵׁט כ"ב
אוֹתִיּוֹת, וְסוּד הַשֵּׁם מִנְצַפ"ךְ הָרִי כ"ז אוֹתִיּוֹת, וְזֵהוּ
סוּד יְהו"ה אֱלֹהֵינוּ יְהו"ה אֶחָד. יְהו"ה אֱלֹהֵינוּ
יְהו"ה – הָרִי י"ד אוֹתִיּוֹת. אֶחָד סוּד י"ג אוֹתִיּוֹת,
וּמֵהֶם יִתְּפֹשֵׁטוּ רַמ"ח אַבְרָם, שֵׁם בֶּן מ"ב וְשֵׁם בֶּן
ע"ב מִנְצַפ"ךְ חֲמֹשֶׁה גְבוּרוֹת, וּמִמֶּנּוּ יִתְּפֹשֵׁט הַסּוּד
שֶׁל חֲמִשִּׁים שְׁעָרֵי בֵינָה, וּמֵהֶם יִתְּפֹשֵׁטוּ ע"ב. הָרִי
רַמ"ח אֵיבָרִים עִם י" אֱלֹהִיכֶם אֱמֶת].

וְאֵת כָּלֶם הַצְּטֻרְכוֹ. אֶחָד לְרַפָּא אֵת הַמִּלָּה, וְזֵהוּ
רַפָּאֵל, בַּעַל הַרְפוּאוֹת. וְאֶחָד לְבִשָׁר אֵת שְׂרָה
עַל הַבֶּן, וְזֵהוּ מִיכָאֵל, מִשׁוּם שֶׁהוּא הַתְּמַנָּה לְיָמִין,
וְכָל הַטּוֹבוֹת וְהַבְּרָכוֹת שֶׁפִּידוּ נִמְסְרוּ מִצַּד הַיָּמִין.
וְאֶחָד לְהַפֵּךְ אֵת סְדוּם, וְזֵהוּ גְּבִרְיָאֵל שֶׁהוּא לְשִׂמְאֵל,
וְהוּא מְמַנֶּה עַל כָּל הַדֵּינִים שֶׁל הָעוֹלָם מִצַּד (הַדֵּין)
הַשִּׂמְאֵל לְדוֹן וְלַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי מְלֶאךְ הַמּוֹת, שֶׁהוּא
בַּעַל הַהֶרֶג שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ.

וְכָלֶם עָשׂוּ שְׁלִיחוֹתָם, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּרָאוּי לוֹ.
וְהַמְּלֶאךְ גְּבִרְיָאֵל בְּשְׁלִיחוֹת לְנִשְׁמָה
הַקְּדוּשָׁה, וּמְלֶאךְ הַמּוֹת בְּשְׁלִיחוֹתוֹ לְנַפְשׁ שֶׁל הַיֵּצֵר
הָרַע. וְעַם כָּל זֶה הַנִּשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה לֹא יוֹצֵאת עַד
שְׂרוּאָה שְׁכִינָה.

כְּשִׁרָאָה אוֹתָם מְחַבְּרִים כְּאֶחָד, אֲזִי רָאָה שְׁכִינָה
[כְּמוֹ זֶה] בְּגוּנִיָּה וְהַשְׁתַּחֲוָה, שְׁכָתוֹב
[בְּרֵאשִׁית לֵג] וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶרְצָה, כְּמוֹ אֲצֵל יַעֲקֹב שֶׁנֶּאֱמַר
[שֵׁם מו] וַיִּשְׁתַּחֲוֶה יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, לְשְׁכִינָה.
וְלַגְּבִי הַשְּׁכִינָה אָמַר בְּשֵׁם אַדְנִי, וְלַגְּבִי הַצַּדִּיק
אֲדוֹן, שְׁהָרִי אֲזִי נִקְרָא אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ כְּשִׁמוּאֶרֶת
מִצַּדִּיק וּמוֹאֶרֶת בְּגוּנִיָּה, שְׁהָרִי מִשׁוּם [זֵהוּ כְּזֵה אֲזִי]
זֶה נִשְׁלֵם לְמַעְלָה.

מִכָּאֵן שְׁמֵרָאָה שְׁלֹמֶטָה מוֹשֵׁךְ הַמִּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה,
שְׁהָרִי הַגְּנוּנִים הִלְלוּ מוֹשְׁכִים הַמִּשְׁכָּה
מִלְּמַעְלָה מֵאוֹתָם מְקוּרוֹת עֲלִיוֹנִים. אַדְנִי מוֹשֵׁךְ
מִלְּמַעְלָה בְּשְׁלֹשֶׁת הַגְּנוּנִים הִלְלוּ שְׁמֵתִלְבֵּשׁ בָּהֶם,
וּבָהֶם נוֹטְלֵת כָּל מַה שְׁנוֹטְלֵת מִלְּמַעְלָה. וּמִשׁוּם
שֶׁהֵם חַבּוּר שְׁלָה וְתוֹמְכִים שְׁלָה בְּכָל, נֶאֱמַר שֵׁם
אַדְנִי, שְׁהָרִי שֵׁם זֶה הַתְּגָלָה לוֹ כְּלוּל בְּסוּדוֹת
עֲלִיוֹנִים, הַתְּגָלָה לוֹ בְּגִלּוּי מַה שְׁלֹא הָיָה מִקְדָּם לְכֵן
כְּשִׁלֹּא הָיָה מְהוּל. וְעַד שְׁנִמּוּל, לֹא רָצָה הַקְּבִ"ה
לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ קְדוּשָׁה. כִּינֵן שְׁנִמּוּל, מִיָּד יֵצֵא מִמֶּנּוּ
הַזֵּרַע הַקְּדוּשׁ.

וְלִכֵּן הַתְּגָלְתָּה עֲלִיו שְׁכִינָה בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת קְדוּשׁוֹת.
[דִּנְיָאֵל יב] וְהַמְּשַׁכְּלִים יִזְהָרוּ כְּזֵהר הַרְקִיעַ.
זֵה"ר זֵהר שְׁזוּהָרִים בְּדִלְקוֹת שֶׁל זֵהר. זֵה"ר שְׁמֵאִיר
שְׁמֵדִלִיק וְנוֹצֵץ לְכַמָּה צְדִדִים.

זֵה"ר עוֹלָה וְיוֹרֵד. זֵה"ר נוֹצֵץ לְכָל עֵבֶר. זֵה"ר
שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא. זֵה"ר שְׁלֹא פוֹסֵק לְעוֹלָמִים.
זֵה"ר שְׁעוֹשֶׂה תּוֹלְדוֹת. זֵה"ר טְמִיר וְגִנּוּז, הַתְּנוּצִצוֹת

הולכים ועולים ועומדים לפני הקב"ה כל אותם ימים שבני אדם עומדים בהם בעולם הזה, שהרי כלם נבראו וכלם עומדים למעלה. ומניין לנו שבבראו? שכתוב (שם קלט) ימים יצרו.

ובשמניעים הימים להעלות מן העולם הזה, כלם קרבים לפני המלך העליון.

זהו שכתוב (מלכים-א ב) ויקרבו ימי דוד למות. ויקרבו ימי ישראל למות. משום שכאשר בן אדם הוא בעולם הזה, אינו משגיח ולא מתבונן על מה הוא עומד, אלא כל יום ויום חושב פאלו הוא הולך בריקנות, שהרי כשהנשמה יוצאת מן העולם הזה, לא יודעת לאיזו דרך מעלים אותה. שהרי הדרך לעלות למעלה למקום שאור הנשמות העליונות מאירות, לא נתן לכל הנשמות, שהרי כמו שהוא ממשיך עליו בעולם הזה, כך נמשך לאחר שיוצא ממנו.

בא ראה, אם בן אדם נמשך אחר הקב"ה ותשוקתו אחריו בעולם הזה, אחרי זה כשיוצא ממנו, הוא נמשך אחריו, ונותנים לו דרך לעלות למעלה אחר אותה משיכה שנמשך ברצון כל יום בעולם הזה.

אמר רבי אבא, יום אחד נפגשתי בעיר אחת מאותם שהיו מן בני קדם, ואמרו לי מאותה חכמה שהיו יודעים מימים ראשונים, והיו מוצאים ספרים של החכמה שלהם, וקרבו לי ספר אחד, והיה כתוב בו, שכמו שהרצון של האדם מתפונן בו בעולם הזה, כך ממשיך עליו רוח מלמעלה כמו אותו הרצון שנדבק בו. אם רצונו התפונן לדבר עליון קדוש, הוא ממשיך אותו הדבר מלמעלה למטה אליו.

ואם רצונו להתדבק בצד האחר ומתפונן בו, הוא ממשיך את אותו הדבר מלמעלה למטה אליו. והיו אומרים שעקר הדבר תלוי בדבורים ובמעשה וברצון להתדבק, ובזה נמשך מלמעלה למטה אותו הצד שנדבק בו.

ומצאנו בו כל אותם מעשים ועבודות הפוכים והמזלות ודברים שהצטרכו להם, ואיך הרצון להתפונן בהם כדי למשך אותם אליהם. כמו זה מי שרוצה להתדבק למעלה ברוח הקדש, שהרי

אלה הם עשרה שמות חקוקים בצדיהם, וכל השמות הללו נחקקו מאתים ארבעים ושמונה אברים ונכנסים בארון הברית האחד, ומיהו? השם שנקרא אדני. וזה [ד"א סוד] התגלה עכשו לאברהם. [נ"א יהו"ה צבאו"ת, ונ"א א"ל אדני]. מיכאל שם הימין שאוחז ומשמש את השם הזה יותר מאותם האחרים. בכל מקום שסוד השם הזה שם - מיכאל שם. אם הסתלק מיכאל הזה - מסתלק אלהים עם שדי.

בהתחלה שלשה אנשים, והתגלמו בציור של אויר והיו אוכלים, אוכלים ודאי, שהאש שלהם אוכלת ומכלה הכל ועושים נחת רוח לאברהם. הם אש ודאי, ואותה האש מתכסה בציור של אויר ולא נראית. ואותו מאכל אש לוחטת ואוכלת אותו, ואברהם מקבל נחת רוח מזה.

ביון שהסתלקה השכינה מה כתוב? ויעל אלהים מעל אברהם. מיד מסתלק עמו מיכאל, שכתוב ויבאו שני המלאכים סדמה וגו'. שלשה כתוב בהתחלה, ועכשו שנים. אלא מיכאל שהוא ימין הסתלק עם השכינה.

המלאך שנראה למנוח ירד והתגלם [לו] באויר ונראה לו, וזהו אוריאל. מה שלא ירד עם אלו לאברהם - ירד כאן לבדו לבשר למנוח שבא מדן. ומשום שלא חשוב כמו אברהם, לא כתוב שאכל, שהרי כתוב (שופטים יג) אם תעצרני לא אכל בלחמך. וכתוב, ויהי בעלות הלהב מעל המזבח, ויעל מלאך ה' בלהב המזבח וגו'. וכאן ויעל אלהים מעל אברהם. משום שבו הסתלק מיכאל, ונשארו רפאל וגבריאל.

ועליהם כתוב שני המלאכים סדמה. בערב - בשעה שהדין תלוי על העולם. אחר כך הסתלק אחד, ונמצא שגבריאל לבדו. בזכות אברהם נצל לוט, והוא אף כך זכה בהם, ועל זה באו אליו. (ע"כ ס"ת).

זהר

רבי אבא פתח ואמר, (תהלים כד) מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו. בא ראה, כל בני העולם לא רואים על מה עומדים בעולם, והימים

ולא מחזיק עמָהם בְּמָה שֶׁלֹּא צָרִיךְ. ועוד, שֶׁלֹּא נִטְמָא בְּהֵם וְלֹא מִטְמָא בְּהֵם אֶת הַגּוֹף כְּמוֹ אוֹתָם שֶׁמִּטְמָאִים אֶת עֲצָמָם בְּיָדִים לְהִטְמָא, וְזֶה הוּא נְקִי כַפִּים וְכֵר לִבָּב, כְּמוֹ זֶה שֶׁלֹּא מוֹשֵׁף אֶת רְצוֹנוֹ וְלִבּוֹ לְצַד הָאֲחֵר אֲלֵא לְהִמְשֵׁף אַחֵר עֲבוּדַת הַקֶּבֶ"ה.

אִשֶׁר לֹא נִשָּׂא לְשׂוֹא נִפְשׁוֹ. כְּתוּב נִפְשׁוֹ וְנִקְרָא נִפְשִׁי, וְהָרִי פָּרְשׁוּהָ, נִפְשִׁי - זֶה נִפְשׁ דְּיָד, צַד הָאֲמוּנָה. נִפְשׁוֹ - זֶה נִפְשׁ הָאָדָם מִמֶּשׁ. מִשׁוּם שֶׁכֹּאֲשֶׁר יֵצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִפְשׁוֹ תִּתְעַלֶּה בְּמַעֲשֵׂים שְׂכָשָׁרִים, עַל מַה שִׁיתְקִים בְּהֵם לְלַכֵּת בֵּין כָּל אוֹתָם הַקְּדוּשִׁים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. וּמִשׁוּם שֶׁלֹּא נִשָּׂא לְשׂוֹא נִפְשִׁי, יִשָּׂא בְּרַכָּה מֵאֵת ה' וְגו'.

בֵּא רֵא, אַחֵר שֶׁנִּמּוֹל אֲבָרָהֶם, הִיָּה יוֹשֵׁב וְכוֹאֵב, וְהַקֶּבֶ"ה שֶׁלַּח אֵלָיו שְׁלֵשָׁה מְלֹאכִים בְּגִלּוּי הַהִקְדָּים לוֹ שְׁלוּם. וְאִם תֹּאמַר, שֶׁהָרִי בְּנִגְלָה וְכִי מִי יִכּוֹל לְרֹאוֹת מְלֹאכִים, וְהָרִי כְּתוּב (שם קד) עֲשֵׂה מְלֹאכִיו רִוְחוֹת וְגו' אֲלֵא וְדַאי שֶׁרָאָה אוֹתָם שֶׁיִּרְדּוּ לְאַרְץ כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם. וְלֹא יִקְשֶׁה לָךְ זֶה, שֶׁהָרִי הֵם וְדַאי רִוְחוֹת קְדוּשׁוֹת, וּבְשַׁעָה שִׁיּוּרְדִים לְעוֹלָם, מִתְלַבְּשִׁים בְּאוֹרִים וּבִיסוּדוֹת שֶׁל גְּלָמִים, וְנִרְאִים לְבְנֵי אָדָם מִמֶּשׁ כְּמֵרָאָה דְמוֹתָם.

וּבֵא וְרֵא, אֲבָרָהֶם רֵאָה אוֹתָם כְּמֵרָאָה בְּנֵי אָדָם, וְאֵף עַל גֵּב שֶׁהָיָה כּוֹאֵב מִן הַמִּילָה, יֵצֵא וְרֵץ אַחֲרֵיהֶם כְּדֵי לֹא לַגְרַע [מֵה] שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה מִקְדָּם לְכֵן.

אָמַר רַבִּי שֶׁמְעוֹן, וְדַאי שֶׁרָאָה אוֹתָם כְּמֵרָאָה שֶׁל מְלֹאכִים, מִמָּה שֶׁכְּתוּב וַיֹּאמֶר אֲדָנִי, בְּאֶלְפֵי דְלִ"ת הַשְּׂכִינָה הִיָּתָה בָּאָה, וְאֵלּוֹ הָיוּ עֲמוּדִים שְׁלֵה וְכִסָּא אֵלֶיהָ, מִשׁוּם שֶׁהֵם שְׁלֵשֶׁת הַגְּנוּנִים שֶׁתַּחֲתִיָּה. וְרֵאָה כְּעֵת מִשׁוּם שֶׁנִּמּוֹל מֵה שֶׁלֹּא רֵאָה מִקְדָּם לְזֶה עַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל. בְּתַחֲלָה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, אֲלֵא שֶׁהֵם בְּנֵי אָדָם. אַחֵר כֵּן יָדַע שֶׁאוֹתָם מְלֹאכִים קְדוּשִׁים הֵם וּבָאוּ אֵלָיו בְּשְׁלִיחוֹת, בְּשַׁעָה שֶׁאָמְרוּ לוֹ אִי"ה שְׁרָה אֶשְׁתָּךְ וּבִשְׁרוּ לוֹ בְּשׁוֹרַת יֶצְחָק.

אֵלִיו - הָאוֹתִיּוֹת נְקוּדוֹת אִי"ו, וְסִימָן אִי"ו רִמְזוּ לְמָה שֶׁלְּמַעְלָה, רִמְזוּ לְקַב"ה. וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהֶל. כְּתוּב כָּאֵן הִנֵּה בְּאֵהֶל, וְכְתוּב שָׁם (ישעיה לג) אֵהֶל בַּל יֵצֵעַן וְגו'. בֵּא רֵא, כִּיּוֹן שֶׁנִּקְוֶה אִי"ו, לְמָה

בְּמַעֲשֵׂה וּבְדַבּוּרִים וּבְרִצּוֹן הַלֵּב לְכוֹן בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר תְּלוּי הַדָּבָר לְמִשְׁךְ אוֹתוֹ אֵלָיו מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה וְלִהְדָּבֵק בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר.

וְהָיָה אוֹמְרִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּן אָדָם נִמְשֵׁךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה - כֵּן גַּם מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ כְּשִׁיּוּצָא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבְמָה שֶׁנִּדְבֵּק בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנִמְשֵׁךְ אַחֲרָיו - כֵּן נִדְבֵּק בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. אִם בְּקֹדֶשׁ - בְּקֹדֶשׁ, וְאִם בְּטִמְאָה - בְּטִמְאָה. אִם בְּקֹדֶשׁ, מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וְנִדְבֵּק בּוֹ לְמַעְלָה וְנַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה שֶׁמֶשׁ לְשִׁמְשׁ לִפְנֵי הַקֶּבֶ"ה בֵּין אוֹתָם שְׁאֵר מְלֹאכִים. כְּמוֹ שֶׁכֵּן נִדְבֵּק לְמַעְלָה וְעוֹמֵד בֵּין אוֹתָם קְדוּשִׁים, שֶׁכְּתוּב (זכריה ג) וְנִתְתִּי לָךְ מֵהַלְכִים בֵּין הָעַמֻּדִים הָאֵלֶּה.

כֵּן גַּם כְּמוֹ זֶה. אִם בְּטִמְאָה, מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וְנַעֲשֶׂה כְּאֶחָד מֵהֶם לְהִדְבֵּק עִמָּם, וְהֵם נִקְרָאִים נְזָקִי בְּנֵי אָדָם. וּבְאוֹתָהּ שַׁעָה שִׁיּוּצָא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹקְחִים אוֹתוֹ וְשׂוֹאֲבִים אוֹתוֹ לְגִיּהֵנָם בְּאוֹתוֹ מְקוּם שְׁדָנִים אֶת בְּנֵי הַטְּמָאָה שֶׁטְּמָאוּ עֲצָמָם וְרוּחָם, וְאַחֵר כֵּן נִדְבֵּק בְּהֵם, וְהוּא מְזִיק כְּאֶחָד מֵאוֹתָם מְזִיקֵי הָעוֹלָם.

אָמַרְתִּי לָהֶם, בְּנֵי, דְבַר זֶה קְרוּב לְדַבְרֵי תוֹרָה, אֲבָל יֵשׁ לָכֶם לְהִתְרַחֵק [מִתּוֹךְ] מֵאוֹתָם הַסְּפָרִים [הַלְלוּ] כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְטָה לְבַבְכֶם לְעֲבוּדוֹת הַלְלוּ וְלִכְלֹל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁאָמַר כָּאֵן שְׁמָא חֵס וְשְׁלוּם [לֹא] תִסְטוּ מֵאַחֵר עֲבוּדַת הַקֶּבֶ"ה, שֶׁהָרִי כָּל הַסְּפָרִים הַלְלוּ מְטַעִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם, מִשׁוּם שֶׁבְּנֵי קָדָם הָיוּ חֲכָמִים, וִירִשְׁתָּ הַחֲכָמָה הַזֹּאת יִרְשׁוּ מֵאַבְרָהָם שֶׁנִּתְּן לְבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים, שֶׁכְּתוּב (בראשית כה) וְלְבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אֲבָרָהֶם מִתְּנַת וַיִּשְׁלַחֵם מֵעַל יֶצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדָנוּ חַי קְדָמָה אֶל אֲרֶץ קָדָם. וְאַחֵר כֵּן נִמְשְׁכוּ בְּאוֹתָהּ חֲכָמָה לְכַמָּה צְדָדִים.

אֲבָל זָרַע יֶצְחָק, חֲלָקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, לֹא כֵּן, שֶׁכְּתוּב (שם) וַיִּתֵּן אֲבָרָהֶם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיֶצְחָק. זֶהוּ חֲלָק הַקְּדוּשׁ שֶׁל הָאֲמוּנָה שֶׁבָּהּ נִדְבֵּק אֲבָרָהֶם וַיֵּצֵא מֵאוֹתוֹ גּוֹרֵל וּמֵאוֹתוֹ הַצַּד. מֵה כְּתוּב בְּיַעֲקֹב? (שם כח) וְהִנֵּה ה' נָצַב עָלָיו, וְכְתוּב וְאַתָּה יַעֲקֹב עֲבָדִי וְגו'. מִשׁוּם כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהִמְשֵׁךְ אַחֵר הַקֶּבֶ"ה וְלִהְדָּבֵק בּוֹ תָמִיד, שֶׁכְּתוּב (דברים י) וְכוּ תִדְבֵּק.

בֵּא רֵא, (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְגו'. אַחֵר כֵּן חֲזַר וּפָרַשׁ, נְקִי כַפִּים. שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה בְּיָדָיו צַלָּם,

אמר משה: רבוננו של עולם, תינח בזמן שיהיו ישראל על אדמתם, כיון שיגלו מעל אדמתם מה יעשו? אמר לו: משה, יעסקו בתורה, ואני מוחל להם בשבילה יותר מכל הקרבנות שבעולם, שנאמר (ויקרא ז) זאת התורה לעלה למנחה וגו'. כלומר, זאת התורה בשביל עולה, בשביל מנחה, בשביל חטאת, בשביל אשם.

אמר רבי כרוספדאי, זה מי שמזכיר בפיו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ענין הקרבנות ותקרבתם ויכון בהם, ברית פרוטה היא שאותם המלאכים המזכירים חטאו כדי להרע לו, שלא יכולים לעשות לו אלא רק טוב.

ומי יוכיח? פרשה זו תוכיח! שכיון שאמר והנה שלשה אנשים נצבים עליו, מה זה עליו? לעין בדינו. כיון שרואה נשמת הצדיק כך, מה כתוב? וימהר אברהם האהלה וגו'. מה זה האהלה? בית המדרש. ומהו אומר? מהרי שלש סאים, ענין הקרבנות, והנשמה מתפונת בהם. זהו שכתוב ואל הבקר רץ אברהם. ואז נוח להם ולא יכולים להרע לו.

רבי פנחס פתח פסוק שכתוב (במדבר יז) והנה החל הנגף בעם, וכתוב ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה וגו', וכתוב ותעצר המגפה. כתוב כאן מהר, וכתוב שם מהרי שלש סאים. מה להלן קרבן להנצל, אף כאן קרבן להנצל.

אמר רבי פנחס, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגשתי את אליהו. אמרתי לו, יאמר לי מר דבר שמועיל לבריות. אמר לו, ברית גזר הקב"ה, ונכנסו לפניו כל המלאכים שממנים להזכיר חטאי האדם, שבזמן שיזכירו בני אדם הקרבנות שצוה משה, ומכון לבו ורצונו בהם - שכלם יזכירו אותו לטוב.

ועוד, בזמן שיארע מות בבני אדם, הברית נגזרה, והפרוז עובר על כל חילות השמים, דאם יעלו בניו בארץ בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ויאמרו ברצון נפש ולב ענינים של קטרת בשמים שהיו להם לישראל, שיתבטל המות מהם.

אמר רבי יצחק, בא ראה מה כתוב, ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותן עליה אש מעל

כתוב אחר כך איה? אלא משום שחבור של זכר ונקבה כאחד סוד האמונה. אז אמר ויאמר הנה באהל. שם הוא הקשר של הכל ושם הוא נמצא [ויאמר הנה באהל]. איה וגו'. וכי לא ידעו המלאכים העליונים ששרה הנה באהל? למה כתוב איה? אלא שלא יודעים בעולם הזה אלא מה שנמסר להם לדעת.

בא ראה, (שמות יב) ועברתי בארץ מצרים אני ה'. וכי כמה שליחים ומלאכים יש לקב"ה? אלא משום שהם לא היו יודעים בין טפה של בכור לאותה שלא של בכור פרט לקב"ה לבדו.

כמו זה (יחזקאל ט) והתוית תו על מצחות האנשים. ולמה צריכים? אלא משום שהם לא יודעים אלא רק מה שנמסר להם לדעת [יודעים], כמו כל הדברים הללו שעתיד הקב"ה להביא על העולם. ומה הטעם? משום שהקב"ה מעביר פרוז בכל הרקיעים באותו דבר שעתיד להביא על העולם.

כגון זה בפעה שהמשחית נמצא בעולם, צריך בן אדם להסתתר בביתו ולא יהיה נראה בשוק כדי שלא ישחת, כמו שנאמר (שמות יב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. מאלו שיכול להסתתר כן, אבל מלפני הקב"ה לא [ס"א יכול] צריך להסתתר. מה כתוב? (ירמיה כג) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'.

מדרש הנעלם

אמר רבי חייא אמר רב, אם היינו מסתכלים בפרשה הזו - נסתכל בחכמה אם ענין הנשמה היא אין ראשה סופה ואין סופה ראשה, ואם הענין לפטירת האדם מן העולם היא, נסתר את כל הפרשה או נעמיד את הפרשה בזה או בזה. מה זה יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם וגו', ואקחה פת לחם וגו', וימהר אברהם האהלה אל שרה וגו', ואל הבקר רץ אברהם וגו', ויקח חמאה וחלב וגו'?

בשפא רב דימי, אמר, לא מצאה הנשמה תועלת לגוף אלמלא מה שרמז בכאן רמז הקרבנות. בטלו הקרבנות - לא בטלה התורה. זה שלא מתעסק בקרבנות, שיעסק בתורה ויועיל לו יותר. שאמר רבי יוחנן, כשפרש הקב"ה הקרבנות,

תדע לך שפן הוא. דכיןן שהנשמה אומרת לגוף מהרי של שסאים וגו' וכל אותו הענין ומבטל את הדין - מה כתוב? ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה. הרי ברכה.

כיון שרואים אותה המלאכים שזה לקח עצה לנפשו - מה עושים? הולכים אצל הרשעים לעיין בדינם ולעשות בהם משפט. זהו שכתוב ויקמו משם האנשים וישקפו על פני סדם, למקום הרשעים, לעשות בהם משפט. זה הוא שאמר רבי יהודה, כך דרכו של צדיק: כיון שרואה שמעינים בדינו, אינו מתאחר לשוב ולהתפלל ולהקריב [על] חלבו ודמו לפני צורו, עד שמסתלקים בעלי הדין ממנו.

שכיון שאמר וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו - מה כתוב בנשמה? וימהר אברהם האלה אל שרה. בחפזון ובמהירות בלא שום העכבה. מיד ממחרת הנשמה אצל הגוף להחזירו למוטב ולבקש במה שיתכפר לו, עד שמסתלקים ממנו בעלי הדין.

רבי אליעזר אומר, מהו שאמר ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל להיות לשרה ארח כנשים? אלא, כיון שהנשמה עומדת במעלתה, והגוף נשאר בארץ מכמה שנים, באים בימים שנים וימים הרבה וחדל לצאת ולבא ולעבר ארח כשאר כל אדם. נתבשר להחיות הגוף.

מהו אומר אחרי בלותי היתה לי עדנה? אחרי בלותי בעפר מהיום כמה שנים, היתה לי עדנה וחדוש. ואדני זקן, שהיום כמה שנים שיצאת ממנו ולא הפקידני. והקדוש ברוך הוא אומר, היפלא מה דבר למועד. מהו למועד? אותו הידוע אצלי להחיות מתים. ולשרה בן, מלמד שיתחדש כבן של שנים.

אמר רבי יהודה ברבי סימון, כיון שהנשמה נזונית מזיוה של מעלה, הקדוש ברוך הוא אומר לאותו המלאך הנקרא דומ"ה: לך ובשר לגוף פלוני שאני עתיד להחיותו למועד שאני אחיה את הצדיקים לעתיד לבא. והוא משיב: אחרי בלותי היתה לי עדנה? אחרי בלותי בעפר ושכנתי באדמה, ואכל בשרי רמה וגוש עפר, תהיה לי חדוש?

המזבח ושים קטרות. אמר לו אהרן, למה? פי יצא הקצף מלפני ה' וגו'. מה כתוב? וירץ אל תוף הקהל והנה החל הנגף בעם. וכתוב ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. ולא יכל מלאך של חבלה לשלט ונתבטל המות.

רבי אחא הלך לכפר טרשא, בא אצל המארח שלו. לחשו עליו כל בני העיר. אמרו, אדם גדול בא לכאן, נלך אליו. באו אצלו. אמרו לו, לא חושש על אבדתינו? אמר להם, מהו? אמרו לו שיש שבעה ימים שיש מות בעיר, וכל יום מתחזק ולא מתבטל. **אמר** להם, נלך לבית הכנסת ונבקש רחמים מלפני הקדוש ברוך הוא. עד שהיו הולכים, באו ואמרו, פלוני ופלוני מתו, ופלוני ופלוני נוטים למות. אמר להם רבי אחא, אין עת לעמד כך, שהשעה דחוקה.

אבל תפרישו מכם ארבעים בני אדם מאלו היותר זכאים. עשרה עשרה לארבעה חלקים, ואני עמכם, עשרה לקצה העיר ועשרה לקצה העיר, וכן לארבע קצוות העיר, ואמרו בנפש חפצה ענין של קטרות הסמים שהקדוש ברוך הוא נתן למשה, וענין של הקרבנות אתו.

עשו כך שלש פעמים ועברו בכל העיר לארבע קצוות והיו אומרים בן. לבסוף אמר להם, נלך לאלו שנוטים למות, ותפרישו מכם לבתיהם ותאמרו כך, וכאשר תסימו, תאמרו אלו הפסוקים, ויאמר משה אל אהרן קח את המחפה ותן עליה אש וגו', ויקח אהרן וגו', ויעמד בין המתים וגו'. וכן עשו והתבטל מהם (המות).

שמעו אותו קול שאומר: סודי הסודות, הראשונים הנחילה לנצח, שהרי דין השמים לא שורה כאן, שהרי יודעים לבטלו. חלש לבו של רבי אחא וישן. שמע שאומרים לו: כמו שעשית את זה - תעשה את זה. לך אמר להם שיחזרו בתשובה, שרשעים הם לפני קם והחזירם בתשובה שלמה, וקבלו עליהם שלא יתבטלו מהתורה לעולם, והחליפו את שם העיר, וקראו לא מתא מחסיא.

אמר רבי יהודה, לא די להם לצדיקים שמבטלים את הגזרה, אלא לאחר כן שמבכרים להם,

דרך ארץ, שעד שלא הזמין אברהם לפנייהם לאכל, לא אמרו לו דבר, כדי שלא יראה שמשום אותה בשורה הזמין אותם לאכל. אחר שכתוב ויאכלו, אז אמרו לו אותה בשורה.

ויאכלו?! וכי תעלה על דעתך שמלאכים עליונים אוכלים? אלא בשביל כבודו של אברהם נראה כך. אמר רבי אלעזר, ויאכלו ודאי, משום שהם אש אוכלת אש ולא נראים, וכל מה שנתן להם אברהם אכלו, משום שמצד אברהם אוכלים למעלה [שאוכלים מאותו צד שלמעלה].

סדר הלימוד ליום ל תשרי [יום 30 בשנה]

אותם מצד של עבודה זרה, ומטהר אותם מצד הטמאה. וכמו שהוא מטהר את האנשים, כך גם שרה מטהרת את הנשים, ונמצא שכל מי שבא אליהם טהורים מהכל.

בא ראה שאברהם נטע אילן בכל מקום שדיורו שם, ולא היה עולה בכל מקום כראוי, פרט לשעה שדיורו היה בארץ כנען, ובאותו אילן היה יודע מי שנאחז בקב"ה ומי שנאחז בעבודה זרה.

מי שנאחז בקב"ה, היה האילן פורש ענפיו ומכסה על ראשו ועושה עליו צל נאה. ומי שנאחז בצל של עבודה זרה, אותו האילן היה מתעלה, וענפיו היו עולים למעלה. אז היה יודע אברהם ומזהיר אותו, ולא זו משם עד שנאחז באמונת הקדוש ברוך הוא. וכך מי שהוא טהור [ד"א כך] מקבל אותו האילן, ומי שהוא טמא אינו מקבל אותו. אז ידע אברהם והיה מטהר אותם במים.

ומעין מים היה תחת אותו אילן, ומי שצריך טבילה מיד המים עולים אליו, ועולים ענפי האילן, אז ידע אברהם שהוא טמא וצריך מיד טבילה. ואם לא, יבשו המים, ואז ידע שרוצה להטמא ולהשמר שבעה ימים.

ובא וראה, שאפלו בשעה שהזמין את המלאכים אמר להם והשענו תחת העץ כדי לראות ולבדק אותם, ובאותו אילן היה בודק את כל בני העולם. והסוד [כנגד] משום הקדוש ברוך הוא

הקדוש ברוך הוא אומר לנשמה: זהו שכתוב ויאמר ה' אל אברהם וגו' היפלא מה דבר?! למועד הידוע אצלי להחיות את המתים אשוב אליך אותו הגוף שהוא קדוש מחדש כבראשונה להיותכם מלאכים קדושים, ואותו היום עתיד לפני לשמח בהם. זהו שכתוב (תהלים קד) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו. (ע"כ מדרש הנעלם)

זהר

איה שרה אשתך, שלא רצו לומר לפנייה. פיון שאמר הנה באהל, מיד - ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך וגו' בא ראה

בא ראה, כל מה שאכל אברהם, הוא אכל בטרה, ולכן הקריב לפנייהם ואכלו, ואברהם שמר בביתו טמאה וטהרה שאפלו בן אדם שהוא טמא [לא יכל להתקרב לביתו. אז ידע אברהם שזה טמא הוא, ועשה] [לא היה משמש בביתו, עד שעשה] לו טבילה, או עשה לו לשמר שבעה ימים כראוי לו בביתו, וכך זה בודאי.

בא ראה, כתוב (דברים כג) איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה וגו'. מה תקנתו? והיה לפנות ערב ירחץ במים. ארעה בו טמאה אחרת, כמו זיבה [טמאת צרעת או נדה] או טמאת נדה שהיו שתי טמאות, לא מספיק לו באותה טבילה [משום] בין שארע לו קרי קדם שקבל טמאה אחרת [משום] בין שארע לו אחר כך.

ואברהם ושרה היו מתקנים טבילה לכלם, הוא לגברים והיא לנשים. מה הטעם עסק אברהם לטהר בני אדם? משום שהוא טהור ונקרא טהור, שכתוב (איוב יד) מי יתן טהור מטמא לא אחד. טהור - זה אברהם שיצא מתרח.

רבי שמעון אמר, כדי לתקן את אותה הדרגה של אברהם, ומהי? מי"ם (חסד). לכן התקין לטהר בני העולם במים. ובשעה שהזמין את המלאכים, בראשית דבריו מה כתוב? יקח נא מעט מים, כדי להתחזק באותה דרגה שהמים שרויים בה, ומשום כך היה מטהר את כל בני האדם מהכל. מטהר

כמו שכתוב (בראשית כד) 'וה' ברחך את אדני וגו', וכתוב (ס) 'ויאמר עבד אברהם אנכי, כדי לכבד את אברהם. שהרי בן אדם שהיה מביא כסף וזהב ואבנים יקרות וגמלים, והוא פראוי, נאה למראה, לא אמר שהוא אוהב אברהם או קרוב שלו, אלא אמר עבד אברהם אנכי, כדי להעלות את שבח אברהם ולכבדו בעיניהם.

ועל כן בן יכבד אב ועבד אדניו. ואתם ישראל בני, קלון בעיניכם לומר שאני אביכם או שאתם עבדים שלי? ואם אב אני איה כבודי וגו'. משום כך והנה בן. זהו בן ודאי, ולא ישמעאל. זהו בן שכבד את אביו פראוי.

והנה בן לשרה אשתך. בן לשרה - שבגללו מתה, שבגללו פאכה נפשה עד שיצאה ממנה. והנה בן לשרה - להתעלות בגללו בשעה שהקדוש ברוך הוא יושב בדין על העולם. שאז וה' פקד את שרה וגו', שהרי מזכירים את שרה משום יצחק, ועל זה הוא בן לשרה [זה אמרו המלאכים]. והנה בן לשרה. [זה] שהרי הנקבה לוקחת [את] הבן מהזכר.

ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו. מה זה והוא אחריו? והיא אחריו צריך לו! אלא סוד הוא, ושרה שמעת מה שהיה אומר [פתח האהל, זה הקדוש ברוך הוא. והוא אחריו - מי שהיה אומר] פתח האהל, זו הדרגה התחתונה, פתח האמונה. והוא אחריו - [זה] שהודה לו הדרגה העליונה [נ"א פתח האהל והוא אחריו - זה הקדוש ברוך הוא. פתח האהל - זו הדרגה התחתונה, והוא אחריו - זו הדרגה העליונה]. מיום שהיתה שרה בעולם לא שמעה דבר הקדוש ברוך הוא פרט לאותה שעה.

דבר אחר - שהיתה יושבת שרה פתח האהל כדי לשמע הדברים, והיא שמעה הדבר הזה שהתבשר בו אברהם. [דבר אחר] והוא אחריו - אברהם שהיה יושב מאחורי השכינה.

ואברהם ושרה זקנים באים בימים. מה זה באים בימים? השעורים של הימים שאז נראו להם, האחד מאה והאחד תשעים, נכנסו בימים השעור של הימים פראוי. באים בימים, כמו

[עשה] אמר שהוא עץ החיים לכל, ולכן והשענו תחת העץ, ולא תחת עבודה זרה.

ובא וראה, כשחטא אדם, הוא חטא בעץ הדעת טוב ורע, שכתוב ומעץ הדעת וגו', והוא חטא בו וגרם מות לעולם. מה כתוב? ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים וגו' [וגרם מות לכל בני העולם]. וכשבא אברהם, התקין את העולם עם אילן אחר, שהוא עץ החיים, והודיע את האמונה לכל בני העולם.

ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה. אמר רבי יצחק, שוב אשוב - שוב ישוב היה צריך לכתב, שהרי המפתח הזה לפקד העקרונות הוא ביד הקדוש ברוך הוא ולא ביד שליח אחר, כמו ששינונו, שלש מפתחות הם שלא נמסרו ביד שליח: של חיה, ותחית המתים, וגשמים. והואיל ולא נמסרו ביד שליח, למה כתוב שוב אשוב? אלא ודאי הקדוש ברוך הוא שהיה עומד עליהם אמר [לו] הדבר, לכן כתוב ויאמר שוב אשוב אליך.

ובא וראה, בכל מקום שכתוב ויאמר סתם או ויקרא סתם, הוא מלאך הברית ולא אחר. ויאמר - שכתוב (שמות טו) ויאמר אם שמע תשמע וגו'. ויאמר, ולא אמר מיהו. ויקרא - שכתוב (ויקרא א) ויקרא אל משה, ולא אמר מי היה. אמר - שכתוב (שמות כד) ואל משה אמר וגו', ולא אמר מי היה. [אף כך שכתוב שוב אשוב. ויאמר סתם, ולא אמר מי היה.] אלא בכל מלאך של הברית היה, והכל נאמר בקב"ה. ולכן כתוב ויאמר שוב אשוב אליך וגו', והנה בן וגו'.

והנה בן לשרה אשתך. מה הטעם לא כתוב והנה בן לך? אלא כדי שלא יחשב שהוא מהגר כמו פראשונה. רבי שמעון פתח ואמר, (מלאכי א) בן יכבד אב ועבד אדניו. בן יכבד אב - זה יצחק את אברהם. מתי כבד אותו? בשעה שעקד אותו על גבי המזבח ורצה להקריבו לקרבן. ויצחק בן שלשים ושבע שנים היה, ואברהם היה זקן, שאלו היה בועט [בו] ברגל אחת לא היה יכול לעמד לפניו, והוא כבד אותו את אביו, ועקד אותו כמו תיש כדי לעשות רצון אביו.

ועבד אדניו - זה אליעזר לאברהם, כששלח אותו לחרן ועשה כל רצונו של אברהם וכבדו,

פתח"ו ל"י שער"י צד"ק וגו'. זהו פתח ראשון להכנס בו, ובפתח הזה נראים כל שאר הפתחים העליונים. מי שזוכה לזה [לפתח], זוכה לדעת אותו ובכל שאר הפתחים, משום שכלם שורים עליו.

ועבשו שפתח זה לא נודע, משום שישראל בגלות וכל הפתחים הסתלקו ממנו ולא יכולים לדעת ולדבק. אבל בזמן שישראל יצאו מן הגלות, עתידות כל הדרגות העליונות לשרות עליו כראוי.

ואז ידעו בני העולם חכמה עליונה נכבדה מה שלא היו יודעים מקדם לזה, שכתוב (ישעיה יא) ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. כלם עתידים לשרות על הפתח התחתון הזה, שהוא פתח האהל, וכלם עתידים לשרות על מלך המשיח כדי לדון העולם, שכתוב ושפט בצדק דלים וגו'.

משום כך, כשהתבשר אברהם, הדרגה הזו הייתה אומרת כמו שנתבאר שכתוב שוב אשוב אליך כעת חיה. ויאמר - לא כתוב מי היה, וזהו פתח האהל. ועל זה ושרה שמעת דרגה זו שהייתה מדברת עמו מה שלא הייתה שומעת מקדם לזה, שכתוב ושרה שמעת פתח האהל, שהייתה מבשרת ואומרת שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך.

בא ראה כמה חביבות הקדוש ברוך הוא לאברהם, שהרי לא יצא ממנו יצחק עד שנמול. אחר שנמול התבשר על יצחק, משום שאז הוא זרע קדוש, וטרם שנמול אינו זרע קדוש, ואז הוא כמו שכתוב (בראשית א) אשר זרעו בו למינהו.

ובא וראה, טרם שנמול אברהם זרעו לא היה קדוש, משום שיצא מתוך ערלה והדבק בערלה למטה. אחר שנמול, יצא אותו הזרע בתוך הקדשה, ונדבק בקדשה שלמעלה והוליד למעלה, ונדבק אברהם בדרגתו כראוי. בא ראה, כשהוליד אברהם את יצחק, יצא קדוש כראוי. ואלו [ודאי] המים שהרו והולידו חשך.

רבי אלעזר שאל יום אחד את רבי שמעון אביו. אמר לו, זה שקרא לו הקדוש ברוך הוא

שנאמר כי בא היום, שהעריב היום להכנס. חדל להיות לשרה ארץ פנשים. ואותה שעה ראתה עצמה בעדון אחר, ולכן אמרה ואדני זקן, שהרי הוא לא כדאי להוליד כי הוא זקן.

רבי יהודה פתח, (משלי לא) נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ. בא ראה, הקדוש ברוך הוא מתעלה בכבודו שהוא גנוז ונסתר בעלוי רב. לא היה בעולם ולא היה מהיום שנברא העולם שיכול לעמד על חכמתו ולא יכול לעמד בו.

משום כי הוא גנוז ונסתר והתעלה למעלה למעלה, וכל העליונים והתחתונים לא יכולים להתדבק עד שכלם אומרים (יחזקאל ג) ברוך כבוד ה' ממקומו. התחתונים אומרים שהוא למעלה, שכתוב (תהלים קיג) על השמים כבודו. העליונים אומרים שהוא למטה, שכתוב (שם נז) על כל הארץ כבודך. עד שכלם, עליונים ותחתונים, אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו, כי לא נודע ולא היה מי שיכול לעמד עמו, ואתה אומר נודע בשערים בעלה?

אלא ודאי נודע בשערים בעלה - זה הקדוש ברוך הוא, שהוא נודע ונדבק לפי מה שמשער בלבו כל אחד כמה שיכול להדבק ברוח של החכמה. ולפי מה שמשער בלבו, כך נודע בלבו, ולכן נודע בשערים - באותם השערים. אבל שנודע כראוי אין מי שיכול להדבק ולדעת אותו.

רבי שמעון אמר, נודע בשערים בעלה, איזה שערים? כמו שנאמר (תהלים כד) שאנו שערים ראשיכם והנשאנו פתחי עולם. ומשום השערים הללו, שהם דרגות עליונות, בגללם נודע הקדוש ברוך הוא, ואם לא - לא יכולים להתדבק בו.

בא ראה, הרי נשמת האדם אין הוא [אין] מי שיכול לדעת אותה, אלא על ידי אברי הגוף, והם הדרגות שעושות אמנות הנשמה. משום כך נודע ולא נודע. כך הקדוש ברוך הוא נודע ולא נודע, משום שהוא נשמה לנשמה, רוח לרוח, גנוז וטמיר מן הכל. אבל באותם השערים, שהם פתחים לנשמה, נודע הקדוש ברוך הוא.

בא ראה, יש פתח לפתח ודרגה לדרגה, ומהם ידוע כבודו של הקדוש ברוך הוא. פתח האהל - זהו פתח של צדק, כמו שנאמר (שם קיח)

אלהים את לוט, שהרי בזכות אברהם נצל. ומה זה ויזכר? שזכר אותו מה שזכה קדם עם אותם שלשת המלאכים.

כמו זה, בן אדם שזוכה בצדקה עם בני אדם, בשעה שדין שרוי בעולם, הקדוש ברוך הוא זוכר לו את אותה הצדקה שעשה. משום שבכל שעה שזוכה בן אדם, כך נכתב עליו למעלה. ואפלו בשעה שדין שורה עליו, הקדוש ברוך הוא זוכר את אותו הטוב שעשה וזכה עם בני אדם, כמו שנאמר (משלי יא) וצדקה תציל ממות. משום כך הקדים הקדוש ברוך הוא לאברהם, כדי שיזכה ויציל את לוט.

וישקפו על פני סדם. בא ראה, ויקמו האנשים משם, מאותה סעודה שתקן להם אברהם וזכה בהם. אף על גב שהיו מלאכים, זכה בהם. וכל אותו מאכל לא נשאר ממנו כלום, משום אברהם, ולזכותו, שהרי כתוב ויאכלו, באש שללהם נאכל.

ואם תאמר, הרי שלשה מלאכים היו? זה א"ש וזה מי"ם וזה רי"ח. אלא כל אחד ואחד כלול בחברו, ומשום כך ויאכלו. כמו זה (שמות כד) ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. אכילה ודאית הם אכלו, שנזונו מהשכינה. אף כאן ויאכלו - גרמו [נ"א נרמז רמז] להזון [ממנו] מאותו הצד שאברהם נדבק בו, ומשום כך לא השאירו כלום ממה שנתן להם אברהם.

כמו כן צריך האדם לשתות מאותה כוס של ברכה כדי שיזכה לאותה ברכה שלמעלה, אף הם אכלו ממה שתקן להם אברהם כדי שיזכו להזון מהצד של אברהם, שהרי מאותו צד יוצא מזון לכל המלאכים העליונים. וישקפו, התעוררות של רחמים להציל את לוט. כתוב כאן וישקפו, וכתוב שם (דברים כו) השקיפה ממעון קדשך. מה להלן לרחמים - אף כאן לרחמים.

ואברהם הלך עמם לשלחם, לעשות להם לוויה. אמר רבי ייסא, אם תאמר שאברהם ידע שהם מלאכים, למה עשה להם לוויה? אלא, אמר רבי אלעזר, אף על גב שידע [רגיל היה לעשות לכל בני האדם שמזמנים עמו לעשות להם לוויה]. [מה

יצחק, שכתוב וקראת את שמו יצחק, למה? שהרי נראה שעד שלא יצא לעולם קרא לו יצחק? אמר לו, הרי נאמר שאש לוקחת מים, שהרי המים באים מצד של הגבורה, ועוד [נ"א ובא תשאל מהלוים] [שאל אותן] הלוים שהם משמחים לאותו הצד בכלי זמר ותשבחות כנגד הצד הזה, משום כך יצחק הוא חדוה, משום שהוא בא מאותו צד ונדבק בו.

בא ראה, יצחק צחוק, חדוה שמחליפה מים באש ואש במים, ועל זה נקרא כך. ולכן הקדוש ברוך הוא קרא לו כך בטרים יצא לעולם בשם זה והודיע לאברהם.

ובא וראה, בכל האחרים השאיר להם הקדוש ברוך הוא לקרא להם שמות, ואפלו נשים היו קוראות לבניהן שמות, אבל כאן לא השאיר הקדוש ברוך הוא לאמו לקרא לו שם, אלא לאברהם, שכתוב וקראת את שמו יצחק. אתה ולא אחר. כדי להחליף מים באש ואש במים להכלילו בצדו.

ביון שהתבשר אברהם ביצחק, מה כתוב? ויקמו משם האנשים וישקפו על פני סדם. רבי אלעזר אמר, בא ראה כמה נוהג הקדוש ברוך הוא טובה עם כל הבריות, וכל שפן לאותם שהולכים בדרכיו, שאפלו בזמן שרוצה לדון את העולם, הוא גורם למי שאוהב אותו לזכות בדבר עד שלא יבא אותו הדין לעולם.

ששנינו, בשעה שהקדוש ברוך הוא אוהב את האדם, שולח לו דורון, ומיהו? העני, כדי לזכות בו. וכיון שזוכה בו, הוא מושך עליו חוט אחד של חסד שנמשך מצד הימין ופורס על ראשו ורושם אותו, כדי שכשיבא הדין לעולם, אותו המשחית יזהר בו, ומרים עיניו ורואה אותו הרשם, ואז מסתלק ממנו ונזהר עליו. משום כך מקדים הקדוש ברוך הוא במה שיזכה.

ובא וראה, כשרצה הקדוש ברוך הוא להביא דין על סדם, זכה קדם את אברהם ושולח לו דורון לזכות עמהם כדי להציל את לוט בן אחיו משם. זהו שכתוב ויזכר אלהים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה, ולא כתוב ויזכר

בא ראה, וה' אמר המכסה אני מאברהם. אמר רבי יהודה, הקדוש ברוך הוא נתן את כל הארץ לאברהם להיות לו נחלת ירשה לעולמים, שכתוב כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה וגו', וכתוב שא נא עיניך וראה. ולאחר מכן הצטרף הקדוש ברוך הוא לעקר את המקומות הללו. אמר הקדוש ברוך הוא, כבר נתתי את הארץ לאברהם, והוא אב לכל, שכתוב כי אב המון גוים נתתיך, ולא נאה לי למחות בנים בלי להודיע לאביהם שקראתי לו אברהם אהבי, ומשום כך צריך להודיעו, משום כך [אמר] וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה.

אמר רבי אבא, בא ראה ענותנותו של אברהם, שאף על גב שאמר לו הקדוש ברוך הוא זעקת סדם ועמרה כי רבה, ועם כל זה שהאריך עמו והודיע לו שרוצה לעשות דין בסדם, לא בקש ממנו להציל את לוט ולא יעשה בו דין. מה הטעם? בשביל שלא לתבע שָׁכר ממעשיו.

ועל זה שלח הקדוש ברוך הוא את לוט והצילו משום אברהם, שכתוב ויזכר אלהים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה וגו'. מה זה אשר ישב בהן לוט? הרי נאמר, אבל משום שכלם רשעים ולא נמצא [ביניהם] מכלם שיש לו דבר זכות פרט ללוט. מכאן למדנו, שבכל מקום שדרים בו רשעים הוא חרב.

אשר ישב בהן לוט, וכי בכלם ישב לוט? אלא בגללו היו מישבים ולא חרבו. ואם תאמר בזכותו - לא! אלא בזכות אברהם. אמר רבי שמעון, בא ראה ששמוש שאדם עושה לצדיק, אותו שמוש מגן עליו בעולם, ולא עוד, אלא שאף על גב שהוא רשע, לומד מדרךיו ועושה אותם.

בא ראה, שהרי משום שהתחבר לוט עם אברהם - אף על גב שלא למד כל מעשיו, למד לעשות חסד עם הבריות כמו שהיה עושה אברהם, וזהו שהיה מישב את כל אותן הערים כל אותו זמן שהיו מישבים אחר שנכנס לוט ביניהם.

אמר רבי שמעון, בא ראה ששכינה לא זזה מאברהם באותה שעה שהקדוש ברוך הוא אמר לו [באותו זמן שהקדוש ברוך הוא עמו]. אמר

שהיה רגיל לעשות עם בני אדם עשה בהם ולוה אותם]. משום שפך צריך לאדם לעשות לוה לאורחים, שהרי הכל תלוי בזה. ובעוד שהוא היה הולך עמם, התגלה הקדוש ברוך הוא אל אברהם, שכתוב וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה. וה' - הוא ובית דינו, משום שהקדוש ברוך הוא היה הולך עמם.

בא ראה, כשבן אדם עושה לוה [לאדם] לחברו, הוא מושך את השכינה להתחבר עמו וללכת עמו בדרך להצילו, ולכן צריך אדם ללוות את האורח כדי לחבר עמו שכינה ומושך עליו להתחבר עמו.

משום כך, וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה. רבי חייא פתח, (עמוס ג) כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. אשריהם צדיקי העולם שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם, וכל מה שהוא עושה ברקיע ועתיד לעשות בעולם - על ידי הצדיקים עושה אותו, ולא מכסה מהם כלום לעולמים, כי הקדוש ברוך הוא רוצה לשתף עמו את [הצדיקים] שלא יהיה פתחון פה לרשעים בכל מה שהוא עושה.

בא ראה, הכל מגלה הקדוש ברוך הוא [לצדיקים, משום שהם באים ומזהירים את בני האדם לשוב מחטאייהם ולא יענשו מתוך הדין העליון ולא יהיה להם פתחון פה אליו. משום כך הקדוש ברוך הוא מודיע להם הסוד שהוא עושה בהם הדין. ועוד, כדי שלא יאמרו שהרי בלי דין עשה בהם דין.

אמר רבי אלעזר, אוי לרשעים שלא יודעים ולא משגיחים ולא יודעים להשמר מחטאייהם. ומה הקדוש ברוך הוא שכל מעשיו אמת ודרךיו דין אינו עושה כל מה שעושה בעולם עד שמגלה לצדיקים כדי שלא יהיה להם פתחון פה לבני אדם, אצל בני אדם לא כל שכן שיש להם לעשות דבריהם שלא ידברו בני אדם לשון הרע בהם. וכן כתוב (במדבר לב) והייתם נקיים מה' ומישדאל. ויש להם לעשות שלא יהיה להם פתחון פה לבני אדם, ויתרו בהם אם הם חוטאים ולא משגיחים להשמר, שלא תהיה למדת הדין של הקדוש ברוך הוא פתחון פה אליהם, ובמה? בתשובה ומעשים כשרים.

לְדַבְרֶיהָ. וּכְשֶׁרָאֲתָהּ שְׁלֵא מְצָאָהּ, אָמְרָה (שם יח) אוֹלֵי יַחְסְרוּן חֲמִשִּׁים הַצְּדִיקִים חֲמִשָּׁה, כְּלוֹמֵר, אוֹלֵי יֵשׁ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם שֶׁעֲסָקוּ בִּידִיעַת שְׂמֵךְ, שֶׁהוּא הַשֵּׁם בְּמִלּוּאוֹ, שֶׁהוּא חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים, יו"ד ה"א וְא"ו ה"א, כְּמִסְפַּר אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל. וּכְשֶׁלֵּא מְצָאָהּ, חוֹזֵר לֹמֵר אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים (ע"כ מההשמטות).

עוֹד פּוֹתַחַת הַנְּשֻׁמָּה וְאוֹמְרַת: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַף עַל פִּי שְׁלֵא נִתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, שְׂמָא קִבְּלוּ עֲנָשִׁם עַל מָה שֶׁחֲטְאוּ בְּבֵית דִּין וְנִתְכַפַּר לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה) אַרְבָּעִים יִכְּנוּ לֹא יִסִּיף. וּמִמָּה שֶׁנִּתְבַּיְשׁוּ לִפְנֵיהֶם, דִּים לְהִתְכַפֵּר [לִפְנֵיהֶם] לָהֶם שְׁלֵא יִכְּנוּ לִגְיָהֶנָּם. מָה כְּתוּב אַחֲרָיו? לֹא אֶעֱשֶׂה בְּעִבּוֹר הָאַרְבָּעִים.

השלמה מההשמטות (סימן טז)

עוֹד פּוֹתַחַת וְאוֹמְרַת, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם שְׁלֹשִׁים, כְּלוֹמֵר, אוֹלֵי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם צְדִיקִים שֶׁעֲסָקוּ וְהִשְׁיִגוּ אוֹתָם הַשְּׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת הַרְמוּזוֹת בְּנִבּוּאֵת יַחְזְקָאֵל בְּפִסּוּק וַיְהִי בְשֹׁלְשִׁים [שָׁנָה], וְהֵם כְּלוּלִים בְּשֹׁלְשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת חֲכָמָה, שֶׁהֵם עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת וְעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְכֵן אוֹלֵי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם אֲנָשִׁים צְדִיקִים יַחֲדֵי סְגֻלָּה הַמִּיַּחֲדִים שְׁתֵּי פְעָמִים בַּיּוֹם בְּפִסּוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שְׁבָה כְּלוּלִים עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּמִלַּת אֶחָד. הָאֲלִ"ף עִם הַחֵי"ת הֵם תְּשַׁעָּה, וְהַמֶּלֶךְ א' הָרִי עֶשְׂרֵה, וְהַד' אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם עָלֶיהָ (תהלים קיח) זֶה הַשֶּׁעַר לֵה' צְדִיקִים יָבוֹאוּ בּוֹ, וְדַל"ת מְלִשׁוֹן שַׁעַר, וּשְׁתֵּי פְעָמִים בַּיּוֹם הָרִי עֲשָׂרִים.

וּכְשֶׁאֵינָהּ מוּצָאָהּ, חוֹזֵר וּפּוֹתַחַת וְאוֹמְרַת: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרֵה, כְּלוֹמֵר, אוֹלֵי יִמְצְאוּ בֵּינֵיהֶם מִי שֶׁעוֹסֵק בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת וּבְעֶשְׂרֵה הַדְּבָרוֹת בְּכָל יוֹם. וְכֵן אוֹלֵי יִמְצְאוּן בֵּינֵיהֶם עֶשְׂרֵה שְׂמֵקְדִימִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת, שֶׁהָרִי שְׁנִינּוּ, כָּל [הַנְּמָצָא] הַנְּמָנָה מֵעֶשְׂרֵה רֵאשׁוּנִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת, נוֹטֵל שְׂכָר כְּנֶגֶד כָּלֵם שְׂבָאִים אַחֲרָיו. מָה כְּתוּב? לֹא אֲשַׁחִית בְּעִבּוֹר הָעֶשְׂרֵה.

כָּל זֶה יֵשׁ לְנִשְׁמַת הַצְּדִיק לְלַמֵּד סְגוּרָהּ וְזִכּוֹת עַל הַרְשָׁעִים, לְהַשְׁקִיט הָאֵף וְהַחֲמָה. וְכִיּוֹן שְׁלֵא

לו רְבִי אֶלְעָזָר, וְהָרִי שְׂכִינָה הֵיטָה מְדַבְּרַת עִמוֹ, שֶׁהָרִי [בְּדַרְגָּה] זוֹ הַתְּגִלָּה אֵלָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁכְּתוּב (שמות ו) וְאַרְאֵ אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדֵי. אָמַר לוֹ, כִּף זֶה וְדַאי.

וּבֵא וּרְאֵה מָה כְּתוּב, וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סֹדִם וְעַמְרָה כִּי רָבָה. בַּהֲתַחֲלָה וְה' אָמַר, וּלְכַסּוּף וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סֹדִם וְעַמְרָה וְגו'. זוֹהִי הַדְּרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁהַתְּגִלָּה לּוֹ עַל הַדְּרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה.

מדרש הנעלם

וְה' אָמַר הַמְּכֹסֶה אֲנִי מֵאַבְרָהָם וְגו'. מָה כְּתוּב לְמַעְלָה? וַיִּקְמוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סֹדִם, לַעֲשׂוֹת דִּין בְּרִשְׁעִים. מָה כְּתוּב אַחֲרָיו? הַמְּכֹסֶה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר רַב חֲסֵדָא, אֵינן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בְּרִשְׁעִים עַד שֶׁנִּמְלֵךְ בְּנִשְׁמַתָּם שֶׁל צְדִיקִים. זֶהוּ שְׂכָתוּב (איוב ד) מִנְּשַׁמַּת אֱלוֹהֵי יִאֲבֹדוּ. וְכְתוּב הַמְּכֹסֶה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: כְּלוֹם יֵשׁ לִי לַעֲשׂוֹת דִּין בְּרִשְׁעִים עַד שֶׁאֲמַלְךָ בְּנִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים. וַאֲמַר לָהֶם: הַרְשָׁעִים חֲטְאוּ לְפָנַי, אֶעֱשֶׂה בָּהֶם דִּין, שְׂכָתוּב וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סֹדִם וְעַמְרָה כִּי רָבָה וְחֲטָאתָם וְגו'.

אָמַר רְבִי אַבְהוֹ, הַנְּשֻׁמָּה עוֹמֶדֶת בְּמִקּוּמָהּ, וְהִיא יִרְאֶה לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו וְלֹמֵר לְפָנָיו כְּלוֹם, עַד שֶׁיֹּאמֶר לְמַטְטְרוּן שֶׁיִּגְיִשְׁנָה לְפָנָיו וְתֹאמַר מָה שֶׁרָצָתָה. זֶהוּ שְׂכָתוּב וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם רִשָּׁע וְגו', חֲלִילָה לָךְ וְגו'.

אוֹלֵי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צְדִיקִים וְגו'. הַנְּשֻׁמָּה פּוֹתַחַת וְאוֹמְרַת: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שְׂמָא נִתְעַסְקוּ בְּחֲמִשִּׁים פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל תּוֹרָה, וְאֵף עַל פִּי שְׁלֵא נִתְעַסְקוּ לְשֻׁמָּה, שְׂכָר יֵשׁ לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא וְלֹא יִכְּנוּ לִגְיָהֶנָּם. מָה כְּתוּב אַחֲרָיו? וַיֹּאמֶר ה' אִם אֲמַצָּא בְּסֹדִם חֲמִשִּׁים צְדִיקִים וְגו'.

וְהָרִי [שְׁנִינּוּ], אוֹתָן פְּרָשִׁיּוֹת יִתְרוֹת חֲמִשִּׁים וְשֹׁלֵשׁ הָיוּ. אֵלָּא, אָמַר רְבִי אַבְהוֹ, חֲמִשָּׁה סְפָרִים הֵם בַּתּוֹרָה, וּבְכָל אֶחָד וְאֶחָד נִכְלָלִים עֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת עֲשָׂרֵה מְאֻמְרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. חֲשַׁב עֲשָׂרֵה בְּכָל אֶחָד מֵהֶם – הוּא חֲמִשִּׁים.

השלמה מההשמטות (סימן טז)

חֲמִשִּׁים הֵם כְּנֶגֶד חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בֵּינָה, וְהֵם רֵאוּיִים לְהַצִּיל כָּל הָעוֹלָם בְּצַדִּיקָתָם, וְה' הוֹדָה

וְאָמַר רַבִּי, אָסוּר לוֹ לְאָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל הָרָשָׁעִים
שֵׁיִסְתַּלְקוּ מִן הָעוֹלָם, שְׂאֵלְמָלָא סְלָקוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְתַרְחַם מִן הָעוֹלָם כְּשֶׁהִיָּה עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, לֹא
בֵּא אַבְרָהָם אֲבִינוּ לְעוֹלָם, וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ,
וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד וְהַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וְהַתּוֹרָה לֹא נִתְּנָה, וְכָל
אוֹתָם הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַנְּבִיאִים לֹא הָיוּ
בְּעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כִּיּוֹן שְׂרוּאָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׂלֵא נִמְצָא בְּרָשָׁעִים כְּלוּם מְכַל אוֹתָם הָעֲנִינִים,
מָה כָּתוּב? וַיִּבְאוּ שְׁנֵי הַמְּלָאכִים סְדָמָה וְגו'. עַד כָּאֵן
מְדַרְשׁ הַנְּעֵלָם

זהר

אַרְדָּה נָא וְאַרְאֵה הַכְּצַעְקָתָה הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה.
לְמִי אָמַר? אִם תֹּאמַר לְאוֹתָם הַמְּלָאכִים –
מִי רָאָה מְדַבֵּר עִם זֶה וּמְצִיָּה אֵת זֶה? אֵלָּא לְאַבְרָהָם
אָמַר, שְׂבַרְשׁוּתוֹ עוֹמְדִים הַמְּקוּמוֹת הַלְלוּ. דְּבַר אַחַר
– לְאוֹתָם מְלָאכִים. מָה שְׂנֵאָמַר לְאַבְרָהָם, מָה הִטְעַם
עָשׂוּ? הִיָּה צָרִיף לְכַתֵּב עֲשֵׂה. מָה זֶה עָשׂוּ? [אַלָּא]
זֶה אַבְרָהָם וְשִׁכְנֵיהָ שְׂלֵא זֶה מִמֶּנּוּ. [דְּבַר אַחַר] עָשׂוּ
– מָה שְׂנֵאָמַר לְמְלָאכִים, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מְזַמְּנִים לְשֵׁם,
וְהָיוּ נִמְצָאִים לְעֲשׂוֹת דִּין, וְעַל זֶה עָשׂוּ.

דְּבַר אַחַר עָשׂוּ – [לְעֲשׂוֹת] כְּתַרְגוּמוֹ עֲבָדוּ. וְכִי לֹא
הָיָה יוֹדֵעַ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אָמַר
אַרְדָּה נָא וְאַרְאֵה, וְהָרִי הַכֹּל גְּלוּי לְפָנָיו? אֵלָּא
אַרְדָּה נָא מְדַרְגַת הַרְחָמִים לְדַרְגַת הַדִּין, וְהָיָה [זו]
יְרִידָה. וְאַרְאֵה – רְאִיָּה זֶה לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּאִיזָה
דִּין יְדוֹן אוֹתָם.

מְצָאָנוּ רְאִיָּה לְטוֹב וּמְצָאָנוּ רְאִיָּה לְרָע. רְאִיָּה
לְטוֹב – שְׂכַתוֹב (שְׁמוֹת ב) וַיִּרְא אֱלֹהִים אֵת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדַע. רְאִיָּה לְרָע – שְׂכַתוֹב אַרְדָּה נָא
וְאַרְאֵה [נ"א מְצָאָנוּ יְרִידָה לְטוֹב וּמְצָאָנוּ יְרִידָה
לְרָע. לְטוֹב – שְׂכַתוֹב (שֵׁם יט) וַיִּרְדֵּה ה' עַל הַר סִינַי.
(כַּמְדַּבֵּר יא) וַיִּרְדְּתִי וְדַבַּרְתִּי עִמָּךְ שָׁם. יְרִידָה לְרָע –
אַרְדָּה נָא, [בְּשִׁבְלִיל] לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּדִין, וְעַל זֶה
אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַמְּכַסֶּה אֲנִי מְאַבְרָהָם.

וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גְּדוֹל וְעֲצוּם. מָה הִטְעַם
הַבְּרָכָה הַזֹּאת כָּאֵן? אֵלָּא כְּדֵי לְהוֹדִיעַ
שְׂאֵפְלוֹ בְּשַׁעַה שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל
הָעוֹלָם, לֹא מִשְׁתַּנֵּה. שְׁהָרִי יוֹשֵׁב בְּדִין עַל זֶה

מְצָאָה שׁוּם זְכוּת לְלַמֵּד, מָה כָּתוּב? (בְּרֵאשִׁית יח) וַיִּלְךְ
ה' כְּאֲשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב
לְמַקְמוֹ. מָהוּ לְמַקְמוֹ? לְמַקְוֵם מְעֵלְתוֹ הַיְדוּעָה, וְאָז
נִסְתַּלַּק הַדִּין וְנִסְתַּלַּק הַסְּנִיגוֹר, וְהַקְטָגוֹר מְקַטְרֵג.
וְזֵהוּ (שֵׁם יט) וַיִּבְאוּ שְׁנֵי הַמְּלָאכִים סְדָמָה בְּעַרְב
וְגוֹמֵר. וְלוֹט הוּא שְׁטָן, הוּא יֵצֵר הָרָע, יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר
סְדָם כִּי שָׁם בֵּיתוֹ, שְׂכַתוֹב לְפִתְחַ חֲטָאֵת רַבִּין,
וּמִתְחַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם וּמְטַעֵה אוֹתָם עַד שְׁמוֹרִידֵם
לְבָאֵר שַׁחַת, וְהוּא גַם כֵּן עֲמָהֶם נְדוּן עַל שֶׁהִטְעֵה
אוֹתָם, וַיִּוֹרֵד עַד צַעְרָה שֶׁל גִּיהֵנָם, וְזֵהוּ (שֵׁם) הִנֵּה נָא
הָעִיר הַזֹּאת קְרִבָה לְנוֹס שְׂמָה.

הַרוֹצֵחַ הוּא עֲשׂוּ שׁוֹפֵף דָּמִים, וְהוּא מְצַעֵר. וְאִף
עַל פִּי שְׂיִוֵּרֵד וְנִדוּן שָׁם עַל כָּל זֶה, תִּאֲוָתוֹ
וְחִשְׁקוֹ לְחַזֵּר וּלְהִטְעוֹת לְאַחֲרִים, וְזֵהוּ (שֵׁם) וַיַּעַל
לוֹט מְצוּעֵר: ע"כ מֵהַהִשְׁמָטוֹת.

עוֹד פּוֹתַחַת וְאוֹמְרַת: אוֹלֵי יֵשׁ שָׁם שְׁלֹשִׁים? אוֹלֵי
יֵשׁ בֵּינֵיהֶם צְדִיקִים שֶׁהִשְׁיִגוּ שְׁלֹשִׁים מְעֵלוֹת
הַרְמוּזִים בְּפִסּוּק (יחזקאל א) וַיְהִי בְּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְהֵם
כְּלוּלִים בְּל"ב נְתִיבוֹת, שֶׁהֵם כ"ב אוֹתִיּוֹת וַי'
סְפִירוֹת, לְפַעְמִים הֵם כְּלוּלִים לְשִׁמְנָה.

עוֹד פּוֹתַחַת וְאוֹמְרַת: אוֹלֵי יִמְצָאוּן שָׁם עֲשָׂרִים,
שְׂמָא יִגְדְּלוּ בָנִים לְתַלְמוּד תּוֹרָה וַיֵּשׁ לְהֵם
שְׂכָר לְעֲשֵׂרַת הַדְּבָרוֹת שְׁתֵּי פְעָמִים בְּכָל יוֹם, שְׂאָמַר
רַבִּי יִצְחָק, כָּל הַמְּגַדֵּל בְּנוֹ לְתַלְמוּד תּוֹרָה וּמוֹלִיכּוֹ
לְבֵית רַבּוֹ בְּבִקְרָב וּבְעֵרָב, מְעֵלָה עֲלָיו הַכָּתוּב כְּאֵלוֹ
קַיִם [עֲלָיו] הַתּוֹרָה שְׁתֵּי פְעָמִים בְּכָל יוֹם. מָה כָּתוּב?
וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בְּעַבּוֹר הָעֲשָׂרִים.

עוֹד פּוֹתַחַת וְאוֹמְרַת: אוֹלֵי יִמְצָאוּן שָׁם עֲשָׂרָה.
אוֹמְרַת: רַבּוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שְׂמָא הָיוּ מְאוֹתָם
הָעֲשָׂרָה הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת שְׁנוּטֵל שְׂכָר
כְּנֶגֶד כָּלֶם שְׂבָאִים אַחֲרֵיהֶם. מָה כָּתוּב [בו]? וַיֹּאמֶר
לֹא אֲשַׁחִית בְּעַבּוֹר הָעֲשָׂרָה.

כָּל זֶה יֵשׁ לְנִשְׁמַת הַצְּדִיק לּוֹמַר עַל הָרָשָׁעִים. כִּיּוֹן
שְׂלֵא נִמְצָא בְּיָדָם כְּלוּם, מָה כָּתוּב? וַיִּלְךְ ה'
כְּאֲשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמַקְמוֹ.
מָהוּ לְמַקְמוֹ? לְמַקְוֵם מְעֵלְתוֹ הַיְדוּעָה.

אָמַר רַבִּי, מְצוּהָ לוֹ לְאָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל הָרָשָׁעִים
כְּדֵי שְׂיִחַזְרוּ לְמוֹטָב וְלֹא יִכְנָסוּ לְגִיהֵנָם,
שְׂכַתוֹב (תְּהִלִּים לה) וְאֲנִי בַּחֲלוֹתָם לְבוֹשֵׁי שָׂק וְגו'.

עָשְׂרִים - וְהָיָה עֲשָׂרָה, שֶׁכֶּךָ כָּתוּב: לֹא אֲשַׁחֵת בְּעִבּוּר הָעֲשָׂרִים. וְאִם אֵין בְּעִבּוּר הָעֲשָׂרָה, וְאִם אֵין עֲשָׂרָה - וְהָיָה שְׁנַיִם, שֶׁהֵם אֲנִי וּבְנֵי, שֶׁכֶּךָ כָּתוּב: (דברים יט) עַל פִּי שְׁנַיִם שְׁנֵי עֲדִים יָקוּם דָּבָר, וְאֵין דָּבָר אֲלֵא עוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים לג) בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם נִעְשׂוּ, וְאִם אֵין שְׁנַיִם - הָרִי יֵשׁ אֶחָד, וְאֲנִי הוּא, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יִסּוּד עוֹלָם.

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה יֵצֵא קוֹל מְשָׁמִים וְאָמַר: אֲשֶׁרִי חִלְקָךָ רַבִּי שְׁמַעוֹן, שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר לְמַעַלָּה - וְאוֹתָהּ מְבַטֵּל לְמַטָּה. בּוֹדֵאֵי עֲלֶיךָ נְאֻמָּר (שם קמה) רְצוֹן יִרְאוּ יַעֲשֶׂה: ע"כ מַהֲהַשְׁמַטוֹת. **פְּתַח** וְאָמַר, (שמואל ב כג) מִן הַשְּׁלֹשִׁים [הַכִּי] נִכְבְּד וְאֵל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָּא וְגו'. מִן הַשְּׁלֹשִׁים [הַכִּי] נִכְבְּד - אֵלּוּ הֵם שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים שְׁמֻזְמִין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וְלֹא יִבְטֵל אוֹתָם מִמֶּנּוּ. וּבְנֵיהוּ בֶן יְהוּדָע כָּתוּב בּוֹ מִן הַשְּׁלֹשִׁים [הַכִּי] נִכְבְּד, הוּא אֶחָד מֵהֶם.

וְאֵל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָּא - שְׁלֹא שָׁקוּל לְשִׁלְשֵׁת הָאֲחֵרִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. וְאֵל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָּא - לְהִיּוֹת בְּמַנְיִן כְּאֶחָד מֵהֶם. עִם אוֹתָם שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים זָכָה לְהַכְּנֵס בְּחֻשְׁבוֹן, אֲבָל וְאֵל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָּא, שְׁלֹא זָכָה לְהַתְּחַבֵּר עִמָּם וְלְהִיּוֹת עִמָּהֶם בְּחֵלֶק אֶחָד. יְהִי"ה, כְּמוֹ שֶׁשְּׁנַיִנוּ שְׁלֹשִׁים הוּא, וְלִכֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרוּךְ אוֹתוֹ עִם אוֹתָם שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים.

בֵּא רָאָה, אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא אֲבַרְהָם, זַעֲקַת סָדָם וְעַמְרָה כִּי רָבָה, שֶׁהָרִי עָלְתָה לְפָנַי מַה שֶׁהֵם עוֹשִׂים לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁכָּל הָעוֹלָם מוֹנְעִים רַגְלֵיהֶם שְׁלֹא לְהַכְּנֵס לְסָדָם וְעַמְרָה, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) פָּרֵץ נָחַל מֵעַם גֵּר הַנְּשַׁכְּחִים מִנִּי רָגַל דָּלוּ מֵאֲנוּשׁ נִעוּ. פָּרֵץ נָחַל מֵעַם גֵּר - פָּרֵץ הָיָה פּוֹרֵץ הַנָּחַל לְאוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁנִּכְנְסוּ לָשֵׁם. שֶׁכָּל מִי שֶׁרָאָה אֶת מִי שֶׁהָיָה נוֹתֵן לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת לְאָדָם אַחֵר, זוֹרְקִים אוֹתוֹ לְעֵמֶק הַנְּהָר [בְּנִקְבֵי הַנְּקֻרוֹת], וּמִי שֶׁלּוֹקַח אוֹתוֹ גַּם כֵּן.

וְעַל זֶה כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הָיוּ נִשְׁכָּחִים מִנִּי רָגַל, שֶׁמוֹנְעִים רַגְלֵיהֶם שְׁלֹא לְהַכְּנֵס לָשֵׁם. וּמִי שֶׁנִּכְנְסָה - דָּלוּ מֵאֲנוּשׁ נִעוּ, שֶׁהָיוּ מְדַלְּדִלִים אֶת הַגּוֹף

[ד"א וְיוֹשֵׁב] וּבְרַחֲמִים עַל זֶה, וְהַכֵּל בְּרַגַע אֶחָד וּבִשְׁעָה אַחַת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְהָרִי כָּתוּב (תהלים ט) וְאֲנִי תַפְלְתִּי לָךְ ה' עַת רְצוֹן. לְפַעְעָמִים שֶׁהוּא עַת רְצוֹן, וְלְפַעְעָמִים שֶׁאֵינוֹ עַת רְצוֹן. לְפַעְעָמִים שֶׁשׁוֹמֵעַ, וְלְפַעְעָמִים שֶׁלֹּא שׁוֹמֵעַ. לְפַעְעָמִים שֶׁנִּמְצָא, וְלְפַעְעָמִים שֶׁלֹּא נִמְצָא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) דְרָשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ קְרָאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּאֵן לִיחִיד, כָּאֵן לְצַבּוּר. כָּאֵן לְמָקוֹם אֶחָד, וְכָאֵן לְכָל הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כֶּךָ בְּרוּךְ אַתְּ אֲבַרְהָם, שֶׁהוּא שָׁקוּל כְּכָל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְּרָאָה, [וְכָתוּב] וְשְׁנַיִנוּ בְּאֲבַרְהָם. יְהִיָּה בְּגִימַטְרִיא שְׁלֹשִׁים. כֶּךָ שְׁנַיִנוּ, שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים מְזֻמִּין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָל דּוֹר וְדוֹר לְעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהִזְמִין אֶת אֲבַרְהָם.

הַשְּׁלֵמָה מַהֲהַשְׁמַטוֹת (סימן יז)

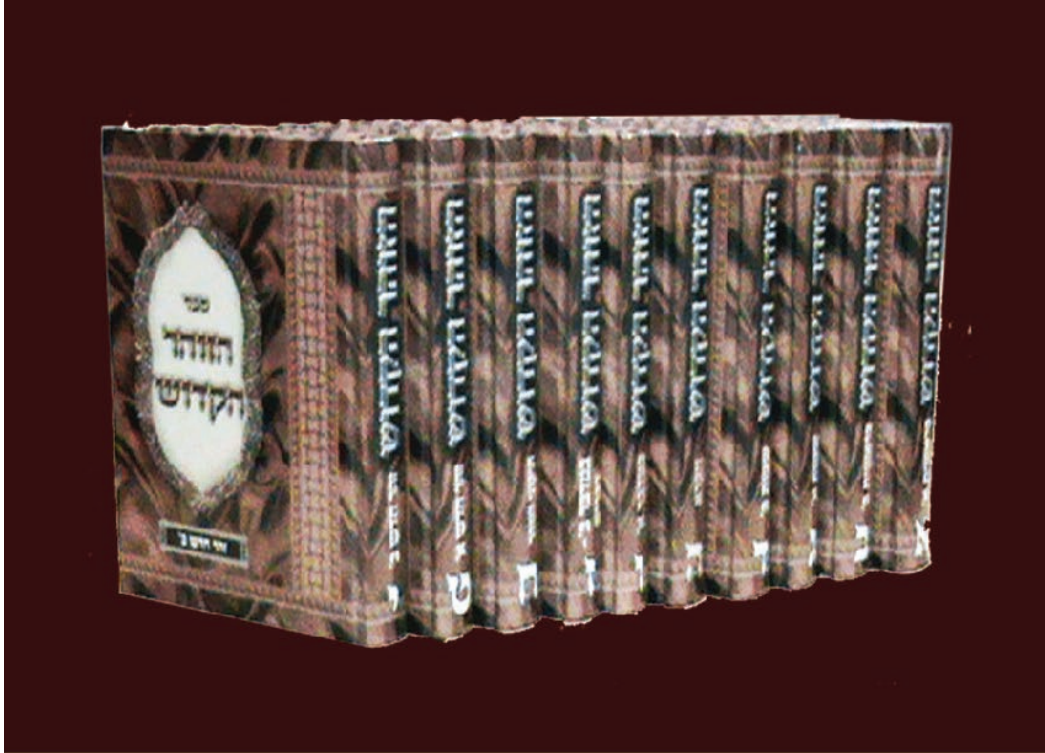
פַּעַם אַחַת יֵצֵא רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרָאָה [וְרָאָה] שֶׁהָעוֹלָם חָשׂוּף וְאֶפֶל וְנִסְתָּם אֹרּוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, בֵּא רָאָה מַה רוֹצֵה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָם. הֲלָכּוּ וּמְצָאוּ מְלֶאךָ אֶחָד שְׁדוּמָה לְהַר גְּבוּהָ וּמוֹצִיא שְׁלֹשִׁים שְׁלֵהָבוֹת מִפִּיו. אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן, מַה אַתָּה רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת? אָמַר לוֹ, רְצוֹנִי לְהַחְרִיב אֶת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצָא שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים בְּדוֹר, שֶׁכֶּךָ גָּזַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל אֲבַרְהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יח) הֲיִו 'יְהִיָּה', בְּגִימַטְרִיא שְׁלֹשִׁים.

אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ, לָךְ לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר לוֹ, בֵּר יוֹחֵאֵי מְצוּי בְּאֶרֶץ. הֲלָךְ אוֹתוֹ מְלֶאךָ לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר לוֹ: רַבּוֹן הָעוֹלָם, גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנַי מַה שֶׁאָמַר לִי בֵּר יוֹחֵאֵי? אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לָךְ תַּחְרִיב אֶת הָעוֹלָם וְאֵל תִּשְׁגִּיחַ בְּבֵר יוֹחֵאֵי.

בְּשִׁבְא, רָאָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶת הַמְּלֶאךָ. אָמַר לוֹ: אִם לֹא תִלָּךְ, גּוֹזְרֵנִי עֲלֶיךָ שְׁלֹא תִכְנַס לְשָׁמַיִם, וְתִהְיֶה בְּמָקוֹם שֶׁל עֲזָא וְעֲזָאֵל, וּכְשֶׁתִּכְנַס לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אָמַר לוֹ, אִם אֵין שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים בְּעוֹלָם - שְׁיִהְיוּ עֲשָׂרִים, שֶׁכֶּךָ כָּתוּב:

לְשָׁם, וְאָפְלוּ עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם הָיוּ מְנוּעִים מִלְהַכְנִס לְשָׁם, שְׁכָתוֹב (איוב כח) נְתִיב לֹא יִדְעוּ עֵיט וְגו'. וְלִכְן כָּל הָעוֹלָם הָיוּ צוֹנְחִים עַל סֵדֶם וְעַל עֲמָרָה וְעַל כָּל הַקְּרִיּוֹת, שְׁפָלָם כְּמוֹ גֶזֶן אֶחָד הָיוּ.

בְּרָעַב וְלֹא הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת, וּמִשְׁתַּנָּה דְיוֹקְנוֹ מִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, שְׁכָתוֹב דְּלוֹ מְאֹנוֹשׁ, נָעוּ. כְּתוֹב כְּאֵן נָעוּ, וְכָתוֹב שָׁם (משלי ה) נָעוּ מִעֲגֻלְתֶּיהָ. כִּי גַם הָיוּ סוֹטִים מִעֲגָלִים וּדְרָכִים כְּדִי לֹא לְהַכְנִס

מתוך מכתב 'קריאה של חבה'

עוד אנו קוראים בזה לכל איש ישראל שיקבל עליו, לקרא לפחות דף אחד של הזוהר הקדוש בכל יום, כל אחד כפי הבנתו, שאפילו הגירסה לבד מסוגלת הרבה לטהרת הנפש, וקירוב הגאולה כידוע, (ויודפס בחוברות מיוחדות, באותיות מאירות עינים, ומלווה בפירוש קל וקצר, ומחולק לפי שיעור של כל יום ויום), ובזכות הלימוד והקריאה בספר הזוהר הקדוש נצא מהגלות הרע והמר הזה, בחסד וברחמים רבים, כמאמר התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחא, בגין חיבורא דא יפקון מגלותא. ושומע תפלות ישמע תפלתינו, ויקבל שועתינו, ותבא לפנינו נאקתינו, וחיש לגאלינו, גאולת עולם בשובה ונחת בב"א.

המצפים לישועת ה' ברחמים.

ב'נבנ' ילשכר סמאלי
בניהו שמואלי

ראש ישיבת המקובלים נהר שלום
בעה"ק ירושלים ת"ו

ציון בארון

חבר בית הדין הגדול לערעורים
בעה"ק ירושלים ת"ו

שלמה משה עמאר

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרכני הגדול

הרב עובדיה יוסף

מ"ן מאור ישראל מופת הדור הראשון
ראש ממשלת התורה, מנהיג דורנו
נשיא מועצת חכמי התורה

א"ש ה"ח
אניעור ברננד
ראש ישיבת טובו בנים
בעה"ק ירושלים ת"ו

ז"ל ב"ר
משה צדקה
ראש ישיבת כורת יוסף
בעה"ק ירושלים ת"ו

